תלמוד בבלי · ראשונים · חדושי הרא״ה

חדושי הרא"ה על כתובות

רבנו אהרן הלוי [הרא"ה] מברצלונה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חדושי הרא"ה על כתובות

רבנו אהרן הלוי [הרא"ה] מברצלונה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חדושי-הראה-על-כתובות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 11
דף ג: 14
דף ד. 16
דף ד: 18
דף ה. 18
דף ו: 21
דף ז. 24
דף ז: 26
דף ח. 27
דף ח: 28
דף ט. 28
דף ט: 30
דף י. 34
דף י: 34
דף יא. 35
דף יא: 36
דף יב. 37
דף יב: 39
דף יג. 41
דף יג: 43
דף יד. 44
דף יד: 46
דף טו. 50
דף טו: 50
דף טז. 57
דף טז: 61
דף יז. 63
דף יז: 64
דף יח. 65
דף יח: 67
דף יט. 71
דף יט: 73
דף כ. 75
דף כ: 78
דף כא. 79
דף כא: 80
דף כב. 84
דף כב: 86
דף כג. 87
דף כג: 92
דף כד. 93
דף כד: 94
דף כה. 95
דף כה: 97
דף כו. 98
דף כו: 100
דף כז. 103
דף כז: 106
דף כח. 107
דף כח: 108
דף כט. 108
דף כט: 108
דף ל: 110
דף לא. 113
דף לא: 114
דף לב. 117
דף לב: 119
דף לג. 119
דף לג: 119
דף לד. 120

דף לד: 122
דף לה. 123
דף לה: 124
דף לו: 127
דף לז. 128
דף לז: 129
דף לח. 129
דף לח: 131
דף לט. 131
דף לט: 132
דף מ. 133
דף מ: 136
דף מא. 137
דף מא: 137
דף מב. 138
דף מב: 139
דף מג. 146
דף מג: 146
דף מד. 151
דף מד: 154
דף מה. 156
דף מה: 158
דף מו. 158
דף מו: 158
דף מז. 159
דף מז: 161
דף מח. 162
דף מח: 163
דף מט. 164
דף מט: 166
דף נ. 168
דף נא. 170
דף נא: 173
דף נב. 175
דף נב: 178
דף נג. 178
דף נג: 180
דף נד. 182
דף נד: 185
דף נה. 186
דף נו. 188
דף נו: 191
דף נז. 193
דף נז: 197
דף נח. 198
דף נח: 202
דף נט. 204
דף נט: 209
דף ס. 212
דף סא. 215
דף סא: 216
דף סב. 216
דף סב: 217
דף סג. 217
דף סג: 222
דף סד. 226
דף סד: 237
דף סה. 238
דף סה: 238
דף סו. 239
דף סו: 240
דף סח. 242
דף סח: 244
דף סט. 245

דף סט: 246
דף ע: 246
דף ע: 247
דף עא: 248
דף עא: 252
דף עב: 253
דף עב: 254
דף עג: 254
דף עג: 255
דף עד: 258
דף עד: 261
דף עה: 262
דף עה: 262
דף עו: 264
דף עו: 265
דף עז: 266
דף עח: 268
דף עח: 268
דף עט: 269
דף עט: 271
דף פ: 272
דף פ: 273
דף פא: 275
דף פא: 276
דף פב: 277
דף פג: 279
דף פג: 282
דף פד: 282
דף פד: 285
דף פה: 285
דף פה: 287
דף פו: 288
דף פו: 290
דף פז: 295
דף פז: 296
דף פח: 297
דף פט: 302
דף פט: 306
דף צ: 310
דף צ: 310
דף צא: 311
דף צא: 311
דף צב: 313
דף צב: 314
דף צג: 315
דף צג: 317
דף צד: 319
דף צד: 321
דף צה: 325
דף צה: 325
דף צו: 325
דף צו: 326
דף צז: 328
דף צז: 329
דף צח: 329
דף צח: 331
דף צט: 331
דף צט: 333
דף ק: 335
דף ק: 335
דף קא: 337
דף קא: 338

דף ב.

בתולה נשאת ליום הרביעי. ואלמנה ליום חמישי שפעמים בשבת דינים יושבים בעירות בשני ובחמישי שאם היה לו טענו' בתולים היי משכים לב"ד כלומר לאלתר דחיישינן לאקרורי דעת' כדאיתא התם בגמרא. ופרש"י ז"ל ומתוך שיבא לב"ד שמא יבואו עדים ויתברר הדבר שזינת' תחתיו משמע דטעמ' משו' שמא יבואו. עדים הא לאו הכי לא מהימן אפילו לאסרה עליו ודינא הוא דהא תרי ספיקא הוא. כדאיתא בגמרא שלנו אלא באשת כהן או באשת ישראל שנתקדשה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד. מיהו קשה הא דאמרינן בגמרא גבי ההיא דרבי אליעזר דאמר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו דאתי למיפשטה ממתני' ולא אדחי לה. אלא משום דאמרינן דמתני' בטוען טענת דמים. מ"מ היכי דתהוי או טענת דמי. או טענת פתח פתוח. משמע ע"פ עצמו שמעינן לה. ונראה לומר דוודאי הכי הוא דעיקר תקנה משום הנך הוי שהוא נאמן עליהם ע"פ עצמו דהיינו אשת כהן או שנתקדשה פחות משלש שנים. מיהו אלו ליכא למיחש אלא להנך ולא לאחריני כלל משום הני וודאי לא מתקני רבנן. אלא כיון דמהימן בהני אפי' ע"פ עצמו. וכולהו איכא סרכא דחששא דלמא אתי סהדי תקנו בכולהו. והיינו פשיטותא דאתי למיפשט ממתני' דמתני' לא סגי דלא מהימן ע"פ עצמו. או בטענת פתח פתוח או בטענת דמים. הלכך תקנה דיום הרביעי אכולהו היא. ובמתני' לא תנן אלא טעמא דבתולה דקביע. ולאו טעמא דאלמנה. דאמרי' עלה בגמרא דהוי משום ברכה או משום שקדו דלא קביעי טעמא. דאי אדם בטל ליכא משום שקדו. ואי אמר לא איכפת ליה. ליכא נמי משום ברכה כדמוכח בגמרא. והיינו נמי דלא תני טעמא דברכה בבתולה. ולא טעמא דשקדו משום דלא פסיקא ליה דאי טריח ליה ליכא משום שקדו כדאיתא בגמרא.

אמר רב יוסף אמר רב יהודא אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום רביעי פירושא דהאי שמעת' הכי מסתברא דבעי' דרב יוסף לאו אשאר ימים הוי כלומר למה אמרו ברביעי ולא בשאר ימים. אי משום האי טעמא דתני בהדיא שאם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד אלא על כרחך בעי' דר"י הכי הוא למה הוזכר יום רביעי יותר מבאחד בשבת דהך טעמא שייך נמי בא' בשבת ומהדרינן לפי ששנינו הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה מזונות לכך שנינו בתולה נישאת ליום הרביעי כלומר לאו לענין נשואין. דלענין נשואין וודאי באח' בשבת כמו בד' בשבת אלא לענין מזונו' דד' בשבת ראוי לנשואין יותר שאם הגיע

זמנה באחד בשבת אין מעלה לה מזונות ואם הגיע ברביעי בשבת מעלה לה מזונות אבל לכנסה ודאי רשאי באחד בשבת כרביעי בשבת:

אמר רב יוסף מרי' דאברה' תלי תני' בדלא תני' הי תני' והי לא תני כו' אלא תליא תני דמפר' טעמ' כו' כלומ' האיך הוא יכול לתלות משנתינו שדברים מפורשים דיום רביעי ראוי לנשואין ולא יום אחר. ויאמר שלא יהא יום רביעי שנוי לענין הדין שהוזכר עליו דהיינו לענין נשואין. ויהא דוקא לענין אחר שלא הוזכר עליו כלל. דהיינו לענין מזונות שלא הוזכר בה יום רביעי כלל אלא הגיע זמן סתם משמע כל שהגיע ביום ראוי לנשואין ובכלל קושי' נמי היא גופה מ"ט כיון דאמרת דאחד בשבת ראוי לנשואין. אם הגיע הזמן בא' בשבת אמאי אין מעלה לה מזונות. ומהדרינן אלא אי אתמר הכי אתמר אר"י מר שמואל מ"מ אמרו בתולה נשאות ליו' ד' דוקא. דאי משו' השכמה לב"ד. תנשא בא' דאית' נמי להאי טעמא. דודאי ליו' רביעי לענין נשואין ולעכב תני' ומהדרי שקדו חכמי' על תקנות בנות ישראל. שיהא טורח בסעודה כלומר משום הא דתני שקדו חכמי' על תקנות בנות ישראל שיהא טורח בסעודה ג' ימי' א' בשבת ב' בשבת ג' בשבת. ובד' כונסה. ולאו סברא דשמואל היא. דהא מתני' היא בהדי'. אלא דמפרש לה במתני' ממתניתא. והכי מוכח מהא דאמרינן לקמן. והא בעינן שקדו. דטרח לי וכו', ואמרינן מאי שקדו דתני', אלמא לאו דשמואל היא. והאי דקרי לי' תקנת בנות ישראל כדי שיהא פנוי בשבעה ימי המשתה לשמח עמה:

א"נ לפי שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה. ואמטו להכי א' בשבת לא קא חזיא. שאין אדם טורח בסעדה אלא אותה שבת. והיינו דאמרינן לקמן מן הסכנה אילך נהגו העם לכנוס בג'. ולא נהגו בא' בשבת משום דבעינן שקדו מאי דאפשר. ובג' איכא שני ימים מיהת. והיינו דאמרינן ובשני לא יכנוס. דג' עדיף דאיכא שקדו טפי. ובירושלמי אתמר עלה אינו דומה משתהא יו' א' למשתהא ב' ימי'. ומ"מ טעמא דנהגו העם לכנוס בג' ולא בא' בשבת משום שקדו הוא כדפרישית. וכיון דא' בשבת לא חזיא. ליכא נמי דחזי בשאר יומי אלא ברביעי כדקתני טעמא. שאם הי' לו טענות בתולי' הי' משכי' לב"ד. ועכשיו ששנינו שקדו לאו במתניתין קאמרי דכי לית' במתני' מאי הוי. הא מתניתא היא בהדיא. אלא כלומר והשתא דאיתנה לן במתני' טעמי דשקדו אע"ג דמתני נמי קתני לנישואין יו' רביעי. אי לאו שקדו ה"א דרביעי דתנן לאו דוקא דהא. טעמא דקתני. בא' בשבת נמי מישך שייך. ולא תני רביעי אלא לאפוקי שאר ימים דלא שייך בהו האי טעמא דקתני. אבל השתא דאתניי מתניתא דשקדו. ואיתברר לן מינה טעמא דמתני' דהכא דרביעי דווקא. וכיון שכן אותה ששנינו הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה. הגיע

זמן באחד בשבת. מתוך שאין יכול לכנוס אין מעלה לה מזונות. לפיכך חלה הוא. או חלתה היא. או שפירסה נדה אין מעלה לה מזונות:

הא דאמרינן א"ר אמרה ליה נסתפחה שדהו. פירש"י ז"ל כלומר מזלך גרם. ואיכא דקשי' ליה אדרבה חלה הוא נימא מזלה גרם. ולא יעלה לה מזונות. וכדאמרינן גבי קטלנית. דאיכא מ"ד מזלה גרם. ותירצו דשאני התם דהתם גבי מיתה איכא למימר מזלה גרם. דמיעגנא ויתבי ארמלו. אבל גבי חולי אפי' חולה דידה דליכא אלא ביטול פריה ורביה. כיון דאיהי לא מיפקד'. ואיהו מיפקד מזלו הוא וקושי' מעיקרא ליתא דהכא לאו משום מזל ממש אתינן עלה אלא לומר דכיון דמטא זמן נשואין ועכבה לאו דידה. אלא דלא חזיה ליה פסידא דידי' הוי. ודינא הוא דיהיב ליה מזונא. והכי דאיק לישנא דרש"י ז"ל. ואע"ג ששנינו במשנתינו והיא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו אינו ענין לה דהתם הוי כמו מום. וכיון דתחתיו נולד בה שותה בעציצו אבל כאן לענין מזונות מזונות בנישואין תליא מילתא. וכיון דלא חזיא ליה אפשר דלא יהיב לה מזוני:

דף ב:

לא נשאו לא קתני. כלומר דא"כ ה"ל למיתני אוכלת משלהם:

אמר רב אשי לעולם כל אונסא לא אכלה. ודקא מעכבי אינהו. אלא איידי דתני ריש בדידהי. תנא סיפא נמי בדידהי וכן הלכתא:

אמר רבא ולעניין גיטין אינו כן. אלמא קסבר רבא אין אונס בגיטין. מנא לן לרבא הא. אלימא מהא דתנן ה"ז גיטך אם לא באתי כו' דלמא לעולם אימא לך תלה נמי אינו גט. והיא גופא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה. כלומר אפי' היכא דליכא טענת אונס כגון דליכא תנאי דקאמר זה גיטך אם מתי. וקשיא לן וממתני' היכא שמעינן לה דהא אתינן השתא למימר דיש אונס וכיון דכן מתני' תיפוק ליה משום דיש אונס. ולעולם אימא לך יש גט לאחר מיתה. ויש מתרצים דאע"פ דנימא בעלמא דיש אונס במיתה ודאי אמרינן דאין אונס. משום דלא ניחא ליה דתיפל קמי יבם. ודינא הוא דלהוי גט. אלא דאין גט לאחר מיתה. וה"ה לחלה דאינה גט. ומשום דיש אונס וליתא דאכתי לא קים לן האי סברא אבל אפשר לפרש דה"ק והיא גופא קמ"ל. מדנא תני חלה. ותני מת דדוקא מת. ומשום דאין גט לאחר מיתה. ואפי' בלאו טעמ' דיש אונס וכגון דאתני בהדי' והא דאמרי' דילמא לאפוקי מרבותי' קשיא לן ולאפוקי מרבותינו מרישא שמעת מינה דאלו לרבותי' כיון דסוברי' זמנו של שטר מוכיח עליו ה"ז גט כדקתני סיפא מעכשיו אם מתי הרי זה גט וכ"ת כי קאמרי' רבותי' מחיי' אבל רישא דתלי' במית' לא משו' דגלי אדעתיה דלא ניחא

ליה דתיחול גיטא מחיים דהא לא מגרש לה אלא משום יבום. ודלמא לא ניחא ליה נמי במעכשיו אלא אי אמר לה בהדיא. רבותינו בשיטתא דר' יוסי אמרוה ור' יוסי אפילו לאחר מיתה נמי אמר כדתנן הכותב נכסיו לבנו צריך שיכתוב לו. מהיום לאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך ושמעינן ליה נמי לר' יוסי דלא שני ליה בין גיטין לממון מהא דאמרינן התם בגיטין בפ' מי שאחזו אהא דזה גיטך אם מתי אמר ר' הונא חולצת:

ואמרי' דסבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ופרכינן אי כר' יוסי חליצה נמי לא תיבעי. ואמרינן דמספקא ליה לר' הונא אי הלכה כר' יוסי בעל פה או לא ואלו בין גיטין למתנה לא מפלגינן כלל. אע"ג דהתם תליא במיתה הוא ותו שמעינן להו לרבותינו נמי דאית להו האי סברא דר' יוסי אפילו על פה כדמוכח בהדיא סוגיין דהתם וי"ל דרבי יוסי עדיפא לה מרבותי' דר' יוסי אית ליה זמנו של שטר מוכיח עליו אפי' לאחר מיתה ואלו רבותי' לא אשכחן להו האי סברא אלא במקיים והוי אמינא דשני לן בינייהו והיינו דלא סגיא לן ברישא דבהא אפשר דאפי' רבותינו מודו בה לרבנן כיון דלאחר מיתה הוא. אבל סיפא מפקא מינייהו דהא סיפא דאפי' מחיים לא אמרינן אבל קושטא דמילתא דלא שני לן בינייהו כלל. והיינו דלא מפלגינן כלל התם בגיטין:

והרב רב יוסף הלוי בין מאגש ז"ל תירץ דאי מרישא אמינא ההוא בשמת בתוך זמנו כגון שכתוב בו סתם חדש או שנה ולא נזכר יום בחדש או בשנה דתו ליכא למימר זמנו של שטר מוכיח עליו שהרי מת תוך החדש או השנה אבל מסיפא ממשנה יתירא יוסי וסברי נמי אין אונס בגיטין ופליגא רבנן אתרויהו ולא נהיר כדכתיבנא בגיטין פרק מי שאחזו בס"ד ותו קשיא לן מדרבותינו גופא שמע מינה דהתירוה לינש' אלמא אית להו אין אונס בגיטין ואיכ' דמתרצי דרבותי' דלמא תרתי סביר' להו לקול' דסברי לה כר' יוסי וסברי נמי אין אונס בגיטין ופליגא רבנן אתרויהו ולא נהיר דאדרבה כיון דפליגי רבנן אחדא ולא אאידך אמרינן מרבותינו נשמע לרבנן ותו דהא האי סברא דאין אונס בגיטין לאו פלוגתא דתנאי דנהי' דרבותינו דאמורא היא דהיינו ר' יהודה נשיאה ואם אית' דרבותינו סברי לה הכי ודאי עדיפא לן לאיתויי מינ' מדשמואל ואיכא למימ' דרבותינו איירי בכה"ג כגון דאתני בהדיא אבל הא דהדר מותבינן מסיפא מעכשיו אם לא באתי ליכא לדחויי בדאתני דהא משום משנה יתירא הוא דאתינן עלה דהא תו למה לי היינו רישא מהיו' אם וכו':

אלא רבא סבר' דנפשי' קאמר משום צנועות ומשום פרוצו' מעיקרא נמי הכי אית לן למימר מאי טעמא דבגיטין הוא דאמר האי סברא. ולא אתי למימר השתא אלא דלית ליה לרבא הא אלא מסברא. והא אמרינן משום צנועו' ומשום פרוצות כלומ' דאלו מוקמינן

להו אדינא אמרי' דיש אונס. ומיהו מסתמא לית לן למיחש לאונס והיינו דאיכא משום צנועו' ומשום פרוצות. דזימנן דלא אניס ומדינא שרי אפי' מסתמ'. וזימנין דהוי הכי קושטא. וסברה דאניס דחיישא להכי לפני משורת הדין שלא תבא לידי תקלה ומשום פרוצו' דזימנין דאניס ודינא דלא להוי גיט' ואמרה לא אניס. דבעי' למיקם אדינא ודינא הוא דלא חיישינן לאונס. וקיימא ומנסבא. ונמצא גט בטל ובני' ממזרים. ובגיטין שייכא האי תקנת'. אבל לא בקידושין. דבקידושין כה"ג מן הדין היא מקודשת. כגון שאמר לה הרי את מקדשת לי אם לא באתי מכאן ועד יו' פלוני דלית לן למיחש לאונס. דאלו אניס וודאי לא הוי קידושין כיון דאמרת יש אונס אלא דלא חיישינן להכי ומיקדשא מדינא וכיון דמדינא מקודשת תו ליכא משום צנועות ופרוצות דלא צנועות הן דהא מדינא מעגין ופרוצות נמי הא אסירן הילכך בקידושין לא משכחת לה האי חשש' ואלו קאמר נמי אם באתי תהא מקודש' ונאנס ולא בא בזו דברי הכל אין אונס ואפי' בגיטין לכולי עלמא בין לקיים הגט בין לבטל הגט. ואע"ג דבביטול הגט לא שייך טעמא דצנועות ופרוצות אפ"ה בהא דאמר אם באתי ונאנס ולא בא לדברי הכל אין אונס שכיון שנתבטל אע"פ שנתבטל מתוך אונס ליכא למימר דחשבי' ליה כאילו לא נתבטל דמ"מ הרי לא נתקיי' התנאי וראיה לדבר איצטלית דלא סגי' לה בדמי' ובטל גיטא דנתינה בע"כ למ"ד הת' לא שמא נתינ' ובטל גיטא דמ"מ הרי לא נתקיי' התנאי ולא אמרינן נמי יש אונס אלא בתולה בדע' עצמו כגון אם לא באתי אם לא עשיתי כך וכך. או אם באתי או אם עשיתי כך וכך. וכן בתולה בדעתה דלגבי הא מלתא כחד נינהו. אבל בתולה בדעת אחרים כגון אם יבא פלוני אם לא יבא לא אלא כל היכא דנתקיים התנאי הרי נתקיים ואין אונס, וטעמא דמילתא משום דתולה בדעת עצמו הי' סבו' לקיים התנאי וכשהוא אונס עכשיו עליו שלא הי' יכול לקיים תנאו הרי הוא כנאנס על עיקר המעשה למפרע והיינו דאמרינן יש אונס וזה ראוי לומר בתולה בעצמו אי נמי בתולה בדעתה אם תבוא אם לא תבא ומיהו בתולה בה ודאי לא שייך למימר בה כלל תקנתא לעולם משא"כ בתולה בדעת אחרים וכן הדין במתנה וכן במכר והוי יודע דאע"ג דאמרינן טעמא דאין אונס בגיטין משום צנועו' ופרוצות טעמא דעיקר תקנתה אמרי' אבל לא פלוג רבנן וה"ה אפי' היכא דליכא למיחש משום צנועות ופרוצות וכגון דאמר לה זה גיטך אם באתי ונאנס ובא דבהא ליכא למיחש משו' צנועות ופרוצות דהא אתא אפ"ה לעולם אין אונס ושמעינן ליה מהנהו תרי לישני דרב יוסף דבפרק כל הגט בההו דאמ' אי לא מפייסנא עד תלתין יומין להוי גיטא ופייסא ולא איפייס' ואיתמר בה תרי לישנא משמיה דרב יוסף חד אמ' דהוי גיטא וחד

אמ' דלא הוי גיטא ואיתמר עלה הא כמ"ד יש אונס בגיטין הא כמ"ד אין אונס בגיטין ובההיא דהתם ליתא להאי טעמא אלא לאו דוודאי לא שנא כדפרשית מ"א נ"ר:

דף ג.

ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומדרבנן שרי' אשת איש לעלמא אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואיפקעינהו רבנן לקידושי' מיניה הא תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר. איכא דמפרש דקדיש בכספ' דקדושין מדרבנן וליתא כדכתב רש"י ז"ל אלא תינח דקדיש בכספא דהפקר ב"ד הפקר אבל קדיש בביאה מאי איכא למימר ותמה כיון דאמר כל דמקדש אדעתא רבנן מקדש מה לי כסף מה לי ביאה הרי הוא כעל מנת שירצה אבא והא לא רצה וא"נ דהכי קאמר תינח דקדיש בכספא דכיון דהפקר ב"ד הפקר איכ' למימר דעל דעתם קדי' כיון דברשותייהו לאפקועינהו אבל קדיש בביאה מאי פסקא על דעתם קדיש דהא לאו מילתא דתליא ברשותייהו היא ומהדר' שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות כלומר הא דאמר כל דמקדש אדעתה דרבנן מקדש לאו משו' הכריחא הוא אלא מדעתם שכל אדם רוצה לעשות דבריו כרצון חכמים ואם תאמר ביאתו מה תהא עליה שוויה רבנן בעילתו בעילת זנות. והעיקר כפשוטן של דברים דהכי קאמר קדיש בביאה מאי איכא למימר כלומ' מה תהא על ביאתו ואהדר ליה שוויה רבנן וכו'. דכיון דאדעתייהו קדיש הוה ליה כעל מנת שירצה אבא והא לא רצה. ומאן דמפרש שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות משו' דאמרינן בקידושין דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה ליתא דהא קיימ"ל מנגיד כרב ואצטריך גיטא כשמואל. והקשה רבי' שמואל ז"ל אם כן יכולין ממזרי' לטהר ועוד הבא על אשת איש היאך נסקלין על ידה התראת ספק הוא והא דאמרינן נמי בגיטין בטלו מבוטל דברי ר' רשב"ג אומ' אינו מבוטל. ומפרשינן התם דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושי' מיני' קשיאן בה כל הני ועוד נמצ' דיכול לחפות על בת אחותו וי"א דכי אמרי' אפקעינהו רבנן לאו למימר דמפקעי להו לגמרי אלא כלומ' דכיון דברשותייהו דרבנן לאפקועי גמר ויהיב גיטא דלא לישוויה בעילתו בעילת זנות ואפי' בקידושי כסף בארוסה איכא למימר משום דלא לאפקועי קידושי' וכי אתי לידי נישואין לא לישוויה בעילתו בעילת זנות וכי תימא דלמא משום תקנת בת אחותו לא גמר ויהיב גיטא ומבטל ליה משום דניתי לידי אפקועי קידושי דהא בהכי ניחא ליה איכא למימר כיון דבהא דהכא ליכא משום מחפה על בת אחותו דהאי מילתא לא הוי בכונה ואי משום ההיא דבטלו כיון דביטוליה לאו אדעת' דהדר ליה אלא משום אפקועי קדושי' בהא ביטולי' לאו ביטול ולא כלום הוא

אבל לאו למימר דמפקעי רבנן קדושי' וכי תימא והא אשכחן לה בבבא בתרא דאמרי' הת' תלי' וקדיש לאו קידושין משום טעמא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. והתם נמי ביבמות אמרינן הכ' בההיא דאיקדשא כשהיה קטנה וגדלה ויתבי אבי כורסיא ואתא אחרינא וחטפה ולא אצרכוה גט משני מהאי טעמא י"ל הת' הוא שהקידושין שלא ברצון חכמים. וכיון דכן אקפעינהו ולא אצרכוה גיטא. אבל כל היכא דמיקדשא ברצון חכמים א"א להוציאה בלא גט:

ורבינו אומר דהא לא איכפת לן אם יכולי' ממזרי' ליטהר. והלואי שיטהרו. והא דאמרי' נמי שיכול לחפות על בת אחותו הא נמי לא איכפת לן. דהך תקנת' עדיפא לן שלא תבא לידי קילקול ולא איכפת לן אלא שלא יהא מחפה על בתאחותו. ולאו מן דינא כי התם. מאי איכא משום התראת ספק. הא נמי ליתי' דכל מידי דהוי מחוסר מעשה. ועוד שהדבר התלוי ברשות אחרים. לא מקרי התראת ספק. תדע שהרי נזיר ששתה יין לוקה. ואע"ג דמצי לאיתשולי אנידרי'. וכדקי"ל התם דאפילו אכלה כולה נשאל עלי'. ולעולם הא דהכי אפקועי קידושין לגמרי הוא. ולענין קרובות מסתברא כיון דאצריכא גיטא הוא אסור בקרובותי' והיא אסורה בקרוביו מדברי סופרי', אבל מן התורה מותר. אבל בהנך דליכא גט כלל מותר אפי' מד"ס. ורבינו תם ז"ל כתב דהא תקנת' דרבנן היא. וכל היכא דאיכא ממזרים או משום מחפה על בת אחותו לא תקנו רבנן. ולא נהיר. דאטו היכא דאתי כי האי עובדא באקראי בעלמא בלא כוונה כלל מי לא אמרי' דאפקועי קידושי' ולא חיישינן אי איכא ממזרי' או משום בת אחותו. וזו אינה מדת חכמי'. דא"כ נתת דבריך לשיעורין. אבל אפשר לפ' ע"ד זה כלשון הראשון למימר דרבנן לא מפקעי קידושין לעולם. ואי מההיא דהתם בגיטין אפשר דהתם לא חיישינן להכי כלומר דילמא משום בת אחותו לא גמר ויהיב גיטא אדעת' דרבנן כי היכי דליתי לידי אפקועי קידושין משום בת אחותו דליכא למיחש להכי דאלו מכוון להכי בהאי לא אפקועי רבנן לקידושי' וכיוון דכן תו ליכא למיחש להכי. דהא לא מהני לי' מידי. וכיוון דלא מהני מידי ודאי גמר ויהיב גיטא מ"א נ"ר:

איכא דאמרי אמר רבא וכן לגיטין אלמא קסב' רבא יש אונס בגיטין כו' ק"ל הא ודאי רבא יש אונס ס"ל ממאי מדאמרי' במס' גיטין פ' מי שאחזו האי גברא דזבין ארעא לחברי' קביל עלי' כל אונסא דמתילד' לסוף אפיקו בה נהרא איגלגל מילתא ואתי לקמי דרבא ואמ' לי' אונס' דלא שכיח הוא וה"ה לענין גיטין כדמוכח התם דמותבי' עלה. וכ"ה האי דהתם אונסא דלא שכיח והאי דהכא אונס דשכיח האי נמי הא אמרי' הכא בהדי' דלכ"ע אין אונס ואפי' להאי לישנא בתרא דרב כדאמרי' אונס' דשכיח הוא דאיבעי לאתנויי ולא

אתני. ומסתברא דתלתא גווני אונס הן היכא דשכיח כי האי דפסקא מברא ד"ה אין אונס דה"ל לאתנויי:

היכא דלא שכיח כלל כי האי דגיטין ד"ה יש אונס לעולם אפי' בתולה בדעת אחרי' כדמוכח התם וטעמי' דלא ה"ל לאסוקי אדעתי' אלא הני תרי לישנ' אייריא בגווני דשכי' ולא שכיחי ולענין הלכתא אשכחן לגאוני' ז"ל דפסקי אין אונ' בגיטין ואע"ג דלישנ' בתרא דרבא אמרי' דיש אונס. ובגיטין פ' כל הגט בההוא דאמ' להו אי לא מפייסנ' עד ל' יומין להוי גיטא לישנ' בתר' דר' יוסף דיש אונס וטעמי' מעובדא דפ' השולח בההוא דאמר אי לא נסיבנא עד תלתין יומין להוי גיטא כי מטו תלתין יומין א"ל הא קא טרחנ' ואמרי' למאי ניחו' לה אי משום אונס אין אונס בגיטין וההוא דא"ל אי לא נסיבנא עד ריש ירחא דאדר להוי גיטא וא"ל אנא ריש ירחא דניסן אמ' ואמרי' למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין משמע דהכי הלכתא ואע"ג דאיכא דמדחי לה דהתם אנס' דשכיח הוא מ"מ מדאמר סתמא אין אונס בגיטין משמע דהכי הלכתא ואיכ' דקשי' מהא דאמרי' במס' נדרים ההוא דאמר אי לא אתינא עד תלתין יומין לבטלין זכוותי ואיתנס ולא אתי אמר ר"פ בטלין וכוותי איתביה רבא והא אונס דאורייתא הוא דכתיב ולנערה לא תעש' דבר ומותבי' עלה דרבא מההו' עובדא דהכא דא"ל אי לא אתינא עד תלתין יומין להוי גיטא ואתי ופסקי' מברא ואמר שמואל לא שמי' מתי' ודחי' דשאני התם דאונס' דשכיח הוא ובמסקנ' פסקי' הלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס אלמא קיי"ל דיש אונס. וי"ל דהתם הוא לענין ממון ואנן בגיטין קיימי:

וכי תימא הא מקשי לי' מהא דגיטין. ולא מתרצי' דשני ליה בין גיטין לממון משום דשני ליה לרווחא דמלת'.

אמר שמואל בר יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך שאין ב"ד קבועין בכל יום אלא בשני ובחמישי. אבל קודם תקנ' עזרא שב"ד יושבין בכל יום. אשה נשאת בכל יום פ' ואפי' בחמישי ואע"ג דא' בירוש' אין דנין בע"ש מידן הוא דלא דייניה משום דאלימא מילתא ודילמא אתי לאימשוכי ולאימנועי מצרכי שבת קבולי טענתייהו מקבלין ולבתר שבתא מעייני' בדינייהו ודייני' להו. והא דאמרי' התם נמי בב"ק לא מקביע' זמנא לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא ה"מ מקבע זמנ' הוא דלא קבעי' להו אבל אי אתי קמן צייתי' להו ולפום הכי אף ע"ג דלא דייני במעלי שבתא מיכנפי ויתבי וקביעי לקבולי טענותא מיהת:

דף ג:

והא בעי' שקדו דטרח ליה מאי שקדו דתניא מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום רביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותנשא באחד בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה ג' ימים אחד בשבת וב' בשבת ושלישי בשבת ובד' כונסה ומן הסכנה ואילך נהגו העם לכנס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ובשני לא יכנס ואם מחמת האונס מותר. ומפרישין את החתן מן הכלה כל לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה. מאי סכנה אילימא דאמרי' בתול' נשאת ברביעי תהרג נהגו לגמרי ניעקרי' אמר רבא דאמרי' בתולה נשאת ברביעי תבעל למושל תחילה.

האי סכנה אונס הוא משום דאיכ' צנועות דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיאן לידי סכנה. פירו' דקסברי דאיכא עבירה בהכי ואפי' פרוצות משום האי חששא אף ע"ג דלא מסרן נפשייהו מינס אניסן ופרכי' לדרוש להו דאונס שרי לומר שמותר להן כיון שהוא מחמת האונס ותו לא מסרן נפשייהו וליכא סכנה אבל מ"מ אפי' דרשי להו הכי וליכא סכנה מאי דנהגו העם לכנס בשלישי שפיר נהוג כיון דאתיאן לידי אונ' ולא קשיא לן אלא לישנא דסכנה דנקט ומהדרי' איכא פרוצות ואיכא נמי כהנות פי' תרתי קאמר איכא פרוצות דאי דרשי' להו דליכא עבירה בהכי אזלין לרצון ונפקא מינה חורבה דאשתכח דמיתסרו ותו דאכתי שייך לישנא דסכנה דאכתי קא איכא כהנות דלא סגיא דלא מיתסרן לבעליהן וצנועות דידהו מסרן נפשייהו לקטלא והיינו דקרי לה סכנה דלא סגיא בלאו סכנתא דכהנות מיהת וכ"ת ותיפוק לי' משום עבירה גופא דהא קיימא לן דבשעת גזירה אפי' ערקתא דמסאנא יהרוג ואל יעבור י"ל דהא קיימא לן אסתר קרקע עולם הית' וכי היכי דסגי לן האי טעמא לגלוי עריות סגי לן נמי לשע' הגזירה (וליעקרא גזירה עביד דבטיל תקנתא דרבנן מקמי גזיר' לא מבטלי אי הכי בשלישי נמי אתי ובעיל מספקא לא עקר נפשי' ובשני לא יכנס):

ואם מחמת האונס מותר מאי אונס אילימא הא דאמרינן. התם קרי ליה סכנ' הכא אונס ותו התם נהגו והכי מותר לומר התם קאמר דנהגו משמע דכולהו נהוג והתם אמר מותר דמשמע דיחיד שבא לעשות כן דמותר הוראת שעה ואינו דבר קבוע. אמר רבא דאמרי' שר צבא בא לעיר פי' ביו' רביעי היכי דמי אי דאתי וחליף לעכב כלומר אי דאתי וחליף בו ביום ליעכב עד דחליף ובתר הכי לינסוב אבל אי לא חליף בו ביום לא אמרי' ליעכב עד יום רביעי אידך דאתי דא"כ אפילו טובא נמי דמאי פסקא ואמרי' דאתי וקבע ופרכינן בשלישי מיהא לכנוס ומהדרינן איספרוה דידיה בשלישי אתי הלכך ליכא אלא יום שני

והא דאמר רבא דמשום שר צבא קיימינן דלא כנסינן ברביעי. היכי דליתיה לטעמא דמושל אמר כגון בתר דבטיל גזירה ותמה מאי טעמא דרבא דלא מוקי לה להא דאמרינן ובשני לא יכנוס אפי' בעידנא דאיתיה גזירה דמושל והיינו דרביעי לא חזי. ומאי מחמת האונס דאמרי שר צבא בא לעיר ביום שלישי ותו דילמא רבא גופא הכי קאמר דהא רבא כי קאמר שר צבא בא לעיר לא מפרש אימת ומאי האי דמקשינן להדא בשלישי מיהא ליכנוס. ומסתברא דמתניתין משמע להו הכי דקתני ומן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס העם בשלישי כלומר אף בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ואפי' שלא בשעת הגזירה לאחר שנתבטל דאפי' אח"כ נהגו לכנוס בין בשלישי בין ברביעי ואהא קאמר ובשני לא יכנוס לעולם ואם מחמת האונס מותר בשני והיינו דמקשי מאי הוא האונס דאתי בג' וד' ומשני שר צבא בא לעיר בד' ואספרווי דידי' בג' ר' אחאי ז"ל:

ואיבעית אימא מאי מחמת האונס כדתניא הרי היה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכני' את המת לחד' ואת החתן ואת הכלה לחופ' ובועל בעילת מצוה ופורש. פרש"י ז"ל וקוברין את המת לאלתר לאחר שבעל וכיון דחיילא עליה חתונה הוה כרגל ותו לא חיילא עליה אבילות ותמה דא"כ ה"ל יום מיתה וקבורה וקיי"ל שהוא מן התורה וכן הסכימו הגאונים ז"ל וא"כ היכי אתי עשה מדבריהם ודחי אבילות דאורייתא. ויש שפירשו שמלינו אותו היום וקוברו למחר ותו ליכא מידי דאורייתא. ואע"ג דהלנת מת עשה ולא תעשה. הכא הוי ליה כמלינו לכבודו דמותר והנכון כדברי רש"י ז"ל ואל תתמה שהרי חכמים מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכיון דבעל קודם שנקבר. איך דשב ואל תעש' הוא אבל עדיין לפי מה שכתבו הגאונים ז"ל שהקובר מת בי"ט שני כיון שהוא מדבריהם והוה ליה יום מיתה וקבורה דמדאורייתא חייב לנהוג בו אבילות. מאי שנא הא מהא דהא נמי מדבריהם הוא. ואפשר לומר דשניא הא שהוא מקו' שמח' ואין אבל במקו' שמח' דה"ל כרגל. א"נ דאי נהיג השתא אבילו' האי יומא דהוי דאורייתא. ונהיג בתר הכי ששה לא ה"ל רצופין והא דאמרינן נמי ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימים אבילות תמה לפי מה שכתבו הגאוני' ז"ל דהקובר מתו ברגל בי"ט אחרין אינו נוהג אבילות. כל היכי דלא הוי יום מיתה וקבורה ואף עכ"פ עולה לו לכל ז' ימי אבילות. ואם כן הכי נמי אמאי אין עולין לו וי"ל דשאני הכא דאלו היו עולין לו. נמצא שאינו מקיים אבילות כלל וליכא נמי לאפרושי בניהו אי נמי דשניא ההיא דהוי ספק דדבריהם. וספק אבילות לקולא וכיון שכן עולה דהא כי אתי יום שביעי מספקא ליה אי הוי יום ז' או יום שמיני. דדילמא

לאו י"ט כלל הוא. אבל הכא דהוא ודאי דבריהם. והם ימי שמחה דינם כרגל. ומפסיקין ואינן עולין והאי תירוצא נמי סגי לקושיא קמייתא רבינו נר"ו:

דף ד.

וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים ואין מונעים תכשיטין מן הכלה כל ל' יום. ופירש"י בשביל אבל זה. וליתא דמאי שנא כלה אפי' שאר נשים נמי קיימ' לן דאחר שבעה לאלתר הן מותרות לעולם לספ' ולכבס וה"ה לשאר תכשיטין. אלא ודאי כלה של שלשים יום אין מונעין תכשיטין ממנה משום אבל שאירע לה. ואפי' בתוך שבעה חוץ מיום ראשון. ודוקא כשהוא יום מיתה וקבורה.

ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא אינש דטרח לה. ואע"ג דאנן לא איכפת לן אלא משום פסדייהו:

וכדאמרינן דבעינן נתן מים על בשר. אפשר דאמה של כלה נמי איכא פסידא. דאיכא תכשיטין ובשמים ותמרוקי הנשים דלא מיזדבני ומפסדי היא. ותו ליכא נמי דטרח להו עלייהו.

אבל איפכא לא פי' שמת אביו של כלה. או אמו של חתן אינו נושא בתוך ז' ימי אבילות. ואע"פ שאין לו אשה והוא בחור. דהכא בבחור איירי מדקא אמרינן שהוא צריך לאביו. אבל בתוך שלשים נראה שהוא מותר. והכי דיק לישנא דהכי דאמר אבל איפכא לא דלא אסור אלא בתוך שבעה תדע דהא הכא שרי ליה משו' פסידא אפי' בתוך שבעה. כל דכן דאיכא למשרי ליה לאחר שבעה משום מצוה. ומיהו באבילות אשתו לא שרו למסב אחריתי בתוך שלושים. ואע"ג דאמרינן בפ' משקין דאם אין לו בנים מותר לישא לאלתר לאו לאלתר ממש לאחר שבעת קאמר אפי' בתוך שלשים. אלא לאחר שלשי' ומאי לאלתר לאפוקי שאין צריך לשהות ג' רגלים דהכי תניא התם מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים. ר' יהודא אומר ראשון ושני אסור ושלישי מותר. ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר. הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר האי לאלתר ודאי לאחר שלשים יום. וכדאמרינן עלה מעשה ומתה אשתו של יוסף הכהן. ואמר לאחותה בבית הקברות לכי ופרנסי בני אחותך ואעפ"כ לא בא עליה אלא לאחר זמן ואמרינן עלה כמה זמן מרובה שלושים יום. וע"ג דמתני' קתני הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר. וליכא למימר דמעשה דיוסף הכהן משום אבילות דידה הוי. כדאמרינן התם ביבמו' חוץ מן האלמנ' מפני האיבול ולא שני לן בין אבילו' (דבעל) לשאר אבילות. ואפי' לארס אסור. ולא בא עלי' דקאמר אפי' לשם קידושין וטעמא דמילת' משו' דגבי דידה ליכא טעמא

דטירח' דבנים קטנים ולא טעמא דמצות. דאיהי לא מיפקד' אמצות פרי' ורבי'. דהא לית' מהא דתני' במס' שמחות. מתה אשתו אסור לישא אחרת אפי' לאחר שלשים יום מכלל דאפילו לדידי' אסור בתוך שלשים יום. ונראה דוודאי דבאבילות אשתו החמירו לישא אחרת כש' שהחמירו עליו בשיש לו בנים גדולים לשהות שלש רגלים לפני' משורת הדין: **אמר רפרם** ב"פ א"ר חסדא לא שנו אלא שנתן מים ע"ג בשר. אבל לא נתן מים על גבי בשר לא דמזדבון. אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים ע"ג בשר מזדבן. אמר ר' פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים ע"ג בשר לא מזדבן אלא דרב חסדא היכא משכחת לה. אמר רב אשי כגון מתא מחסי' דמפקא מכרך. ומפקי מכפר.

אמ' מר הוא ישן בין האנשי' ואשתו ישנה בין הנשים. מסייע ליה לר' יוחנן דאר"י אע"פ שאמרו אין אבלות במועד. אבל דברים של צנעה נוהג. דרש רב יוסף ברי' דרב' משמי' לא שנו אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו. והא הכא דבבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין אנשי' ואשתו ישנה בין הנשים. כי קאמר רב יוסף אפירסה אשתו נדה קאמר. והא וכן קתני. ה"ק וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין אנשים והיא ישינה בין הנשים. כתב הרב אבן מגא"ש ז"ל מכאן שהנדה אין ראוי' לחופה. שאין חופה אלא יחוד וזו אינה מותרת להתיחד והרב בעל עיטור ז"ל הוסיף עוד לומר שאפי' לא נכתבה כתובה אינו ראוי' לחופה דהא שוי' רבנן בעילתו בעילת זנות. וזו ודאי אינו דהא אמרינן בהדיא אמימ' שרי למיבעל בתחלה בשבת. אמרו ליה והא לא כתיבי כתובה. אמר להו אתפסוה מטלטלי וכשר היה נישאת. ואפשר דבכתובה בלחוד דליכא איסורא כולי האי אלא משום דלא סמיכה דעת' דהא איהי מתנאי ב"ד אית לה. ואע"ג דלא כתב לה כמאן דכת' לה דמי הילכך ודאי מותרת להתיחד ותו דכיון דלא סמכה דעתה ודמי' לה כזנות מסתמא לא מפקרא נפשה לגבי' בלא כתובה. ויש מביאין ראי' לדברי הרב ר' יוסף ז"ל מהא דאמרינן לעיל פירסה נדה מהו אלמא דנדה לא חזי' לנישואין. ואי מהא לא איריא דאפשר דחזי' לנישוין ולחופה. ואיהו מעכ' משום דלא חזי' ליה לביאה. וקאמר כיון דהיא לא חזי' לביאה אם מעלה לה מזונות אם לאו. ולקמן בפ' אע"פ. אמרי' נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו חיבת חופה קונה. א"ד חופה דחזי' לביאה כו' ע"כ לא מבעי' ליה אלא לענין קנין. אבל מיפשט פשיטא ליה דחופה מעלייתא היא. ואפשר דשאני התם דהא עולה לה לחופה מיהת מיקמה דפרסה נדה ובהאי שעת' קני ליה דאע"ג דבעינן חופה ראוי לביאה. לא בעינן חופה כדי ביאה דכיון דנכנסה לחופה הרי כאשתו לכל דבר. תדע מדקאמר נכנסה לחופה ופירסה נדה. ולא קאמר נדה שנכנסה לחופה ומ"מ לאו ראי' היא דאיכא למימר דעדיפא מינה נקטה דאפילו נכנסה לחופה ופירסה

נדה מבעי' ליה. אם זוכה בתוספת וה"ה אם פירסה נדה ואח"כ נכנסה לחופה. ומיהו במסכת' סנהדרין אמרינן בת ג' שנים ויום א' מתקדש' בביאה ואם נשאת לכהן אוכלת בתרומה. ופירש"י ז"ל דוקא בת ג' שנים ויום א' אבל פחות מכאן לא שאין חופה קונה בה שאין ראוי לביאה ואפשר דהתם בנשואין הבאין לאחר קידושי ביאה קאמר. והיינו דנקט בת שלש שנים דבציר מהכי לא חזי'. א"נ אפשר דשאני התם דאינה ראוי' כלל. ומ"מ מסתברא מילתא דרבינו ז"ל לכתחל' אבל בדיעבד כיון דקי"ל דיש חופה לפסולות כגון אלמנה לכ"ג כל דכן לזו. ועוד דהא חזינא בהדיא דחופה קונה אע"ג דליתא יחוד מדאמרי' לקמן באלמנ' מן הנשואין דלית לה אלא מנה אע"פ דעדי' מעידים לה שלא נסתרה ולא נבעלה אלא חופה ודאי לא הוי אלא בית המיוחד לנישואין כלומר שמכניס אותו הבעל לרשותו ונפקא לן מדכתב ואם בית אשה נדרה:

דף ד:

למימרא דאבילות קילה ליה מנד' והאמר ר' יצחק בר חנינא א"ר הונא כו' מאי קילותא אלימא משום דקתני בועל בעילת מצוה ופורש. התם משום דאכתי לא חיילא עלי' אבילות.ואע"ג דכה"ג בעלמא הוא אסור בתשמיש המטה כדמוכח בדוכתי'. ה"ק דאכתי לא חיילא עלי' אבילות מדינא. ואע"ג דאקילו לי' בהא לא אתי לזלזולי מינה לשבעת ימי אבילות שהיא אסור בהן מן הדין. אלא משום דקתני ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות:

תניא מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכפות אשתו להיות כוחלות ופוקסו'. אלא כופה את מטתו ונוהג עמה אבילות. וכן היא שמת חמי' או חמותה אינה רשאי להיות כוחלות ופוקסות אלא כופה מטתה. ונוהגת עמו אבילות. וקיי"ל דלא אמור לכבוד אשתו אלא לחמיו ולחמותו בלבד. ולעולם מותר להתיחד עמה. והוא שכב' בעל לבד מחתן דקילי ליה:

דף ה.

טעמ' משום ברכה אבל משום אקרורי דעתי' לא חיישינן. ונפקא לן מיני' דכיון דמשום ברכה הוא. אי אמרי תרווייהו דלא איכפת להו שמעינן להו ונבעלת ברביעי וקשי' לן כיון דכן תנשא בשלישי ותבעל לאור רביעי היכא דטריח ליה דליכא משום שקדו. דהא אמרת דבהכי ליכא משום אקרורי דעתי'. וי"ל הני מיל' כשנבעלת ביום רביעי עצמו דליכא אלא מקצת היום. אבל כאן דאיכא כולו יום רביעי ואור ה' בהא חיישינן לאקרורי דעתי'.

וכ"ת א"כ איך התירו ליבעול בתחלה בשבת. ואמימר דאורי הכי אפילו היה במקום שבתי דינים קבועים בכל יום. והא איכא כולה שבת ואור א' בשבת. ההיא בשכנסה מזמן מרובה שלא קבעו חכמים זמן אלא לנשואין, אבל לא אסרו עליו שלא יבעול אלא ביום שהוא ראוי לב"ד. ולפ"ז צריך תלמוד מה שנהגו עכשיו לישא בששי. שמן הנראה בכאן שהוא כהלכה. ונ"ל לומר טעם המנהג הוא מאותה שאמרו ומן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ופרישנא דלא מיחו בידם אפי' אחר הסכנה וששי נמי לדידן שבתי דינין קבועין בכל יום כג' בשבת לדידהו. וליכא למיחש לשמא ישחוט בן עוף. מדאשכחן מתניתא לקמן דשרו רבנן לבעול בתחלה בשבת ולא חשו לשחיטת בן עוף וקיי"ל כוותייהו:

אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמר בו ברכה לדגים פי' השתא דאמרת דמאי דאמר בר קפרא עיקר טעמא הוא וסמכת עליה למימרא דכיון דנקט האי טעמא דודאי משום האי טעמ' הוא ולאו משום איקרורי דעתא. אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכ' לדגים כיון דחשיבא לך האי ברכה דבשלמא לדידן לא ק"ל דסברי' דמאי דאמר בר קפרא לאו לעיקר טעמא הוא אלא אסמכתא בעלמא דברכה לדגים לא חשיבא לן אבל השתא קשיא ומתרצי ברכה דאדם עדיפא ליה. אי נמי משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וששי בשבת ושבת והא דאמרינן אי נמי משום שקדו איכא לפרושי דלאו לבר קפרא קאמרינן אלא טעמא דנפשין דאי לבר קפרא קשיא דאם כן בר קפרא תרי טעמא אית ליה אהא. א"כ מאי האי דדייקינן עליה לעיל טעמא משום ברכה הא משום איקרורי דעתא לא חיישינן דלמא תרי טעמי' אית ליה עלה אלא ודאי כדפרישנא. אי נמי אפשר לי לומר דאפי' לבר קפרא קאמרינן. ואפי' הכי דייקינן עלה לעיל שפיר משו' דהכא הוא דאיכא למימר תרי טעמי דהא צריכין לתרוייהו דאי משו' ברכה אם רצה לכנוס בששי בשבת רשאי דהא איכא משום ברכה והשתא דאית לן שקדו אינו רשאי. ואי משום שקדו נמי אדם בטל או יום טוב שחל להיות בערב שבת רשאי הלכנוס. והשתא דאיכא משום ברכה אינו רשאי אבל בההיא דלעיל דהיינו בבתולה אי ס"ד אית ליה לבר קפרא טעמא דאיקרורי דעתא הא תו למה לי טעמא דברכה דהא אידך טעמא רווח טפי וכיון דכן היכי נקט האי טעמא ושבקיה לאידך. אלא לאו ש"מ דלית ליה אלא האי טעמא דבר קפרא ולכך לא תנא אלא טעמא דנבעלת בחמישי בבתולה וששי באלמנה ומ"מ השתא דתניא לבר קפרא מסתיין האי טעמא דבר קפרא

לנישואי בתולה ברביעי ולא באחד בשבת כדי שתבעל בחמישי ביום ברכ' אלו רצה הוא לכנוס באחד בשבת יכולה היא לעכב על ידו עד יום רביעי כדי שלא יהא יכול לבעול אלא ביום שיש בו ברכה תדע והא אלמנה נמי יכולה ליעכב שלא יהא יכול לכונסה עד יום חמישי כדי שלא לבעול אלא ביום ששי וליכא למידחי דאלמנה משום נישואין הוא שלא יהו אלא ביום ברכה דהאי טעמא דברכה דידה נמי אנבעלת בששי איתמר והאי ודאי הוא עיקר טעמא תדע מדפרכינן אלמנה נמי תיבעל בחמישי כלומר ותינשא ברביעי ולא חיישינן לנישואין דליהוו ביו' ברכ' וכי תימא הכי קאמר תיבעל ביום חמישי. יהא יכול לבעול ביום חמישי כדאמרינן לעיל הנשאת ברביעי ונבעל' ברביעי כלומר יכול לבעול ביום רביעי ולעולם חיישינן דליהוי ביום ברכה. הא ליתא דא"כ הא קילא ליה לתרוצו דטעמ' דמלתא משום דתיהוי לה תרתי ברכה דדגים לנישואין ובבעילה ברכה דאדם אלא לאו ודאי כדפרישנא. ועוד ראיה מהא דמתרצי' ברכ' דאדם עדיפא ליה ולא מתרצינן כדי שיהא הנישואין ביו' ברכ' ש"מ דאנישואין לא קפדינן אלא שתהא נבעלת ביו' שרכ' ובדין הוא דהוה לן לתלמודא למימר ליה לעיל להאי טעמא דבר קפרא אלא חד מתרתי טעמא נקט ובר קפרא נמי ודאי אית ליה טעמא דשקדו אלא בר קפרא לאו טעמא דנישואין קאמר אלא טעמא דנבעלת בחמישי ומפ' משום ברכה ודאיק מינה דלית לי' טעמא דאיקרורה דעתא כדפרישנא לעיל אבל טעמא דשקדו ודאי אית ליה וכן באלמנה אית' לתרווייהו דתרווייהו צריכי ליה כדפרישנא:

מאי איכא בין ברכה לשקדו. א"ב אדם בטל א"נ י"ט שחל להיות בע"ש, כלומר ובא לכונסה ברביעי. וה"ה חל בחמישי ובא ליכנוס בשלישי דלתרווייהו משום שקדו ליכא ואיכא משום ברכה. והרי הוא יכול לעכב ואין מעלה לה מזונות. והשתא לא מבעיא לן אלא מאי איכא בין ברכה לשקדו למימר' אי משכחינן מידי דאיכא משום ברכה וליכא משו' שקדו. ואהא הוא דמהדרינן א"ב אדם בטל. א"נ י"ט שחל להיות בע"ש דבשניהם משום ברכה איכא. ומשום שקדו ליכא. אבל לא מבעי' ליה איפכא למימרא אי משכח' מידי דאיכא משום שקדו וליכא משו' ברכ' דהא פשיט' לי'. והיכי דמי כגון שבא לכנסה בששי. וליבעול בו ביום דהוא יום ברכה. א"נ דאמרי תרווייהו דלא איכפת להו בברכה ואכתי איכא משום שקדו. והא פשיטא ליה. ואע"ג דתני נישאת בחמישי לאו למעוטי ששי גופיה לענין ברכה אלא דנקט דקדים וההוא עדיף לי'. ומיהו קשי' לן הא דאמרינן לעיל אבל קודם תקנת עזרא דב"ד קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום. ופרכינן הא בעינן שקדו. ואמרינן דטריח ליה. ואכתי הא איכא משום ברכה. ואפשר דכי פרכינן והא בעינן שקדו ה"ה דמצי למפרך משום טעמא דברכה. והיינו טעמא דלא פרכינן.

משו' דמקשה הוי ס"ל דטעמא דשקדו תקנ' דרבנן היא. ואף על פי שבטל דבר לא בטלה גזירה דהא ודאי קים ליה למקשה. דאפשר דליתא לטעמא דשקדו. וכגון דטריח לי'. אלא דקסבר דאפילו הכי אית' לאותה תקנת'. ובתי' דשני דטריח לי'. כלומר דלא הוי תקנת' דרבנן מעיקרא אלא היכא דאית' לטעמי' תו ליכא לאקשוי משום טעמא דברכה, דמילתא פשיט' הוא דאיכא לפרוקי דכי אמרינן אשה נישאת בכל יום. היכא דלית' לטעמא כגון דאמרי לא איכפת לן. וה"ה דסגי האי טעמא לשקדו. כלומר דלא בעינן שקדו היכי דתרווייהו אמרי לא איכפת לן. ודוקא תרווייהו דתקנת' דשקדו לתרווייהו אית' בין לבתולה בין לאלמנה. דבתולה דניח' לה דלהוי לי' פנאי למיטרח שפיר דיקרא דידה נמי הוא. דאלמנה נמי ניח' לה בשמחה שלשה ימים ובאלו שהם ימי בטלה דלית לי' פסידא. ומיהו צ"ע הא דאמרינן לעיל דטריח ליה וקיימ' לן וודאי דאית ליה למטרח לפי כבודה ולפי כבודו דקיימא לן עולה עמו ואינה יורדת עמו דלא סגיא ליה לכונסה בלאו הכי דתקנת חכמים לתקנות בנות ישראל. וכן כתב הרב ר' יוסף הלוי בשם הרב רבי אלפאסי ז"ל. וכיון דכן כל היכ' דלא טרח לא מצי למכנס' וכל היא דטריח ליה רשאי א"כ מאי האי דפרכינן דבעינן שקדו. ומשנינן דטריח ליה אטו כשנשאת ביום רביעי מי לא בעינן דטריח לי' ותוכיון דבעינן דטריח ליה מאי תקנתא שייך ניחזי אנן. ומסתברא דבעלמא דהיינו נשאת ברביעי כי אמר טריח ליה מהימן. אבל כשבא לכנוס בשאר ימים אי חזינן דטריח ליה אין אי לא לא רב אחאי ז"ל. אי נמי אפש' שחכמי' הטילו עליו לטרוח ולהכין צרכי סעודתו קודם שישא כדי שיהא פנוי בשמחתו לשמח' ונתנו לו שלש' ימים אלו כדי שיזדמן לו ולפיכך לא קבעו לו זמן נישואין עד יום רביעי:

דף ו:

מאי לאו דאי לא בעיל מצי למיבעל. פירו' מדקתני משנה יתירא עד מוצאי שבת ד' לילות. תרתי קאמר דאי בעיל אית לה ארבעה לילות. ואי לא בעיל מצי בעיל עד מוצאי שבת. והא נמי דאמרי' והא עד מוצאי שבת ארבעה לילות קתני. פי' לישנא יתירא נמי דאיק. דאי תנא עד מוצאי שבת הוה אמינא לבד משבת וג' לילות הוא דנותנין לה ואי תנא ארבעה לילות נמי ותו לא הוה אמינא ארבעה לילות לבד משבת אבל השתא דתנא ארבעה לילות עד מוצאי שבת לא סגיא דליתיה לשבת בכלל. והא דאמרינן אי בשבעל ומאי קמ"ל כלומר בהאי לישנא יתירא דתנא. וק"ל דהא במסכת' נדה אמרינן דשמעינן מינה דשמש' בימים לא הפסידה לילות מלישנא יתירא דקתני עד מוצאי שבת ארבעה לילות ולא קתני ארבעה לילות ותו לא וכיון דכן לימא ליה דהא קמ"ל. י"ל דהא אתיא

אליבא דמ"ד הת' שמשה בימים הפסידה בלילות. תו קשי' לן הא דאמרינן הכא קמ"ל דשרי למיבעל בשבת כדשמואל דאמר פרצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר בה צרורות והתם דאמרינן קמ"ל דשרי למיבעל בתחלה בשבת כדשמואל דאמר פרצה וכו' דמדמי האי דשמואל לבעילה בתחלה. וי"ל דהכא קס"ד דדם חבורי מיחבר. וכיון דכן אע"פ שבעל עדיין הוי פירצה דחוקה. אבל התם אמרינן לה אליבא דהלכת' דדם מיפקד פקיד. וכיון דכן אפי' בתחלת בעיל' אינה חשוב פתח גמור אלא פירצה דחוקה: רבינו נר"ו:

הא דאמרינן אבל חייב בכל מצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין מפני שנאמר בהם פאר. איסורא לאו מהכא הוא אלא מדאמרינן התם מדקאמר רחמנא ליחזקאל פארך חבש עליך מכלל דכ"ע אסירי. אלא הכ' טעמא דמילתא קא יהיב. מ"ט אסור בתפילין טפי משאר מצות. מפני שנאמר בהן פאר. מר סבר טרד' דלא בעל טרדא הוא. ומר סבר לאו טרדא הוא כלומר מ"ס טרדא דלא בעל טרדא הוא כיון שעדיין יבא זמן שיבעול. אע"פ שעכשיו אין יכול לבעול טרד' דמצוה שמה ופטור ומ"ס לאו טרד' הוא. כלומר אין ראוי להיפטר עלי' כיון שעכשיו אין יכול לבעול גר' רש"י ז"ל:

אם כן טורד למה. לשאינו בקי. יאמרו בקי מותר שאינו בקי אסור רוב בקיאין הם. פירש"י ז"ל כיון דבקיאין למה הוא טורד ליפטו' מק"ש. ומהדרינן לשאינו בקי. יאמרו בקי מותר ושאינו בקי אסור כלומר כיון דהכי הוא האיך התירו סתם ליבעול בתולה בשב'. יאמרו בקי מותר שאינו בקי אסור. ואמרינן רוב בקיאין הם. וק"ל א"כ הדר' קושי' לדוכת' כיון דרוב בקיאים הן טורד למה. אטו מתני' דתנן סתמא חתן פטור מק"ש לא אתי' אלא למיעוטא. ותו הא דאמרי' נמי לא כל הרוצה ליטול את השם יטול דמחזי כיוהרא כיון דרובא קרו מאי יוהרא איכא. ותו הא דאמרו לו תלמידיו לר"ג שנית לנו רבינו חתן פטור מק"ש. דלמא ר"ג בקי היה. ותו ק"ל הא דאמרי' הכא דאין מותר ליבעול אלא אותן שבארץ ישראל. דרובן בקיאין אבל שאינן בקיאין אסור. וכיון דכן היכי פסקי הלכתא דמותר לבעול בתחלה בשבת בסתם ולא חלקו בו בין בקי לשאינו בקי. ותו כיון דהכי הוא. דכיון דאפשר בהטי' לישתרי. אפי' בלא הטי' נמי. דומי' דהאי דאמרי' במס' שבת. גורר אדם מטה כסא וספסל. ובלבד שלא יכוון לעשות חריץ. וכיון דאפשר בלא חריץ אפי' כי עביד חריץ שרי. ה"נ כאן דאפשר בהטי'. לכולהו הוא דינא דנישתרי ור"ת ז"ל פי' כדפירש"י ז"ל אלא דכי מקשינן. יאמרו בקי מותר שאינו בקי אסור קס"ד דמקשה דכי א"ל לא כהללו בבליים שאור בקיאין בהטי' אין לומר שבבליים הללו אין בועלין לעולם אלא שלא בהטי'. ולדידהו פסיק רישא הוא. והיינו דא"ל כיון דהכי הוא דבבניי'

אינן בקיאים כלל האיך התירו לבעול בתחלה בשבת. ולדידהו ליתסר. דקס"ד דלדידהו הוי פסיק ריש' ולהכי אהדר ליה רוב בקיאים הם כסבורים שאי אפשר. אבל בני ארץ ישראל כלומר לאו כקס"ד דאנא אמינא דבבליי' לא מזדמני להו כלל בהטי'. אלא רוב העולם בקיאין הן בזה. ובקיאין לאו דוקא למימרא דקים להו דידעי בודאי להטות אלא כלומר שמזדמנת להם תדיר הטי' ואפי' לבבליי'. וכי אמרי לך לא כהללו בבליי' שאין בקיאין בהטי'. הכא קאמינא מתוך שאין מכירין בדבר. ואף כשהוא מזדמן להם כסבורים שא"א. אבל בני ארץ ישראל מכירין בענין הטו' ויודעין שזה דבר שאפשר הוא. ושהוא מזדמן לרוב עולם. ואפילו לבבליי' אלא שאין מכירין בדבר. ולפיכך מותר לכולן לבעול בתחל' בשבת כיון דאפשר בלא דם. ואע"ג דאיכא מיעוטא שלא תזדמן להם הטי' לעולם. ולדידהו הוי פסיק רישא. אחר הרוב לעולם נידון. א"כ אפשר דלכל עולם הטו' מזדמנת ונקט רוב דהכא אורח' דתלמודא ומ"מ טרדא איכא לכולהו. שאין מוחזקין בעצמן. וכי אהדרי לך גבי טורד למה לשאינו בקי כלום' לשאינו בקיא בעצמו. כלומר דלא מוחזק בנפשי'. אבל רוב העול' בקיאי' בדב' לום' שהוא דבר המזדמן להם. ואין בקיאין בעצמן: **אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי. אלא מעתה שושבינן למה. מפה למה** כלומר כיון דאפשר בהטי' מה הועילו בכך. א"ל שמא יראה ויאבד ולפום ספרי' דאית בהו ולטעמך מפה למה ה"פ. ולטעמיך דמקשת לי משושבינן. מ"ט לא מקשית לי ממפה. מפה למה. כיון דרוב בקיאין הם. אלא מפה היינו טעמא שמא יבעול בלא הטי' ויראה ויאבד. ה"נ שושבינן היינו טעמא שמא יבעול בלא הטי' ויראה ויאבד. ולפום האי פירושא לא קשיא לן כלל הא דמקשו. בתוספ' דהכא משמע דמילת' דאפשר הוא לבעול בלא הטי'. והתם במס' נדה אמרינן גבי שמואל דקאמר יכולני ליבעול כמה בתולת בלא דם. אמרינן שאני שמואל דרב גובריי' דהכא לא אמרינן אלא דמילת' דאפשר הוא. וזימנין דמתרימי הכי אבל שמואל היה בקי ליבעול כמה פעמים בלא דם בוודאי. ואהא אמרינן דרב גובריי'. אבל בתוספו' פירשו דהכא אמרינן בעילה בהטי'. אבל דשמואל בעילה כדרכה שהיא מתעבר' ממנה ואהא וודאי יישר חילי'.

המפיס מורסא בשבת וכו' תמה ומאי תיובתי' דהא אמרן דתנאי היא והיינו דלא פרכינן מהאי דלעיל לרב דתני' הכונס את הבתולה לא יבעול בתחלה בשבת וחכמי' מתירין ואמרי' מאן חכמי' ר' שמעון הוא. ות"ק דידי' ר' יהודא. ורב דאמר כר"ש ושרי אלא דהא אשכחן תנאי דפליגי עלה. וטעמא דפליגין נינהו דאפשר דאפי' לר"ש ליתסר ואפי' לר"י לישתרי ואיכא למימר מאן חכמי' ר"י. וכיון דכן הא מאי קושי' אע"ג דגבי מורס' מותר הכא אסו' דדם חבורי מיחבר. ואפשר לומר דר"ח בר אמי דמקשי היינו לדבי רב שמואל

דאמרי אינהו דאסור. וסבר לה כר"ש והכא היינו טעמא משום דדם חבורי מיחב' והיינו דקשי' לי' מ"ש ממורסא ואמרי' דלא דמי דהכ' פקיד ועקור מן הבשר והוא כנוס בעין. והכ' פקיד דנפיק הייא מיהו לא עקיר מן הבשר דחבורי מיחבר:

דף ז.

ר' אמי שרא למבעל בתחלה בשבת אמרו לי' רבנן והא לא איכתיבא כתובה אמר להו אתפשוה מטלטלי. וכי תימא והא הוה ליה כקונ' קנין בשבת איכא למימר כיון דהא כבר מחויב הוא בכתובת' ואינו אלא משכון כדי שתהא דעת' סומכת. במקו' מצוה מית' ואפש' דכל במקום מצוה מותר כדמוכח התם בגיטין בפרק הזורק דאמרינן ותיזיל איהי ותיחוד וכו'. והתם איכא מצוה כגון שהיה יבם שאינו הגון לה. ואע"ג דאמרינן התם בירוש' הני דכנסין לארמלין צריכין למכנס יתהון מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת. אפשר דשאני התם דהוי מילתא בפרהסיא. אי נמי אפשר דהכא מבעוד יום היה ולא היה שהות ביום לכתוב כתובה. ואמ' להו לאתפוסי מטלטלי. וקמאי עיקר:

והלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת הא דאמרינן הותרה שלא לצורך פי' שלא לצורך אוכל נפש והוא שיהא צורך היום או שאר הנאות שבגוף והוא שיהא כעין אוכל נפש בכל דבר כמו שאמרו שיהא שוה. וכל ענין אכיל' דבר השוה הוא לכל נפש כדמוכח הכא ובמקומו אבא' עוד בעה"י: ותו לא מידי:

אמר רב חלבו אמר רב הונא אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא אלמנ' אינה טעונה ברכה ואסיקנא מאי אינה טעונה ברכ' דקאמר בר הונא כל שבעה אבל יום אחד טעונה אלא הא דקתני' שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים במאי אי בבחור הא אמרת שבעה אי באלמנה הא אמרת יום אחד. איבעית אימא בבחור שבעה לברכ' ושלש לשמח' איבעית אימא באלמון יום אחד לברכה ושלשה לשמחה. מדקאמרינן איבעית אימא ואי בעית אימא שמעינן מינה דהני לישני לא פליגי אהדדי הלכך בחור שנשא אלמנ' שבע' לברכה ושלשה לשמחה ואלמון ואלמנה יום אחד לברכ' ושלשה לשמחה והני מילי אלמנה אבל בתול' לעולם יש לה שבע' לברכ' כדאמרינן הכא בהדיא ליכא בתולה דבצירא משבעה והוא הדין לשמחה שעיקר תקנת שמחה משום בנות ישראל היא כדאמרינן שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים ואין מוסיפין לה כשנישאת לבחור. ואין פותחין לה באלמון. וכן בתולה יש לה לעולם שבעה לשמחה ולברכה. וכ"כ הרב ר' יוסף הלוי ז"ל. ושמחה זו דאמרינן מסתברא דהיינו שיהא

בטל ממלאכתו. והא דאמרינן לעיל למחר משכים לאומנותו והולך שקדו חכמי' על תקנות בנות ישראל כו' דמשמע דמן הדין הוא מות' במלאכה איכא למימר דמשום דתקון רבנן שיהא בטל ממלאכתו תקנו לו בימים שאינן בני מלאכה. ובתוספתא אמרו התקינו שיהא בטל שלשה ימים חמישי וערב שבת ושבת שלשה ימי בטלה. נמצא שיהא שמח עמה שלשה ימים. ובאגדה איתא החתן דומה למלך. מה מלך אינו יוצא מפתח ביתו אף תתן אינו יוצא מפתח ביתו. מה מלך הכל מקלסין לפניו. אף תתן הכל מקלסין לפניו מה מלך לובש בגדי כבוד אף חתן לובש בגדי כבוד מה מלך שמחה ומשתה לפניו אף חתן שמחה ומשתה לפניו כל שבעת ימי המשתה:

ברכת אירוסין מאי מבר' רבנן ורבה בני רב אדא תרוייהו משמי' דר' יהוד' אמרי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריו' ואסר לנו הארוסו' והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידשין. רב אויא בר' דרבא מסיים בה הכי משום רב יהודה ברוך מקדש ישראל כו'. ק"ל היכא אשכחן ברכ' כגון הא דמברך אמאי דאיתסר. אטו מברכין שאסר לנו אבר מן החי. והתיר לנו את השחוט. ומה ענין עריות לכאן. ותו אמאי לא מברכין בקידושין במטבע קצרה כשאר המצות. ומסתברא דהיינו דלא מברכין אמצו' בשביל שאין זו המצוה אלא הנישואין ואין מברכין על מצוה אלא א"כ גומר אותה וכשהוא בא לידי חופה אי אפשר לו לברך על המצוה שיברך אק"בו על קידושין וחופה שכבר נתן קדושין מזמן מרובה. ואינו מברך עליהן למפרע. וכשבא לקדש ולכנס כאח' לא תקנו לו מטבע בפני עצמו. ולפיכך תקנו לו ברכה על קדושתן של ישראל שקדש אותנו ופירשנו מן העריות ואסר לנו את הארוסות וכיון שהזכיר איסורן ראוי לומר התירן. ולפיכך הוא אומ' והתיר לנו את הנשואות כלומר הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין פי' וקדושין שקדמו לה. ויש אומר על ידי חופ' בקדושין וכיון שכן אין לחתום בה מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין דכיון דקידושין של ישראל הוא בא לומר הא איכא עריות נמי כדמברכי' וצונו על העריות אלא מקדש ישראל ותו לא. וכן השיב רבינו האיי גאון ז"ל שכן מנהג בשתי ישיבות. תדע לך שהוא כן שאין זו ברכת המצו' שהרי לא מצינו בשום מקום בברכת המצות שזה מקיים מצוה וזה מברך עליה. ולפיכך נהגו לברך אחר עשייתה והכי מוכח לישנא דאמרי' מידי דהוה אקידושי בעלמא וכתב הנגיד רב שמואל הלוי זצ"ל דבברכ' לא בעי י' דלא איתמ' אלא בברכ' חתני' ונראין דבריו:

דף ז:

תנו רבנן מברכין ברכת חתנים כל שבעה. אמר ר' יהודא והוא שבאו פנים חדשות נראה דפנים חדשות הוא שלא היה שם כלל וכן כתב במקצת נוסחאות לפנינו משכחת לה בפנים חדשות דלא הוו תמן מעיקרא. ובמועד קטן אמרו ואם באו פנים חדשות חולץ ופירושו שלא היה שם כלל ויש אומר שאין מברכין בפני' חדשות אלא בשעת סעודה כדאמרינן לקמן. כי תניא ההיא בברכת המזון. ולא אשכחן לה בשעתא אחריתי. ולית' דהא במסכת' סופרים אמרינן בהדיא ונהגו רבותינו לומר ברכת חתנים בבוקר על הכוס בעשרה ופנים חדשות כל שבעה. וכן בערב קודם סעודה. והיינו טעמא לפי שבאותה שעה היה דרכן לבא לשמח' עמה ובשעה שהיו באין לשמחה היו מברכין. וכדאמרינן בירושלמי מברכין ברכת חתנים כל שבעה ר' ירמיה סבר מימר מפקין כלתה כל שבעה. א' ליה ר' יוסי והא תני ר' חייא מברכין ברכת אבלים כל שבעה אית לך מימר מפקין מתא כל שבע' מאי כדין מה כאן מנחמין עמו. אף כאן משמחין עמו. מה כאן משכרין אף כאן משכרין. נראה דכשבאין לשמח' זו היא שעת ברכה ועכשו נהגו לברך בשעת סעודה. לפי שבאותה שעה הם מתכנסין לשמח עמה ומברכין ביום ראשון בבקר שהוא עיקר שמחה שמוציאין החתן והכלה וכולן באין עמהם ובשבת בבקר אע"פ שברכו ביו' ראשון שסומכין להן שאי אפשר שלא יהא שם פני' חדשות שלא היו שם בחופה. ויש אומרי' ששבת גופה הויא פנים חדשות כדקאמרינן באגדה אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן אמרו שירה. ונראה שאין מברכין ברכת חתנים אלא בחופה כדאמרינן התם בסוכה וניתבו בסוכה וליחדי בסוכה. אין שמחה אלא בחופה. וכתבו בתוספת שאם באו פנים חדשות כל אותו היום חשוב כיום ראשון וכל היום מברכין ברכת חתנים. ונראין דבריהם והוא שיהיו בשעת ברכה בבקר ובערב אבל הלכו להם אין מברכין אלא בזמן שהם שם. וכההי' דאמרי' התם במ"ק אם באו פ"ח חול ומניח אפי' ק' פעמי'. אלמא דפ"ח לא מהני מידי אלא דאיתנהו התם ובמס' סופרי' אמרו שאין מברכין ברכ' חתני' ובה"מ על כוס א' לפי שאין אומרין ב' קדושו' על כוס א' וכן אמרו שם בברכ' החוד' שהיו מברכין ומיהו בגמ' דילן לא איתמ' אלא בברכ' המזון וקידו' כדאי' התם בפסחי'. וכת' הרב בעל העיטו' ז"ל דאי מהא לא איריא דהת' הוא בב"המ שהו' אח' סעוד' וקדוש' מקמי סעוד' היא והא לא דמיא אלא להא דאמרי' הת' דקדוש' אבדלת' אחדא כסא שפי' דמי וכל וכל דכן הא דהיינו ברכ' חתני' שאינ' טעונ' כוס וטע' של ברכו' הללו בברכ' אשר בר' ויוצר האד' ואשר יצר שהן פותחו' בברוך אע"פ שהן סמוכו' משו' דאשר ברא פעמי' שאינה סמוכ' לחברת' כגון דליכ' פ"ח דקי"ל דמבר' א' ב'. ויוצ' האד' נמי ה"ט

דפותח בברו' משו' דהוי מטב' קצר' וכיון דליכ' חתימ' לא סגיא בלא פתיח'. וא"י נמי ה"ט שפותח' בברוך. לחל' בין יציר' ליצירה שלא יראה כברכה א' ואלו הן ב"ח שאין מברכין אותן אלא בי' ולאפוקי שהשמח' במעונו דלא מקרי' ב"ח וא"צ אלא ג' תדע שהרי ברכת חתני' אין מברכין אותן אלא כל שבעה והא כל דמחמת הלולא בין קודם נשואין ובין לאחר נשואין עד תליסר ירחי שתא. אפי' בבי מהולא סבר לברוכי אי לאו טרדא דינוקא ומיהו בעינן דאיכא אינשי אחריני דלאו בני ביתא לאפושי שמחה הוא. והכי דיק לישנא דאמרינן בין אמר להו מחמת הילולא. בין לא אמר להו מחמת הילולא ומברכין אותה משעת אירוסין. והוא דטריח ליה שהוא סמוך לנשואין. דה"ל מחמת הילולא. ואירוסין דקאמרינן בקידושין ודבי מהולא כקידושין דמי דאיכ' מעשה דמצוה דשמחה. והיינו דרבינא דבריך משעת אירוסיך שהי' קרוב זמן הנישואין וסמך אנפשי'. ואע"ג דלא טריח ליה לאינסובי להאי זימנא. ולא אסתייע מילתא והדרי בהו שלא לישא באותו זמן שהי' סבור. אבל ודאי אין מברכין אלא בקידושין:

דף ח.

דמר סובר חדא יצירה הוי. ומר סבר שתי יצירות הוי פירש"י ז"ל דמ"ד דחדא יצירה הוא ס"ל כמ"ד דו פרצופין היה ומ"ד דשתי יצירות הוי ס"ל כמ"ד זנב הי'. וממנו נבראת' ותמה הא התם מקשי' למ"ד זנב היה. קרא דכתיב ויוצר בשני יודין. ומאי דכתיב זכר ונקיבה בראם וניחא למ"ד דו פרצופין. ויש לפרש דהאי דקאמר היינו דכת' וייצר כלומר שהיתה יצירה אחת שעלתה לשתי'. אלא למ"ד זנב מאי וייצר שלא היה תחלה אלא יצירה אחת בלבד. ומיהו בסוף למ"ד זנב היה חשי'שתי יצירות דשתי יצירות חלוקות היו. ומ"ד דו פרצופין לא חשיבא אלא יצירה אחת. ומחוורתא איפכא:

א"ר יצחק א"ר יוחנן חתני' מן המנין. ואין אבלים מן המנין. מיתבי חתנים ואבלים מן המנין. כי תני' האי לברכת המזון כלומ' להצטרף לזימון. ומדלא משנינן הכי לרב ש"מ דרב ס"ל דאפילו לזימון אין מצטרפין. והטעם לדעת הגאונים ז"ל שפירשו. לפי שהיו אומרים בברכת הזימון ברוך מנחם אבלים. ויש מהן אומר שזה טעות הוא. אלא לפי שהיה אומר בברכת הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת. ואין אחרי' רוצים לכלול עצמם עמהם. ולהכי בעינן שיעורא לבר מנייהו. וכן נראה בברכות. ולית הלכתא כרב אלא כר' יוחנן ולברכ' הזימון מצטרפי'. וכי תני' דאין מצטרפין ברחבה דאיכא ברכת אבלים. והא דתני' נמי מברכין ברכת אבלים כל שבעה ואין אבלים מן המנין משכחת ליה בפני' חדשות. ומאי נינהו ברכת אבלים הני דאיתמר בגמרא. ארבעה קמייתא האל הגדול ברוב

גדלו וכו' ברוך מחיה המתים. תניתא אחינו המיוגעים וכו' ברוך מנחם אבלים תליתאי אחינו גומלי' חסדי' טובים וכו'. ברוך משלם הגמול בתריית' רבון עולמים פדה והצל וכו' ברוך עוצר המגפה. והראשונה פותחת בברוך ואידך כל חדא סמוכה לחברתה. וכן פירש"י ז"ל. והא דאמרינן קום אימא מילתא סידורא בעלמא א"ל אבל הני ברכו' מעיקרא איתקון:

דף ח:

החזירו את הדבר לישנו הפי' הנכון שבטלום לגמרי שלא היו שותין אלא כדי צרכן:

דף ט.

אמר רבי אליעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו פירש"י ז"ל כשאין שם טענו' דמי' כגון שאבד' המפה או כגון שהיא ממשפחת דורקטי' משמע מינה דטעמא דליכא דם הא איכא דם לא מהימן. וליתא אלא דבין הכין ובין הכי נאמן לאסרה עליו כיון דאמרינן דמקים קים ליה מהימן דהא שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ודם דאתי מחמת צדדין הוא או דם אחר הוא שהכניסה שם:

ואין הדמים ראיה. ומוקמינן לה באשת כהן או באשת ישר' שנתקדשה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דבהכי הוי חד ספיקא. וק"ל באשת כהן נמי תרי ספקי נינהו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש ואם תמצא לומר דריסת איש שמא אין תחתיו. וניחא לן דהא באשת כהן לא הויא ספיקא להתירא שמא אין תחתיו דאפי' לא היה תחתיו איכא חששא לאיסורא שמא נבעלה לפסול לה. אפי' לר"ג בדלא טענה הילכך ליכא ספק ספיקא להיתירא. אלא אי קשיא הא קשיא באשת ישראל שקדשה פחותה מבת שלש שנים ויו' אחד הא ודאי ספק ספיקא הוא ספק דרוסת איש וספק מוכת עץ. ואם תמצא לומר דרוסת אי שמא באונס שמא ברצון. וי"א מוכת עץ פיתחה סתום וכיון דקא טעין פתח פתוח לא סגיא דלאו דרוסת איש היא. ומיהו אכתי ק"ל הא דאמרינן לקמן מאי לאו דטעין פתח פתוח לא דקא טעין טענת דמי' אלמא דבטענו' דמים נמי נאמן לאסרה עליו. ובהא ודאי ספק ספיקא הוא כדאמרן. וי"ל דהכי קאמר דקא טעין טענת דמים ובאשת כהן דבהא ליכא אלא חדא ספיק' כדאמרן אבל בירושלמי אמרו שהפתח פתוח בין בעץ בין באדם ואפשר דמוכת עץ לא שכיחא והיינו דלא קא חיישינן לה והכי אמרינן בירושלמי בריש פרק ב' וחשו לומר שמא מוכת עץ היא. לא חשו לדב' שאינו מצוי. ואע"ג דאמרינן לקמן כולהו חבוטי מיחבטן איפשר דלאו משום מילת' דשכיחא אלא משו' דאמר סומכוס

דסומ' אין לה טענת בתולים. ופרישנא טעמיה משום דמיחבטא ופרשינן כיון דחיישת להא לחבטא ניחוש נמי לאידך ומאי שנא. ומפרקינן כולהו רואות ומראת נאמן ז אינה רואה ואינה מראה לאמה. ותו דהא איכא רבנן דלית לה האי סברא אפי' בסומה. אי נמי איפשר דהא דפרקינן התם כולהו רואות ומראות כלמר כולהו רואות ולא שכיחא לה חבטא נפיש' כלי האי וכי אתי להו מראות לאמן ותרתי קאמר זו אינה רואה ושכיחא לה וכן אינה מראה לאמה. ומיהו אכתי קשיא דהא תרי ספקי הוא שמא קודם שתגדיל. ואם תמצא לומר אחר שהגדיל שמא באונס שמא ברצון' אבל מקמי הכי בין באונס בין ברצון שריא דקיימא לן פיתוי קטנה אונס הוא ואיכא דאמר דכלהו חדא ספק הוא ספק אונס ספק רצון. ואפשר דלא חשיב ספק ספיקא אלא בגדול' שנתקדשה דאיכ' למימ' שמא לא זנתה באיסור כלל אם זנתה בשאין תחתיו. ואם זנתה לאיסור בעצמה שמא לא זנתה באיסור לבעלה שמא לא היה אלא באונס אבל זו ודאי זנתה באיסו' לעצמ'. ליכא כלל אלא חדא ספקא אם זנתה באיסו' לבעלה אם לאו:

מי אמ' ר' אלעזר הכי והאמר ר' אלעזר אין האשה נאסר' על בעל' אלא על עסקי קינוי וסתירה וכמעשה שהיה ותיסברא מעש' שהיה קינוי וסתיר' מי הואי ועוד מי אסרוה על דוד דאלו היה ראוי שתאסר על אוריה על דוד נמי היתה אסורה דקיימא לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל. הא לא קשיא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה כלומר על הספק אלא על עסקי קנוי וסתירה שאע"פ שהוא ספק אסורה לפי שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ממעשה שהיה דלא הוה קינוי וסתירה אבל עדי סתירה היו שם דהכי סתמא דמילתא שהיו שם מבני הבי' שראו כשנסתרה ואף על פי כן לא נאסרה על דוד ומינ' דלא איתסרה על אוריה דאלו איתסרה עלי' הוא הדין דאיתסרה לדוד כדאמרן. אבל ליכא לפרושי ולא איתסר על אוריה. דהא אורי' לא הספיק כדי לאסרה עליו וכי תימא ולדוד אמאי לא איתסר דהא קים ליה במילתא דאלו קים ליה לאוריה כי האי גונא הוא מיתסר'. זו ודאי שאלה היא והיינו דמקשינן לקמן ואם תאמר מעש' שהיה מפני מה לא אסרוה ובדין היא דהכי נמי מצי מקשי לה אלא דעדיפא ליה מקשי מ"מ קאמר קינוי וסתירה אין פתח פתוח לא כלומר דקאמר דלא מיתסרה מספיק' לעול' אי לאו בספיק' דקינוי וסתיר' ובכללא דידיה פתח פתוח דספק נמי הוא. ולטעמך קינוי וסתיר' אין עדים לא כלומ' ספק דקינוי וסתיר' הוא דאסר להו ולאו ספק דעדים כגון ראוה עדים שנבעלה ואינו יודע אם באונס אם ברצון אינה נאסר' על הספק כשאינה טענת כי האי אלא ה"ק אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא בשני עדים בר מקינא לה ונסתרה שאם יש עד אחד שנטמאת אסורה דרגלים לדבר שהרי קינה לה ונסתר' ופתח פתוח

כשני עדים דמי שהרי בידוע שנבעלה ואם תאמר מעשה שהיה מפני מה לא אסרוה על דוד כיון דמשום טענת פתח פתוח דקים ליה אסרינן לי' כל' דכן הכא דהא הוי קים ליה במילתא. ואלו קים ליה לאורי' כוותי' וודאי מיתסרא עליה התם אונס הוי. ואע"ג דהוא מזיד. כל זמן שאינה אסורה לבעל אינה אסורה לבועל דבדידי' תליא מילתא, והאי דאמרינן וא"ת לאו לישנא דר"א הוא. דאם כן משמע דתהוי פירכא לפום מאי דקאמרי והא ליתא. דלא אתי' שפיר לפום לישנא דר"א דקאמר והא ליתא. דלא אתי' שפיר לפום לישנא דר"א דאמר וכמעשה שהי'. אלא לפום האי אוקימתא דאמרן. ר"א ה"ק אין האש' נאסרת על בעל' אלא על עיסקי קנוי וסתירה ולא כמעש:' שהיה ואמאי דקאמ' וכמעש' שהיה אאין האשה נאסר' קאי. והשתא מפרשי' אמאי לא איתסר' במעש' שהיה ומהדרי' משום דאונס הוי:

ואיבעית אימא כי הא דאמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו פי' על תנאי מעכשיו אם לא ישוב מן המלחמה בשוב שאר עם הצבא ולא היו אומר אם מתי כדי שלא תהא צריכה לעידי מיתה ובודאי כיון דהאי לישנא קאמרי אם לא ישוב ולא קאמרי' אם מתי תו לא בעי מעכשיו דהא מיפטרין ממה נפשך דאי לא מאית גט מחיי' הוא ואי מאית הא מיפטרא ממיתת הבעל ולא היו צריכין ליכתב מעכשיו אלא משום יבם דאי לאו מעכשיו א"ע גב דמיפטר' מבעל במיתתו נפלה קמי יבם. ואע"ג דהא הדר אורי' לא שמי' מתי' דלא הוה קאמרי אלא אסוף המלחמ' מיהו קשיא לן דהא קיימא לן מה היא באותן הימים הרי היא כאשתו לכל דבר. י"ל דהא אליבא דרבנן דאמרי מגורשת לכל דבר ובלבד שימות ור' יהודה סבר לה כהאי לישנא קמא דאמרינן אונס הוה. אי נמי אפשר דלא פליגי אלא במתנ' מהיום אם מתי או במתנה מחיים והא דאמרינן התם שהיו אומרי' לו דוד הבא על אשת איש מיתתו במה מלביני' היו פניו דהא לא סגיא בלאו הכי דלא אתא אספק אשת איש דמי יימר דמיית דהא לא קים ליה:

דף ט:

אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה ואמרי' איתמר נמי אמר ר"נ אמר שמואל משום ר' שמעון בן אלעזר חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים. ואלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמ' פתח פתוח מצאתי נאמן. א"כ מה הועילו חכמים בתקנת'. אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסיד' פר"ח ז"ל בשאין שם טענת דמים. כגון שאבדה המפה דאמר בהדיא אדמים לא ידענא מיהו

קים לי דפתח פתוח הוה אי נמי בשהיתה ממשפחת דורקטי. אבל אי איכא דם לא מהימן. ויש אומר שאם לא משמש אפי' מצא דם נאמן לומר פתח פתוח מצאתי:
דכיון דלא משמש אין דם זה ראיה לה שמא דם צפור הוא. אבל בירושלמי אמרו אהא דתני' כל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים כאן קיימין בשלא פישפש. נמצא שהיא אומר' דם בתולי' והו' אומ' דם צפור. הוא הורע כחו שלא נהג כמנהג הזה. פי' דכיון דנהגו למשמש והוא לא משמש איהו הוא דאפסיד אנפשיה. וכן בגליל שאין ממשמשין כלל כיון שמצא אין חוששין לדם אחר. ואמרינן עלה הדא דתימר שלא להפסיד' בכתובתה אבל לקיימ' אינו רשאי משום ספק סוטה וכו' עד וכלהון מן ההיא דמר ר' הילא בשם ר' אלעז' מצא פתח פתוח אסו' לקיימ' משום ספק סוטה. פי' דכיון דקאמר דם צפור ואיהו קים ליה במילתא. הא שויה אנפשיה חתיכא דאיסורא. מ"מ גמרי' מינה דאע"פ שלא משמש כיון דהא איכא דם אינו נאמן להפסידה כתובתה. אע"ג דקא טעין בברי דקאמ' דם צפור משום דלא הוי טענת בריא ומילת' דקים ליה. מה שאין כן בפתח פתוח. ומיהו בהא פליגא בירושלמי אגמ' דלן. דהתם משמע דאפי' בספק ספיקא נאמן לאסרה עליו'. ואנן לית לן אלא כגמ' דלן. וקשיא לן והיכא מהימן והא אמרינן במתני' דר"ג ור' אלעזר דאיהי מהימנא וקיימא לן כוותייהו. ויש לומר דהתם הוא דקא טענה איהי דהוה ליה ברי ושמא דאיהו לא קים ליה אי הויא מוכת עץ או נאנסה משנתארסה ואיהי קים לה אבל הכא מיירי בשותקת או במכחישתו שטוענ' בתולה שלמה נבעלתי דהוה ליה ברי וברי. וכיון דכן עליה להביא ראיה כדקיימא לן בעלמא המוציא מחבירו עליו להביא ראיה. וכן מפורש בירוש' ר' ירמיה בעי מעתה אין טענ' בתולים כר"ג ור' אליעזר בשותקת אפי' תימא במדברת באומ' מצא ואיבדו. ותהא נאמנת. לית יכול דמר ר' הילא בשם ר' אלעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימא משום ספק סוטה. הכא איתמר נאמנת. והכא איתמר אינ' נאמנת כלומר מאי טעמא דמתני' דמהימנא. והכא אמרת דלא מהימנא. דהא אכתי לא פרישנא טעמא דמתני'. תמן שניהם מודים שהפתח פתוח. כלומר מתני' אין מכחישין זה את זה. שהרי אף היא מודה כדברו שהפתח פתוח. וכיון דכן במאי דקאמר' אי דנאנסה משנתארסה או שהי' מוכת עץ דאיהי קים לה ואיהו לא קים לי' נאמנת אבל הכא אין שניהם מודים שהפתח פתוח שהרי שותקת או מכחישתו וטענתו טענת ברי. ומ"ה אמר ר' אלעזר נאמן לאסרה עליו. והא דאמרינן לעיל ותהא נאמנת כלומר מי יימר דלא מהימנא לר"ג אפי' בשותקת או במכחישתו. ומהדרי' לית יכיל. כלומר אתיא לן מדר' אלעזר דאשכחן דסבר נמי הכי דאמר מצא פתח פתוח אסור לקיימ' משום ספק סוטה אלמא לא אמר ר"ג דמהימנא

לגמרי במכחישתו דהא אמר ר' אלעזר דאיהו מהימן. ומינה דר' אלעזר לא אמר אלא בשותק' או במכחישתו אבל בטענ' מוכת עץ אני או משארסתני נאנסתי מודה ר' אלעזר דאינה נאסרת עליו. וכן בכיוצא בזה בעדים שראוה שנבעלה ואין ידוע להם אם באונס אם ברצון מכריעין הדברי' להתיר בשטענת נאנסתי דלא אשכחן לה בשום דוכתא דלא מהימנא איתתא למימר דמשתרי' כל היכא דליכא הכחשה. ואכתי ק"ל חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה. ורב יהודה אפשר דמודה לר' אלעזר אלא אדרב יהודה עדיפא דהא דרב יהודה איתא בכל הנשים שבעולם. ודינא הוא לגבי איסורא תרי ספקי שמא באונס שמא ברצון. ואם תמצא לומר ברנון שמח לא נבעלה תחתיו אבל לגבי הפסד כתובתה ליכא תרי ספקי. דאם תמצא לומר תחתיו. ואיכא למימר שמא ברצון. וא"כ הפסידה כתובתה. ואם לא היו תחתיו אפי' באונס הפסיד' כתובתה. ואם תמצא לומר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה לית לה כלל אף זו הפסידה הכל. ואת"ל יש לה כתובה מנה. הפסיד' מנה. וליכא אלא חד ספיקא. לתקנתא דידה שמא נאנסת תחתיו. אבל מוכת עץ ליכא למימר. דהא אמרן לעיל דלא חיישינן לה. וכיון שכן דליכא אלא חד ספיקא לתקנתא דידה ואיכא תרי ספקי גבי פסידה דידה מפסיד לה כתובתה דבתולה מיהת דלית לה אלא מנה לכ"ע. אבל לגבי האי מנה איכא למימר דתרי ספקי היא למאן דאמ' כנסת בחזק' בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה שמא לא זינתה תחתיו. ואם תמצא לומר תחתיו שמא באונס. ומיהו מסתברא לפום לישנא דרב יהודה דאכולה קאמר'. דקאמר סתמא הפסידה כתובה ודין הוא שלא נאמרו שני ספיקות להקל אלא באיסורין. אבל בממון המוצי' מחבירו עליו הראיה. וכיון דכן תיתי ראיה דלא זינתה תחתיו ברצון וכל היכא דלית לה ראי' פסדא ומסתבר' דר' אלעזר נמי אית ליה כרב יהודה. ומר אמר חדא ומר אמ' חדא ולא פליגי. ומיהו לא תלו אהדדי' כלל. דאפשר דאיתה לדרב יהודה בלאו ר' אלעזר דרבנן הוא דהימנוהו להפסיד' כתובתה דהם אמרו והם אמרו. אבל לא לאוסרה עליו אפי' באשת כהן ואשת ישראל שנתקדש' פחותה מבת שלש שנים ויום אחד משום דלא קים ליה. ואפשר נמי דלאוסרה נמי הימנוהו דהא שויא אנפשיה חתיכה דאיסור' אבל לא להפסיד' כתובתה אלא מוקמינן לה אדינא ומדינא לא פסדא. תדע מדאתינן עלה משום דכתובה דרבנן הא דאוריתא לא מהימן. ואפשר דהכל היכא דלאוסרה מהימן הוא הדין להפסידה כתובתה. ואכתי אימ' לך דוק' באשת כהן או באשת ישראל שנתקדשה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אבל באידך לא מהימן. ואתא רב יהודה לאשמועינן דאפי' באידך מהימן. וראיה לזה דלא תליאן הא בהא מהא דאמרינן לעיל אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת ליום רביעי. ליום רביעי אין

ליום חמישי לא מאי טעמ' משום איקרורי דעת'. ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה. אלא לאו לאוסרה עליו. ומדקאמרינן אי למיתב לה כתובה. שמעת מינה דאפשר דמהימן להפסידה לה כתובתה. אע"ג דלא מהימן לאוסרה עליו. אבל קשיא לן דמשמע דהאי דמהימן מדרבנן הו' ולאו מדינא. כדארי' והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן. והא תמיהא מדינא אמאי לא. והא ודאי קיימ' לן המוציא מחבירו עליו הראי' וכיון דכן תביא ראיה ותיטול. ויש אומרים משום דאיכא מיגו. דאי בעי' אמרה מוכת עץ אני. ולא נהיר דהא תינח מדברת שותקת מאי איכא למימר. ואיפשר דכי איצטריך טעמא דמהימנותא דרבנן למדברת. מיהו אכתי לא נהיר דהא מיגו במקום חזקה הוא ובבבא בתר' הויא בעי' ולא אפשיטה. ואיכא למימר דודאי אין כל החזקות שוות ואין אומרין בהן זו דומ' לזו. אי נמי איכא למימר דהיינו הימנותא משום דלא קים ליה. אבל הנכון דמדינא וודאי לא מהימן משם דאיכא רובא וחזקה דרוב נשים בתולות נישאות. ואיכא נמי חזקה דגופה. וכיון דכן אי כתובה דאוריית' דינא הוא דלא מהימן אי לאו משום דמדרבנן וכן כתבו הגאונים ז"ל שאינו נאמן אלא לעיקר כתובה אבל לענין תוספת שכתב לה אינו נאמן דמוקמינן לה אדינא. ומיהו הני מילי דמהימן לאלתר אבל לאחר זמן אינו נאמן. תדע דאמרי' הכא דביהודא ליכא טענ' בתולים כיון שנתיחד עמה ולא טען לאלתר. וכי תימא ההוא דטעין אהשתא ליתה. דאילו הוה מהימן למטען אההיא שעתא הוא הדין אהשתא דמהימן למימר לא באתי עליה באותה שעה. ועכשיו לא מצאתי בתולי' וכיון דכן מיגו דאי בעי טעין השת' מהימן למטען אההיא שעתא אלא לאו כיון דנתיחד ולא טען תו לאו מהימן למטען כלל. וכן אמר ביבמות בפ' בית שמאי טענת בתולים שלושים יום דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר נסתרת מיד לא נסתרה אפי' אחר כמה ימים. ולמאי אי למיסר' עליו. נסתרה אמאי לא. אלא לאו להפסידה כתובתה וקתני דכיון דנסתרה תו לא מהימן. והכי מוכח טעמא דלא הימנוהו אלא לפי שאין אד' טורח בסעוד' ומפסידה, וכיון דכן לאלתר הוא דאיכא למימר האי טעמ' אבל בתר הכי לא דאימלוכי הוא דמימליך ושמא עיניו נתן לגרשה ורוצה לפטרה בולא כלום. מיהו תמיהא מילת' דקאמר אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מאי פסידא דילמא ניחא ליה בהכי לאפסידה לכתובתה. ובתר הכימקיים לה במנה. ויש לומ' דוודאי כיון דטוען עלה הכי לא סגי' דלא מפיק לה שאין אדם רוקק בכוס ושותהו. והא דאמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. כלומר אין אדם כו' הוא דמהימן. ובהאי טענה נמי בדקא טעין לאלתר שבעל כדפרישנא. וכל היכא דטעין לאלתר שבעל אפי' לא בעל אלא לאחר כמה ימי' מהימן דאכתי איתי' להאי טעמא. אבל אינו נאמן לומר שזינתה. וכן בשאר כל הטענות הגורמות

להפסידה כתובתה. אלא הרי הוא כטוען לחבירו פרעתיך. ויש לו שטר שגובה. והא דאמרינן אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן. אף על גב דאהנו לן רבנן כל היכא דאיכא דם כדפרישנא דלא מהימן אלא היכא דליכא דם. הכי קאמר כיון דתקון רבנן כתובה מאי טעמא הימנוהו כלל. ומאי אהנו להאך דהא כל היכא דאפשר ליה למטען מפסדא לה לכתובתה. ומהדרינן חזק' אין אדם טורח בסעוד' ומפסיד' ולא אתי למטען אלא משום קושט'. ושמעינן מהכא וודאי דכתובה כסף מדינה. ושמעינן ליה לרבי שמעון בן גמליאל דאמר כתובה דאורייתא. עד כאן לא פליגי אלא אי מדאורייתא או מדרבנן. ונפקא לן מינה להא דרב יהודה ולההיא דהתם נמי דנשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל אבל לכולי עלמא כתובה במנה מדינה הוא. ובתולה כתובתה מאתים של מדינה ולאו דצורי. ובשלהי מסכתן בדוכת' נפרש לה בסייעת' דשמיא:

דף י.

ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר לי' ר' פתח פתוח מצאתי אמ' להו רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה. והא רב נחמן אמ' מהימן. מהימן ומסבינן ליה כופרי. רב אהאי משני כאן בבחור כאן בנשוי. מסתבר' דאידי ואידי מהימן. דלא אתא רב אחאי לאיפלוגי בהימנותא מדלא מפרש לה בהדיא. ולא אתא אלא למימרא דבבחור מסבינן ליה כופרי ולא בנשוי. ותקנתא נמי היא לאסובי ליה כופרי בבחור משום דהאי טענה הוי מידי דלא קים ליה לאינש שפיר ובבחור מסתברא דלא בקי. ואיכא למיחש דלא ליתי כל חד וחד לטעון הכי. ואע"ג דלא קים ליה שפיר אלא דדמי ליה'. והשתא כיון דמסבינן לי' כופרי ליכא מיחש דלימא. אי לאו דידע דקושטא קאמר ואי ידע נמי לא מימנע משום הכי. איכא דאמרי דבבחור לא מהימן ומשמע דאית להו למימר דלאפסידה כתובתה איתמר. אבל לאוסר' לא דהה שויה אנפשי' חתיכת דאיסור' ותפוש לשון ראשון דאידך משתבש דמה נפשך אי מברכתא חביט' ליה ליהמנוהו וליסבוהו כופרי ואי לא לא להימנוהו נמי ולא ליסבוהו כופרי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ברבי אמר לו פתח פתוח מצאתי אמר לו שמא הטית' אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה באפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעל איכא דאמרי וכו':

דף י:

ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ברבי אמר לי' ר' בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה ר' עדיין בתולה אני אמר לה הביאו לי שתי שפחות אחת בתולה ואחת בעול' הביאו

לו שתי שפחות והושיבן על פי חביות של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף הושיבה ואין ריחה נודף אמר לו לך זכי במיקחך וליבדוק מעיקרא בגו' דידה גמר' הוה שמיע' ליה מעשה לא הוה חזי וסבר לא קים ליה בגוה דמלת' שפיר ולאי אורח ארעא לזלזולי בנות ישראל. ההוא דאת' לקמי' דר"ג הזקן אמ' לו ר' בעלתי ולא מצאתי דם אמר' בתול' שלמ' נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין לה' לא דם נדה ולא דם בתולי' בדק ר"ג בקרובותיה ונמצא כדבריה אמר לו לך זכה במקחך אשריך שזכית לדורקטו. אמר ר' חנינא תנחומין של הבל נחמו ר"ג לאותו האיש דתני ר' חייא כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה ותנא משום רבי מאיר כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין. איתמר ר' ירמי' אמר זכי במקחך אמ' לי' ר"י בר אבון אמ' נתחייבת במקחך אמ' לי' בשלמ' למ"ד נתחייבת היינו דר"ח אלא למ"ד זכה מאי זכות' דלא אתי לספק נד' ההוא דאת' לקמי' דר' א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמר' לי' ר' בתול' הייתי ושני בצרות הוי ראה ר' שפניהם שחורים צוה עליהם והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחופה ובעל ומצא דם א' לי' לך זכה במקחך קרא עליהם ר' צפד עור' על עצמם יבש היה כעץ:

מתני' בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש להם טענת בתולי' הגיורת והשבוי' והשפחה שנפדו ושנתגיירו שנשתחרו פחותות מבנו' ג' שנים ויום א' כתובתן מאתי' ויש להן טענת בתולים:

גמ' ומי הואי כלומ' בימי משה א"ר אכל תמרי' אל יור' ואע"ג דמעליאן בתר נהמא לפי שעתא טרדן מידי דהוה אחמר':

דף יא.

מתני' הגיורת והשבוי' וכו' א"ר הונ' גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. פי' כשבא לפנינו להתגייר ורוצ' מעצמו בדבר ואע"ג דדעתי' לא חשיב מקבלין אותו על דעת ב"ד דזכות הוא לו וזכין לאד' שלא בפניו. אר"י אם הגדילו יכולין למחו'. מסתבר' דעד שיגדילו קאמר. ואמרי' כיון שהגדיל' שעה אחת ולא מיחׁ שוב אינ' יכול למחו'. הא דפרכינן והא ודאי קיי"ל דעבד' בהיפקר' ניח' כלו' וכ"ש א"י מ"מ בדיעבד עדי' לי' בצא' מעבדו' לחירו' וזכות הוא לו והכי מוכח לעיל. מתיב רבא אלו נערות שאין וכו'. לכי גדלה אשגרת לישן הוא ונקט שיטת' דלעי' לאו דווקא דהכא וודאי בגדולה עסיקי' כדקתני אלו נערות וקושיין ליתא. אלא משו' דקס"ד ולכי גדלה נמי מציא מימחיא ונפקה. אבייׁ לא אמר כרבא התם קנס תקינו לה ורבנן שלא יהא חוטא נשכר. קשיא לן דהכא משמע דרב'

לית ליה האי סברא ואלו בבבא קמא קשי' לן דר' מאיר אדר"מ דאלו התם אמר ר' מאיר בשור של אינו יהודי שנגח שור של ישראל שמשלם נזק שלם ושל ישראל שנגח של א"י פטור. ואע"ג דשמעי' ליה לר' מאיר דכותי' גרי אמת הם ומהדרי' קנס הוא שקנס בממונן. והוינן בה ומי קניס והא תנן אלו נערות שיש להם קנס. וחדא מנייהו כותית. ומשנינן דהת' קנס תקינו לה רבנן שלא יהא חוטא נשכר. יש לומר התם הוא דאינו מדינא אית להי. ומשום קנס קנסינן לה. והכא גבי כותי' אוקמינן אדינא כדי שלא יהא חוטא נשכר. אבל הכא דמדינא לית לה. לא יהבינן לה כדי שלא יהא חוטא נשכר. ואבי' ס"ל דאפי' בהא קנסינן:

דף יא:

הגדול שבא על הקטנה. וקטן שבא על הגדולה. ומוכת עץ כתובתן מאתי'. דברי ר' מאיר וחכמים אומרי' מוכת עץ כתובתה מנה. בתולה אלמנ' גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה. ואין להם טענת בתולים. הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ונשתחררו ונתגיירו יתירות על בנת שלש שנים יום אחד. כתובתן מנה. ואין להם טענת בתולים. קטן שבא על הגדולה. רב אמר עשאה מוכת עץ. ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר. והלכת' כוותי'. הא דאמר רבא ה"ק גדולה הבא על הקטנה ולא כלום. דפחות מכן כנותן אצבע בעין דמי. לא צריכ' לן הא בערך תירוצא. אלא איידי דאתי לפרושי למתני' פרש לה כולה. ודכוותא בתלמודא:

אמר רמי ב"ח מחלוקת בהכיר בה. דר' מאיר מדמי לה לבוגרת. ורבנן מדמי לה לבעולה אבל לא הכיר בה ד"ה ולא כלום. מתיב רב נחמן היא אומר' מוכת עץ אני ויש לי וכו'. ליכא לפרושי דה"ק היא אומרת מוכת אני וכך התניתי עמך. דא"כ ת"ל מתני' ברי וברי. ובהא לא אמר ר"ג דמהימנא. ודלא כדברי הירושלמי:

והכי מוכח מתני' דקתני ל"כ אלא דרוסת איש את. ולא קתני לא התניתי עמי. אלא אמר רבא לר"מ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים. לרבנן הכיר בה מנה. לא הכיר בה ולא כלום. ואסיקנא אלא לאו ש"מ הדר בי' רבא מההיא והכי הו' דקאמר. לר"מ בין הכיר בה. בין לא הכיר בה מאתי'. ולרבנן בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה. ומתניתא רבנן דקתני נמצא' מוכת עץ יש לה כתובה מנה ומתניתי' דקתני היא אומר' מוכת עץ אני ויש לי. בין לרבנן בין לר"מ ולר"מ יש לי מאתי'. ולרבנן מנה. וכ"ת אמאי לא מוקי למתנית' אפי' לר"מ ואימ' הכי לר"מ הכיר בה מנה ואתיאן מתני' ומתניתא בין לר"מ ובין לרבנן.

י"ל דהא לא אפשר לר"מ. דממ"נ אי מקח טעות הוא כולהו מאתן אית לה ובירושלמי כפלוגת' דידן.

דף יב.

ת"ר כנסה ראשון לשם נישואין ויש לה עדי' שלא נסתר'. אי נמי נסתרה ולא שהתה עמו כדי ביאה. אין השני יכול לטעון טענ' בתולי' שהרי כנסה ראשון. אמ' רבא זאת אומר' כנס' בחזק' בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה. רב אשי אומר לעולם אימא לך לית לה ושאני הכא שהרי כנסה ראשון. אע"פ שעידי' מעידי' לה. ה"ק רב אשי דאפשר דהכא לא חשיב הא מקח טעות הוא כיון דנישא' בטל חיבה. ואין נושאין אותה אלא בדמי בעולה. ותו לא איכפת ליה אי בתולה אי בעולה דליטעון עלה דתהוי מקח טעות והכי איתא בירושלמי. ובמסקנ' אמרי' דמאן דמתני לה לדרב אשי אמתני' לא מתני ליה אמתניתא. דאמר אנא אעדים סמכי כלומר דהא עדיפא דאיכ' עדי' דלא נסתר' כלל ואפשר שהי' כנס' מפני חיבת ליל' הראשון אבל מתני' לא הא אסתתר' ואע"פ שהיא בחזק' שלא נבעל' אפשר שנבעלה ותיפשוט להאי לישנ' מבריית' סברא דרבה דכנסה בחזק' בתולה ונמצא' בעול' יש לה כתוב' מנה. וקיי"ל כהאי לישנ' דמתני לה לדרב אשי אברייתא ולית' לדרב' אלא כל שנמצאת בעולה מקח טעות הוא ולית לה כלל. ופרכי' וליחוש דילמ' שמא תחתיו זנת' כו' ק"ל דהא ספק ספיק' הוא ולית לן למיחש לה כדאמרי' לעיל. ורש"י ז"ל פי' וליחוש שמא תחתיו זנת' היכי קאמר אין השני יכול לטעון טענת בתולי' משמע דאינו צריך כלל לבא לב"ד וליחוש עלה ויבא לב"ד ושמא מתוך כך יבאו עדי' ויתברר הדבר ע"י עדי' שזנת' תחתיו. וליתי' להאי פי' דוודאי אין השני יכול לטעון טענת בתולי' לא משמע אלא דלא מהימן. ותו דמאי קושי' דהא וודאי הכי אית' דא"צ כלל לבא לב"ד. דכל היכא דלית ליה סהדי לא אמרי לבא לב"ד לטעון עליה כיון שמן הדין מותר' לו ולפי דעתו תקשי ליה נמי הא דתנן האוכל אצל חמיו ביהוד' שלא בעדי' אינו יכול לטעון טענת בתולים ואין אומרי' לבא לב"ד שמא יתברר הדבר ויבא עדים והרב ר' אברהם ז"ל פירשה כגון שאמר' היא בשעה שנישא' שבתולה שלימ' היא. והיינו דפרכי' כיון דאמר' איהי ניחוש שמא תחתיו זנת' וליתיה דמאי קשית' היכ' משמע דשמע הכי ממנה דקשי' ליה וכ"ת שום דקא פאסיק ותאני אין השני יכול לטעון טענת בתולי' דמשמע לעולם. א"כ כי מוקמי' לה כגון שקדש ובעיל לאלתר לוקמא בדלא אמרה ולפום פשטא משמע דאפשר לאוקומה באשת כהן דלא הוי אלא חד ספיקא כדפרישי' לעיל דלא חיישי' למוכת עץ. אלא דק"ל א"כ מאי האי דמשני כון שקידש ובעל

לאלתר. אכתי איכא חדא ספיק' לאיסורה דוודאי נבעלה ואית לן למיחש שמא לפסול לה נבעלה. והנכון דכי אמרי' וליחוש שמא תחתיו זנתה לאו לאוסר' עליו דהא וודאי לא מיתסרא בהכי כדפרי' אלא להפסידה כתובתה. והכא במאי עסקי' בשותקת ולא במכחישתו. וכיון דכן אפי' ר"ג מודה דאע"ג דהוי ספק ספיקא. המוציא מחבירו עליו הראיה. והרי היא בעולה לפניך דהא ליכא דם ולמוכת עץ לא חיישי'. וכיון שכן תביא ראי' לדבריה שלא נבעלה תחתיו ותיטול ואי לא תפסוד. וכ"ת והא לעיל אמרי' זנתה מעיקר' יש לה כתובה מנה ואמאי וליחוש שמא תחתיו זנתה י"ל התם זנתה מעיקרא בעדים קאמרינן כדקתני מיהו אכתי ק"ל הא דאמרי' לקמן טענתייהו במאי ר' יוחנן אמ' במאתי ובמנ' ר"א אומ' במנה ולא כלום. מאי האי דקאמר רבי יוחנן במאתי' ובמנה במאתי' ולא כלום. הוה ליה למימ' דכיון דאיהו טעין דרוס' איש את ליחוש שא תחתיו זנתה אם אית' דצייתי' ליה. י"ל דהא דר"י איירי' בדקאמר בהדיא דרוס' איש את מעיקרא כגון שקדש ובעל לאלתר או כגון שקידש בביא'. והאי דמשמע ליה הכי משו' לישנא מתניתין דאיק דלא פליגי אלא אי מוכת עץ או דרוס' איש אבל תרוייהו מודה דמתחל' קוד' קידושין הוא כדמוכח לקמן בפלוגתייהו נמי כדאי' לקמן תדע שהרי הוא דינא דפסדא כתובת' דהא מתני' הוי נמי תרי ספקי. והא טענת' בברי. ואפ"ה מפס' כתובת' לר"י דאמרי המוציא מחבירו עליו הראי' וה"ה אפי' לר"ג היכא דלא טענ' ואע"ג דאמרי' וליחו' שמא תחתיו זנת' דמשמע' לישנ' דחשש' דאיסור כיון דאיכ' אשת כהן דמיתסר' בהכי ולכולהו נשי נמי איכ' פסד דכתוב' נק' לי' האי לישנ' דשוי בכולהו ומאי דמהדרי' במקד' ובעיל לאלתר שלא להפסיד' כתובת' לאשת ישראל אבל לאו לענין איסור' דאשת כהן דאכתי אית' לאיסור' מרבינו נר ותו לא מידי:

מתני' האוכל אצל חמיו ביהוד' שלא בעדי' אין יכול לטעון טענת בתולי' מפני שמתיחד עמה. מדקתני האוכל. מכלל דאיכ' דוכתי ביהוד' דלא אכלי אמר אביי ש"מ ביהודי' מקומו' מקומו' יש. כדתני' אר"י ביהוד' היו מיחדין את החתן והכל' שע' א' קוד' כניסתן לחופ' כדי שיהא לבו גס בה. ובגליל לא הי' עושין כן.' ביהוד' בראשונ' היו מעמידין להם ב' שושבינן אחד לו וא' לה כדי למשמ' את החתן והכלה. בשעת כניסתן לחופה. ובגליל לא היה עושין כן. ביהוד' בראשונ' היו השושבנין ישני' בבית שהחתן והכלה ישנים. ובגליל לא היו עושים כן וכל שלא נהג כמנהג הזה אין יכול לטעון טענת בתולים אהייא אלימא אירשא כל שנהג מבעי ליה. אלא אסיפא כל שלא משמש מבעי ליה. הפי' הנכון כמו שכת' אדוני זקיני הרב ר' זרחי' הלוי ז"ל. דכל שלא נהג משמע שלא נהג כן. אלא שנהג שלא לעשות כן. ואי דנהיג הכי בוודאי יכול לטעון טענת בתולים בגליל שלא היו

נוהגין כן ובוודאי שהיו טוענין טענת בתולים אלא כל שלא משמש מבעי ליה דמשמע דלא הוה אלא באקראי בעלמ' דאף ע"ג דכולהו ממשמשי האי לאו אדעתי' ולא משמש ובהאי הוא דאינו נאמן לטעון טענת בתולי' כיון דכולהו אידך ממשמשי והיינו דקאמר רב אשי לעולם אסיפא ותני כל שלא משמש. ותמה מאי אתא רב אשי לשנויי היינו דאביי דאמר תני כל שלא נהג אלא דהיינו דקאמ' רב אשי דכל שלא נהג דקתני כל שלא משמש נמי קאמר דליכא למידק הכי כדקאמרת דכל שלא נהג השת' קאמ' ולא למימר' דנהוג שלא למשמש. ורבא תריץ כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולים:

מתני' אחד אלמנות כהנים ואחד אלמנו' ישראל כתובתן מנה בית דין של כהנים. היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידן חכמים. תנא אלמנות כהנים כתובתה מאתים והא אנן תנן אחד אלמנות כהנים ואחד אלמנות ישראל כתובתן מנה. אמר רב אשי ב' תקנות הוא. מעיקרא תקון לבתולה ארבע מאות זוז. ולאלמנה מנה כיון דחזו דקא מזלזלי בהו. תקנו להו מאתי' כיון דחזי דקא פרשי מנייהו אמרי אדנסבי אלמנות כהנים ניזיל נינסוב בתולה בת ישראל אהדרינהו למילתיה. אפשר דרב אשי גמר' גמור לה הכי. א"נ מדקתני מתנתא אלמנות כהים כתובת' מאתי' ולא קתני בתולות בארבע מאות זוז. משמע ליה דלא אתקון בהדי הדדי ומשמע ליה דמתני' אחר תקנה. וכיון דכן לא סגי ליה אלא כדקאמר.

דף יב:

בית דין של כהנים וכו' אמר רב יהודה אמר שמואל לא ב"ד של כהני' בלבד אלא אפי' משפחות מיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין. מתיבי הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין עושה כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל הכי הוא דאיכא צד כהונ' אבל ישראל לא. לא מיבעי' קאמ' לא מיבעי בת ישראל לישראל דלא מצי אמר לה עלויי קא מעלינא ליך אבל בת ישראל כהן דמצי אמר לה עויי קא מעלינא ליך אימא לא קמ"ל:

אמר לך ר"נ אנא אפי' לרבן גמליאל ה"ג עד כאן לא קאמ' ר"ג הת' אלא דאיכ' למימ' מיגו אבל הכא מאי מיגו איכא אי נמי משום חזקה דגופ' אבל הכא מאי חזק' אית ליה להאי. ואיכא דמפ' דהיינו מיגו דכי אמרה משארסתני נאנסתי איכא מיגו דאיבעיא אמרה מוכת עץ אני דלא פסלה נפשה מכהונה. ואידך דקאמר' מוכת עץ אני קודם לכן מיגו דאיבעיא אמר' מוכת עץ אני תחתיך. ותמה האי מאי מיגו הוא דבקמייתא דאמרה

דנאנסת דמצי אמרה מוכת עץ אני ומהימנה לר' אלעזר דאמר שלא הכשירו אלא בה דאית ליה חזקה דגופה כיון דסוף סוף עיקר הימנותי' משום לתא דחזקת גופי' הא תו למה לי משום מיגו משו' חזקה דגופה נמי איכא ליהמנו' דנאנסה תחתיו ואפי' לר' יוחנן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה כולה משום חזקה דגופה דאע"ג דבתה לית לה חזקה דכשרות. קסבר ר' יוחנן דכיון דמכשרות בה לא סגיא דלאו בבתה דעובר ירך אמו הוא וחד גופ' הוא. ותו האי מאי מיגו הוא דהא כי אמ' מוכת עץ אני תחתיך היא גופה בפלוגת' דאלו לר' יהושע לא מהימנא. ואידך נמי דאמרת דהיינו דמהימנא כי אמרת מוכת עץ אני קודם לכן מיגו דאיבעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך היא גופ' מאי טעמ'. אילימא משום דהויא ברי הדרא לה קושיין לדוכתא מיהא ואי משוחזקה דגופה מוכת עץ אני קודם לכן נמי היינו טעמא דמהימנא ולאו משום מיגו. ותו דלקמן מוכח בהדי' דבהא ליכא משו' מיגו דאתיא כגון שקידש ובעיל לאלתר וכדפרי' נמי לעיל ואע"ג דבאידך פרקין אמרי' ליה להאי מיגו בהני תרתי. התם לא משום מיגו גמור אמרי' להו למימרא דתיהוי הומנות' דר"ג משו' הכי. אלא אליבא דר' יהושע הוא דאמרי' להו דאע"ג דלא מודי ר' יהושע בהני. מודה היכא דאיכא מגו גמור והוא הדין דרבן גמליאל גופיה נמי לאו משום האי מיגו בלחוד הוא דאתי עלה אלא דמדר"ג לא משמע דלא נימא מיגו בעלמא אבל מדר' יהושע מהו דתימא כיון דפליג אהא דסבר ר' יהושע דלא אמרי' מגו כלל. קמ"ל דבהני הוא דפליג למימרא דלא מהימנ' ואע"ג דאיכא האי מיגו אבל בעלמא אית ליה מיגו והא דאמרי' קמייתא דאיכא למימ' מיגו לאו מיגו גמור הוא. אלא דאמרי' דאם אית' דמשקרא איהי דקסבר' דמהימנא כדקאמרה האי טענה אמאי לא אמרה אידך דאם איתא דמהימנא עדיפ' לה דרוחא טפי. ואיכא נוסחי דלא גרסי' ליה ואי גרסי' ליה איכא לפרושי לפי הדחק דלאו עיקר טעמ' הוא. אלא אסמכת' בעלמא דאסמכיה בהדי אידך ואידך עיקר. דאמרי' דהתם הוא דאיכ' חזקה דגופ' פיר' והיינו דמהימנא לומר נאנסתי תחתיך דבחזקת בתול' עומד' ובחזקת הכשר ואמרי' דהשתא הוא דנבעלה ואנוסה הית' וכי אמר' מוכת עץ אני אמרי' אוקמ' אחזקה דגופה ובחזק' הכשר היא ואינ' דרוסת איש. ומיהו דווקא בדקא טענת, דאי לא אי בטוען טענת דמי' וודאי פשיטא דמהימן ואי דליכא טענת דמי' כגון שאבד' המפ' וטוען טענת פתח פתוח היינו דאמרי' בגמ' דהם האמינוהו להפסידה כתובתה ואסיקנא דהכי נמי מסתברא דר' נחמן כרבן גמליאל ולא פליגי וקיימ' לן כתרוייהו וק"ל דודאי הא דרב יהודה דשמואל היא ממאי מדאמרינן התם בפרק השואל את הפרה זה אומר שאולה מתה והלה אומר אינו יודע חייב ואמרינן עלה שמעת מינה מנה לי בידך והנה אומר אינו יודע חייב. ואוקמה

רב נחמן בשיש עסק שבועה ביניהם וכן בפר' הבית והעליה ושמעי' ליה לשמואל דלית ליה מחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם כדאיתא בפרק כל הנשבעין. וכיון דכן לא סגי דלית ליה מנה בידך והלה אומר אינו יודע חייב כדמוכח במתני'. ואיכא דאמר דכי לית ליה לשמואל מחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם הני מילי בשבועה דרבנן אבל בשבועה דאורייתא אית ליה. וליתא כדמוכח התם בפרק כל הנשבעין ושם יתבאר בג"הי ותו קשי' דר' נחמן נמי היא דרב. דנמי לית ליה מחויב שבוע' שאינו יכול לישבע משלם. ומסתבר' דלא איכפת לן אי דרב אי דשמואל ולא אייתי לה הכא אלא משום דמתמהין עלה אי איתה דרב נחמן דאמר כר' יהושע דקיימא לן כוותיה בדינ' ואנן קי"ל כרבן גמליאל כדפסק שמואל. וכ"ת כיון דהא ודאי כרב יהודה דשמואל היא א"כ מאי האי דאמרי' דקשי' הלכתא אהלכת'. דקיימא לן הלכת' כרב נחמן. ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל. ומאי קושי' דשמואל כרב יהודה. הא ליתא דבר מיהא מאי קושי' הא רב יהודה גופ' הוא דאמר לה משמיה דשמואל אלא דהכי קאמר ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל וקיימא לן כוותיה. וק"ל דהא וודאי לית ליה לשמואל בריא עדי' דהכי אמרי' התם בפר' שור שנגח את הפרה אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרי' זה כלל גדול בדין המוצי' מחבירו עליו הראיה למה לו למימר זה כלל גדול בדין דאפילו ניזק בריא ומזיק שמא. ותו דרב יהודה אדרב יהודה קשיא נמי. וי"ל דהא איכא לישנא אחרינא התם דמוקים לה למילתא אחרית' לשור שנמצא נגחן. ואכתי קשה לי דהתם מתרץ רב נחמן כשיש עסק שבועה ביניהן. ואשכחן התם בפרק כל הנשבעין דלית ליה לרב נחמן מחיוב שבועה שאינו יכול לישבע משלם דאמרי' התם אתא עובדא לקמיה דר"נ ואמר יחלוקו. וי"ל דהא לא איכפת לן דקסבר לה אליב' דנפשיה. אלא דמפר' לה אליבא דההוא תנא דהתם דאמר חזרה שבוע' למקומה דהכי קאמר חזרה שבוע' למחויב לה ודלא כמאן דאמר חזרה שבועה לסיני. כיון דכן מסתייה בהכי דמוקי' להההיא דהתם כשיש עסק שבועה ביניהן ואליבא דההוא תנא. מיהו ר"נ אליבא דנפשיה לית ליה הכי אלא יחלוקו רבינו נ"ר:

דף יג.

טענתייהו במאי ר' יוחנן א' במאתים ומנה ר"א אמר במנה ולא כלום. תמה אמאי לא מוקים לה ר' יוחנן כרבנן וכגון דאמרה מוכת עץ אני תחתיך דאית לה מאתן. ור"א נמי אמאי לא מוקים לה במאתים ולא כלום כגון דאמרה איהי מוכת עץ אני תחתיך והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את דהא קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין

לה כלל. ונראה דקסברי דמתני' מדלא מפרש בהדי' והיא אומרת מוכת עץ אני תחתיך כדקתני באידך דכולה בין טענתא דידיה בין טענתא דידה בשאינה תחתיו. דלא פליגי איהי והוא. אלא אי מוכת עץ אי דרוסת איש אבל תרוויהו מודו דלאו תחתיו וכגון שקידש ובעל לאלתר או כגון שקידש בביאה. וקיי"ל כר' אלעזר דאמר במנה ולא כלום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה לית לה כלל:

מאי מדברת זעירי אמר נסתרה רב אסי אמר נבעלה. ולישנא מעליא נקט כדכתי' אכלה ומחתה פיה וגו' פי' ונזעירי דאמר נסתרה אתיא בין באומרת לא נבעלתי בין באומרת נבעלתי ולכשר נבעלתי. ור"ג מכשר אפי' בהא ור' יהושע פוסל אף באומרת לא נבעלתי. ולא סגיא נמי בלאו הכי דאם איתה דמכשר רבי יהושע בהא א"כ אפי' באומ' נבעלתי ולכשר נבעלתי מהימנא. מגו דאי בעא אמרה לא נבעלתי. אלא ודאי אפי' בהא פוסל ר' יהושע. דסבר דכל דנסתרה בוודאי נבעלה היא. ור"ג נמי מכשר אפי' באומר' נבעלתי דלא סגיא נמי בלאו הכי. כיון דמכשר באומר' לא נבעלתי וכיון דכן כי אמרה נבעלתי ולהכשר נבעלתי לא סגיא דלא מהימנא במגו. והכי מוכחא מילתא במתני'. מדקת' מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא. אלמא דאמר' נבעלתי אלא דכשר הוא. ואפי' הכי לזעירי איצטריכא היתה מעוברת. דודאי נבעלה לפנינו ואין כאן מגו כלל ואפי' בהא מכשר ר"ג. הא דמקשי' הא דאמר רב מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד לימא דלא כר' יהושע. לזעירי בלחוד הוא דקשיא לן ולא לרב אסי. דלרב אסי הא אמ' נבעלה אבל נסתרה לא חיישינן לה. וק"ל הא דלא כרבן גמליאל נמי היא. דע"כ לא מכשר ר"ג אלא בטענת אבל בשאינה טוענת לא כדאמרינן לקמן בהדיא דטעמיה דר"ג משום דאלים ליה בריא. ואלו הכא אפי' בדלא טענא אמרינן דאין אוסרין על הייחוד. י"ל דלר"ג לא קשיא. דכיון דשמעינן מינה מיהת אליבא דרבן גמליאל דאין סתירתה ראיה על הטומאה. הלכך באשת איש לא בעיא טענת. דכיון דאין סתירתה ראיה. אי משום אמירה דידה לית בה חששא. דאפי' אמרה טמאה אני לך לא מהימנא. דהא קיימא לן דהאומרת טמאה אני לך צריכה להבי' ראיה לדבריה. וכיון דכן למה לי טענת. אבל הכא דינא הוא דנבעי טוענת. דאע"ג דמשום ראיה דסתירה לא מיפסל' דלמא אמרה נבעלה ולפסול לה ומהימנא. אבל לר' יהושע דאמר דסתירה ראיה אטומאה. א"כ אמאי אין אוסרין על הייחוד. דכיון דנסתרה הרי זו בחזקת נבעלה. ומכל מקום שמעינן מהא דפלוגתייהו דר"ג ור"י. בין באומרת נבעלתי בין באומרת לא נבעלתי כלל. דאלו הוה מודה ר' יהושע לר"ג באומר לא נבעלתי שהיא נאמנת למימרא דאין סתירתה ראיה על הטומאה. הכא נמי דינא הוא אפי' לר' יהושע דאין אוסרין על הייחוד כדפרישית. ודלא כפי' רש"י ז"ל:

דף יג:

אמרו לו הושבתנו על המעוברת מה תשיבנו על המדברת. אע"ג דאמרי' האי לישנ' דהושבתנו על המעוברת. לאו למימרא דהדרו בהו. אלא הוה ליה כמ"ד הא תינח מעוברת דאיכא לדמויה לשבוי' מדברת מאי איכא למימר'. מיהו רבנן אליבא דנפשייהו סברי דאפי' מעוברת דוודאי נבעלה. לא דמיא לשבויה דמעוברת מן הסתם איכא למימר שנבעלה לדעתה. וכיון שכן אומר' שלא נבעלה אלא מכשר לה ואפי' במקום שכולן פסולין. דכיון דקיי"ל דהמכשיר בה מכשיר ברוב פסולין ל"ש לן בין רוב פסולין לכולן פסולין. ומנ' תימר' מדמקשי' ותיפוק לי' דהכא רוב כשרין אצלה והתם רוב פסולין אצלה ומפרקי' לה מה"ט דהמכשיר בה מכשיר אפי' ברוב פסולין. והפוסל פוסל אפי' ברוב כשרין. ואם איתי' אכתי תיפוק לי' דהת' גבי שבויה כולן פסולין. אלא ודאי לא שני לן בין רוב פסולין לכולן פסולין. דהמכשיר בה הוא הדין אפי' כולן פסולין. דכיון שנבעלה לדעתה מאמינין אותה במה שטוענתלכשר נבעלתי ואע"ג דהשת' בהאי דוכת' ליכ' כשר. אמרינן ההיא שעתא איקרי לה ואשכחה כשר. וכ"ש במדברת שהיא נאמנ' לומר לא נבעלתי. משא"כ בשבויה שנבעלת שלא לדעתה. שהיא בידם שיכולין לאנסה ואין בידה כלום. ואמר להו מדברת היינו שבויה דמחזיקין אותה בוודאי נבעלה. ואפי' אי נשאת תצא והולד חלל. הכא נמי מחזיקין אותה בוודאי נבעלה. ומיהו אפי' לר' יהושע לאו כשבוי' ממש דאלו הת' אפי' בדיעבד דאפי' אם נשאת תצא ואלו הכא. לכתחילה דווקא. כדאמרינן לעיל מעלה עשו ביוחסין ולא בדיעבד כדאמרינן אין אוסרין על הייחוד. ודווקא בנסתרה. אבל בוודאי נבעלה אפי' בדיעבד פסלי לה. שאף לזו יש עדים כמעוברת. והא וודאי הויא כשבויה לגמרי ואליבא דר"י. א"ל רוב א"י. וכיון שאין בידה כלום אלא בידן הויא לא כוודאי נבעלה. אבל היכא דלאו שבויה אפי' ראוה שנתיחדה עם פסולי ישראל כשר' לדברי המכשיר בה ואפי' נשבית בידם. והכי מוכח לישנא. אבל ישראל לא ונאמנת בטוענת לא נבעלתי. אבל באינו יהודים פסולה בנשבית אפי' בנתיחד' עמהן. כדאית' בפ' אין מעמידן דחיישי' לבעילה דכיון דנתיחד' סתם א"י אנס הוא. והכי תנן הת' לא תתייחד אשה עמהן. ואתי' למימר הת' דאפי' בדיעבד וצ"ת. וקיי"ל כר' יהושע בן לוי דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' ברוב פסולין. והוא הדין כלן פסולין כדפרישית לעיל וקיי"ל נמי כר"י דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה:

אמר שמואל עשרה כהני' עומדין ופי' אחד מהן ובעל הולד שתוקי. מאי שתוקי אילמא שמשתקין אותו מנכסי אביו. פשיט' מי ידעי' אבוה דהאי מנו. וא"ת ולוקמה דאיצטרך לן בדאי תפס. כדאמרי' במ' קדושין בארוסה שעיברה דהולד שתוקי. ואמרי' שמשתקין

אותו מנכסי אביו. ופרכי' פשיט' ומוקמי' לה דתפס י"ל התם הוא גבי ארוסה דיש רגלי' לדבר דמארוס הוה. אבל הכא אפי' היכא דתפס פשיט' לא צריכ' למימר אלא שמשתקין אותו מדין כהונה לומר שאם בן הוא אינו נושא את כפיו. ואם בת היא אינ' אוכלת בתרומ' דבעינא זרעו מיוחס אחריו ומיהו מסתברא כדקא אמרה איהי לכהן נבעלתי ולא ידענא מנו. אבל היכא דא' אמר' בברי מאיש פלוני כהן מהימנ' לענין כהונה. דקרינא ביה זרעו מיוחס אחריו. וא"ה דאיכ' לפרושי שתוקי דמתניתא שתוקי וכשר. איתותב רב אשי מדתני בד"א בעדות אשה בגופ' אלמא דבאשה גופה פליגי. וקתני תרתי מדברת ומעוברת:

ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דר"י היא אמרה מיניה. והוא אמר אין מנאי. א"ר יוסף למאי ניחוש לה חדא דה' קא מודו. ועוד האמר ר"י א"ש הלכ' כר"ג. כלו' ועוד בלאו ה"ט דאמרן דהא קא מודו. ולא למימר' דמהימנא היכא דמכחישה. דלא קאמ' ר"ג דמהימנ' אלא בברי ושמ' כגון דליתיה קמן ארוס אבל ברי וברי לא:

והרב ר' יוסף הלוי אבן מאגיש ז"ל תירץ. ועוד אפי' היכא דלא קא מודה ארוס אלא דאמ' אין באתי עלי' מיהו לא ידענא. אי אפקרה נפשה לגבי אחריני כדאפקרה לגבאי ולפי דבריו הודאה דארוס לא סגיא. אלא דאמר לא זזה ידה מתוך ידי עד שנתעברה. ואינו מחוור. ותמה דהא אמרינן התם ביבמות הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ואמרינן דאפי' היכא דבא עליה ארוס קאמר רב דאמרינן כי היכי דאפקרה נפשה לדידי' אפקר נמי לעלמא. וא"כ מאי אהני לן הודא' דארוס דאמרי' הכא דהא קא מודו. אלמא דכיון דק' מודי לכ"ע כשר ואפשר דאפי' רב לא אמ' הת' אלא לגבי ולד דלית לי' חזק' דכשרו' אבל לגבי איהי דאית לה חזק' דכשרו' כיון דקא מוד' ארוס אפי' רב מוד' א"נ אפי' דהתם היינו הוא לישנ' קמא. אבל הא אמרי' בלישנא בתרא דהיכי דבא עלי' כולי עלמ' לא פליגי דכשר. ודרב יוסף כלישנ' בתר':

דף יד.

אמר ליה אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר רבן גמליאל והא אמר ליה שמואל לרב יהודא שיננא הלכ' כר"ג. ואת לא תעביד בה עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה וקס"ד דהכי קא'. דר"ג גופיה לא אמר אלא ברוב כשרין והיינו דקאמר הלכה כר"ג. ואזדהר בה דלא תעביד בה עובדא עד דאיכא רוב כשרין. דר"ג גופיה לא אמר אלא הכי ואמרינן ולטעמיך תקשי לך היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא. כלומר דאי כדקס"ד הוה לי' למימר ואף ר"ג לא אמר אלא ברוב כשרין. ואיהו לא אמר אלא הלכה ואת לא תעביד

בה עובדא. ואי אמרת דהכי קאמר דלית הלכת' כר"ג אלא ברוב כשרין א"כ הוה לי' למימר הלכה כרבן גמליאל והוא דאיכא רוב כשרין. אלא ודאי מדקא' הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא אלא ברוב כשרין. לא סגיא דלא קאמר הלכה כר"ג בדיעבד. ואת לא תעביד עובדא לכתחלה אלא ברוב כשרין. ואע"ג דאמרינן בכמה דוכתי הלכה ואין מורין כן. ה"מ דקאמרינן אין מורין כן אלא לכתחלה. אבל הכא אי אמרינן ואת לא תעביד עובדא אפי' בדיעבד. א"כ למאי כן הלכתא. אלא ודאי הא לכתחלה הא דיעבד. והא נמי כדיעבד דמי פי' רש"י ז"ל שנתעבר' ואתה בא לפסול העובר ולאסרה על הארוס ואין אתה מאמינה. והרי אתה מוציאה מבעלה. ארכבה אתרי רכשי. ותמה דודאי לגבי להוציאה מבעלה דיעבד גמור הוא. ולגבי עובר נמי לכתחלה גמור היא. ואפשר לומר לפי' רש"י ז"ל דכיון דלגבי להוציאה מבעלה. הוי דיעבד גמור לגבי עובר נמי חשבי' ליה כדיעבד. דכיון דלא מפקי' לה לא סגיא דלא מכשרי' לעובר. דאי לא אתה מוציא לעז עליה וגורם לבעלה לגרשה. ואי נמי אפשר לפרש דהאי דאמרינן כדיעבד דמי לגבי עובר קאמרי'. ואע"ג דעובר לכתחלה גמור הוא. כיון דאי פסלת לי' פסול לבא בקהל ואין לו תקנה. חשבי' ליה כדיעבד. אבל אשה דכי מיפסלי לכהונה אית לה תקנה בישראל חשוב לן לכתחילה. ולעיל דפסלי' בבתה דוקא באיסור כהונה. והכי נמי מוכח מדשמואל דאמר במסכת' קידושין. ארוסה שעיברה הולד בדוקי. לומר שבודקין את אמו ואם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת והולד כשר. ומשמע דלהרשירו לכתחילה איירי. דלמיעבד עובדא קא'. ואיכא דקשיא ליה וכיון דחשבי' לה כדיעבד אפי' ר' יהושע מודה. כדאמרינן לעיל מעלה עשו ביוחסין אבל דיעבד מודה ר' יהושע. והכי אמר' ר' אליבא דמ"ד נסתרה דהלכתא כוותיה. והא לית' כדפרישנ' לעיל וה"מ בנסתרה אבל בנבעלה אפי' בדיעבד פסיל ר' יהושע ובתחלה פסיל דכיון דאיסתרא אין אפערופו' לעריות: רבינו נ"ר:

רמי ליה אביי לרבה ומי אמר ר"י אינה נאמנת. ורמינהי העיד ר' יהושע ור' יהודא בין בתירא. על אלמנת עיסת שהיא כשרה לכהונה. הפי' הנכון כגון שזרק בעל אמו הראשון לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת ונמצאת זו ספק גרושה ספק אלמנה. ונשאת לכהן והוליד ממנה בן. הרי זה ספק חלל ונטמע במשפחה אחת ואין ידוע מי הם הפסולין והלכה זו ונשאת לאחד מהם. ובת אלמנה הוי ספק ספיק' ספק שמא אינו חלל מתחלה שמא אלמנה היתה. ואם תמצא לומר גרושה היתה שמא זה שנשא זו אינו מהן. והיינו דאמרינן אשה נשאת בודקת ונשאת שלא היה מאותן הפסולין ופי' רש"י ז"ל אינו נכון. וספק ממזרות נמי כי הא גונא כגון שנתגרשה אמו בגט ספק קרוב לו ספק קרוב לה. ספק נתין כגון שנש' נתין בת ישראל בתוך שלשה חדשי' למיתת בעלה והוליד לשבעה.

ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון. אי נמי כגון נתינה מעוברת שילדה עם בת ישראל במחבא או שפחה מעוברת ונתערבו ולדותיהן ונטמעו במשפחה:
הילכך לרבן גמליאל אלים ליה ברי דאפילו בחד ספיקא נמי מכשר. וקיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא נמי פסיל. לר' יהושע אלים חד ספיקא דאפי' בברי נמי פוסל. וקיל ליה ספק ספיקא דאפי' בשמא נמי מכשר. תמה הא דפסיל ר"י בנסתרה דהוי ס"ס שמא לא נבעלה כלל. ואת"ל נבעלה שמא לכשר לה נבעלה וי"ל דהא לא חשיב לר"י לספיק' דכיון דנסתר' אין אפטרופ' לעריות. ומיהו דוקא מהאי טעמא אבל טעמא קמא דאמרי' אשה נשאת בודקת ונשאת איפריכ' לי' דוודאי אפי' בשותקת מכשרי' ואפי' באומרת שאינה יודעת ומעיקרא לא דק וכיון דלא סליק לא איכפת ליה:

דף יד:

תנו רבנן איזו היא עיסה. כלו' דמכשיר לה ר"י דאיהו הוא דאדכר לישנא דאלמנת עיסה. ועליה קאי לישנא כי מדכר איזו היא עיס' ואמרינן כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים. ומקשי' ליה הא חלל כשר מ"ש הנך דאורייתא חלל נמי דאורייתא. ותו אמר ר"מ כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה. ר"מ היינו ת"ק. תמה לימא ליה דה"ק איזו היא עיסה שהיא מחלוקת ר' יהושע ור"ג. כל שאין בה לא משום ממזרות אלא משום חלל. ובהא פליגי דבאידך לכ"ע פסלי' ואמר ר"מ שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו דליכא משום ממזרות ונתינות ועבדי מלכים. משיאין לכהונה אפי' לר"ג ואה' הוא דאתא לאפלוגי ר"מ למימר דבהך אפי' ר"ג מכשר. וא"ל דהא לא אפשר דהא פרישנא טעמיה דר"ג משום דקיל לי' שמא. דאפילו בספק ספיקא פסיל. וא"כ בחלל נמי לא סגיא דלא פסול מה"ט. ותו דאכתי קשיא אידך דמקשינן מ"ש הנך דאורייתא חלל נמי דאוריית' והא דאקשי' נמי באידך דאמרינן וכן היה ר' שמעון בן מנסיא אומר כדבריו איזו היא. כל שנטמעו בה ספק חלל. מכירין ישראל ממזרים שביניהם ואין מכירי' חללין שביניהן:
והא אמרת רישא חלל כשר פיר' רש"י ז"ל דרישא אסיפא מקשי'. דרישא משמע איזו היא עיסה כשרה לר"י. ולבסוף אמרינן דאין מכירין חללין שביניהן דמשמע מינה דפסול לכ"ע. והוא הדין דקשי' היינו ת"ק. אלא דאידך דמקשי' ריש' אסיפ' עדיפא לן דאי משום הא סגיא לן במאי דמקשי' בדר"מ היינו ת"ק. ואיכא למקשי ולימא ליה דהכי קאמר. איזו היא עיסה שנחלקו בה ר"ג ור"י דלר"י כשר ולר"ג פסול ספק חלל אבל באידך כשר אפי' לר"ג. דלא פסל ר"ג אלא בחלל משום דאין מכירין ישראל חללין שביניהן. ונ"ל דהא לא

אפשר ליה לתרוצי. שהרי אנו על הספק שהוא לפנינו אנו באין לדון וכיון שכן אין ראוי להפריש בהן מזה הטעם לומר שהממזרים ניכרים. שהרי הספק לפנינו ואין אנו יכולין לעמוד עליו:

אמר ר' יוחנן ממזר צווח וחלל שותק איכ' ביניהו. ת"ק סבר כל פסולה דקרי ליה ושתיק פסול לכ"ע ואפי' לר"י. ולא איפליגו אלא בצווח וה"ק איזו היא עיסה שנחלקו בהו ר"י מכשיר בה כל שאין בה לא שתוקי וכו'. אלא שאין צווחין אין אנו באין לדון עליהם אלא על הספק שהוא לפניו. אבל היה בהם טענת שתיקות היו פסולין לדברי הכל. וקאמר ליה ר"מ הנך הוא דכי שתקי פסול. לכ"ע דקא פסלי לי' מקהל. אבל שתוק חלל כשר. לומר שאין שתיקתו ראיה לפסולו. וקאמר ליה ר' שמעון בן אלעזר לת"ק אי שמיע לך דמכשיר ר"מ דלא איכפת ליה דסבי ממזר קלא אית ליה דבהא הוא דמכשר דבהא פסול לכ"ע מטעם שתיקות' אלא דקרי ליה ממזר ושתיק בשתיקותא. לדברי ר"י לחודא מכשיר. לאו דקרו ליה חלל ושתיק ר' יהושע ופסל ר"ג. ולא מטעם שתיקותא אלא על הספק שהוא לפנינו. ומשום דקיל ליה שמא כדאית' לעיל. אבל חלל שותק לכ"ע פסול. ומתניתא הכי קתני וכן היה ר' שמעון בן מנסיא או' כדבריו איזו היא עיסה שנחלקו בה כל שנטמע בה ספק אבל בממזר ושותק כשר לומר שאין שתיקותו ראי' עליו לפסול כלל. משום דמכירין ישראל ממזרים שביניה'. והיינו דאשתיק ולא חלל. שעל ספקו שהוא לפנינו באין לדון עליו. ולא שתו' חלל, ודווקא בחלל הוא דלא פליגי אלא בספק חלל ולא בשתוק חלל, אבל בממזר ושותק כשר שאין שתיקתו ראי' לפסול משום דמכירין ישראל ממזרים שביניהם והיינו דאשתיק ולא איכפת לי' מה שא"כ בחלל דאין מכירין חללים שביניהם וכיון דכן האי דשתיק משו' דהוי קושטא. כך פירש"י ז"ל ועיקר. אבל בתוספתא אמר ר"ש בן אלעזר או' משמו וכן היה ר"ש בן מנסיא או' כדבריו. מפני מה אמרו חכמי' עיסה פסולה לכהונה. מפני שספק חללים נטמעו בה. ופי' מפני מה אמרו פסולה עיסה לר"ג מפני ספק חללים. כלומר ולא משום שתיקית כלל דבהא מודה ר' יהושע. ודווקא ההוא לישנא הוא דאיכא לפרושי הכי. אבל האי לישנא דמייתינן הכא דקתנ' איזי הי' עיסה לא סגיא לפרושא. אלא כדאמרן. אדר' יהושע מהדר, דהכי דאיק בהדיא. ומוכח לישנא דאיזו עיסה. דקאי אמאי דאמ' ר"י אלמנת עיסה כשירה לכהונה. ומסתבר' נמי מדמייתי' לה למתני' בגמ' דילן ולא אייתי' לה להוא לישנא דאיתמ' התם. והוי יודע דכל שתוקי לא מיקרי' לעול' ספק אלא לדברי הפוסל פוסל וודאי. לדברי המכשי' מכשיר וודאי. ותמה מאי טעמא שבק ת"ק לשתוק חלל דכולהו תנא ליה. והאי לא תנא. ואפש' דאית ליה לת"ק טעמ' דר' שמעון בן אלעזר בהא למימרא דטפי איכא

למיפסל בחלל. משום דאין מכירין חללין שביניהן. וכיון דנקט הני לפסול כל דכן בהך. אבל ממזר צווח וחלל שותק פסול והאי דאישתיק סבר מסתייה דלא מפקין ליה מקהל, פי אלומי אלים לטעמיה דהאי דשתק ודאי משום הודאה דהכי קושטא ותו דהכי עדיף לי' למשתק סבר מסתייה, דלא מפקי ליה מקהל ואפשר שישתקע היום ומחר שאין ישראל מכירין חללין שביניהן משיצווח שמא יעמדו עליו למנין ויתברר פסולו ותמה הא מנא ליה בממזר צווח דפסול. וי"ל דסברא הוא כיון דשותק כשר צווח פסול ואע"ג דלר"מ ללישנא קמא מכשירי' חלל שותק ולא פסלי ליה כשהוא צווח. זיל בתר טעמא. חלל מאי טעמא דאמרי' האי דשתיק דלא איכפת ליה כיון דלא מפקי ליה מקהל. ומיהו לאו למימר' דליכא דאיכפת ליה אע"ג דלא פסיל ליה מקהל כיון דאפסל ליה מכהונה. אבל הכא גבי ממזר מאי טעמא דמכשרי' דאמרי' דלא איכפת ליה דקלא אית ליה. וכיון דכן כיון דאיכפת ליה קושטא הוא. ותמה נימא ממז' שותק וחלל איכ' בינייהו דהכי קאמרי' וי"ל אין ה"נ דממזר שותק נמי איכא בינייהו. אלא אמר ממזר צווח לרבותא. דאיכא צווח דפסול לדברי הכל. ומינה דבממזר שותק נמי פליגי ואיכ' נסחי דכתיב בהו ממזר וצווח ממז' ושותק וחלל ושותק איכ' בינייהו לפום הא משמע דכולה חדא מילתא היא דלא פסלי ליה אלא כשקורין אותו ממזר וצווח. וחוזרין וקורין אותו ממזר ושותק. ולדברי הפוסל בממזר שותק. גרס כגון שקורין אותו ממזר וצווח. וחוזרין לקרותו ממז' ושותק שאין נפסל בשתיקה. אלא בצווחה. על פסול אחר ושותק על זה. והאי דלא פריש אלא בדר"ש בן אלעזר דלשון דר"ש בן אלעזר הוא דפסיל בחלל. וא"ל עליה לישנא דר"י וכדאמרי'. אבל ממזר וצווח וחלל ושותק דברי הכל פסול מה שאין כן בדר"מ ללישנא קמא דאיהו פסול בממזר ומכשיר בחלל והוה ליה איפכא. אבל חלל צווח וממזר שותק דברי הכל פסול. ולפום הכי נטר לה עד רשב"א דשייך ליה לישנא דר' יוחנן. ובדין הוא דבכל חד וחד הוה ליה לפרושי בהדיא אלא דטריח ליה מילתא לפרושי בכל חד וחד צווחה ושיתוק. ומסתברא דכל ה"מ ליתנהו אלא במשפח' שנטמע בה פסול. אבל שאר משפחות שהן בחזקת כשרו' כל דשתיק מיוחס טפי כדאמרינן מיוחסתא דפומפדיתא שתיקותא ולפי זה הלשון האחרון כיון דבכל שתיק' בעינ' צווח' על פסול אח' אפש' שהיא כהודא' לכולן. רבינ' מר' ותו לא:

אמר ליה הכי אמר רב יהודא בקרונה של צפורי היה מעשה וכדרב אמי דאמר ר' אמי והוא שהית' סיעה של בני אדם כשרין עוברת שם וכדר' ינאי דאמר ר' ינאי נבעלה בקרונות כו' בקרונו' ס"ד אלא נבעל' בשעת קרונות כשרה לכהונה. אבל פיר' אחד מצפורי ובעל הולד שתוקי כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי אמ' ר' חנינא הולכין

בממון אחר רוב העיר ואין הולכין אחר רוב סיעה כלפי לייא הני ניידי והני קביעי וקיימ' אלא הולכין אחר רוב העי' כיון דאיכא רוב סיע' בהדה ואין הולכין אח' רוב סיע' גרידתא. ולא אחר רוב העיר גרידתא. מ"ט גזיר' רוב סיעה אטו רוב העיר. ורוב העיר נמי אי דקאזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובה פריש. לא צריכא דאיכא דאזלא איהי לגביהו דהוה ליה קבוע ואמ' ר' זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו מהן לקח ספיקו אסור ובנמצאת הלך אחר הרוב. וכ"ת בשאין דלתות מדינה נעולות. הא"ר ר' זיראאע"פ שדלתות מדינ' נעולות. מעלה עשו ביוחסין. ופי' רש"י ז"ל לעולם כר' יהושע ואע"ג דפסיל ר' יהושע אפי' ברוב כשרין. הכא בקרונה של צפורי היה מעשה דאיכא תרי רוב' רוב העיר ורוב סיעה. ובהא אפי' ר' יהושע מודה. ומסתברא דקסבר רש"י ז"ל מדקא מוקי' לה כר' יהושע דוקא דר' יהושע הוא מודה בקרי רוב' ולא ר"ג. דר"ג אפי' בתרי רוב' נמי לא מכשר. דאלו הוה מוקמינן לה כר"ג אית לן לאוקמה בדלא טענה. דאי בדטענה אפי' ברוב פסולין נמי מכשר. אלא ודאי בדלא טענה ובדלא טענה. נמי מסתברא ליה דאפי' בתרי רוב' פסול ר"ג. כדאמרי' לעיל קיל ליה שמא דאפי' ספק ספיקא נמי פסיל ה"נ קיל ליה שמא דאפי' בתרי רובי פסול ולא נהיר. ותו קשיא להאי פירושא הא דמתמהי' עלה לקמן ומי בעינן תרי רוב' אטו עד השתא לא שמיע לן דר"י פסול בחד רוב'. והא בהדיא אמרי' עלה לעיל הפוסל פוסל אפי' ברוב כשרי' ומשום מעלה ביוחסין נמי שמעינן לה ותו דהכי הוה לי' למימר בהדיא לעולם כר"י אבל הפי' הנכון דרב יהודה לכ"ע אתי לאוקמוה בין לר"ג בין לר"י. ומחוורתא דאוקמתא דמתני' אתיא בשאינה טוענ' דתינוקת הוות ולא ידעה למטען ואנוסה הוות ולא ידע' מנו. ותו דלא קתני ובאתה ואמרה לכשר נבעלתי. ותו דקא פסיק ותאני ריב"ב אומר סתמא אם רוב העיר משיאין לכהונה ולא אדכר אי הוות טענת כלל משמע דכול' מילתא תליא בהכי. וכיון דאינה טוענת אפי' לר"ג בעינן תרי רובי. ובתרי רובי כשרה לכ"ע. דלא אמרי' דקיל ליה שמא לר"ג אלא בספק ספיקא. אבל מעיקר' דקס"ד דבמתני' ליכא אלא חד רובא. והיינו דא' לי' רבא לרב נחמן ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן. אי כר"ג כלו' ובטוענת ואע"ג דלא קאמר לי' בהדיא ובטענת. דכיון דקאמר אי כר"ג הכי נמי קאמר דר"ג לא מכשר בחד רובא אלא בטוענת. והכי מוכח כולה סוגיין דמשמע לו דר"ג מכשיר בין ברוב פסולין. ושמעינן לה בברי. ולא אתמר בשום דוכתא דשני לן בהו. ותו דהא אמרינן דקיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא פסול ולא עדיף חד רובא מספק ספיקא. ותו דאמרי' בפרק עשרה יוחסין דאבא שאול הי' קורא לשתוקי בדוקי. כלו' שבודקין את אמו ומוקמינן לה בין ברוב פסולין בין ברוב

כשרין. והתם מוכח דאבא שאול קאי בשיטתא דר"ג. ואכולהו קאמר דבודקין את אמו. והיינו דקאמר אי כר"ג ובטענת אפי' ברוב פסולין נמי מכשר אי כר"י ואתיא כפשטא ושאינה טוענת דלר"י לא שני לן בהו בין טוענת לשאינה טוענת אפי' ברוב כשרין נמי פוסל. אע"ג דמחוורתא בשאינה טוענת כדפרי' מעיקרא. מקשי לרווחא דמלתא למימר דלא אתיא לא כר"ג ולא כר"י. ואפי' אמרת דמתני' בטוענת. ומשני דבקרונה של ציפורי היה מעש' דאיכא תרי רובי ואתיא לכ"ע. דבהא כולהו מודו דכשרה ומתני' כפשטא בשאינה טוענת. והשת' אתיא שפיר הא דמתמהו' ומי בעי' תרי רוב' דלר"ג הוא דמתמהי' הכי דאכתי לא שמעינן ליה לר"ג דאזיל בתר רובא. דבטוענת אפי' ברוב פסולין מכשר. והשתא נמי דאינה טוענת כיון דמכשרי' בתרי רובי מ"ט לא מכשרי' אפי' בחד רובא. דאי משום גזירה דרוב סיעה אטו רוב העיר הא חזי' בעלמא דלא גזרינן דמכשרי' בנמצא ולא גזרי' נמצא אטו לוקח. ומהדרי' מעלה עשו ביוחסין. כלומר דר"ג אית ליה בשאינה טוענת מעלה עשו ביוחסין כטעמ' דר"י בטוען' וכן הילכתא. הילכך בטוענת בדיעבד כשרה אפי' ברוב פסולין ואפי' כולן. ולכתחילה. לא עבדי' בה עובד' עד דאיכא רוב כשרין. בשאינה טוענת בעינן תרי רובי ובהכי כשרה:

דף טו.

לא צריכא דאיכא תשעה ישראל וא"י אחד ביניהן דהוה לי' א"י קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אע"ג דהכא לחומרא הוא. והיינו לחומרא דלא קטלי' ליה. כיון דמדאורייתא הוא. בדאורייתא לא שנא קולא ולא שנא חומרא:

איתמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר"י ורב חנן בר רבא אמר רב הורא' שעה היתה. כלומר לפי מה שראו באותו מעשה מפני הכרח שאר דברים שהיו שם הורו כך לשעה. אבל לדורות אין כאן הלכה:

דף טו:

מתיבי ר' ירמיה וליוחסין לא בעינן תרי רוב' והתנן בטהרות מצא בה תינוק מושלך אם רוב א"י א"י אם רוב ישראל ישראל. מחצה על מחצה ישראל. ואמר רב חלבו לא שנו אלא להחיותו. אבל ליחסו לא אפי' ברוב ישראל. אשתמטי' הא דאמר רב יהודא בקרונה של ציפורי היה מעשה דהוי תרי רוב'. ולרב חנן בר רבא דאמר הוראת שעה היתה. קס"ד דשמיע ליה לרב חנן הא דרב יהודה וקאמ' הוראת שעה היתה כי בעו כל האי. אבל

לדורות לא בעינן אלא חד רובא. קשיא הך דמצא בה תינוק מושלך דאמ' רב אבל ליחסו לא דבעי' תרי רוב':

דמתני' הא לא מתני הא פי' ר"ח ז"ל דמתני הא דהורא' שע' לא מתני דל"ש אלא להחיותו. אבל כולהו אית להו דרב יהודה דקאמ' בקרונה של צפורי היה. ואינו נראה דכיון דכן דאית ליה דהכי הילכתא דבח' רוב' סגיא. מ"ט אית ליה בקרונה של צפורי היה מעשה דהשתא הויא דלא כהילכתא. ותו דא"כ אשתכח דלגבי דינא דיוחסין פליגי אמוראי ואליבא דרב. ורב חנן דסבר דבחד רובא סגי ומאן דמתני לא שנו להחיותו. אית ליה דבעינן תרי רובא. וכיון דכן דבעיקר דינא פליגי לימ' אמוראי נינהו ואליבא דרב. וכ"ת דהיינו טעמא דלא אמר הכי משו' דההי' דלא שנו אלא להחיותו מתני לה בלא אמוראי. כל דכן קשיא הא כיון דרב גופי' ולאו אמוראי אחרינ' משמיה. היכי אפשר למימר דלא מתנו לה. ותו אמאי משוי' פלוגת' ביניהו בכדי דנימא דפליגי רב חייא בר אשי ור' חנן בר רבא אדרבא. מסתברא דהכי פירושא מאן דמתני הא דהוראת שעה היתה לא מתני הא דאמר רב יהודה בקרונה של ציפורי היה מעשה. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דרב חייא בר אשי אמר הלכה כר"י דסבר לה כר' יהודה דאיכ' תרי רוב'. ורב חנן בר רבא אמר הוראת שעה היתה' ולית ליה דר"י וקסבר דליכא אלא חד רובא. והיינו דקאמר הוראת שעה היתה אבל לדורות בעינן תרי רוב'. ורב חנן בר רבא סבר דר"י וודאי כר"ג סביר' להו ובשאינ' טוענו' וודאי דכ"ע בעינן תרי רוב'. אלא שהכשירו ברוב אחד לפי מה שראו באותה שעה. ומפני הוכח' שאר דברים שהיו שם להיתר למימרא דאי איכא בי דינא דאלים וחזי נמי הכי מפני ראיות מוכיחות שהיו שם הרשות בידו. אבל דר"י ודאי לא פליגא דמעשה קאמר ואין מעשה לסתור:

גופא מצא בה תינוק מושלך אם רוב א"י א"י אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצ' ישראל אמר רב ל"ש אלא להחיותו אבל ליחסו לא. פי' רש"י ז"ל לא שנו דרוב ישראל ישראל. אלא להחיותו אב ליחסו לא אבל מחצ' ומחצה אפי' להחיותו לא. וה"ה דאין מפקחין עליו את הגל דאיכא עבירה ואפי' רוב ישראל דווקא להחיותו דליכ' עבירה אבל לא לפקח עליו את הגל. ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ברוב ישראל דארוב ישראל קיימי' אבל להחיותו אפילו במחצה על מחצה. ואינו נכון דוודאי ליכא מאן דאמ' דרוב ישראל לא יהא דינו כישראל לפקח עליו את הגל. ובמסכת יומא אמרי' אמ' שמואל לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב היכי דמי אי דאיכא תשעה ישראל וא"י אחד פשיטא. אי נמי מחצה על מחצה ספק נפשות להקל. ואלא דאיכא תשעה א"י וישראל אחד ביניהם הא נמי פשיטא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ולפום האי פי' השתא אשתכח דלכ"ע

מחצה על מחצה אין מפקחין. דאפי' ר"ש לא אמר אלא ברוב ישראל והא ליתא כדפרי'. ותו דתנן בהדיא התם ספק חי ספק מת ספק א"י ספק ישראל מפקחין. ואיכא לפרושי דרב ושמואל לאו ארוב ישראל קיימי אלא אכולה מתני' קיימי'. והכי קאמר האי ישראל דאיתמר במתני' בין ברוב בין במחצה על מחצה להחיותו וה"ה וודאי דמפקחין עליו את הגל בין ברוב בין במחצה על מחצה. והכי קאמר להחיותו בעינן רוב ישראל או מחצ' על מחצה לאפוקי רוב א"י דאפי' להחיותו אין ב"ד מצווין עליו אפי' מת ברעב. ושמואל אמ' לפקח עליו את הגל. פי' דווקא לפקח עליו את הגל הוא דבעינן רוב או מחצה על מחצה. אבל להחיותו אפי' ברוב א"י:

ומי אמ' שמואל הכי והא אמ' שמואל אין הולכין בפיקוח נפש אח' הרוב. אלא כי אוקמ' דשמואל אריש' איתמ' אם רוב א"י א"י. אמ' שמואל ולפקח עליו את הגל אינו כן. כלומ' דאפי' ברוב א"י מפקחין. והילכך בהא פליגי רב ושמואל דרב סבר דרוב א"י אפי' להחיותו נמי לא וה"ה לפקוח עליו את הגל ושמואל סבר דאפי' ברוב אינו יהודי מפקחין וה"ה להחיותו. והיינו דבעינן עלה לשמואל א"כ רוב א"י א"י למאי הילכתא. ולפום האי פירושא לענין הילכתא מסתברא דהילכתא כרב דהלכת' כרב באיסור וא"כ קשי' למאי דפסקו כולהו גאונים ז"ל דהילכתא כשמואל דאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ולפי דעתם אפשר לפרש דהאי דאמר להחיותו לאו כדקאחרי' דב"ד מצווין עליו להחיותו דהיינו פקוח נפש. אלא לפרנסו כא' מעניי ישראל והיינו מילתא יתירתא. והשתא איכא לפרושי כפרש"י ז"ל, ל"ש דרוב ישראל ישראל אלא להחיותו פי' להטילו על קופה של צדקה דהא דווקא ברוב ישראל. אבל יחסו לא אפי' ברוב ישראל ולענין פיקוח נפש לא איירי רב בהא. ושמואל אמר לפקוח עליו את הגל אבל להחיותו אפי' ברו' ישרא' לא. ואקשי עליה מדידיה דאמ' לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב דאפי' ברוב א"י מפקחין וכ"ש מחצה על מחצה. ואמרי' דהא דשמואל אריש' איתמר ואפש' דהשתא מודה רב לשמואל דלא קאמ' רב דבעינן רוב ישראל. אלא להחיותו. אבל בפיקוח נפש אפש' דאפי' ברוב א"י מודה וכ"ש לומר שב"ד מצווין עליו להחיותו והלכת' כוותיה. ואיכא דקשי' ליה להאי פסקא ההי' סוגי' דבמסכת יומא בפ' יום הכפורי'. דמשמע דשמואל פליג אדר"י דאמרי' התם אמ' רב יהודה אמר שמואל לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. ומוקמינן לה כגון דאיכא תשעה א"י וישראל אחד ובדוכתייהו לא צריכא למימר דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. לא צריכא ליפרוש לחצר אחרת. ומקשינן עליה מדר"י דאמר תשעה א"י וישראל אחד באות' חצ' מפקחין בחצר אחרת אין מפקחין. ומפרקי' הא דפרו' כולהו הא דפרוש מקצתייהו. כלומ' פרוש כולהו מפקחין אפי' בחצר אחרת דהא

אתחזק ישראל. פרוש מקצתי' אין מפקחין. דכל דפרו' מרובה פרוש. ומקשי' עלה ומי אמר שמואל הכי והתנן מצא בה תינוק וכו' ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ומוקמינן לה להיא דשמואל אריש. והשתא דאתינן להכי לא סגיא דלא פליגי שמואל ור"י דתו ליכא לפרוקי כדפרקי' הא דפרוש כולהו הא דפרוש מקצתייהו. דהא תינוק הוה ליה כמו דפרוש מקצתייהו דהא איכא שאר ינוקי דקביעי בביתייהו ואפ"ה אמ' שמואל מפקחין. וכיון דפליגי קיימ' לן כר' יוחנן דשמואל ור"י הלכה כר"י הילכך באות' חצר מפקחין משום קבוע. בחצר אחרת אין מפקחין. אע"ג דפרוש כולהו. והולכין בפקוח נפש אחר הרוב. וכן דעת מקצת המפרשים ז"ל. מיהו סוגיא דהתם לא משמע. דהדרינן מההוא תירוצא דאמרינן הא דפרוש כולהו. הא דפרוש מקצתייהו. למימרא דשמואל ור"י לא פליגי. מדלא מפרש לה בהדיא ומיהו איכא למימר דתינוק כמאן דפרו' כולהו דמי. דהא במאי עסקינן בשלא נראה תינוק זה פורש מן הבתים. והכי דאיק לישנא דמצא בה תינוק מושלך. וכיון שכן שמצאוהו מושלך בשוק מרוב סיעה שבשוק היה. דלא חשבינן פרוש מקצתייהו אלא כשנשאר קבוע בחצר ראשונה. אבל האי כמאן דפרו' כולהו דמי. אי נמי איכא לפרושי. כגון דאיתחזק ישראל באותו היום. דהוה ליה כמאן דפרוש כולהו דהא איתחזק ישראל. והא דאמרי' אם רוב אינו יהודי א"י למאי הלכתא. לשמואל פרכינן דאמר בהדיא לפקח עליו את הגל אינו כן. דאפילו ברוב א"י מפקחין. וליכא למימר שלא להחיותו. דהא אפי' מחצה על מחצה נמי אמרת לא. ואמרינן להאכילו נבלות אבל באידך דאמרינן אם רוב ישראל למאי הלכתא. קשיא לן לפום האי פירושא בתרא דפרישנא אליבא דגאונים ז"ל דלהחיותו עדיפא מפיקוח נפש לימא להחיותו. וי"ל משום דלא פסיקא ליה. דרב ושמואל לא פליגי:

ואמר רב פפא להחזיר לו אבדה. ואע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב. ה"מ להוציאו מחזקתו. ואבדה אין לה בעלים להעמידה בחזקתן. מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא דאי להחיותו הא אמרינן לעיל דלא. ואמר ריש לקיש לנזקין. היכי דמי אילימא דנגח תורא דידן לתורא דידיה לימא ליה אייתי ראיה דישראל את ושקול. לא צריכא דנגחי תורא דידיה לתורא דידן. פלגא משלם. איד פלגא אמר להו אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ואתן לכו. ודוקא מחצה על מחצה אבל רוב א"י משלם נזק שלם. ותמה אכתי לימא להו אייתי ראיה דלאו ישראל אנא. דהא אין הולכין בממון אחר הרוב. איכא למימר דכיון דאם איתה דהוי א"י לית ליה חזקה דממונא. והשת' מספקא לן בגופה אי הוי א"י לא אמרינן בהא אין הולכין בממון אחר הרוב דלא אתמר אלא להוציאו מחזקתו. ולענין הלכתא ופסקא קיי"ל כר"ג דמכשר בין במדברת בין ברוב פסולין בין ברוב כשרים.

ומיהו ה"מ בדיעבד אבל לכתחילה בעינן רוב כשרי', ומסתברא דכי בעינן רוב כשרים לכתחילה. ה"מ בנבעלה אבל בנסתרה אפי' ברוב פסולין דהא ספק ספיקא הוא לר"ג דלית ליה טעמא דאין אפוטרופו' לעריות. ומיהו טוענת בעינן בין בנסתרה בין בנבעלה. אבל היכא דטוענת שמא אפי' בספק ספיקא פסלינן. וה"מ בחד רובא אבל בתרי רובי אפי' בשאינ' טענ' כשרה כשנבעלה בפנינו. וכדרב יהודה דאמר בקרונה של ציפורי היה מעשה ותו לא מידי:

הא דאמרינן לעיל דגזרינן רוב סיע' אטו רוב העיר. ורוב העיר נמי גזרינן היכא דאזלי אינהו לגבה. אטו היכא דאזלה איהי לגבייהו. איכא למימר דסבירא לי' דגזירה הוא מספיקא דחיישינן דלמא לא הוה הכי דאזלי אינהו לגבה דדלמא אזלה היא לגבייהו. אבל היכא דקים לן וודאי דהכי הוה דאזל' אינהו לגבה כשר. וקשיא להו אם כן מאי האי דמקשינן מדרבי זירא דאמר ובנמצא הלך אחר הרוב. דהתם ליכא לספוקי עלה. אבל הכא חיישינן דלמא אזלה איהי לגבייהו כדפריש'. ומפרשי' דבנמצא נמי איכא למיחש דהא קיי"ל דלקח אסור. וכיון דכן נמצא נמי איכא למיחש שמא מן הלוקחין נפל ולא חיישינן. הכא נמי לא ניחוש דלמ' אזלה היא לגבייהו. וזו סבר' משובשת דוודאי ברוב סיעה אפי' ידעו וודאי שנבעל' מהם פסול. דכי אמרינן דגזרינן ברוב סיעה. הכי קאמרינן בדידענו וודאי כדקאמרן אין הולכין אחר רוב סיע' גרידתא. ותו דכיון דבעינן רוב סיעה וודאי במקום סיעה בעינן דנבעלח ובמקום סיעה כולהו אינשי דבההוא דוכתא ניידי וליכא קבוע וכיון דכן אפי' לא ידעינן לא סגיא דלאו כשר דאפי' היה בועל מבני העיר כל דפריש מרובה פריש. ואפי' אזלה היא לגבייהו דהכא כולהו ניידי וליכא קבוע. ובהא לא שני לן בין אזלי אינהו לגבה להיכא דאזלה איהי לגבייהו. ויש אומרים דוודאי ברוב סיע' הוא דגזרינן ופסלינן אפי' בידוע שנבעלת מהם אטו רוב העיר גופיה היכא דאזלי אינהו לגבה כשר רוב סיעה דכל עיקר לא מיתסרא אלא אטו רוב העיר לא כל שכן. ותו דמאי דפרכינן מדר"ז דאמר ובנמצאת הלך אחר הרוב לפי מאי דפרישנ' דקושיין משום דהת' לא גזרינן שמא מן הלוקחין נפל ליתא. דאם כן קשיא היא גופא מ"ט לא חיישינן לה דהא חדא ספיקא היא שמא מן הלוקחין שמא מן המוכרין וספיקו דאורייתא לחומרא. אלא וודאי הא לית'. דאפילו נפל מן הלוקחין מותר שלא אסרו אלא בלוקח שבא הוא עצמו שנולד לו הספק לפנינו. ואינו יודע מאי זה מהם לקח. דכיון דנולד לו הספק במקום הקביעות אמרינן כל קבע כמחצה על מחצה דמי אבל נמצא שהספק נולד לו עכשיו אחר שפירש כל דפריש מרובה פריש. ואפי' ברואין שנפל מיד לוקח השתא הוא דמתילי' לן ספיקא. ועל שעה זו נידון הספק לא על מקום הקביעות ומותר דאמרינן כל דפריש

מרובה פריש. וא"ת אם נפל מיד לוקח ניחוש שמא לא ידע מאי זה מהן לקח. יש לומר דהא לא שכיחא ולא חיישינן לה דמסתברא מאן דזבין ידע ממאן זבין אבל הנכון דכי פסלינן ברוב סיעה אפילו בידוע שנבעלת מהן. וכן ברוב העיר אפי' היכא דקים לן דאזלי אינהו לגבה פסלינן גזירה משום דאיכא דאזלה היא לגבייהו. והיינו דמפרכינן מהא דר"ז דאסר בלקח ושרי בנמצא. ולא גזרינן נמצא אטו לקח ואמרינן דמעלה עשו ביוחסין וזה נכון וברור:

האשה שנתאלמנ' או שנתגרש' היא אומר' בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך. אם יש עדים שיצתה בהינומא וראש' פרוע כתובת' מאתי'. ומודה ר' יהושע באומר של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן. ירושלמי ניחא נתגרשה נתאלמנה מי עורר היורשין. פי' ואפילו היכא דלא טעני' אינהו טעני' להו ליתמי כל מאי דמצי טעין אבוהון. תו אתמהי' התם אם יש עדים שיצתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים. וחש לומר שמא בתולה מן הנשואין היא. זאת אומרת בתולה מן הנשואין אינה יוצאה בהינומא וראשה פרוע. וחשו לומר שמ' מוכת עץ היא. אלא כר' מאיר דאמר כתובתה מאתים. אמר ר"י לא חשו לדבר שאינו מצוי. כלומר ואפילו תימא רבנן ותמה אמאי לא חשיב יום רביעי לראי' אם נשאת בד'. ובירוש' אמ' לית ד' כלום. כלומ' שאינ' תקנה קבועה. דהא היכי דבתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום אי טריח ליה. ותו דקיי"ל דמן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ואפי' אחר שבטלה גזירה. וק"ל טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים הבעל מהימן. ומסתברא אפי' בלא שבועה. ואמאי לא הוי חייב שבועה משום מודה מקצת. דהא איהי טענת מאתים ואיהו טעין מנה. ובירושלמי אשכחן לה להאי קושיא ופירוקא דאמרינן התם סלעין דינרין דאינון ונמחקו. אין פחות משנים. מכאן ואילך מלוה אומר חמש ולווה אומר שלש בן עזאי אומר הואיל והודה מקצת. הטענה ישבע (נ"א והודה מין הטענה ישבע) וחכמים אומרים אין ההודאה מן הטענה מפני שאין הודי' מין הטענ'. הא אם הודא' מן הטענ' יהא חייב וכאן לא כמי שהודיה מן הטענה היא. כל עמא מודו שהוא חייב מנה והיא כתובע בידו מנה אחר והוא אינו מודה לה המוציא מחבירו עליו הראיה ופירושו הכי הוא בן עזאי אומר הואיל הודה מקצת הטענה ישבע כלומ' דהוה ליה כמודה מקצת בעלמא ונשבע. וחכמים אומרי' אין הודיה מן הטענה כלומר דאי משום שלישי דמוד' ליה משיב אבידה הוא דהכא וודאי היה יכול להעיז שלא יודה אלא בשתים משו' דמסייע לי' שטרא, וכל היכא דאיכא מידי דמסייע ליה לא אמרי' אין אדם

מעיז פניו בפני בעל חובו אלא וודאי מעיז ומעיז. ומדלא העיז משיב אביד' הוא. ואי משום שתים נמי חמוד' כיון דמדינא דשטר מיחייב בהו הוה ליה כהודא' בקרקעות דהא בהנהו שתים דקא מודה שיעבוד קרקעות הוא ואין נשבעין עליהן. והיינו דקא' אין הודא' מן הטענה. דהוא תבע ליה חמש דאיכא בתביעתו מלוה על פה. דמדין השטר לא מיחייב אלא בשתים. ואיהו מודה ליה בשתים דהוי ומלוה בשטר ושיעבוד קרקעות. ודכוותא בבא מציעא ודייקי' עלה טעמא לפי שאין ההודיה מן הטענה חייב א"כ במתני' אמאי אינו חייב דהא נמי שהודיה מן הטענה הוה דמתני' מסתמא במקום שכותבין כתובה הוא ולית לה שטר כתובה אלא תביעה על פה היא. ואיהי טענת מאתים ואיהו טעין מנה והוה ליה וודאי מקצת הטענ' ודין הוא שיהא חייב שבוע'. ומהדרי' כל עמא מודו שהוא חייב לה מנה כלו' הכא אע"ג דליכא שטר דינא כשט' שאין יכול לטעון פרעתי כדין שטר והכל מודים שהוא חייב לה מנה כלומר שאי אפשר לו לכפור בו ואין נשבעין עליו כשם שאלו היה בשטר דהאי נמי שיעבוד קרקעות הוא. וזה עולה יפה לדברי הגאוני' ז"ל שהם סבורי' דהא דאמרי' הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום. אפי' במקום שכותבין כתובה ואפי' אבדה כתובתה שאין שטר כותב' יוצא מתחת ידה אין יכול לומר פרעתי. וכן לפי שטתינו במה שפרשנו לפנינו בהעוען אחר מעשה ב"ד לומר דאפילו במקו' שכותבין עליו להביא ראי' שכת' לה ואי לא הוה לי' כמקו' שאין כותבין ונאמנו לומ' לא כתב לי וא"נ כתב לי לא נפרעתי מגו דאי בעיא אמרה לא כתב לי. והשתא וודאי אית ליה ראי' לבעל כיון דפליגי בהו וכאן במתני' אע"ג דלית לה שטר כתובה. הויא כמאן דאית לה אבל והשתא וודאי אית ליה שטר כתובה. הויא כמאן דאית לה אבל לדברי הרב אלפסי ז"ל שסובר שלא אמר הטוען אחר מעשה ב"ד אלא במקו' שאין כותבין. אבל במקום שכותבין אי נקיט כתובתה אין אי לא לא ויכול למטעון פרעתי. א"כ לדידהו מתניתין כיון דליכ' שטר כתובה לא הוי שיעבוד קרקעות שהרי יכול לטעון פרעתי ובשלמא נתגרשה ניחא בשתבעה אותו לאלתר דבהא לא חיישי' לפירעון ואין נאמן לומר פרעתי אע"פ שאין לה שטר כתוב'. דלא ניתנ' כתובה ליגבות מחיים והוה ליה כאומר פרעתיך בתוך זמנו דקיימ' לן דאינו נאמן. אלא נתאלמנה קשיא ואם אומר דכתוב' אפי' אם בעל יכול לטעון פרעתי אין נשבעין עליה. משום דק"ל דכתובה לעולם לא גביא מן המטלטלין אלא מן הקרקעות. בין מיניה דידיה בין מיתמי וכדאמרי' עלה בשבועות ש"מ משביע עידי קרקע חייב. ולא מתוקמ' אלא בדתפשי מטלטלי'. והאי נמי דווקא מחיי' וכיון דלא גביא לעולם אלא מן הקרקע הויא כטענת קרקע ואין נשבעין על הקרקע. והא דפרכינן עליה בגמ' דניחוש דילמא מפק' כתובתה בבי דינא אחרינא וגביא בה. ולא קשיא לן

מעיקרא היכי גביא כלל כיון דלית לה שטר כתובה. איכא לפרושי להך סברא בשחייב מודה כגון שהודה בשע' מיתה ומשום הכי גביא הא לאו הכי לא גביא כיון דליכא לשטר כתובה. א"נ איכא לפרושי ההיא ירושלמי הכי כל עמא מודו דהוא חייב לה מנה כלום' וטענתיוהו לאו אהאי מנה דלא פליגי אהאי מנה כלל אלא אאידך בלחוד דהיא טענה ליה והוא כופ' בכל ופטור ככופר בכל דעלמא. אבל הרב ר' משה בן הרב ר' מיימון ז"ל כתב בזה שהוא חייב שבועה כדין מודה מקצ' ונרא' מדבריו:

שהוא סובר שאם תפשה מטלטלין אין מוציאין מידה בין מחיים דבעל בין לאחר מיתה והילכך לאו טענת קרקעות הוא ומחלוקת ישנה הוא ובמקומו יתבא' עוד בג"הי:

דף טז.

גמ' טעמא דאיכא עדי' הא ליכא עדים בעל מהימן לימא תנן סתמא דלא כר"ג דאי כר"ג הא אמר איהו מהימנא. אפי' תימא ר"ג עד כאן לא קאמר ר"ג אלא ברי ושמא אבל ברי וברי לא אמ'. כלומר דברי וברי איהו מהימן. וק"ל דאמרי' לעיל דהא דקאמר ר"י דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו ולהפסיד כתובתה משום דהם האמינוהו ופרי' לה דטעמא משו' דכתוב' דרבנן. הא אי כתובה דאורייתא לא מהימן. והכא אמרינן דמהימנא ומשמע דדינא קאמרינן וי"ל דהתם הוא כדפרי' דאי כתובה דאורייתא לא מהימן והכא אמרינן דמהימנא ומשמע דמדינא קאמרינן וי"ל דהתם הוא כדפרי' דאי כתובה דאורייתא לא מהימן משום חזק' דגופה. אבל הכא ליכא טעמא דחזקה דגופה וכיון דכן איהו מהימן ומדינא:

הכי נמי מסתברא מדקתני מודה ר"י אי אמרת בשלמא איירי בה היינו דקתני מודה אלא אי אמרת לא איירי בה מאי מודה. פרש"י ז"ל ה"נ מסתבר' דמתניתין אפי' ר"ג היא מדקתני מודה ר"י דברישא דמתני' אודי ליה ר"ג לר' יהושע למימר' דאע"ג דפליג עליה בברי ושמא למימר' דאיהי מהימנא. בברי וברי מוד' דוודאי איהו מהימן והדר אודי ליה ר' יהושע לר"ג. אלא אי אמרת לא איירי בה ר"ג ומתני' ר"ו ודלא כר"ג מאי מודה. היכי שייכא הכא הודאה דר' יהושע ואיכ' דלא ניחא ליה בהאי פירושא דכיון דחשבת לה למתני' קמייתא הודאה דר"ג לר' יהושע אמאי לא תנא ברישא ומודה ר"ג. וכ"ת הא לכולי עלמא קשיא כיון דמפרקינן דמתני' אפי' לר"ג אמאי לא תנא ברישא ומודה ר"ג. הא ליתא דלדידן הא לא חשיבא הודאה דלא שייכא בפלוגתייהו דלא אפליגו אינהו אלא בבריא ושמא אבל בריא ובריא ענין אחר הוה ודברי הכל הוא לפיכך שנו אותה סתם.

אבל לדידך דאמרת דהודאה היא דהא אמטו להכי תנא באידך ומודה ר' יהושע א"כ אמאי לא תנא בריש' ומודה ר"ג כדקתני באידך ומודה ר"י:

אבל הרב אדוני זקני ר' זרחיא הלוי בעל המאור ז"ל פי' דה"ק ה"נ מסתבר' כמאן דקארי לה מדקתני דמוד' ר"י אי אמרת בשלמא איירי בה. ולא גרסי' אירי בה ר"ג כלומר אירי ר' יהושע בלחוד ופליגא בה ר"ג היינו דקתני מודה דהכי קאמר אע"ג דפליגנא עלך בקמייתא מודינא לך בהא. אלא אי אמר' לא אירי בה ר"י בלחוד אלא דכ"ע הוא. מאי מודה היכי שייכא עלה הודאה דהא רישא נמי כולי עלמא היא. ואי גרסינן אירי בה ר"ג מפרשי' לה דהכי קאמ' אירי בה ר"ג בפלוגתא דמתני' ולאו למימרא דאירי במתני' אלא דפליג אמתני'. ותמא למאי דקס"ד דמאי דקאמ' השתא מאי מודה דקאמר ר' יהושע אי אמרת דלא קאי אמיגו דפ"ק ואפשר דהשתא נמי קס"ד דאמיגו דפרקין קמא קאי. ומיהו אפרקין קא סמך ובתר הכי אתא למימר שלא קאי אפרקין קמא. א"נ אפש' לומר דקס"ד השתא דהיינו הודאה דקא מודה ר"י דה"ק אע"ג דפליגא עלך לעיל בברי ושמא למימרא דשמא דידי' עדיף בהא מודינא לך דהאי ברי עדיף משום דהוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר וטעמא משום דהוי ברי אבל אי הוי שמא כגון דקאמר שדה זו של אבותיך היתה ואינו יודע אם לקחתי מהם אינו מוציאין אותו מידו אבל השתא דקאמ' בברי אע"ג דקאמר של אבותיך היתי' שמעמיד אותו בחזקת אבותיו נאמן. אלא לרב אסי מאי מיגו איכא. תמה דהא איתותב רב אסי. י"ל ה"ק תפשוט מינה דרב אסי לית לי' אפרקין קמא קאי. ואלו שמעינן ליה לרב אסי בהדיא וודאי סמכינן עלה. וה"ה השתא דאיתמר מכללא. בשלמא לר"א מיגו דבעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך ואית לה מאתן. וקאמרה מעיקרא דלית לה אלא מנה מהימנא. לא דייקא דהא פרישנ' לעיל להא דקדיש ובעל לאלתר הילכך לא אפשר לה למימר מוכת עץ אני תחתיך אלא לרווחא דמילתא נקט ולא איכפת לי' דהא לא קיימא:

מאי שנא התם אין שור שחוט לפניך הכא שור שחוט לפניך. פרש"י ז"ל הת' גבי שדה אין שור שחוט לפניך שיעלה על לב בעליו לתבוע מי שחטו. כלו' אם שתק זה לא היו עוררי'. הילכך אי לאו דבר פשוט שלקחה ממנו לא היה אומר של אביך הית'. הילכך אמרינן מגו אבל גבי לא מצא בה בתולים שור שחוט לפניך בתולים שלא מצא לה הכריחוהו לבא לב"ד. ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מגו דדילמא לא אסקא אדעתה. אי נמי איערומי מיערמ' זהו לשונו. וכוונ' דבריו דר"י הפה שאסר הוא הפה שהתיר אית ליה דקתני במתני'. אבל מגו בעלמא על ידי תביעה דלאו הפה שאסר הוא לית ליה. ותמהים דבריו א"כ לר"י לא שבקת חיי לכל ברי' שכל אחד יהא הולך

ותוקף בשדה חבירו וטוען בברי שלי הוא ויוציאו ממנו כל זמן שהלה מודה לו אלא א"כ יש לו עדי' ולא מצינו בשום מקום שיהא אדם צריך להביא ראי' אלא א"כ התובע מביא עדי' שהיא של אבותיו וזה אפי' תינוקו' של בי' רבן בקיאין בו וא"צ ראיה ששנינו ראה טליתו ביד אחר או עבדו אמר לו מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי אתה נתת' לי נאמן וא"צ ראי' ואע"פ שהלה תובעו בהדי'. ותו במתני' נמי מוכחא בהדיא מדקתני ואם יש עדי' שהיא שלו ולא קתני ואם הוא טוען בברי. וי"א מעין דבריו דוודאי בעלמ' אמרינן מגו בין במודה ע"פ עצמי בין על ידי טענת אחרים. מיהו ה"מ כגון הא דשד' דליכא ריעות' אבל גבי אשה דאיכ' ריעות' שהרי אין לה בתולי' אינה נאמנת דלית לן מגו היכא דאיכ' ריעות'. והיינו דקא' הת' דהיינו גבי שדה אין שור שחוט לפניך דליכ' ריעותא הכא גבי אשה שור שחוט לפניך דאיכא ריעות' ואעפ"כ אין זו כוונ' רבנו ז"ל כמו שמוכיח לשונו ועוד שכתב לפנינו וניתני מודה ר' יהושע וכו' והאכלתיו פרס פרעתי חציו שהוא נאמן בלא שבוע' הואיל ואין שור שחוט לפניך דנשמעינן רבות' דאע"ג דמודה מקצת פטור הואיל ואינו תובעו. ותו במאי דאמרינן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אביד' הרי כתב דאי כרבנן אפי' הוא תובעו. ומאי אשמעינן ר"י באין שור שחוט אפי' שור שחוט נמי נאמן וגם האי פירושא נמי לא נהיר דהוה לי' למימר לישנא איפכ' הכא אין שור שחוט לפניך דאה' קאי:

והרב אדוני זקני ר' זרחיא הלוי בעל המאור ז"ל פירוש הם אין שור שחוט לפניך כלומ' התם גבי אשה היינו טעמא דלא מהימנא משום חזקה דממונ' דבעל דמרעה לה לדיבורא כי היכי דקיי"ל דבהמ' בחיי' בחזקת איסור עומדת ואתיא חזקת איסור מרעא לה לשחיטה עד שיודע לך במה נשחטה. דכוות' נמי בהא נמי חזקה דממון דבעל מרעא לה לדיבורא עד דמיחוורא מלתא כוותה הכי גבי שדה שור שחוט לפניך. וכיון שכן בחזקת היתר עומד' עד שיודע במה נטרף. ודכוותא בהא חזקת ממון מסייעא ליה דקאי שדה ברשותי' והיינו דמהימן. וליתנהו להני פירושי משום דנפק' לן מיניהו דדווקא משום ה"ט דאין שור שחוט לפניך הא לאו הכי מהימנא ומשום האי מיגו ותיפשוט מינה דאמרינן כי האי מיגו בעלמא אע"ג דהאי לאו מיגו גמור הוא דהא כי אמרה מוכת עץ אני תחתיך איברא דמהימנא דלא מיפסלה לענין כהונה אבל לא מהימנא לגבי ממונא ולא אשכחן כי האי מיגו בשו' דיכתא אלא כי קא מהימן בההיא טענה דהוה מצי למימר במאי דאתי' להימנ' השתא בטענתי' דהשת' ובכולהו מגו דלעיל נמי דהא לא סתרי' לה אלא משו' דאמרי' דליכ' מגו לר"י ולר"א אבל היכ' דאיכ' לא אמרי' לי' אע"ג דלאו מגו גמור הוא דאיכ' להימנו' כי אמר לכש' נבעלתי מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי דהא

כי אמר' לא נבעלתי לא מהימנא ובאידך נמי דאמרה מוכת עץ אני והוא אומר דרוסת איש את ואמרי' מגו דאי בעי' אמר' מוכת עץ אני תחתיך ואית לי ר' מאי מגו דהא כי אמר' נמי מוכת עץ אני תחתיך לר"י מהימנא אלא דהיינו מגו דאמרי' דאם איתה דשקר' לדידה דסבר' דמהימנ' האי טענ' הוה לה למימר' דאם אית' דמהימנ' כדקסבר' הך טענת' עדיפ' דבהא רווחא טפי ולפום הכי פירוש' דווק' משום טעמ' דאין שור שחוט לפניך הא לאו הכי אמרי' להו הני מגו ונפקא לן מינה בעלמ' היכא דליכ' טעמ' דאין שור שחוט לפניך אמרינן מגו כי הני והא לא אשכחן לה בכול' תלמודא ולא בשום דוכתא. אבל הפי' הנכון דהא דאמר אין שור שחוט לפניך משל הוא כלומר הדבר מחוור לפניך או אין הדבר מחוור לפניך. כענין שאמרו הרי מקוה חסר לפניך. כלומר התם גבי אשה אין הדבר מחוור לפניך. שאין הדבר ברור דמגו דידה לאו מיגו תרוצ' הוא כדפרשינן. הכא גבי שדה שור שחוט לפניך. דמגו דידי' מגו גמור הוא. דאלו אמר להד"מ דתהוי דאבוך מהימן השתא נמי דאמר אין דאבוך היות מיהו זבנת' מיני' נאמן. השתא לפום האי פירוש' תפשוט מינה דאמרינן מגו לאפוקי ממונא. דטעמ' משום דלאו מגו גמור הוא הא לאו הכי מהמינן לי' אלמא אמרי' מיגו לאפוק' ממונא. ומיהו אכתי תמוהים מילת' לפום האי פרושא. דהא קיי"ל כר"ג. ולר"ג אית לי' כל הני מיגו דסוגיין דהיינו טעמי' וי"ל דוודאי ר"ג טעמי' לאו משום מיגו. תדע דהא איכא דליכא מגו. כגון היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוס' איש את. דליכ' מגו כלל בין לר' יוחנן בין לר"א אליב' דקושט' דבקידש ובעל לאלתר מיירי. וכדפרשינן לעיל. וכן היתה מעוברת. אלא וודאי טעמ' דר"ג בכולהו משום חזק' דגופה. ומיהו היא אמרת וכו' דקאי ר' יהושע עלה היינו דר' יהושע פליג אכולהו וקאמר דלא מהימנ' אחדא מינייהו. ולית לן חזקה דגופה ולית לן האי מגו. וקאמר אע"ג דפלגינא בהאי מגו מודינ' במגו גמור אבל לר"ג דמהימנ' ליכא למשמע מינה דפליגא במגו כלל. ואפילו אהאי דלאו מגו גמו' הוא והיינו דלא שייכ' האי הודא' אלא לר"י ומיהו קושטא דטעמיה דר"ג לאו משום האי מגו כדפרי' וכיון דכן שמעי' מינה דהא דאמרינן לעיל בפרקא קמא אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפי' לר"ג עד כאן לא אמ' ר"ג התם אלא דאיכ' מגו. דלאו דווק' דהא טעמיה דר"ג לאו משום האי מגו דלאו מגו תרוצא הוא כדאמרן. אלא דנקט לי' לטעמ' בעלמא ואאידך סמיך דאמרינן אי נמי דאיכא חזקה בגופי' כדפרישי' לעיל. ואיכא נוסחי דוקאני דלא גרסי ליה רבנו נ"ר:

וכיון דרוב נשים בתולות נשאות כי לא אתו עדי' מאי הוי. אליבא דרב פרכינן דקסבר הולכין בממון אחר הרוב ואע"ג דלית הילכתא כוותיה. וכיוצא בה בתלמודא:

דף טז:

וליחוש דילמא מפקא עדים וגביא והדר מפקא לה לכתובתה בבי דינא אחרינא וגביא בה. אמר ר' אבהו זאת אומרת כותבין שובר. ופרישנא במתני' דלא קשיא ליה כיון דליכא כתובה בידה אמאי גביא מעיקר' כלל. דאיכא לאוקמוה כשחייב מוד' כדפרישנ' במתני'. וכ"ש לדברי הגאונים ז"ל שהם סבורים שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפי' במקום שכותבין כתוב'. ואע"פ שאין שטר כתוב' יוצא מתחת ידה. וכן לפי דעתנו שהיא נאמנת לומר לא כתב לי. אבל לפי דעתנו קשה היכי ש"מ שכותבין שובר דשאני הכא דלא אפשר דאפי' בעדי' נמי מציא גביא. וכיון דכן אפי' מהדרא ליה שטר כתובה מאי אהני ליה דאכתי הוא צריך לשמרו מן העכברים. דאי לא הא מציא למיגבא מיניה בסהדי. וכיון דכן היכי תפשו' מינה בעלמא דשאני הכא דלא אפשר. ובמקום דלא אפש' ודאי כותבין שובר. וי"ל דאפי' הכי אלו הוה קים לן דאין כותבין שובר לעולם אינה גובה אלא א"כ מחזירתו שטר כתובה. דאע"ג דלא מצי למימ' פרעתי בין הכי ובין הכי. מ"מ קל עליה לתובעו כששטר כתובת' בידה יות' מע"י עדים. ולדברי האומ' אין כותבין שובר לעולם מחמירין על המלו' כל מה שאפש' לחוש שמא יחזור ויגבה ממנו. וכיון דאמרת במתני' שנפרעת בעדים ש"מ דכותבין שובר ואפי' בעלמא. כשחייב מודה והלה אומ' אבד שטרי. וכ"ת ובעלמא היכי כתבינן שובר. ואמאי לא חיישי' שמא מכר שטרו ויבא הלוקח ויחזו' ויגבה ממנו כיון דאיכ' ריעות' דשטרא לא בידיה י"ל הא לא איכפ' לן דהא קיימ' לן דאית' לדשמואל דאמ' המוכ' שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. וכ"ת א"כ תיפשו' מינ' לדברי האומ' כותבין שובר דאית' לדשמואל. י"ל היכריחא לא הוי דאיכ' לאוקמוה כגון שיש עדי' שאבד השטר דהשתא תו ליכ' למיחש כי היכי דלא חיישי' כי איתי' לשטרא. דכתב לה איהו נראה שפרש"י ז"ל דכתב לה איהו בעדים דהכי כתב במתרצת' דאמרי' אלא כל אבדה כהטמינ' בפנינו דמי נשרפה כתובתה כו' נשרפ' בעדים אלמ' קסבר דכי אמרי' נמי דכת' לה בעדי' קאמרי' דאי לא בעינן עדים בשרפה דכיון דבכתיב' ליכא עדים רק אפומא מהימנא לומ' נשרפ' מיגו דאי בעיא אמר' לא כתב לי דהא מקום שאין כותבין הוא ולדידי' מפרשי' דכתב לה איהו בעדי' ומאי איבד' באור נמי בעדים. ואינו נכון דא"כ מ"ט מוקמינן לה במקו' שאין כותבין אפי' במקו' שכותבין נמי כיון דיש עדים דנשרפ'. ובתוספו' כתבו דאיצטריך דאי במקום שכותבין כיון דנשרפה אע"פ שנשרפה בפני עדים. הוי לה כשאר שטרות דעלמא ונאמן לומר פרעתי. ואף ע"ג דאית לה לאוקמוה בשחייב מודה דהכי אית לן לאוקמוה לר' אבהו. עדיפא ליה השתא דמוקמינן לה במקום שאין כותבין ואע"ג דכתב לה איהו כיון דנשרפה ע"י עדים הוה

לה כמאן דלא כתב לה ואזלינן בתר מנהגא ואינו נאמן לומ' פרעתי. וזהו לפי שטת הרב אלפסי ז"ל שלא אמרו הטוען אחר מעשה ב"ד אלא במקום שאין כותבין. ולא במקום שכותבין כיון שאין כתובה בידה. ואף לפי שטתו אינו מחוו' כיון דנשרפה כתובתה בעדים. והפי' הנכון כמו שפירש הרב ר' אברהם אב"ד ז"ל דכתב לה איהו דקאמר' איהי דכתב לה איהו. ומאי איבדה איבדה באור דקאמר' איהי. ומהימנא מגו דאי בעיא אמרה לא כתב לי. ולפום האי פי' הא דמפרכינן וליחוש דילמא מפקא ליה לכתובתה אף על גב דמהימנא לדידן במאי דקאמר' ומהימנא לה דאיבד' כתובת'. מגו דאי בעיא אמרה לא כתב לי. הכי פרכינן אי איבד' מאי הוי כיון דאמרת השתא דאין כותבין שובר ניחוש דילמא משכח לה ומפקא לה וגביא בה. וכ"ת ולדידן אמאי לא אוקמה אפי' במקום שכותבין וכשיש עדים שנשרפה. י"ל אי דאיכ' עדים לימרו עדים מאי הוה כת' בה ואי אמר' בשיש עדים לזו ולא לזו לא ניחא לן לאוקומי בהכי. והכי שיטת' דתלמודא כדמוכח בבא בתר' גבי אומן אומ' שתים קצצת לי. והא דאמרי' ועוד הטמינה מאי איכא למימר השתא הוא דקשיא לן. אבל מעיקרא קס"ד דהכי קאמר הטמינ' כתובת' אינה יודעת היכן הטמינה אבל כפשטא ליכ' למימר דבהא כ"ע ס"ל אין כותבין שוב'. אלא כל אבד' כהטמינ' בפנינו דמי ולא יהבינן לה נשרפה כתובתה כו' פי' ע"פ עצמה ולעולם במקו' שאין כותבין ואמרה איהי דכתב לה ולא במקו' שכותבין ונשרפה ע"פ עדי' כדפרישנא ואמרי' דאם שחקו לפניה או רקדו לפניה או העבירו לפניה כוס של בושרת או מפה של בתולים אם יש עדים מכל אחד מאלו כתובתה מאתים. איכ' נוסחי דכת' להו לעיל אבדה כתובת' העמינ' כתובת' נשרפה כתובת' ולפום הא סלקא שפיר האי אוקמת' אבל לנסחי דגרסי' לעיל אבדה כתובת' נשרפ' כתובת' העמינ' כתובת' אמרי דהשתא תרוצי מתרצי' לה דהאי לא איכ' לפרושי דהכי קאמר דאבדה כהטמינה:

וליחוש דילמ' מפקא עדי' כו' לרב פפא מקשי' בין אמתני' בין אמתנית' דקאמ' במקום שאין כותבין כתובה עסיקי' דכיון דכן כותבין שובר דליכא למיחש למידי דמאי טעמא אין כותבין שובר משום חששא השתא ליכא למיחש דהא ליכא כתובה. ואכתי כי ליכא כתובה מאי הוי ניחוש דילמא מפקא עדים בהאי בי דינ' וגביא והדרא ומפק' עדים בהאי בי דינא וגביא. ומהדרי' דהא לא אפש' ובמקו' דלא אפש' וודאי כותבין שובר.

מאי כוס של בשור' אמר רב אדא בר אהב' כוס של יין של תרומה מעבירין לפניה ופריש רב פפא לומר זאת ראשית כתרומה ראשית תניא ר"י אומר חבית של יין מעבירין לפניה אמ' רב אדא בר אהבה בתולה מעבירין לפניה סתומ' בעולה מעבירין לפניה פתוחה אמאי נעבר קמא בתול' וקמ' אלמנ' לא נעביר כלל. זמנין דתפש' מאתים ואמר' אנא נמי

בתול' הואי והא דלא איעברו קמאי איתנוסי הוא דאיתניס פרש"י ז"ל אונס שכרות וגבי הינומא וראשי פרוע ל"ל הכי דשע' נישואין הוא ואין נושאין אלא כן. ותו דלאו שעת שכרות הוא והא דאמרינן לקמן אלמנה מאי ותני רב יוסף ארמלת' דלית ליה כיסני. איכ' למימר דלפני סעוד' היו באין שלא בשעת שכרות. ויש ספרים שכתוב בהם ארמלתא דאית לה כיסני ולא בתולה וזו היא ראיתה. והא דאמרי' זימנין דתפשה מאתים פי' הרב ר' אברהם אב"ד ז"ל שלא בעדים דאי תפשה בעדים מאי הוי הא ק"ל תקפה אחד בפנינו מוציאין אותה מידו. ואמרי' נמי תקפו כהן מוציאין אותה מידו. ואפשר דאפי' בעדים ושאני הכי דהרי מילתא דעבידא לאיגלויי היא וכבר כתבתיו שם:

דף יז.

ר' שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת אמר ר' זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה איפסיק ליה עמודא דנורא ביניה ובין עמא וגמירי דלא מפסי' אלא או לחד בדרא או לתרין בדרא. אמר ר' זיר' אהניא ליה שוטיתיה לסבא פרשו בבראשית רבא ונחת עמודא דנורא ואיתעבידא כמין שבישתא דהדס וזהו שהכירו שזכה באותה מצוה:

ת"ר מעבירין את המת מלפני כלה וזה וזה מלפני מלך ישראל לא סוף דבר אמרו בדרך. שהוא הדין לכל דבריהם שהכלה קודמת וכן אמרו במסכת שמחות בפירו' המת והכלה הכלה קודם. המת והמילה המילה קודם שזה כבוד החיים וזה כבוד החיים. ואע"פ שאמרו אבל וחתן אבל קודם לא לענין אבל אמרו. אלא לענין אבל עצמו ולענין סעודתן ששתיהן כבוד החיים והטעם כמו שאמרו שם שזה אוכל ומאכיל אחרים וזה אינו אוכל עד שיאכילוהו אחרי' וכן הדין אם באו להתפרנס מקופה של צדקה שהכלה קודמת וזה שלא כדברי הרב ר' משה בר מיימון ז"ל. אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבחוהו חכמים. שבחוהו מכלל דשפי' עבד והאמ' רב אשי אע"פ שאמרו נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דכתי' שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך התם פרשת דרכים הוי. ואע"ג דאגריפס לא הוה חזי למלכות כדאי' בסוטה בהדיא. כיון שנתמנה ראוי לנהג בו כדיני מלכו':

ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה וכו' בד"א בשאין עמו כל צרכו אבל אם יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמ' רב איוי' תליס' אלפי גברי ושית' אלפי שיפורי ואמרי לה תלוס' אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצו גברי מאבולה ועד שיכרא רב ששת אמ' כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נטילתה בששיסריבוא דווקא להוצאתו וזו היא שעת הוצאתו בלבד הא לאו הכי

אין מבטלין. ואע"פ שאמרו מת בעיר כל בני העיר אסורין במלאכ' ה"מ לשאר בני אדם. להוציא תלמידי חכמי' העסוקין במלאכ' שמים. וי"א מבטלין רשות. והיינו דאמרי' אמרו עליו על ר"י בר' אלעאי שהיה מבטל ואילו היה חובה לא הוצרכו לאומרו. לפי דבריה' עול' יפה הא דאמרי' במגילה תלמוד תורה ומת מצוה מת מצו' עדיף דווקא מת מצוה אבל שאר מתים לא. וה"מ למאן דקארי ותאני אבל למתני לית ליה שעורה. ומאן דלא קרי ותני פירשו הגאונים ז"ל דבעשרה סגיא. ואתתא וודאי דבעשרה סגיא:

דף יז:

מתני' ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה וכו':

גמ' וכדרב הונא דאמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל הא דרב הונא לאו בפירו' איתמר אלא מכללא איתמר דאמר רב הונא התם בבבא מציעא אין מורידין קרוב לנכסי קטן. ודאיק רבא משמעת' קרוב הוא דאין מורידין הא אחר מורידין ולא חיישינן עליה ש"מ אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל ומשום דמרב הונא אתיא לן נקט לה בדרב הונא. והא דאמרי' ורב הונא מתני' אתא לאשמועינן הכי קאמר רבא למה לי למידק מדרב הונא. מתניתין היא ואמרי' דאפי' הגדיל קמ"ל דלא אתיא ממתני' אלא מדרב הונא מדלא חיישי' לה. ולישנ' אחרינא רב הונא דוקיא דמתני' אתא לאשמועינן דרבא ה"ק. ש"מ מדרב הונא דהכי דייקא ליה מתני'. ופירשו הגאונים ז"ל דהא דאמרי' ואפי' הגדיל. כלומר אפי' החזיק בה ג' שנים אחר שהגדיל. ורב הונא ה"ק אין מחזיקין בנכסי קטן בטוען לקחתיה מאבותיך אפי' אכלה שני חזקה לאחר שהגדיל דלא ידע במילי דאבוה כלום. והיינו דאמרי' רב הונא אפי' הגדיל קמ"ל דאפי' אכלה אחר שהגדיל לית לה חזקה, אי נמי כגון דירד בה כשהוא קטן הרי ירד בה שלא בתורת מכר י"ל דהא דרב הונא בטוען מאביך לקחתיה שלפי דבריו לא אכלי מעולם שלא בתורת מכר או בטוען מבית דין לקחתיה שמכרו לכרגא ולמזונות או לכתובת אשה או לשטר רבית. קמ"ל דאפי' הכי אע"ג דאכלה שני חזקה לאחר שהגדיל אינו נאמן דקטן במילי דאבוה לא ידע וכי תימא אמאי לא תנא בדידיה מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו שלך היתה וירדתי כשהייתי קטן ואח"כ שהגדלתי לקחתיה ממך נאמן ואם יש עדים שהיתה שלו אפי' אכלה שני חזקה אחר שהגדיל אינו נאמן. ואפשר לומר דהא עדיפא לן דתני באבוה, דאע"ג דהא דרב הונא איצטריכ' ולא אתיא לן ממתני'. מ"מ השתא בתר דקאמ' לן דרב הונא וודאי מתני' דנקט לה באבוה רבותא קמ"ל. דאף על גב דירד בה בחיי אביו בשעה שראויה ליחזק בה אפילו לאחר שהגדיל שלש שנים לא הוי חזקה:

והרב ר' יוסף הלוי אבן מאגש ז"ל פי' ואפי' הגדיל במקצת שני חזקה שאכלה אחר כן אחת או שתי' אבל אכלה שלש יש לו חזקה כיון דאכלה אחר שהגדיל שני חזקה. ופירשה בטוען לקחתיה מאבותיך ופי' דהשת' אתי' לי' שפיר דליכא לאקשויי אמאי לא תנא מתניתין בדידי' דהשתא מילתא פשיטא טוב' היא בדידי' כיון דלא אכיל ליה אחר שהגדיל אלא שנה או שתים ולאו שני חזקה ולא סגיא דלא מודה דירד בה שלא בתורת מכר וליתיה כדפרישנא. ולדידיה נמי איכא לתרוצי כדתריצנא דבאבוה עדיפא ליה. ומיהו ליתיה להאי פירושא דוודאי ה"ה אכל' כמה שני' אח' שהגדיל. דהכי איכא למידק מדרב הונא דקאמר הא אחר מורידין. ואלו היתה חזקה בנכסי קטן לעולם. למה מורידין ניחוש שמא יאכל אותה שני חזקה אחר שיגדיל ויטעון שלקחה וכבר ישתכח קול הורדת בית דין כמו דחיישי' בקרוב שאין מורידין אותו שחוששין שמא ישתכח קול הורדת בית דין אלא לאו וודאי כדפרישנא רבינו נ"ר:

דף יח.

וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיו לך נאמן. משום דקא בעו למיתנא סופא ואם יש עדים שלוה הימנו והוא אומר פרעתי אינו נאמן דקי"ל המלוה את חבירו בעדי' א"ל לפרעו בעדים:

כתב הרב הנשיא הלוי ר"מ ז"ל מכאן יש להוכיח שאף הגוזל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים. מדלא קא בעינן וליתני בגזילה ומודה ר"י באומר לחבירו מנה גזלתי ממך ופרעתיו לך שהוא נאמן ואם יש עדים שגזלו הימנו והוא אומ' החזרתיו לך אינו נאמן אלא וודאי דה"ה להאי. ותמה וליתני מודה ר"י באומר לחבירו שדה זו שלך היתי' וירדתי בה שלא בתורת מכר וחזרתי ולקחתיה ממך ואכלתיה שני חזק' שהוא נאמן. ואם יש עדים שהיתה שלו וירד בתחלה שלא בתורת מכר אינו נאמן. ותו ק"ל וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה נתחייבתי לך והוחזקתי בו כפרן ופרעתיו לך שהוא נאמן. ואם יש עדים שהוחזק בו כפרן אינו נאמן. אי נמי ליתני מודה ר"י באומר לחבירו מנה לויתי ממך והיה זמני לפרעך לזמן פלוני וכבר פרעתיו לך שהוא נאמן. ואם יש עדים שהיה חייב לו והוא אמר פרעתיך תוך זמני אינו נאמן לטעון שפרע קודם זמנו. דקי"ל דלא עביד איניש דפרע תוך זמניה אי נמי ליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה הלויתני ומחלת אותו אצלי על מנת שאעשה כך וכך וקיימתי תנאי וחובי מחול שהוא נאמן. ואם יש עדים שהלוהו על אותו תנאי והא אומ' קיימתי תנאי אינו נאמן לומ' שקיים תנאי בלא שבועה. ולא מהימן במיגו דיכול לומר פרעת' דהך טענה עדיפא שא"צ להעיז

פניו. וקי"ל דכל כי האי מיגו לא מהימן בלא שבועה כמו שכתבתי בבבא קמא ובבבא מציעא ואפשר לומר בקמייתא בהא פשיטא ליה. א"נ בהוחזק כפרן לא קא מיירי ואידך נמי דאי לא קתני. וה"ה לתוך זמן. מיהו מסתברא דשמעינן הינה דקאמרי מקצת רבוותא ז"ל דבקנין אינו יכול לומר פרעתי לית'. דא"כ ליתני בקנין מודה ר"י באומר לחבירו מנה נתחייבתי לך בקנין ופרעתיו לך נאמן. ואם יש עדי' שנתחיי' לו בקנין והוא אומ' פרעתיך אינו נאמן אלא וודאי ליתא. וליתני מודה ר"י באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס נאמן פי' ולפום הא הוה תני סיפא ואם יש עדים שהלוהו אביו אינו נאמן השתא וודאי קס"ד דמקשה דרישא אפילו בטוען נמי אידך ואפ"ה מהימן. ותני סיפא ואם יש עדים אינו נאמן אלמא דווקא בשיש עדים. וכיון דכן קשיא היכי מיתני ליה סיפ'. דכיון דקס"ד השת' דבלא עדי' לא הוי מוד' מקצ' ואפי' בטוענו. כי איכא עדים נמי דעידי דהלואה לא מהני לן מידי דלאו ראי' נינהו לחיובי כלל כיון דקי"ל דיכול לפרעו שלא בעדים. ותירצו בתוספ' דהיינו נמי דאמרינן אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי. כלומר ולא מיתניא ליה סיפא דבסיפא אפ' יש עדים שהלוהו אביו נאמן דחשבינן כמשיב אבידה וליתיה. דכיון דהא אמרינן ליה לעיל. הוה ליה למימר השתא ודקארי לי' מאי קארי לי'. ותו דהוה ליה למיתני הכי בהדיא דלא מיתני ליה סיפא. וכ"ת משום אידך דקא מקשה אי רבי אליעזר בן יעקב הא אמר שבועה בעי. וקשיא אפילו רישא. אם כן לימא הכי בהדיא אליבא דמאן אי אליבא דרבנן קשיא סיפא. אי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב הא אמר כו' קשיא רישא וסיפא ואפשר דמיתניא ליה סיפא כגון ואם יש עדים על הודאת פיו כגון שיש עידי חיוב במה שהוא מודה שראו שהודה לו כן בשעת מיתה או שהודה לזה שהיה חייב כך לאביו דתו לא מיקרי משיב אבידה ובוודאי דקא מישתבע ואתיא כולה באבוה:

ר' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבדה פטור. פרש"י ז"ל והא אנן תנן המוצא מציאה הרי זה לא ישבע מפני תיקון העולם. ואינו נכון דהא עלה דמתני' התם בגיטין אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד חייב. ומקשינן עליה ממתני' ור' יצחק לית ליה המוציא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם. ומהדרינן הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב. ומקשינן תו ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. ואם איתה מאי קושיא דהיינו דאמרן דר' יצחק דלית ליה המוציא מציאה לא ישבע משום דאמר כר' אליעזר. אלמא דר' אליעזר לית ליה מתני' דהמוציא מציאה. אבל הפירוש הנכון דלאו משום מתני' אתי' על' אלא משום היא גופ' דהא מפשט פשיטא לי' דקיימא לן דמשיב אבדה פטור דהפה שאסר הוא הפה שהתיר הוא והא דאורייתא

הוא ולקמן נמי אמרינן דאפי' קרא לא צריך דסברא הוא הוא אסרה והוא שרי לה. והיינו דאמרינן התם ור' יצחק לית לי' המוציא מציאה לא ישבע מפני תיקון עולם. ומהדרינן הוא דאמר כרבי אליעזר דלית ליה מתני'. והדר מקשי' ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. ולר"א ב"י הוא דקשיא לן אבל לר' יצחק לא. דהא ר'יצחק איירי בטוענו כדפרי' התם אבל הא דר"א דקס"ד דמיירי בשאינו טוענו קשיא אם כן לית ליה משיב אבידה פטור:

מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע פי' דהא חזינן בכמה מתני' ומתנית' וקיימ' לן וודאי דכופר בכל פטור. ומודה מקצת הטענה חייב. וכיון דכי כופר בכל פטור כשמודה מקצת אמאי חייב. חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. פי' כולה חדא מילתא היא והכי קאמר חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו דהאי בכולי' בעי דלכפרי' אלא שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וכי תימא כיון שאין אדם מעיז פניו יהא נאמן עליו. האי בכלי בעי דלודי ליה ואשתמוטי הוא דמשתמיט ליה. סבר עד דהוי לי זוזי ופרענ' ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי לי' בכול' שאלו היה יוצא מב"ד זכאי היה מחזיק בטענתו. וכבר פירשתיה במ' גיטין ובבא קמא בס"ד. דר"א סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז. כלומר אע"פ שאין בו ברי שמכחיש לי אפי' הכי אינו מעיז. ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז דאיהו גופיה קים לי בעובדא ואין אדם מעיז פניו להכחיש את חבירו במה שהל' יודע בין במלו' בין בפקדון אבל בבנו מעיז דלא קים לי' ומדלא העיז משיב אבידה הוא ואיכא דמפרש דהא דמפרשי' פלוגתייהו בדרבה אתיא בטוענו קטן והיינו דקרי ליה ר"א בן יעקב מטענת עצמו ומיהו רבנן אפי' בגדול פליגי והכי דאיק לישנייהו וטעמ' נמי איתיה לגדול כדפרישנא ותו לא מידי:

דף יח:

אמר רמי בר חמא ל"ש אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת ממון אבל אמרו אנוסין היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנין. פי' ואע"פ שכתב ידן יוצא ממקום אחר אבל אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין כיון שכתב ידן יוצא ממקום אחר משום דמשוי נפשייהו רשיעי. אבל ברישא דמתני' בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנין אפי' באנוסין היינו מחמת ממון דקס"ד השתא דכיון שאין כתב ידן יוצא ממקום אחר הוה לי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומהימנ' אכל מאי דקאמרי. וכ"ת השתא דקס"ד דאפי' בשכתב ידן יוצא ממקום אחר כל היכא דלא משוי נפשייהו רשיעי מהימני ומאי אנוסין דמתניתין מחמת ממון אבל מחמת נפשות מהימני. א"כ כי קאמרי' קטנים היינו אמאי

אין נאמנין דהא לא משוי נפשייהו רשיעי והוה לי' כאנוסין היינו מחמת נפשות. יש לומר דכי קא אמרינן דלא מהימני משו' דמשוי נפשייהו רשיעי. הוא הדין כל היכא דקא מודו דשלא כדין עשו השטר. והיינו טעמא דקטנים. לאפוקי אנוסין היינו מחמת נפשות דליכא למימר שעשו השטר שלא כדין שכך יפה להם וכך חובתם. ולפום האי לישנא דרמי בר חמא אי' לן לפרושי פסולי עדות היינו דמתני' גזלנין או משחקי בקוביא דמשוי נפשייהו רשיעי אי נמי קרובים היינו ונתרחקנו דהוה לי' כקטנים שעשו השטר שלא כדין אמר לי' רבא וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:

וכ"ת ה"מ על פה אבל בכתב לא והאמר ר' שמעון בן לקיש עדי' החותמין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. כלו' דכי היכי דבעל פה אחר שנחקרה עדותן בב"ד אינן יכולין לחזור בהן. אבל קודם לכן יכולין לחזור בהן ה"נ כיון דחתימי בשטרא הוי להו כמי שנחקרה עדותן בב"ד. והכי איתא בירוש' העדים מה שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לזכות בין לחייב בין לאסור בין להתיר אם עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אנו. הרי אלו נאמנין ואם משנחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אנו אין נאמנין. ר"ל אמר עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. ומיהו דהא דקתני במתני' נחקרה עדותן לאו דוקא אלא במידי דבעי חקירות נמי בשאר מילי ובשעשו חקירות אבל בעלמא כיון שהעידו שוב אין יכולין לחזור בהן וכן דעת רבינו נ"ר והלכ' קבועה היא והרב אלפסי ז"ל כתב' ביבמות בפ"ד אחין:

אלא אי איתמר אריש' איתמר הרי אלו נאמנין. אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות. אבל אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין. ואע"פ שאין כתב ידן יוצא ממקום אחר והוה לי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר אין אדם נאמן לעולם לשום את עצמו רשע. והשתא לפום האי לישנא בתרא ליכא פרושי פסולי עדות דמתני' גזלנין. אם כן אפי' בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין כדאמרן אלא קרובים היינו ונתרחקנו. אי נמי משחקי קוביא כדפי' רש"י ז"ל. דכיון דפסולה דרבנן הוא וטעמ' דפסולייהו ליתא אלא לפי שאין עסוקין בישובו של עולם הרי הוא כקטני' היינו שאין נאמנין:

והרב ר' יוסף הלוי אבן מאגש ז"ל תירץ דאפי' תימא מאי פסולין היינו גזלנין. כיון דקא מודי בגופי' דסהדות' ואין אומרין שחתמו שקר בעדות זו. ואפילו בהך פסולה נמי דקאמרי. לא אמרינן אלא היינו והשת' לא הוי דעשה תשוב' מהימנא. וליתי' דאנוסין היינו מחמת ממון אנוסין היינו קאמרי והשתא לא. דעשו תשובה וא"ה לא מהימני. ומה לי אי פסולייהו דקא מודו אהאי סהדותייהו או מילתא אחריתי. וק"ל כיון דפלגי' דיבורא

דאמרינן כתב ידן הוא זה אבל לא היו אנוסין. אימא הכי כתב ידן הוא זה ואנוסין היו דפלגי' דיבור' ולא מהימן לן בהא דמחמת ממון אלא אימא מחמת נפשות. דהא אלו אתו ואמרי כתב ידינו הוא זה אבל אנוסין היינו לא מפרשי אי מחמת ממון אי מחמת נפשות. הא וודאי סתמא מספיק' לא גבי' בהו. השתא נמי לא ניהמנינהו במאי דקאמרי מחמת ממון ותהוי כמאן דקאמרי אנוסין היינו סתמא. ומסתברא לתרוצי דלא אמרינן פלגי' דיבורא אלא בשתי עדיות. אבל בחד עדות לא. והכי אתיאן כולהו הא דסנהדרין דאמרינן פלוני רבעו לאנסו. הוא ואחר מצטרפין עליו להרגו. לרצונו רשע הא והתורה אמרה אל תשת רשע עד. רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע פי' ואפי' אמר לרצונו לא מהימני ליה בהא. כלו' דהוה לרצונו הוא ואחר מצטרפין עליו להרגו דהוי לי' שתי עדיות חלוקין שאין צריכין זה לזה על שני ענינים חלוקים שיוצא מהן הני מעשים והן שני דינין אפשר לזה בלא זה. חד דפלו' רבע דהיינו חד עדות ואידך דמסהיד אנפשי' דנרבע לרצונו ואנן מהימנינן לי' בקמא ולא באידך. כשם שאלו לא היה מעיד אלא על עצמו והיה בא לב"ד להעיד על עצמו שנרבע לרצונו. שאינו נאמן על עצמו. ונאמן על אותו אחר שאלו לא היה מעיד עכשיו על עצמו כלל בעדות זו אלא שהי' אומר שפלוני רבע ואינן צריכין להעיד מי ומי. וכן אותה שאמרו ביבמות הרגתי והרגנוהו תנשא אשתו שאף זו שתי עדיות הן אחד שמעיד שמת אותו איש. והאחד שמעיד על עצמו שהרג והן חלוקין שאין צריכין כלל זה לזה. שהרי אפשר שמתאותו איש בלא שהרגוהו ואפשר שנהרג בלא שהרגו איש זה וכיון שהן מעידין שמת אי זה ומעידין שהרגו את הנפש על מה שמעידין על עצמן אין נאמנין ואעפ"כ נאמנין במה שמעידין על אותו איש. והכי נמי אתיא מתני' דהכא דאמרי כתב ידינו הוא זה אבל אנוסין היינו שהן שתי עדיות שהן מעידין שזה כתב ידן וזהו עדות אחד ואח"כ מעידין עדות זו שאנוסין היו מחמת ממון בעדות זה והרי אין מעידין על עצמן שהעידו עדות שקר בשביל ממון בלא עדות כתב ידן והרי אלו שתי עדיות חלוקות שמעידין שזה כתב ידן ושהעידו עדות שקר בשביל ממון ואפשר לזה בלא זה. לפיכך מאמינין אותן בראשונה שזה כתב ידן ולא בזו שהם אומרין שעדו' שקר העידו בשביל ממון. כי היכי דאלו אתו בעלמא וקא מסהדי אנפשייהו הכי דלא מהימני. ותו ליכא למימר דכי הימנינה דאנוסין היו ולא מחמת ממון אלא מחמת נפשות. דהא חד עדות הוא דעיקר עדות אנוסין היינו וכיון דאנוסין הוי לא סגי דלא הוה או מחמת ממון או מחמת נפשות. אידך או מחמ' נפשת פרושי הוא דמפרש ופי' בעלמא הוא. וכגון הא וודאי הויא חד עדות ובחד עדות לא פלגי' דיבורא ודבר ראוי הוא ומוכרע מן הסברא. ואל תשיבנו מאותה שאמרו בב"ב בפרק יש נוחלין בעל שאמר גרשתי את

אשתי נאמן. ואיבעיא לן אמר למפרע מהו הימוניה להבא. ופליגי בה רב מרי ורב זביד חד אמר פלגי' דיבורא וחד אמר לא פלגי' דיבורא וקשי' לן ומאי שנא מדרבא דאמר רבא פלו' בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להרגו אבל לא להרגה. ומתרצינן בתרי גופי פלגי' בחד גופא לא פלגינן דבו' עלמא אי לאו טעמא דחד גופי פלגינן. ואע"ג דהוי כחד עדו' ואפי' בהא איכא מאן דאמר דפלגינן דיבורא. ואף על גב דחד גופי לא חיישינן עלה ואף ע"ג דהוי חדעדו' וי"ל דההי'. דהת' מי מהיינו טעמ' דמאן דאמ' לא פלגינן עדו' וי"ל דההי' דהת' נמי היינו טעמ' דמאן דאמ' לא פלגינן ולא סוף דבר בין שני גופין לגוף אחד אלא ה"נ קאמר. התם שני גופין שהן שני עדיות שמעי' על אשתו ועל אותו פלוני אח' הכא חד גופי שהוא חד עדות. ולא נקט חד גופי אלא איידי דאידך תרי גופי. וה"ה לחד גופי' בשנת עדות. ונקט ליה האי לישנ' לארווחי טעמי' למימר' דלא דמיאן כלל. ואידך דאמ' התם פלגי' דיבורא משום דהימנותיה דבעל משום טעמא דמתוך שבידו לגרשה. וקס"ד דכיון דהימנותה משו' טעמ' חד דינא הוא דלמאי דקא סגי טעמ' מהימן לאידך לא מהימן ובה' פלגי דיבורא אפי' בחד עדות כיון דמשו' טעמ' אתי' עלה. ואידך סבר ל"ש הכי ולא שנא הכי כיון דחד עדות הי' לא פלגי' דיבורא ולא מהימן וזהו הנכון:

תנו רבנן אין נאמנין לפסלו דברי ר"מ וחכמי' אומרים נאמנין בשלמ' רבנן כטעמייהו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אלא לר"מ מאי טעמא בשלמא פסולין מלוה גופ' מידק דיק וחתים. כלו' דאין דייני' להו לפום מילתייהו דקא אמרי וכי קאמרי פסולין היינו הא קא מודו בשטרא דקושטא הוא אלא דפסולין הוי. ולפום מילתייהו דיינין להו דלפום טעמייה כיון דקא מודו דקושטא הוה תו ליכא להימנינהו דפסולין היו דכיון. דקושטא הוה וודאי מלוה מידק דייק ומחתים ולא אחתי' אלא כשרים. קטנים נמי כדריש לקיש דאמ' חזקה אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה גדול פיר' וה"ה דאמרינן אליבא דר"מ שאין העדי' חותמין על השט' אא"כ נעשו גדולי' ורבנן נמי אפש' דמודו לר"ל וא"ה פליגי בהא דליכא למימר חזקה אלא בהעדי' כשרים דבהא איכא למימר חזקה דכיון דסהדי כשרים לעולם לא חתמו על שטר קטן מה שאין ראוי לומר כן גבי עדים כשהן קטנים דלאו בני דעת. אי נמי אפש' דהכי נמי סברי רבנן דאפי' גבי עדים אמרי' לה שאין חותמין על השטר אא"כ נעשו גדולים. ומיהו לא אמרי' לה במקום מגו דכיון דאיכ' מגו דאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין. וקיימא לן כר"ש בן לקיש אליבא דרבנן. והרב אלפסי כתב' בפ' זה בורר והכי אמרי' בבבא בתרא יפה ערערו בני משפחה לומר קטן היה בשעת מיתה דכל היכא דאיכ' מיגו שאין יכולין לקיים חתימת העדים נאמנין לערער בין בעל דין בין העדים עצמן לומר קטני' היינו או קטן היה הלוה והמלו' וכן הלכה.

דף יט.

אלא אנוסין מאי טעמא קסבר ר"מ עדים שאמרו להם חתומו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר. ק"ל והיכי קס"ד הא והא הלכ' רווחת היא שאין לך דבר שעומ' בפני פיקוח נפש אלא גילוי עריו' וע"ז ושפיכות דמים. וי"א דהשתא לאו מדינא אמרי' אלא מידת חסידו' דאע"ג דק"ל באידך דאין רשאי לנהוג מדת חסידות בעצמו שאם לא היה עובר היה מתחייב בנפשו בהא קס"ד דרשאי. ואמ' ליה השתא אלו אתו קמן מורינן להו דלעברו והיכי סמכי' תו אמידת חסידות. ולפום האי פי' נפקא לן מינה דאית' להאי סברא דלענין עדות שקר אדם רשאי לנהוג חסידות בעצמו שיהרג ולא יעבור. וזה תמה דזה מנין לנו וי"א דרב חסדא אליבא דר"מ דקאמ' דקסבר ר"מ דבגזל נמי יהרג ואל יעבור והכי אית' בתוספת' אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא גילוי עריו' ושפיכות דמים וע"ז ר' מאיר אומר אף הגזל. ומאי דקא מותיב רבא השתא אלו אתו קמן לאימלוכי. כלומר דהא קים ליה דרבנן פליגי עליה דבי דינא כרבנן קא מורו וליתה. ומחוורתא דמילת' כפשטה דה"ק קסבר ר"מ העדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יהרגו אל יחתמו שקר כלומר בנוהג שבעולם שכל כך מכוער בעיניהם עדות שקר שהיו מוסרין עצמן למיתה קודם שיעידו עדות שקר. וא"ל רבא השתא אלו אתו קמן לאימלוכי א"ל זילו חתומו שטרייכו כלומר כיון דדינא הוא דלחתמו אלו אתו קמן אמרינן להו הכי השתא לא סמכי' אהא:

ואמרי' אלא טעמיה דר"מ כדרב הונא דאמר רב הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו פי' הרב בעל העיטור ז"ל דר"מ אית ליה דרב הונא דקסבר ר"מ מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. וכן הדין בעדים כיון שהודו שזה כתב ידן שוב אינן נאמנין לערער עליו. ורבנן לית להו דרב הונא אלא מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וכן הדין בעדים אע"פ שהודו בכתב ידן שנאמנין במה שטוענין עליו. ואיכא דקשי' לן א"כ הא דאמר רב יהודה אמ' רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן. וק"ל דאמר מאן ומרקינן דקאמר לוה וכדרב הונא אמר רב דאמר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו א"כ מ"ע לא אוקמוה בדאמרי עדים וכגון שאין כתב ידן יוצא ממקום אחר וכדרב הונא ותו א"כ מאי האי דקאמר ר"נ אי סביר לך כר"מ אימא כר"מ לימא ליה אנא דאמרי לדברי הכל דבלוה כ"ע מודו. אלא מחוורתא דמילת' כמו שפי' רש"י ז"ל, אלא טעמיה דר"מ כדרב הונא כלומר דהאי מתנית' נמי הכי עסקינן כשחייב מודה והיינו דקאמ' ר"מ אין נאמנין לפסלו דסבר לה כרב הונא וכיון שחייב מוד' הרי הוא כמקויי' וכשם שאלו כתב ידן יוצא ממקו' אחר אינן נאמנין. ג"כ עכשיו אינן נאמנין. וחכמי' אומרים נאמנין. דרבנן לית להו דרב

הונא אלא דמוד' בשטר שכתבו צריך לקיימו לפיכך נאמנין. מיהו ע"כ לא קאמ' רב הונא אלא בלוה אבל בעדים אפי' ר"מ מודה לרבנן ואתיא שפיר כפשטא הא דלקמן דאוקמוה בלוה אבל לא אוקמוה בעדים. ולי' הלכת' כרב הונא אלא כר"נ דאפי' בלוה צריך לקיימו וכדאמרי' כי אתו לקמן אמרי' להו קיימי שטרייכו ונחותו לדינ' דק"ל כרב נחמן בדיני ורב נחמן פליגא אדרב הונא לגמרי דעיק' מילתייהו דרב הונא בלו' ור"נ אעיקר מילת' דרב הונא פליג ועיקר כדפרי':

אביי אמר לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדרב נתן. כלומר דאי לרבנן דפליגי עליה דר' נתן כיון שאין אותן אחרים שהו' חייב להן יכולין לכופן אינו חב להן דבלאו הכי נמי מצי לאפקועי להו דקא פרעי בדלא ידעו אידך ומחיל להו וקא מפקע מינייהו אבל השת' לר' נתן כיון דאינהו משתעבדי ליה דאוריית' וודאי מקרי חב לאחרי' בהא שהרי אף הן יכולין לכופן בדין לפרען דבר תורה. וק"ל אפי' כי חב לאחרים נמי אמאי לא מהימנ' מתוך שבידו למחול. כדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורשמו חל. וה"נ אמרינן התם בבבא מציעא מצא שבר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל. ופרכינן וליחוש דילמא זבנתה לכתובת' בטוב' הנאה ואמרי' ש"מ אית' לדשמואל דאמ' המוכ' חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. ואע"פ דמכירת שטרות דאוריית' כדמוכח בבבא מציע' במתני' ואלו דברים שאין להם אונאה דפשטי' לה מדאוריית' וחדא מינייהו שטרות. תו קשי' לי בלאו ה"נ למה לי מדשמואל תיפוק ליה דהא אי בעי מזבן ליה לאחריני להוא שטר חוב דתו לא גבי מיניה. דהא מטלטלי נינהו ומטלטלי דלקוחות לבעל חוב לא משתעבדי. וכ"ת בדאקני ליה נכסיה כולהו אגב מקרקע וכתב ליה דאקני ושטר' אקרי נכסי' ושעבוד' דאית ביה כדאית' בבבא בתר'. הא לא אפשר דאיירי בהכי בסתמ' דלא מפרשין כלל אלא מסתברא לי לפרושי דאין אדם נאמן במגו בטענה שהוא אומ' שאינה על שעה זו אלא על שעה ראשונה למפרע. בזו אינו נאמן בשום מיגו כיון שהשטר ברור לפנינו ואתיא דומיא דההיא דאמרי' בבבא בתרא באמר גרשתי את אשתי דאי אמר למפרע לא מהימן להבא. שעל טענה שאינה חלה אלא למפרע אינו נאמן מתוך שום דבר שיכול לעשות מכאן ולהבא בדבר שנתברר חיובו. כגון אות' גירושין שנתברר שהיא אשתו אע"פ שאינה כיוצא בה לגמרי. אבל בדבר שאין החיוב מבואר כלל ויכול להכחיש החיוב לגמרי נאמן אפי' על טענה שאינה חלה אלא למפרע ודוק ותשכח. תו מסתבר לי דהיינו טעמ' דהאי דאמ' אביי באומ' שטר אמנה הוא זה דאינו נאמן אף שבידו למחלו לפי שאין אדם נאמן לסתור הודאתו שהודה לחיובו בשום מגו בעולם וכיון דכן מכי אפקיה האי להאי שטרא אודי דשטרא מעלי' הוא וכי הדר

ואמר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן לסתור הודאתו והאי דינא מוכח מההוא דהעורר על השדה והוא חתום עלי' בעד. וההיא דשבועות דאמרינן באומ' לא לויתי כאומ' לא פרעתי דמי והוחזק כפרן.

דף יט:

אמר רב נחמן אמנה היו דברינו אין נאמנין. טעמא דאמנה משום דעולה הוא ואעולה לא חתימי כדאמרינן לעיל. ומודעא דאין נאמנין לאו משום עולה דהא וודאי לאו עולה הוא. אלא משום דקא עקר לי' לשטרא לגמרי וכיון דעקרי לשטראלא למאי כתבי ליה. והא דרב נחמן וודאי אפי' אין כתב ידן יוצא ממקום אחר דהוה ליה כאנוסין היינו מחמת ממון שאין נאמנין אפי' בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר כדאית' לעיל. ומיהו כי אמרי' דאין נאמנין מ"מ בשאומר שידעו בדבר שחתמו. אבל אמרו שלא היו יודעין בשעה שחתמו אלא שאחר כך הודו בפניהם שאמנה היו דבריהם או מודעא נאמנין:

מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מ"ט האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב. פי' אמנה לא ניתן ליכתב דעולה הוא. ומודעא ניתן ליכתב להציל האנוס מיד אונסו. אי נמי לאהדורי זוזי אפומ' דהני. ואע"ג דעקרי לסהדותייהו מהימנ' דליכ' למימר א"כ אמאי כתבי ליה. דהא ניתן ליכתב כדאמרן. וסבר' דרבותא בתראי ז"ל דהא דמר בר רב אשי אתיא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר. וההי' מחוורתא דמלתא א"ה באמנה לא מהימני. אבל במודעא מהימני אבל בשכתב ידן יוצא ממקום אחר תו לא מהימני כלל. דלא עדיפא מודעא מאנוסין היינו מחמת נפשות דלא מהימני. והא דבעא מיניה רבא מרב נחמן תנאי היו דברינו מהו. הכי נמי אתיא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר. והאי דקאמרי סתמא משום דההי' דרב נחמן בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נמי היא. דבכתב ידן יוצא לא צריכ' לכולהו איד דווקא בשאין כתב ידן יוצא. ומספק' לי' לרבנן בתנאי היה דברינו אי דיניה כמודעא דקא עקר ליה לשטרא. דהאי נמי קא עקר ליה לשטרא וכיון דכן מ"ט כתבי לי' לשטר'. או דילמא תנאי מילתא אחריתי הוא שהרי ניתן ליכתב שהרי הוא קיים לכשיתקיים התנאי. ואמר ליה רב נחמן דתנאי מילת' אחריתי הוא. והא נמי דעד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי כולה בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר. והיינו דאמר רב פפא תרווייהו בשטרא מעליא קא מסהדי. האי דקא' תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים כלו' כיון ששניהם מודי' בשטר נמצא שנתקיים שטר זה על פי שני' עדים. וכיון דכן האי דקאמר תנאי חשבי' ליה

כעד דעלמא והוה ליה עד אחד ועד אחד לא כלום. והשתא אתי' שפיר לישנא דתרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי דהשת' אפומא דהני מיקיים שטרא:

ומתקיף לה רב הונא בריה דר"י אי הכי אפי' תרווייהו נמי. כלומר כיון דחשבת לה להאי סהדותייהו דתנאי אסהדותא אחרינא. וכאלו הוי סהדי אחריני דעלמא דהיינו טעמא דחשבת ליה להאי חד לגבי תרי. א"כ אפי' תרוויהו אמרי תנאי היו דברינו נמי נימא הכי כיון דהודו בהאי שטרא. לאלתר אקיים ליה אפומא דתרי סהדי. אמרית נאי ה"ל סהדותא אחריתי והוה להו כסהדי דעלמא ואפי' סהדי דעלמא כיון דאיקיים שטר' לא מהימני אלא דהוי להו תרי לגבי תרי ולא יהו נאמנין וכל שכן אינהו גופהו דבתר דאיקיים שטרא לא מהימן כלל דכיון דהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:

אלא אמרי' הני למעקר סהדותייהו קא אתו האי כו'. כלומר אלא תרי מ"ט דלא חשבינן להו כתרי דעלמא דאמרי' הני למעקר סהדותייהו קא אתו. כלומר דכיון דאינהו דמיקיים שטרא אפומי' אמרי' תנאי ההוא לא חשיב לן קיום דסהדותייהו הדר קא עקרי ומהימני דהוה ליה הפה שאסר הוא הפה שהתיר. האי נמי למעקר סהדותויה אתי וקיומיה דהאי לאו קיום דהא הדר קא עקר לי' לסהדותי' וליכא אלא עד אח' והלכת' כוותיה:

מיהו כי פליגי רב פפא ורב הונא ברי' דר"י הני מילי בדלא מכחשי אהדדי. אבל היכא דמכחשי אהדדי ה"ל עד אחד בהכחשי' ולא מהימן. ועד אומר תנאי ונתקיים התנאי ועד אומר אינו תנאי השתא וודאי תרווייהו בשטרא מעליא מסהדי וזה פשוט:

תנו רבנן שנים החתומין על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו ידענו שכתב ידן הוא זה אבל אנוסין היו פסולין היו קטנים היו. ליכא לפרושי פסולי עדות גזלנין. דא"כ אפי' בשכתב ידן יוצא נמי נאמנין שהרי נאמנין שנים להעיד על מאה בני אדם שהם גזלנין או חייבין מיתה. אלא מאי פסולי עדות קרובי' היו ונתרחקו. וליכא להימנינהו אפי' בשכתב ידן יוצא ממקום אחר מגו דאי בעו פסלי' לה בגזלנותא. דעדי' לא מהימני במגו כל היכא דלא מהימני מתורת עדותם דלא מהימנינהו רחנ' בהכי. ויש אומרים דאפי' גזלנין נמי דכיון שמתו אין עדותן על העדים אלא על גוף השטר. ובשכתב ידן יוצא אין נאמנין אבל בשאין כתב ידן יוצא ממקו' אחר נאמנין. והוא הדין נמי שאין נאמנין לומר כתב ידן הוא זה אבל מודעא או אמנ' היו דבריהם:

ברם צריך את למילף. העדי' שאמר כתב ידנו הוא זה. ובאו אחרי' ואמרו אינו כתב ידן מהו. ונראה לומר דאליבא דרבנן דסברי דעל מנה שבשטר הם מעידין הוי להו תרי ותרי. ואליבא דר' נמי דסבר דעל כת' ידן הם מעידין כיון דלא סגיא ליה בשאין מעידין זה על זה הוי להו נמי תרי לגבי תרי אבל הם אומרים אינו כתב ידן ואחרים אומרים כתב ידן

הוא. בשאין עידי השטר מעידין זה על זה. נראה שהאחרונים נאמנין ועידי השטר לא מעלין ולא מורידין דהוי להו חד לגבי תרי. והכי אמרינן בירוש' הן אומר כתב ידנו אינו זה ואחרים אומרין כתב ידן הוא תני ר' חייא לא מעלין ולא מורידין אמר' רישא דמתני' אמרה כן אם יש עדים שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין:

דף כ.

ומגביין כו' עד השתא אילו הוי קמן לא הוי משגחה בהו דהויא לה עדי' מוכחש השתא דליתנהו קמן דא"ל אילו הוי קמן הוי מודי מהימני. מסת' לפום האי לישנא דרב נחמן לאו משום דשני ליה בין הזמ' להכחשה אלא דקסבר רב נחמן דכי אמרינן אין מזימין את העדים ה"מ דתיהוי עלה תורת הזמ' גמורה אבל וודאי אין עושין מעשה על פי עדותם וכדברי ר' אבהו:

אלא אמר רב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה. כלו' ואי תפיס לא מפקי' מיניה. דאי לא אלא למאי נאמנין אלא וודאי דאי תפיש לא מפקינן מיניה:

ופירש הרב ר' אברהם אב בית דין ז"ל דתפיש שלא בעדים ואפי' הכי ברישא מפקי' מיניה דכיון דמודה דאהאי שטרא הוא דתפיש האי שטרא חספא בעלמא הוא. ומיהו היכא דטעין דאמלו' תפיש ליה אע"ג דשטר' זייפא הוא. מסתברא דמהימן משום מגו. אבל היכא דלא טעין אלא מחמת שטרא. שטר חספא לא כלום הוא ומפקי' מיניה:

ורבינו נ"ר סובר דאפי' בעדים נמי אין מוציאין מידו. משום דכל תרי ותרי לא אזלינן בהו בתר חזקה דנימא אוקי ממונא בחזקת מריה. אלא היכא דקאי ליקום. והכי אמרי' ביבמות תרי ותרי ספיקא דאוריתא הוא. ולא אמרי' אוקי איתת' אחזקה. ומיהו ה"מ במטלטלי. אבל בקרקעות הרי הן כתפושין ברשות בעלים הראשונים. והיינו דאמרינן בנכסי דבר שטי' דמוקמינן תרי להדי תרי ומוקמינן נכסי בחזקת בר שטיא. והא דאמרינן דה"מ היכא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל היכא דלית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין למימר דלית ליה חזקה דנפשיה. מסתברא דאם באו בעלים הראשונים שמכרום לבר שטיא. מוציאין אותן מידו כיון דלית ליה חזקה מנפשיה ואמרינן כשהוא שוטה זבן. מיהו כל היכא דלא אתו בעלי' הראשונים לערער אין מוציאין אותן מיד הלוקח מספיק' דהא לא קים לן אי זבין כשהו' שוט' או כשהוא חלו' וכן דעת רבינו נ"ר:

אם יש עדים שהוא כתב ידן וכו' עד אין מקיימין את השטר משטר שקר' עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד קשי' לן הא פשיט' כיון דקרא עליו ערער כל היכא דלא איתחזק בבי

דינא היכא סמכינן עליה. ואפשר לומר דקמ"ל אפי' נשתק הערער. אי נמי אפשר דקמ"ל דאע"ג דתרי שטרי נינהו לא סמכי' עליהו לאחזוקנהו בקושטא למימר דכיון דתרי נינהו לא חיישי' תו לזיופא והכי אתיא פשטא דמילתא:

אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא מב' שדות ושתי כתובות והוא שאכלו' בעליהם ג"ש ובשופי. פי' נהרדעי סברי דאפי' לא קרא עליו ערער כלל אין מקיימין אלא משתי שטרו' ובעי' נמי דווקא דליכ' ערער כלל. וכיון דליכ' ערער כלל מקיימין אע"פ שלא הוחזקו בב"ד ואפי' הוחזקו בב"ד אין מקיימין משטר אחד אלא משתי שטרו' וכן דעת הר' אברה' אב"ד ז"ל. ולעולם אין מקיימין אלא משתי שטרו' ואפי' הוחזקו בבית דין והיינו סברא דנהרדעי דאכלום בעליה' ג' שנים ובשופי כהוחזקו בב"ד דמי. ונהרדעי לא פליגי אדרב אסי דהא דר' אסי מתניתא היא אלא ר' אסי לא איירי מכמה שטרי איירי' ולא קאמר אלא שאין מקיימין משטרות שקרא עליהן ערער אלא אם כן הוחזקובבית דין אבל לא קרא עליהן ערער מקיימין אף שלא הוחזקו בב"ד ודווקא נמי משנים:

אמר רב שימי כו' עד מאי שנא מתחת ידו דלא דילמא זייף מתח' ידי אח' נמי דילמ' אזיל וחזא זייף. פרש"י ז"ל מאי שנא כי נפקי הנהו שטרי דאתינן לקיומי מינייהו מתחת ידו דלא מקיימינן מינייהו דילמא זיופי זייף. מתחת ידי אחר נמי דילמא אזל וחזא אתא וזייף. כולי האי לא מצי מכווין. כלומ' כיון דיצא מתח' ידי אחר לא מצי מכוין אבל ביוצא מתחת ידי עצמו מצי מכוין דכיון דהוו תחת ידו קיל ליה מילתא לזיופי דחזי ליה כולי יומא. ודברי' אלו תמוהי' זה היאך אפשר א"כ נמצא שמי שיש לו חתימ' עדי' אפי' הוחזק בב"ד אי אפשר לו שוב לחתום שטר באותן עדי' עצמן שאין מקיימין לו מאותן עדי' דחיישי' לזיופא כיון דיצא מתחת ידו. אא"כ אותן עדים עצמן מעידין עליה ואפי' באותן עדי' עצמן איכ' למיח' כדאמרי' בבבא בתרא אין חתימ' ידי דידי היא מיהו מקמי רב אדא בר אהבה לא חתמי לי מעולם אא"כ זכורין ההלואה עצמו או בעדי' אחרים שמעידין שראו כשחתמו וזה אינו וי"מ מאי שנא מתחת ידו דלא דילמ' זיופי זייף. כלומר לכולהו שטרי ושלשתן שקר ואינן כתיבת אותן עדי' כלל החתומין בהן ושמא אותן עדי' אינן יודעי' לכתוב והוא כת' בכתב ידו שלשתן ואע"פ שאכלן ג' שנים ובשופי אפש' דאקראי בעלמ' הוא. א"ם גבר' אלמא הוא. מתחת ידי אחר נמי ניחוש דילמ' אזל וחזא ואתא וזייף. ואף אלו דברים תמוהים א"כ היכי קס"ד לדמויי כלל יוצא מתחת ידי עצמו ליוצא מתחת ידי, אחר יוצא מתחת ידי עצמו חיישינן דילמ' כולהו שיקרא נינהו מעיקרא דאיהו כתבינהו לכולהו. מה שאין כן ביוצא מתחת ידי אחר דהת' ליכא למימ' זייפונהו וכתבינהו. דהשתא לא אמרי דיכול איניש לזיופי כתיבה דאחרינ' לכולהו כלל

אלא דחיישינן ביוצא מתחת ידי עצמו דילמ' שיקר' נינהו ולא משום זיוף. ויש אומ' דה"ק כיון דחיישי' לכולי האי דזייף תלת שטרי וכיון דדמיאן אהדדי אע"פ שדרך המזייפין שמתחלף בתלת ליחוש נמי להא אע"ג דיוצא מתחת ידי אח' דילמ' כוון וזייף ואמרינן כולי האי לא מכווין:

תנו רבנן כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי' לאחר כמה שנים. הפי' הנכון כמו שפי' הר' אלפסי ז"ל ורבי' שלמה ז"ל. כות' אד' עדותו על השט' ולאו שטר גמו' אלא לומ' שאם נמסר לו עדו' ומתיירא שמא תשתכח ממנו כותבה על פנקסו בשטרי חשבנותיו. ומעי' עליה אפי' אח' כמה שני'. אמר רב הונא והוא שזוכרה עצמו ובראי' השט' נזכר כולו בדקדוק. אבל אם לא הי' נזכ' מעצמו אלא מתוך השט' הזה לי' מפיה' ולא מפי כתבם:

ור"י אמ' אע"פ שאין זוכר' מעצמו אלא מתוך השט' אבל אחר ראיית השט' נזכ' יפה. שאם לא נזכר כלל זו וודאי דברי הכל הו' ומפיה' ולא מפי כתבם:

אמר רבא ש"מ מדר"י כו' כלומ' לאו מי אמ' ר"י אע"פ שאין זוכר' מעצמו אלא מתוך השטר הויא עדו' גמור' דכוות' נמי אי שכח והזכירו חבירו עדותו עדו' ואתי' להאי תוספתא דאמרי' אם אמרו מ"ש בשט' זה שמענו ושכחנו. כלומ' עכשיו נזכרנו מתוכ' תנשא אשתו. אע"ג דההוא שטרא לא כלום הוא כיון דקא מדכרי אמטולתי' הוי עדות:

כות' אד' עדותו על השטר לזכרון ומעי' עלי' אפי' לאח' כמה שני'. אע"ג דאי משו' ההוא שטר' לא כלום הוא כיון שהוא נזכר אע"פ שלא נזכר אלא מתוכי עדותו עדות ואפילו אליבא דר' הונא דבעי זוכר מעצמו. איכ' לפרושי דהכא גבי ממון בעינן טפי מעדו' אשה אי נמי מיירי בזוכרין מעצמן שראו שמת ראובן ואינן זוכרין אי זה ראובן ובעלה של מי. ואיכא נמי לפרושי ההו' ורישנ' לפו' האי שטת' כדפריש' אליב' דגאוני' ז"ל. א"נ איכ' לפרושי דאתי' להו שפיר טפי וה"ק אתיא דרב הונא כר' ור"י כרבנן כלומר דר' קאמ' על כתב ידן הן מעידין לומ' שאין עדו' כתב ידן עדו' על עיקר ההלוא' ואין עדותו אלא על כת' ידו ואינו ראיה על מנה שבשט' ואין עדותו חשוב כלל אלא שהשט' מהני מדין עצמו מתורת שטר' וכיון שכן אף כאן כיוצא בו כשרוא' שטר זכרון זה אע"פ שזכר שזהו עדותו שכת' אין זה עדו' גמו' על עיקר המעש' וכיון שמדין שטר זה אינו חשוב שאין עליו תור' שטר אף עדו' זה אינו כלום וכיון שראו העדו' זה אינו כלו' לפי ששט' זה אין תור' שטר עליו אע"פ שנזכר מתוכה הזכר' מתו' השט' זה אינו כלו' וה"ל מפיה' ולא מפי כתב' ור"י אמ' אע"ג שאין זוכר מעצמו דס"ל כרבנן קסב' דכיון שמעי' על כת' ידו הרי הוא ראי' על מנה שבשט' ועדותו הוא על מנה שבשטר וכיון שכן אף כאן כיוצא

בו כיון שזכור שזהו זכרון שלו שכתב בלא פחות ובלא יתר. ויודע שבשע' שכתב עדות אמת כתב הרי זה עד' גמו'. לומ' שבנזכ' מתוכ' לא מיקרי מפיה' ולא מפי כתבם. ומ"מ בלא הזר' מתוכ' לא סגיא דהויא ליה מפיהם ולא מפי כתבם. ואע"ג דהאי לאו שטר גמור ל"ק דהא בההו' מתנית' קתני נמי ובשט' כתב מת פלוני לא תנשא אשתו. אם אמרו מ"ש שבשט' זה והאי וודאי לאו שטר גמו' הוא ואין עליו תור' שטר ה"נ תני סיפ' כות' אד' עדותו על השט' וכן נמצ' כתו' למקצ' הגאוני' ז"ל שכך היא הגירסא. וכן אפש' לפר' התוספ' כדבריה' אם אמרו מ"ש בשטר זה שמענו ושכחנו אבל עכשיו נזכרנו מתוך שטר זה תנשא אשתו שהרי כות' אדם עדותו על השט' ומעי' עלי' יחידי בלא צירוף אח' והוא שזוכר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרי'. אלמא כיון שנזכרין רואין כאלו באין להעיד מתחלה ולא מפי השטר:

דף כ:

תנן התם התלוליו' וכו' עד מתוך שהנשי' קוברות שם נפלי' ומוכי שחין זרועותיהן עד נ' אמ' אזלה איהי לחודא טפי דברא איניש בהדה. פירש"י ז"ל טפי דברא איניש בהדה ואם איתא דקברה בתל קלא אית לה למילתא כיון דהוה אחרינא בהדה ומדלי תלה קלא ש"מ לבית הקברות אזלה. והיינו טעמא דמתניתא דקתני התלוליות הקרובות בין לעיר בין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות. קרובות לדרך נמי. משום דזימנין דמתרמי בין השמשות ומיקרי וקברי בתל:

אף על גב דלא הויא לחודה ואית לה קלא איידי דשכיחא מילתא טובא חיישינן לה ואף על גב דלית לה קלא. הרחוקות חדשות טהורות דכיון דרחוקות לא אזלה בדלא דברה אחרינא בהדה. ואם איתה דקברה קלא אית לה למילתא. ישנות טמאות דחיישינן דלמא פסק קלא וכי תימא ומספק' היכי מחזקינן טומאה. ליתא דכיון דהויא לה עיר בית הקברות ודרך בית הקברות אחד קרובות ואחד רחוקות בחזקת טומאה הן. אלא קרובות כיון דדינייהו דתיהוי להו קלא ולית להו איתרע לה לחזקה ישנות כיון דליתיה להאי טעמא מוקמי אחזקתייהו ובחזקת טומאה קיימן והאי דקא פשיט מינה לסהדותא אע"ג דודאי קלא עביד דבטיל. שאני קלא דטומאה דמשום טהרות זהיר' ביה וקלא דלא פסוק הוא והיינו דקס"ד דכסהדותא דמי אבל רבינו חננאל ז"ל פי' טפי דברה אינש בהדה וכיון דאית לה צוות' לבית הקברות אזלה. והיינו טעמא דמתניתין דקרובו' לעיר טמאות משום דאזלה לחודה וכיון דהויא לחודא לא אזל' לבית הקברו' אלא קברי בתל לדרך נמי טמאו' דזימנין דמיתרמי בין השמשות ומיקרי וקברו בתל אע"ג דלא הויא לחודה.

רחוקות חדשות טהורות דכיון דרחוקות בין לעיר ובין לדרך לא אזלה בדלא דברה צוות' בהדה. וכיון דאית לה צוות' לבית הקברות קא אזל' ישנות טמאות דכיון דישנות בין לר' מאיר בין לר' יהודה אע"ג דהשתא רחוקות חיישינן שמ' קרובו' היו ונתרחקו שהיה תחילה שם עיר או בתים בסמוך. והשתא אתי' שפי' לפום האי פירושא פשיטותא דרב חסד.' דהשת' איכא לדמויי לסהדותא והא אנן חיישינן שמא היה שם עיר או בתים. ונשתכח הדבר. ומיהו לא נהיר היכי חיישינן לה והא קיי"ל דמספוק' לא מחזקינן טומאה אבל בתוספת' איתא הכי שאני אומר עיר או דרך היה שם ושמא שכחו. ואפשר דשניא הא. דמלתא דשכיחא היא שהעיר מתרבה או מתמעטת בית אחד או שני בתים:

דף כא.

זה אומר זה כתב ידי וכו' כשתמצ' לומר לדברי ר' על כתב ידן וכו'. אבל אמגלתא לא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי. ואע"ג דאפשר אירשא דמגלתא. דהא תו ליכא למיחש עלה. אנן אחספא מחתמינן ליה דלמא אתי למחתם בסוף מגלתא.

והא דאמרינן דתנן הוציא עליו כתב ידו שהו' חייב לו גובה מנכסים בני חורין אפי' למ"ד דיכול לומר פרעתי. הכא חיישינן דלמא טעין כי קושטא דלא היו דברים מעולם. תו לא יכיל למימר פרעתי דה"ל הוחזק כפרן. אי נמי חיישינן דילמא כתב בה נאמנות או דכתב בה זמן דלא יכול למימר פרעתי. שאין אדם נאמן לומר פרעתיך בתוך זמני. ומיהו קושטא דלא למימ' פרעתי כדכתיב התם בס"ד:

אמר רב יהודה א' שמואל עד ודיין מצטרפין פי' כשבאו שני עדים דעלמא והעידו על כתב עד אחר וכתב דיין אחד או על כתב הדיין ובא העד עצמו והעיד על כת' ידו. אבל הדיין לבדו אינו נאמן להעיד על כתב ידו דבהא אפי' רבנן מודה לה:

אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעת' ואמר רבא מאי מעליותא אמאי דקא סהיד סהדא לא קא סהיד דיינא ואמאי דקא מסהיד דיינא לא קא מסהיד סהדא. פירש"י ז"ל שהעד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על כתב ידו. פי' לפירושו שהעד מעיד על מנה שבשטר ולפיכך דיינו בעדותו יחידי. והדיין מעיד על כתב ידו כלומר ועיקר עדותו קיום חתימת עדי'. הילכך כתב ידו דאידך לית לן אלא עד אחד ואנן בעינן קיום שטרות בשני עדים. ואפי' לרבנן בעדים דעלמא. הילכך ש"מ דבשני דיינין סגי לן. וכל שכן עד אחד מעיד על כתיבתו ושנים אחרים מעידין על כתב ידו של חבירו וזה פשוט וא"צ לפנים ומכל מקום שמעינן מינה שקיום ב"ד צרי' קיום:

ואע"ג דתנן התם בשביעית אמרו לו אין מעשה ב"ד צרי' קיום התם אדר' יהודה קאי ולאפוקי מיניה דאמר דפרוזבל צריך לחתום עדים ודיינין. אמרו לו שאינו צריך אלא או דיינין או עדים ואינו ענין לשאר קיום דעלמא. וי"מ קיום קיום ממש. ובפרוזבל בלבד נאמרו דברים משום טעמא דלא שביק התירא ואכיל איסורא. ולשון אמרו לו אינו נוח לפי שטה זו ואיכ' נוסחי דלא גרסי ליה. ובירושלמי אמרי' בפרק דיני ממונות בתרא. אשר הדיינין מהו שיהא צריך קיום ב"ד. רב הושעיא אמר בשם שמואל יתקיים או בכתב ידי העדים או בכתב הדיינין וחרנה אמר אפי' בכתב עד אח' בדיין אחד. והיינו כפלוגתא דהכא דר' הושעיא כרבא ואידך כרב יהודא וקי"ל כרבא:

דף כא:

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים כו' עד שלא וכו' אלמא מיחזי כשיקרא הכא נמי מיחזי כשיקרא. מעיקרא נמי הוה משמע דהיינו טעמא דרב הונא אמר רב. אלא דהוה קס"ד דקסבר רב דמשחתמו מיחזי כשקרא אבל מקמי הכי לא מיחזי כשיקרא. והיינו דקשי' לן מקמי הכי איכא למיחש לשיקר' כדר' ומתרצינן לה דמקמי כתיבה וחתימא קאמר ותמה דהא קיי"ל דליתא כדאית' בהדי' לקמן בפר' הכותב ובמס' גיטין בפר' כל הגט. וכיון דליתא לדרב פפי וקיי"ל דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן. מינה נמי דליתא לדרב הונא אמר רב ואשכחן להו לכולהו ז"ל דפסקו כוותיה. ואפשר לומר דוודאי טעמא דסוגיין משו' הכי הוא משום דמיחזי כשקרא. מיהו כיון דקיי"ל דליתא לדרב פפי איכא למימר דלאו היינו טעמא דרב הונ' אמר רב אלא היינו טעמא משום דכוין דחתמו עד שלא העידו בפניו. א"כ אשתכח דלאו מותב תלתא כחדא הוי. שהרי בשעה שחתמו לא היה שלישי זה מצטרף עמהן. והיינו דכתבו רבוותא ז"ל לישנ' קמא דרב הונא דדווק' משחתמו ולאו אידך לישנא דקאמר משכתבו וחתמו. ומיהו סוגיין דהכ' נקטו ליה להאי דרב פפי אליבא דרב'. ובפרק המגרש משמע לן בסוגיין דהתם דפליגא דרב'. ולאו דאיתמר בהדי' ואההיא סמכינן. כדאשכחן בהדיא דליתא לדרב פפי:

ש"מ עד נעשה דיין כלו' אחר שהעיד. שהרי שנים אלו המכירין חתימות ידי עדים העידו בפני שלישי שאינו מכיר כמו שפי' רש"י ז"ל. ואעפ"כ מצטרפין לקיים השטר. והכי מוכח בגיטין בפ' ראשון כההיא דאמרי':

וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם דטעמא משום דשלישי זה לא היה מכיר. הוא שהוצרכו אותן שנים אחרי' להעי' בפניו. אבל אם הי' אף אותו שלישי מכיר לא היו צריכין לעדות כלל. אלא מקיימן ע"פ עצמן. וש"מ דיינין שאין

מכירין חתימות יד עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד. לומר שאע"פ שהשנים יודעין בדבר וכיון דתרי ידעי וודאי הימנותא גבייהו אפ"ה אינו סומך עליהן. אלא א"כ מעידין בפניו בתורת עדות וכ"ת הא מאי למימ' פשיט'. ואפש' דאטעמא דמסקנא סמיך משום דקיום שטרו' דרבנן. מתקיף לה רב אשי בשלמא עד נעשה דיין וכו' דלמא לעולם אימ' לך צריכין ושאני הכא דהא מקיימא הגדה בחד נראה דה"ק דאיקיימא לה תורת הגדה בחד מיהת. והיינו דאמרינן באידך ושאני הכא דלא מיקיימ' הגדה כלל. לומר דליכא הגדה כלל. ואפשר לפרש דהא מיקיימא הגדה בחד דאמטו האי חד מיקיימ' הגדה בכולהו. שהרי שנים אלו מעידין לשלישי זה והרי הן כמעידין לאותו שלישי וכמעידין לעצמן וכיון שהעידו נתקיימא הגדה בכולן. ותמה היאך מתקיימת עדותן בפני שלישי והא שלשה בעינן ואפילו ביחיד מומחה שראוי לדון דיני ממונו' יחידי. נראה שאין קיומו קיום מהא דאמרי' לקמן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סביר' להו:

אמר ליה רב ספרא לר' אבא ועד נעשה דיין והתנן ראוהו שלשה והן ב"ד יעמדו שנים ויושיבו מחביריהן. אצל היחיד. וכו' עד בדוכתיה וליקדשה. קשיא לן עלה בדוכתא ולא תהא שמיעה גדולה מראיה. ומפרקינן ליה כשראוהו בלילה. כלומ' דכיון דראוהו בלילה בשע' שאינה ראויה לדין חשיבו להו כעד המעי' ואין עד נעשה דיין אחר שהעי'. ומיהו כי חשיבי להו כעד המעי' דווקא השנים שהן צריכין לעדות דלא סגיא בלאו הכי מה שאין כן בשלישי. ולפיכך השלישי מצטרף עם חבריהם. וי"מ דהיינו טעמא דראוהו בלילה משום דעד הבא לדון על פי ראיתו. א"כ קיימ' לי' ראיתו במקו' קבל' עדו' ואין מקבלין עדו' בליל' לפיכ' אינן יכולין למח' לדון ע"פ ראיתן ואותו הג' אינו דן ע"פ הגד' חביריו ולדברי כולן אם היו ה' שני' מהן נעשין עדי' וג' דיינין כדאמ' ר' טרפון בהחובל מקצתן נעשין עדי' ומקצתן נעשין דיינין ואפי' לר"ע דעד כאן לא פליג ר"ע אלא בדיני נפשות דבעינן עדה שופטת ועדה מצלת. וכיון דחזו דקטל נפשא תו לא חזו ליה זכות'. אבל בדיני ממונות מודה. הכא איתינן למפשט מינה דאין עד נעשה דיין. והתם בהחובל איתינן למפשט מינה דעד נעשה דיין. ולא קשיאן אהדדי דהכא איירינן בעד המעי' שיעשה דיין לאחר שהעיד. והת' איירינן בעד הרואה והיינו דאתינן למיפשט מיני' דנעש' דיין כיון ששלישי זה מצטרף עם שאר חבריהם. שהרי עד הרואה הוא. וקשי' לן הא דאמרינן ואי ס"ד עד נעש' דיין ליתבו בדוכתייהו וניקדשוה. ומאי קושיא שאני הכא דלא מקיימ' הגדה כלל. ואפשר לימר דהכי קאמר. אם אית' דעד נעשה דיין למה מקדשין החדש ע"פ אחרים ולא ע"פ עצמן וכגון שיושיבו אחד מחבריהם אצל שנים מהן ואח"כ מעידין השני' כל אחד מהן בפני שלשה כל אחד ואחד. ואח"כ מקדשין את החדש הם עצמן

שראוהו בלא צירו' אחרים שכבר שמעו עדות בדבר ומיהו לישנא לא נהיר דקאמ' וליתבו בדוכתייהו וניקדשוה. אפש' לומר דנקיט ליה האי לישנא סתמא משום דאכתי קשיא ללישנא קמא דלאו דרב אשי נמי קשיא כדאמרן. אי נמי איכ' למימר דשאני הכא גבי קידוש הקדש אם אית' דעד נעשה דיין תו לא צריך דלא בעינן הגדה אלא בדיני ממונו' דבממון הוא דכתיב אם לא יגיד אבל בקידו' החדש לא אמרו אלא כזה ראה וקדש. וכן כתב הרב רבינו שלמה והרב רבינו אברהם אב"ד ז"ל. ובהאי תירוצא נמי מיפרקן לן הא דקאמ' רב אשי בדייניו המכירין חתימות ידי עדי' שצריכין להעיד בפניהן. ולית ליה דלא תהא שמיעה גדולה מראי' דבממון הגדה בעינן ומיהו מחוורת' דמילת' דלית לן לישנא דרב אשי דאמר שאני הכא דלא מקיימ' הגדה כלל דדחייה בעלמ' הוא ולאו הילכתא:

אמר ליה אף לדידי וכו' עד דרבנן ובקיום שטרות דרבנן עד נעשה דיין ואפילו לאחר שהעיד. וכ"ש דייני קיום שיכולין להיות דיינין על עיקר המלוה ולענין הלכתא ופסקא דשמעת' איכא מאן דאמ' דהילכתא' כלישנא קמא דרב אשי דהא דרב אשי דחיאת' בעלמא נינהו. ואם אית' כלישנא קמא אשתכח דלא בעינן הגדה כלל ואפי' בממון ואתיא כי ההוא לישנא דהחובל דמוקמינן להיא דתניא סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש מקצתן נעשין עדים ומקצתן נעשין דיינין כשראוהו בלילה הא ראוהו ביום כולן נעשין דיינין ואיכא מאן דאמר אע"ג דקיימ' לן כלישנ' קמא דרב אשי דווקא בקיום שטרות דרבנן אבל בעלמא בעינן הגדה ולא נהיר. דלא שני לן בהא בין קיום שטרו' לשאר דיני ממונות:

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וקר' ערער על אחד מהם עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם. פי' רבינו חננאל ז"ל אין מעידין עליו אפי' אחרים משו' דכי קר' ערער על אחד מהם אחר שחתמו נתבטל מושב שלשתן. והיינו דאמרינן ערער דמאי. אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו. כלומר ולא מיפסלי בהכי דאמרי' אוקי תרי להדי תרי ואוקי גבר' אחזקתיה וכיון שלא יצא זה מעולם מחזקת הכשר גלויי מילת' בעלמא הוא כלומר וכל דכן הוא דלא הוי אלא גלוי מילתא בעלמא. ומהדרי' לעולם ערער דגזלנותא. וקא אמרי הני אנן ידעינן ביה דעבד תשובה. כלומ' דלא קא מכחשי אפסול דמסהדי קמאי דלא הואי. אלא דאמרי אנן ידעינן ביה דבתר הכי עבד תשובה. ולפיכך דין הוא שיתבטל מושב שלשתן. ולפי זה נרא' מכאן שאין הכשרו של אדם אחר שנפסל משעה שעוש' תשוב' אלא משעה שהעידו לו בב"ד עלי'. דאי לא תימ' הכי א"כ אכתי מאי אהני לן דהא וודאי כבר עשו תשובה קודם שימנה עמהן ואפש' לידחו' דאפ"ה כיון דהאי פסול' דקא מסהדי עליה קמאי קושט'

הוה וקושט' הוא דהו' ליה שעת פסול ומודו עליה אידך נמי. דין הוא שנתבטל מושב שלשתן קמאי עיק':

אבל רבינו שלמה ורבינו אלפסי ז"ל פירשו דטעמא דמשתתמו אין מעידין עליו וחותם משום דכיון דחתמו הוי להו כנוגעין בעדותן. והיינו דאמרי' ערער דמאי אי ערער דגלנותא תרי ותרי הא. כלומר וכיון דכן תרי ותרי מספיק' פסול הוא ואפי' קודם שחתמו נמי אין נאמנין להכשירו דכל תרי ותרי לא מוקמינן ליה לגברא אחזקתיה. אי ערער דפגם משפחה גלויי מילתא בעלמא הוא. כלומר בהא ודאי כשר הוא דכיון דכולה משפחה קא מסהדי בהא דאזלינן בתר חזקה ובהא אפי' משחתמו ראוי שיהו נאמנין דגילויי מילת' בעלמ' הוא ואמרינן לעולם ערער דגזלנות' וקא אמרי הני אנן ידעינן ביה דעביד תשובה כלומר לאו דקא מכחשי אהדדי דבהא הוי פסול כדאמרן. אלא דקא מודו להו דוודאי איפסיל אלא דעבד תשובה ובהא דינא הוא דמהימני ומיהו משחתמו אין מעידין עליו דהוו להו כנוגעין בעדותן. ואיכא מאן דאמר נמי דה"ה לכל פסולי עדות שהעידו בעודן בפסול ואח"כ הוכשרו לאותה עד' דאין נאמנין עליה חשיבי לה כנוגעין בעדותן כיון שכבר העידו. והביא ראי' הרב ז"ל לפירושו למימרא דכל תרי ותרי לא אמרי אוקי גברא אחזקתיה מהא דאמרינן לעיל אין נאמנין ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו. ומאי קושי' נוקמינהו לקמאי אחזקתייהו דלא הוי פסולין ותמהים דבריו דגבי עדים גופייהו לא שייך למימר הכי דמאי חזית דמוקמת להו לקמאי אחזקתייהו דלאו פסולין. אדרבה אוקמינהו להנך בתראי אחזקתייהו דלא מסהדי עדות שקר. ולא אמרי' אוקמי אחזק' אלא כשמעדין על איש אח' אלו אומרי' פסול ואלו או' כש' דאיכ' למימר אוקי הני לבהדי הני ואוקי גברא אחזקתיה. אבל גבי עדים גופייהו ליכא למימ' חזקה דלאידך נמי איכא חזקה ותו דהא פרישנא לעיל דפסולין דאמרינן התם לאו פסול דגזלנות'. אלא לומר קרובי' היו ונתרחקו וכיון שכן בהאי ליכא למימ' חזקה דגברא. כי תימא דטעמיה דרבי' אלפסי ז"ל לאו אפסולין היו אלא אקענים היו. ולא אמרי' אוקמינהו לקאי אחזקתיהו כריש לקיש דאמר אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול הא נמי לית' דלא אלימ' להו לרבנן האי חזקה במקום עדים ולא במקום מגו ואין אומר בחזקות זו דומה לזו ות דדילמא לא סברי לה רבנן לדרי' לקיש אלא בעדים גדולים שיש לומר עליהן חזקה שאין חותמין על השטר אלא אם כן נעשו הלוה והמלוה גדולים. אבל כשהן קטנים אין לומר עליהן חזקה דלאו בני דעת נינהו ויש מביאין ראיה לפר"ח ז"ל מהא דאמרי' התם בבבא בתרא שני כתי עדים המכחישות זו את זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה. מ"ט לאו משום דמוקמינן להו לכל חדא וחדא אחזקתייהו. ולית'

דהתם לאו היינו טעמא אלא משום דכיון דבאין זה אח' זה אמרי' לאו הני הוא דפסולה. ודכוותה דההיא דאמרי' התם בפסחים לענין טומאה אם באו לישאל שנים בבת אחת טמאים בזה אחר זה טהורים. ומיהו כרבינו חננאל ז"ל קיימ' לן דאוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקיה והכי מוכח לקמן גבי מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. והא דאמרינן ביבמו' תרי ותרי ספיקא דאורייתא הוא ולא אמרי' אוקי אתת' אחזקה. הא אסיקנא התם דמדינא וודאי מוקמינן אלא מדרבנן בלחוד ומשום חומרא דרבנן ומסתברא דדווקא נמי באשת איש:

דף כב.

אמר ר' זירא מילתא כו' עד במיתב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוה. נקט ליה לישנ' רוויחא ולאו למימר' דצריך ליה למיכתב הכי דמסתייה בדכתיב במותב תלתא. תדע דהא קיי"ל דאי כתיב בי דינא תו לא צריך. וכל דכן כי כתיב ביה בהדיא במותב תלתא. וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דהיכא דבא לקיים כת' הדיינין ולא מצא לקיים אלא שנים מהן מסתברא ליה דתו לא צרי' ולא חיישי' אאידך דילמא זייפא הוא ולא הוו להו אלא תרי. ואע"ג דלא כתיב ביה במותב תלת' ולא בי דינא. וראיתו מההיא דאמרי' לעיל עד ודיין מצטרפין ולא חיישי' לזיוף ורבא נמי לא פרכת אלא משום דיין אחד. הא בשני דיינין מודה דוודאי שני דיינין כעד אחד ודיין אחד. וליתא לפרכ' דהא. ולא חיישי' דילמא מזויף הוא ומיהו צ"ת בדיין אחד טעמא מאי קס"ד דלא חיישי' דילמא מזויף הוא ואיכא למימר דאתיא דומיא דאידך דקיימא לן בשני' חתומין על השטר ולא מצאו לקיים אלא כתב אחד מהן שהו' קם לשביע' אע"ג דאלו הוה בלחוד לא כלום הוא דעד אחד בכתב לא כלום הוא ה"נ לא חיישי' וטעמא וודאי משום דקיום שטרו' דרבנן וליכא למידחי דכי מודה רבא בשני דיינין ודווקא דכתיב ביה במותב תלתא כחדא דהא רבא אפי' בדיין אחד בהדי עד אחד הוה מודה. אי לאו משום משום טעמא דלא מסהדי אחדא מילתא. וגבי דיין אחד לא מהני לן במותב תלתא אלא בתרי דהוו להו תרי מגו תלתא. ודומיא דהכי מוד' וודאי בתרי והיינו אע"ג דלא כתיב ביה במותב תלתא וזהו הנכון וממנה את' דן אפי' לעד ודיין כגון שבא לפנינו עד אח' והעי' על כתב ידן של עדי'. וכת' ידו של דיין יוצא ממקו' אחר השתא וודאי מהני דהשתא אמאי דמסהיד האי מסהיד האי. ואית לן תרי סהדי אחתמות ידי העדים. מסתברא לענין קיום שטרות דצריך לכתוב העדים המעידין על כתב ידן כדי שיהא אפשר להכחישן. ותו דהא קיימא לן הדיינין חותמין בשטר אע"פ

שלא קראוהו. וכיון שכן שמא עידי קיום אלו קרובים היו אבל בדיעבד כשר בי דינא בתר בי דינא לא דייק:

אמר רב נחמן בר יצחק וכו' עד דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי. אי אפש' לפרש דה"ק דבי דינא דרבנא אשי לא הוי ב"ד חצוף דא"כ מאי האי דמהדרי' דדילמא בי דינא דרבנא אשי כדשמואל ס"ל הא אפי' לשמואל ב"ד חצוף מיה' הוי אלא ה"ק דכת' בי דינ' דרבנ' אשי וכיון דקיימא לן דליתא לדשמואל בי דינא דרבנא אשי לא ס"ל מידי דלא כהלכתא ואפ"ה ק"ל דילמא בי דינא דרבנא אשי כשמואל ס"ל ואמרינן דכתיב ביה אמ' לנא רבנא וכו' כלומר להזקיקנו על קיום שטר זה ואמינא ליה לרבנא אשי דניתו לאזדקוקי עלה או דאשתמודעינא ליה לחתמות ידיהון דכיון דאמעולתי' אזדקקו עלה וודאי אפימי' אקיים וכסבריה. ורב אשי וודאי לית ליה דשמואל ומיניה דלית הילכתא כשמואל. וכן כתבתי במסכת' סנהדרין בראיו' ברורו' בס"ד ותו לא מידי:

מתני' האשה שאמרה אשת איש וכו' אמ' רב אסי מנין להפה כו' עד והוא שרי לה פי' וקרא הוא דלא צריך אבל מתני' וודאי צריכה לאשמעינן. אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התור' שנא' את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה. ודין הוא שהרי בידו לקדשה. וקמ"ל דאע"ג דתלי בדעת אחרים נאמן. הזה למה לי ההוא מיבעי לי' לכדר' הונ' הזה ולא ליבם דמוצי' שם רע על נישואי אחיו פטו' תמה ולימא ליה דכיאיצטריך קרא באומ' אחר זמן לפלוני קדשתיה דלא קאמר לאלתר דכיון דכן לא הוי ליה הפה שאסר הוא שהתיר וקמ"ל דאפ"ה מהימן. ואיכא למימר דהא פשיטא ליה. דכיון דנאמן לאוסרה נאמן להתיר' ולהכי עדיפא ליה לאוקמי קרא לכדר' הונא:

תניא אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנות. כלומ' אע"פ שסותרת דבריה שאמרה שלא היתה אשת איש מעולם דליכא טעמא דהפה שאסר הוא הפה שהתיר' ואם נתנ' אמתל' לדבריה נאמנת. כלומר בדברים הניכרים אצלינו אמת אע"פ שאין ידועין לנו. ואיפשר באומרת מקודשת אני לפלו' לא סמכינן באמתלא שכבר הודת לו ושוב לא כל הימנה לחוב לו. והא דבעי מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהור' אני מהו מספק' ליה בהא משום דאפשר בתקנתא:

אי נמי משום דכל לגבי בעל הוה לה למימרא מילת' כדאית' וא"ל אף בזו כו':

דף כב:

תנו רבנן שנים אומרים וכו' עד באומר ברי לי'. פירש"י ז"ל שאין לבי נוקפי ומוחזקני בו שאלו היה קים היה בא. ואין אשם תלוי בא אלא במי שלבו נוקפו. ואין דבריו מחוורים והא וודאי לא חשיבא ידיעה לאפוקי נפשא מספיקא דתרי ותרי. והנכון באומ' ברי לי שראתה אותו מת. וא"ת א"כ אמאי לא מהימנא והא קיימא לן האשה שאמרה מת בעלי נאמנות. ואפשר דהא קשיא לרבינו ז"ל ואי משום הא לא ארי' דה"מ היכ' דליכ' עדים אבל במקום עדים וודאי אמירה דידה לית בה ממש'. ובהא לא קשיא לן לכתחלה אמאי לא תנשא. דבהא וודאי דינא הוא דכיון דתרי ותרי נינהו דינא הוא דלא ניעב' מידי אפומייהו ולכתחל' לא תנש' ואם נשא' לא תצא. ומדקאמרי' הבא עליה באשם תלוי קאי שמעינן מינה דכל תרי ותרי לא אזלינן בתר חזקה. דאי לא א"כ הכא במאי עסקי' אי דקיימא בחזקת אשת איש. כיון דאתו תרי ותרי הוה ליה לאוקמ' אחזקת' דקיימ' בחזק' אשת איש ואשם וודאי מבעי ליה. ואי דקיימא בחזקת פנויה אפי' אשם תלוי ליכא בדמוקמי לה אחזקתה. אלא לאו וודאי כדאמרן. ומיהו תמיהא מילתא דהא התם ביבמות אסיקנא בהדיא דמדינא דאוריית' וודאי אמרי' אוקי תרי להדי תרי ואוקי אתת' אחזק'. אלא דמדרבנן בעלמ' היכא דהוי לחומרא לא אמרי' אוקי אתתא אחזקה. ומשמע נמי דדווקא באשת איש וכיון דכן הדרא קושיין לדוכת' היכי איכא אשם תלוי. ואיכ' למימר דלא דאיק דכיון דלחד לישנא דהת' איכא אשם תלוי. ולאידך לישנא מכלל איסורא דרבנן מיהת לא נפיק נקט הבא עליה באשם תלוי ולא דק ודכוות' בתלמודא:

אמר ר' יוחנן שנים וכו' עד סיפא עד אומר נתגרש' ועד אומר לא נתגרש' תרווייהו באשת איש קא מסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים. קשיא לן הא למה לי פשיטא. ובלאו טעמא נמי דחד במקום שנים אטו עד אח' בגירושין כלום הוא. וי"ל כגון שאינה בחזקת אשת איש אלא ע"פ אלו ולהכי איצטריך למימר משום דהוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים. וקשיא לן השתא נמי היכי מיתוקמא אשת איש אפומא דהנך. דהא כיון דקא מכחשי אהדדי לא סגיא דליכא חד פסול. וכיון דכן הכא ליכא אלא עד אחד כשר דמוקים לה בחזקת אשת איש והכא מוכח התם בבבא בתרא בעדות המוכחשת דכל אותה עדות פסולה. תירצו בתוספות דהכא אי דקא מכחשי אהדדי לגמרי ה"נ אלא הכא במאי עסקי' דלא מכחישי אהדדי לגמרי אלא שזה אומר נתגרשה בגט קרוב לה וזה אומר בגט קרוב לו דהא לא חשיבא הכחשה למפסלינהו לסהדי דעבידי אינשי דטעו בהכי ולשון רחוק הוא. ואי קא מפרשי' לה בדלא מכחשי אהדדי אלא שזה אומר נתגרשה וזה אומר אינו יודע בגירשין כדפרישנא

לעיל בעד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי אתיא שפיר אלא דלא ניחא לן. משום דרישא בעד אומר מת ועד אומר לא מת לא אתיא אלא בהכחשה ואפשר דרישא תנא ליה אפי' בהכחשה וסיפא תנא ליה בלא הכחשה דווקא והא א"ש. ואפשר עוד לפרש דוודאי בהכחשה גמורה איירינן ומיהו כגון דקא אמרה איהי אשת איש הייתי וגרושה אני דשויא נפשה חתיכא דאיסורא וכיון דכן תו לא מהימנ' לומ' גרוש' אני דהשת' ליכ' טעמ' דהפה שאס' הוא הפה שהתי' כיון דאיכ' עדי' כלל. אע"ג דהני עדי' לאו כלו' הוא כדפרישנ'. מ"מ כיון דאיכ' עדי' כלל ליכ' הפה שאס' דלא ניחא לה למימ' פנוי' אני במקום עדי' דהא כולהו מודו בהא מיהת דאשת איש הוות. והא אתי' כשיטתא דרב פפא דלעיל דאמ' תרווייהו בשטר' מעלי' מסהדי. והאי דקאמ' תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של א' במקו' שני'. ואפש' לפר' דאפי' לרב הונא ברי' דרב יהושע דעד כאן לא אמר רב הונא ברי' דרב יהושע לעיל דאיכ' למימ' למעקר סהדתייהו וקא אתי. אבל הכא דכ"ע סהדות' אחריתי הוא שהרי אין עוקרין עדותן לומ' שלא הית' אשת איש. משא"כ באו' תנאי שעוק' עדותו דכיון שהיה תנאי בדבר אם לא יתקיי' נמצא הדבר בטל למפרע מעיקרו. ואם איתא להאי סברא א"כ נפק' לן בשני' אומרי' כת' ידינו הוא זה וא' מהם אומר פרוע שאינו נאמן דהשתא איכ' למימ' תרווייהו בשטר' מעליא מסהדי והאי דקאמ' פרוע הוה ליה חד ואין דבריו של א' במקום שנים. דהשתא וודאי פרעון סהדותא אחריתי הוא וכן עיקר:

רבא אמר לעולם תרי ותרי וראה ר' יוחנן דבריו וכו' כלומ' ובשנשאת לאחד מעידיה ובאומר' ברי לי רב אשי אמר כגון דאמרי' עדים כו':

דף כג.

תנו רבנן שנים אומרי' נתקדשה וכו' עד **אמר** רב פפא תרגומא בעד א' עד אחד אומר נתקדש' ועד א' אומ' לא נתקדש' תרווייהו בפנויה קא מסהדי והאי דקאמ' נתקדש' הוה ליה חד ואין דבריו של א' במקו' שני'. קשיא לן בלאו ה"נ אטו עד א' בקידושין כלו' הוא. ורבינו נר"ו תיר' דרב פפא לטעמיה דאמ' התם במס' קידושין דהמקדש בעד א' קדושיו קידושין. ומיהו אכתי קשיא לן היכי דמי אי דלא מכחשי אהדדי הא אמר' דרב פפא סבר דקידושיו קידושין. ואי דקא מכחשי אהדדי הא פשיט' דהוה ליה עד א' בהכחש' ודכ"ע לא כלום הוא:

ובתוספ' פירשו דלאו מכחשי אהדדי לגמרי אלא דהני אמרי זרק לה קידושין קרוב לה ואלו אומרי' קרוב לו וכל כי האי גונא לאו הכחשה גמורה הוא כדפרישנ' לעיל והיינו

דקמ"ל. והאי תירוצ' דהכא לא מהני לן מידי אי הכחש' גמר' או לא כיון דהכחש' מיהת היא. דבשלמ' לעיל דקא מצטרך לן דלא מיפסלי סהדי כי היכי דתיהוי חזק' דהאי איתת' דהו' מיתוקמ' בחזק' אשת איש אפומייהו דהנך תרווייהו שוו אהדדי, והוי חזקה מעלית' מיפרק' לן וודאי בהכי כיון דלאו הכחשה גמורה לא מיפסלי להו דעבידי אינשי דטעי בהכי וכדאמרי' בפסחי' ומהימני במאי דקא שוו אהדדי. אבל השת' בהאי סהדות' גבי מאי דמכחשי אהדדי מה לי אי הויא הכחשה גמורה או לא. מ"מ הוה לי' עד א' בהכחשה ולא כלום הוא. ואפש' לומ' דרב פפא היינו קמ"ל לטעמיה דסב' דהמקד' בעד א' קדושיו קידושין מהו דתימ' כיון דהכי הוא דאמרי' נמי דתיהוי הימנות' גביה ואלו היכא דקא אתי בקמיית' ניהמני' כתרי וכי אתי אידך ה"ל גבי האי חד במקום שנים דומי' דעד אומ' מת ועד אומ' לא מת דהימנוה רבנן לקמא כתרי ותו לא מהימן אידך ותיתסר אפומיה קמ"ל דכי קיימ' לן דעד א' נאמן בקדושין לומ' שהוא כשאר איסורין דקיימ' לן בהו דעד א' מהימן וכל מקום דאיכ' אחרינ' דמכחיש לי' לא מהימן כלל. דעד אח' בהכחשה לא כלום הוא. הילכך ה"נ לא מפקינן לה בהכי ואפ"ה לכתחילה מיהת לא תינשא. ולא דמיא להההיא דלעיל דאחד אומ' מת דאמרי' דהימנוה רבנן כבי תרי וחשבינן אידך גבי' חד במקום שנים. דהתם הוא דאלו מדינא בתרי בעינן וכיון דהימנוה רבנן וודאי במקו' תרי קאי וכבי תרי חשבינן ליה אבל הכא אליבא דרב פפא וודאי הרי הוא כשאר איסורין ומדינ' נמי עד א' מהימן וכיון דאיכ' אחרינ' דקא מכחיש לי' בכי הא וודאי חד בהכחשה לא כלום הוא וכן דעת רבינו נר"ו. והכא איירינן בשותקת דאי לא בלאו החשה דאידך נמי לא מהימן:

והא דנקט טעמ' דה"ל חד במקום שנים ולא קאמר ה"ל עד אחד בהכחשה. היינו כדפרישנ'דמשום דאתי לאפוקי דלא תימא דעד אחד בקידושין הימנוהו כתרי. והוי אידך גביה חד במקום שנים נקט ליה האי לישנא דאדרב' האי דקאמר נתקדשה חשיב לן לגבי אידך חד במקום שנים. ומשום אידך דקאמר בסיפא זה אומר נתגרשה וזה אומר וכו' דנקיט האי לישנא ומיהו איכ' נוסחי התם דגרסינן בהו רב פפי. ורב פפי לחוד ורב פפא לחוד. ואפש' דרב פפא כהילכת' ס"ל. ומיהו מסתברא דאליבא דהילכתא נמי אפשר לפרש דהכא וודאי בדלא מכחישי אהדדי ורב פפא האי טעמא דקאמ' לא איצטריך לן היכא דאתי לאסהודי בפנוי' דהא וודאי עד אחד בקידושין לא מהימן לן. ולא איצטריך לן האי טעמ' אלא לזה אומר אשת איש הית' ונתגרשה ונתקדשה וזה אומר אשת איש הית' ונתגרש' ושוב לא נתקדשה דמהו דתימא השתא תרווייהו דקיימא בחזקת איסורא וליכא אלא חד דמוקי לה בחזקת היתר. והיינו מאן דאמר נתגרשה ושוב לא נתקדשה.

אבל אידך הא קאמר ונתקדשה. והך נמי מודה דאשת איש הוות וכיון דכן הוה אמינא ליהוי האי דמוקים לה בחזקת היתר כחד לגבי שנים קמ"ל. דאדרב' אמרינן לאידך גיס' דתרוויהו בפנוי' קא מסהדי דהא קא מודו תרווייהו דנתגרשה והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים. והאי דאיצטריך רב פפא לדחוקי נפשיה בהאי טעמא. משום דמתניתא סתמ' קתני דאיתיה להאי דינ' לעולם ואפילו אתו לאסהודי כי האי גוונא דאמרן והשתא אתיא שפיר לישנא דקאמר תרווייה בפניה קא מסהדי והא דקאמר אשת איש הוה ליה חד. ואין דבריו של אחד במקום שנים:

סיפא עד אומר נתגרשה ועד אומר לא נתגרשה. כדפריש לעיל:

קמ"ל דעבידי אינשי דמגרשי בצינע'. תמיהא לן ומאי שנא לא ראינוה שנתגרשה. אפילו אמרו ראינוה שלא נתגרשה נמי הכי דינ'. כדאמרינן לעיל שנים אומרי' נתגרש' ושנים אומרי' לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. ומיהו מתניתא לא קשיא דרבות' קמ"ל דאפילו בהא לא תנשא לכתחילה. אבל האי טעמא דאמרינן עלה דקמ"ל. דעבידי אינשי דמגרשי בצינעה בלאו הכי נמי הכי דינא. ואפשר לומר דה"ק אפי' לא נשאת לאחד מעידיה אלא לאיניש אחרינא דעלמא או אינה אומרת בריא לי. דאי דקאמרו ראינוה שלא נתגרשה בהני תצא אבל השתא לא תצא. ולשטתיה דרב אשי נמי איכא למימר כגון דאמרי עכשיו גרשה ובהא כיון דלא אמרי אידך אלא לא ראינוה לא אמרינן לא אחווי גיטך. אבל אלו הוי קא אמרי ראינוה שלא נתגרשה תצא דאמרי' אחוי גיטך:

אמרה נשביתי וכו' ר' הושעיא מתני לה אריש' וכו' עד מאן דמתני לה אריש' אית ליה דרב המנונא ומאן דמתני לה אסיפא לית ליה דרב המנונא כו'. קשי' לן ולמאן דמתני' לה אריש כיון דאית ליה דרב המנונא א"כ מאי שנא נשאת ואח"כ באו עדים אפי' באו עדים תחילה נמי תנשא לכתחילה. וכ"ת הא דרב המנונא לא הויא לכתחילה אלא דיעבד אכתי קשי' לן דמתני' משמע דטעמ' דנשאת קודם שבאו עדים הוא דלא תצא אבל באו עדים תחלה תצא. וכיון דאי' לן דרב המנונא אמאי. ויש אומרי' דהא דרב המנונא לא הויא אלא באשה שבאה היא ובעלה ממדינ' הים דמיגו דיכולה למימר לאו בעלי הוא השתא נמי כי אמרה בעלי הוא וגרשני מהימן וכיון דנשאת קודם שבאו עדים לא תצא משום דבדין נשאת דההיא שעתא מהימנא הוות. אף על גב דהשתא באו עדים כיון דאיכא חזקה נמי דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. כיון דנשאת בההיא שעתא דהוה מהימנא לא תצא. וליתיה דאם כן טעמיה דרב המנונא משום מיגו ואינהו נקיט ליה טעמיה משום חזקה. ותו הא דרב המנונא מתניתין היא ורב המנונא מתניתין אתא לאשמעינן. וכ"ת רב המנונ' דיוקא דמתניתין אתא לאשמעינן למימרא דאריש' מתני לה. אכתי לא הוה ליה למימר

האי לישנא אלא הכי האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת אע"פ שבאו עדים אח"כ דהא ה"ק במתני'. ותו דהא במסכת' נדרים אתינן למשפט' להא דרב המנונא מדתנן הת' ג' נשי' יוצאת ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך ומתני' וודאי ביושבת תחת בעלה איירינן. ופרכינן ליה נמי מדתנן הת' השמים בני לבינך אינה נאמנת. ומאי קושי' ההיא ביושב' תחת בעלה וכי קאמר ורב המנונא באשה שבאה ממדינת הים ומשו' מגו. אלא לאו ש"מ דלא שנא. ותו דאמרינן התם ביבמות בפרק האשה שלום היכי דמי קטטה בינו לבינה. ואמרי' כגון דאמרה לבעלה גרשתני והוינן בה וליהמנ' מדר' המנונ' ואם איתי' מאי קושי' דהא אמרת דלא קאמר רב המנונא אלא בבאה ממדינת הים ותו אמרינן התם בגיטין בעל אומ' לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומר' נתן לי ואבד. ומקשי' עלה וליהמנ' מדרב המנונא שמעינן מכל הני דהא דרב המנונא ביושבת תחת בעלה ורבינו מפר' דהשת' נמי קס"ד דהא דרב המנונא לא איתמר אלא בפניו כדאמרי' כדקאמר טעמא בהדיא אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. מיהו קסבר ר' אושעיא דכיון דאמר רב המנונא האשה שאמר' לבעלה גרשתני נאמנת בפניו ומשמע לן דאפי' לינשא לכתחל' שלא בפניו נמי כיון דליכא עדים בשעה שנשאת ונשאת בהיתר ואע"פ שבאו עדים אח"כ לא תצא דסמכי' עלה למימר' דמעיקרא דייקא ואינסב' דמירתת' דילמא אתי בעל וכי אתי אינה יכולה להעיז כדקיימא לן אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה וסמכינן עלה אהא מיהת דכיון דנשאת לא תצא. אבל באו עדי' תחילה לא דמהימנותא דרב המנונא ליתי' אלא בפני בעל'. והכי אתיא ההיא דגיטין דאתינן למימר מדר' המנונא דהאשה שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת לשני ואפי' שלא בפניו להצריכ' גט מן השני. אבל וודאי אינה מותרת לינשא לו בלא גירושי ראשון דהא מתניתין היא ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת ואפי' כי אמרה בהדיא וכ"ש בקבלת קידושין מאחר. וכיון דכן וודאי תפשוט מינה דליכא מאן דאמר דחשי' לן שלא בפניו כאלו הוא בפניו דאלו הוה בפניו כשקבלה הקידושין. בוודאי לכ"ע שהיא נשאת לו. אלא דבההיא דהתם נמי לאו דאמרינן דהא דרב המנונא לא איתמרא אלא בפניו. אלא דסברי' דכיון דאית' לדרב המנונ' בפניו שלא בפניו נמי חיישינן לה להצריכה גט מהאי טעמ' דאמרן דאפי' שלא בפניו מירתתא לכי הוי בפניו דבעל. ומסתברא דהא דרב המנונא אפי' לינשא לכתחילה איתמר כדאמרן. מדמדמינן לה התם למתני' דשלש נשים יוצאות ונוטל' כתובה ומתני' לכתחילה היא ה"נ דכוותה לכתחילה קא אמרינן אי מהימנא. אע"ג דלאו היכריחא הוא דאפשר דהת' להוציא' מרשות בעלה בלחוד הוא דקא מיבעיא לן ודומיא דמתני' דהת' דהני נמי צריכות גט. אבל עיקר ראיה מההיא דגיטין

דפרכינן וליהמנ' לדידה מדרב המנונא ומוכח התם בהדיא דאפי' לכתחילה. וכיון דכן משמע לן דמהימנא נמי לענין כתובה. דכיון דנשתריא לאינסובי. כתוב' נמי אית לה כדאמרי' התם מספר כתובה נילמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש לכי. ומיהו דווקא לענין עיקר כתובה ולא לענין תוספת. דלית לן מדרש כתובה אלא לעיקר כתובה כדמוכח לקמן. ולענין הילכתא ופסקא דשמעתא מספקא לן וקיי"ל בה לחומר'. והכא קיימא לן כמאן דמתני לה אסיפא אבל אירשא אפי' אם נשאת תצא:

ובענין אשה שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר אפי' שלא בפניו צריכ' גט. ומיהו מתרצתא וניחותא דשמעתא לאו הכי אתיא דר' אושעי' אית ליה דהא דרב המנונא אפי' שלא בפניו ולא שני ליה בין בפניו לשלא בפניו כלל מדלא אמר לה להדי' כמו התם בגיטין דפרי' דאזל' בהך סברא. ותו דאם כן תנא דמתני' דנחית לאשמעינן האי דינא שלא בפניו. עדיפא מינה הוה לן לאשמעינן בפניו שהיא מותרת לכתחיל' ומדלא תני הכי ש"מ דליכא ריבותא יתירתא ממאי דתני וזה הכרח גמור. אלא מחוורתא דרב המנונא לאו להינש' קאמ' ולא עוד אלא אפי' נשאת תצא בין בפניו. דכיון דאינה מותרת להינשא אף כשעברה ונשאת שלא ברצון חכמים תצא. ומאן דמתני' לה אירישא דסבר דהא דרב המנונא אתיא בין בפניו בין שלא בפניו כדאמרי' דסבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה. לא שני ליה כלל בין בפניו לשלא בפניו דכי היכי דבפניו אינה מעיזה שלא בפניו נמי דאפי' אלו קים לה דלא אתי לעולם. והאי דקאמר האי לישנא ומר סבר אפי' שלא בפניו נמי אינהמעיזה ולא אמר ומר סבר כי איתמר דרב המנונא אפי' שלא בפניו. ואי משום הא לא אריא דהכי נמי קאמר אלא דאטעמא דמילתא סמיך דבאידך נמי אמרי' כי איתמר דרב המנונ' בפניו אבל שלא בפניו מעיז' ולא אמר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל לא שלא בפניו. אלא דקאמר טעמא דמילתא. והאי נמי אהדר לי' אטעמ' דמילתא דשלא בפניו נמי אינה מעיזה. וממילא ש"מ דכיון דליתיה לטעמא דהא דרב המנונא בין בפניו בין שלא בפניו. וכדאמרי' דלא שני לן בין בפניו בין שלא בפניו כלל דבתרווייהו מהימנא בחדא גוונא. וכיון דכן היינו טעמא דמתני' דמשמע מינה דאם באו עדים תחיל' תצא דהא אמרן דמודה רב המנונא בהא אפי' בפניו. אבל נשאת קודם שבאו עדים לא תצא דמאי טעמא קאמרינן אליבא דרב המנונא נשאת תצא לפי שנשאת שלא ברצון חכמים. אבל זו שנשאת קודם שבאו עדים בהיתר וברשות אין לנו שום דרך להוציאה מבעלה. והשתא אתיא שפיר הא דאמ' שמואל לא נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא. דשמואל אליבא דכולהו איתמר ואפי' לר' אושעיא דמתני לה אירישא וכן מוכח בירושלמי בפירוש. והיינו טעמא דהא מדינא מהימנא כדאמרן וכיון שהותרה

בב"ד שוב אין בידינו כח להוציאה מהיתרא. ואידך סבר דהא דרב המנונא לא איתמ' לענין נישואין אלא להוציאה מבעלה ואתיא שפיר ההיא דגיטין דמאן דסבר נמי התם דהא דרב המנונא בין בפניו בין שלא בפניו לא קאמר אלא להצריכה גט. ולפי שיטה זו אפשר גם כן שנאמנות ליטול כתובתה דכיון דמן הדין מותרת להינשא אף ע"פ שאין רצון חכמי' להאמינה כל כך להינשא על פיה'. לכשתנשאי כו' קרינא. ומיהו לא נהירא ולשון זה נאה ומתקבל לומ' שלא סמכו חכמי' בכך לעניין נישואין ועולין דברי הגמ' יפה כפשוטן.

ואם משנישאת כו' אמר אבוה דשמואל כו' תניא אמרה נשבתי כו'. ולא אמרי' תניא כוותי' דשמואל. משום דשמואל קאי אפי' ארישא לחד לישנא. וממתני' ליכא ראיה אלא לשבויה:

הנך שבוייתא כו' עד אמר רב אשי. וההיא דנדרים לאו רא' היא כדפרישנא לעיל. וההיא דגיטין נמי לאו ראי' היא כדכתיבנ' התם בס"ד. אמר רב אשי עידי טומאה אתמר קשיא לן ולמאי דקס"ד מעיקרא דעידי שבויה אתמר א"כ מאי קאמר והא איכא עדים במדינת הים ומהדרי השתא מיהת לא איתנהו דהא איתא לשבויי קמן ואפ"ה אמר ר"י לרב שמן בר אבא זיל איטפל בקרובתך ואנו אין לנו עידי שבויי גדולי' מזה שכולן רואין אותן בידן אף זו הרי היא לפנינו בידן. י"ל דאנן לר"י לא קשיא לן דר"י שפיר קאמר ואליבא דהילכתא אלא לר' חנינא ומעיקרא קס"ד דכי אשרי ליה לרב חנינא מקמי דעל שבוייהו הוא דאשרי ליה הכי. ולבתר דעל שבויינהו אמר ר' חניני בנן דמוריין אינו לפי שידעו לעשו' כן והכי אמרו למילתיה התם ולא מכרעא אי לאיסורא או להתירא. והיינו דאקשו ליה מקמי הכי דעל שבוייהו היכי שרי ליה והא איכא עדים במדינת הים כלומ' דאיכא קלא דהוו עדים במדינת הים ואיהו אהדר דכיון דהשתא מיהת ליתנהו לא איכפת לן. והיינו דקשיא לן מאי האי דאהדר להו הכי דהשתא ליתנהו ואפי' איתנהו כיון דשריה מאי הוי והאמ' שמואל כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת ואמר רב אשי עידי טומאה איתמר. ואתיא השתא כולה שפיר כפשטה. והאי דלא חש לה ר' חנינא לקול אף על גב דבעלמא חיישינן לה משום טעמא דבשבוייה הקלו:

דף כג:

שתי נשים ת"ר אני כו' עד אלא פשיטא דאיכא עדים. רישא דאמרי אני טמאה וחברתי טהור' שפיר אתיא לן בין בעדים בין שלא בעדי' דאפי' בלא עדים מהימנא עלה ואפי' בעדים משתרי' חברתא אפומא דידה. אלא אאידך הוא דמוקמינן לה דאיכא עדי' וכ"ת

אי דאיכא עדי' א"כ אמאי אינ' נאמנת על חברתה לומ' שהיא טמאה. וי"ל דלאו דוק' קאמר אלא כלומ' אין אנו צריכין לנאמנות' כיון דאיכא עדים. וכ"ת א"כ מאי האי דמקשי' אמציעתא אני וחברתי טמאה כו' עד אי דאיכא עדים אמאי לא מהימנא. לימא ליה מאי אינה נאמנת דקתני אין אנו צריכין לנאמנותה. ואפשר לומר דלא דמיאן דברישא דתני עלה וחברתה אינה נאמנת. איידי דתני עלה אינה נאמנת כללה לחברתה בהאי לישנא ולמימרא דאין אנו צריכין לנאמנותה קאמר. אבל מציעתא דאלו בדידי' קתני נאמנות וחברתה אינה נאמנות כלל משמע:

אלא פשיטא דליכא עדים. אימא סיפא כו' עד איהי שויתה לנפשה חתיכא דאיסורא. **חברתה משתריא אפומא דידה.** כלומר והוא דאתאי איהי ברישא. דכיון דקבלניה לסהדות' דידה ואשתריא לה אפומ' דידה הויא לה כשני' ותו לא מהימן אידך אלא כחד במקו' שנים. ואע"ג דהאי איש וקמא אשה. אבל היכא דאתו בהדי הדדי לא. והכי מוכח התם במס' סוטה. אלא דקשי' לן אידך דאמר' אני טהורה וחברתי טמא' ואמר לה עד את טמאה וחברתיך טהורה איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה. חברתה משתריא אפומא דעד. משמע לפום לישנא דעד דשרי לא אתי בתר'. וליכא למימ' דשני לן בין עד כשר לעד פסול למימרא דעד כשר מהימן לן אפילו במקום הכחשה דעד פסול. דהא בהדיא מוכח התם בירושלמי דיבמות דלא שני לן ביניהו כלל. ואפי' בין שפחה לעד כשר. אלא דאיכא למימר דלישנא לאו דווקא ולעולם כגון אתי עד דשרי לכתחלה. אי נמי אפשר דבשבויה הקילו להאמין עד כשר בהכחשה דעד דלאו כשר. אבל בשוין אין לנו. וחברתי טמא' וכו' ופירש"י ז"ל הוא הנכון:

וכן שני אנשים כו' כל הני למה לי צריכי כו' והא דאמרינן אבל עדים דליכא דררא דממונא אימא לא כלומ' גבי דידהו. והא דאמרי' נמי אבל אשת איש דאיסורא ואפשר דאפילו תנא אשת איש נמי ממונא מאיסורא לא ילפינן ולא איסורא ממממונא. אי נמי אפשר דלא כפלינן לה לאצרכת' ודכוות' בתלמוד'. והא דאמרי' ושתי נשים שנשבו למה לי מהו דתימ' ניחוש לגומלין קא משמע לן כלומ' דאפי' לרבי יהודה דחייש לגומלין. בהא מודה דלא חיישינן וטעמ' משו' דבשבוי' הקלו:

דף כד.

תנו רבנן אני כהן וחבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה כו'. קשיא לן להשיאו אשה אמאי לא. דפסול' קהל לא חיישי' מסתמ'. והכי אמרינן התם ביבמות זיל גלי. או נסיב בת מינך. אלמ' דאי גלי מוקמי ליה בחזק' כשר ומנסבי ליה. אי

משו' פסולי כהונה נמי הא קי"ל לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין. ואיכא דמוקים לה כגון דנפק עלה קלא דפסלו'. ואע"ג דקיימא לן דאין ערער פחות משנים. ה"מ לפסולין ממש אבל לענין יוחסין חיישי' דמעלה עשו ביוחסין והיינו דנאמן לתרומה ולא להשיאו אשה. ואיכא מאן דאמר דמתני' ר"מ דאמר כל המשפחות בחזקת פסולות. ופליגא רבנן דקסברי דכל המשפחות בחזקת כשרו' וקיי"ל כוותייהו. וזהו שנוהגין עכשיו להשיא כל אד' ע"פ עצמו. דוודאי נאמן לומר ישראל הוא כדמוכח בפסחים בההוא עובדא דאמרי' בההוא א"י דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים. וכיון דנאמן לומר שהוא ישראל הרי הוא בחזקת כשר כרבנן. ורבי יעקב ז"ל פי' להשיאו אשה לאו דווקא אלא כלומר לענין יוחסין. שיהא אצלנו בחזק' מיוחס להעלות בנו לעבודה או לסנהדרין או להשיא בתו לכהן הבא לישא ורוצה לבדוק. ולפי דעת רבינו נ"ר חוב' עליו לבדוק שאין שום כהן רשאי לישא בלא בדיקה משו' משפחה שאינה מוחזקת כמו שמוכיח במסכת' קידושין ואינו נאמן אצלינו שיהא בחזקת מיוחס ע"פ עד אחד בלא שנים.

דף כד:

ופרישנא דר' יהוד' ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קא מפלגי לאו אדינא פליגי כלומר אי דינא לאסוקי מתרומה ליוחסין דאם כן אשתכח דבלא כלום פליגי. אלא בהא פליגי דר"י סבר דחיישי' דילמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסין ולאו מן דינא אלא דמאן דחזי ליה דאכיל תרומה מחזיק ליה בכהן כשר ומיוחס ויבא להעיד עליו ליוחסין הילכך כל אסוקי לתרומ' נמי כאסוקי ליוחסין דמי. וכיון דכן לאסוקי לתרומה נמי בעינן שנים. ורבנן סברי אין מעלין דקסברי דלא חיישי' דילמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסין הילכך לאסוקי לתרומה בעד אח' סגיא לן. והא דאמרינן היכי דמי אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן עד מאן קא מסהיד עילויה. פירשו בתוספת' דדווק' ליוחסין הוא דאמרי' האי טעמ' אבל לתרומה מהימן דלא גרע ממסיח לפי תומו ואליב' דרבנן דסברי אין מעלין מתרומה ליוחסין דאלו לרבי כיון דליוחסין לא מסקי' ליה הוא הדין לתרומ':

איבעי' להו מהו לעלות משטרות ליוחסין היכי דמי אילימ' דכתי' ביה הכי אני פלוני כהן עד מאן מסהיד עילויה. לא צריכא דכתיב ביה אני פלוני כהן לויתי מפלוני וחתימי סהדי מאי. אמנה שבשטר מסהדי או דילמ' אכולה מילת' מסהדי. רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין. פירו' האי דמספק' לן דווק' בלישנ' דידיה כי האי דאמ' אני פלוני כהן. אבל בלישנ' דמסהדי וודאי מהני, וכי מספק' לן נמי דווק' בהך

דשייך למידק בשמא דידיה אבל אידך מילי דמיתמרי בשטר' משמא דחד ובלישנ' דידי' הא וודאי לא לאסהודי סהדי אתא אלא דאינהו אמר להו הכי:

איבעיא להו מהו לעלות מנשיאת כפי' ליוחסין. כלומר אי חיישינן דילמ' אתי לאסוקי ליוחסין. תיבעי למ"ד מעלין הני מילי תרומה דעון מית'. כלומר דכיון דחמיר' כולי האי דינא הוא דניחוש דילמ' אתי עצמ' למיטעי לאסוקי מינה ליוחסין אבל נשיאות כפים דאיסור עשה לא. וכיון דכן מעלין לנשיאות כפים בעד אחד. או דילמ' אפי' למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכל' בצינע' אבל נשיאות כפים דבפרהסי' כולי האי לא מחציף איניש:

ובהא וודאי דינא הוא דחיישי' דילמ' אתי למיטעי עלמ' בתריה לאחזוקי בכהן גמיר לאסוקי' ליוחסין. וכיון דכן לא מסקינן לנשיאות כפים אלא בשני עדים דומי' דיוחסין לאסוקי לנשיאות כפים כאסוקי ליוחסין דמי כדאמרן. והיינו נמי בעיין מעיקר' אם מעלין מנשיאו' כפים ליוחסין אי בעי' להעלותו לנשיאות כפים שנים או מעלין ע"פ עד אחד דהא בהא תליא כדפי':

כיון דפרסי ידיהו אתו לאסוקינהו דמשמע לן דבבבל בכל דיני כהונה היו נוהגין בכל מה שאיפש' בחוצה לארץ והיינו דקשיא לן ניחוש דילמ' אתי לאסוקינהו. וכ"ת ואמאי לא קשי' ליה היא גופ' כיון דפרסי ידייהו אמאי לא אסקינהו. י"ל דהא ל"ק ליה דעזר' לפי מה שראה בבבל חזקתן בכל אחד נהג בהן איהו ידע טעמ' אמאי לא אסקינהו דלא הוי מוחזקין גבי' במעלי, אבל הא אכתי קשי' לן כיון דהכי הו' אמאי לא חאיש עזר' דילמ' אתי לאסוקינהו כיון דפרסי ידיהו אם איתי' דקיימ"ל דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין. ומהדרינן שאני הכי דריע חזקתייהו. ומסתבר' לפרושי לפי שאבד כתב היחוס שלהן חוששין שמא נאבד לדעת ודבר מפורסם הי' וידוע לכל. ורבי' שלמה ז"ל כת' דריע חזקתייהו כיון שלא היו אוכלים בקדש קדשי' והראשון מחוור יותר:

דף כה.

אלא מאי גדולה חזקה פי' רש"י ז"ל אם כן מה לנו לחוש עליהם כדי לבטל חזקתן שלא להעמידן על חזקתן. ונראה לפי דעתו דקושיין דגמר' היא אליב' דכ"ע בין אליב' דאידך דמתרצי לה דכולהו קשי' לן לרבא דקסבר דאין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין. כיון דכן למה לי טעמ' דגדולה חזקה בלאו האי נמי מאי איכ' למיחש עליהו לאפוקינהו מחזקתייהו ולאידך נמי דאית ליה מעלין מנשיא' כפים ליוחסין דמתרץ דטעמא משום דריע חזקתייהו. כיון דאיכא הך טעמ' נמי דריע חזקייהו תו ליכא למיח' עליהו וכיון

דכן מאי גדולה חזקה דלא שייך לישנא דגדולה חזקה אי לא הוה מידי דחזי למיחש עליה ולא חיישינן משו' טעמ' דגדולה חזקה אבל השתא דאמרינן דליכא למיחש למידי מאי גדולה חזקה אי משום דקיימי בחזקתייהו הא לאו כלום הוא דלא סגיא בלאו הכי. ומפרקינן דמעיקרא אכלו בתרומ' דרבנן והשת' אכלו בתרומה דאורייתא דלענין תרומ' אוקמינהו אחזקתייהו והיינו גדולה חזקה. ואי בעית אימא השתא נמי בתרומה דרבנן אכיל בתרומה דאורייתא לא אכיל. וכי מסקינן ליוחסין כו' כלומר השתא דאתינן להכי הא דאמרינן לעיל למ"ד מעלין דמוכח דאיתיה לטעמ' דריע חזקתייהו ממאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין אי מהא לא אריא דכי מסקינן ליוחסין בתרומה דאוריית' מתרומה דרבנן לא מסקינן. והא מוכח' דלרבא נמי מהדרינן דהא האי טעמ' דאמרינן וכי מסקינן וכו' לרבא הוא דמיצטריך:

אלא מאי גדולה חזקה דאע"ג דאיכ' למיגזר משום תרומה דאוריית' לא גזור והיינו גדולה חזקה ולמאן דאית ליה טעמא דריע חזקייהו אפ"ה אמרי' בה גדולה חזקה דבהא הוה לן למיחש טפי משום דאתי למיחלף מאי לאו ליוחסין לא לתרומה כלומר ואליבא דרבנן דקסברי אין מעלין מתרומה ליוחסין דאלו ר"י כיון דקסבר מעלין מתרומה ליוחסין כל אסוקי לתרומה כאסוקי ליוחסין דמי וכל היכא דלא מסקינן ליוחסין לא מסקינן לתרומה:

קסבר חלה בזמן הזה דרבנן ותרומה דאוריית' וכדאפוך להו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן. קשי' לן וכיון דכן אמאי נקט אכילת חלה בסוריא אפי' בח"ל נמי. וי"ל דאפ"ה אע"ג דהא וודאי דרבנן דווק' בסורי' הוא דהוי ראיה דאית לה עיקר מן התורה. דכיון דכן אפי' האידנ' דהויא דרבנן דייקי בה מה שאין כן בח"ל דכיון דלית ליה עיקר בדאוריית' כלל לא הויא ראיה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה קשי' לן בראשונה מאי דהוה הוה. וי"ל שאם יש לו עדים שנשאו אבותיו כפיהם באלכסנדרי' של מצרים הרי זו חזקה והא דאמרי' קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן וחלה דאורייתא אפילו הכי בעינן בארץ ישראל דאיכא עיקר בדאורייתא. כדפרישנא לעיל:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן כי' עד שהרי שבע שכיבשו ושבע שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו בתרומה. כתב רבינו חננאל ז"ל פירש אפי' כשהיתה מקצת הארץ ביד ישראל ומקצתה ביד הא"י כמו עתה בזמן הזה נתחייבו בחלה מן התורה. אבל אין חייבין בתרומה עד שתהא ארץ ישראל כולה ביד ישראל. ואמינא להו אנא איפכא כו' דתני' כי תבואו יכול משנכנסו מרגלי בארץ ישראל חייבין בחלה

תלמו' לומר בבואכם בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם וכי סליק עזרא לאו כולהו סליק ע"כ. פי' בבואכם בביאת כולכם אמרתי דבבואכם משמע ביאת כולם. מיהו משמע משעת התחלת' להיכנס לה. אבל כי תבאו משמע אע"ג דלאו כולהו אלא שנכנסו לה לגמרי אותן שעתידין להיכנס והיינו דאמרינן בחלה דכתיב בה בבואכם דנתחייבו בה בשבע שכיבשו ושבע שחילקו מכיון שהתחילו ליכנס לה ובביאת עזרא פטירי אפילו לאחר דאתו כולהו והכי איתא בספרי כמו שכתב רש"י ז"ל:

דף כה:

ההוא דאתא לקמיה דר' אמי כו' עד שקרא אחריו לוי במס' גיטין בפר' הניזקין אמרי' אין שם כהן נתפרדה חבילה. ויש שפרשו שאין לוי קורא כלל ולפי זה עולה זו יפה דכיון דקרא לוי כאן הרי זו ראיה שקרא כאן כהן ההוא דאתא לקמיה דר' יהושע בן לוי כו' עד ללויה על פיו:

רבי ור' חייא חד העלה בן על פי כו' עד הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי קשיא לן דהא תנן התם במס' קידושין אשה נשאתי במדינת הים ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ועל הבני':

ואיתמר עלה בהדיא דאפי' לענין קדשי הגבול תנן דלא מהימן ואיכ' דאמרי ר' תנא הוא ופליג. ורבינו נ"ר תירץ דההיא דבמוחזק לן בהנהו דהוו בניה וכיון דכן תו לא מהימן עליהו. אבל הכא כגון דלא ידעינן ליה ומגו דאי בעי אמר לאו בני הוא ויכול להעיד עליו להאכילו בתרומה. השתא נמי דאמ' בני הוא וכהן הוא נאמן:

ורבי חייא סבר כיון דקא מוד' דבנו הוא שוב אינו נאמן להעי' עליו ור' סבר שהפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרי' בשבויה דמהימנ'. ור' חייא סבר דלא דמי דשאני התם דשתיקות' מתירת'. ומיהו תמיה' לן הא דקאמר ר' חייא אם אתה מאמינן להאכילו בתרומה האמינו להשיאו אשה. מאי קאמ' וכי לא שמיעא ליה הא דלעיל דבין לרבנן בין לר' יהוד' עד א' אינו נאמן להשיאו אש' וי"א דר' חייא פליגי דקסבר דעד א' נאמן אף להשיאו אשה אבל כאן אינו נאמן לפי שהוד' שהוא בנו ואמר לו ר' אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומ' ואין אני מאמינו להשיאו אשה פרש"י ז"ל שבידו להאכילו בתרומה שהרי זה הי' כהן ונותנין לו תרומ' וכיון שכן הרי הו' יכול להאכילו ואינו נכון דלאו מגו מעלי' הוא דהא תינח היכ' דאיתיה אבל כי מת אואזיל ליה למדינת הים מאי איכ' למימ' ואפ' לפרש שבידו להאכילו בתרומה כלומר שאלו רצה לא היה מודה שהוא בנו והיה מעי' עליו שהו' כהן ונאמן להאכילו בתרומה שהרי

מעלין לתרומה על פי עד אחד. ואינו נאמן להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה שאפי' אינו אלא כעד א' דעלמא אינו נאמן ליוחסין ואינו נראה דפלוגתייהו בהא דמר סבר דעד אח' נאמן ליוחסין ומר סבר דלא מהימן. ונראה לפרש דר' ה"ק מעיקרא נאמן להאכילו בתרומה כעד א' דעלמא. ואינו נאמן להשיאו אשה אפי' בצירוף עד אחד דהוו להו תרי והיינו דקשי' ליה לר' חייא כיון דבתרומה מהימן לך כעד א' דעלמ' להשיאו אשה נמי ליהוי כעד דעלמ' ואם איכא אחרינ' בהדי' ניהמני'. ואמר לו ר' אני מאמינו להאכיל בתרומ' שבידו להאכיל' בתרומה כלומר שאלו היה רוצה לא היה מודה שהו' בנו ומעי' עליו שהו' כהן ונאמן וכיון דכן השת' נמי מהימן במגו. ואינו נאמן לענין להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה על פיו אפי' הוא רחוק בלא צירוף אחר וכיון שכן הרי זה עדות גמור ואין קרוב נאמן. ובירושלמי מפורש זה הטעם שכתבנו במה שאמרה שבידו להאכילו בתרומה. וכך אמרו שם חד בר נש אתא לגבי ר' אמר ליה בני הוא זה וכהן הוא. א"ל בנך הו' אלא שאינו כהן. אמר ליה רבי חייא רבי אם מאמינו את שהוא בנו האמינו שהוא כהן ואם אין את מאמינו שהוא בנו אל תאמינו שהו' כהן ונעשה בהרחק עדות ויהא נאמן עליו. אמר ליה בנו הוא אלא שאני אומ' בן גרוש' או בן חלוצ' הו' הרי זו מפור' בדברי ר' חייא שאמ' ויעש' בהרחק עדו' כלו' יהא נאמן מתוך שאם רצה היה נעש' בהרחק עדות שלא הי' מודה שהו' קרובו והיה נאמן להעלותו על פיו. השיבו שכיון שהודה שהוא בנו שוב אינו נאמן להעי' עליו וזהו כמו שפי' אלא שמוחלפת שם השיט' מדרבי לר' חייא רבינו נ"ר והא דאמרי' הכא דאע"ג דקיימא לן דהוי בנו חיישי' שהו' בן גרוש' או בן חלוצה כדאמרינן נמי החולק תרומה עם אחיו הכהנים בב"ד אינה חזק' ה"מ היכא דלית' לאחת' הכא כי ההי' דקדושין דאמרינן אשה נשאתי במדינת הים ואלו בניה צריך להבי' ראיה על האשה ועל הבנים דלא קים לן בההיא איתת' כלל. אבל היכ' דאיתיה הכא דידעינן לה מעיק', מיהו לא קים לן בה אי כשיר' היא או פסול' מסתמ' מוקמינן לה בחזק' כשיר' דאלו הות פסול' מסתמ' קלא הוה לה למילת' והיינו דאמרינן כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפיק עליה קלא. טעמ' דנפיק עליה קלא הא לאו הכי מוקמינן לה בחזק' כשרו':

דף כו.

תניא ר"ש בן אלעזר אומ' כשם שהתרומ' כו' עד בתר דקנסינהו עזרא הפירו' הנכון דפלוגתייהו דר"א ב"ע ור"ע בדיני דאוריית' דר"ע סב' דמן התור' מעש' ראשון ללוי. ור' אלעזר בן עזרי' סבר דמדאוריית' אף לכהן כדאמרינן התם דר' אלעזר בן עזרי' סבר

דבעשרי' ושלש' מקומות נקראו כהנים לויים. הילכך כי קנסינהו עזרא לר"א בן עזריה דסבר דמדאורייתא' מעשר ראשון אף לכהן קנסא דעזרא הוה לכהן דווקא ולר"ע דסבר דמדאורייתא ללוי דוקא דקנסא דעז' הווה אף לכהן. והיינו מוקמינן לה כר' אלעזר בן עזריה. ורבינו שלמה ז"ל פי' דפלוגתייהו דר' אלעזר בן עזריה ור"ע הוא דמוקמינן בתר דקנסינהו עזרא. והיינו דקא' ר"ע מעשר שני ללוי כלומר אף ללוי ור' אלעזר בן עזריה אומר לכהן דווקא ולישנא לא ניחא לי. והא דאמרינן התם ביבמות בגינתא דהוה לר' אלעזר בן עזריה והוה יהיב מינ' מעשר ראשון לכהן ואהדרי לה ר"ע פתח' לבית הקברות אע"פ שהיה אחר קנס עזרא ואף לדברי ר"ע היה יוצא ידי חובתו בכך דהא אפי' לר"ע בתר דקנסינהו עזרא אף לכהן הוא. אפשר שעשה כן להוציא מלבו שהוא סבור שאחר שקנס עזר' אין דין מעש' ראשון אלא לכהן וי"א דלר"ע לית לי' קנס עזרא דכיון דקסבר ר"ע דמדאורייתא דווקא ללוי לא הי' אפשר לצאת ידי תורה בנתינת כהן ואי אפשר שתיקן עזר כך ואינו נרא' והנכון כמו שכתבנו:

והא דאמ' רב חסדא הכא במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי כהן הוא ונפק עליה קלא וכו': אלא קאמר דהשת' אפילו לר' עקיבא אתיא:

מתני' ר"י אומר אין מעלין כו' והאמ' ר"ו אין ערער פחות מב איתמ' עלה בקידושין דכי אמר ר' יוחנן היכא דאית ליה חזקה דאבהתו' אבל היכ' דלית לי' חזק' לא. והא דקא פריך לר"א מינ' הוא משו' דקס"ד דוודאי ר' אלעזר ור"ש בן גמליאל היכא דאית ליה חזקה דאבהתיה פליגי. דהיכא דלית ליה חזקה כלל הוה לי' האי דקא מסהיד עליה דכהן הוא עד א' בהכחשה ודכ"ע ע לא כלום הוא. אלא וודאי כי פליגי היכא דאית ליה חזקה דאבהתי' והיינו דקאמר ר"ש בן גמליאל אין ערער פחות משנים דכיון דאית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן אוקי חד לגבי חד ואוקי גברא אחזקתיה. ולר' אלעזר קס"ד דקסבר דכיון דהאי דקא מסהיד עליה דכהן הוא הוה לי' עד א' בהכחשה כיון איכא ערער כלל. לא אמרינן אוקי גברא אחזקתיה והיינו דמקשינן והא אמר ר"י אין ערער פחות משנים כלומר דכיון דליכא אלא ערער חד. דכ"ע אמרינן אוקי חד לגבי חד ואוקי גברא אחזקתיה והא ר"י לא אשכחן עיקרה בשום דוכת' דכל היכא דאייתינן לה איתמר' בהאי לישנא. ואיכ' לפרושי דברי הכל דברי כל באי עולם. ובירושלמי משמע דאהא איתמר ואכ' לפרושי והאמר ר"י אמתני'. ונסחת הספרים ר"ש בן גמליאל היינו תנא קמא. וגירסת רש"י ז"ל היינו ר"א. ולנוסח' דספרי איכ' לפרושי נמי הכי היינו ת"ק דידיה דהיינו ר' אלעזר. וא"ת ואימא דמת"ק דר"י קאמר דאית לי' מעלין ע"פ עד א' כדאי' במתני' וכ"ת איכ' ביניהו דת"ק לא חאיש לגומלין. ורשב"ג חאיש לגומלין. ומאי חזית

דאמרת הכי דרשב"ג חאיש לגומלין ופליגא דת"ק ואתי' כר' אלעזר אדרבה אימ' רשב"ג לא חאיש לגומלין ופליג' בהא אדר' אלעזר ודר' יהוד'. י"ל דהכי אתי משמעות' דלישנא דהכי בדליכא למיחש לגומלין מדתני לה ת"ק בהדי' במעידין זה את זה קתני סתמא מעלין לכהונה ע"פ עד אח' והיינו דקשי' לן רשב"ג הייינו ר"א כלומר דרשב"ג נמי וודאי לא אמר אלא וודאי היכא דליכא עוררין דהיכא דאיכא ערער תרי הא פשיט' וליכ' מ"ד. אלא וודאי רשב"ג היכ' דליכא ערער קאמר ואם כן היינו רבי אלעזר:

אלא הכא בדמוחזק לן באבוה דהא דכהן הוא. מעיקר' נמי הכי משמע לן אלא משום אידך נקט לי'. והא דאמרינן נפק עליה קלא כי ההוא דגיטין דיצא שמה מקודשת ומיהו ומסתברא דדווקא לענין יוחסין או לעבודה או לסנהדרין הא לאו הכי קלא כלום הוא וכן דעת רבינו נ"ר:

דף כו:

והכא בהא קא מיפלגי ת"ק סבר כיון דאחתיני' לא מסקינן ליה דחיישינ' לזילות' דבי דינא פירש"י ז"ל דטעמ' דזילות' דבי דינא משום דהא אחתוני' תרי זימני, ואי מסקינן לי' תו היינו זילותא וליתה כדמוכח בבא בתרא בפ' חזקת הבתים דאפי' בחד זימנ' איכ' זילות' דבי דינא. אלא וודאי כל היכא דהא דאתינן למיעב' איפכא בדינא דלא מיתעבי' אלא מספיקא מקרי זילותא דבי דינא דסתרינן לי' לעובדא דבי דינא מספיקא. ורשב"ג סבר אנן אחתיני' ואנן מסקינן לי' ולזילותא דבי דינא לא חיישינן. קשיא ליה לרש"י ז"ל והיכי מסקינן לה והא תרי ותרי נינהו. וניחא ליה אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה והא אוקימניה בחזקת כהן אפומא דעד א' דאתא ברישא. אלמא ס"ל דחזקה דהאי גברא לא הויא אלא אפומי' דהאי עד קמא אבל חזק' דאבוה דה"ל לא מהני לן וכן פירש"י ז"ל גבי ינאי דאמרי' עלי' בקידושין במודיעי' ויבוק' הדבר ולא נמצא. מאי ולא נמצא אילימא דתרי אמרי אשתבאי וב' אמרי לא אשתבאי ב' וב' נינהו מאי חזי' דסמכ' אהני סמוך אהני. וליכא למימר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ינאי אחזקתיה שערער זה מתחילת בריית' יצא עליו ולא היה לו חזקת כשרות מעולם והא ליתא דחזק' דעד גופי' לא כלום הוא אלא הרי זה כגופו של עדות ובבבא בתר' נמי אמרינן זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה. והאי אייתי סהדי דאכל' שני חזקה. אמר רב נחמן אוקי אכילת' בהדי אכילת' ואוקי ארע' בחזקת אבהתה. הדר אייתי אידך סהדי אהבהתיה היא אמר רב נחמן אנן אחתיני' ואנן מסקינן לי' לזילות' דבי דינא לא חיישינ'. ואם איתה אמאי מסקינן ליה אמאי אוקיתרי לבהדי

תרי ואוקי ארעא בחזקתיה דאיתחזק בה אפומי' דקמאי. אלא וודאי חזקה דמחמת עדים לאו חזקה היא אלא הרי הוא כגופו של עדותן. תדע דאילו אתו בי תרי ומסהדי בחד דכהן הוא ולא מוחזק לן ביה כלל ואסיקניה. ואתי בי תרי ואמרי דלאו כהן הוא מי איכא מ"ד דכהן הוא הא וודאי ליכא מ"ד אבל הנכון דהכא מוקמינן תרי לבהדי תרי ומוקמינן לי' להאי אחזקתי' דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא. וההיא דהתם דינא' התם טעמא אחרינא איכא כדפרישנא התם. וה"נ מוכח בהאי פי' דלן הא דמתקיף לי' רב אשי אי הכי אפי' תרי ותרי נמי. ואי כטעמא דרש"י ז"ל מאי קושיא דהא הכי איצטריכא לן לאוקמי לי' אחזקתי' דאיתחזק אפומ' דעד א' דאת' ברישא. ואיכא מ"ד הכי קאמ' אפי' אתו בסוף תרי מאי שנא דנקט לה בחדש וליתיה דהא מאי קושיא דאי הוה בתרי דאתו בסוף אם כן הוה בעינן חמשה חד דאתי ברישא דהא כהן. ובתר הכי תרי דבן גרושה ובן חלוצה. ובתר הכי תרי דכהן ואי סגיא לן בד' מאי קושיא דנימא לה בחמשה. וליכא למימר נמי אמתניתין מקשי אמאי תני לה בעד א' דהיינו טעמא דמתניתין משום דבעי' עד א' דאתי ברישא דמוקים לה בכהן. אבל לדידן אתיא שפי' דלפום פי' דפריש הא וודאי קשיא מ"ש דנקט עד א' ברישא אפי' בתרי ותרי נמי ומאי שנא. ואנן הא דהוה מוקמינן לה הכי משום מתני' דקתני בעד א' ואכתי קשיא לן אמאי לא תנא הכי דהאי אפילו בתרי ותרי נמי הכי הוי וזה הנכון אלא אמר רב אשי הכא במצטרפין לעדות קא מיפלגי כו' עד דבריו:

מתני' (שם) **האשה** שנחבשה על ידי א"י על ידי ממון מותר לבעלה. נרא' מפרש"י ז"ל דמפרש לה באשת ישראל והיינו דקאמ' ע"י ממון מותר לבעלה דכיון דע"י ממון לא נהגו בה מנהג הפקר. וכיון שלא נהגו בה מנהג הפקר. מן הסתם לא ניתרצי' להם. ע"י נפשות אסורה לבעלה דכיון דע"י נפשו' נחבש' נוהגין בה מנהג הפקר וכיון שכן חוששין שמ' נתריצי' להם. וזה ליתי' דהא אמרינן עלה בגמ' לא שנו אלא בזמן שיד ישראל תקפה על א"י אבל בזמן שאינו יהודי תקפה על עצמן אפי' ע"י ממון אסורה לבעלה. ואי באש' ישראל הא מי איכא מאן דאסר. והרי שבויה שבאשת ישראל מותר מדאמרי' לקמן ובאשת ישראל איפרוקיניך ואותבינך לי לאינתי והיא גדולה מזו שהיא ברשותם לגמרי והרי היא ביד' לגמרי ותו דהא במסכת ע"ז מותבינן מתני' דהכא אמתני' דהתם דתנן לא תתיחד אשה עמהן. ופשטי' מינה דשני לן בין לכתחלה לדיעבד דמתני' דהתם דתנן לא תתיחד אשה עמהן אמרינן לכתחלה אינו ראוי להתיחד עמהן. אבל בדיעבד אין חוששין שנבעלה. ואתי' למימר מינ' דבהמה שנתיחדה עמהן כשירה לקרבן דבדיעבד לא חיישינן ואפי' הכי לכתחילה לא חזי ליחודי בהדייהו. ואי כפירש"י ז"ל מאי קושי'

ממתני' דהתם להא דהכא. דהא בהכא לא אמרינן דלא נבעלה. אלא שלא נתרצי' להם אעפ"י שראוי לחוש שנבעלה אין לאוסר'. ולפיכך אמר שם שלא תתיחד עמהן שהרי ראוי לחוש שלא תבעל. ובהדיא אמרינן התם דבדיעבד דלא חיישינן דנבעלה כלל. ודומיא דהא אתינן אבהמה שנתיחדה עמהן דלא חיישינן לה כלל בדיעבד אע"פ שאסור לייחדה להם לכתחילה. ותו קשיא הא דמתרצי' עלה הת' דשאני הכא דמשום הפסד ממונו מותרת והיינו דלא חיישינן לה להא דהכא. אבל בהא דהתם היינו טעמי' משו' דליכ' חששא דהפסד ממון. כלומר ובהא אפי' בדיעבד נמי לא והיכי אפשר לומר שכל אשה כיון שנתיחדה עם אינו יהודי תיאסר לבעלה אפי' הוא ישראל והאיכא שבויה דליכ' טעמא דהפסד ממונו:

ותו דאמרינן לקמן הני נשי דגנבי גנבי שריאן לגברייהו והא קא ממטו להו נהמא. מחמת יראה. והא קא ממטואן להו גירי מחמת יראה. שבקינהי ואזלן מנפשיהו וודאי אסירן. והא התם דכל היכ' דלא שבקינהי שריאן ואין חוששין להם. ותו בהא דאמרינן לעיל בתולה הנישאת ברביעי תבעל למושל תחל' ולידרוש להו דאונס בישראל מישרא שרי ולא חיישינן שמא נתרצית לו באחת מביאותיו. ובאסתר אמרו שהית' עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת שוכבת בחיקו של מרדכי ולא היה חושש שמא נתרצית לו פעם אחת אלא וודאי כל ישראל קדושי' וכיון שהיא אנוסה לפנינו אין חששין לה שמא נתרצית. אם תאמר ומשנתנו באשת כהן היא שבויה וכן פירשוה הגאונים ז"ל. ולפיכך על ידי ממון מותרת לבעלה דכיון דעל ידי ממון אין נוהגין בה מנהג הפקר ומחזיקין אותה שלא נבעלה כלל. על ידי נפשות אסורה לבעלה דכיון דעל ידי נפשות הוא נוהגין בה מנהג הפקר וחוששין שמא נבעלה ואלו כן הרי היא אסורה לבעלה כהן אפי' הוא באונס. והשתא אתיא שפיר הא דאמרינן בגמ' דאפי' על ידי ממון בזמן שיד א"י תקיפה על עצמן אסורה דכל היכא דליכא טעמא דחששה דהפסד ממוני אסורה והיינו כטעמא דהת' דאמרינן שאני התם דמשו' הפסד ממונו מירתת הא כל היכ' דליתיה להאי טעמא אסורה. וא"ת אם כן מאי האי דתנא האש' סתמא. י"ל משו' דכולה מתני בכהן אייריגן. וכי תימא אכתי מאי שנא לבעלה דנקט לכל כהן דעלמא נמי. יש לומר ריבותא קמ"ל דאפי' יש לה בעל על ידי נפשות אסורה נבעלה ולא מירתתי אע"ג דאיכא בעל. אי נמי דאפי' ע"י נפשות דבעל נמי אסורה אי נמי הא עדיפ' ליה למיתני דמפקי לה מבעל' ודומיא דאידך מתני' דתנן כל כהנות שבתוכה פסולות והוא הדין שאר נשי' שהן פסולות לכהונה אלא הא עדיפא ליה כדפרישנא. אבל בתוספות פירשו על ידי ממון מותרת לבעלה אפי' הוא כהן שלא נבעלה כלל. על ידי נפשות אסורה לבעלה אפי' ישראל דכיון דעל ידי נפשות

מתוך שנוהגין בה מנהג הפקר חוששין שמא נתרצית להם לדעת כיון שהיא יודעת שנגמ' דינה למית' לא שתתרצה מחמת יראה. דלא מיתסרא לה בהכי כדאמרן בהני נשי דגנבי גנבי דכל היכא דלא שבקינהי שריאן ואע"ג דממטיאן להו נהמא וגירי דאמרינן דמחמת יראה אלא שמא תתרצה לדעת. והא דאמרינן בגמ' דבזמן שיד א"י תקיפה על עצמו אפי' על ידי ממון אסירה נבעלה לכהן קאמר. ודאמרינן נמי דבעינן נגמר דינה לאוסרה אפי' לישראל אבל לכהן בלאו הכי נמי כל היכא דלאו על ידי ממון. ואינן עולות יפה לפרש שמועתנו סירוגין סירוגין והנכון כמו שכתבנו:

גמ' אמר שמואל בר רב יצחק כו' עד לבעלה ועידיה מעידין אותה שלא נסתר' ושלא נטמאה ואמרו להם חכמים אם אתם מאמינין אותה שהירהנה כו'. וודאי עדים דהכא עדים כשרים נינהו. שאינ' נאסרת בשבויה או בהורהנה אלא על פי עדי' כשרי' שלא סמכו על פי עבד ושפחה אלא להקל וכיון שכן בדין הוא אפי' לא היו אותן עדי' עצמן אלו שמעידין שלא נטמאה אלא עדים אחרי' אף הם נאמנין אלא מעש' שהי' כך הי' על ידי נפשות כו':

דף כז.

אמר רב כגון נשי דגנבי ולוי אמר כגון אשתו של בן דינאי מסתבר' דלוי פליג אדרב דלוי סבר דווק' אשתו של בן דינאי שהי' רוצח. ודחזקי' ור' יוחנן נמי פליגי בהדי' מיהו לא מכרעא פלוגתייהו בפלוגת' דרב ולוי כלל דתרווייהו אפשר דסביר' להו כרב ותרווייהו אפשר דסביר' להו כלוי ואפי' לחזקי' דבעי נגמר דינן להריגה. איכא למימר הא דלוי דדוקא אשתי של בן דינאי אבל דגנבי אע"פ שנגמר דינן להריגה כיון שלא נתחייבו על ענין חמור אלא על עסקי ממון אין נוהגין בשלו מנהג הפקר ולא באשתו. וא"ת ולחזקיה בשלא נגמר דינן להריגה אכתי היכי שריאן. ונשי דגנבי נמי ללוי אע"פ שנגמ' דינן להריגה ואליבא דחזקי' והא במס' ע"ז אסקינ' דכל היכ' דליכא טעמ' דמשום הפסד ממונו מירתת. חיישינן לה אפי' בדיעבד ומחזקינן לה בנבעלה. י"ל התם הוא בנתיחד' מדעת עצמה שכיון שכן אין מתיראין עליה שהרי לדעת עצמה היה ואונסין אותה על כרחה אבל כאן שנחבשה למלכות כל זמן שלא יהא כל שלו הפקר מדין המלכות מתיראין שמא תהא צווחת למלכות ושומעין אותה:

מתני' עיר שכבשה כו' ורמינהי בולש' כו' עד כאן בכרקו' של אות' מלכו' כאן בכרקו' של מלכות אחרת פירש"י ז"ל משנתנו בכרקו' של מלכות אחרת שכיון שכן אין המלכות מקפיד עליהם לפי שאינו סבור שהעמיד בידי אחר שהיא מלכו' אחרת ורשאין להפקיר

הכל כפי מה שירצואבל מתני' דהתם בכרקום של אותה מלכות ובזו אינה רוצה להשחית את העיר אלא לכבשה בידו להיותם לו לעבדים. ולפיכך אמרו שהם מותרת לפי שאין פנאי לנסך מפני פחד המלכו' שאין רוצה להזיק העם שבתוכ' וגריס ובכרקום של אות' מלכו' נמי אי אפשר דלא מישתמיט חד מנייהו ובעיל כלומר אע"פ שלא ניתנה רשות לכל לחבל א"א שלא נשמט אחד מהם ובעל ומהדרינן כשיש משמרו' רואות זה את זה ובדמהדר לה למת' שישולח וכלב' וגז' ואווזא ואין זה הפי' נכון דמאי האי דנקט אי אפשר דלא משתמיט חד מיניהו ובעיל. אי אפשר דלא משתמיט חד מינייהו ומנס' הוה לי' למימר. דהא מתני' דהתם דיין נסך הוא דאוקמינא ביין נסך. ולהאי חששא וודאי לא מסתיין פירוק' דמשמרית דהא חזינן לה לחביות סתומות דנפתחו וכיון שכן כשם שנפתחו ולא הרגישו משמרת כך אפשר לנסך ומדברי רש"י ז"ל נראה דר' יצחק בן אלעזר משמי' דחזקי' לאו לאיפלוגי אדר' מרי את' דוודאי אית לי' היפרושא דר' מרי בין לנסך ולבעול. אלא לאיפלוגי בלבטול גופי'. למימרא דשני לן בי' בין כרקו' של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת. ואכתי ליתיה להאי פירושא דא"כ מאי האי דמקשה אי אפשר דלא משתמיט חד מיניהו ובעל ומי' מתסרן בהכי והא לקמן אתינן למימר דאין שם אלא מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולן ואפי' אינה מחזק' אלא אחת. ותו דשינויא לא סליק שפיר דמפרקינן במשמרות. שאין דרך במשמרות אלא סביבות העיר אבל לא על כל מבוי ומבוי ועל כל בית ובית בכל דוכתא ודוכתא שושילתא וכלב' ואווזא. ולישנא נמי מוכח דלאו בתוך העיר קא אמרינן אלא סביבותי' דקאמר דמהדר לה. אבל הנכון כמו שפיר' רבינו חננאל ז"ל דבכרקום של אותה מלכות מיתסרן דרוייחי להו שעתא. יש להם פנאי לפי שהם קרובים למקומן ואלו בא עזר לעיר הם קרובים לנוס ולהנצל ולפיכך יש להם פנאי לבעול אבל בכרקו' של מלכות אחרת לא מיתסרן לפי שהם רחוקים ממקומן ולבם חרוד עליהם ואין כונתם אלא לשלול לבז' ולשו' למקומן ולפיכ' אין להם פנאי אף לבעול ופרכינן ובכרקום של אותה מלכות נמי אי אפשר דלא מישתמט' חדא מינייהו והכי אית' נוסחא דגאונים ז"ל. כלומ' אף בכרקו' של אותה מלכו' אע"פ שיש להם פנאי לבעול למה נאסרו, שהרי אי אפש' שלא נשמפ' אחת וברח' וכיון שכן ראוי נחלות היתר בכולן כמו שאמרו שאם יש שם אפי' מחבוא' אחת מצלת על כל הכהנות כולן. ומפרקינן כשיש משמרו' רואות זו את זו ובדמהדר לה למתא שושילתא וגזא ואווזא כלומ' סביבו' העיר דהשתא לא יכלו למערק והיינו דמיתסרן כולה. ובהא פליגי ר"י נשיאה ורבנן דחד לא חשיב לי' קושי' דאי אפש' דלא מישתמט' חדא מינייהו וערקא דלא שכיח לה ולא יכלו בלאו פשי' נמי דמשמרו'. וכן מוכח ביוש' כל' הזה

שפירשנו וכן אמרו שם איזהו כרקום ר' בשם רבי חייא בר אשי כגון זווגין ושלשליו' וכלבי' ואווזות ותרנגולין ואטריגות מקיפין את העיר כו' מעשה היה וברח' משם סומה אחת היה שם פירצה אחת מצלת את הכל. ר' זעירא ר' בא בר זבדא יצחק חקולא בשם ר' יודן נשיא ובלבד כרקו' של אותה מלכות אבל כרקו' של מלכו' אחר' כלאיסטי' הוא. ולענין הילכת' פסק הרב אלפסי ז"ל כרב מרי וטעמי' משו' דרמינן לה להא התם במס' ע"ז ומפרקי' לה כדר' מרי ולא מייתי לה לאידך משמע דס"ל (נ"א דלא ס"ל) דרי"בא ורב מרי פליגי (נ"א דר' מרי פליג) דלר"י ל"ש בין הנס' ולבעול והמהי' דבריו כיון שכן היכי דחי לה להא דר' יצחק מקמי דר' מרי והא חזקיה והא ר"י ושמואל ור"י נשיאה ורבנן כולהו אית להו דר' יצחק לפיכך נראה דר' יצחק וודאי לא פליג אדר' מרי דמודי ר' יצחק דשני לן בהו בטעמא דאמ' דאיכא היפרישא בין ניסוך ולבעול דלנסך אין פנאי לעולם אפילו בכרקום של אות' מלכו'. ומתני' דהתם בין בכרקום של מלכות אחרת בין בכרקום של אותה מלכות אלא ר"י אלבעול קאי ובהא פליגי אדרב מרי. דרב מרי סבר דלעולם לנסך אין פנאי לבעול יש פנאי לעולם אפי' בכרקו' של מלכו' אחרת ור' יצחק וודאי פליגא אהא למימר' דכי אמרי' לבעול יש פנאי. ה"מ בכרקום של אותה מלכות אבל בכרקום של מלכות אחר' לא. וכ"ת וריב"א משמיה דחזקי' היכי קאי אדר' מרי והא קדי' לי' טובא. י"ל דר"י לאו אדרב מרי קאי אלא דר"י אמתני' איתמר' למימר' דמתני' לא אתי אלא בכרקו' של אות' מלכו'. ובדין הוא דה"ל למימר ל"ש דאמתני' קאי וה"נ משמע לן דר' יצחק כי אמרה למילתיה ל"ש קאמר ואמתני' קא' אלא דמאן דמסדר תלמודא אמרי אדרב מרי ואמרוה לדרב מרי מעיקרא משום דבדרב מרי מיפרקן מתני' דהכא ודהתם ובתר הכי אמרי' לה עלה הא דר' יצחק כאלו איתמרא עלה. למימרא דרב מרי אמר דההיא דהתם לענין ניסוך אין פנאי לעולם והא דהכא לענין כהנו' דווקא ומשום דלבעול יש פנאי לעולם. והיינו דאתי' עלה הא דר"י בהאי לישנא דאמר כאן וכאן. למימרא דלא תימ' דמתני' דהתם לענין ניסוך דווקא דאפי' תימא לבעול כאן בכרקו' של אות' מלכו' כאן בכרקו' של מלכו' אחר'. דמתני' דהת' זימנין דהוי אפי' לענין כהנו' בכרקו' של מלכו' אחר' דלא אמרינן לבעול יש פנאי מיהו מתני' דהכי בכרקו' של אות' מלכות דווק' ומתני' דהתם לענין יין נסך אפי' בכרקו' של אותה מלכות אית' דלנסך אין פנאי לעולם. וקיימ' לן כרב מרי ואליב' דר' יצחק ב"א והיינו דלא אייתי' התם אלא לישנ' דרב מרי דהתם לא איכפת לן אלא דינא דיין נסך והא איתמ' לי' כיון דאמרי' לנסך אין פנאי ולעול' ד"ה הוא והכ' מרווחי' בה דהשת' שני לן בכהנ' בין כרקו' של אות' מלכו' בין כרקום של מלכות

אחרת והכי מוכח לישנ' דירושלמי דהא דר"י אמתני' קאי ולא אייתי התם ההיא דיין נסך כלל אלמא דלאו אוקמת' הוא לפירוק' דתרווייהו אלא כדפרישי' וזה נראה נכון.
אמר רב אידי בר אבין אר"י בר אשיאן יש שם מחבוא' א' מצלי על כל הכהנו' כולן איכא לפרוש' במחזק' כולן א"נ במחזק' מיעוטן אי במחזק' כולן קמ"ל אע"ג דהוי' מילת' דלא שכיח' דנימ' דכולהו אזלו להתם אפ"ה תלינן לקול' א"נ במחזק' מיעוטן והא קמ"ל דאף ע"פ שאינה מחזק' אלא מיעוטן מצל' ואכתי מספק' לן באינ' מחזקת אלא א' משום דמיחזי כשיקר' דנימ' בכל חד' וחד' היינו הך והא דבעי ר' אשי אמרה לא נחביתי ולא נטמאתי מהו איכא לפרושי דאינ' מצלת אלא א' קאי ואת"ל מצלת אמרי' דבהא איכ' לספוקי דלא ניהמנ' במגו דלאו מגו מעליא הוא דהא עדיפא לה טפי מדקא אמר' אנא איהי דהואי או דילמא מהימנא דהא אי בעי שתקא ומשתרי ומקשי' ומאי שנא מההוא מעשה כו' כלומר דה"נ כיון דקא מודה דלא נחבאת אנן סהדי דפסולי ומהדרי' דשאני הכא דלאו וודאי הו' אלא ספק טומא' ותו לא הוי במקום עדים ולענין פסקא דמילתא מסתבר' דאזלי' בה לקול':

דף כז:

מתני' אם יש להם עדי' כו' ואפי' שפח' דידה מהימנא ורמינהו. לא תתיחד כו' עד בשפחתה. רב אשי אמר כו' עד תרתי לא עבד' אלא דר' פפא לימ' תנאי היא. פירש"י ז"ל אי מפרקי' לה כדלעי' דאמרי' שפחת' דיד' כעצמ' דמיא ה"נ כיון דאמרי' חוץ מהיא ובעלה הרי בכלל שפחת' או איכא תירוצ' אחרינ':
אבל הנגיד ז"ל תירץ דהכא ליכא לפרוקי כדעיל דקתני בכלל' סתמא ואין אדם נאמן ע"י עצמו איכ' למימ' דשפחת' כעצמ' דמי' דהא במאי דקאמ' ע"י עצמו שמעי' איהי ובעל' וכגון שכן אפשר דה"ה נמי לשפחתה אבל השתא דקאמר בהדי' חוץ מהיא ובעלה מסתמ' דהני תנן ותו לא. כי תניא ההיא במסיח' לפי תומ' ואפ"ה איהי ובעל' לא מהימנה. וכ"ת ומאי שנא מהא דאמרן לעיל שמעלין לכהונ' במסיח לפי תומו. י"ל דשאני הת' דלי' לי' חזקה לפסלו' אבל הכא דאית לה חזקה דפסלו' איהי ובעל' לא מהימני דבעינן עלה עדו' ואין אד' מעיד ע"י עצמו:
מתני' אמ' ר' זכרי' בן הקצב כו'. תנא אף על פי כן יחד לה בית כו' עד בסוף בניה וכ"ת אכתי מאי הוי והא אמרי' לעיל אבל לא בנה ובת' י"ל הת' הוא לענין עדו' שחוששין להם שלא יעידו עדו' שק' בשביל' אבל וודאי לענין יחו' אין חוששין לה שתבעול בפניהם וכי מקשי' לעי' אמתני' ממתני' דהת' דלא תתיח'. מק"ו פרכי' דהשת' הת' לענין יחו' לא

מהימנ' כ"ש הכא במתני'לענין עדות דהוי דינא דלא מהימנ' בעי אביי כו' עד חצר של שניה מהו. לאו דהוי בינייהו בשותפ' אלא כלומ' שחצ' שכל א' דר בו הו' נדח' מפניה מיבעי' לן היכא דהוי חצר שכל א' דר בו בשלו וזהו א' מן המקומו שיש בתלמו' ל' אח' בב' מקומו' ופירשו מתחל' דהכי בעי' דמימ' חצ' שכל א' דר בו בשלו ובטלמ' דאמרי' חצי של שניה ר"ל שהי' משותפ' בין שניהם:

דף כח.

ת"ש היא נדחי' מפניו כו' עד דגייסי אהדדי:

מתני' ואלו נאמנין כו' א"ר הונא ברי' כו' עד אבל אחיו דלא כו' קמ"ל דכיון דקיו' שטרו' דרבנן הימנו רבנן בדרבנן וכיון דאפי' באחיו מהימן ה"ה לאונ' אחרינ' דעלמ' והא דבעי' הכא גדול הוא דבעי' אבל רחוק לא בעינן דלקיו' שטרו' לא בעינן רחוקי' אלא אפי' קרובי' והא דאמרי' הכ' טעמ' דכיון דקיו' שטרות דרבנן הימנו' רבנן בדרבנן לאו קרובי' אלא לפי שמעידין על שעה שהיו קטני' שהיו פסולין לכל בירוש' אמרו קרובי' אין מעידי' לא זה ע"ז ולא עם זה ולא בפני זה ואמרו הטע' שם לפי שאם הוזמ' משלמין על פיה' ולפ"ז כת' א"ז הרב בעל המאו' ז"ל דה"ט דבקיו' שטרי' קריבי' כשרי' לפי שא"א בהן כלומר בעידי השט' בהזמ' שאין הזמה אלא בעל פה דהזמ' חדו' הו' ואין לך בו אלא חדושו בלבד אבל אין שטת גמרתנו כן שהרי אמרו במס' סנהדרין הרי אלו ג' עדויו' והן עדו' א' להזמ' ואמרי דהזמא מילת' אחריתי הי' ולפי גמרתנו טע' פסו' קרובי' גזיר' מלך הו' וכן הדין בעידי קיו' שהו' צריך שלא יהיו קרובי' זה אל זה ולא לבעלי הדין ולא לדייניו לא לדייני הקיו' ולא לדייני המלו' אבל לעדי' החותמין על השט' אין לנו לפי שהעדי' כיון שחתמו הרי הם כאלו נסתלקו מכאן והימנינהו רבנן. וראוי לספק בעדי' שהעידו בב"ד ונחקר' עדותן אם נאמני' קרובים להעי' עליה כך וכך העידו פלוני ופלוני בב"ד של פלוני. אבל וודאי הדיינין על עיקר המלו' אינן רשאין להיו' קרובים לעידי השט' כדי שלא יהא כל המעש' נגמ' ע"פ קרובי' ואשתכ' השת' דכולי ממונ' מפקי ע"פ קרובי' אלו היו עידי השט' ודייני המלוה קרובי' וכן דעת רבינו נ"ר ודייני ההיו' יכולין להיו' קרובי' לעידי השטר ואפי' בדינין ע"פ עצמן במכירין חתימתן. ודייני המלו' יכולין להיות קרובים לדייני הקיום ובלבד שלא יסמכו על פיהם אלא ע"פ אחרים המכירין חתימתן או ע"פ עצמן:

וליחוש דילמ' עבד כהן הוא. כלומר וליחוש דאי יהבינן ליה השתא תרומה אתי לאסוקי ואמרי כהן הוא:

דף כח:

תנן כר"י דאמר אין חולקין תרומה לעבד אלא א"כ רבו עמו דסבר מעלין מתרומ' ליוחסין וא"כ האי דיהבו לי' בלאו רבו בוודאי לאו עבד הוא. והא דאמרינן במקומו של ר' יוסי לא היו מעלין מתרומ' ליוחסין איכא דקשי' לי אכתי היכי חולקין תרומה לעבד אם אין רבו עמו והא נפיק מינה חורבא דזימנין דנפיק לחירות או דזבין לי' לישראל ואזל ושקיל תרומה יש לומר לשחרור לא חיישינן כיון דקיימא לן כל המשחרר עבדו עובר בעשה. דנפיק נמי בשן ועין לא חיישינן דמילת' דלא שכיחא הוא. דזבין לי' לישראל נמי לא חיישינן דמשוי נפשיה בעון מית' דקא אכיל. כיון שרבו חייב במזונותיו. והא דאמרינן דמהימני לומר שהמקום הזה בית הפרס. ליכא לפרושי כגון שהיה בחזקת טומאה. דאהא לא מהימני לאפוקי מחזקה דאוריית'. אלא כגון שהיה בחזקת טהרה ובזו נאמנים לעשותו בית הפרס לומר שהן תולין עליה לא אוכלין ולא שורפין כיון שהוא מדבריהם. והא דהאמר רב יהוד' מנפח אדם כו' עד ברגל. כתיבנא לה בעירובין ועד כאן היינו באין בשבת כו' עד סוף פרקא ותו לא מידי:

דף כט.

גמ' הני נערות הוא דאית להו קנס כשרות לא. ה"ק אלו נערות פסולות יש להן קנס. לאו דווקא דהא איכא במלתי' דלאו פסולות כגון גיורות ושפחה ושבויה אלא כלומר אלו לעדו' פגומות שכל אלו השנויו' במשנתינו פגומות הן שלא נזרעו בתוליהן בישראל. וי"מ דפסולות לכהן קא אמרינן וליתיה דשבויה שנפדית פחותה מבת שלש אפי' לכהן היא מותרת כדאית' התם ביבמות ותו דא"כ הוה ליה למתני נמי פסולי כהונה כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט:

נערה אין קטנ' לא תמה וממאי דנטרו' דמתני' לאפוקי קטנ' דילמ' לאפוקי בוגרת וי"ל דהא פשיט' לי' ואי משו' הא לא הוה צרי' למתני נערות אלא ותני שיש להם קנס ואפש' נמי לומ' דמסיפ' שמע לי' דקתני כ"מ שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר ונקיט לה אריש' דמסיפא שמעינן דנערה דקתני במתני' לאפוקי קטנה נמי:

דף כט:

אמר ריש לקיש גרי' נער הנערה חד לגופיה וחד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות פירש"י ז"ל בחד קרא כתי' כי ימצא איש נער' בתול' ובאידך כתי' ונתן לאבי הנער' ותרווייהו כתיבי נער וקרינן נערה חד לגופיה כלומר קרא קמא דכתיב כי ימצא

איש נער' איצטרי' לגופיה אידך לא הוה צריך למיכתב הנערה דהא הוה יכול למיכתב ונתן לאביה ותו נמי דלא הוה לי' למיכתב הנערה אלא ונתן לאבי נער' הוו להו תרי ותורי חד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ובהא דאמר רב פפא נמי בתולה בתולות הבתולו' חד לגופיה כו' פירש"י ז"ל דתרי קראי כתיבי חד קרא כתיב כי יפתה איש נערה בתולה ובאידך כתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות חד לגופיה כלומר דקרא קמא לגופיה דהא איצטריך לי' למיכתב נערה בתולה אידך הוה מצי למיכתב כסף ישקול כמוהר ותו לא ותו נמי הוה יכול למיכתב כמוהר בתולות מאי הבתולות ש"מ תרתי אבל בתולה בתולת לא דריש לי' דלא קפיד קרא בהכי כלומר אי נקיט בלשון רבים:

חד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות ואיכא דקשיא לי' להאי פרושא לריש לקיש נער נערה הנערה דמפרשי' דהוה יכול למיכתב ונתן לאביה ולא ליכתוב נערה כלל והא ליתא דהא מיבעי לן בבגרה עד שלא עמדה בדין שאין לה קנס דבעינן נערה בשעת נתינה והכי דרשינן לקמן ותו דלא הוה לן למימר הכי נער נערה הנער' דהא תרוייהו כתיבי נער וקרינן נער' ובכולהו הוה לן למימ' נער נער הנער או נערה נער' הנער' ומפרשי' דנפק' מחד קרא דה"ל למיכתב נער וכתיב נער' בה' הנער' וזה דחוק.

אלא עיקר פירוש' כדפרש"י ז"ל ודקא קשיא להו דלא יכול למיכתב ינתן לאביה דקא מיבעי לן למכתב הנערה לאפוקי בגרה עד שלא עמד' בדין לית' דאי כתב נמי לאבי הכי מידרש דלהביה נמי הכי משמע דאנער' דלעיל קאי מדלא כתב לאב ואידך נמי דקשי' להו מנוסח' דסיפרי נוסחי דוקאני דגאונים ז"ל לאו הכי איתנהו אלא בכולהו גרסי' נער נער הנערה ודר"פ נמי שפיר הוה אתי' אלו כתיב כסף ישקול כמוהר ותו לא ומאי דקא אמרי אינהו בפירושם לאו מילת' היא.

והשתא אתיא לה שפיר להאי פירוש' כול' סוגיין היינו דקאמרי' ורב פפא מאי טעמ' לא אמר כריש לקיש ומפרקינן ההו' מיבעי לי לכדאביי דאמר בא עליה ומת' פטור שנ' ונתן לאבי הנער' ולא לאבי המת'. דהא דאביי וודאי לא הוה נפק' לן מלישנא דאביה וכל היכא דאית' אביה ואיצטריך נער' לאפוקי מתה וריש לקיש מאי טעמ' לא אמר כרב פפא ההוא איבעי לי' לג"ש כלומר ואליב' דר' יוסי הגלילי דאי לר' עקיב' הא נפקא לי' מדוכת' אחריתי מאשר לא אורשא לא אורש' כדאי' לקמן.

ואסיקנ' אלא שיתא קראי כתיבי נער נער הנער' בתול' בתולו' הבתולות תרין לגופי' כלומר נער דקרא קמא דכתיב כי ימצא איש נער' ובתול' נמי דקרא קמא דכתיב כי יפת' איש נער' בתול' הני תרין לגופייהו פשו להו ארבע' נער הנער בתולות הבתולות. חד לכדאביי דאמר בא עליה ומתה פטו' מדלא כתיב ינתן לאביה ולא ליכת'נער' כלל וחד

לג"ש דמקשינן אונס למפת' מדכתיב התם בתול' והכא בתולו' ולא כתי' כמוהר ותו לא ומיהו בתולה בתולות לא מדריש לן איתרו להו תרי ריבויא דה' דהנער וה' דהבתולות חד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות ולר' עקיבא דלית לי' ג"ש דבתולי' דנפק' לי' מאשר לא אורש' לא אורש' איכא למימר דה' לא דריש וכיון דכן לא הוו להו אלא ארבעה ולפום הא לית ליה נמי דאביי ואפשר דלרבי עקיבא דרשינן בתולה בתולות ושיתא קראי כתיבי כו':

והשתא רב פפא וריש לקיש לא פליגי אהדדי אלא דמר מייתי לי' קרא לחייבי לאוין וחייבי עשה דחד טעמ' הוא דליכא לאפרושי בינייהו ומר מייתי לי' קרא לחייבי כריתות ולמימר' דלא בעינן אשה הראוי' לקיימ' ואפי' אשה שיש לו בה הויה נמי לא בעינן וכיון דכן הוא הדין נמי לחייבי מיתות אלא דקם ליה בדרבה מיניה.

ולר' עקיב' דאמר אין קידושין תופשין בחייבי לאוין מאי בינייהו תמ' דהא שמעון התימני לית לי' דר' עקיבא והכי אית' התם בהדיא ביבמות דאמרינן התם איזה ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר' עקיבא שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו מיתה בידי שמים וכיון דכן מאי קושיא דהא טובא איכא בינייהו ואפשר לומר דלר' שמעון בן מנסיא פרכא ולאו מאי בינייהו בעיק' דינא קאמרי'. אלא לענין דרשא דקראי כלומר ר' שמעון בן מנסיא אם אית' דסבר לה כר' עקיבא אמאי לא מדריש לי' כשמעון התימני דלימא אשה שיש לו בה הויה דהא לא נפקא לי' מינא מידי דהא ליכא אינ' ראוי' לקיימא דיש לו בה הוי' ויש כיוצא בזו ביבמות בפרק יש מותרות אי נמי איכ' לפרושי דלאו לדידהו פרכינן מאי בינייהו אלא לר' עקיבא אי נמי לדידן אי סבירא לן כר' עקיבא מי נפקא לן מינה מידי בדרשא דקרא אי אשה שיש בה הוי' או הראוי' לקיימ' ומאי ביניהו דקאמרי' לאו אתנאי אשמעון התימני ור' שמעון בן מנסיא אלא אדרשי מאי בינייהו מאי איכא למימר בין האי דרשא לאידך. וזה נכון מ"א נ"רו:

דף ל:

רב אשי אמר בזר שאכל תרומה שלו וקרע שיראין של חבירו פירש"י ז"ל וקסב' מית' לזה וממון לזה פטור. ובמסכ' סנהדרין בפ"ק אמר רב יוסף הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדי' והזימום לעידי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון. חזר והביא הבעל עדים והזימום לעידי האב עידי האב נהרגין ומשלמין ממון. ממון לזה דהיינו בעל. ונפשות לזה לעידי הבעל שהיו באין להרגן. פירש"י ז"ל דקסבר רב יוסף מיתה לזה וממון לזה חייב אלמא קסבר דפלוגתא היא. והכי נמי התם בפרק בן סורר ומורה דאמרינן ר' יוחנן

בן שאול אומר רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו ויכול להציל באחד מאיבריו ולא הציל נהרג עליו. מאי טעמיה דר' יוחנן בן שאול. דכתי' כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ואמר ר' אלעזר במצות שבמיתה הכתוב מדבר. וכתיב בתריה אם אסון יהיה. ואפי' הכי אמר רחמנא לא יהיה אסון יענש. אי אמרת בשלמא יכול להציל באחד מאיבריו לא ניתן להצילו בנפשו. הכא נמי משכחת לה יענש ביכול להציל באחד מאיבריו. אלא אי אמרת יכול להציל באחד מאיבריו נמי ניתן להצילו בנפשו אמאי יענש. ואמרי' דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין לזה. כלומר והיינו טעמא דחייב. ומהדרי' לא שנא דאמר רבה רודף שהיה רודף אחר חבירו כו'. הא דאמרינן לא שנא ופשטינן ליה מדרבה דהוא רבה בר נחמני פליג' אדרב יוסף וקסבר רבה מיתה לזה ותשלומין לזה פטור וליתא דהא מתני' היא דתנן יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו. כיצד שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב. והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שמתחייב בנפשו. והא התם דמיתה לחד ותשלומין לאח' שהוא חייב תשלומין לבעל הגדיש וחייב מיתה לשמים לפי שהדליק בשבת שהרי היה אפשר להזיק זה בשאר ימים ולא ידליק בשבת. מה שאין כן בתרומה שאי אפשר להזיק' באכילה שלא יתחייב מיתה ולא להתחייב מיתה עליה אלא במזיק' באכילה. ואם כן בפלוגתא דאמוראי תיהוי הא תיובתיה דרב יוסף. ותו תיובתיה מההיא דתנן היה עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור. והא התם דמיתה לזה וממון לזה שהוא חייב מיתה לעבד ותשלומין על הגדיש ואמרינן דפטור. ורבינו תם ז"ל פירש דוודאי בכל התורה כול' מיתה לזה וממון לזה פטור. דהא קרא הוא דכתיב ולא יהיה אסון ענש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש. והא התם דמיתה לזה ותשלומין לזה מיתה לאשה ותשלומין לבעל ואפי' הכי פטור. ודקא קשיא לן ההיא דהתם דרב יוסף דמתחייב. שאני התם גבי עדים זוממין דהתורה אמרה ועשיתם לו כאשר זמ' לעשות לאחיו ואי אפשר לקיים בהם כאשר זמם לזה ולא לזה. דמה חזית והם מחייבין ממון לבעל ונפשו' לעידי הבעל וצריך לקיים בהם כאשר זמם על שניהם. ואע"ג דברישא בעידי הבעל שהוזמו נהרגין ואין משלמין ממון. דשאני התם דעלה דידה בלחוד הוא דמיחייבי הני תרתי הוי מיתה וממון לאחד. וכיון דמקיימינן בהו כאשר זמם בעיקר העדות דהיינו מיתה בהכי סגי לן. אבל בסיפא דהוי מיתה לזה וממון לזה בעינן לקיומי בהו כאשר זמם לעשות לאחיו בכל חד וחד. ושתי תשובות בדבר חדא דמאי שנא עדים זוממי' אטו בקרא כתיב לקיים תרווייהו ואי לא אפשר לקיומי בהו ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו תיהוי לה עדות שאי אתה יכול להזימה ותיבטל. ומאי דקאמר נמי דמקרא שמעינן לה הא ליתה דאם כן כי קא מקשינן התם בפרק בן סורר דלמא

שאני התם דמיתה לזה וממון לזה. ואמרינן לא שנא ומייתינן ראיה מדרבה. אדמייתי ליה מדרבה לייתי ליה מקרא ועדיפא לי'. אלא כלך לדרך זה דאדרב' בכל התורה מיתה לזה ותשלומין לזה חייב כדרב יוסף. מיהו לא חשבינן מיתה לזה וממון לזה אלא כי הא דהתם דעדים זוממין שהם חייבין מיתה לעידי הבעל שהיו באין להרגן וממון לבעל. אבל כשהוא מתחייב מיתה לשמים הא מיתה וממון לאחד חשבינן לה. והיינו הא דרב אשי דהכא דהיא מיתה לשמים. ומתני' דשורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב והוא שהדליק הגדיש בשבת פטור. וההיא דהתם דבן סורר ומורה דאמר רבה רודף שהיה רודף כו'. ההיא כמית' ותשלומין לאחד חשבינן לה. שהרי ניתן להצילו בנפשו וכל הקודם להרגו זכה. וכיון שכן הרי הוא חייב מיתה לכל העולם. ולא גרסינן עלה התם ולא שנא לן. דמשמע דלא שני לן מיתה וממון לאחד. למיתה לזה וממון לזה למימרא דדא ודא אחת היא. דהא ליתא אלא ולא היא דגרסינן כלומר ולא היא דהא לא הויא מיתה לזה וממון לזה אלא מיתה ותשלומין לאחד לפי שהוא רודף כדפרי' ומייתי ליה מדרבה. ומתני' נמי דהתם דהיה גדי סמוך לו ועבד כפות לו ונשרף עמו פטור היינו טעמא נמי לפי שהוא רוצח והוא מתחייב מיתה לכל העולם והיינו דחשיב לן מיתה וממון לאחד. ומאי דקא מסתייע מקרא מדכתיב ולא יהיה אסון ענש יענש הא אם יהי' אסון לא יענש. והא התם ממון לזה ונפשות לזה אע"ג דהוא רוצח דהא מוקמת לה ביכול להציל באחד מאיבריו וכי אתית למימר דיכול להציל באחת מאיבריו ניתן להצילו בנפשו. יש לומר התם נמי כיון דאשה וולדות חד גופ' הוא כמית' ותשלומין לאחד חשיב והיינו דכי איכא אסון דאש' מיפטר. והא דאמרינן עלה התם דילמא שאני התם דממון לזה ונפשות לזה. לאו משום אשה אלא משום חבירו שמתעצם עמו. דהא אנן קשיא לן עלה התם כי ליכא אסון דאש' נמי כיון דמתעצם עם חבירו להרגו דבמצות שבמיתה הכתוב מדבר ליפטר שהרי ניתן להצילו בנפשו והרי מתחייב בנפשו אלא לאו וודאי תיפשוט מינה דיכול להציל באחד מאיבריו לא ניתן להצילו בנפשו. והתם אמרינן ביכול להציל באחד מאבריו לא ניתן להצילו בנפשו ועלה אתינן למידחי מאיבריו והיינו דלא ניתן להצילו בנפשו. ועלה אתינן למידחי דילמא שאני התם דממון לזה ונפשות לזה. דגבי ההוא גברא דקא מינצי בהדי' ממון לאחד ונפשות לאחר הוא. אבל כי איכא אסון דאשה אע"ג דיכול להציל באחד מאיבריו ולא ניתן להצילו בנפשו. לגבי אשה וולדות נפשות וממון לאחד חשבינן לה. וכי תימא וכי איכא אסון אמאי יענש שהרי רודף אחר חבירו הוא. יש לומר לר' יונתן בן שאול ביכול להציל באחד מאיבריו. ולרבנן נמי אפשר דלית להו לר' אלעזר דאמר התם במצות שבמית' הכתוב מדבר. אלא לאו איכא אסון דאש' אף על פי שאינו חייב

מית' שהרי לא נתכוולהרוג כלל פטור והו' לי' חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ופטור כך פירשו בתוספות:

דף לא.

הכא איפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחין ואכיל מסתברא דהוא הדין נמי היכא דלא סגיא ליה בלא הגבהה. וכגון שהיה ראשו אסיר שאינו יכול לשוח וליטלנו אם לא יגביהנו בידו. אלא הא אכפת לן משום דאין אנו קפידין על המעשה היאך הוא אלא על המלאכה היאך היא ראויה שתעשה ואכילה וודאי ראויה שתעשה בלא שישוח. וקא אמרינן השתא דכיון דהגבהה לאו צורך אכילה היא לא חשבינן לה להגבהה שעתא דאתחלת דחיוב. והשתא לא משמע לן לישנא דאי בעי לאהדוריה אי מצי לאהדוריה לא שני לן בינייהו כלל. דק' סלק' דעתך השתא דאף על גב דאי בעי לאהדורי' מצי מהדר ליה מכל מקום כיון דלא אפשר לאכילה בלא הכנסת פיו. שעת הכנסת פיו היא שעת התחלת החיוב. ומשעה שמתחיל להתחייב בנפשו ראוי שיפטור. מה שאין כן בהגבהה דאפשר בלאו הכי והיינו דאמרינן אי נמי התם אי בעי לאהדורי לא מצי מהדר ליה. הכא מצי מהדר ליה. כלומר וכיון דמצי מהדר ליה לא חשיב לן אתחלת דחיוב עד שעת בליעה. והיינו כשיטת' דלעיל דאמרינן היכי דמי אי דמצי לאהדוריה ניהדריה כלום' ומדלא מהדר לי' מיחייב בתשלומין. ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת בליעה אי דלא מצי מהדר לי' אנוס הוא כלומר ואפילו אתרומה לא מיחייב. ומוקמינן לה דמצי לאהדוריה על ידי הדחק. ומ"מ אתרומה מיחייב דהא לאו אנוס גמור הוא. ואתשלומין לא מיחייב דכיון דלא מצי לאהדוריה שפיר אלא על ידי הדחק וודאי מסתמא אימאיס ליה במיני דגן וליכ' לאיחיוביה אלא על הנאת גרונו ובני מעיו. וההיא שעת' חיוב נפשו וחיוב תשלומין באין כאחד. והיינו כהאי לישנ' בתרא דהכא וזה נראה נכון. ומיהו טעמא דמצי לאהדורי' על ידי הדחק צ"ת:

גופא אמר ר' אבון הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא. מתיב רב ביבי בר אביי הגונב כיס בשבת כו' עד ואמאי הכא נמי הגבהה צורך הוצא' הוא. קשיא לן ומאי קושיא דהא ללישנא קמא אפשר לה להוצאה בלא הגבהה דאי בעי גריר ומפיק. כדאמרינן טעמא דאפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחין ואכיל. להך לישנא נמי דאמרינן דאי בעי לאהדוריה לא מצי מהדר ליה. הכא נמי ליתיה להאי טעמא דהא אי בעי לאהדורי מצי מהדר ליה. ועיקר תירוץ קושיא זו שאין עיק' הכונה אם אפשר לזה בלא זה או אי אפשר. אלא שכבר התחיל

להתחייב בנפשו כשמתחייב בתשלומין כגון עקירה והנחה. דוודאי משעת עקירה התחיל להתחייב בנפשו משום דבחיוב שבת כיון דבעינן עקירה והנחה אחר שעשה אותה מלאכה אין אומרין שחיובו על ההנחה שזה אינו שאין חיובו על ההנח' יותר מן העקירה אלא בין שניהם. וכיון שהוא חייב על העקירה כהנחה משעת עקיר' הוא פשוט שהוא מתחייב בנפשו מאותה שעה. הא למה זה דומה לקוצר דבעינן שיעור ואין ספק כי כל ממון שמתחייב משעה שמתחיל לקצור עד שנגמ' שיעורו הוא נדון במתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין. אע"פ שאין חיובו עד שעת גמר השיעור. ולפיכך בזו אע"פ שאפשר לזה בלא זה שאפשר להוצאה בלא הגבהה. מ"מ עכשיו שהוא בהגבהה התחלת חיובו משעת הגבהה הוא. ואין לחוש אם אפשר בדרך אחרת. שמכל מקום כל ממון שאדם מתחייב עליו משעה שהתחיל להתחייב בנפשו פטור. אבל באכילת חלב על האמת אין התחלת חיובו כלל עד שעת בליעה. אבל למעלה עלה בדעת לומר שהגבהה צורך אכילה היא. הרי שעת הגבה) חשובה שעת התחלת החיוב אע"פ שאינו כן בדין. וחזרו לומר שזה אינו שאין ההגבהה צורך אכילה. כיון שאפשר בלא כן דאי בעי גחין ואכיל. ועדיין יש ללמוד ממנו בהגבהה הוא שאפש' בלא כן. אבל אלו גחין ואכיל פטור. אע"פ שאין אמתת התחלת החיוב אלא משעת בליעה. כיון דהא וודאי לא סגיא לה לאכילה בלא הכנסה לפיו זו וודאי חשוב הוא לנו התחלת חיובו. ובזו הוא שהוצרכו לטעם זה לידון שיהא חשוב התחלת החיוב משעה זו. אע"פ שאין כן עיקר הדין על האמת. אבל בזו כל שכן הוא שהיא כפשע' וכן הוא מעיקר הדין שהתחלת חיובו משעת הוצאה. ושוב אין לחוש אם אפשר בדרך אחר אי לאו. שעיקר הכונה בזו ובזו שכבר התחלת חיובו משעה שמתחייב בממון. והא דאמרינן לעיל בענין עקירה והנחה. התם אי אפשר להנחה בלא עקירה לאו דווקא. אלא כלפי אכילת חלב אמרוה שאפשר לאכילה בלא הגבהה תדע שהרי אין כן הלשון בדברי ר' אבין בעיקר השמועה שהוא לא אמר אי אפשר לעקירה בלא הנח' אלא הנחה צורך עקירה היא כלומ' שכן חיובו על העקירה בהנחה כמו שפירשנו. והשתא מקשי שפיר ללישנא קמא כדאמרן ומסתיין בהכי רבינו נ"ר:
הב"ע בשעמד ובעומד לפוש אלא קאמרינן ודכוותיה בתלמודא:

דף לא:

אלא הא מני בן עזאי הוא דאמר מהלך כעומד דמי ואיכא דקשיא נל' אם כן אליבא דבן עזאי מעביר ארבע אמות ברשות הרבים היכי משכחת לה ובירושלמי איתה להאי פירכא ומוקים לה בקופץ מגרר ויוצא איצטריכא ליה פי' אלא כדאמרינן מעיקרא דהשתא

אפילו דלא כבן עזאי מתוקמא וקמ"ל דדרך הוצאה בכך ובמציעי וסוגיין דלא כהלכת' דאליב' דהלכ' וודאי קיימא לן דאפי' במציעי בהגבהה הוא דמיקני ולא במשיכה דכל היכא דאפשר בהגבהה לא מיקני בלאו הכי אלא בהגבהה. וכן מוכיח שם בב"ב בפירוש דאוקמוה להא במידי דבעו מתנא. ואפי' בבהמ' שאין דרכ' אלא במשיכה. הוצרכו לומר טעם שתהא נקנית במשיכה ולא תהא צריכה הגבה' כבהמה דקה. משום דמיסרכא אבל כל מידי דאפשר בהגבה'. בהגבה' אין במשיכה לא והאי אוקמתא דהכא נמי לא קיימא דהא רבינא ורב אשי דמתרצי לה באופן אחריני. ואיכא דקשיא לי' מגרר ויוצא היאך הוא מתחייב לענין שבת. והא אמרינן התם האי זירזא דקני רמא וזקפא רמא וזקפא פטור. ויש אומרים דשאני התם דליכ' עקיר' והנח' כאחת שאין ראשן האחד נעקר לעולם ויש שפירשו טעמא במקומ' משום דאנן לענין שבת בעינן עקיר' שלשה טפחים כדמוכ' התם והינו טעמא דזירזא דקני דליכא עקירה שלש' טפחים:

וזה שלא כדברי הרב ר' משה בן הרב ר' מיימון ז"ל שהוא סבור שלא אמרו אלא ברשות אחד. אבל מרשות לרשות אפילו למט' משלש' חשיבה עקיר'. ואין דבריו נכוני' כמו שמוכיח במקומו. ולפי שטה זו איפשר לפרש שכן דרך פתחי' היו גבוהים מן הקרקע ג' טפחי' והילכך איכא עקיר' למעל' משלש'. ותו לא קשיא ההיא דהתם דזירזא דתני כד ודאפקי' להיכא אי דאפקי' כו' עד אבל לענין מקנא קני מאי טעמא דלא שכיחי רבים. איכא למשמע מינ' דמשיכ' מרשות שאינו קונה במשיכ' לרשו' הקונ' אינו צריך למשוך אחר שיהא שם במלואו. אלא כיון שהכניסו לשם במשיכ' קנה. דאי לא תימא הכא א"כ אינן באין כאחד דהא כיון דאפקיה איחייב לי'. מקנא לא קני עד דמשכ' במילואו אלא לאו ש"מ כדפרי':

רב אשי אמר כגון שצירף ידו למטה משלש' וקבלו. וכדרבא דאמר רבא ידו של אדם חשובה לו כארבע' על ארבע' פרש"י ז"ל לעולם ברשות הרבים וכגון שצירף ידו למטה משלש' סמוך לקרקע דכל למטה משלשה כלבוד דמי וחשיב' לה הנח' על גבי קרקע והיינו דמיחייב לעניין שבת. ולענין מקנא נמי קני כדרבא דאמר רבא ידו של אדם חשובה לו כארבע' על ארבע'. וכי היכי דאמר רבא לענין הנחת שבת דידו חשוב' לו לענין מקנא נמי הוי מקום חשוב למיקני כאלו הגביהה למעלה משלש'. ואינו נכון דלגבי קניית ידו מי בעינן טעמ' אחרינ' וראיה כלל. והא קרא כתיב בהדיא ונתן בידה. ואי ידו לא קני אלא מאי קני. ונראה מתוך דבריו דאי משו' קרא הוה אמינא ה"מ בהגביה שלשה. דקסבר רבינו ז"ל דהגבה' בעלמא לא קני אלא למעלה משלשה והיינו דפשטינן מדרבא דאפי' למט' משלשה קני והא נמי לית' דהגבה' וודאי אפי' למטה משלש' קניא. והא

פשיטא וכבר פרישנא לי' בב"ק ותו נמי פשיטא דידו בכל ענין קני. ולענין מקנא נמי לא שייך טעמ'דמקום חשוב. ותו כיון דאית' לדרבא למה לי תו טעמא דצירף ידו דהא מדרבא הוי דינא דליחייב נמי לענין שבת. ואיכא דגריס כגון שצירף ידו למטה משלשה אי נמי כדרבא. וזה עולה יפה דהכי קאמר שצירף ידו למטה משלשה וקני דהא בידו הוא. ולענין שבת מתחייב דכיון דהוי למטה משלש' חשיבא לה כמונחת על גבי קרקע אי נמי אפי' למעלה משלשה ולענין מקנא קני כיון דהוי בידו. ולענין שבת נמי חייב מדרבא. אלא שאין כן נוסח הספרים. ולפי גרסת הספרים נראה דהכי קאמר כגון שצירף ידו למטה למפתן הבית שלשה טפחי' כי היכי דתיהוי ג' טפחים ואפי' הוא גבוה מן הקרקע ג' חייב מדרבא דאמר ידו של אדם חשוב' לו לענין הנחה דשבת דבעינן מקום חשוב כארבע' על ארבעה. והאי דאיכפל רב אשי לפרושי עקירה. משום דעד השתא דלא קס"ד כשצירף ידו מסתמ' וודאי היה עקירה ג' שכן דרך פתחיהן שהיו גבוהין מן הקרקע ג' טפחים כדאמרן לעיל. אבל השתא דפרישנא בצירף ידו איכא לפרושי דהוי למטה משלש' והשתא אתיא שפיר דאוקמתא דצירף ידו והא דרבא תרווייהו לטעמא דחיוב דשבת. ולענין מקנא הא פשיטא דידו מקנה קני ולא צריכא למימר רבינו נ"ר:

לעולם ברשות הרבים וברשות הרבים נמי קנה. תמיהא מילתא ומי איכ' מ"ד דמשיכה ברשות הרבים קני'. וכ"ת הא לאו מדין קני' אלא להתחייב באונסין. הא ליתא דלא משמע וודאי דמהאי טעמא. אתי עלה. ומסתבר לפרושי דבעלמא וודאי מודה רבינא דמשיכה ברשות הרבים לא קניא. ולא פליג אלא אהא דקסבר דכי האי קונ' כיון שמוציאו מרשו' הבעלים לרשות שאינה שלהם בלי דעתם בכי האי גונ' קניא ברשות הרבים וצ"ת מ"א נ"ר ותו לא מידי:

מתני' הבא על אחותו וכו' ורמינהי אלו הן הלוקין כו' וקיי"ל דאין אד' לוקה ומשלם. **קשיא** לן ולמה ליה למקשי מסיפ' ולאתויי ממתני' דלאו דברי הכל. דאיכא ר' יצחק דפליג עליה דקסבר חייבי כריתות לא היו בכלל מלקות ארבעים. והוה יכול לתרוצי ליה מתני' ר' יצחק היא דפליג עליה ולא אקשי ליה ארישא דקתני הבא על הממזרת דאיכא מלקות לכולי עלמא. ואפשר לומר דכולו קשיאן ליה. ואלומי אלים ליה לקושייה דאפי' סיפא קשיא ולא יכול לשנויה הא מני ר' יצחק היא דאכתי קשיא רישא. וכי תימא מאי קושיא והא אוקימנא מתני' לעיל כר"מ דאמר נערה ולא קטנה. ור"מ סבר אדם לוקה ומשלם. י"ל דלא מיתוקמא ליה סיפא כר"מ דאם כן קשיא בתו. ואיכא דקשיא ליה כיון דאיתוקמ' רישא כר"מ א"כ הא דאמרינן לקמן אי רב יצחק קשיא ממזרת. מאי קושיא דהא רישא ר' מאיר היא דאית ליה אדם לוקה ומשלם. וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמי

בתרי תנאי וכי הוה אתינן לאוקומ' כר' יצחק קס"ד דר' יצחק סבר לה כר' מאיר דנערה ולא קטנה:

דף לב.

אמר עולא לא קשיא כאן כו' עד במפותה אלא קאמרי' דכיון דאמרינן במפותה תו לא בעינן שוטה דכיון דמפותה דמדעתה עבד הא קא מחלה. והא דאמרינן השתא דאתית להכי אפי' תימא אחותי נערה ביתומה שוטה מפותה. פירש"י ז"ל דלא גרסינן שוטה דכיון דאוקימנא במפותה אפי' בלאו שוטה הא עבדה מדעתה ומחלה כדאמרן:

ורב שמואל הלוי הנגיד ז"ל כתב יתומה. לאו דווקא יתומה אלא מאי יתומה לענין קנס שנתארסה ואליבא דר"י הגלילי דאמר נתארסה ונתגרשה אין לה קנס. ובשיש לה אב איירי והיינו דקאמ' ביתומה שוטה ומפותה יתומה לענין קנס. שיטה שאין לה בושת ופגם. ומפותה שאין לה צער דאי לא כיון דיש לה אב מחילה דידה לא כלום הוא דהא יש לה אב. וקשיא לן ונוקמ' ביתומה גמורה ומפותה דכיון דהוי יתומה גמורה הוי שלה ומפותה עבדה מדעתה ומחלה. וי"א דלא יכול לאוקמי הכי דאפי' בהא איכא ממונא. דהא איכא קנס וקנס לא מצי מחלה שלא זיכת' אותו תורה עד שעת נתינה כדכתיב ונתן וליתיה כדבעינן למימ' קמן. ותו קשיא לי אכתי לוקמ' ביתומה גמורה שאין לה אב. וכן לענין קנס כגון שנתארסה ונתגרשה ומפותה דכיון דליכ' אלא בושת ופגם והוי דידה וודאי מציא מחלה. ואפשר לומר דבעי לאוקומה אפי' בשיש לה אב והשת' דאתינן להכי אפי' תימא דקנס מציא מחלה ולא בעי לאוקומה ביתומה ומפותה דניחא לי' לאוקומה אפי' בשיש לה אב. ומיהו מחוורת' דמילתא דשוטה לאו דווקא אלא אשגר' לישן הו' ונקט לה איידי דאמר בקמיית' שוטה ומפותה:

מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התריאה. ואי ממונא לקולא הוא שכן לא עשו מעשה האי דקא חשבינן כי לא צריכי התראה חומרא. וכי לא עשו מעשה לקולא. משום דהתראה דאנן הוא דלא מצריכ' להו היינו חומר' דמחמרי' גבייהו בהא. אבל לא עשו מעשה דהכי הוא דאין עושין מעשה היינו קולא. כלומר ראוי להקל עליהם שהרי לא עשו מעשה:

מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור. ואי ממונא לקולא הוא שכן לא עשו מעשה. קשיא להו לרבוותא ז"ל אי פרכי' צד חמור אם כן בטלת כל מה הצד שבכל התלמוד. וי"א שאין מקשים צד חמור אלא כשחומרות אלו חמורו' שאין כיוצא בהם בכל התורה כגון אלו של חובל ושל עדים זוממין שהרי חובל חייב בחמשה דברים. ועדי' זוממין אין

צריכין התראה שאין כיוצא בהן בכל התורה. אבל בעלמא אע"ג דאיכא צד חמור גמר מחרווייהו. וזה אינו דהא דהכא וודאי אשכחן דכוותייהו בצד הקל דאמרי' בחובל שכן הותר מכללו. ועדי' זוממין שכן לא עשו מעשה שהרי חלב חיה שהות' מכללו. והרי אשת אח שהות' מכללו אצל יבם. והרי נשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם ומסית שלא עשו מעשה. ותו דהא במסכת פסחים בפ' כיצד צולין אשכחן דפרכי' נמי צד חמור. דאמרינן מה לפסח ותמי' שכן יש בהם צד חמור פסח שכן כרת. תמיד שכן תדיר וכליל ואם איתא להאי כללא מאי קושיא אטו חומר דכרת לא אשכחן. וכ"ת דבטל עשה כגון פסח לא אשכחן. והא מילה. ואפשר לומר דכיון דבשאר קרבנות לא אשכחן ועליהו דנינן מסתיין בהכי. ואכתי קשיאן הנך דהכא. ומדברי רבינו שלמה ז"ל במסכת' סנהדרין נראה שהוא סובר דכי פרכי' צד חמור. ה"מ כשאין חומר' בלמד שאינה במלמדין. ויש חומר' במלמדין שאינה בלמד. אבל כל מקום שיש חומרא בלמד שאינה במלמדין לא פרכי' צד חמור. והכא ליכ' חומר בלמד שאינה בשני המלמדין. אע"פ שיש בו חומרא שאינה באחד מהם. שהרי עשו מעשה ולא הותרו מכללן מה שאין כן במלמדין שהרי חובל הות' מכללו ועדים זוממין לא עשו מעשה. מ"מ אין בו חומר' שאינ' בין שניהם שהרי חובל עשה מעשה ועדים זוממין לא הותרו מכללן. ויש חומרא באילו שאינה בלמד. אע"ג דאיכא הכא בהאי למד כרת. כרת מעלמא אתי להו ואינו חומר שבעצמן. מה שא"כ בחומרין אלו שבחובל ועדים זוממין וכן לענין צד הקל אין קולא בלמד שאינה במלמדין בשניהם אע"פ שבאחד מהם דהא בלמד איכא קולא שהן צריכין התראה ושאין חייבין בחמשה דברים. מה שא"כ במלמדין אלו. שחובל חייב בה' דברים. ועדים זוממין שאין צריכין התראה. אלא שאין בין שניהם. שכן חובל צריך התראה ועדים זוממין בחמש' דברים כגון שהיו מעידין פלוני חבל לחבירו ונמצא זוממין ויש קולא באלו שאינן בלמד. חובל שכן הותר מכללו ועדים זוממין שכן לא עשו מעשה. מיהו קשיא עליה ההוא דאמרי' בפסחים דפרכינן צד חמור בפסח ותמיד. פסח שכן כרת. תמיד שכן תדיר וכליל. והא וודאי איכא שאר חומרי בשאר קרבנות שאינן באלו שהרי שאר קרבנות מכפרין מה שאין כן בפס' שאינו מכפר:

ואיכא עומר ושתי הלחם שכן מתירין בחדש משא"כ באלו. ואפשר לומר פסח כיון דאיכא הרצאת דמים וודאי מכפר הוא א"נ האי לא איכפ' לן דאית' באידך דוודאי תמיד מכפר הוא. עומר ושתי הלחם נמי הא אמרינן עלה התם פירכא אחריתי דבלאו הכי נמי לא אתו מינייהו. ול' רחוק הוא. ותו קשיא לן עליה דוודאי הכא נמי איכא בלמד קולא

שאינה במלמדין דהא אי בעי מודו ומפטרי כדקיימ' לן דמוד' בקנס פטור ולי בזה פירו' נכון כתבתי במס' מכות בס"ד:

דף לב:

שלא השם המביאין לידי מכות מביאין לידי תשלומין. קשיא לן ובעלמא מי לא אמר ר"מ. והא אמרי' התם בבבא מציעא החוסם פי פרה ודש בה משלם שלשת קבין לפרה וארבעה קבין לחמור. ומוקמינן לה התם אליבא דר"מ דקסבר אדם לוקה ומשלם. והא התם משם אחד הוא. יש לומר התם נמי משום שני שמות נינהו. דמשו' לא תחסו' מיחייב אמלקות ומשום והשיב את הגזילה מיחייב אתשלומין:

ור' יוחנן מאי טעמא לא אמר כעול'. דעול' לא קשיא לי' מאי טעמא לא אמר כר"י דטעמיה דעולא שפיר אתי דהא גמר ג"ש. אבל דר' יוחנן קשיא לי' מ"ט לא אמר כעולא כיון דאיכא ג"ש. ואע"ג דאיכא סמוכין לר' יוחנן. סמוכין כל היכא דלא מפונ' ולא מוכח ג"ש עדיפא כדמוכח ביבמות:

דף לג.

משום דלאו בני התראה נינהו. אי משום דרבה אי משום דאביי. מ"מ כיון שאין בהם התראה תו לא צריכי קרא דממון משלם ולא לקי דכיון דאיכא בהו שתי רשיעות ואי אפשר לקיומי בהו אלא חדא מינייהו הא פשיטא דההיא דאתיא להו מדינא מקיימי להו. והינו ממון ולא מלקות דאתי בהו בלאו דינא כל היכא דאיכא למיענשנהו במידי אחריתי. אבל היכא דלא אפשר דליכא עונש אחרינא וודאי מלקי להו:

והא דאמר אביי לאו מילתא היא דאמרי הכי נוסחא דסיפר' ופירושא משום דפרכ' אביי לדרבה דאמר דלא אפשר למיעבד בהו התראה וא"כ מנא לן תו דלא בעי התראה אימא דבעי התראה היינו דקאמר אביי לאו מילתא היא דאמרי דוודאי עדים זוממין לא צריכי התראה. דהא אינהו בעו למיקטלי' בלא התראה. ובעינ' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. ואכתי בין לאביי בין לרבה דהא לכולהו ליכא בעדים זוממין התראה. דר' אלעזר שפיר אתיא דממון הוא דאיכא לחיובינהו דאתי בהו מדינא:

דף לג:

אלמלא נגדינהו לחנניה מישאל ועזרי' פלחו לצלמא. איכא דאמרי דגוזמ' קאמר כלומ' דילמ' אי נגדינהו לא מצי למיק' בהימנותייהו וליתא דאם כן לא הוי לי' לרב למימר הכי. ורבינו תם ז"ל פי' דהיינו טעמא דהא מפני דצלם שהקים נבוכדנצר לאו ע"ז גמורה היה

אלא לכבוד כעין אנדרטי של מלכים. והיינו דאמרי' נמי התם בפסחים מה ראו חנניה מישאל ועזריה שהפילו עצמן לתוך כבשן האש. ואמרינן נשאו ק"ו בעצמן מצפרדעים ואלו ע"ז היה טעמא בעי. אלא כדאמרן והיינו דמפרש טעמא משום דנשאו ק"ו בעצמן מצפרדעים כלומר שלא נתכוונו אלא לקדש את השם לפי שהיו מישראל סבורים שהוא ע"ז וכוונתן לשם ע"ז. ואלו לא מסרו חנניה מישאל ועזריה עצמן. היו סבורין שהתירו פרושים את הדבר אפי' כפי כוונתן תדע שאלו היה ע"ז היאך היה אפשר שלא היו אחרים באותו הדור בכל ישראל שמסרו עצמן למיתה קודם שישתחוו לע"ז. אלא לאו וודאי כדפרישנ':

ומאי טעמייהו דרבנן דפטרי. דלא משמע לן דפליגי רבנן אדרשא דבי רבי ישמעאל ור' חזקיה מדלא פליגי אלא בשבת משמע דטעמייהו משום שבת:

דף לד.

השוחט בשבת וביום הכיפורים אף ע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה איכא דקשיא לי' שוחט בשבת שחיטתו אמאי כשרה. והא הוה לי' א"י לחלל שבתות בפרהסיא דקיימא לן דשחיטתו פסולה. ובתוספות אומר דכיון דבשחיטה זו הוא דנעשה א"י. אינו א"י גמור שתאסר שחיטה זו אלא משחיטה זו ואילך. ומביאין ראיה לדבריהם מהיא דאמרינן במסכת חולין השוח' ראשון לשלחנו ושני לע"ז חייב ומוקמינן לה דלא אתרו ביה דאי אתרו בי' הוה לי' חיי' מית' בידי ב"ד ואין אד' לוק' ומת ואכתי אמאי חיי' והא הוה לי' שחיט' שאינ' ראויה אלא וודאי שחיטה ראשונה שבה נעשה א"י אינה נאסרת ואינה ראיה דהא אוקימנא דלא אתרו ביה. וכיון דכן אפשר דהכי קאמרינ' דלא אתרו ביה ולא הוי מזיד אלא שוגג. וכיון דכן אשתכח דלא הוי כלל א"י ושחיטה ראויה היא. אלא דלא נהיר דהתם משמע דלא אוקמוה בדלא אתרו ביה אלא כי היכי דלא ליהוי חייב מיתה ומשום טעמא דקיימא לן דלא עבדי' ביה תרתי. אבל יש לומר דאי משום הכי לא אריא. דאיכא למימר דההיא דהתם באומר בגמ' זביח' הוא עובדה שכבר נשחטה קודם שיעשה א"י. אבל הכא כיון דשחט בה פורתא נעשה א"י אשתכח דכי קא שחיט א"י קא שחיט. מיהו מחוורתא דמילתא דכי קיימא לן דמחלל שבתות הרי הוא כא"י ה"מ בפרהסי' דהכי אית' התם בהדיא והכא במאי עסיקינן בצינעה.

המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל פירוש בשוגג יאכל אפי' הוא עצמו ואפי' בו ביום. והכי מוכח מדאמרי' התם במסכת' שבת בראשונה היו אומרי' המבשל בשב' בשוגג יאכל וה"ה לשוכח. משרבו המשהים במזיד ואומרי' שוכחים אנו גזרו על השוכח

וכיון שהוא אומר שהיו מערימים תחילה לומר שהם שוכחים מוכח דלדידי' נמי שריא דאי לא אין אדם חוטא ולא לו:

במזיד לא יאכל כלומר בין הוא בין אחר בו ביום. אבל למוצאי שבת מותר בין לו בין לאחרים. ומנא תימרא מדאמרינן התם בחולין בהא דהשוחט בשבת. שבת דומיא דיום הכיפורים קתני מה יום הכיפורים בין לו ובין לאחרים ליומיה אסיר'. אף שבת בין לו ובין לאחרים ליומא אסור' ושחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים. למוצאי שבת פי' אפי' לו ובו ביו' אסירי אפי' לאחרי'. והכי מוכח מדבעינן התם מאי טעמ' לא מוקמינן לה בשוגג כר"י. אלמא דבשוגג דר"י הכי נמי דינייהו. במזיד לא יאכל עולמי'. פי' הוא. אבל אחרים אוכלין למוצאי שבת ממאי מדלא מוקמינן לה במזיד ואליבא דר"י וכן פירש"י ז"ל שם וכל היכא דאסרינן הכא בו ביום למ"ש אינו מותר אלא בכדי שיעשו דאי לא אשתכח דמיתהני ממעשה שבת. ויש חולקין בדבר ובמקומו יתבאר עוד בג"הי: פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מעשה שבת דאורייתא וחד אמר דרבנן. מחוורתא דמילתא דאליבא דר"י הסנדלר פליגי. וכדאמרי' ולמאן דאמר דרבנן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי וכדאמרינן לעיל מאי טעמיה דר"י הסנדלר וליכא היכריחא מיני' דתיהוי הילכתא כוותיה אע"ג דפליגי בטעמיה דנפק' מינה נמי דרבנן דפטרי. ואיכא דמפרשי דרב אחא ורבינא אליבא דכולהו פליגי. ומפרשי טעמא דקרא לכל חד וחד לר"י הסנדלר כדאמרן. לר"מ נמי דאמר במזיד לא יאכל היכי דריש מחלליה בשעה שמתחללת אסורין מעשי'. ולר' יהודה נמי דאמר במזיד לא יאכל דרשינן הרי מחלליה. ולמחלליה הוא אסור לעולם ואחרים לר"מ ולר' יהודה דרבנן. והכי נמי שוגג דרבנן לכולי עלמא. והא דאמרינן עלה מאי טעמיה דר' יוחנן הסנדלר. משום דמתניתא מיתוקמא כוותיה. וליתי' מדלא פרישו בהדי' בגמרא טעמיה דכל חד וחד. אבל הנכון כמו שפרשנו:

וסבר לה כר' שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי קשיא לן ולר"מ למה לי טעמא דר' שמעון. דהא ר' מאיר הוא דאית ליה דינא דגרמי ודידיה עדיפ' אלו שורף שטרותיו של חבירו לר"מ חייב לר' שמעון פטור דר"ש לא אמר אלא בדבר שגופו ממון ור"מ קאמר בכל מידי. יש לומ' אפי' הכי בעינן דר"ש דאי מדר"מ לא נפקא לן אלא דמחייב עליו משום תשלומי נזק. אבל לאו למימרה דחשוב לן כגופו ממון. ובתשלומי כפל בעינן גופו ממון. אבל לר"ש כיון דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי חשבינן לי' כגופו ממון וחייבין עליו תשלומי כפל:

רבה אמר לעולם בטובח ע"י עצמו ור"מ כו'. פי' אליבא דר"מ הוא דמפרש וטעמ' דנפשיה הוא דקאמר ולאו לתרוצי מתני'. ולקמן מקשינן לה עליה מתניתן כמאן מוקים.

דף לד:

והא דאמר רבה **היה גדי גנוב לו וטבחו בשב'** פירש"י ז"ל גנוב לו מערב שבת: **וגנב** וטבח בשבת כגון שהיה מגרר ויוצא ודלא כר' נתן דקסבר חי נושא את עצמו אי נמי אפי' לר' נתן בכפות. דהשתא הוו ליה איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד. הילכך כי קא טבח פטור דאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה. ודווקא טבח בשבת אבל טבח בחול אע"פ שגנב בשבת בשעה שנתחייב בנפשו. כיון דאכתי איתה לה בעין כל היכא דאיתא דמר' איתי'והשתא הוא דמיחייב אגניבה וטביחה ומכירה. וזו היא שיטתו ואין צריך דאפשר לפרש גנב וטבח בשב' כגון שהי' בהמת חבירו ברשותו וטבחה דגניב לי' ההיא שעתא בטביחה דגניב' וטביחה ואיסור שבת באין כאח':

וצריכא דאי אשמעינן שבת משו' דאיסורה איסור עולם פירש"י ז"ל דאצרכתא אפטורה דקאמר קאי ואשמועינן שבת ואשמועינן מחתרת. וקשיא לן וכי לזו הוצרכנו. והא כמה מתני' דתנן בהו בהדיא פטור' דשבת וחדא מינייהו והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שמתחייב בנפשו. ואיכא דמפרש דאצרכתא אחיובא דמחייב אטביח' ומכירה בין בשבת בין במחתרת קאי דעבדינן בה תרתי. ואשמעינן שבת דעבדינן בה תרתי. ואשמועינן מחתרת ולא נהיר. מדקא נקיט בטעמיה דאצרכתא דלא אתיאן חדא מאיד' חומרא דשבת וחומרא דמחתרת. ואם איתה אדרבה קולי הוה לי' למנקט ולמימר דמחתרת לא אתי משבת דשבת הוא דעבדינן בה תרתי דקיל דבעינן התראה אבל מחתרת דלא בעינן התראה לא. אי נמי איפכ' דמחתרת הוא דאין איסורו איסור עולם. אבל שבת דאיסורו איסור עולם לא. ולא הוה לי למינקט חומרי כדנקיט השתא דכל היכא דחמיר טפי כל דכן דליכא לחייובי תרתי. ואפשר לפרש דוודאי אפטור' קאי ואיצטריך לאשמועינן הכא דקמ"ל דאע"ג דמיחייב בעלמא דבקנס אדם מת ומשלם. הכא כיון דפטור הקרן פטור אתשלומין ד' וה' ולא אמרינן דכיון דדינא הוא דמיחיי' אקנסא מיחייב נמי אקרן. ואשמועינן הא בתרווייהו דבתרווייהו בין בשב' בין במחתרת בהא פטו' וצ"ת:

אמר רבא הניחה להם כו' עד מאן דמתני' לה אריש כל שכן אסיפי מאן דמתני לה אסיפא אבל אריש לא והיינו דרב פפא פי' מאן דמתני לה אריש דהיינו במתה דאפי' בהא קאמר דאם הניחה להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם. וכל שכן אסיפא דעבחוה ואכלוה. ופליגא דרב פפא דקאמר דאין חיוב עד שעת האונס אלא וודאי משעת משיכה מתחייב באונסיה. ומיהו דווקא כשהניח להם אביהם אחריות נכסים. אבל לא הניח להם אביה' אחריו נכסי' לא דמטלטלי דיתמ' לבע"ח לא משתעבדי. מאן דמתני לה

אסיפא דהיינו טבחוה ואכלוה דווקא משתעבדי. מאן דמתני לה אסיפא דהיינו טבחוה ואכלוה דווקא אסיפא הוא דמיחייבי. אבל ארישא לא כטעמיה דרב פפא דקסבר דאין חייבין באונסיה עד שעת האונס. וכיון דכן אפי' כי איכא אחריות נכסים לא מיחייבי דהא לא מיחייב עלה אבוהון כלל ואינהו נמי לא מיחייבי דהא לאו שואלים נינהו. והאי דמחייבי אסיפא פירש"י ז"ל דהוו להו פושעין דהוה ליהו למידק. וקשיא עליה א"כ מ"ש הניח להם אביהם אחריות נכסים כיון דפושעים חשבינן להו אפי' לא הניח להם אביהם נמי אבל הנכון דאינהו וודאי לאו פושעים כלל נינהו אבל אביהם הוא דחשיב פושע דהוה לי' למימר בשעת מיתה. ושמועינן מינה דכי קאמר רב פפא דאין חייבין עד שעת האונס לאו שעת האונס ממש קאמר דאם כן היכי מיחייב הכא והא בשעת האונס ליתיה לאב אלא משעת פשיעת האונס. ואיכא דקשיא לי' וכי לא הניח להם אביהם אחריות נכסים אינהו היכי מיחייבי עליה כלל. והא קיי"ל הגוזל ומאכיל את בניו והניח לפניהם פטורין מלשלם וליתא דהא אוקימנ' התם לאחר יאוש והכה שאלה הוא וליכא יאוש. מיהו אכתי קשי' כיון דליכא יאוש אמאי דמי בשר בזול ותו לא. והאמרינן התם גזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלי רצה מזה גובה רצה מזה גובה. וי"ל התם במידי דמשתרשי לי' לגמרי כגון פת ויין שאפי' בא לקנותו היה אוכל כמה שאכל עכשיו משלם נמי כגון דאכיל. אבל הכא דהא דאינהו לא הוו פושעים כלל דקסברי דדידהו קא אכלי ליכא לחייובינהו אלא דמי בשר בזול דקא משרשי להו. ומיהו הא דקאמרינן אריש דאין חייבין באונסיה במתה ודוקא מיתה דאינהו לאו שואלים נינהו אבל ודאי מסתברא דשומרי שכר מיהת הוו ולא גרעי מאבדה דקיי"ל דהוי שומר שכר.

דף לה.

והא תנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה כו' קשיא לן ומאי קושי' והא אמרינן התם במסכת סנהדרין דהא דחזקי' מפקא מדר' ומק' מדרבנן דר' סבר נתכון להרוג את זה והרג את זה חייב ממון ורבנן סברי נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב מיתה וחזקיה אית לי' דפטור ממיתה וממון. וכיון דכן מאי מקשינן ליה מינה לר' יוחנן דהא ר' ורבנן לית להו דחזקיה ויש לומר דרבנן עד כאן לא פליגי עליה דחזקיה אלא במתכון להרוג את זה והרג את זה דחייב מיתה אבל וודאי אית להו דחזקיה דמקשינן אדם לבהמה לגבי הא דלא תחלוק בו לעולם לחייבו ממון אלא לפוטר' ממון ואפי' ר' נמי אפשר דלא פליג אדחזקיה אלא דווק' בנתכוון להרוג את זה והרג את זה שריבתה בו תורה ממון במקום מיתה כדאית' התם. אבל באידך מודה וא"כ הא דאמרינן התם בסנהדרין בפרק אלו הן

הנחנקין הניחא למאן דאית לי' דחזקי' אלא למאן דלית ליה דחזקיה מאי איכא למימר לא משכחת לה דלית ליה דחזקיה אלא להאי לישנא קמא דר"י הוא לית ליה לחזקיה ולא נהיר. אלא מחוורת' דר' ודאי פליג אחזקי' והיינו דקאמ' הת' אלא למאן דלית לי' לתני דבי חזקי' מדר'. ומיהו אכתי מקשינן מינ' לר' יוחנן דר"י לא קאמ' דלא כרבנ' וכדר' ומיהו אפש' דר"י מסבר' דנפשי' פליג אחזקי' אלא דקושיא לא מדחזקי' אלא מדרש' ור"י מ"ט דלא מוד' בהאי דרש'. והיינו נמי דאמרי' לקמן אי מהאי דרש' מאי היכרח' דדלמ' בשבת כתיב דבבהמה גופא איכא לאיפלוגי דאי במזי' פטו' ואי בשוגג אימ' לך דחיי' דחייבי מיתו' שוגגין חייב ומהדרי' דעל כרחך בחול מיירי הילכך שמועינן מינה מההאי דרש' דבמכי אד' ליכ' לאיפלוגי דלעול' פטור מממון. וק"ל ומ"ט לא אקשי לי' לר"י ממתני' דקתני אע"פ שהן בהכרת אין בהן מיתת ב"ד הא איכא מיתת ב"ד פטו'. ואוקמי ר"י גופי' לעיל דלא אתרו בי' וכה"ג קאמ' דאלו איכ' מית' ב"ד פטור אע"ג דלא אתרו בי' והוו להו חייבי' מיתו' שוגגין. וי"ל מתני' ה"נ קאמר אע"פ שהן בהכר' שהן מזידין לענין כרת הרי הן פטורי' לעול' עד שתה' מיתתן בידי ב"ד והיכי דמי בדאתרו בי' ומ"מ אכתי קשי' א"כ סיפ' דקתני הכא על בתן פטו'. ליפלוג וליתני בדידי' בד"א במזי' אבל בשוגג לא. ואפשר דעדיפא לי' למקשי מדתנ' דבי חזקי' דמיפרש' בהדי' מהאי דיוק' א"נ אפשר דהא תנ' לי' מתני' מדקתני ואין בהם מיתת ב"ד דהכי קאמ' דלעול' חייב עד שתהא מיתתו בידי ב"ד:

אתי' רשע רשע רבא אמר אתי' מכה מכה תמה ורי"ו מ"ט פליג אהא דהא מתנית' היא בהדי' במס' מכו' דתני לה להאי היקיש' דרשע רשע ואפש' דקסבי ר"י אע"ג דאיתקוש חייבי מלקות לחייבי מיתה לא גמרי' להו להא מילתא דפטרינן להו מממון אלא חייבי מיתה דאיתרבו בהדי'. ולא חייבי מלקו' משו' דכי כתיב רשע גבי מלקו' הוא דכתי' ולא גמרי' מיניה לממון ולהכי נמי נאדי רבא' מטעמיה דאביי ולא מייתי לה מרשע רשע ומייתי לה ממכה מכה דאליבא דר"ל לא כתיב במיתה אלא בממון ומאי יומת בממון:

דף לה:

אי כר' נחוניא בן הקנה קשיא אחותו. אבל ממזרת לא קשי' לר' נחוני' דאפשר דר' נחוני' לא אמ' אלא בכר' ולא בחייבי מלקו' וכ"ת והא רבנן דפליגי עלי' דר' נחוני' דפליגי בכר' ומודו במלקו' וכיון דהכי כ"ש לר' נחוני' דקאי בכר' דמוד' במלקו' הא לאו היכריחא הוא דהיינו לרבנן דחמי' להו עונ' דבידי אד' בלחוד וקסברי דכל היכ' דענשו בידי אדם ל"ש מית' ולא שנא מלקו' לא עבדינן בי' אלא רשע' אחת ולא חשיב להו עונש בידי שמים.

אבל לר' נחוניא בן הקנה חשיב לי' כרת כמיתה. ולא תימ' כרת כמיתה אלא אליב' דר' נחוניא בן הקנה היא דגמר לה מדקאמרי' כרת שלי כמיתה שלכם. אי נמי אסון אסון. וכיון דכן אע"ג דקאמ' ר' נחוניא בן הקנה במיתה דחמירא במלקות לא אמר וכן פירש"י ז"ל. ואיכא דקשיא לי' ולוקמא כר' נחוניא בן הקנה וכגון שבא עליה בשוגג דר' נחוניא בן הקנה לא אמר אלא היכא דאיתיה לכרת. ולית' דהא וודאי אליב' דריש לקיש דקסבר חייבי מלקות שוגגין פטור לא סגיא בדלא קאמרינן אליבא דר' נחוניא בן הקנה נמי דחייבי כריתות שוגגין פטור דהא טעמיהדריש לקיש מדאיתקוש חייבי מלקיות לחייבי מיתות. אליבא דר' נחוניא בן הקנה נמי הא איתקוש חייבי כריתות לחייבי מיתות. וכיון דכן היינו נמי דקאמרינן בשלמא אי סבר לה כר"י מתרץ לה כר"י. כלומר ומוקים לה בין כרבנן דאלו הן הלוקין הבא על אחותו. בין כר' יצחק או כר' נחוניא בן הקנ' אלא אי סבר לה כריש לקיש כמאן מתרץ לה דלריש לקי' ליכא לאוקמוה כחד. הילכך קושי' מעיקר ליתה:

אבל הרב אדוני זקיני ר' זרחיה הלוי בעל המאור ז"ל פי' דאליבא דר' נחוניא בן הקנה בין לר"י בין לר"ל חייבי כריתות שוגגין פטור. ואע"ג דפליג ר"י בחייבי מלקות שוגגין אע"ג דאיתקוש לחייבי מית' שאני הת' דמלקו' מילתא אחריתי היא וקסבר ר"י דאף ע"ג דאיתקוש לחייבי מיתה לא פטרינן מממון. אלא חייבי מיתה דאינהו גופייהו איתקוש למכה בהמה. והיקישא דמלקו' ומיתה אתיא לי' למילתא אחריתי כדדרשינן לי' התם במס' מכות. אבל כרת אליבא דר' נחוניא בן הקנה כיון דאיתרבי לאו מילתא אחריתי הוא אלא היא היא. והוא כרת והו' מיתת ב"ד דלא שני ליה בין מיתת ב"ד של מטה לב"ד של מעלה. דדא ודא אחת היא. וכיון דכן כיון דאיתקוש חייבי מיתות ב"ד למכה בהמה הוה לי' נמי כמאן דאיתקוש חייבי כריתות גופייהו כדאמרן ודא ודא אחת היא. ויש מקשים לדבריו מההיא דאמרינן בפסחים האוכל תרומות חמץ בפס' בשוגג משלם קרן וחומש. במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים. ואתינן למפשט מינה דבעלמא תשלומי תרומה לפי מידה הוא משלם דאי סלקא דעתך לפי דמים א"כ הכא בשוגג היכי משלם חמץ בפס' בר דמים הוא. ומוקמינן לה כר' יוסי הגלילי דאמר חמץ בפסח מות' בהנאה ומקשינן אי ר' יוסי הגלילי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים. ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן תשלומין ואמרינן סבר לה כר' נחוניא בן הקנה ואפי' הכי קאמר בשוגג משלם קרן וחומש אלמא חייב מיתות שוגגין לר"נ ב"ה חייב. ומ"מ אפי' לפי דבריהם ההיא לא אפשר דאתיא לכ"ע אלא כר"י דהכא. דאלו לרי' לקיש כיון דקסבר חייבי מלקו' שוגגין פטורין מדאיתקוש. אליבא דרנ"בה נמי לפום האי טעמא

לא סגיא דלא קסבר דחייבי כריתו' שוגגין חייבין. מיהו ליתא להאי קושיא דהא כבר פירקא רבינו ז"ל התם דשאני ההיא שהרי בפירוש רבתה תורה הקדש לתשלומין דאי לא תימא הכי אם כן לר' נחוניא בן הקנה לא משכחת לה נהנה מן ההקדש דמשלם חומש ואשם דהא איכא מיתה אלא דרחמנא רבייה. וכיון דאיתרבי לענין הקדש אע"ג דאיכא חיוב כרת בלאו טעמא דהקדש כיון דאיתרבי איתרבי וכי תימא הא ניחא לאביי דגמר אסון אסון וקסבר דרנ"בה. אפי' במיתה בידי שמים קאמר וכיון דכן וודאי לא סגיא בדלא קאמרינן דרחמני'. הוא דרבייה. אבל לרבא דקסבר דווקא כרת אבל מיתה לא דלא אמר רחמנא אלא כרת שלי כמיתה שלכם. אם כן אי משום הקדש ליכא ריבויא. דהא בעלמא אוכל תרומה מדינא הוא חייב דבמיתה בידי שמים אית לן אדם מת ומשלם. וכיון דכן בהא כיון דאיכא כרת דחמץ אפי' בשוגג ליפטר. דהא אמרת דלר' נחוניא בן הקנה אין אדם חייב כרת ומשלם אפי' בשוגג. אי משום הא לא אריא דהא דהתם נמי אביי הוא דקאמר לה דלפי דמים משלם ולפום ההוא טעמא נמי הוא דבעינן לאוקמוה כר' נחוניא בן הקנה. ותו דבלאו הכי נמי לא אכפת לן אפי' אתיא ההיא דהתם כאביי דליכא למימר מינה אמאי לא אמרינן התם ולרבא מאי איכא למימר. דהא אוקימנא לה התם כתנאי. תדע דהכי איתה מדנקט הת' תרומ' חמץ דאלו לר' נחוני' חייבי כריתות שוגגין חייבין אמאי נקט לה בתרומה ליתני בחמץ בפסח אע"ג דלאו תרומה דהא אוקימנא כר' יוסי הגלילי דקסבר חמץ בפסח מותר בהנאה. הילכך בשוגג משלם קרן וחומש דהא קיימא לן דחייבא כריתות שוגגין חייבין במזיד פטור דאין אדם חייב כרת ומשלי כר' נחוניא בן הקנה אלא וודאי כדפרישנא. דאי בחמץ בעלמא בין בשוגג בין במזיד פטור. דחייבי כריתות כחייבי מיתות ב"ד. דקיי"ל לכ"ע דבין שוגג בין מזיד פטור אליבא דר' נחוני' בן הקנה' והיינו דתנן לה בתרומה דהשתא בשוגג דינא הוא דלחייב לפי שנתרבת' לתשלומין. אבל במזיד מדין תשלומי תרומה לא מיחייב שלא רבתה תורה תשלומי תרומה אלא דשוגג. ואי משום דחמץ בפסח בר דמים הוא כיון דאיכא כרת אין אדם חייב כרת ומשלם וזה נכון וברור. ואיכא נמי דאמר דוודאי מתני' לא מיתוקמא בשוגג בכרת. ממאי מדקתני אע"פ שהן בהכרת ולא קתני שיש בהן כרת. אלמא דאפי' איתיה לכרת איירינן:

והא דאמרינן על כרחך כר"י ס"ל. קשיא ליה לרבי נ"ר ולימא אפילו כריש לקיש. ואע"ג דאית לי' לר"ל דחייבי מקו' שוגגין ודבר אחר פטור. ה"מ כגון דהכהו הכאה שאין בה שום פרוטה ובהדי דמחיי' קרע שיראין דיליה דחיוב מלקות וממון תרווייהו לאו מחד מילתא קא אתו. אבל בהא דחיוב מלקו' וממון מחד מילת' הוא סבר לה כעולא דאמר כל

היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מלקא לא לקי. דומיא דהא דאמ' ריש לקיש נמי לעיל בחובל בחברו בהכאה שיש בה ממון דממונ' משלם מלקא לא לקי. וניחא ליה דלא אמרינן השתא כמאן מתרץ לה אלא מדר' יוחנן וריש לקיש ולא ניחא לן לאוקמה כעולא. אי נמי אפש' דקא משמע ליה דעולא ורי' לקיש וודאי פליגי וחדא מפקא מאידך. דעולא קסבר בכל דוכתא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מלקא לא לקי אפי' הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה ובהדי דמחיי' קרע שיראין דיליה ואפי' בחייבי מלקות מזידין. וריש לקיש סבר בכל דוכת' דחייבי מיתו' וחייבי מלקות שוין לגמרי וכל היכא דאיכא מלקו' פטור מממון ואפי' בשוגג לבר מחובל בחבירו דווקא דרבתא בו תורה. אבל בעלמא אפי' כגון חובל בחברו כלומר דמיחייב מלקות וממון משו' חדא מילתא כל היכא דאיכא מלקות פטור ואיכא דקשי' לי' ולוקמ' אפי' לריש לקיש ואליבא דר' יצחק וממזר שנשא ממזרת. ומיהו בירוש' מוקמינן לה הכי אבל שיטת' דגמרא דלן לאו הכי הוא. דהא פשיטא מאי למימר' היינו ישראל וישראלית בעלמא. והא דאמרינן לריש לקיש דאמר בפירוש רבתה תורה חייבי מלקיות מאן תנא דפליג עליה ר' נחוניא בן הקנה לר"ל הוא דקשיא לן ולא לר' יוחנן. והא אתי' שפיר לר"זה ז"ל דקסבר דאליבא דר' נחוניא בין לרי' לקיש בין לר"י חייבי כריתות כחייבי מיתות ואפי' שוגגין פטורין. הלכך לר' יוחנן תנא דפליג עליה דר' נחוניא רבנן דקסברי דחייבי כריתות היו בכלל מלקות ארבעים ואין אדם לוקה ומשלם וכגון שהוא שוגג. דלרבנן חייב דהשתא ליכא מלקות וקסברינן השתא דחייבי מלקיות שוגגין חייבין. ולר' נחוניא בן הקנה פטור דאיכא כרת וחייבי כריתות אפי' שוגגין פטורין כחייבי מיתות. אבל לריש לקיש דלא מצי למימר דרבנן פליגי עליה דהא איהו קאמר דחייבי מלקות שוגגין פטור. קשיא מאן תנא דפליג עליה דר' נחוניא. ואפי' תימא חייבי כריתות שוגגין חייבין לר' נחוניא בן הקנה. איכא לפרושה דלר' יוחנן שפיר אתיא דרבנן הוא דפליגי עליה וכגון שלא אתרו בו למלקות. והוא מזיד לענין כרת דאיתיה לכרת וליכא מלקות הילכך כיון דליכא מלקות משלם ואע"ג דאיכא כרת דלרבנן אדם חייב כרת ומשלם ולר' נחוניא בן הקנה פטור כיון דאיכא כרת דאין אדם חייב כרת ומשלם:

דף לו:

מתני' הבא על בתו ועל בת בתו כו' קשיא לן ולמה לי טעמא דמתחייב בנפשו תיפוק לי' דקנסה דידיה הוא. ולמאן קאן משלם. ואיכא מ"ד מתני' בנתארס' ונתגרשה ואליבא דר' עקיבא דמתני' דאמר יש לה קנס וקנס' לעצמ'. וקשיא להאי סברא דהא וודאי דכוותה

נמי אי' לן לאוקומי ההיא דלעיל דקתני הבא על אשת אחיו בנתארס' ונתגרשה דאי לא הא איכא מיתת ב"ד דאשת איש אלא וודאי בנתארסה ונתגרשה. וי לר' עוקבא דמתני' דקסבר קנס לעצמ' הא מוקמינן לה במסכת סנהדרין לרב פפא במפותה דאי באנוסה ניתן להצילו בנפשו ומיתת ב"ד איכא. וכיון דהכי אמאי אית לה קנס דהא אוקימנא בנאתרסה ונתגרשה דהוי לעצמה וכיון דמפותה הא קא מחלה. ואיכא דאמרינן רישא לאו ר' עקיבא דמתני' אלא ר' עקיבא דברייתא דאית ליה יש לה קנס וקנסה לאביה. הילכך אע"ג דמפותה לית לה למחול כלל אבל הך מתני' אית לה דר"ע דמתני' דקסבר קנסה לעצמה. וליתיה דהך מתני' נמי אית לן לאוקמה במפותה דאי באנוסה מאי שנא הני דחייבי מיתות אפי' הכי דלעי' דחייבי כרת כיון דאנוס' הוי להו כחייבי מיתו' ב"ד דהא ניתן להצילו בנפשו. אלא וודאי במפותה וכיון דאמרת דסבר לה כר' עקיבא והוי לעצמה כיון דמפותה למה לי טעמא דמיתתו בידי ב"ד תיפוק ליה דהא קא מחלה. ואפשר לומר דכולה כר"ע דמתני' ובשוטהומפותה. שוטה דלאו בת מחילה היא. ומפותה דתו לא ניתן להצילה בנפשו. ובתוספת מתרצים דאפי' בלאו שוט' נמי רישא היינו טעמא דאית לה קנס. אע"ג דמפות' משום דקנס לאו ממונא הוא למחלו שאין אדם זוכה בו עד שעת העמדה בדין. והא דאמרינן לקמן בפרק נערה שנתפתתה לאביה נמי פשיט' מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה אמאי יהיב מפת' מדעתה עבד'. מבשת לאביה משום קנסא דאיכא. יש לומר הא נמי פשיטא דהא בקנס ופג' הוא דקאמר דהא וודאי ממונ' הוא ומחלה. וכי תימא תנא לאביה משום קנסא דאיכא יש לומר הא נמי פשיטא דהא בקנס קרא כתיב בהדיא. וליתה כדבעינן למימר קמן. ויש אומרים דהכא במאי עסקינן כגון שבגר' קודם שעמד בדין או שמת אביה דקיי"ל דהויא לעלמא קמ"ל דלא יהבי ליורשיו. ובירוש' אמרינן אלו אחר בא עליה קנסה לא של אביה הוא. ובירוש' אמרינן אלו אחר בא עליה קנסה לא של אביה הוא. תפתר כגון שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה כר' יוסי הגלילי. ברם כר' עקיבא יש לה קנס וקנס' לעצמה. כלומר אליבא דר' יוסי הגלילי בעינן למימר האי תירוצא דבא עליה בחי אביה. אבל לר' עקיבא בלאו הכי נמי אתיא שפיר דהא אית לי' דיש לה קנס וקנסה לעצמה כלומר וכדפרי' בשוטה ומפותה או משום דקנס לא יכלה מחלה:

דף לז.

אשה מזנ' כו' אפשר דהשתא נמי משמע לן דיוצאה בשן ועין לא ואפילו מתהפכת נמי אינה. אבל עיקר קושיין מעיקרא לאו משו' יוצאה בשן ועין דאיכא למימר אין הכי נמי

אלא משום אידך דאם כן אית לן למימר לפום טעמא קמא דאפילו אנוסה ומפותה נמי ושמעינן לי' לר' יוסי בהדיא דמתיר בהו. דגבי טעמא דמוך כיון דמפקינן מינה יוצאה בשן ועין וכ"ש אנוסה דלא ידע' כלל בשעת אונסה. אבל השתא דאמרינן טעמא דמתהפכת איכא למימר אנוסה ומפותה אין אבל יוצא' בשן ועין לא דלא איכפ' לה דהא לא סבר' דנפק' לתירו' רבינו נ"ר ותו לא מידי:

דף לז:

ולאו ממילא שמעת מינה לא תשקול מיניה ממונא ותיפטריה. כלומר למה לי מריבוייא דכל חרם ממילא ש"מ דהא קרא כתי' ולא תקחו כפר לנפש רוצח והיינו מיתות קלות שניתנ' שגגתן לכפרה.

דף לח.

אמר רמי בר חמא איצטריך סד"א ה"מ הרגו דרך עליה דלא ניתני שגגתו לכפרה. אבל היכא דהרגו דרך ירידה דניתנ' שגגתו לכפר' אימא נישקול ממונא מיניה וניפטרי' פירש והשתא אית לן ארבע' קראי. תרי דכל חרם דדרשי' לתרי מרבויא דכל. ולא תקחו כופר לנפש רוצח ולא תקחו כופר לנוס. ומוקמינן חד לחייבי מיתות חמורות כגון חובל באביו גונב נפש שאין במינן כפרה. וחד לחייבי מיתות קלות שיש במינן כפרה כגון רוצח בדרך עליה. וחד לדרך ירידה ובמזיד דהיא גופה ניתנה בשוגג לכפרה. ואידך לשוגג גופה דחייבי גלות והיינו תקחו כופר לנוס. וקשיא לן ואכתי כולי האי למה לי דהא ברוצח קרא כתיב בהדיא ולא תקחו כופר לנפש רוצח. וכיון דכן כל דכן מיתות חמורות. אם כן קרא למיתות חמורות למה לי הא מסתיין בתלתא קראי. חד דהא כתיב ולא תקחו כופר לנפש רוצח דהיינו מיתות קלות וכל דכן חמורות. ואידך לרבויי אפי' במזיד בדרך ירידה דניתנה שגגתו לכפר' ואידך לאיתויי שוגג גופה כדכתיב ולא תקחהו כופר לנוס. ואפשר דאיצטרך דלא אתי לן חובל באביו מרוצח ורוצח מחובל. דאי כתיב חובל אנא אמינא הני מילי חובל באביו דמיתות חמורות. אבל רוצח דמיתות קלות שיש במינן כפרה לא. ואי כתיב רוצח הוה אמינ' אדרב' רוצח חמור שכן הרג את הנפש. אבל חובל באביו לא דבכל חד איכא חומרא:

אמר לי' רבא הא מדתנא דבי חזקי' נפקא כו' תמיהא מילתא אימר דשמעינן מינה מדתנא דבי חזקיה דלא תעביד בה תרתי. אבל דלא תשקול מיניה ממונא ותיפטריה מנא לן. ואפשר לומר מדתנא דבי חזקיה נפקא לן דלא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין דרך ירידה

לדרך עלייה בין מתכוין לשאין מתכוין. מיהו אכתי קשיא כיון דהכי הוא למה לי קרא נמי דלא תקח כופר לנוס דבשוגג מדתנא דבי חזקיה נפקא דלא תחלוק בו בין שוגג למזיד. ואפשר דמשום דעיקר קרא דאשכחן במומותין בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להן היינו אם כופר יושת עליו דהוה ליה כהורג בשוגג דהא לאו איהו הרג אלא שורו אימא דהוה ליה כמאן דגלי ביה רחמנא בהדי' דבשוגג נישקול מיניה ממונא וניפטריה. משום הכי איצטריך אי נמי אי כתב רחמנא שוגג הוה אמינא דווק' שוגג דאפשר ליה לגלות וגלות מיהת מיחייב. אבל מזיד דלא סגיא אלא בקטלא דקטלינן ליה כיון דגלי רחמנא במית' בידי שמים דמתכפר לו אמינא דכן במיתה בידי אדם. להכי איצטרך רוצח במזיד ובשוגג' וכי תימא כיון דתנא דבי חזקיה למה לי ולא יהיה אסון דלא תעביד בה תרתי. ולמה לי קרא דלא תישקול מיניה ממונא ונפטריה. הא נפקא לן מדחזקיה דלא תחלוק במכה אדם לחייבו ממון לעולם. י"ל אי לאו לא יהיה אסון ולא תקחו כופר. אנא אמינא לאידך גיסא דלא תחלוק בו לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון. אבל השתא דכתיב ולא יהיה אסון ולא תקחו כופר לחייבו ממון לא מצית אמרת. אלא וודאי אמרינן לפוטרו ממון:

אלא אמר רמי בר חמי איצטריך סד"א הני מילי היכא כו' כלומר חד מהנהו קראי דלעיל דכל חרם ולא תקחו כופר לאו להכי הוא דאתי אלא דלאו תעביד ביה תרתי וכ"ת ל"ל כולי האי דהא כתי' ולא יהיה אסון איצטרך סד"א ה"מ סימא את עינו וכו' אבל סימא וכו' א"י רבא והא נמי מאידך דתנא דבי חזקיה נפקא דתנא דבי חזקיה עין תחת עין ולא עין ונפש תחת עין. כלומר ומאידך תנא דבי חזקיה נפקא לן דסימא את עינו והרגו בה פטור דהא קאמר דתחת עין ולא נעביד עין ונפש. וליכא למימר הא עין ונפש תחת עין ונפש הוא דלא דהיינו סימא את עניו והרגו בדרך אחר. אבל כיון דהרגו בה תחת עין בלחוד מיקרי דתחת עין כתב רחמנא סתם והיינו דקא מטי ליה אמטולתי' וכיון דכן מהך תנא דבי חזקיה נפקא לן סימא את עינו והרגו בה ומהאי דמכה אדם ומכה בהמה הרגו בדרך אחר דהא אייתר לי' ואוקמי' רב אשי לקנס לאשמועינן דלא תעביד בה תרתי. ואף ע"ג דתנא דמתניתין נקיט קרא לקנס ולא יהיה אסון. בתר דאתיא לן מרובוי' דקראי אפי' לקנס. שפי' איכא למנקט חד קרא הי' דליהוי דאין אדם מת ומשלם דהא ק"ל דמכל מילי קאמ' וזה נכון וכן פירש"י ז"ל:

דף לח:

מתני' נערה שנתארסה כו'. הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה. כלומר כיון דכן הא עדיף לן לקיומי דניחא דבעינן דלא אישתני גופה:

בעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר. יש בגר בקבר ודבנה הוי. או אין בגר בקבר ודאבו' הוי. קשי' לן הא קיי"ל מדלאו ממון הוי להורישו לבניו. ורבינו נר"ו מפרש דהאי דקאמר דבנה הוי לאו דווקא. אלא כלומר דבנה בעי למיהוי. ופקע אב. ודווקא דאית לה בן דכיון דאיכא בן דראוי לירשו אע"ג דאין לו פקע זכותא דאב. אבל כי לית לה בן כיון דאיהי לית לה יד ולא לירתא בתר'. זכותא דאב לא פקע אלא כדקאי קאי. ובמסקנא אתינן למימר דאפי' לית לה בן נמי:

והרב אדוני זקיני ר' זרחיה הלוי ז"ל פירשה אליבא דר"ש דקסבר דאפי' עמד בדין אם בגרה קודם נתינה לאב הרי היא לעצמה. שלא זיכת' תורה לאב עד שעת נתינה. ומיהו כיון דעמד בדין ממון הוי לגבי דידה. דאלו זכיא ביה היא מורישו כשאר ממון שלה. דלא איתמר דליכא זכי' עד שעת נתינה אלא גבי אב. והכי במאי עסקינן כגון שעמד בדין והיינו דקאמ' יש בגיר בקבר וזכי' בה איהי וזכי ביה ברא מחמתה. או דילמא אין בגיר בקבר והא דבעינן יש בגר בקבר ופקע אב או לא איירי בשלא עמד בדין דאי בשעמד בדין דאב הוא ממה נפשך. וזהו הנכון. ואפשר עוד לומר דרבא אמרי הכי סתם למילתיה יש בגר בקבר ודבנה הוי. או אין בגר בקבר ודאבוה הוי. וכוונתו דדבנה הוי לאו דווקא אלא דבנה בעי למיהוי. ופקע אב ולא שנא אית לה בן או לית לה כדאסיקנא בסופה ושמע השומע וטע' וקסבר דבנה הוי ממש ופרכיה למימרא דלא אפשר דאית לה בן ומפרקינן דרב' נמי מעיקרא הכי נמי קאמר. דלאו דשני לן בין אית לה בין לית לה. והא דאקשו ליה הכי ולא אקשו ליה ומי הוה ממון להורישו לבניו דעדיפא ליה האדלית ליה בן כלל. וכיון דכן הא תו למה לי לגבי האי דינא אי הוי ממון או לא. אי נמי הכי הוה דמצי לאקשויי ליה מהא דכיון דאיכא תרתי דקשיאן עליה מאי היכריח' איכא אין מקשי' מחדא מינייהו וזה נכון:

דף לט.

שלש נשים משמשות במוך. פירש"י ז"ל מותרות לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע. הא שאר נשים אע"ג דאינהו לא מיפקדן אפרי' ורבי' אסו' להן להשחית זרע בעליהן מיהו ליתיה להאי פירוש' דאם כן לפום האי טעמא רבנן אסרי והא מאי טעמייהו כיון דמסתכנ'. ואמרינן נמי התם ביבמות לחד לישנ' דאלו מתעברת וודאי מתה. וכיון דכן

רבנן כי קאמרי מן השמים ירחמו היינו דלא מיעבר'. דאי מיעבר' לא סגיא דלא מתה וכיון דכן מאי טעמא לא שריא לה במוך. אלא וודאי חייבות לשמש במוך קאמרינן. ובלא מוך אסורות הן לבעליהן. וחכמים אומרים דאינן אסורות אבל הרשו' בידן אבל איסור לבעליהן ליכא שהרי הן אינן משחיתן. ותו משום עונה נמי מותר. וקשיא לן ומאי קושיא דהא אסיקנ' התם ביבמות דה"ק שמא תתעבר ושמא תמות. אבל איכא דמיעבר' ולא מתה. ויש אומרים דהא אמרינן עלה לפום האי לישנא דבנים הרי הן הן כסימנין. ומשום הא מפרשינן לה דה"ק בנים הרי הן כסימנים משעת עיבור. כלומר דאחר שילדה היא כנערה גמורה משעת עיבור. וכיון דכן אפי' כי מפרקי' לן הכי מאי אהני לן דהא הויא לה נערה משעת עיבור. וכיון דכן כי קא ילדה לה הויא לה בוגרת. כדקיימי לן דאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. וכי תימא אם כן הא דקאמרינן התם דאיכא מאן דאמר בנים עדיפי מסימנין. ואמרינן למאי נפקא מינה דאפי' ר"י דאמר עד שירבה שחור על הלבן בבנים מודה. וכיון דכן לפום האי טעמא אפי' למאן דאמ' בני' הרי הן כסמני' מודה ר' יהודה דהא משעת עיבור קאמרי' וכיון דכן כי קא ילדה הא הויא לה בוגרת כדקאמרי' ובבוגר' ליכ' מ"ד דהא כולו עלמא מודה דאינה יכולה למאן. וי"ל נפקא לן מינה כגון שמיאנה כשהיא מעוברת. דלמאן דאמר בנים הרי הן כסימנין מיאונה מיאון. ולמאן דאמ' בנים עדיפי מסימנין מיאונה ולא כלו' הוא ומיהו הכא וודאי בסוגיין משמע לן דאם תתעב' תמות בוודאי קאמ' כלישנא קמ' דהת' והאי דלא שני' לי' הכי הוא כדאמרן והיכי דבא עליה ואחר כך נתארסה חייב וקנסה לאביה דאירוסין לא מפקי מרשות אבי':

מתני' המפתה נותן שלשה דברים כו'. צער דמאי ופריש אביי צער דחבטה על גבי קרקע. ואידחיה לה ופירשה רב נחמן אמר רבה בר אבוה צער של פיסוק רגלים:

דף לט:

אי הכי מפותה נמי כלומר בשלמא למאי דקס"ד צער שהוחבט' היינו דמפותה לית לה. דמפותה דלדעת עצמה ליכא חבטה. אבל השתא דאמרת צער פיסוק רגלים. במפותה נמי איתיה להאי צערא. ומאי שני לן בין אונס לרצון וליכא למימר הא קא מחלה דהא דאבו' הו' ומתרצינן דמפותה דברצון לית לה צער כולי האי כלומר שיהא ראוי לתשלומין:

מתני' אונס נותן מיד והמפתה לכשיוצא. מתמהינן עלה לכשיוצא אשתו היא. כלומר אכתי לא עיילת' אפיקת':

אמר אביי אימא לכשלא יכנוס. תניא נמי הכי כו' עד אמר אביי כדי שלא יהא חוטא נשכר. רבא אמר ק"ו ומהו מפתה כו' עד כל שכן. אע"ג דהא איתקוש להדדי. שאני הכא לגבי הא מילתא דחדית בהו רחמנא. שהרי אונס שותה בעצינו. והמפת' אם רצה להוציא מוציא. וכיון דכן הוה אמינא להא מילת' גלי רחמנא דליגמרי מהדדי. ומפתה לדעתו איהי נמי בעי לדעתה ודעת אביה. אבל אונס לא כדקאמר אביי ואפילו הכי קאמר רבא דק"ו הוא. והאי טעמא לא חשיב דאדרבה ק"ו נינהו ובהא מילתא נמי דינא הוא דגמרי מהדדי כי היכי דגמרי לשאר מילי. ואביי אמר טעמא דשלא יהא חוטא נשכר. תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן כו' עד לא בעינ' דהא דאמרינן כשתצא אין לה עליו כלומר כשתצא לרצונה דאלו על כרחה אינו רשאי:

דף מ.

מתני' כיצד שותה בעציצו כו' אמאי וניתי עשה ונידחי לא תעשה פירש"י ז"ל ליתי עשה דלו תהי' לאשה ולידחי לא תעשה דלא יבא ממזר דאאינה ראוי' לבא בישראל קיימינן. ותמה דהא ליכא עשה דמעשה גופיה קא מימעיט דהא אמרינן רחמנא לא אמר לי' לעשה היכא דאינה ראוי לבא בישראל ויש אומרים דאנמצא בה דבר ערוה קאי דלא קאמר רחמנא אשה הראויה לו אלא בשעת הויה אבל מכל מקום לעולם איתיה לעשה דידה ואינו מחוור. אבל הנכון נראה לומר דוודאי מלו תהיה לאשה ליכ' מיעוט' כלל. דמאי משמע אלא דסברא דרבנן היא ומפרשי קרא וסמכי' לטעמייהו. כלומר אע"ג דכתיב ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו קאמרינן ולאו דפשטיה דקרא הכי מידרש דהא וודאי ליתה. והיינו דקשיא לן מאי טעמא דרבנן דאמרי מצא בה דבר ערוה או אינה ראוי' לבא בישראל איני רשאי לקיימ'. ואמאי ליתי עשה ונידחי לא תעש' וגדולה מזו במסכת' פסחים ובמסכת סוטה כמו שפירשתי שם בס"ד. והא דמקשי' לעיל בריש פרקין קרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו. לאו משום דרש' דמתבי' דדרשינן לה הכי דהא אמרן דלאו מקרא הוא דמידרש להו אלא הכי קאמרינן כיון שאמר הכתוב לישא אותה אימא שאין לה קנס אלא כשאני יכול לקיים בה ולו תהיה לאשה. ומפרקינן דאיתרבו להו וקסברי רבנן דאע"ג דאיתרבו לענין קנס אינו רשאי לקיימה אלא כשהיא ראויה לו. והיינו דקשיא לן אמאי לא אתי עשה ודחי לא תעש'. ומפרקינן כי אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בצרעת דלא איפשר דלא לקיומה נעשה. אבל הכי אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל. ופירש"י ז"ל וכיון שכן מלמדין אותה לומר אינו רוצה. ותמה ואי לא בעי אמרה מהו. ואפש' דכייפינן לה עד דקא אמרה לא בעינ' ליה וכיון דכן אנן סהדי

דלא ניחא ליה דהא כל היכא דלדידיה איכא איסורא לדידה נמי איכא איסורא וליתיה. אבל הנכון דלא אמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא בעשה קיים דלא סגיא דלא לקיומי' כדאמרינן הכא כגון מילה בצרעת דלא איפשר דלא לקיומיה לעשה. דהא לא אפשר דלא לקיומיה מצות מילה ובהא הוא דקיי"ל. דאלים למידחי לא תעשה. אבל הכא אי אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל וכיון דכן כי האי עשה לא קיימ' לן דנידחי לא תעשה. ואע"ג דאיכא עשה דציצית דדחי לא תעשה דכלאים. ואי בעי פטור נפשיה בטלית של צמר. שאני התם דנהי נמי דאפשר ליה למיפטר במידי אחריתי מכל מקום לעולם איתיה לעשה דהא אם לבוש טלית של פשתים לא סגיא לי' דהשתא איתיה לעשה אבל הכא הא ליתה למצוה כלל דאיסתלקא לגמרי כיון דאמרה לא בעינא. ובכי הא וודאי לא אתי עשה ודחי לא תעשה וזה הנכון:

מתני' יתומה שנתארסה ונתגרשה ר' אליעזר אומ' האונס חייב והמפתה פטור. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ר' אלעזר בשטת ר' עקיבא רבו אמר' דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה. ממאי מדקתני ר' אלעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא. הא קמ"ל דנער' שנתארס' ונתגרשה כיתומה. מה יתומה לעצמה אף נער' שנתארסה ונתגרשה לעצמה זו קשה לדברי בעלי התוספות ז"ל שהם סבורי' שאין אדם יכול למחול קנס קודם העמדה בדין דהא הכא דקסבר ר' אליעזר דנערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה קתני האונס חייב והמפתה פטור. ואלו לא היה אדם יכול למחול קנס. אם כן הרי הוא חייב לגמרי באונס על הקנס הוא שהרי אין אדם יכול למחלו. ועל בושת ופגם וצער גם כן הוא חייב דהני דאביה הוו. ותו ביתומה נמי כי קתני המפתה פטור לא אפשר למימר אקנס דהא אמרינן דלא מציא מחהל. ותירצו דוודאי הכי הוא דהא דאמרינן המפתה פטור לאו הקנס קאמרי' אלא בבשת ופגם. ודווקא איתומה אבל נתארסה ונתגרשה הרי הוא חייב בכל. ואנן היכי דייקינן דר' אליעזר בשיטת ר"ע ס"ל ממאי דקתני מתני' יתומה שנתארסה ונתגרשה יתומה פשיטא כלומר פשיטא לן דהכי הוא דינא ביתומה כדקתני. בלאו טעמ' דנתארס' ונתגרשה והא תו למה לי למתני נתארס' ונתגרשה כיון דתני יתומה. אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כי יתומה לענין קנס שאפיזו יש לה קנס כמוה וקנסה לעצמה. אבל בדינן אינן שוות ולשון רחוק הוא. מיהו בירושלמי אשכחן לה להאי סברא דאמרינן התם אמר רבי יוחנן אתיא דר' אלעזר כשיטת ר' עקיבא רבו. כמה ר' עקיבא אמר יש לה קנס וקנסה לעצמה. כן ר' אלעזר אמר יש לה קנס וקנסה לעצמה. מעתה אפי' במפותה. אמר ר' ירמי' בשם ר' אלעזר תפתר שמחלה. ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. תפתר ביתומה ותני דבית ר' כן היתומה ר' אליעזר אומר האונס

חייב והמפתה פטור. ופירושו דמוקמינן לן התם דר' אליעזר כר' עקיבא כדאמרינן הכא. ובעינן מפותה אמאי לית לה ואמרינן תפתר שמחלה ולאו דווקא אלא כלומר מפותה הא קא מחלה. ומקשינן ויש אדם מחול דבר שאינו שלו פי' אבשת ופגם קאמרינן שהוא של אביה. ומהדרינן תיפתר ביתומה שהכל לעצמה תו מקשינן התם ויש אדם מוחל דבר שאינו ברשותו. כלו' ואכתי היכי מציא מחלה קנס שאינה ברשות' שאינה זוכ' בו עד שעת העמדה בדין. ואמרי' נשמעינ' מן הדה דאמ' ר' בון בר' חייא בשם ר' זעיר' קנס אין כאן משע' ראשונ'. דתנינן תמן עמד' בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב. מת האב הרי הן של אחין. אם אומ' את כן קנס משע' ראשונ' הרי הן של אחין משע' ראשונ' פירוש קנס אין כאן משעה ראשונ' שאין אדם זוכה בו משע' ראשונ' עד שעת העמדה בדין מדתנן עמדה בדין ואלו הי' אדם זוכה בקנס משע' ראשונ' א"כ מ"ש עמד' בדין אפי' לא עמדה בדין נמי מת האב יהא של אחין אלא וודאי שאינו זוכ' בו עד שעת העמדה בדין כלומ' וכיון דכן קשיא היאך היא יכול' למחול הקנס. ומפרקינן ר' אבא בר חסדא בבשת ופגם הא מתניתא כלו' כי קתני המפתה פטור מבשת ופגם קאמ' ומקשינן מה דר' מנא אמר מהו האונס חייב והמפתה פטור האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל פירוש מה זה שאת' אומ' דכי אמרי' פטו' מבשת ופגם קאמ' דר' מנא אמר בהדי' דבמתני' חייב בכל ופטור מן הכל קאמרינן. ומפרקינן ר' בון אמ' ר' שמאי מהו האונס חייב והמפת' פטור האונס חייב בכל והמפתה פטו' מן הבש' ומן הפגם וחייב בקנס והיא ר' עקיבא זה אמרו בירושלמי ולפום הא דפלוגתא היא דירושלמי דר' בון בש' ר' שמאי סבר דקנס אין אדם יכול למחלו. ור' מנא סבר שיכול למחלו. אבל נראין דברי ר' מונא שאע"פ שלא זכתה בו עדיין. היא יכול' למחלו שהרי למה זה דומ' לאומ' לארוסתו דין ודברי אין לי בנכסיך בחייך ובמותיך דקיי"ל דאם מתה אינו יורש' דנחל' הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עלי' שלא יירשנ' ולא דמיא לירושת אביו שהיא ראוי' לו. וכיון שכן אינו יכול להתנות עלי' אבל כאן כיון שעדיין אינ' ראוי' לו לאדם יכול להתנות על זכות אחד שלא יהא ראוי לו. ועוד שהרי זה כאומר קרע שיראין שלי והפטר שהרי מסר' לו גופ' לעשו' בה כרצונו ואינו מחילת הקנ' בלבד וכן הדין בוודאי ולפי שיטתנו זו עול' יפה מה שאמרו בזה דר"א בשע' ר"ע דקסב' נתארס' ונתגרש' יש לה קנס וקנס' לעצמה ממאי כלו דממתני' אדרבה איפכא מסתברא מדקתני יתומ' דמשמע טעמ' משום דהויא יתומ' הא לאו הכי אע"ג דנתארס' ונתגרש' אין לה קנס לעצמה. ומהדרינן מדקתני האונס חייב והמפת' פטור יתומ' פשיטא כלו' היא גופ' פשיטא כלומ' למה לי תרתי ביתומ' בלחוד סגיא דיתומ' בלחוד אית לה האי דינא בוודאי והיינו פשיטא. ולאו פשיטא דלא ליצטריך

למיתני כלל קאמרי' אלא דביתום' בלחוד פשיט' לן והא תו למה לי נתארס' ונתגרש' כלו' קים לן דהוי האי דינא בלאו טעמא דנתארס' ונתגרש' דאי לאשמעינן דטעמ' דיתום' דאי לאו הכי דאבי' ליתני לה בהדיא בנתארס' ונתגרש' דאבי' הוי. אלא וודאי דתרתי קתני יתומה או נער' שנתארס' או נתגרש' ושמעינן מיני' דנערה שנתארס' ונתגרש' כיתום' דמה יתום' לעצמ'. אף נער' שנתארס' ונתגרשה לעצמה ובכל חד וחד האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הכל וזהו הנכון:

דף מ:

מתני' איזהו בשת ופגם כו' אלא מסתברא לאביה הוי דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין. מסתברא דהכי קאמרינן מגו דאי בעי מסר לה כשהיא קטנה למנוול ומוכה שחין. דהא וודאי לכולי עלמא אדם יכול לקבל קידושי בתו כשהיא קטנה. והיינו דאמרינן התם בקידושין דאתינן למפשט שהאב זוכה בקדושי בתו כשהיא נערה שיהו שלו מבשת ופגם. ושמעינן לה הכא מבתו קטנה וכן פירש רב האי גאון ז"ל:

הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה והכתיב אם אמת היה הדבר והוציאו את הנערה וקטנה לא בת עונשין היא. תמה ומאי ראיה היא. ההוא קרא וודאי מיירי בנערה דלאו הכי לא חזיא לעונשין. אבל הוא שהוציא שם רע אכתי מנא לן דאפי' אקטנה לא משלם קנס. ואפשר דריש לה מדכתיב והוציאו את הנערה ולא כתיב נערה. דהשתא כיון דכתיב הנערה משמע דמההיא דלעיל קאמר הנערה אלמא נערה דלעיל נמי דווקא נערה ולא קטנה. ובתוספות פירשו דהא בהא תליא דכל היכא דאיהי לא מיקטלי איהו נמי לא משלם קנס שכל עיקר עונשו על שהיה גורם לה מיתה. ואע"ג דאמרינן התם בפרק יש בערכין מצינו המוציא בפיו חמור מן העושה מעשה פי' שהעושה מעשה כגון אונס ומפתה קנס שלהם חמשים ושל מוציא שם רע מנה. ואמרינן עלה ממאי דילמא משום דקא גרים לה קטל' כדכתיב והוציאו את הנערה. אמר רבא כי הוציא שם רע על שם רע שהוציא. התם אסמכתא בעלמא הוא. תדע דהא מקשי' להדיא דלמא משום דקא גרים לה קטלא אלמא קים לן דלא מיחיים אלא היכא דקא גרים לה קטלא אלא אסמכינן לה מדקאמר קרא כי הוציא שם רע:

פגם רואין אותה כאלו היא שפחה הנמכרת בשוק. היכי שיימינן לה ואמרינן משמי' דאבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה. קס"ד דלשמשו קאמר וקשיא לן לשמשו מאי נפקא ליה מינה. ופרישנא דלהשיאה לעבדו קאמר ובעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו:

דף מא.

מתני' האומר פתיתי כו' וליתני נאנסתי כו' עד לא כל הימנו שיפגום בתו של פלו' אמר לי' רב פפא לאביי כו' עד במדינת הים דלא ניחא לי' אע"ג דבני משפחה לא שקלי מידי בבשתה ופגמה. קסבר ר' שמעון בהן יהודה דאע"ג דבעלמא אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים להתחייב על פי הודאתו. בכאן אינו מתחייב על פי הודאתו לכופו בב"ד לתת דלאו כל כמיניה דקא פגים בני משפחה אע"ג דקא מתחייב ממון אבל היכא דאיהו בעי לה. והלה ליטול בהא ליכא מאן דאמר שאין הרשות בידן וזה א"צ לפנים וליתא לדר"ש אלא הלכה כרבנן:

האי שמעתא דפלג' נזקא אי קנסא אי ממונא כתובנ' לה בדוכתא בבבא קמא:

הא דאמרינן לעיל אחד האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב אעפ"י שביד אביה לקדשה לומר שאם היתה היא מעכבת משלם קנס כמפותה כגון שהי' אביה אומר שהוא רוצה אלו היא רוצ'. ואלו לא היתה היא יכול' לעכב מדין תור". כיון שאין אביה מעכב מעצמו אלא בשבילה שהרי הוא אומר שהוא רוצה אלו היא רוצה בוודאי אינו משלם קנס במפותה מכיון שהוא בא לישא אות'. וכן אלו היתה היא יכולה לעכב והוא לא היה יכול לעכב כל שכן שכל זמן שהיא רוצה אינו משלם קנס אבל השתא דאמרינן דבין היא בין אביה יכולין לעכב כיון שמעכב האחד אי זה מהן שיהי' מיד חייב לשלם קנס כך נראה:

דף מא:

נערה שנתפתתה כו' עד הרי הן של אחין הא דאמרינן והצער בתפושה אע"ג דקיי"ל דצערה לא זכי ליה רחמנ' כדאמרינן בבבא קמא. שאני הכא שהרי יכול לצערה בכך שהרי בידו למוסרה לביאה למי שירצה ומתני' דלא כר' שמעון דאי ר' שמעון הא אמר אונס אינו משלם את הצע' שסופה להצטער תחת בעלה:

ואע"ג דפליג ר' שמעון בסיפא. לאו למימרא שמודי ברישא. וכן אמרו בירושלמי אי נמי אפשרדההיא דלעיל ר' שמעון בן יהודה משמיה דר' שמעון. והכא ר' שמעון גופיה. אבל אליבא דר' שמעון בן יהודה וודאי פליגא. והא דאמרינן הרי הן של עצמה אתפוש' קיימינן דאי מפותה אי מדידה הא קא מחלה. אי מדין ירושה הא לאו בת ירושה היא במקום אחין. ובתפוש' נמי דווקא אקנס אבל בושת ופגם הרי הן של אחין שממון גמור הן ומשעה ראשונה זכה בהם האב להורישו לבניו. והא דקתני סיפא מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. הוא הדין דמצי למיתני בדידה בבשת ופגם

גופיה. אלא מעשה ידיה הוא דאיצטריכא ליה כדאיתה בהדיא בגמרא. אבל בתוספות אמרו דהרי הן של עצמה דקתני בין באנוסה בין במפותה במפותה אקנס כטעמייהו דקנס לא מצא מחלה. אבל בשת ופגם לא דוודאי הא מחלה כדאמרינן בהדיא בגמרא מפות' מדעת' עבדי. ובאנוסה אכל מילי ואפילו אבשת ופגם דכיון דקים לן דאין אדם זוכה בקנס עד שעת העמדה בדין. הוא הדין לבשת ופגם דהא מקנס איתרבו כדאמרינן תחת אשר עינה מכלל דאיכא בשת ופגם. וכיון דכן וודאי איתקוש אהדדי וכיון דקיי"ל בקנס דאין זוכה בו עד שעת העמדה בדין. הוא הדין נמי להני וליתיה. דאם כן לפום טעמייהו ליהוי נמי בקנס דקיי"ל דלא מציא מחלה. ונימא בבשת ופגם נמי שלא יהא אדם יכול למחול אותן. והא ליתא כדאיתה בהדיא בגמרא. ותו דטעמא נמי דפרישו משום דאיתרבו להו בשת ופגם מתח' אשר עינה ליתה. דודאי לאו מהתם הוא דאתרבו. אלא דמהתם ילפי' דליכא למימרא חמשים כסף אמר רחמנא מכל מילי. אבל בשת ופגם מהיכא דנפק' לן לחובל בחבירו דעלמ' הוא דגמרי' ליה. אלא לאו וודאי כדאמרן רבינו נ"ר:

דף מב.

ה"ג בעא מיניה אביי מרבה האומר לחבירו אנסת ופתית את בתי והעמדתיך בדין ונתחייבת לי ממון. והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון ונשבע והודה לר' שמעון מהו. כיון דעמד בדין ממונא הוי ומחייב עליה קרבן שבועה. או דילמא אע"ג דעמד בדין קנסה הוי ומודה בקנס פטור. אמר ליה ממונא הוי. וכן היא בספרים ישני'. ורש"י ז"ל לא גריס ומודה בקנס פטו' ופירש ז"ל דאביי. וודאי מפשי' פשיט' ליה דקנס אחר העמד' בדין ממונ' הוי לכל מילי להורישו לבניו ולענין נמי דאי מוד' בו חייב. ולא קא מבעיא ליה אלא לענין קרבן שבועה. אי קא מיפטר משום דהוה ליה עיקרו קנס תדע דנקט קרבן שבועה וליתיה כדבעינן למימ' קמן. וכולהו נסחי דספרי דוקאני נמי לאו הכי איתנהו. אבל הנכון דאביי לכל מילי קא מבעיא ליה. קנס אחר העמדה בדין אי הוי קנס גמור לכל מילי לענין קרבן שבועה ולהורישו לבניו ולענין מודה בו פטור. או ממונא הוי וכי תימא אם כן מאי שנא קרבן שבועה דנק' ולא אבעיא ליה היא גופה אי הוי ממונא לענין דאי מודה בו פטור. יש לומר תרווייהו קא מיבעיא ליה. אי הוי קנס אפי' לענין מודה בו דנימא דליפטר. או ממון אפי' לענין קרבן שבועה. ומשום דמספקא לן אי איכא לאפרושי בינייהו ומשו' דבעי לאותובי לי' נמי מקרבן שבועה נקט קרבן שבועה. והא דבעא מיניה לר' שמעון משום דאליבא דרבנן ליכא למיבעי דהא רבנן אפי' בלא עמד בדין מחייבי קרבן שבועה בקנס הבת. כדקת'

מתני' דהתם בהדיא אנסת ופתית את בתי כו' ואמ' אמן חייב. ואלו העמדתיך בדין לא קתני וטעמ' כדאיתא לקמן. ומשום הכי קא מבעיא ליה לענין קרבן שבועה אליבא דר' שמעון דפליג קודם העמדה בדין אי קא מודה אחר העמדה דחשבינן ליה ממון לחייב עליו קרבן שבועה. הוא הדין אליבא דרבנן להורישו לבניו ולענין מודה בו אם פטור או חייב. ואמר ליה ממון הוי סתמא סבר אביי למימר דלכל מילי קאמר לי' ואותביה מהא דתניא ר' שמעון אומר יכול האומר לחבירו אנס' ופתית את בתי כו' יצאו אלו שהן קנס מאי לאו כשעמד בדין פי' ואפי' הכי ממעט להו וחשיב להו קנס. וקסבר אביי דכי היכי דתני לענין קרבן שבועה דהוא הדין לשאר מילי דלא שני לן בינייהו. ואע"ג דאמרינן דקא סלקא דעתין דמודה בו פטור אפי' אחר העמדה בדין איצטריך קרא למעוטי'. אע"ג דהשתא כיון דאמרת דמודה בה פטור לעולם. אם כן אשתכח דלאו כפירת ממונא הוא אלא כפירת דברים בעלמא. דהיא גופ' קמ"ל קרא דבקנס לעולם אין מחייבין עליו קרבן שבועה דלעולם איכא תורת קנס עליה ולעולם אי מודה בו פטור. וכיון דכן פטור מקרבן שבועה:

דף מב:

ודחינן לה בשלא עמד בדין. ק"ל ואי דלא עמד בדין מאי למימרא דהא פשיטא דכל היכא דלא עמד בדין מודה בו פטור דנפקא לן מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו. וכיון דכן פשיטא נמי דליכא ביה קרבן דכיון דאי קא מודה בו פטור השתא דקא כפר ביה לאו כפירת ממון הוא אלא כפירת דברים בעלמא:

וי"ל דוודאי לשאר קנסו' לא איצטרך דהא פשיטא דליכא בהו קרבן שבועה ולא בעי קרא משום טעמא דפרישנא. אלא כי איצטריך קרא לקנס הבת דאם אינו ענין לשאר קנסות תנהו ענין קנסה לקנס הבת. ושמעינן מיניה דבקנס הבת אע"ג דאיכא בשת ופגם דממונא הרי הוא פטור דכי קא תבע קנסה קא תבע דהא אמרן דלשאר קנסות לא איצטריך וכיון דכן וודאי להכי הוא דאתא והיינו דמקשינן ברישא דמרבי להו לחיוב דאי דלא עמד בדין כפילא מי איכא. כלומר והיכי אפשר לרבינייהו לחיוב דהא אלו קא מודה בהו מיפטר. וכיון דכן לא הוי אלא כפירת דברים בעלמא. אבל הכא דמרביאן להו לפטור איכא למימר נהי דלשאר קנסות לא איצטריך דהא פשיטא אבל לקנס הבת איצטריך ואפשר לומר דבדין הוא דהוה מצי לאקשויי ליה אי דלא עמד בדין מאי למימרא אלא דעדיפא ליה פריך וברישא דמתמהינן אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא. לאו הכי הוא דקא מתמה דהא לא ניחא למימר דאסיפ' אישתמיטיה דלא מקשה לה וארישא מקשינן

לה. אלא ארישא היינו דמתמהינן משום דקתני תשלומי כפל סתמא וכל תשלומי כפל במשמע וכיון דכן לא סגי' דבלא עמד בדין. דהא איכא תשלומי כפל דשומרין דטוען טענת גנב דלא מיחייב כפילא אלא בשבועה ואחר העמדה בדין. ואע"ג דאמרי' יכילנא לשנויי לך רישא בשעמד וסיפא בשלא עמד כיון דלא קיימא לא איכפת לן וקמא עיקר: אלא כולה בשעמד בדין רישא רבנן סיפא ר' שמעון. קשיא לן אם כן מ"ש דלא נקיט כולהו חדא מילתא. דאלו ר' שמעון נקט קנס הבת שלשים של עבד ושן ועין. ורבנן נקוט תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' וקנס הבת ומוציא שם רע. וי"ל דמשום דפליגי רבנן ור' שמעון בקנס הבת אפי' קוד' העמדה בדין ורבנן מיחייבי ור"ש פוטר. ובשאר קנס' אחר העמדה בדין ורבנן נמי מיחייבי ור' שמעון פוטר. נקט כל חד וחד כטעמיה דר' שמעון נקט קנס עבד בהדי קנס הבת למימר' דכי היכי דבקנס עבד וודאי פטור בלא עמד בדין מיהת דהא כולי קנסא הכי נמי קנס הבת. ולפום דעתיה הוא הדין נמי אפי' עמד בדין. ורבנן נמי נקוט תשלומי ד' וה' בהדי קנס הבת למימרא דקנס הבת כוותיה מה התם אפילו לא עמד בדין איכא בוודאי לכ"ע קרבן שבועה. דהא איכא קרנא דקיץ ולא מיפטר מיניה לעול' הילכך בהא וודאי ליכא מ"ד דכי תבע קרנא לא קא תבע הכי נמי בקנס הבת אפי' לא עמד בדין כי קא תבע ממונא דאית בי' קא תבע. ולפום דעתייהו היכא דעמד בדין בכולהו נמי חייב וכי קאמר רבא ממונא הוי להורישו לבניו בשאר קנסות. דבשאר קנסות הוי ממונא להורישו לבניו אחר העמדה בדין. אבל קודם העמדה בדין לא. והא דכולי עלמא הוא בין רבנן בין רבי שמעון דלא פליגי אלא בקנס הבת:

יתן לחוד ונתן לחוד איכא מ"ד דמוציא שם רע דכתיב ביה ונתנו ה"נ אין האב זוכה בו עד שעת העמד' וליתי' דונתנו דהתם לדיינין קאמ' רחמנ' ונתינה דידהו היינו חיובי דמחייבי לי':

א"ה ת"ל וכיחש ת"ל ונתן מבעי' ליה פי' השתא דאמרינן דשני לן בין קנס הבת לשאר קנסות דקנס הבת לא זכתה תורה לאב עד שעת נתינ' ואינו ממון להורישו לבניו אפי' אח' העמדה בדין עד שעת נתינ' א"כ ה"ה נמי לענין דאי מודה בי' פטור ופשיטא דפטו' מקרבן שבועה דהא לא הו' אלא כפיר' דברים בעלמא וכ"ת דקמ"ל קרא בקנס הבת דאע"ג דאיכאבושת ופגם דממונ' הוא אפ"ה כי תבע קנסא הוא דתבע ומש"ה מיפטר. הא ליתי' דהא ליכא למישמע מקראי דקראי אתי לשא' קנסות לפוטרן מקרבן שבועה א"כ קנס הבת מסברא הוא דמיפטרי' והיינו דמתרצי' דאשמעי' קראי להכי משום דס"ל דלשאר קנסות לא איצטריך כיון דאוקימינ' להו קודם העמדה בדין אבל השתא דלשאר קנסות הוא דאיצטריך וכיון דלא סגי לן בקנס הבת בלאו סברא דקנסה הוא דתבע א"כ

היכי מייתי לקרא דוכחש דהא מהתם לא נפקא לי' מידי גבי קנס הבת. בשלמא א"א דלא שני לן בין קנס הבת לשאר קנסות בין דאוקימינ' כר"ש בשעמ' ובין שלא עמד בדין ניח' דאי מיירי בשעמד היינו דקמ"ל קרא דלא מחיי' עליה קרבן שבוע' משום דהוי קנס לכל מילי או משום דאע"ג דלכל מילי ממונ' הוא לענין קרבן שבועה קנס' הוא והא קמ"ל קראי אבל השת' היכי נקיט לה אקרא דוכחש דהא לא נפקא לי' מיניה מידי ומהא שמועינן דהא בהא תליא דכל היכא דאמרי' דהוי ממון להוריש לבניו ה"ה דכי מודה מחייב דאלת"ה מאי קשיא דהא רבה לא אמר דשני לן קנס הבת משאר קנסות אלא להורישו לבניו דלגבי' הוא דהוי קנס ואכתי מנ"ל דלית ליה דאי מודה בי' חייב ואם איתי' דקסבר הכא הא וודאי לא מפשיט לן דפטו' מקרבן שבועה ואיצטריך לי' קרא דושחט למיפטרה בשאר קנסות משום דהוי ממונ'. להכי דאי מודה בי' חיי' אלא ע"כ כדפרישנ' דכיון דקאמר דלא הוי ממונ' לענין להורישו לבניו ה"ה דאי מודה בי' פטור דהא בהא תליא. ואם כן וודאי תו לא צריך קראי דוכח' כדאמרן. וכ"ת אמאי לא מיתרצין לקראי בשאר קנס הוא דאיצטריך ולא משום קנס הבת דההוא פשיטא. וי"ל דהא לית' דמלישנ' דמתני' מוכח דקנס הבת היא עיקור דתני לי' ברישא ואידך תני אגב דידה דתני להו באו או:

ולהכי עדיפא ליה מאי דמהדרינן דכי איצטריך קרא כגון שעמדה בדין ובגרה ומתה דכי קא ירית מינה דידה קא ירית דלא אימעיט קנס הבת אלא גבי דידיה דלדידי' הוא דלא זכי ליה רחמנא עד שעת נתינ' אבל גבי דידה הרי הוא כשאר קנסות והרי הוא זוכה בו משעת העמד' בדין כדין שאר קנסו' והאב יורש אותה. ולהכי איצטריך קרא למעוטיה כדין שאר קנסות. ומקשינן אי הכי יצאו אלו שהן קנס ממון הוה פיר' השתא דאמרת ממון הוא להורישו לבניו והוא הדין נמי דמודה בו חייב אחר העמדה בדין ככל שאר קנסות ולא אימעטן אלא לענין קרבן שבועה. א"כ אמאי קרי לה קנס הא ממון הוא. בשלמא לאביי אתיא שפיר דהא אביי הוה אתי למימר דמודה בו פטור אפי' אחר העמדה בדין היינו דקרי ליה קנס. אבל לרבה אמאי קרי לי' קנס דהא ממון הוא לכל מילי. והא אתיא לן שפיר לפום סברא דנן. אבל לרש"י ז"ל קשיא דפירש לעיל דאביי מיפשט פשיטא ליה לכל שאר מילי דהוי ממונא ומורישו לבניו ומודה בו חייב אם כן מאי קושי' לרבה ולאביי מי ניחא ופירש ז"ל אי הכי יצאו אלו כו'. השתא דאוקימת' בשעמדה בדין. וליתיה דהא אביי נמי הוא דהוה משמע לי' מתניתא בשעמדה בדין ומקשי לי' לרבה כי אתי לאוקומה בלא עמד בדין ומאי הוי דמקשי לי' ותו קשיא מהא דמותבינן מדקתני ר' שמעון פוטר דאינו משל' קנס על פי עצמו' טעמ' דלא עמד בדין דמשל' על פי עצמו קרבן שבועה נמי

מיחייב. ולפירש"י ז"ל ולדידי' מי ניח' והא אביי סבר דבעמ' בדין משל' על פי עצמו. וכיון שכן קשיא מתניית' אהדדי. הכא משמע דאלו עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב. ואלו לעיל קתני ר' שמעון אומר יצאו אלו שהן קנס ומיירי בשעמד בדין דלא סגיא בלאו הכי כדפרי' ברישא וקא פטר להו קשיאן אהדדי. אלא וודאי לית' לפירש"י ז"ל כדאמרן. והשתא מקשי שפיר אליב' דרבה דאלו אליבא דאביי לא קשיא דלדידיה ליכא למימר הא עמד בדין משלם על פי עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב דהא לדידי' לעולם אינו משלם על פי עצמו. והא דאמרינן טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין משלם על פי עצמו קרבן שבוע' נמי מיחייב. ליכא לפרושי כפשט' דאהא קאי. דהא ר' שמעון בקנס הבת מיירי ובקנס הבת אמרן דאפילו אחר העמדה בדין אין אדם זוכה בו עד שעת נתינה. דעד שעת נתינה דקנס הבת הוי כעד שעת העמד' בדין דשא' קנסות ואי מודה בו פטור. וכיון דכן ליכא למידק עלה הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו והא ליתה כדאמרן אלא אנן הכי קאמרינן דהא ר' שמעון קתני טעמא משום דאינו משלם קנס על פי עצמו. משמע דכל היכ' דלית' לההוא טעמא קרבן שבועה נמי חייב. והיינו שאר קנסות כשעמד בדין אליבא דרבה דקסבר דבהא משלם ע"פ עצמו. ומהדרי' דר' שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו. וקשי' לן רבה היכי מיחלף ממילתא למילתא דהא אביי בעא מיניה בקנס הבת ולענין קרבן שבועה. ואיהו אהדר ליה ממונא הוי. והדר אמר ליה דלאו לענין קרבן שבועה קאמר. והדר אמר לי' דלאו בקנס הבת קאמר אלא בשאר קנסו' והא קשיא לפירש"י ז"ל דפריש דאביי לא מיבעיא ליה אלא לענין קרבן שבועה דלכל שאר מילי הוא פשיטא לי' וא"כ היכי משני בדיבוריה. אבל לפי פירושנו אפשר לפרש דבעיא דאביי מרבה הכי הוה קנס אח' העמדה בדין בין בקנס הבת בין בשאר קנסות קנס' הוי או ממונא הוי ולכל מילי ממונא הוי. ואם אית' הא דאשכחן ליה לר' שמעון דפליג בקנס הבת קודם העמדה בדין למימרא דליכ' קרבן שבועה אבל אחר העמדה בדין מודה דאפי' תימ' דכי תבע קנסא קא תבע הא הדר ליה ממונא. או דילמא קנסא הוי וכי פליג ר' שמעון בקנס הבת לענין קרבן שבועה הוא הדין דאפי' אחר העמדה בדין נמי פליג. ואהדר ליה רבה ממונא הוי סתמא אביי סבר לכל מילי אמר ליה כי היכי דאיהו מיבעיא לי' מיניה סתמ' לכל מילי ואותבי' מקרבן שבועה. ואמר ליה רבה יכילנא לשנויי לך אפילו לפום טענתך דהא דאקשית לי לאו היכריחא הוא. מיהו איברא דאנא לאו לענין קרבן שבועה אמינא אלא לשאר מילי תו אותביה ואהדר ליה דאיהו לא אמר בקנס הבת אלא לשאר קנסות. ומיהו דמסד' לה לגמ' לא ארווח בה כולי האי כדבעי ליה. ונקט לה לקנס הבת לר' שמעון דבעי למימר בלישנא קלילא אבל

שיטתי' דרבה ואביי וודאי הכי הוא כדאמרן. וקשיא לן דהכא בסוגיין משמ' דאין אדם מורישׁ קנס לבניו אלא לאחר העמדה בדין והא אמרינן התם בבבא קמא בפרק מרובה בעא מיניה רבא מרב נחמן גנב שור של שני שותפין וטבחו והודה לאחד מהם מהו. חמשה בקר אמר רחמנ' ואפי' חמשי חצאי בקר או לא אמרי אפי' חמשה חצאי בקר. ואהדר לי' חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמש חצאי בקר. ואותבי' מדתנן גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ד' וה' והאי כיון דמת אביו זכה ליה במותא בחלקא דנפשיה. ואי ס"ד חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמש' חצאי בקר אמאי משלם. אמר לי' הכי במאי עסקינן כגון שעמד אביו בדין דאיחייב לי' לאביו. ומקשינן ליה מסיפ' ומסקנא חמשה בקר ואפי' חמשה חצאי בקר. וכיון דכן השתא דאתינן להכי תו לא מוקמינן לה כשעמד בדין אלא בשלא עמד בדין נמי וקתני דמשלם תשלומי ד' וה' לאחין. ואמאי והא אמרי' דכל קנס אין אדם מורישׁ לבניו אלא אחר העמדה בדין. ויש אומרים דהא בפלוגתא דאמוראי היא דרבא ורב נחמן דהתם סברי דכל זכות שיש לו לאד' אדם מורישׁ לבניו חוץ מקנס הבת דכתיב ונתן לאבי הנערה לא זיכתה תורה לאב עד שעת נתינה. לר' שמעון שעת נתינה ממש. ורבנן משעת העמדה בדין דנתינה קרי לה קרא אליבייהו. ואביי ורבה הכא סברי דכל קנס בעולם אין אדם מורישׁ לבניו אלא אחר העמדה בדין. וקשיא לן דהא רבא הוא דאמר לעיל יש בגר בקבר ופקע אב ואם אית' אמאי פקע ואמאי לא זכי אב מכל מקו' או מיניה דידיה או מינה דידה דהא אמרת דיורש יורשו אליבא דרב' ורב נחמן דאע"ג דהוי קנס הבת ליכא למימר דלא זכי רחמנא בקנס הבת אלא גבי דידיה דבדידיה כתיב קרא אבל גבי דידה הרי הוא כשאר קנסות וכדאמרינן הכא אליבא דר' שמעון כגון שבגרה ומתה דהתם כי קא ירית מינה דידה קא ירית ואפשר לומר דשאני הכא דכיון דמתה אין לה יד לזכות ולזכו' לאביה אבל אלו זכת' בו מחיים וודאי פשיטא לן דלא פקע אב דמינה דידה מיהת קא זכו:

ובירושלמי איתה להאי סברא בהדיא והכי אמרי' התם קונס אימתי הוא מתחייב. ר' יונה אמר משעה ראשונה ר' יוסי אמר בסוף פיר' משעה ראשונהוהוא ממון גמור להורישו לבניו:

ר' יוסי אמר בסוף ואין אדם מורישׁ לבניו ואותיב ר' יונה לר' יוסי על דעתך דתימר משעה ראשונה והא תנינן מת האב הרי הן של אחין פי' והוא שעמד בדין אלמא העמדה בדין בעינן ואי לא לא הוי ממון להורישו לבניו. אמר לי' מטית בה להההיא דתני ר' שמעון בן יוחאי ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה פי' דבירושלמי סברי דאפי' לדידה לא זכי רחמנ' עד שעת נתינה. לרבנן כדאית להו והיינו שעת העמדה. ולר' שמעון כדאית ליה שעת

נתינה ממש. והא דלא כסברא דגמרא דלן והיינו דקאמר ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה דחשיב ליה האי דכתיב ונתן לאבי הנערה כמאן דכתיב נמי ונתן לנערה. ור' יונה אותיב לר' יוסי על דעתך דתימר בסוף והא תנינן בגרה הרי הן של עצמ' ובוגרת יש לה קנס כלומר כיון דאמרת דאין אדם זוכה בו אלא בסוף כשהיא בוגרת הרי אינה ראויה לקנס וכיון דהאי שעתא הוא דקא זכיא ביה היכי הוי דילה והא אינ' ראויה. ומתרץ מטית בה להההיא דתני ר' חייא תחת אשר עינה לרבו' שהית' נערה ובגרה. ותו אמרינן התם אתיאן הלין פליגוות' כהלין פלוגוותא ותנינן קמן גנב משל אביו טבח ומכר ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ד' וה' מתיב ר' חגאי לרבי יוסי על דעתך דאימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי ניתני גנב משל אביו וטבח ומכר בחיי אביו ולא הספיק לעמוד בדין עד שמת משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' איתייה דרבי יונה כר' חגאי ור' יוסי כדעתיה. שמעי' מהכ' דפלוגת' הוא ורבא ורבן נחמן ור' יונה ור' חגאי דירושלמי סברי אדם מוריש קנס לבניו אפי' קודם העמדה בהן חוץ מקנס הבת דכתיב ביה קרא. וההיא דבבבא קמא מוקמי לה כפשט' קודם העמדה בדין. ורבה ואביי ור' יוסי דהתם סברי אין אדם מוריש קנס לבניו קודם העמדה בדין. ומוקמי לה להההיא דהתם כגון שעמד בדין. כך נראה לומר לפי גרסא ירושלמית. אבל אי משום הא דגמרא דנן לאו היכריחא הוא דאפשר דכולהו אית להו הכא והת' דקנס לאו ממון להורישו לבניו והתם מאי קשיא לן משום דאתינן לאוקומה להההיא דקתני גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ד' וה' כשעמד בדין משום היכריח' דלא תיפשוט מינה חמשה בקר ואפי' חמשה חצאי בקר וא"כ דכל קנס אין אדם מורישו לבניו לימא ליה רב נחמן לרבא דמותיב לה ולדידך מי ניחא לדידך נמי מאי טעמא משלם והא אין אדם מוריש קנס לבניו. אין הכי נמי דהוה מצי למימר הכי ואשכחן טובא דכוותא דתלמודא דיכולין למימר ולטעמיך ולא אמרינן ליה. ומיהו הא דהדר ביה התם במסקנא ואמר ליה חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר. איברא דהשתא דאתינן להכי תו לא צרכי' משום היכריחא דהאי טעמא לאוקימה כגון שעמד בדין. אבל מ"מ לא מיתוקמ' בלאו הכי משו' טעמ' אחרינ' דהוה לי' קנס ואין אדם מורישו לבניו אלא אחר העמד' בדין. וכ"ת והא קתני סיפא גנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משל' ד' וה' ואם אית' דבעמד בדין על הגניבה מיירי ואי לא לא הוה משלם תשלומי כפל. א"כ מאי שנא טבח אחר מיתת אביו אפי' טבח בחיי אביו. דנעש' גזלן ותו לא משלם תשלומי ד' וה'. י"ל דמיירי כגון שעמד בדין ואמרו לו צא תן לו דלא פסקיה בי דינא למילתיה דהכי אמרי' התם בב"ק, והתם נמי בגמ' בעינן כי אתינן. לאוקומה בשעמד בדין א"כ אדתני

סיפא גנב משל אביו ומת וטבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' ליפלוג וליתני בדידי' ואפי' טבח בחיי אביו במה דברי' אמורי' בשעמד בדין אבל לא עמד בדין על הטביח' ועל המכיר' פטו' ומהדרינן דאיידי דתנא רישא ומת אביו אחר טביח' ומכירה תנא סיפא מת אביו קוד' טביח' ומכיר' כלומר וסתמ' דמילתא קתני שעמד בדין על כל מה שעשה בחיי אביו רבינו נר"ו:

אבל ר"י הלבן ז"ל פי' דכל זכות שיש לו לאדם יורשו קם תחתיו. בכל דבר. ואביי ורבה נמי אי' להו האי סבר' חוץ מקנס הבת דבקנ' הבת וודאי מתוך דקי"ל דאין אד' מוריש זכות שבבתו לבנו אף קנס' אין אדם מורישו אלא אחר שנעש' ממון גמור. לרבנן אחר העמדה בדין דנעש' ממון גמור דמוד' בו חייב כשאר קנסו'. ולר"ש אחר נתינ' שאינו דומה לשאר קנסות כגון קנס עבד שהרי אדם מוריש גופו ליורשו וכיון שכן אף קנס שלו מה שאין כן בקנס הבת. ורבה לא איחלף לי' לאביי למילת' דלענין קרבן שבועה הוא דאהדר לי' בכל מאי דקאמ' לי' ואתי שפיר דאביי בעא מיני' מרבה מעיקרא קנס אחר העמדה בדין בין בקנס הבת בין בשאר קנסו' ממונ' הוי לענין קרבן שבוע' דאי מוד' בו חייב או דילמ' קנסה הוי ואפי' אי מוד' בו פטו' וכל דכן תו דליכ' קרבן שבועה. ואהדר לי' בהדי' ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה. ואותביה ממתנית' דהתם דר' שמעון ואהדר ליה מודינא לך לענין קרבן שבועה גבי דידי' דרחמנה פטריה מוכחש משום דגבי דידיה הוה ליה עיקרו קנס וכי קא אמינא אנא ממון הוי לענין קרבן שבועה להוריש לבניו כלומר לגבי בניו שאם הורישן אחר העמדה בדין והם קבעו אותו אנסת ופתית אחותנו והעמידך אבי בדין והתחייבת לו ממון ונשבע והודה חייב קרבן שבוע' דגבי בניו עיקרו ממון שהרי לא זכו בו אלא אחר העמד' בדין ומינה דממון הוי דאי מוד' בו חייב דאי לא לא אפשר דליחייב עליה קרבן שבוע' דאלו הוה מודה מיפטר אם כן השתא אשתכח דלאו כפירת ממון הוא אלא כפירת דברים בעלמא:

ואותביה ממתנית' דקתני ר' שמעון אומר אי לא הספיק' לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה אי אמרת ממונא הוי להורישו לבניו לעצמה אמאי דאחין בעי למיהוי פיר' אי אמרת בשלמא דקנס הוי לענין קרבן שבוע' אפי' לגבי בניו היינו טעמ' דהוי לעצמ' דכיון דאכתי תורת קנס עליו מתוך שאין אדם מוריש זכות שבבתו לבנו אף זה אין יורשין זוכין בו אלא הרי הוא לעצמ' אלא אי אמרת דממון גמור נעש' אצל בניו שהרי חייבין עליו קרבן שבועה כיון שיצא מתורת קנס לגמרי ונעש' ממון גמור לעצמ' אמאי דאחין בעי למיהוי שהרי היא כשאר ממון שיש לאב. ומפרקי' דשאני קנס הבת דשעת נתינה דידיה כשעת העמד' בדין דשאר קנסות. וכיון שכן בהאי אי אפשר דהוי ממון לענין קרבן

שבועה דהא אי מוד' מיפטר ולא הוי אלא כפירת דברים בעלמא. והיינו דאמרי' דהוי לעצמ' וכי קאמ' רבה בשאר קנסו' דאביי בעא מיניה סתמא ואכולהו. ומקשינן אי הכי תלמוד לומר וכחש ת"ל ינתן מיבעי ליה כלומר השתא דאתינן להכי דאמרינן דבקנס הבת עד שעת נתינה איכא עליה תורת קנס ואי מודה ביה מיפטר למה לי קרא דוכחש כדפרישנא לדידן. ומוקמינן לה כגון שעמדה בדין ובגרה ומתה דכי קא ירית מינה דידה קא ירית ואפי' הכי פטרינן ליה מקרבן שבועה. ואף על גב דאמרינן לעיל דלגבי יורשין קנס ממונא הוא לענין קרבן שבועה. שאני הכא גבי אב. דאף על גב דהשתא מינה דידה קא ירית גבי דידיה עיקרו קנס הוה ומקשינן אי הכי יצאו אלו שהן קנס ממון הוא. כלומר השתא דאתינן להכי דאמרינן דממון הוי גבי בניו לענין קרבן שבועה ומינה דמוד' בו חייב כדפרישי' אם כן אמאי קרי ליה קנס ממון הוא. בשלמא לאביי דסבר דמודה בו פטור. היינו דקרי ליה קנס אלא לרבה קשיא וכולה כדפריש' לדידן. והשתא שפיר דהא לא שני רבה בדיבורי' דהא לא אהדר ליה אלא לענין קרבן שבועה. ואינו מחוור דלשון להורישו לא אתיא ליה ותו כדאיתא בירושלמי:

דף מג.

אלא בשאינה ניזונת מן האחין אבל ניזונת היא מן האב דאי לא דאב נמי לא הוי. ומהדרינן בשאינה ניזונת כו' מאי למימרא דמתניתין גופה לא איצטריכא לן דהא פשיטא דאי משום דיוקא דטעמא בחיי האב הא לאחר מיתת האב לעצמה בשאינה ניזונת הא נמי פשיטא דבשאינה ניזונת אפילו אב נמי לא זכי בהו:

איתמר נמי אמר רב יהודה אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה. פירש בין מדרבנן בין מדאורייתא מדרבנן דלית ליה דרב ששת דלעיל דר' אבינא דאיבעיא ליה מדרבנן קא מיבעיא ליה כדמוכח לישנא וסבר לה רב כוותיה דלא דמי לאלמנתו. ומדאורייתא נמי לית לה כדפרישנא טעמא משום קרא דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות זכות שבבתו לבנו דהלכתא כוותיה דרב:

דף מג:

מתני' המארס את בתו כו' טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה הא נתאלמנה תרי זימני תו לא חזיא לאינסובי ואגב אורחיה קא סתם לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה. פירש"י ז"ל דתנא דידן הוה ליה למנקט להו בחד גוונא או תרווייהו

בגירושין או תרווייהו באלמנו' בשלמא תרווייהו באלמנות לא נקט דהוה ליה לפורענות אלא תרווייהו בגירושין וודאי הוה ליה למיתני מדשני בדיבוריה ותנא חדא בגירושין וחדא באלמנות שמעינן מינה דהיכא דתרווייהו באלמנות אכתי איכא פורענות טפי דמקלקלא דלא חזיא לאינסובי. וסתם לן תנא כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה. ואיכא מאן דאמר דלא קאמרינן אלא דלא חזיא לאינסובי אבל היכא דאינסיב אית לה כתובה לעולם. והאי סברא דלא אליבהו דגאונים ז"ל דהא אשכחן להו דכתבי בהדיא דקטלנית לית לה כתובה. וליתא נמי דמי עדיפא מנישאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תנשא ואם נשאת תצא בלא כתובה. כל דכן הכא דאיכא סכנתא. ואיכא מאן דאמ' דהכא הכי קאמר תו לא חזיא לאינסובי וכיון דכן כתובה נמי לית לה דבעינא לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליכא:

והרב אב"ד ז"ל השיב מהא דאמרינן התם ביבמות אלמנה לכהן גדול יש לה כתובה ויש לה מזונות ויש לה פירות ויש, לה בלאות. ומוקמינן לה התם לאחר מיתה דכהן. ואמרינן נמי לקמן בחזמה דביתהו דאביי דאתא לקמיה דרבא ופסק לה מזוני וכל היכא דלית לה כתובה מזוני נמי וודאי לית לה. ומיהו לאו היכריחא הוא דאיכא למימר דאלמנה לכהן גדול מיירי בהכיר בה ובאלמנה מבעל שני דאי מראשון וכהן גדול שני ליכא למימר הכיר בה דהא מדינא שריא ליה. אי נמי הכי בנתאלמנה מן האירוסין או דנפל מדיקלא ומית ואליבא דמאן דאמר מעין גורם. מיהו ההיא דחומה וודאי קשיא דהא אמרי' התם דאביי שלישי הוה ונסבה משום דסמך אדר' יצחק דפסק התם הלכה כרשב"ג דאמר בתלת' זימני הויא חזקה. ואם כן שלישי אליבא דרשב"ג הרי הוא כשני אליבא דר' ואי לית לה כתובה משני אליבא דרבי אליבא דרשב"ג משלישי נמי לית לה. ואפשר לדחוק דמ"מ כיון דקיימ' לן אליבא דהילכת' בתרי זימני הויא חזקה ואביי הכיר בה דהוו לה תרי בר מיני' הא לא אטעיתי' והכיר בה חשבינן לה ודינא הוא דאית לה כתובה ולית'. ותו דליכ' למימר האי טעמ' דאמר לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליכ' דלית' להאי טעמ' אלא כי קא מיעכב' איהי משום דאגיד' בה דלא חזי' לאינסובי משום זיקת הבעל. אבל הכא דלאו מהאי טעמ' הוא הרי הוא כאלו היא חולה שאינה ראויה להינשא דהא וודאי ליכא מ"ד דלא גבי' לכתובת' אבל דעת הגאונים ז"ל דלית לה כתובה. ודווק' משני ואילך שכבר הוחזקה אבל משני גופיה אית לה כתובה וכן כתבו בפי' בנשאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים דק"ל דלשלישי לא תינשא דאם נשאת אין לה כתוב' מן השלישי. ואתי' שפיר כפשטא ההיא דאמרי' דאלמנ' לכהן גדול יש לה כתובה ואפי' לא הכיר בה נמי כדאמרן דמן השני דין הוא דיש לה כתובה. וההיא

דחזמה נמי השתא לפום האי שיטת' דינא הוא דיש לה כתוב' ממה נפשך דאי כרשב"ג היא אם כן שלישי לדידי' כשני לר' ודינא הוא דאית לה כתובה. ואי כר' אביי הכיר בה הות אליב' דר' והכי נמי מסתבר' ודלא כאידך דאמרי דאפילו משני לית לה דאם כן וודאי טעמ' משום דחשבינן לה מקח טעות. ולא נהירא האי סברא בטעמ' דאם אית' דקטלנית מקח טעו' הוא אם כן כי אתיא לשלישי דהא הויא לה קטלנית אפילו מראשון דינא הוא דלית לה דהא איגלי מילת' למפרע דהוי לה מקח טעות אפי' לראשון. תדע דאלו אילונית דק"ל דהוי מקח טעות אלו נשאת ונתגרשה פחותה מבת עשרים דאכתי לא קים לן דתיהוי אילונית והוי לה כתובה לכי הוי לה בת עשרי' דמיגלי מילת' דהוי' לה אילונית מי לא מיחייבי לאהדורה לכתובת'. ולפום שיטת' דגמר' משמע דקטלנית אית לה כתובתה לעולם מדינא דספיק' בעלמ' הוא ואין כאן טענת מקח טעות אלא מן השני ואילך לפי שאסרו עליה חכמים לינשא השתא הוא דחשבינן לה מקח טעות. שהטעתו שנשאת שלא כדין. אבל כל זמן שהיא רשאי לינשא יש לה כתובה כגון שני ואליבא דרבנן ושלישי אליבא דר' גמליאל ואתי' לה נמי כטעמ' דנשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בני' ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה. ואלו משני משמע וודאי דאית לה כתובה משום טעמ' כדפרישנא דה"נ ספיק' הוא ואין כאן טענת מקח טעות אלא לפי שאסרו חכמים הדבר שהטעתו בכך. תדע דכי נשאת למי שיש לו בנים יש לה כתובה ואלו אילונית כי האי גוונא וודאי לי' לה כתובה. אלא וודאי כדפרישנ' דהכא כיון דאית לי' בני' ולא אסרו בה רבנן לאינסובי להאי תו ליכ' מקח טעו' ולהכי אית לה כתוב' וזה נכון:

מאי טעמ' דר' יהוד' רבה ורב יוסף דאמרי' תרווייהו הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן. פירש"י ז"ל זכה בהן מתקנת' דרבנן דתקינו לארוס' אע"פ שלא כתב לה בנשואה ובאידך לישנא דרבה ורב יוסף אמרינן הואיל וברשותו נכתבין שדרכן היה לכתוב כתובה בשעת נישואין ואע"פ שיש לה מן האירוסין ואותה שבשעת נישואין היא עיקר לפיכך אין האב זוכה בה עד אות' של נישואין שהיא עיקר הכתו' ברשותו ומספקא לן מגבא מאימת גביא כלומר כיון דאמרי' דמן האירוסין אית לה מתקנת דרבנן ואפילו הכי הדרי וכתבי לה כשנישאת אלמנה וגרוש' מן הנישואין מאימת גביא. ופליגי בה רב הונא ורב אסי. והאי פירושא אתיא דלא כגאונים דאלבייהו ז"ל ארוס' לית לה כתובה אלא כשכתב לה. ולפום דעתייהו אית לן לפרושי מתני' דאמרי' בה דאית לה כתובה בשכתב לה. והיינו דאמרי הואיל ומשע' אירוסין זכה בהן שכתב לה כשהיא ארוס' כשהיא נערה והיא ברשות האב. ובאידך לישנא אמרי' הואיל וברשותו נכתבין. שכך דרכן לעולם אפי'

אותן שכותבין כתוב' לארוס' שחוזרין וכותבין לה כשנישאת ואע"פ שכבר כתבו לה מ"מ אותה שבשעת נישואין היא עיקר כתובה. ואין האב זוכה בה אלא אם כן אותה של נישואין שהיא עיקר הכתבה ברשותו. ומספקא לן מגביא מאימת גביא כלומר כיון דאית לה תרתי מן האירוסין ומן הנישואין מאימתי גביא. אמ' רב הונא מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין. ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנישואין פי' ר"ח ז"ל בדכתב לה ואוסיפי' לך כך וכך אמנ' דאתי לך עלי מן האירוסין. משמע דטעמ' משו' דכת' הכי הא לאו הכי לא אמר רב הונא מנה מאתי' מן האירוסין אלא אי בעיא בהא גביא כדאיתמר באידך דרב הונא הוציא' עליו שתי כתובות אח' של מאתי' וא' של ג' מאות באח' לגבות מאתים גובה מזמן ראשון ג' מאו' גובה מזמן שני. ומפרישנא טעמ' מדלא כתב לה צביתי דאוסיפית לך תלת מאה אמתי'. וה"נ בעינן דליכתוב לה אוספי' לך אמנ' מאתי' דאית לך עלי מן הארוסין והא לית' דא"כ לא הוה אמ' רב אסי בהא אחד זה ואחד זה מן הנישואין כיון דכת' לה בהדי' אמואתי דאית לך עלי מן האירוסין:

ורב שרירא גאון ז"ל הוסיף לומר דאליבא דרב אשי אפי' נתגרש מן האירוסין אינ' גובה מן המשועבדין והיינו טעמ' דקאמ' א' זה ואח' זה מן הנישואין דאע"ג דכת' לה מן האירוסין אדעת' דהכי הוא דכת' לה דלא תיגבי אלא מבני חורי. והא לית' דהא ראב"ע דאי' ליה דארוס' אינ' גובה תוספ' משמ' דקסבר דגביא ממשועב' דקתני סתם בתול' גוב' מאתים ואלמנה מנה וכגובינ' אחרינ' משמ' מסתמ'. אבל הנכון כמו שפירש"י ז"ל דהכא במאי עסקי' דכת' לה אמאי דאית לך עלי סתמ' ותו לא. והאי לישנ' מסתמ' דינינן לי' דאמאי דאית לך עלי מדינא קאמ' ולפו' הכי חזינין עיקר דינא היכי ודייניגן עליה לישנא. והיכא דנתגרש' מן האירוסין דכ"ע שקלה לה לכתובת' מן המשועבדין. אבל השתא דנשאת פליגי דר' הונ' סבר דאכתי לא מחלה שיעבודא דמנ' מאתים דאית לה מן האירוסין אבל תוספת מחלה כראב"ע דאמר לא כתב לה אלא על מנת לכונס'. וכיון דכן כי אתיא לכלל נישואין לא אית לה אלא משעת נישואיוואפי' אליבא דרבנן דפליגי עליה דראב"ע דלא אמרי רבנן אלא בנתגרש' מן האירוסין. אבל כי אתיא לכלל נישואין מודו רבנן דמחל' שעבודא דמאירוסין עד שעת נישואין דמוד' רב הונא לרב אסי בתוספ' וכיון דכן דהכי דינא אמרי' דמאי דכתי' אמאי דאית לך עלי ה"ק מן האירוסין ודווק' אמנה מאתי' הוא דאמרי' ולאו אתוספ' דמאי דאית לך עלי דכת' לה לאו אתוספ' קאמ' לה אף ע"ג דאפשר דהוי במשמע משו' דהא פרישנ' דאמאי דאית לך עלי מדינא ותוס' לאו דינא דתיגבי לי' מן האירוסין אלא העיקר בלבד. הכי סבר' דרב הונא דמדינ' לית לה מן האירוסין אלא מנה מאתי' דאלימי דעיק' כתוב' ולא תוספ' ורב אסי סבר אח' זה וא' זה מן הנשואין

דאע"ג דאלו נתגרש' מן האירוסין אית לה לרבנן כל מה דכתב לה ולראב"ע מנה מאתים. כי אתי' לכלל נישואין מחל' אכולהו בין אמנה ומאתי' בין אתוספת שיעבודא דאירוסין עד נישואין ואית לך עלי דכתב לה מדינא קאמר. ומקשינן לי' לרב הונא מאידך דאמרינ' הוציאה עליו שתי כתובות אח' של מאתים ואח' של שלש מאות באת' לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני. ואמאי לא אמרינן דתיגבי מאתי' מזמן ראשון ומא' מזמן שני כי הא דאמרינ' דגוב' מאתי' מן הארוסין ותוספ' מן הנישואין. ומהדרינן ולטעמך דלא קים לך טעמ' דהך שמעתא דרב הונא תיקשי לך אמאי לא גבי חמש מאה כולהי. אלא חמש ה"ט דלית לה משום דאם כן הוה ליה למיכתב אוסיפית לך תלת מא' אמתי' מדלא כתב לה הכי. הכי קאמר לה אי מזמן ראשון גבית גבי מאתי' אי מזמן שני גבית גבי תלת מאה. מהאי טעמא נמי לא אמרינן דתיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני. משום דאם כן הוה לי' למיכתב לה אוסיפת לך מא' אמאתי' קמאי ומדלא כתב לה הכי ש"מ דאי בעי מידי בשטר שני אחולי אחליה לשיעבודיה דשטר ראשון. אבל הכא ליכא למימר הכי דהא כתב לה דאית לך עלי. וכיון דאמרת דדינא הוא דלא מחלה מאתי' דאית לה מן האירוסין איכא למימר דלישנא ה"נ קאמר דאית לך עלי מן האירוסין וגובה מאתים מן האירוסין. אבל תוספת אין לה כלל מן האירוסין לעולם אפילו תוספת כתובה זו שני' של נישואין מרובה מן הראשונה דרב הונא אית לי' בתוספת סברא דרב אסי בין במאתים בין בתוספת. ולא אמרינן בהא לענין תוספת אי בעיא בהא גביא ואי בעיא בהא גביא ואע"ג דכתב לה בשניה אמאי דאית לך עלי סתמא דקא משמע נמי אתוספת לית לה תוספ' אלא מן הנישואין כדפריש'. והיכ' דתוספ' כתובה זו שני' אינה מרובה על הראשונה וכת' בה אמאי דאית לך עלי גובה עיקר משעת אירוסין ותוספת מן הנישואין ואמרינן דלהכי כתב לה תרתי. ומיהו לא מיחוורא האי סברא דמשמע לפום האי שוטת' דהיכא דלא כתב לה בכתוב' שני' מן הנישואין תוספת כלל אמרינן ביטל שני את הראשון והא לא מסתברא דרב הונא סתמא קאמר מנה מאתים מן האירוסין ולא קא מפליג בהו כלל. ולהאי סברא נמי היכ' דלא כתב לה בכתובה דאית לך עלי וכתב לה תוספת בכתובה שני' אמרינן גבי עיקר כתובה אי בעי' בהא גביא ואי בעיא גביא עיקר כתובה בכתובה ראשונה בלבד ואי בעיא גביא עיקר ותוספת בכתובה שניה והא נמי לא נהירא. אבל נראה לומר דוודאי הא דרב הונא לעולם איתא ואע"ג דאמרינן בעלמא אי בעיא בהא גביא ואי בעיא בהא גביא. ה"מ בעלמא דשתי כתובות אחר נישואין למה לי וודאי אי שוו אהדדי משום דאימחל שיעבוד' קמ' אי בדלא שוו אלא דאידך יתירת' אמרינן אי בעי' בהא גבי' ואי בעיא בהא גבי'. אבל

הכא ליכ' למימר דלבטל ראשון כתבו שני בדשוו ובדלא שוו אי בעיא בהא גבי' דהא ליכ' למימר תרתי למה לה דהכי אורחייהו דאע"ג דאית לה כתובה מן האירוסין כותבין כתובה בשעת נישואין משום דעיקר כתובה דנישואין היא ומשום דאיכ' נמי דמוספי לה בשעת נישואין ולא בשעת אירוסין. והיינו דאמר רב הונא מאתים מן האירוסין דלא מחלא שיעבודא דאירוסין ותוספ' מן הנישואין דתוספ' וודאי כיון דאתי' לכלל נישואין מחל' לשיעבודא דאירוסין. ורב אסי סבר אחד זה ואחר זה מן הנישואין דכיון דאתי' לה לכלל נישואין אכולהו מחלי לשיעבודא דאירוסין. ומקשינן לי' מאידך דרב הונא משום דאכתי לא קים לי' טעמ' ופרכינן ותסבר' חמש מאה כולהו תיגבי. אלא התם היינו טעמא משום דהוה לי' למכתב לה בשני דאוסיפי' לך תלת מאה אמאתי' א"נ אוסיפי' לך מאה אמאתי'. ומדלא כתב לה לא הכי ולא הכי וודאי אמרינן דאי בעיא בהא גבא ואי בעיא בהא גביא. והשת' דקיי"ל טעמא דמילתא וודאי פשיטא לן בהך דלעיל דל"ל בה ביטל שני את הראשון ולאו טעמ' דאי בעי' בהא גביא ואי בעיא בהא גביא כיון דהכי אורחייהו. ומעיקר' נמי לא הוה מקשינן אמאי לא אמרינן בהא ביטל שני את הראשון ולא אי בעיא בהא גביא דהא ליכא למימר כדפרישנא. אלא קשיא לן התם מאי טעמא לא אמרינן תיגבי מאתי' מזמן ראשון ומאה מזמן שני דומיא דהא דהכא דאמרינן מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין. ופרישנא טעמ' דשניא ההיא ותו לא קשיא מידי. והא דאמרינן דהוה לי' למכתב לה צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתי' או מאה אמאתי' כלו' דכתב לה הכי בהדי' אמאתים קמאי אבל היכא דלא כתב לה הכי בהדי' אלא שכתב לאשתו כתובה שני' אחר נישואין כלשון כתובות שלנו וכתב לה ואוסיפית לך כך וכך לאו הכי קאמרינן בין שתוספ' בכלל ובין שתוספת בפרט ולא אמרינן אלא דכתב לה אמאתי' קמאי בהדי' ופשוט הוא ואינו צריך לפנים וזהו הנכון מ"א נ"ר:

דף מד.

גופא אמר רב נחמן שני שטרו' היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון אמר רב פפא ומודה דאי אוסיף לי' דיקלא לתוספת' כתבי'. ופירש"י ז"ל ואמרי' אי בעיא בהא גביא ואי בעי' בהא גביא מדלא כת' לי' ואוסיפית לך דיקלא אשדה דזבנית לך ואי בעי למיגבי אחריות דילי' מזמן ראשון לית לי' אלא שדה ואי שקיל שדה ודקל אין לו אחריות אלא מזמן שני דמחיל לי' לשיעבודיה מזמן ראשון. וכן הדין במתנה באחריות. אבל מתנה בלא אחריות דליכ' למימר ה"ט דמאי קא מחיל לי' גופ' דארע' הא לא אפשר במאי קני לה אפי' בהחזיר לו את השטר קיי"ל דלא חזרה מתנתו כדאיתא בפרק גט פשוט.

ומסתברא דאמרינן בה ביטל שני את הראשון וכן הדין במכר היכא דאידך שטרא גרע משטר ראשון:

פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב לי' משום דינא דבר מצר' כלומר ליפות כחו נתכוין דאי בעי כביש לה להא ומפיק לה להא. ודווקא היכא דהאי לאו מצרן הוא אבל היכ' דהאי הוי מצרן תו ליכ' למימ' הכי. וכ"ש ראשון במתנה כלו' בלא אחריות ותני במכר דאיכ' אחריות וודאי שניה' במכר שניהם במתנה ביטל שני את הראשון בדשוו אהדדי. ובמתנה בלא אחריות אפי' לא שוו אהדדי כדפרישנא. מ"ט רפרם אמר אימר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אחולי אחליה לשיעבודיה. ומסתברא דרפרם ורב אחא לא פליגי אהדדי. למימרא דרב אחא אית לי' היכא דליכ' למימר טעמא דאחולי אחלי' לשיעבודיה. והיכי דמי כגון מתנ' דלית בה אחריות דמאי קא מחיל. גופא דארעא ליכא למימר כדפרישנא. אלא דקסבר רב אחא דכל היכא דאפשר למימר טעמא דאחולי אחלי' לשיעבודיה לא אמרינן טעמא דאודויי אודי לי' לאורועי סהדי:

מאי בינייהו איכ' בינייהו אורועי סהדי. פי' אורועי סהדי גבי דידיה דהיינו לוקח דאודי דהאי שטרא קמא שיקר' הוא ושיקר' אסהידו סהדי ואדם נאמן על עצמו. הילכך כל שטרי דאית לי' דזכותי' מחתימות ידא דהני סהדי דאחתימו בתר האי שטרא פסילי. ודווקא גבי לוקח דאיהו הוא דאודי ומהימן אנפשי'. אבל לא גבי אחריני דעלמא דלאו כל כמיניה. ולא גבי מוכר דמוכר לא אודי ולא מידי. אלא דניח' לי' דלימחול האיך שיעבודיה:

אי נמי לשלומי פירי ולטסקא. והא דאמרינן לשלומי פירי ולטסקא. פירש"י ז"ל דלמאן דסבר אודויי אודי לי'. הילכך שטרא קמ' שיקר' הוה ולוקח שלא כדין אכלה עד השת'. וחייב לשלומי פירי למוכר. וכיון דמוכר נקיט פירי משלם נמי טסקא. דאע"ג דלוקח לא מהימן אלא אנפשי' ולא לחוב על האחרים. וכיון דכן לאו דינא דמהימן גבי טסקא לחיובי מוכר לשלומי להשאני עסקא דהכי דינא דמלכות' דמאן דאכיל פירי משלם לה ומיהו דווקא בדשוו פירי טפי מטסקא. אבל אי טסקא טפי לא מהימן. ותו איכא בינייהו היכא דאשתכחו סהדי דשטרא אידך קרובים או פסולים. למ"ד אודויי אודי ליה אם כן הדרא לה ארעא למוכר דהא ליכא שטרא. למאן דאמר אחולי אחלי' לשיעבודיה שיעבודיה הוא דאחיל מזמן ראשון עד השתא. אבל ארעא דידיה הוא ובדידיה קיימא בשטרא קמא. אי נמי כגון דבשטר ראשון איכא כוליה שדה ובשני איכא חצי שדה. למ"ד אודויי אודי לי' לית ליה אלא חצי שדה. ולמ"ד אחולי אחלי' לשיעבודי' שיעבודי' הוא דאחיל מחצי שדה מזמן ראשון עד עכשיו. אבל כוליה שדה אית ליה אבל בגמרא לא אמרי' אלא מאי

דאיכא בינייהו בעדי' כשרים ובשני שטרות שוין. והיכא דעידי שטר שני היינו עידי שטר ראשון היינו נמי בפלוגתא. דלמאן דאמר אודויי אודי ליה הכא נמי איכ' למימר הכי דאע"ג דהא הדר זבנה א"ל אודויי אודי לי' דההיא שעת' פסולין הוו גזלנין או משחקי' בקוביא. והשתא הוו להו כשרים ואין לפקפק בדבר:

כתב הרב אלפס ז"ל דהא דאמרינן שני שטרו' היוצאין זה אחר זה ביטל שני את הראשון ודווקא בשטרי מכר או בשטרי מתנת קרקע דבהא איכ' למימר תרתי למה לי. אי נמי כגון שתי כתובות דהוו להו נמי כשני שטרי מכר על שדה אחת. אבל בשטרי הלואה לא דעבד אינש דיזיף והדר יזיף. וכי היכי דבדלא שוו אהדדי הא וודאי ליכא למימר אי בעיא בהא גביא ואי בעיא בהא גביא. בדשוו אהדדי נמי ליכא למימר ביטל שני את הראשון דאיכא למימר שתי הלוואות הן. והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן התם בבבא בתרא האי מאן דנקיט תרי שטרי בר חמשין ואמר שויה ניהלי חד בר מאה משוינן לה, עבוד רבנן מילתא דניחא לי' ללוה וניחא לי' למלוה. אבל אי נקיט שטר' חד בר מאה ואמר שויה ניהלי תרי בר חמשין חמשין לא משוינן לי'. דלא ניחא ליה ללוה כדאיתא התם. והא התם דשוו אהדדי ואמרינן דגבי לי' תרווייהו. ואיכא דדחי לה דילמא ההיא כגון שיוצאין ביום אחד בעידי שטר ראשון. וליתא דנהי דליכא למימר אחלי' לשיעבודיה דמאי קא מחיל. אבל וודאי איכא למימר טעמ' דאודויי אודי לי' דסהדי ההיא שעתא הוו פסולין גזלנין ובההוא יומא הדרו להו בתשובה. אי נמי שטרא זייפא הוא ואיהו גופי' זייפ'. מיהו איברא דאי משום ההיא לא אריא דהתם במאי עסקינן כגון שכתוב בכל אחד מהן שהעדים עצמן ראו המלוה כשמנה לו המעו'. ושהיו הלואות חלוקות כגון שכתוב בזו באחד בניסן ובזו בשני בניסן וכתיב ביה בזמניה כתבנוהי. אי נמי כגון שכתוב בשטר שני חוץ מן השטר הראשון דלא איכפת לן אי כתבי הכי דלא פסיד מידי. דהא אפי' פרעי' לשטר ראשון והדר מפיק לי' להאיך וכתי' בי' חוץ משטר ראשון ואינו גובה אלא חמשים אלו. אלא א"כ מוציא שטר ראשון ואין כאן בית מיחוש. ובירוש' אמרו לית הדא אמרה האי מאן דיזיף מן חבריה וחזר ויזיף מיניה. צריך למכתב לי' בר מן קרטיסא קמא דאית לך עלי אורח' דאיתתא למימר אבד פורנא עבד לי תורי אלא כי אורחא דבר נשי למימר אבד קרטיסא עבד לי תורי אלא כי אפשר יודי ליה ואינו מוסכם עם הגמרא שלנו בטעם. שהרי לפי אותו ירושלמי הטעם שתי שטרות או שתי כתובות דחיישינן שאבד הראשון. ולאו משום דאחלי לשיעבודיה ולאו דאודי ליה אבל עול' כדברי רבינו ז"ל. וכן הדין נותן כל שכן שאין דבריו צריכין חיזוק. מאי הוי עלה בכתובה פי' בפלוגת' דרב אסי ורב הונ' מגבא מאימת גביא כו'. ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אלעזר

ב"ש מנה מאתי' מן האירוסין ותוספת מן הנישואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנישואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנישואין:

דף מד:

ואם מאן ימאן אביה לתתה לו לרבות יתומה לקנס דברי רי" הגלילי. פיר' אלמא לאביה לאו דווקא. וכ"ת מאי קושיא דאביה דהתם כתיב גבי מיאון והא אפשר דאע"ג דיתומה היא יש לה קנס. אבל הכא דבקנס גופיה כתיב ונתנו לאבי הנערה אפשר דממעטינן יתומ' פירש"י ז"ל דהאי קרא במפות' כתי' ובמפות' לא כתי' לאבי הנער' מיהו באנוסה כתי' וגמרי מהדדי ולהכי איצטריך קרא לרבויי יתומה מפות'. וקשי' לי' אכתי מאי קושיא שאני התם דרבי בי' קרא בהדי' וניחא ליה הא דודאי יתומה לא מתרבי' מהכא. דהא אפיקניה לעיל דדרשינן מיניה דבין היא בין אביה יכולין לעכב. אלא וודאי האי תנא לאו מריבוייא דקרא הוא דקא מייתי לה אלא דסבירא לי' דלאבי הנערה לאו דווקא. וכי היכי דאמרינן בההוא דקרא לאו דווקא. הוא הדין להאי דמוציא שם רע והיא קושיין. וכ"ת א"כ אמאי נקט לי' תנא האי קרא דואם מאן ימאן אביה דמשמע דמיני' אתיא לן. י"ל דאיצטריך דאי לאו ואם מאן ימאן הוה אמינ' דהיא אינ' יכול' לעכב אלא אביה ואם איתה וודאי אפי' תימא דלאבי הנערה לאו דווקא. האי זימנין דלא משלם קנס. כגון שהיא ממאנת לישא אותו. דיכול למימר דילמא אלו אבי' קיים הוה יהבי ניהלי ותו לא משלם קנס. ולדידיה נמי ליכא למימר דכייפינן לה ומסבינן לה ניהליה על כרח' כיון דקיי"ל דאינה יכולה לעכב. דהא לא אפשר דקידושין בעל כרחה לא אשכחן ביתומה. אבל השתא דילפינן מקרא דבין היא בין אביה יכולין לעכב. איתרבי' לן יתומה לקנס גמור כנערה דעלמא. כיון דקיי"ל דלאבי הנער' לאו דווקא. זהו תורף פירש"י ז"ל. וק"ל יתומה מפותה היכי אפשר דאית לה קנס והא מדעת' עבד'. וכי תימא בין במפותה בין באנוסה קאמר דהא גמרי מהדדי ומפותה ראוי' ליטול ואין לה דהא מחלה ואנוסה כיון דלא קא מחלה שקלי'. שתי תשובות בדבר חדא דכיון דמקרא לא מתרביא לה. אלא דשמועינין מינ' דבין היא בין אבי' יכולין לעכב. למה לי למיתי עלה מהאי קרא דהא אנוסה בהדיא כתי' בה ולו' תהיה לאשה מדעתה. דהכי אמרינן לעיל בהדיא. ותו אנוסה למה לי טעמא דבין היא בין אביה יכולין לעכב. דהא קיי"ל האונס נותן מיד בין שכונס בין שלא כונס. וי"מ בענין אחר דהא וודאי הא דהכא ריבויא ממש הוא דמרבינן מקרא ואע"ג דדרשינן מיני' לעיל דבין היא בין אביה יכולין לעכב. אם כן ליכתוב קרא אם מאן ימאן אביה. למה לי ואם מאן ימאן וודאי שמעת מינה נמי דמרבינן יתומה לקנס.

ולמאי אי לאנוסה קרא אחרינא כתיב דמרבינן לה מינה כדאיתה בספרי תחת אשר עינה לרבות יתומה לקנס. אי למפותה נמי מפותה לית לה דהא מדעתה עבד' וכיון דכן אם אינו ענין לא לאנוסה ולא למפותה תנהו ענין למוציא שם רע. ולא נהיר דאם כן הוה לי' למתני' בהדיא האי טעמ' במתניתא כיון דאמרת דאמוציא שם רע קאמר ולימא בהדיא אם אינו ענין למפותה תנהו ענין למוציא שם רע. ומחוורת' כרבינו שלמה ז"ל ואמפותה קא אמרינן. וכי תימ' מפותה הא מדעתה עבד' י"ל בקטנה ואליב' דרבנן דלאו בת מחיל' היא ומכל מקום ש"מ דלאבי הנערה לאו דווקא. ובהא לא שני לן בין רבנן לר"מ. אי נמי בשוטה ומפותה ואליב' דכולי עלמא. תדע דהא במכילת' בנזיקין דאיתי' לעיקר' דהא מתניתא תנינן לה הכי. ואם מאן ימאן אין לי אלא שיש לה אב אין לה אב מנין ת"ל ואם מאן ימאן מ"מ. פי' אין לי שהיא יכולה לעכב אלא בחיי האב. אין לה אב מנין שתהא יכולה לעכב ת"ל ואם מאן ימאן מ"מ. ש"מ דעיקר דרשא דהאי קרא לא מפקינן לי' אלא לעכבה דידה לי' שהיא יכולה לעכב בין בחיי האב בין לאחר מיתת האב. וכי קא מרבי יתומה סברא דנפשיה הוא דלאבי הנערה לאו דווקא והתם דקא מרבי עכבה דידה אחר מיתת האב אפשר דמייתי לה מריבויא דהוה לי' למכתב אם מאן וכתב ואם מאן ימאן. א"נ אפשר דהתם נמי אתינן עלה משום דקסבר דמאי דכתי' לאביה לאו דוקא. וכי תימא אם כן למה לי' רבוי' כלל לעכבה דידה נימא לאביה לאו דווקא. י"ל שניא הא דכיון דהיא ברשות אביה לקבל בה קידושין לכל מי שירצה ה"א שכן הוא יכול לעכב ולא היא. אבל כיון דגלי רחמנ' דהיא יכול' לעכב בחייו ממילא אית לן תו דלאביה לאו דווקא וכן הדין אחר מיתתו. כי היכי דקיימא לן נמי דלאבי הנערה לאו דווקא ולדידן השתא האי תנא לית לי' דרש' דספרי דדרש תחת אשר עינה לרבות יתומה לקנס דלדידן לא צריך קרא לרבויי. ומיהואמסקנ' לא קשי' דודאי אמרי' דלאבי הנערה דווקא. אלא מוציא שם רע אתרבי מדכתי' בתול' ישראל כדתני אמי. ואנוסה מדכתיב תחת אשר עינה ומפותה משום דגמרי מהדדי. ומיהו איצטריך אם מאן ימאן לרבויי דהיא יכולה לעכב דאלו לא היתה יכולה לעכב מפותה לית לה קנס כדפריש' ומיהו אכתי קשיא לן לפום האי פירוש אמאי לא קשי' ממתני' דאלו נערו' דקתני גיורת וקתני יתומה שנתארסה ונתגרש' יש לה קנס אלמא לאבי הנערה לאו דווקא וי"ל דאי ממתני' הוה אמינא מתני' ר"ע ואליבי' וודאי לאבי הנערה דאונס ומפתה לאו דווקא דהא רבי רחמנא אליביה בנתארסה ונתגרשה דאף על גב דלא שקיל אב אית לה לדידה. יתומה נמי דלית ליה אב דקא שקיל שקלי איהי. דוודאי לאבי הנערה לאו דווק' מדאתרבא נתארסה ונתגרשה לקנס לעצמה, ואיכא למימר באונס ומפותה הוא דגלי רחמנא דאע"ג דלא שקיל לה שקל איהי. אבל מוציא שם

רע לא דהת' אמרי' לאבי הנערה דווקא. משום הכי אקשי לי' מדרבי יוסי הגלילי דהא ר' יוסי הגלילי דאית ליה בנערה שנתארסה ונתגרשה דאין לה קנס ואפי' הכי אמר דיתומה מפותה יש לה קנס. אלמא קסבר לאבי הנערה דאונס ומפת' לאו דווקא. במוציא שם רע נמי לאו דווקא. ומפרקי' בבא עליה ואח"כ נתיתמה. כלומר דוודאי אמרי' לאבי הנערה דווקא הוא. וההוא מתני' בבא עליה ונתיתמה דוודאי לאבי הנערה קרינן ביה כיון שהיה קיים בשעה שבא עליה. ומרבי לה מדאתרבי איהי לומר שיכולה לעכב. דאלו לא היתה יכולה לעכב פטור אע"ג דלא מימעטא מהא דאבי הנערה כדפרי'. ולפירוש דידהו אית להו למימ' דוודאי משום דאבי הנערה מימעטא אפי' בא עליה בחייו ונתיתמה ולפום הכי איצטריך רבויא לרבויא מדכתיב ואם ולא כת' אם וגמרי' מינה נמי למוציא שם רע לבא עליה ואח"כ נתיתמה. אבל בא עליה אחר מיתה האב זו אין לנו דהא אימעיט מדכתיב לאבי הנערה ותו לא ארביא לה וליתיה כדאמרן. כאן נערה הא כל מקום שנא' נערה כגון אונס ומפתה אפי' קטנה במשמע.:

תני שילא שלש מידות בנערה באו לה עדים בבית חמיה שזנתה בבית אביה סוקלין אות' על פתח בית אביה. כלומר ראו גדולין שגדלתם. פי' היינו מוציא שם רע דכתיב והוציאו וגו' אל פתח בית אביה דלא שני לן בין שהוא ע"י הוצאת שם רע בין באו עדים מאיליהן. אלא לענין מאה סלע שחייב הבעל לשלם כשהוא גורם. אבל היא בין כך ובין כך היא בסקילה כדאיתא לקמן בהדיא. לא אמר לעדים באו והיעידוני והן מעידין אותו מאיליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע היא וזוממיה מקדמין לבית הסקילה:

דף מה.

באו לה עידי' בבית אביה סוקלין אותה על פתח שער העיר. כלומר באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה סוקלין אות' על שער העיר ההיא. דהכי כתב קרא בהדיא סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק דכיון דאישתני גופ' אישתני קטלא. ומקשינן מתניתא דתניא נער' המאורסה וכו', והא קשיא דקתני בהדיא אפי' בגרה תידון בסקילה. ואמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחידוש הו' דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואלו מוציא שם רע בסקילה. פי' שאני מוציא שם רע דאלו אליבא דשילא מוציא שם רע לא משכחת ליה בלא חידוש. דכיון דקסבר שילא דהכי דינא דכל היכא דאישתני גופ' אישתני קטלא. כל מוציא שם רע נמי הא אישתני דינא דכיון דנכנסה לחופה הא אישתני דינא דהויא בחנק אפילו לא נבעלה ואפי' הכי לא אישתנו קטלא והויא בסקילה כי בגרה נמי לא אישתני דינא והויא בסקילה. אף על גב

דבעלמא דינא הכי דכל היכא דאישתני גופה אישתני קטלי שאני הכא דגלי ביה רחמנא וקשיא לן ומאי דקארי לה מאי קשיא לי' ממתנית' לוקשי' ליה מוציא שם רע גופא דאורייתא וי"ל דמקשה ס"ל דמוציא שם רע דאורייתא לאו קושיא. דהא שילא לא אמר אלא היכא דאישתני גופ'. אבל אישתני דינא מודה שילא דאפ"ה לא אישתני קטלא ואפי' בעלמ'. הילכך מוציא שם רע דאוריית' לאו חידוש הוא דהא הכי דינא אפי' בעלמא. והיינו דמקשי לי' ממתניתא דקתני בהדיא בגרה. ורב' אתא למימר דלאו הכי הוא אלא שילא בין באישתני דינא בין באישתני גופה אית לי' דהכי הוא דינא דאישתני קטלא. הילכך מוציא שם רע גופיה דלא אישתני קטלא חידוש הוא דהא אישתני דינא. וכיון דכן ה"ה נמי לאישתני גופא. וא"ל רב הונא ברי' דרב יהושע אפי' לפי דבריך דמוצי' שם רע חידוש הוא אכתי היכי מצי למיגמ' מיני' לבגרה. דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופה. היכא דאישתני גופה לא חדית רחמנא. והיכי מצי תנא למיוגמ' חידושי רבה מחידוש' זוטא. אלא וודאי טעמא דתנא על כרחך משום דקסבר דאע"ג דאישתני גופה לא אישתני קטלא ותיובתא דשילא:

אמר רב נחמן בר יצחק אישתני ולא אישתני כו' כלומר אי אזלינן בתר השתא או בתר מעיקרא תנאי הוא דר' שמעון ורבנן דרבנן סברי דאזלי' בתר מעיקר' ור' שמעון אזיל בתר השתא. ופרקינן אימ' דשמעת לי' לר' שמעון דאזיל אף בתר ידיעה. דאזיל בתר ידיעה ולא אזיל בתר חטאה מי שמעת ליה. א"כ כלומר דאזיל לגמרי בתר השתא ליתי קרבן כדהשתא משיח פר ונשיא שעיר כשילא דאזיל לגמרי בתר השתא אלא וודאי ר"ש בתר מעיקרא לגמרי קא אזיל. אבל שאני קרבן דלא חאיל חיוביה אלא בחטאה ובידיעה. הילכך בתר מעיקר' לא אזלי' דלא הות ידיעה בתר השתא נמי לא דלאו דינא הוא דניזל בתר בסוף אבל בההיא דשילא כוליה חיוביה בשעתא דזנאי הוה וכיון דכן אזלינן בתר מעיקרא. ואמרינן הא אמר לי' רבי יוחנן לתנא תני תידון בסקילה וליתה לדשילא:

אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה שהוא מפרש מוצי' שם רע חידוש הוא כיון דקי"ל דנכנס' לחופ' ולא נבעלה בחנק, ואע"ג דהשתא נער' בתולה הוא אישתכח דרשו' הבעל משוי לה כאלו אישתני גופה וה"ל כמי שבגר' ומשתני קטל' וכיון שכן מוציא שם רע היכי משכחת לה לעולם אפי' מוקמת לה דווקא בשלא בעל נימא רשו' הבעל משנ' וה"ל כמי שבגרה ותדון כדהשת' לתנא דבי שילא דאי' ליה אישתני גופא אישתני קטל' אלא לאו ש"מ חידוש הוא כדקא פירש"י ז"ל אבל אין לשונו מוכרע יפה והנכון כלשון הראשון:

ותמה על הרמב"ם ז"ל שכתב נער' שזינת' אחר כניסתה לחופה ובאו עדים מאיליהן בחנק. הביא הבעל עדים הרי היא בסקילה. ונראה שהוא מפרש דברים כפשטן. ואלו מוציא שם רע כי הא דאמרי' דהיינו נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בסקילה וזהו חידוש שבמוציא שם רע וזה תמה ומאי קאמ' וכי חדית בה כו' האי חידוש' מאי הוי אטו משום דחדית ביה רחמנ' בחדא מילתא אית לן לחדותי בה במילי אחריני. אדרבה אית לן למימ' אין לך בו אלא חדושו ותו דלא אשכחן דש"ל במוצי' שם רע בין הביא הבעל עדי' לבאו מאיליהן אלא לענין מלקות ולשל' מאה סלע אבל לא ענין מיתה כלל ותו הא לזנו' בית אביה דממעטינן מיני' לקמן מסר האב לשלוחי הבעל וזינת' לומר שהיא בחנק במוציא שם רע כתיב וליתא לדברי הרמב"ם:

דף מה:

ת"ר נערה המאורס' שזינת' סוקלין אותה על פתח בית אביה אין לה פתח בית אביה סוקלין אות' על פתח העי' ההיא כלו' שזינתה בו אע"פ שנדונ' בעיר אחר' ובעיר שרוב א"י אפי' נדונת בעיר שזינת' בו סוקלין אותה על פתח בית דין. ובע"א סוקלין אותו על שער שעבד בו כלומר אף על פי שנדון בעיר אחרת ובעיר שרובה א"י אפי' נדון בעיר שעבד בו סוקלין אותו על פתח ב"ד. ולאו בפתח בית דין ממש אלא בסמו' כי היכי דתהוי לי' הצלה כדפרישנא בסנהדרין:

דף מו.

תניא ופרשו את השמלה מלמד שבאין כו' עד דברים ככתבן שמלה ממש דברים כפשטן. נראין דבעינן דבעל וטען טענת בתולים ומתוך טענת בתולים הביא עדים וכן הם דברים ככתבן. והא דתני רבי יונה את בתי נתתי לאיש הזה ולא ליבם. אתיא דלא כר' אליעזר בן יעקב דאלו אליבי' בלאו הכי נמי מימעיט דהא ליכא טענ' בתולים דמוהאירוסין ליכא למימ' דא"כ נתתי קרינא בי'. וי"א דלא בעי' אלא דבעל וראוי לפרוש השלמ' וראוי לטענת בתולים ואע"ג דלא טען וקמא עיקר. והכי אית' בירוש' בהדיא:

דף מו:

מתני' האב זכאי בבתו כו' בושת ופגם דאבוה נמי שייך ביה. מסתברא דהכי קאמ' דאבוה נמי אית ליה בושת ופגם. ולאו למימר' דמשום הכי ליהוי דשקיל ליה דאפי' בבעל דקיימא לן דהוי כאשתו אמרינן לקמן דלא שקיל ליה לכוליה בשת'. אלא הכי

קאמרינן כיון דשמעינן ליה לבושת ופגם דהוה דידי' מתוך שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין כדאית' לעיל ליכ' למגמר מיניה דשאני התם דאיכא חומרא שכן אף הוא יש לו בושת ופגם. אבל רבינו שלמה ז"ל פי' דהכי קאמ' שאני בוש' ופגם דאבוה נמי שייך ביה דמהאי טעמא שמעינן ליה דהוי דאב מתוך שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין. וכיון דכן תו ליכא לגמר מיניה דשאני התם דאיכא האי טעמא דאמרן. ומיהו במסכת קידושין בכולהו נוסחי גרסינן שאני בושת ופגם דאבוה נמי אית לי' צער' בגווה. והאי לישנא אתיא כלישנא קמא:

מהפרת נדרים מיה' נפק' לי' דתנן נער' המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. כלומר הילכך הך נמי נפקא לה מרשותיה דאב:

אבל רבינו חננאל ז"ל גריס מהא מילת' הא נפקא לה לגמרי דאמר מר אין אדם מוכר את בתו לשפחה אחר אישות והא אתיא לה שפיר דהשת' הויא לה האי יציאה כי הך:

דף מז.

דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה. פירש"י ז"ל דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה וכל נתינות במשמע ואין צריך דכיון דזכי לי' רחמנא לקבולי ביה קידושי ממילא ש"מ דברשותיה למימסר' לחופ' דאי לא מאי אהני לי':

נשא' יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות. ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבאו עמה מבית אביה לבית בעל' מתה לא זכה הבעל בדברי' הללו. משום ר' נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו. פירש"י ז"ל בארוס' וקס"ד דפליגי בפלוגתא דר"א בן עזריה ורבנן דר' נתן כרבנן דהתם ורבנן דהכא כר' אליעזר בן עזריה. ולבסוף אמרי' דר' נתן דאמ' אפי' כראב"ע דהתם הוא מדידיה לדידה דאיהו וודאי לא כתב לה אלא על מנת לכנסה. אבל הכא דמדידה לדידי' דמשום איחתונ' והא איתחתנו להו. ואי קשיא לך לפירש"י ז"ל והא קי"ל וודאי בעלמא דארוסה אין בעלה יורשה. י"ל הני מילי בנכסי דאית לה דלא כתבה לי' בכתובה. אבל הכא דאיהו כתב לה כתובה וחמוה כתב ליה הני נכסי בכתובה גופ' אם כן הא במקום כתובת נישואין קיימא. וכי היכי דמאי דכתב לה איהו קיים וגבי' לי' לגמרי. ה"ה מאי דכתב איהי לדידה דזכי ביה איהו. ודווקא דכתב חמוה ליה בכתובה. הא לאו הכי הא קיימא לן בהדי' אף על פי שכתובתה בבית בעלה אביה יורשה. והיינו דמוקמינן לי' לר' נתן כרבנן דהתם דקסברי דאפי' מן האירוסין גובה בין כתובה בין תוספת:

אלמא דמאי דכתב לה איהו לדידה קיים לגמרי. הכא נמי האי דכתב ליה חמיו בכתוב' קיים לגמרי. אבל לראב"ע דקסבר דווקא מנה מאתי' אבל תוספת לית לה שלא כתב לה

אלא על מנת לכנסה. איהו נמי לא זכי מינה דידה במאי דכתב חמוה ליה. דאמרינן נמי דלא כתב לי' אלא על מנת נכנסה וכן פירש"י ז"ל. ואיכא דקשיא ליה דהא מפרשינן לקמן טעמייהו דרבנן דהכא דפליגי עליה דר' אלעזר בן עזריה. ואמרינן דהיינו דגביא בין תוספת בין כתובה דמשום איקרובי דעתה הוא והא איקרבא ליה דעת' ואלו ר' אלעזר בן עזריה פליג עלייהו ומאי שנא הכא דקא מודו. וליתה דהיינו הא דפרישנא הכא בגמ' דכי לית לי' האי סברא לרבי אלעזר בן עזרי' מדידיה לדידה. שהוא אינו כותב לה אלא על מנת לכונסה שיהא לו שפחה לשמשו. אבל מדידה לדידי' דעת' לזכווי לי' אע"פ שלא כנסה. ורבנן דידיה פליגי דאפי' איהו מזכי לה כיון דאיקרבא דעתי'. ומיהו הא וודאי קשיא מאי שנא דהתם קרי לה קרובי דעת'. ומאי שנא הכא דקרי ליה איחתונו. ויש לומר דהתם הוא גבי דידיה ודידה לא שייך לישנא דחתנות בינייהו. אבל הכא גבי אב איכא למימר לישנא דחתנות תדע דוודאי משעת אירוסין נמי שייך לישנא דחתנו' כדאמרי בעלמא בההיא הנאה דמחתני אהדדי גמרי ומקנו אהדדי:

ורבינו תם ז"ל קשיא ליה להאי פירושא לישנא דאמרי' שיבאו עמה מבית אביה לבית בעלה. ואם אית' דכתבה לה הכי היכי קא זכי. והא בהדי' כתבו ליה הכי שאינו מזכה אלא שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה. ולית' דלא קאמרינן דכתבי ליה הכי אלא הכי קאמר פירות כסות וכלים שתנשא בהם שיהיו לה בנדונית' ולאו דקאמר לה הכי בהדיא. ורבינו ז"ל פירש' בנשואה וכשמתה קודם שגבה הבעל והיינו דמוקמינן לה בפלוגתא דר' אלעזר בן עזריה אזיל בתר אומדן דעתא ורבנן לא אזלי בתר אומדן דעתא הילכך רבנן דהכא אזלי בתר אומדן דעת' כר' אלעזר בן עזריה דכי היכי דאמר ר' אלעזר בן עזריה שלא כתב לה אלא על מנת לכנסה. הכא נמי אמרינן שלא כתבו לו על דעת שאם תמות היא קודם שגבה הבעל שיזכה בהם ר' נתן לא אזיל בתר אומדן דעת' כרבנן דהתם ואסיקנ' דכולהו כר' אלעזר בן עזריה דמודה הכא ר' אלעזר בן עזריה דמשום איחתוני הוא והא איחתנו להו. והא דתניא לקמן אף על פי שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה. לפום האי שיטתא אתי' כר' נתן. ואפשר לומר דאפילו כרבנן. דלא אמרינן הכא אלא בשלא זכתה היא עדיין בהם. כגון שלא הקנה לה האב פירות וכסות וכלים המסוימין. אלא שחייב עצמו לה בכך וכך פירות ובכך וכך כסות וכלים. וכיון שכן מתה היא קודם שגבה אותן הבעל אינו זוכה בהן. ומביא ראיה לדבריו מדקא מייתינן לה. אמתני' דקתני נישאת יתר עליו דמיירי בנישואין ואין זה הפירוש נכון דהא וודאי לאו אומדן דעת' הוא לכולו עלמא דהא נישאת. ומה לי אי גבה או לא גבה אם אומדן דעת' דכיון דמתה לא זכה הבעל אפילו גבה נמי. ותו דאמרי' בסיפא דכולהו כר' אלעזר בן עזרי' ואפילו ר' נתן

דהכא. דהתם הוא דאמר ר' אלעזר בן עזרי' שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. אבל הכא מוד' משום איחתוני הוא והוא איחתונו להו. ואם איתה למה לי האי טעמא לימא התם הוא דאמר ר' אלעזר בן עזרי' שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. אבל הכא מוד' שכבר כנס' אלא וודאי לית' ועיקר כדפירש"י ז"ל. ואי משום האי דתני לה אמתני' משו' דשייכא בה במתני' דאלו במתני' משמע דבעל לא זכי אלא בנישואין. ואליבא דר' נתן וודאי דאמר זכה הבעל בדברים הללו כיון שהוא יורשה. נראין דברים אף שהו' אוכל פירו' באירוסין והא מתני' דלא כר' נתן אלא כרבנן דפליגי עלי' ומסתבר' דהא דפירש"י ז"ל בדכת' לי' אבוה דכלה לחתן בכתוב' ה"ה להיכא דלית לי' אב וכתבי ליה איהי בכתוב' א"נ אפש' דאפי' בשט' אח' בל' הכתוב' לאפוקי אי אקני לי' בשט' אח' דהא אהני לי ואפי' לרבנן דר"נ מודו דה"ל כמתני' דאד' אח' דעלמ' וקיי"ל כרבנן דסתם לן תנא במתני' כוותייהו. וכ"כ הרב אלפסי ז"ל:

דף מז:

חייב במזונותיה ובפרקונ' ובקבורת' ת"ר תקנו מזונות כו' עד לשאינו מצוי. הא דקתני פרקונ' תחת פירו' לאו למימרא דפירות עיקר. דהא ליתה כדאמרינן לעיל. בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דאם כן מימנע ולא פריק. אלמא עיקר תקנתא פרקונה. והכי נמי משמע הכ' במאי דאמרינן מהו דתימא מיכל לא נכלינהו אנוחי ננחינהו דאם כן מימנע ולא פריק. ואי אמרת דפירות עיקר אם כן הא לא הויא אלא עצה טובה בעלמ' דאמרינ' לה ננחינהו. והא היכי תיסק אדעתין אי בעי' תינח אי בעי' תיכול. אלא וודאי דפירקונה עיקר ותקנתא דידיה ודיד' היא. שאף הוא צריך שפחה לשמשו. והיינו דאמרן מהו דתימא מיכל לא ניכלינהו שלא יהא הבעל רשאי לאכלן. אבל יהא יכול לכופה שאף היא לא תאכלם אלא שיניחו אותם. ואם אולי תצטרך לפדיון יפדו אותה מהן. דאם כן מימנע ולא פריק. כלומ' דאם כן כדאמרינן דאכיל להו אתי לאימנועי שיבא לעכב שלא יהא רוצה לפדות ואין הדבר מצוי לכופו בכל שעה בב"ד. והא עדיפא לה דקיימי בעין. ומזמנא מילתא. קמ"ל דאדרבה הכי עדיפא לה דאי כדקאמרת דקא מנחינן להו זימנין דלא מלי מדיד' ואם אית' דלא אכל להו כיון דלא אהניתי' איהי מדידה איהו נמי מימנע ולא פריק. אבל השתא כיון דאכלינהו וודאי מפרק פריק ותו איכא ראיה מהא דאמרינן לעיל בשלמא בעל תקינו לי' רבנן דאם כן מימנע ולא פריק. ומדקא מהדר ר' יוסי בר' יהוד' אב נמי מימנעולא פריק. ומדאמרינן במתני' דפרקונה הוי תנאי ב"ד והאי דקתני הכי אפשר דלא איכפת לי' מדקא בעי למיתנא בסוף לפיכך בעל אוכל פירות

אלמא פרקונה עיקר. אי נמי דמפרקינן לה כדמפרישינן רישא נמי לרב הונא דלקמן דקסב' מזונות עיקר. והשת' דאתינן להכי היכא דאמרה איהי איני נפדית ואיני נותנת פירות אע"ג דפרקונה עיקר אשכחן להו לגאונים ז"ל דלאו כל כמינה. דהא תקנתא דידיה נמי הוא כדפרישנא שאף הוא רוצה שפחה לשמשו וכל זמן שזו קשורה בו אינו מוצא אחרת דומי' דקבורת' תחת כתובתה דוודאי מסתבר' דלא תליא מילתא בחד מינייהו לא ברשותי' ולא ברשותה שהוא אינו יכול לומר איני יורשה ואיני קובר כדמוכח לקמן שאינו יכול להפקיע ירושתו שהוא יורשה אחר שנישאת אלא בעודה ארוסה. וכן היא נראין דברים שאינה יכולה לומ' שלא יירשנה ולא אמרו אלא במזונות:

האי תנא סבר מזונות דאורייתא מסתברא דלאו דמפיק בוודאי מהך תנא דלעיל דאפי' להאי תנא דאית לי' מזונות דאוריית' וודאי אית לי' דהך תנא דלעיל. ומפרקינן לה כדמפרקינן לה לקמן לרב הונא. אלא לתנא דלעיל לא מוכרע אי אית לי' מזונות דאורייתא או דרבנן. ואפשר דאית לי' הכי ואפשר דאית לי' הכי. אלא האי תנא וודאי אית ליה מזונות דאורייתא.

דף מח.

ר' אליעזר בן יעקב אומר כסות' ועונתה לפי עונתה תן כסות' אמרו בירושל' ור' אליעזר בן יעקב מזונות מנא לי'. ק"ו ומה דברים שאין הנפש תלוי' בהן חייב. דברים שהנפש תלוי' בהן לא כל שכן. עונה מנא ליה ומה דברי' שלא נכנסה לכך חייב דברים שנכנסה לכך לא כל שכן. ולמאן דאית ליה מזונות דרבנן משמע דאית ליה דר' אליעזר בן יעקב ולית לי' קל וחומר. אי נמי אפשר דמאן דאית לי' מזונות דרבנן סבר כי הא דתני רב יעקב שארה כסותה קירוב בשר שלא ינהוג בו מנהג פרסיים וכו' עד ויתן כתובה ומוקים שאר לקירוב בשר ומוקים כסותה לבגדי מטה שלא ישמש מטתו אלא במטה מוצעת. והלכתא דמזונות דרבנן.

מתני' ה"ג רבי' חננאל ז"ל לעולם היא ברשות האב עד שתיכנס לחופה. הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשו' האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל. והיינו דמותבינן בגמ' לרב אסי ממתני' ומפרקינן מסירתה זו היא כניסתה לחופה.

דף מח:

גמ' מאי לעולם לאפוקי כו' קמ"ל לעולם ואע"ג דמשנה היא בהדיא לקמן דמפיק ממשנה ראשונה. אורחא דתלמודא הוא הכי למיתני עיקר דינא אגב אורחיה:

מסר האב כו' ובעינן מסירתה למאי. שמואל אמר לירושתה ריש לקיש אמר לכתובתה. ופרישנא כתובתה מאחר מנה. דר"ל וודאי פליגא אדשמואל דר"ל לית ליה דהויא ברשות הבעל אלא לכתובתה בלבד לומר שתהא כתובתה מאחר מנה אבל לא לירושת'. אבל דשמואל אפשר דלא פליגא אדר"ל אע"ג דאמר לירושתה אפשר דלא פליג לכתובת' דכל דכן היא. אלא לאפוקי מהנך דרב אסי ודרב. והא דמותבינן להו מהך הלך האב עם שלוחי הבעל או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או הית' לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה מסרו האב לשלוחי הבעל. או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל. או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אף על פי שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה. במה דברים אמורים לירוש' אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומ' עד שתכנס לחופה. תיובתא דכלהו לבר מדשמואל. דאלו שמואל לישנא דמתנית' אמר לירושת' ודכות' איכא בתלמוד' וכיון דפרישנא בדשמואל דמודה לר"ל דכתובת' מאחר מנה. דכיון דאמר לירושת' כל דכן הוא לכתובתה. הוא הדין נמי במתניתא דכי קתני לירושת' הוא הדין לכתיבת'. ומיהו תיובתא דריש לקיש לא אמר אלא לכתובת' בלחוד ולא לירושת' ואלו מתני' קתני בהדי' לירושתה. ומיהו הא דאמרינן לירושת' לרשות הבעל הוא דאמרינן דלא נכנס' אלא להכי. אבל מרשות אב כיון דקיימא לן דיצאה מרשותו להפרת נדרים כדקתני בהדי' תנא דבי ר' ישמעאל הוא הדין נמי לכל מילי ומרשות האב יצת'. אבל לכלל רשו' הבעל לא נכנסה אלא לירושת' זהו פרש"י ז"ל:

אבל רבינו חננאל ז"ל גריס והיתה לה והיתה לו. ופירש דתנא דברייתא תרווייהו קא בעי חצר דידיה ומסירה. והיינו תיובתא לכלהו ואפי' דשמואל דאפי' שמואל הני תרתי לא בעי דלא בעי אלא מסירה, וזה אינו נכון דהא מאי קושיא לשמואל דשמואל אמתני' קאי. והא אמתני' נמי קשי' דהא במתני' דלא בעינן אלא מסירה. אלא מאי אית לך למימר דכי קתני מתני' מסיר' בחצר דידה. דשמואל נמי לא קשיא דשמואל אמתני' קאי כדאמרן אלא עיקר כדפרי'. והשתא אתיא שפיר לפום האי גרסא דכתיבנא הא דדייקינן הא גופה קשי' אמרת נכנס' עמו ללין טעמא דללין הא סתמא לשם נישואין אפי' בחצר דידה. אימא סיפא נכנסה עמו לשם נישואין הא סתמה ללון אפי' בחצר דידיה. אבל אי גרסינן איפכא דרישא חצר דידיה וסיפ' חצר דידה כדכתיב במקצת נוסחי. מאי קושיא דהא

שפיר אתי' דברישא הוי חצר דידיה והיינו דבעינן דווקא ללון דמסתמא לא הוי אלא לשם נישואין. ובסיפא דהויא חצר דידה בעינן לנישואין הא סתמה ללין דבהא וודאי ליכא למימר ולאו כל דכן הוא כדלעיל דהא שפיר אתיא דחצר דידיה עדיף וודאי לנישואין טפי מדידה. ואסקינן סתמא קתני סתם חצר דידה ללין וחצר דידיה לנישואין. ומיהו איכא למידק הא גופא קשי' אמרת רישא חצר דידה סתמא ללון הא של שניהם לנישואין והדר תני סיפא חצר דידיה סתמא לשם נישואין הא של שניהם ללין ויש לומר דהא וודאי ליכ' למימר דכיון דאמרינן דחצר דידי' לשם נישואין כל שכן של שניהם דהויא לשם נישואין כיון שהם שותפין כל שכן שדעתן מתרצי' לישא בו וכן כשאמרו דחצר דידה ללון כל שכן חצר של אחרים:

דף מט.

תאנא מסר האב כו' עד ואימא היכ' דהדרא לבי נשי הדרא למילתא קמייתא. פירש"י ז"ל דאמסר האב לשלוחי הבעל קיימינן דקיימא לן מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק. ואמרינן השתא מנא לן דאלו הדרא לבי נשי לא הדרא למילת' קמייתא ומיהו לאו קושיא היא דאימא הכי נמי. ומאן אמר לך דהא אנן לא אמרינן אלא דכי מסר האב לשלוחי הבעל דינא בחנק. אבל נתאלמנה או נתגרשה אחר מסירה והדרא לבי נשי לא. אבל מסתברא לי' למקשה דהכי קושטא דמילתא דלא הדרא למילתא קמייתא. ואפשר דקים לי' דוודאי דהכי איתה אלא קשיא לי' אמאי ומנא לן הא אב' אנשואה לא קשיא לן דנימא דהיכי דהדר' לבי נשי הדר' למילתא קמייתא. דהא פשיטא לן דלא הדרא וכדתנא דבי ר' ישמעאל מה ת"ל וכו' והלא מוצאת מכלל אב ומוצא' מכלל בעל:

והרב ר' אברהם אב בית דין ז"ל פי' דהיינו טעמי' דפשיט' לי' משום דהא כתיב בה בנדרים בנעורי' בית אביה. וכיון דנשאת תו לא קרינן בי' בנעורי'. אבל איפשר לומר דוודאי גבי נדרים בנשואה הא פשיטא לן דלא אמרינן דהיכא דהדר' לבי נשי הדרא למילתא קמייתא וכיון דכבר נתרוקנה רשות האב ממנה לגמרי ובאת' לרשות הבעל שהוא מיפר בלבד. הא פשיטא לן דתו לא הדרא לרשות האב וגמרינן מיניהו. אבל כי מספק' לן במס' האב לשלוחי הבעל דה' כל עיקר לא נתרוקנ' רשות האב אלא בשביל רשות הבעל. וכיון דלא הספיקה לבא לכלל רשות הבעל עד שחזרה לרשות האב בזו איפשר לספיקי אם חזרה לרשות אביה אם לאו. ואמרינן הא כבר פסקא תנא דבי ר' ישמעאל דממעט בהדיא אפי' במסר האב לשלוחי הבעל דלא אמרינן דהיכא דהדרא

לבי נשי הדרא למילתא קמייתא. אלא כיון שיצאה מרשות האב שעה אח' שוב אינו יכול להפר:

אבל רבינו חננאל ז"ל פירש דהאי קושיא אנשואה מקשינן. וקאי אמאי דמקשינן ואימא פרט לשנכנסה לחופה ולא נבעל'. ואמרינן חופה בהדיא כתיבה. ואכתי קשיא לן אימא דלזנות אנשואה קאי. ואע"ג דנשואה הא כתיבה נכנס' לחופה ולא נבעלה איצטריך. דאי לאו לזנות הוה אמינא ה"מ בעודה נשואה. אבל היכא דנתאלמנה והדרא לבי נשי תיהדר למילתא קמיית' וקמ"ל לזנות דאע"ג דהדרא לבי נשי לא הדרא למילתא קמייתא. ומיהו ה"מ נשוא' אבל ארוסה לעולם אימא לך אע"פשמסר האב לשלוחי הבעל שהיא בסקילה עד שתיכנס לחופה. ולפום הא לית לי' לרבינו חננאל ז"ל האי טעמא דהראב"ד ז"ל. דהא קא מיצטריך לי' קרא דלזנות לנשואה אי נמי איפשר דאי לי' וקסב' דלא מימעיט מדכתיב בנעורי' אלא נשואה אחר שנבעלה דתו לא קרינן בי' בנעורי' אבל קודם שנבעלה לא. דהא קרא קרי לה בנעוריה כדכתיב ושבה אל בית אביה בנעורי' מלחם אביה תאכל. ואכתי איצטריך לזנות למעוטי נכנסה לחופה ולא נבעלה והדרא לבי נשי. ומהדרינן ההיא כבר פסקא תנא דבי ר' ישמעאל דתני דבי ר' ישמעאל ונדר אלמנה וגרושה מה תלמוד לומר והלא מוצאת מכלל אב ומוצאת מכלל בעל. כלומר מה ת"ל בבוגרת שהרי כבר יצאה מרשות שניהם. אי נמי מה ת"ל בשנשאת ונבעלה אפי' הדרא לבי נשי דהא פשיטא שהרי מוצא מכלל אב ומוצאת מכלל בעל ונפקא לן מבנעורי' דכיון דנבעל' תו לא קרינא ביה בנעורי'. אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל כו' פי' והשתא וודאי הוא דהוה לי' למנק' לתנא דבי רבי ישמעאל אלא פרט לשנכנסה לחופה ולא נבעלה והדרא לבי נשי. אלא הכי נמי קאמר וקסבר תנא דבי ר' ישמעאל דכיון דנפקא לן מהכא אפי' מהדר לבי נשי בנשואה אפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה. ומתרבי לן נמי מלזנות בית אביה ארוס' שמסר האב לשלוחי הבעל שדינ' בחנק כנשואה הוא הדין נמי דאמרינן בה דהיכא דהדרא לבי נשי לא הדר' למילתא קמייתא כנשואה. והיינו דנקט מסר האב לשלוחי הבעל דעדיפא לי'. ופירש"י ז"ל מחוור ממנו ותו לא מידי. אמר רב ספרא אף אנן נמי תנינא כלומר דמסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק. הבא על נערה כו'. אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי כו'. עד ש"מ:

מתני' האב אינו חייב כו' עד לאחר מיתת אביהם. ובגמר' אמרינן בחיי האב אינו חייב לא במזונות בתו ולא במזונות בנו. מיהו מכלמינן לי' בהכי כי הא דכי הוו אתו לקמי' דר"ח אמר להו כפו לי' אסיתא בציבורא וליקו ולימא עורבא בעי בני' וההוא גברא לא

בעו בני'. וה"מ היכא דלא אמיד אבל אמיד כייפינן לי' בתורת צדקה כי הא דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיני' מאה זוזי:

דף מט:

אמר ר' אילע' אמר ר"ל באושא התקינו הכותב נכסיו כו' קשיא לן דהא התם מיבעיא לן הא מלתא דהיינו לותה כשהיא פנוי' ונשאת בעל אי לוקח הוי או יורש הוי. ואסיקנא דבעל שווי' רבנן כלוקח ושוויה רבנן כיורש כל היכא דאיכא פסידא לאחריני שויה רבנן כיורש. ומפרשינן דהיינו טעמא דההיא דרבין משום דשויה כיורש משום פסידא דאלמנתו אוקמוה אדיני' דמעיקר דינא יורש הוא וכיון דכן מאי ראי' איכא תו להא דהכא דאושא דהוא מקבל מתנה גמורה. ועיקר הדין נותן כן שלא יזונו מהם. ואיצטריכא וודאי להכי תקנת אושא. ואלו בההיא דרבין מדינא הוי יורש גמור וכי אמר רבנן באלמנתו הוא הדין בכל מלוה על פה דעלמא דלותה כשהיא פנוי' דגביא מבעל. וכיון דכן מאי קושיא שאני התם דהא הכי דינא בכל מלוה על פה נמי דעלמא ואלמנתו כחד מינייהו. מה שאין כן בזו בכותב נכסיו לבניו. דאלו מלוה על פה דעלמא לא גבי מיני'. דבכל דוכתא מתנה כמכר לענין שיעבוד. ומחוורתא דמילתא מסתברא דהכא בסוגיין דשמעתא דהמקש' לא קיימא לי' סברא דהתם דרב אשי דאמר דבעל לא תקון רבנן דהוי לוקח במקום דאיכא פסידא דאחריני. אלא כדקס"ד התם מעיקרא דמספקא לן בעל אי הוי כלוקח גמור דעלמא. והיינו דמקשינן הכא דהא בעל דהוי דינו כלוקח גמור דעלמא. והא פשיטא דמלוה בעל פה לא גביא מיני' ובמקום מזונות אלמנה אפקוה מדיני' ועבדוה כיורש. אלמא דאחמור רבנן במזוני כל דכן הכא במתנת בנו דהוי דיניה דלישויה כיורש גבי אשתו. וקושיין מאשתו הוא ולאו מדידי' דהא וודאי אע"ג דשמעינן בעלמא דאיהי נזונות לא שמעינן מינה לדידיה דשני' הוא דלא מחלה כלל. אבל הוא דיהיב מדעתא אימא לא. ומהדרינן מהו דתימא התם הוא דליכא אינש דטרח. אבל הכא ניטרח לדידיה ולדידה קמ"ל. ואיצטריך לאשמועינן תרווייהו דאיהו לא אתי מינה ואיהי לא אתי מיני'. דאי מיני' הוה אמינא איהו הוא דיהיב מדעת' דנפשי' ומסתמא שיורי שייר. אבל איהי לא. ואי אשמועינן איהי הוה אמינא איהי הוא דאית לה מזונות מן הדין אבל איהו לא ואסיקנ' דלית' לתקנת אושא. וסתמא קא אמרינן דליתה בין לדידיה בין לדידה. ואע"ג דקיי"ל דאית' לדרבין ואמרי' הכא דגדולה מזו הוא ומשמע מינה דאם איתה לדידי' כל דכן הא דהכא. י"ל דהשתא אמסקנא אית לן טעמא דרב אשי דהתם לא שוי' לבעל לוקח אלא במקום דליכא פסידא דאחריני אבל כל היכא דאיכא פסידא אוקמא אדיני' ואלו

מדינא בעל יורשהוי. וכיון דכן תו ליכא למקשי מהא לתקנת אושא. דשאני הכא דאלו מדינא יורש הוי וכל היכא דאיכא פסידא דאחרינא מוקמינן לי' אדיני'. אבל בההיא דאושא מן הדין מקבל מתנה הוא והרי הוא כלוקח ודינא הוא דלא גבי' איהי מיני' כלל כלוקח אחר וכיון דכן לא מפקינן לי' מדיני'. ולא תקשי לך אם כן מ"ט לא פרישו לה הכא במסקנ' בהדי' לההיא דרב אשי כיון דמינה דידה הוא דאתיא לן. דאלו הוה דחינן לה להיא דאושא ממימר' או משמעתתא. בדין הוא דמרווחינן לה ומייתינן לה להיא דרב אשי. אבל הכא עובד' אמרינן דאשכחן דלא דנו הכי אלמא ליתה לתקנ' אושא. ותו לא פרישו עלה אי איתא להא דרבין או לית' ואי שייכן אהדדי. ואנן כיון דקיי"ל כרב אשי דהתם אתיא לן שפיר דסברינן לה להא דרבין ולית לן לההיא דתקנ' אושא דהא לא שייכן אהדדי כלל כדפרי' וקיי"ל דהיינו נמי הוי סברא דר' יונתן דעבד עובדא דלא כתקנת אושא דאית לי' דרבין וכדאמרן. והשתא דאתינן להכי דאמרינן דאם לותה על פה ואכלה ונישאת דגביא מיני' דבעל דשויה רבנן כיורש במקום פסידא. והו' הדין לוה האב על פה ואכל ומת והניח בת ונישאת. ומכל שכן לותה בשטר ואכלה ונישאת:

ואיכא לעיוני' היכא דלותה כשהיא פנוי' ונישאת ולותה אחר שנישאת ונפלו לה נכסי מלוג. דהא מלוה ראשון אתי ומפיק מיד דבעל משום דקדים קודם נישואין והדר מלוה שני מפיק פלגא מיני' דהאי ראשון משום טעמא דלוה ולוה ואחר כך קנה. וכל שכן היכא דמלוה של ראשון מלוה על פה ושני מלוה בשטר דאתי ראשון מפיק מינה דבעל משום דקדים לי' קודם נישואין ושוויה לבעל גביה כיורש. והדר אתי מלוה שני דהוא בשטר מפיק לגמרי מיד' דמלוה על פה. דמלוה בשטר ומלוה על פה מלוה בשטר קודם כדאיתה לקמן במכלתין. והדר אתי בעל מפיק מידא דהאי דמלוה בשטר. משום דאיהו הוא דאפסיד אנפשי' דלא הוה לי' למיזף לאתתא דיתבה תותי גבר' והוה לי' בעל כלוקח ואי אפשר לבעל חיב לטרוף כאן דאינו מוקדם לו. ותו דלא חשבינן לי' זוכה מידה כדפרישנא לעיל. והדר אתי מלוה על פה גבי מיני' דבעל וחוזרין חלילה. ונראה בודאי דמלוה על פה זכי דמלוה בשטר לגמרי פקע זכותי' גבי בעל והדר מלוה על פה גבי מיני' דבעל ולא מבעי' למה דתקון באושא דבעל מוציא מיד הלקוחות. אלא אפי' ליתא לתקנת אושא דקיי"ל דלקוחות זוכין. ה"מ אחר מיתתה. אבל בחי' ובחיי הבעל. בעל אוכל פירות דכיון שנשאת משועבד לו קרקע זה לפירות והרי הוא מוקדם ללקוחות לענין פירות בחיי'. כדאמרינן בהדיא האשה שמכרה בנכסי מלוג בחי' בעלה ומתה כו'. אלמא דאינהו לא איצטריכו לתקוני אלא לאחר מיתתה דלענין הפירות הוה לי' כמקבל מתנה שהיא כנותנת לו גוף הקרקע כל ימי חיי'. וכיון שכן אחר נישואין אינה

יכולה למכור זכות הבעל שיש לו בחיי' שהרי הוא מוקדם שזכה בהן משעת נישואין. ומיהו ה"מ בשעבו' שנשתעבד' היא אחר נישואין שכבר זכי הבעל בנכסי' אבל שיעבוד ששעבדה קודם שנשאת ואפי' מלוה על פה וודאי לאלתר גביא לה ואפי' בחיי' ומפסיד ממנו פירות שאין נכסי' אצל הבעל לשיעבוד הקודם לבעל כמשועבדין אלא כבני חורין בין מחיים בין לאחר מיתה. וכיון שכן ראוי הוא שהקודם לו זכה. תדע דהא קיימא לן גבי אלמנתו דניזונות מנכסי הבת בין אחר מיתתה בין בחייה וסתמא קאמרינן בין מגופה של קרקע בין מן הפירות. ולא עוד אלא דפשיטא לן מילתא בחיי' טפי מאחר מיתתה דלעולם עדיף לו זכותו אחר מיתתה לפי שנתרוקנו הנכסים אצלו לגמרי. ומפרשינן טעמא התם בפרק יש נוחלין משום דגבי אלמנתו כיון דליכא למימר טעמא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה אוקמוה רבנן אדיני' דליהוי כיורש. ואף על גב דלא גביא ממשעבדי דעלמא אלמא דנכסי דאשה גבי בעל במקום דאיכא פסידא דאחריני כל היכי דליכא למימר טעמא דאיהו הוא דאפסיד אנפשי' לא חשבינן להו משעבדי אחר מיתת אשתו. וכל שכן בחייה דקליש זכות' לגבי מוקדמין כדמוכח בהדיא בסוגיין ולא שנא אלמנתו ולא שנא מלוה אחריתי דעלמא. דהתם בבבא בתרא משוינן להו לכולהו וחד טעמא לכולהו משום דכל היכא דאיכא פסידא לאחריני שוויה רבנן כיורש כל היכא דליכא טעמא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה. כלומר שקדמה הנואתו לנישואין. וכן בדין שלא יפה זכותו בחיי' מאחר מיתתה במה ששעבדה קודם שנישאת והרי שיעבוד בעל חוב מוקדם:

דף נ.

באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות. מוציא מיד זכותן קאמר. א"נ מוציא ממש וכגון שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן דקיי"ל דאינו אוכל פירות והחזיקו הלקוחות בנכסים לאלתר כשמתה בא הבעל ומוציא מידן ובלא דמים כלל דלא חיילא עליהו שיעבוד מכירה כלל קאמרינן. ראי' לדב' מהא דאמרי' התם בב"ק דשמעי' מינה דאית' לתקנ' אושא דקתני מעיד אני באיש פלוני שגיר' את אשתו ונתן לה כתובת' והרי היא תחתיו ומשמשתו ונמצאו זוממין אין אומרין משלמין לה כל כתובתה אלא טובת הנאת כתובתה כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתארמלה או נתגרש' ואם מתה יירשנה בעלה ואי ס"ד ליתא לתקנת אושא אמאי אם מתה יירשנ' בעלה תזכי לגמרי ואם איתי' להאי סבר' דבעל מהד' דמי ללקוחות. אם כן ההיא דהתם אפי' תימא איתי' לתקנת אושא קשי' אמאי לא משלמי עדים זוממים אלא בכדי טובת הנאת כתובתה דהא לדידה טפי שוי

לה. דהא איכ' אלו דרחים לה ומזבין מינה הני נכסי מלוג הוי כולהו דמי דידה ולאו דבעל כלל. ואם איתא דמתה היא בחייו אית לי' לבעל לאהדורי זוזי להאי. וא"כ עדים זוממין אשתכח דכלהו דמי דנכסי מלוג קא מפסדי מינה אלא לאו שמע מיני' כדפרישית. ותו איכא ראי' להאי סברא מהא דאמרינן התם בב"ב דבעל כל היכא דאיכא פסיד' מיני' גבי אחריני שויה רבנן כיורש. ומקשינן עלה הא דר' יוסי בר' חנינא דאיכא פסיד' דלקוחות. ומהדרינן התם אינהו הוא דאפסידו אנפשייהו דלא הוה להו למיזבן מאתתא דיתבא תותי גברא. ואם איתה דבעל מהדר דמי מאי קושיא מדר"י בר"ח דהא ליכא פסידא אלא לאו וודאי כדאמרן:

וכתב הרב אלפסי ז"ל דאלו איתנהו להנהו זוזי הדרי ללוקח והא קושטא דבעל בהנהו זוזי לא זכי ולא מידי דחד פיר' תקינו לי' רבנן. פירא דפירא לא תקינו לי' רבנן. וכדאמרינן נמי התם ואם איתה דליתא לתקנת אושא תיזבון לנכסי מלוג דידה ותיתיב לי' אלמא דאלו מזבנ' לית לי' לבעל רשותא בהו כלל. ואם אית' דאכיל פירי כי מזדבנה מאי הוי הא הוי לבעל ואכיל פירי. אלא ודאי דלית לי' לעולם אלא חד פירא. וכיון דכן כי איכא נמי לתקנת אושא לית לי' זכותא בהנהו זוזי כלל אלא דאי איתנהו הדרי ללוקח. א"נ דאיכא מידי מינייהו. או דאית לי' לאתתא מידי לעצמה שלא יהא לבעלה רשות בו כלל משתלם מיני' וזה ברור ומיהו צ"ת היכא דמכרה נכסי מלוג וקבלה על עצמה אחריו' מהן הנהו וודאי לית לי'. היכא דנפלו לה לאחר מיכן נכסי מלוג מאי הוי. ואיכא דאמרי דחולקין דהוו להו כלוה ולו' ואחר כך קנה דקיימא לן יחלוקו. והא לית' דלא דמי דהתם הוא דכי קני לי' להאי ארעא הא מקמי הכי חל שעבודא דהני תרי מלוים מדידי' עליה. אבל הכא זכותא דבעל לא אתי עד דאתו לנכסי מלוג ואידך קדים לי'. ודינא הוי דלוקח שקיל לי' לכולי'. מיהו מסתבר' דרבנן אלמוה לזכותי' דבעל וכיון דאינהו הוא דאפסידו אנפשייהו דלא איבעי להו למזבן מאתתא דיתבא תותי גברא אלמוה רבנן לזכותיה. וכי נפלו השתא לאו איהי הוא דקא זכי' ובעל זכי מינה אלא איהו הוא דזכי מנפשי' ולאו מדידה. וכדאמרינן לקמן ידו כידה. אי נמי ידו עדיפא מידה אי נמי אפילו היכא דהוי להו שווין לגמרי לוקח ובעל דינ' הוא דלא טריף לוקח אחריות דידי' מיני' דבעל דכיון דהוי בעל כלוקח והוו להו שווין בזמן ולא חזינן בשום דוכתא בעל חוב דטריף מלוקח אלא מוקדם:

דף נא.

מני ר' מאיר היא דאמר כל הפוחת לבתולה כו'. עד רישא ר' מאיר וסיפא ר' יהודה. מתוך פירש"י ז"ל נראה דהכי מקשינן דמשמע לן דמתני' דהכא דתני לא כתב לה כתובה לאו כלל קאמרינן אלא כתובה הראוי' כגון לבתולה מנה ולאלמנה חמישים ולא כתב לה לדעתה לומר שידעה ושתקה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה והא כר' דקסבר ר' מאיר שאין האשה יכולה למחול מכתובתה דהא קאמר כל הפוחת לבתולה ממאתים ואלמנה ממנה הרי זה בעילתו בעילת זנות דאי כר' יהודא הא אמר דמציא מחלה. וקס"ד השתא דשתיקתה דמתנ' דלא כתב לה ושתק' היינו מחילה ומפרקינן במסקנא דאפי' לר' יהוד' אתי' דכי אמר' יהוד' ה"מ כי מחלה בהדי' דכתבה ליה התקבלתי. אבל מתני' דלא מחלה בהדיא מסתמא לא אמרינן דמחלה. ואינו נכון דוודאי אפי' ר"מ לא קאמר במחילה דהא וודאי פשיט' דיכלה מחלה שאין לך זכות שיהא לו לאדם ברשותו שלא יהא יכול נמחלו. ולא אמר ר"מ אלא שאם כנסה מתחלה על מנת שלא תהא כתובת' כראוי לה שתנאו בטל דימא דאידך דאמ' ר"מ בעלמא במקדש את האשה על מנת שאין לה עליו שאר כסות ועונה שהיא מקודשת ותנאי בטל. ואילו הכונס את האשה ואחר שכנסה מחלה לי כסות אין ספק שמחילתה מחילה גמורה והכי מוכח לקמן בפ' אע"פ דלר' מאיר וודאי אחר נישואין יכולה היא למחול אפי' הראוי' לה שתה' בעילתו בעילת זנות. אבל לפי שיטתו אפשר לפרש דמשמע לן דמתני' דקתני לא כתב לה כתוב' כתוב' הראייה קאמ' ושנכנס' מתחלה על מנת כן וקאמר דבתולה גובה מאתים ואלמנה מנה. והא כר"מ וודאי דאית לי' דאם כנסה מתחל' על מנת כן תנאו בטל. ודלא כר"י דקס"ד השתא דלר"י יכול הוא לכנסה מתחלה על מנת כן בבתולה שלא תהא כתובתה אלא מנה ובאלמנה חמשים זוזי. ובמסקנא מפרקינן התם כתבה לי' התקבלתי הכא לא כתבה לי' התקבלתי. כלו' דאפי' ר"י לא אמר אלא שאחר שכנסה היא יכולה למחול מכתובת: **ויכול לשהותה כן ומותר' לי ולית לי' סברא דר"מ דמשוי לי' בעילתו בעילת זנות.** אבל מודה ר"י דאם כנסה מתחלה על מנת כן תנאו בטל ואית לה לבתולה מאתים ואלמנה מנה ואכתי ליתי' להאי פירושא דמאי קשי' לי' דמשמע לה למתני' הכי דהא פשטא דמתני' לא הוי הכי אלא דמשום דהוי תנאי ב"ד ואע"פ שלא כתב כמי שכתב דמי. ואתי' בין לר"מ בין לר"י. אלא וודאי פירושא הכי הוא דהא במתני' אמרינן דאע"פ שלא כתב כמי שכתב דמי ולבסוף בתולה גובה מאתים אלמנה מנה כמי שכתב דמי. והא אתיא כר' מאיר דהא אמר ר"מ שאין אדם יכול לכנוס אשה להתנות עמה לפחות מכתובת' מתחילתה אבל לר' יהודה כיון דקסבר שהוא יכול לעשות כן ויכול לכונסה מתחלה

על מנת שלא תהא כתובת' אלא מנה או חמשים או פחות היכי קתני מתני' בתול' גובה מאתים ואלמנה מנה ואמאי לא מהימן למימר מתחלה על מנת כן כנסתי' שלא תהא כתובתה אלא כך ותהא היא צריכ' להביא ראי' ואם לא יפטר בשבועה. אבל אליבא דר"מ אע"ג דאמרינן דמציא מחלה אחר שכנסה כיון שאי אפשר לכנוס אשה אלא בכתוב' הראוי' אי קא טעין עלה מידי דמחלה לי' בתר הכי עליו להביא ראי' אימא סיפא כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסין דאית לי' אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין אתאן לר' יהודה דאמר אחריות טעות סופר הוא דאי ר' מאיר הא אמר אחריות לאו טעות סופר הוא בין בשאר שטרי בין בכתובה ואסיפא סמוך דתני לה בהדיא. קשיא לן לר' יהודה מי ניחא אם כן למה לי דקתני טעמא מפני שהוא תנאי ב"ד תיפוק לי' מהאי טעמא דאמרינן דאחריות טעות סופר הוא ואפי' בשאר שטרי נמי הכי דינא. דוודאי מאי דקתני חייב שהוא תנאי בית דין טעמא דהא מלתא הוא דמשו' הכי נכסיו אחראין מפני שהוא תנאי ב"ד. ואהא בלחוד נמי קאי ולא סגיא נמי בלאו הכי לפום פשטא.ולפום מאי דפרשו לה כללהו רבוותא ז"ל דהכי קאמר דכתב לה כתובה הראוי' לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכתב לה בכתובתה שדה שוה מנה ששיעבדו אותו שדה בלבד לכתובתה ולא שעבד לה שאר נכסיו חייו על כל נכסיו מפני שהוא תנאי בית דין. והא קשיא לן כיון דאמרינן דר' יהוד' הוא דאית לי' אחריות טעות סופר הוא הא דמתני' היכי מתוקמ' אי אפותקי מפורש הוא אמאי אית לי' הכא דהא בשאר שטרי כי האי גוונא לית לי' אלא אותה שדה דידע וקא מחיל. ואי אישתדיף נמי לא גבי משאר נכסיו ובהא וודאי לא שני לן בין כתובה לשאר שטרי דכתובה נמי וודאי מצי' מחלה אחר שכנסה בכתובה הראויה לה כדפי' לעיל. ואי באפותיקי סתם מאי אריא כתובה בשאר שטרי נמי איתה בוודאי דגבי משאר נכסי ולמה לי טעמא דמפני שהוא תנאי ב"ד. ונראה לפרש דמפני שהוא תנאי ב"ד. ונראה לפרש דבמתני' הכי קאמר כתב לה שדה שוה כו' לומר שכנס' תחלה על מנת כן שלא תהא כתובתה אלא שדה זה שהוא שוה מנה והרי הוא כאלו כנסי בפי' על מנ' שלא תהא כתובתה אלא מנה וזהו וודאי אליבא דר"מ תנאו בטל וכדאתי' רישא נמי בהך טעמ' אלבי'. וכיון דכן בדין הוא דיכול למימר דסיפא גופא לא אתיא אליבא דהאי תנא דהיינו ר"י אלא לר' מאיר ומשום דפרישנ'. דאלו לר' יהודה למאי דקס"ד השתא כיון דקסבר דאפשר לפחות לבתולה ממאתים כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז אין לו אלא אותה שדה אלא דמיחוורא לי' למקשי מסיפא אריש דאתיא בהדיא כר' מאיר מלמידק סיפא גופה דאתיא בתרי תנאי. ובמסקנא הא איפרקא שפיר והאי דתנא כתב לה שדה בדין הוא דהוה לי' למתני כנסה על מנת שלא תהא כתובתה

אלא מנה אלא דאורחא דתנא למתני' כתובה בקרקע. וכדאמרינן נמי באותן שלש שדות אחד שכותב לה בכתובתה. אי נמי אפשר דהאי דתנא להכי רבות' קמ"ל דכיון דקיימ' לן בעלמא דאין אונאה לקרקעות הוה אמינא כיון דהכי הוא דהאי דכנסה על מנת שלא תהא כתובתה אלא שדה זה ליקום האי שדה במקום מאתים. קמ"ל דאנן נהי דאית לן דאין אונאה לקרקעות אבל דמי' יש להם. ואלו נתחייב אדם לחבירו בדמי שדה אחת סתם ב"ד שמין ונותנין לו. אף בזה כיון שכנסה והתנה עמה שלא תהא כתובתה אלא שדה זה סתם ודמי שדה זה אינן אלא מנה תנאי בטל וחייב לה מאתים כאלו כנסה בפירוש על מנת שלא תהא כתובתה אלא מנה שתנאו בטל וחייב לה מאתים. אבל אלו גרשה ונתן לה לכתובתה שדה שוה מנה או חמשים נתקבלה כתובתה ואין כאן אונאה שאין אונא' לקרקעות. ולא עוד אלא אפי' כנסה בכתובתה הראוי' לה וכשכנסה נתן לה בכתובתה שדה שוה מנה או חמשים באפותיקי מפורש אין לה אלא אותה שדה ואין כאן אונאה לפי שאין אונאה לקרקעו'. כללו של דבר כל זמן שנותן לה בשומת דמים שדה אפי' שוה חמשים באלף זוז נתקבלה כתובתה. וכן בעל חוב בחובו. אבל נתן לה סתם אין דנין אותה אלא בשוויה. והשתא דאתינן להכי לא קשיא לן נמי מאי דקשינן לר' יהודה נמי היכא ניחא. דמתני' תרתי קתני לומר שאע"פ שהתנה עליה בשעה שכנסה שלא תהא כתובתה אלא מנה או שדה שוה מנה תנאו בטל וכתבותה מאתים וגובה מן המשועבדים והכי מוכח לישנא דמתני' דתני ולא כתב לה כל נכסין דאית לי' אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין כלומר חייב על כל כתובתה וכל נכסיו אחראין וערבאין לה ושהוא תנאי ב"ד דתני קאי אחוובא דכל כתובתה. אבל לא משיעבוד' דכל נכסיו שיהו כל נכסיו אחראין וערבאין לה. דהא לאו משום דכתובה תנאי ב"ד הוא אלא מדינא והא כר' יהוד' דלא כר"מ. דאי ר' מאיר הא אמר לקמן אפי' בכותב לה כתובה בפירו' ולא כת' אחראין דאינה גובה מן המשועבדין. אלא וודאי דרבי יהודה היא דאית לי' בכל דוכתא דאחריות טעות סופר. וה"נ כיון דאית לי' לר"י בהא לא כתב לה כתובה מאתים דה"ל כמו שכתב לה כתובה של מאתים. כיון דכן דחשבינן לה כמאן דאיכתיב' גובה מן המשועבדין דאחריות טעות סופר הוא. ומתני' דקתני טעמא מפני שהוא תנאי ב"ד לאו אהא קאי כדפרישנא. ואי קשיא לך והא ר"מ ור' יהודה בתר שמעון בן שטח הוי ואמרי' לקמן דתקין שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין לכתובתה. יש לומר דשמעון בין שטח לא תקין אלא שיהא כותב לה כן. אבל אם לא כתב לה הרי זה במחלוקת ר' מאיר ור' יהודה דאליבא דר"מ מן הסתם אחריות לאו טעות סופר הוא. ואליבא דר' יהודה מסתמא נמי אחריות טעות סופר הוא. ולר' יהודה תקנתא דשמעון בן שטח לא הויא אלא

להוציא ממה שנהגו ליחד כתובתה וכשהוא כועס עליה הוא אומר לה טלי כתובתיך וצאי ותיקן שלא יהו עושין כן. ומיהו פשטה דמתניתא דלקמן אליבא דר"מ אתיא:

דף נא:

וכי תימא כולה ר"מ היא ושני לי' לר' מאיר בין כתובה לשאר שטרי. ומי שני לה והתנן חמשה גובין מן המחוררן כו'. ומפרקינן אב"א רבי מאיר ואב"א ר"י איבעית אימא ר' יהודה התם כתבה התקבלתי הכא לא כתבה התקבלתי פירוש דודאי מודה ר' יהודה שאין יכול לכונס' על מנת שלא תהא כתובת' כראוי אלא פחות מן הראוי ואם עשו כן תנאו בטל. לא אמר ר' יהודה אלא שהיא יכולה למחול לו בין אח' נישואין בין מתחל' הנישואין. ובהא פליג ר"מ עליה למימר' דוודאי בתחלת הנישואין אינה יכול' למחול כלל. ולפום סבר' דרבין לקמן. אלא בסוף הנישואין יכולה למחול מיה' בעילתו בעילת זנות והיינו דאתיא השתא כולה מתני' שפיר אליבא דר' יהודה דתני לא כתב לה כתובה בתול' גובה מאתי' ואלמנה מנה דהא אפי' אליבא דר' יהודה נמי לא סגיא דלא הויא לה כתובה הראויה לה. וכיון דכן אי טעין עלה מידי בתר הכי עליו להביא ראיה. וסיפא דקתני כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז שכנסה מתחלה על מנת שלא תהא כתובתה אלא אותה שדה דין הוא שיהא חייב לה במאתים זוז. דהא מודה ר' יהודה בכונסה מתחל' על מנת כן שתנאו בטל וגובה מן המשועבדין משום דסביר' לי' לר' יהודה אחריות טעות סופר הוא:

ואיבעית אימא מה חייב דקתני מן המחוררין כלומר ומאי חייב דקתני דמשמע דהכי קאמר חייב וכל נכסיו אחראין וערבאין לה. לאו למימרא לטרוף מן המשועבדין אלא לומר שגובה משאר נכסיו לתשלום מאתים ומבני חורין וזה הפי' נכון:

לא כתב לה אם תשתבאי אפרוקיניך כו' אמר רבא כל שתחלתה באונס כו'. תניא כותיה דרבא והיא לא נתפשה כו' עד הא במלכות אחשורוש הא במלכות בן נצר. ליסטים אליסטים לא קשי'. הא בבן נצר הא בלסטים דעלמא. וגבי אחשורוש קרי לה ליסטים וגבי ליסטים דעלמא קרי ליה מלך. ופירש"י ז"ל דהא דקתני שבויי מלכות הרי הן כשבויין מיירי במלכות אחשורוש לפי שהיה מלך גדול וידעת בוודאי שלא יהא נושא אותן. וכיון שכן הן אנוסות כשנבעלות לו. ואידך דקתני שבויי מלכות אינן כשבויין לומר שהן אסורו' במלכות בן נצר שלא היה מלך גדול וכסבורו' שישא אותן. וכיון שכן חוששין שמא מתרצות לו. ליסטים אליסעים ל"ק דהא דקתני הכא גנובי ליסטים אינן כשבויין לומ' שהן אסורו' בבן נצר וקרי לי' ליסטים גבי אחשורוש וטעמא דאסירן כדפרי'. והא

דקתני התם גנובי ליסטי' הרי הן כשבויי' בליסטים דעלמא דבהנהו וודאי אינן מתרצות לא בהן ולא בנישואיהן. וקשיא להאי פירושא דהרי אסתר שכבר נשאה אחשורוש ואמרינן באגדה שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי וי"א אסתר מתיראה היתה שמא יגרשנה שכבר קיבץ אחשורוש בתולות שנית אחר שכנס' ואינו שלא קיבץ אחשורוש בתולות שנית אלא כדי שתאמר לו עמה ומולדתה ויודעת הית' בוודאי שאלו תגיד עמה ומולדתה שלא יתגרש שאין דרכו של מלך לגרש אשתו אחר נישואין אלא אם כן סרחה כדאית' באגדה. ור' חננאל ז"ל פירש דבמלכות אחשורוש הן כשביות ומותרות לפי שהן אנוסות מן הסתם. ואפי' סבורות לינשא לו שכל אשה מן הסתם אנוסה היא לעבירה ואין לחלוק בין עני לעשיר אלא א"כ מחשבתה נכרת מתוך מעשיה. לפיכך במלכות אחשורוש אפי' הן שותקות כשלוקחין אותן אין לחוש אחריהן שהן יודעות שאפי' צווחות אינו מועיל להן כלו' ואפש' שמסכנות בעצמן לפיכך הן בחזקת אנוסות ומותרות. אבלבמלכות בן נצר דין הוא שאסורות מכיון שהן שותקות שבן נצר לא היה מלך אלא אדם נכבד ונשוא פנים כהמן בחצר אחשורוש והיו עבדיו תוקפין בנשים ומביאין אותן אליו בפרהסי' ולא בצינעה שגנאי היה לו לפיכך חוששין אחריהן שמא מתרצות מתוך שאינן צווחו' כי אלו היו צווחות היו מצילו' אותן מידו כי לא היה הוא האדון. והיינו דלגבי אחשורוש קרי לי ליסטים ולאו משום חשיבות' דאחשורוש אלא לגבי כל מלך נמי ליסטים מיקרי כדפרי' דלאו מלך הוא אלא גבי ליסטים דעלמ' מקרי מלך והיינו דקרי לי' התם באידך ברייתא מלך דתני שבויי מלכות אינן כשבויין שהן אסורות שחוששין שמא מתרצות מן הטעם שפירשנו. והכא קרי לי' ליסטים דתני גנובי ליסטים אינן כשבויין. ואידך מתניתא דתני גנובי ליסטים הרי הן כשבויין לומר שהן מותרות מיירי בליסטים דעלמא משום דליסטים בעלמא מיטמר מאינשי ובצינע' הן לוקחין אותן במקום שידן תקיפה עליהן שאלו היו צווחות מסכנות בעצמן שמא הורגין אותן והוא נכון. אבל בגליוני הראשונים נמצא בבן נצר היינו נבוכדנצר ומיניה הוא דקתני בהך ברייתא שבויי מלכות אינן כשבויין לומר שהן אסורות לפי שהכריזו במחנ' אלהיהם של אלו שונא זמה הוא הזהרו מאשת איש וכיון שכן בידוע שנתרצו להן כיון שהן בידן שאלו אמרו אש' איש מיד היו פורשין מהן. וליסטי' דהכ' נמי הכי הוא. וליסטים דהתם דאידך מתנית' בליסטי' דעלמא לפיכך הן מותרו' שהן מן הסת' אנוסו' והכא קרי ליה ליסטים גבי אחשורוש משום דאחשורוש כמלך שהיה בבית מלכותו ומקבץ בתולות לפניו כאדם הלוקח משלו אבל נבוכדנצר הי' הולך במלכות אחרי' ושולל כליסטים מיהו גבי ליסטים דעלמא קרי לי' מלך שהרי

מלך הוא ואינו מחוור ופירושא דהאי מתניתא הכי הוא שבויי מלכו' הרי הן כשבויין כלומר שהן מותרות וחיב לפדותן שאני קורא בה ואם תשתבאי איפרוקיניך ואותבינך לי לאנתי. גנובי ליסטי' אינן אינן כשבויין והן אסורות לפיכך אינו חייב לפדותה. שהרי אין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתי. והכי תנא בהדיא בתוספתא נשבית אינו חייב לפדותה במה דברי' אמורי' בשבויי מלכות. אבל גנובי מלכות ליסטים הרי הוא חייב לפדותה והיינו הך ברייתא דאמרינן הכא מינה דתניא איפכא מהך דהכא. ואפילו באשת כהן נראין דברים שאינו חייב לפדותה שכיון שהי' מתרצית לדעתה בזו דברי הכל שהיא נותנת אצבע בין שיני' רבי' נ"ר:

ובכהנת אהדרינך למדינתיך אמר אביי אלמנה לכהן גדול כו' עד מאי לאו במדיר אשת כהן קא מיפלגי ואביי דאמר כרבי אליעזר ורבא דאמר כר' יהושע דר' יהושע דאמר במדיר אשת כהן דנותן לה כתובה ואינו פודה כרבא דאמר כל שאיסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה והאי נמי איסור דבר אחר הוא. ור"א דאמר פודה ואינו נותן לה כתובה כאביי דקסבר דבכהנת כיון דחזי' לקייומי בה תנא' דליהדר' למדינת' חייב:

דף נב.

ודחינן לה **הכא במאי עסקינן כגון שנדרה איהי וקיים לה איהו. ר' אליעזר סבר הוא נותן אצבע בין שיניה ור' יהושע סבר היא נתנה אצבע בין שיניה** פירש"י ז"ל לעולם באלמנה לכהן גדול אי נמי במדיר אשת כהן דחד דינא הוא כולהו אפשר דאית להו סברא דאביי אי דרבא אלא הכ' במדיר אשת ישראל הוא דפליגי ור' אליעזר אפילו כרבא. אלא דסבר בהא הוא נותן אצבע בין שיניה ולפיכך חייב לפדותה ור' יהושע אפי' כאביי אלא דסבר בהא היא נתנה אצבע בין שיניה לפיכך אינו חייב לפדותה. וקשיא לן להאי פירושא דר' אליעזר היכי אתיא כרבא השתא באשת ישראל דלא קיים תנאה דאיתבינך לי לאנתי קאמר ר' אליעזר חייב משום טעמא דהוא נותן אצבע בין שיניה באשת כהן דמקיים תנאה דקרינא בה ואהדרינך למדינתיך לא כל שכן. ותו בנדרה היא יקיים לה איהו חשבינן לה הוא נותן אצבע בין שיניה ומחייבינן לה בהכי כשהוא מדירה לא כל שכן. ור' יהושע לאביי נמי באשת ישראל למה לי טעמא דהיא נתנה אצבע בין שיניה תיפוק לי' בלאו הכי נמי שהרי אין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו. והשתא משמע לפום האי טעמא דאי לאו הכי לא אמר ר' יהושע והא ממזרת ונתינה דאמרינן דאינו חייב לפדותה. ויש גורסים הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה איהו ור"י סבר היא נתנה אצבע בין שיניה וכן היא במקצ' נוסחאו' ישנות:

והרב אדוני זקיני ר' זרחיה הלוי ז"ל פיר' דהכא קאמר לעולם באשת כהן ודרבא וודאי תנאי היא דרבא וודאי לית ליה דר' אליעזר דאפי' תימא הוא נותן אצבע בין שיניה מכל מקום איסור ד"א הוא ואלו לרבא אינו חייב לפדותה. אבל אביי אמר לך אנא דאמרי אפי' לר"י התם היינו טעמא דר' יהושע דאמר נותן לה כתובה ואינה פודה משו' דקסבר היא נתנה אצבע בין שיניה. אבל בעלמא וודאי כגון אלמנה לכהן גדול חייב לפדותה. ולבסוף אמרינן אלא לעולם דאדרה איהו כלומר באשת ישראל פליגי. ולית' דהני תרתי סברי מישוי שוין אהדדי ואי אמרת כר"א דאע"ג דקסבר דהוא נותן אצבע בין שיניה איסור ד"א הוא וחייב לפדותה ה"ה דאיכא למימר לר"י דאע"ג דהיא נתנה אצבע בין שיניה עדיין אני קורא בה ואהדריניך למדינתיך חייב לפדותה. ואי אמרת נמי לר' יהושע דכיון דהיא נתנה אצבע בין שיניה פטור הוא הדין דאיכא למימר לר' אליעזר דכיון דהיא נתנ' אצבע בין שיניה פטור. אבל לפי גירס' הספרים אפשר לפרש דר' אליעזר סבר הוא נותן אצבע בין שיניה ור' יהושע סבר היא נתנה אצבע בין שיניה ופליגי בין באשת כהן בין באשת ישראל. ורבא אמר לך אנא דקאמר אפי' לר' אליעזר והתם היינו טעמא דר' אליעזר משו' דקסבר הוא נותן אצבע בין שיניה. הילכך כיון דהכי הוא אפי' באשת ישראל חייב. אבל באיסור ד"א הבא מאיליו מודה ר"א דכל שאיסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה ואפי' באשת כהן. ואביי אמר לך אנא דאמרי אפי' לר' יהושע התם היינו טעמא דר' יהושע משום דקסבר היא נתנה אצבע בין שיניה וכיון דהכי הוא אפי' באשת כהן פטור אבל בעלמא באיסו' הבא מאיליו מודה ר' יהושע שהוא חייב לפדותה והיינו אליבא דאביי. אבל רבא סבר דרבי יהושע לאו היינו טעמי' ולית לי' דלהוי הא מהאי טעמ' אלא דקסבר דהא כאלמנה לכהן גדול וכי היכי דאלמנה לכ"ג אינו חייב לפדותה משום דאיסור דבר אחר גורם לה הוא הדין נמי להאי. ומקשינן אי היא נתנה אצבע בין שיניה כתובה מאי עבידתה כלומר דהא מורדת היא. וכיון דכן אליבא דר' יהושע דאמרת דאית ליה האי סברא דהיא נתנה אצבע בין שיניה אמאי אית לה כתובה. ותו אמרי' נתן שאלתי כו'. אלא לעולם דאדרה איהו ואביי מתרץ לטעמי' ורבא מתרץ לטעמיה. כלומר אלא הכא דכולי עלמא בין לר' אליעזר בין לר' יהושע לית להו טעמא דהוא נותן אצבע בין שיניה. ובמדיר אשת כהן סברי לה דהויא כאלמנה לכהן גדול דאיסור דבר אחר הוא. ובמדיר אשת ישראל הוא דפליגי לאביי ולרבא בין באש' ישראל בין באש' כהן דר"א אזיל בתר מעיקר' ור"י אזיל בתר בסוף והילכתא כרב' כדקיי"ל בכל דוכתא דאביי ורבא הילכתא כרבא. אבל בהאי פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע כיון דקימא לן לקמן בהמדיר דאפי' נדרה היא וקיים לה איהו אמרינן דהוא נתן אצבע בין שיניה והכא אמרינן דכל

היכא דהוא נתן אצבע בין שיניה אפילו באשת ישראל שאין אני קורא בה ואותביניך לי לאנתו חייב לפדותה. הילכך כל על ידי נדר חייב לפדותה דאפילו נדרה איהי וקיים לה איהו אמרינן דהוא נתן אצבע בין שיניה וזו היא שיטת הרב אלפסי ז"ל שפסק כאן כרבא ולא הביא מחלוקת בין ר' אליעזר ור' יהושע ולפנינו פסק דהוא נותן אצבע בין שיניה ואינו מחוור דאפשר דלקמן גבי נדרים חשבינן אפי' בנדרה היא וקיים לה איהו היא נותן אצבע בין שיניה שלא להפסידה כתובתה בשביל נדרנית כיון שהוא פושע. והכא גבי פדיון לא איכפת לן כלל אלא כל שאיסורה מחמת דבר אחר שלא מחמת שבי' דינה כאלמנה לכהן גדול וליכא לספוקי אלא אי אזלינן בתר מעיקרא או בתר בסוף והילכתא כר' יהושע דאזיל בתר בסוף וזה מתחוור יותר. אבל לפי פי' הרב אדוני זקני ז"ל ושיטתו אין זה הספק ראוי שהרי לפי שיטתו יש להו לומר דהא דמוקמינן רבא כר' יהושע משום דאפי' תימא דהוא נותן אצבע בין שיניה מ"מ איסור דבר אחר הוא ואפי' באשת כהן אינו חייב לפדותה כל שכן באשת ישראל. וכיון דכן אע"גדקיימא לן דהוא נותן אצבע בין שיניה לית לן למימר מיהו דליחייב לפדותה. ולפי זה ראוי לפסוק כפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע וכדמסקינן להו כר' יהושע דר"א ור' יהושע הלכה כר' יהושע ובדאדרה איהו ומשמע הוא הדין נדרה היא וקיים לה איהו דהא וודאי קיימא לן דלא אמרינן היא נתנה אצבע בין שיניה אלא בתר בסוף אזלינן ואינו חייב לפדותה והל' הראשון הוא הנכון:

נשבית חייב לפדותה כו' עד לאנתי והוא הדין אפי' ביבמה:

תנו רבנן נשבית והיו מבקשין כו'. עד מכאן ואילך רוצה אינו פודה רשב"ג אומר אין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם הא בכדי דמיהן פודין כו'. עד רשב"ג תרי קולי איתי ליה. קשיא לן דהא במסכת גיטין בפרק השולח תנן אין פודין את השבויין מפני תיקון העולם ואיבעיא לן מפני תיקון העולם דקאמר משום דוחק' דציבורא או משום דלא ניגרו בהו ולא אפשיטא. ואמאי לא אייתי לי' מהא דהויא בפלוגתא דהא לתנא קמא דאמר רוצה פודה וודאי איתי לי' דטעמא משום דוחקא דציבורא וכיון דבעל הוא דפודה הכא ליכא משו' דוחקא דציבורא. והיינו דאמרי' דאם רוצה פודה. ורשב"ג סבר דטעמא משום דלא ניגרו בהו. והיינו דקאמר דאפי' רצה אינו חייב לפדותה ואפשר לומר דבדין הוא דהוה יכיל למפשט' מהא אלא דאשכחן דכוות' טובא בתלמודא מילתא דאיבעיא לן בחד דוכתא ומיפשט' בדוכת' אחריתי ממילא ולא מייתינן לה עלה. ולענין הילכתא מסתברא דקיימא לן כרשב"ג משום דלישנא דמתני' דהתם דגיטין הוי כהאי לישנא דאמר איהו הכא לגמרי וכן פסק הרב אלפסי ז"ל. ובאידך כרבי דפליגי עליה דרבי שמעון בן גמליאל משום דקיימא לן הלכה כר' מחבירו:

דף נב:

לקתה חייב לפדותה כו'. ת"ר אלמנה נזונת מנכסי יתומים צריכ' רפואה הרי הן כמזונות. רש"בג אומר רפוא' שיש לה קצבה מתרפא מכתבות'. ושאין לה קצבה הרי היא כמזונות. אמר ר"י עשו כו' עד אדם חשוב שאני:

כתב הרב בעל העיטור ז"ל דהוא הדין בחיי בעלה והביא ראיה לדבריו מהא דגרסי' בירושלמי בפרק מי שמת. קריבתיה דר"ש בר אבא חששא עינא אתית קמיה דר"י אמר לי' קציץ הוא אסייך מן פורניך אי לא בעליך יהיב לך. ולא כן תני אל תעש עצמך כעורכי הדיינין ומר ר' חגיי אסור לגלות דינו ליחיד אימר ידע ר' יוחנן דאיתתא כשירה הוות בגין כן גלי לה בעלה בעי הן דקצצין והיא בעיא דלא קצצין למאן שמעינן לאו לבעל'. אמר ר' מתנית' בדין דלית דינא עמיה אבל אית דינא עמיה אמרין לי' מילתי'. ומסתברא דליתי' להאי סברא דרבינו ז"ל דוודאי בחיי בעל' לא שנא בין שיש לה קצבה בין שאין לה קצב. דפרקונ' ורפואת' שניהם תנאי ב"ד ולא חלקו בהן שאם אי אתה אומר אלא מעת' לקת' בחיי בעל' ברפוא' שיש לה קצבי במה תתרפא והלא כתובה אין כאן. ותו מדנקט לה במתנית' דהכא באלמנ' אלמא באלמנ' בלחוד הוא דפליגי. וטעמי' דת"ק קסבר כיון דיתומים חייבין במזונותיה מתנאי ב"ד אף ברפואת' היה תנאי שהרי שניהן שוין ששניהן חיובי ודינא עם היתומים בשניהם כבעלה וניזונת משלהן ומתרפ' משלהן בין ברפוא' שאין לה קיצבה בין שיש לה קיצבה. ורש"בג סבר שאין תנאי ב"ד אלא במזונות. אבל נתרבתה רפואת' ברפואה שאין לה קיצבה מדין מזונו' והלכת' כוותיה. ומההיא ירושלמי נמי ליכא ראי' דלאלמנה הות ומן בעלה דקאמר מנכסי בעלה וזה נכון ואין בו בית מיחוש. ומיהו בחיי הבעל מפני שאינ' ראוי' לו כשהיא חולה נתנו הרשו' בידו אם רצה לגר' ותרפא היא את עצמ':

דף נג.

מתני' לא כתב לה בנין דיכרין כו' א"ר יוחנן משו' ר"ש בן יוחאי מפני מה תקנו כתוב' בנין דיכרין כדי שיקפוץ אד' ויתן לבתו כבנו. בעא מיני' רב ייבא סבא מרב נחמן מוכרת כו'. עד אמר לי' רבא ותיבעי לך מוחלת. פי' דהוה קסבר רבא דכי הוה מיבעיא לי' מוכרת דווקא במוכר' הוא דמטי לידה הנאה מספקא ליה אם היא מכור' בכל זכות לגמרי ואין לה כתובת בנין דכרין אבל מוחלת לא. וא"ל רבא וכל דכן הוא דקא מיבעי' לי' הא דהשתא מוכרת מיבעי' ליה כו':

אמר רבא פשיט' לי מוכרת כתובת' כו' עד כמוכרת לאחרים דמי ובירושלמי מוחלת כתובתה ליורשים אין לה מזונות. וקשיא לן מוחלת כתובת לבעל' היכי משכחת לה והא קיימא לן אסור לו לאדם שישהה את אשתו בלא כתובה. וי"ל מוחל' כתובת' בשעת מית' קאמרי' וה"נ הא דאמרי' לעיל מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין. ובההיא דלעיל איכא למימר נמי מוחלת נדוניא ותוספת ולא מנה מאתים ואין לה כתובת בנין דכרין לומר שאין להם בכתובת בנין דכרין לא נדוניא ולא תוספת מה שמחלה:

אבל הרב בעל העיטור ז"ל תירץ בשתיהן דהכי קאמ' שמחלת כתובתה אם תתאלמן ולא אם תתגרש ולשון ראוי הוא. ואיכא דקשיא לי' מחילת' היכי מהניא והא ק"ל דיכל' למימ' נחת רוח עשית לבעלי וי"ל דהתם הוא כדאמרינן טעמא דאי לא בעיא מזבנא אמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה. אבל הכא אדרבא איהי דיכלה למימר לי' אתה הוא שנתת עיניך בגירושין. וקי"ל דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות וה"ה ליתומים דהכי אית' בירושלמי. מוחלת כתובתה ליתומים ניזונת משלהן. ודווק' מוחלת אבל מוכרת לא כדאמרי' לקמן מכרה כתובת' משכני כתובת' עשתה כתובת' אפותיקי אין לה מזונות דכיון דמכרה הרי היא כנפרעת. וקשיא לן דהכא משמע דמוחל' כתובת' יש לה מזונות. ולקמן בפרק הנושא אמרי' כל זמן שהי' בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאע"ג דלא תבעה לא אמרי' דהיא קא מחלה דמחמת כיסופא דאית לה אבל כל זמן שהיא בבית אביה ליכא כיסופא וכיון דעד השתא לא תבעא מחלה לה מסתמא. ומשמע התם בגמרא דכיון דאי מחלה תו לית לה מזוני דאמרי' התם חמותיה דרב חייא אריכא מדפתי איתת אחוה הוא וזנה עשרים וחמש שנים בבי נשי לסוף א"ל מזוני לית ליך הב לי כתובה ליך ליך כו' אלמא כל היכא דלית לה כתובה לית לה מזוני. ונראה לומר דהא דהכא אתי' כאנשי גליל דקי"ל כוותייהו ואליבא דאנשי גליל כיון שהרשות בידה שכל זמן שתרצה תהא ניזונת ואין ברשות היורשים כלל לסלקה דין הוא שהמוחלת תהא ניזונת שלא תהא אלא כאלו אינה תובעת הרי דינה שתהא ניזונת. אבל לאנשי יהודה כיון שהרשות ביד היורשים להפקיע מיד זכותה מדין מזונות כל זמן שירצו וודאי לאו כל כמינה דמחל' וקא מיתזנא. דאם איתא מאי אהנו בתקנתיהו כל אחת תהא מוחלת ויש לה מזונו'. אלא וודאי כשם שאלו לא מחלה הרשות ביד היורשים שלא לזונה ולפרעה כתובת'. אף כשהיא מוחלת יכולין לומ' לה אלו לא מחלת היינו נותנין לך כתובתיך ולא הית' ניזונת. אף עכשיו שמחלת' אין רצוננו לזונך יותר. ואתרי' דרב חייא אריכא אפשר שהיו נוהגין כאנשי יהודה דהא בבל וכל פרוודא נוהגין כרב דפסיק כאנשי יהודה. ובירוש' שמואל הוא דאמר לה מחלת כתובתה ליתומים יש לה מזונות. ואיהו הוא דפסיק הכא הילכתא

כאנשי גליל. ולענין כתובת בנין דכרין כתבו הגאונים ז"ל שאינה נוהגת בזמן הזה שהרי כל עיקר התקנה לא היתה אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו. ועכשו הלואי ויתן אדם לבנו כבתו:

יתיב רב נחמן ועולא וכו' עד אמרי לי' זיל קבר או הב לה כתובה פי' קסברי קבורתה תחת עיקר כתובתה דהיינו מנה מאתים וכתובה ניתנה לגבות אפילו אחר מיתתה. ואף על פי שאין אדם יורש ארוסתו סבורים לומר שכך היתה התקנה מתחילה כשאמרו קבורתה תחת כתובתה שאם מתה קובר ופטור אם ירצה קובר ופטור מכתובתה. וסתרינן לה דליתה שלא ניתנה כתובתה לגבות אלא במיתת הבעל וכיון שכן ממילא אית לן למימר דכי אמרינן דקבורתה תחת כתובתה לאו תחת עיקר כתובת' קא אמרינן דהא אמרינן דלית לה. אלא וודאי תחת עיקר נדונית' קאמרינן. וכי תימא וכיון שהבעל יורש בכל מה שיש לה למה אמרו תחת נדוניתא יאמרו תחת ירושתה. יש לומר תקנו מצוי למצוי. ומיהו קשיא לן ולמה לי למתקן הא פשיטא דהא כולהו יורשי' דעלמא הכי הוי שהם חייבין לקבורת המורישׁ. יש לומר דהא עדיפא דאפילו כשאין שם ירושה כללהוא חייב בקבורתה אף על פי שיש שם קרובים אחרים ולהכי אהני לן תקנתא וזה נכון:

דף נג:

מתני' ובכן נוקבין די יהוין ליכי מינאי אינון יהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסאי כו' נראין דברים שמלבושים בכלל מזונות בין בבת בין באלמנה ששתיהן שוות והכי אמרינן לקמן פסוק לי שיראי פסק לה ובאלמנה אייריגן. וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל:

גמ' רב תני עד דתלקחין והוי תני עד דתיבגרין ופליגי בארוסה ואמרינן עלה כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתארס משום רבי אליעזר אמרו עד שתיבגר וקיימא לן כת"ק והיינו כרב וכן כתב רב אלפסי ז"ל:

גירסת רבינו שלמה ז"ל אמר לי' רב חיסדא לרב יוסף מי שמיע לך כו' א"ל משמע לא שמיע אלא מסברא לית לה כיון דארסה לא ניחא לי' דתיתזיל ופי' ארוסה יש לה מזונו' או אין לה מזונו' מן האחין. ופי' מסתברא לית לה מן האחין דכיון דאירסה אי לית לה מן האחין בעל יהיב לה דכיון דארס' לא ניחא לי' דתיתזל ואהדר לי' איהו דמסברא אית לה מן האחין דבעל מסתמא לא יהיב לה מזוני דלא שאדי זוזי בכדי. וליתא דנוסחא דספרי לאו הכי אית' ותו דמאי האי דקא מהדר לי' כיון דאירס' לא ניחא לי' דתיתזיל ואימ' תיהוי לה מזוני ותו לא מיתזל'. ותו דלישנא נמי לא ניחא לי' דקאמ' מסבר' לית

לה וקאמ' מן האחין. והדר יהיב טעמא לבעל ואמאי לא מיירי כולה או בבעל או באחין. אבל גרס' הספרי' היא הנכון' דגרסי מסתמ' אית לה כיון דאירסה לא ניחא לי' דתיתזיל: **והרב אלפסי** ז"ל פירשה בארוס' אלמנה וכשהגיע זמן ואכלה בחיי הבעל וקא מיבעיא לי' אם אוכלת אח' מיתת הבעל אי קרינא בה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי איכ' דקשי' לי' דהא תנן אלמנ' מן האירוסין לא תמכר אלא בב"ד מפני שאין לה מזונו'. וליתא דההיא קוד' שהגיע זמן ודינא וודאי הכי איתיה. ובהדי' אית' בירוש' הגיע זמן או שמתו. בעליהן אוכלות משלו. מיהו פירושא לא נהיר דמאי שייטא דהאי דינא הכא. ותו דלא שייך עלה טעמא דלא שאדי זוזי בכדי שכבר היתה ניזונת ולא יהא חמור עליו ממונו לאחר מיתתו מחיים. ותו דהא לפום טעמא דבעינן למימר קמן בס"ד דמשמע דהא מתני' היא:

אבל פי' הרב ר' שמואל הלוי הנגיד ז"ל הוא הנכון דבעינן אליבא דרב דקסבר דארוסה אין לה מזונות. והיינו דקא מיבעיא לי' ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות מן הבעל דהיינו ארוס. ואהדר לי' דמסברא אית לה דכיון דאירסה ואמטולתי' הוא דאפסדה מסתמא לא ניחא לי' דתיתזיל ויהיב לה מזוני. ואהדר לי' איהו דמסתמא לית לה דכיון דלא קים לי' בגווה לא שדי זוזי בכדי. ובאידך לישנא איפכא:

ופסק הרב אלפסי ז"ל כמסקנא דאידך לישנ' הילכך אית לה ומסתברא לפום האי פירושא דכיון דלית לה מזוני מיני' אלא משום דאמטולתי' פסד' להו דלית לה אלא מאי דפסד' והיינו עד שעת בגרות אבל בגר' ולא הגיע זמן תו לית לה עד שיגיע זמן ואפשר גם כן שכיון שכבר נתחייב ארוס במזונותי' הרי הוא חייב לעולם והראשון מחוור:

בעי מיני' מרב ששת ממאנת כו' עד אלמנה בבית אב' וגרושה בבית אבי' כו' עד ור' יהוד' סבר לית לה פירש"י ז"ל אלמנה מן האירוסין דאלו מן הנישואין וודאי דלית לה דהא מתני' היא. וקשיא לן ומן האירוסין נמי אליבא דמאן. אי אליבא דמאן דאמ' ארוס' יש לה מזונות הא נמי פשיטא. ואי למ"ד אין לה הא אמאי יש לה כיון דהא פסדא להו היכא הדרא זכיא בהו:

והנכון כמו שפירש רב חננאל ז"ל אלמנה בחיי אביה מן האירוסין וקמ"ל דאע"ג דאלו אחר מיתת אבי' כי האי גוונא לית לה דקסבר ארוסה אין לה מזונות הא אית לה. והלכת' כת"ק וממאנת יש לה מזונות:

בעי ריש לקיש בת יבמה יש לה מזונות כו' ובת יבמה הוא דקא מיבעיא לן אי אית לה מזונות משום דאי מראשון לית לה דלא קרינ' בה ובנן נוקבן דיהויין ליכי ובנין דכרין דיהויין ליכי מנאי:

בעי ר' אלעזר בת שני' יש לה מזונות איהי וודאי לית לה כו'. וכתובת בנין דכרין נמי וודאי לית לה דכיון דלית לה כתובה כתובת בנין דכרין נמי פשיטא דלית לה:

דף נד.

בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאית לה כתובה אית לה מזונות כו' אליבא דרש"י ז"ל דקסבר דארוסה יש לה מזונות אע"פ שלא כתב לה אתיא לה כפשטה דמספק' לן כיון שאין כותבה עד שעת נישואין והיא עיקר כתובה כדאמרינן לעיל אי אית לה תנאי כתובה מן האירוסין או לא ולדידן נמי מוקמינן לה בשכתב לה כתובה ואפי' הכי מספק' לן משום דעיקר כתובה מן הנישואין והוא הדין נמי דאיכא לספוקי בכתובת בנין דכרין. ובת הוא דמיבעיא לן אבל איהי גופה פשיטא לן דאם לא הגיע זמן אינה ניזונות ואם הגיע זמן מינאי. אבל איהי דאית לה כתובה בוודאי או מראשון או משני מזוני נמי וודאי אית לה. והוא הדין נמי דאיכא לספוקי בכתובת בנין דכרין דלי' לה נמי מראשון דלא קרינא בה נמי מיזונת:

בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונו' כו'. כתובת בנין דכרין וודאי פשיטא לן דלית לה דכיון דאיהי לית לה כתובה בני נמי במאי קא זכו. ומסתבר' דבדידה נמי איכא לספוקי במזוני אלא איידי דנקט באידך בת נקט נמי בהך:

לא כתב לה ואת יתב' בביתי כו' אמר רב יוסף בביתי ולא בביקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפי' מזוני נמי לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי. שמועה זו נחלקו המפרשים ז"ל ואין לנו אלא המחוור בדברי'. דרב יוסף דריש מדרש כתיבה מאי דכתבי בביתי תרי זימני ולמד ממנו שאלו יש לו בית ראוי משתמשת במדור לפי כתובה כמי שהיתה משתמשת בחיי בעלה דבביתי קאמ' לה. ואם הבית קטן ואינו ראוי לדירתה היורשין מוציאין אותה שלא אמר לה אלא בביתי והיא שוכרת לעצמה בית משלה. אבל מזוני אית לה ששני תנאין הם ואין זה תלוי בזה. ומר בר רב אשי אמר אפ' מזוני לית לה כלומר כיון דלית לה מדור אפי' מזוני לית לה דקסבר מר בר אשי דחד תנאה הוא וכיון שאין אני קורא בה ואת תהא יתבה בביתי אף איני קורא בה ומותזנה מנכסי והיינו לישנא דאפי' ולית הלכת' כוותי'. ולקמן בפרק הנושא אמרינן תנו רבנן משתמש' במדור שנשתמשה בחיי בעלה בכרים וכסתות שנשתמשה בחיי בעלה בכלי כסף ובכלי זהב כדרך שנשתמשה בחיי בעל' שכך כותב לה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי. תני רב יוסף בביתי ולא בביקתי כלומ' שתדור ברווחה דהכי איכא למדרש מדכתב לה בביתי יתירא ותרתי שמעינן מינה שאם יש שם בית שתדור ברווחה כדרך שנשתמשה בחיי

בעלה ואם אין שם בית ראוי שיוציאוה היורשים משם והיינו דמייתינן לה דרב יוסף הכא והתם. ותו אמרינן התם אמר אביי נקיטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבין לבנותו ואפי' היא אומרת הניחו לא ואני אבננו אין שומעין לה כלומר נקיטינן מדרשא דרב יוסף דלא אמר לה אלא בביתי ואפי' שיפצה מספקא לן הילכך לית לה ומסתברא דכיון דאמרינן דאפי' היא אינה רשאי לבנותו אם עמדו היורשין ובנאוהי אין לה בי כלום זו היא שטת גמרתנו בלא ספק ובירושלמי אמרינן ר' זעירא שאל לרב נחמן בר יעקב ולרב אמי בר פפי לא היה שם בית מאי אמר לי' היורשין שוכרין לה בית. מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים כהדא חדא איתתא הוה פורנאה עשרין דינרין והוה תמן חד בית טב עשרה דינרין אתא עובדא קומי ר' חנינא אמר יהבון לה ביתא ייבון לה עשרים דינרין. אמר לי' ר' מונא כיון דלית ביתא טב אלא עשרה דינרין כמאן דלית פורנאה אלא עשרה דינרין מכאן ואילך היא אומר' קרקע והן אומרין מעות הדין עם היתומים. ופירושו לא היה שם בית מאי כלו' מי אמרינן בביתי דווקא או לא אמר לי' היורשין שוכרין לה בית דפליגא אדרב יוסף ולית לי' טעמא דדריש בביתי ולא בביקתי. מכאן ואילך היא אומר' קרקע כלו' מכאן ואילך שתבעה כתובת' שפירעוה והיא אומר' שרוצ' קרקע בכתובת' והן אומרים מעות הדין עם היתומים. ונראה שנסתפקו בזה בשביל שאין כתובת אשה אלא מן הקרקע. או אפשר שאם אומרבקרקע שיחד לה לפי שהי' דרכן ליחד לה קרקע בכתובתה ולפי שנתיחד לה ואין דינא אלא בקרקע הוצרכו לפרשו שהדין עם היתומים שנותנין לה מעות ומסלקין אותה מן הקרקע. כהדא חדא אתתא הוה פורלא דעשרין דינרין כלומר הית' כתובתה של עשרין דינרין כלומר שמחל' השאר או שנפרעת מבעלה בשעת מיתה מן השטר והוה תמן חד ביתא טב בעשרה דינרין כלומר ולא נשאר מבעל' קרקע אלא בית אחד שוה עשרה דינרין. ואתא עובדא קומי ר' חנינא אמר יהבון לה ביתא או ייבון לה עשרין דינרין כלו' פסק עליהן שיתנו לה או עשרי' דינרין כל כתובתה או קרקע אחר שהיא רוצה קרקע והם אינן רוצין לתת אלא מעות. ואמר לו ר' מונא כי אחר שאין לשיעבוד כתובתה אלא בכדי עשרה דינרין הרי הוא כאלו אין כתובתה אלא עשרה דינרין וכיון שהדין עם היתומים לתת לה מעות אע"פ שהיא אומרת קרקע נותנת לה מעות ומסלקין אותה זהו פירושו בבירור. וכיון דירושלמי פליגא אגמ' דילן אנן כגמרא דילן נקיטינן דבגמרא דילן לית לן ההיא סברא דהא אפי' בנפל הבית אמרינן שאף היא אינה רשאי לבנותו ואפי' שיפצה מספקא לן כל שכן באין לו בית כלל ויש דעות אחרים בשמועה זו. אבל כך נראה דעת רש"י זצ"ל והוא האמת וכמו שכתבנו:

אמר רב נחמן אמר שמואל תבעוה לינשא כו'. עד דאמר רב יהודה כו' עד שלא בב"ד לא ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא. דעת הרב אלפסי ז"ל דאכולהו קאי ונראין דבריו אע"פ שאפשר לומ' דלא דחינון אלא דרב חסדא ורב יוסף. אבל דרב נחמן דלעיל לא דחינן דהיא משמיה דשמואל והא נמי משמי' דשמואל ותמה משכנה כתובתה אמאי אין לה מזונות והלא אפילו נפרעת מקצתה יש לה מזונות דקיי"ל דלית דחש לה לדר' שמעון דאמר לא אמרי' מקצת כסף ככל כסף. ואפש' דמשכנה כתובתה שאני דשעבדה לכולה. ובהא דאמרי' תובעת בב"ד אבדה מזונותיה אמרינן בירושלמי ובלבד מן השופי הא מן האונס לא. כהדא אלמנתה דר' אבה דמוזבה אמרי לה רב אבה בר כהן בעי לך תבעת פורינא ואבדת מזוני מן דאית ידעין מיליה אעלון עובדא קומי ר' יוסי וחזרא למזונה ומהא נמי משמע דתבעוה לינשא וניפייס יש לה מזונות דהא התם דניפייסה ולא אבדה מזונות אלא בשביל שתבע' כתובתה ומסתברא דלאנשי יהודה הוא הדין דתובעת כתובתה אבדה מזונות דאנשי יהודה תרווייהו הוו כתבי לקול' דידה:

מתני' וכך היו אנשי ירושלים כו' אתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל קיימא לן כשמואל דהלכתה כוותיה בדיני. ותו מוחלת כתובתה לבעלה נמי אמרי' לעיל אתיא כאנשי גליל כדפרישנא לעיל. וכן כתב הרב אלפסי ז"ל אע"פ שאין ראיותי' ברורות:

אלמנה רב אמר שמין כו' עד אדעת' למשקל ומיפק לא אקני וכל שכן בגרושה דהא אלמנה דמן שמיא אנסי לדידה ולדידיה ואפ"ה אמרי' אדעת' למשקל ומיפק לא אקני לה. וכתבו הגאונים ז"ל דווקא בהא אבל הנותן מתנה לאשתו וודאי אית לה דלא שייך בה האי טעמא דאטו האי מאן דיהיב מתנה לרחמיה ונפל ביניהן אוסיא הכי נמי דהדרה מתנה הא לאו טעמא הוא. דהא איכא מאן דאמר התם בבבא בתרא במתנה קנתה והבעל אוכל פירות. ואם אית' דליתא האי סברא אם כן האי מתנה מאי אהני לה שהרי בחייה אוכל פירות ואם מתה יורשה ואם מת הוא אינה זוכה אם כן מאי אהני לה אלא וודאי כדאמרן ההוא דאמר נדונאי לברת זל נדוניא אמר רב אידי בר אבין פורנא ליתמי. וה"ה אייקר דרמיא עליהו והכי נמי מוכח באידך דאמרי' ההוא דאמר להו ארבע מאה זוזי מחמרא לברת אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ליתמי ואתיא בההיא דגיטין דאמרי' ההו' דאמ' מחמרא ליפות כוחו הוא דאמר:

דף נד:

אע"פ שאמרו בתול' הגובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף כו' עד לכנסה מקשינן עלה בגמרא ארישא פשיטא. ומהדרי' מהו דתימא קילותא עבדו רבנן שלא לבייש מי שאין לו קמ"ל. ותמיהא לן הא מילתא אכתי פשיטא אטו אי קא בעי למיתן לה מתנה מי לא מצי יהיב ומסתברא לפרושי דאורחייהו הוה דכתבי לי' לתוספות בכלל כתובה שהיו כותבין ויהבינן ליכי בכתובתיך מאה מנה והיינו דאיכא כיסופא וקמ"ל דלא חיישינן אבל היכא דכת' לה כתובתה והדר כתב לה דיהיב לה במתנה טפי הא פשיט' מילתא ולא צריכא למימר. ויש מן הגאונים ז"ל שאין תוספת צריך קנין אלא הרי היא זוכה באמיר' בעלמא דכי היכי דקיימא לן דאית' לדרב גידל בשע' קידושין ה"ה בשע' נישואין מההוא טעמא גופיה. ובירושלמי אמרן דאפילו אחר נישואין היא קונה באמירה ופירשו הטע' לפי שרוצה הוא ליתן כמה שלא תחזור בה ואמרי' ויכולה היא אמר' אין מעיקא לי' ומשבק לי' וצ"ת. גמ' רצה לכתוב כו' עד תנאי כתובה ככתובה דמי ה"ה לנדוניא דדינא ככתובה דבכל דוכתא מיקרי כתובה כדאמרינן לעיל אע"פ שכתובת' בבית בעלה מתה אביה יורשה וכדאמרי' תקנו קבורת' תחת כתובת' ותו הוי ארבע מאה זוזי לכתובתה דברתאי. תדע דהא מורדת דחשבינן הכא ואמרי' לקמן בהדיא דפוחתין לה מנדוניתא. וכן עוברת על דת מפסדת נדוניתה מה שאינו בעין אבל בלאותי' קיימין הא אמרי' לקמן דאפי' זינתה לא הפסיד':

וכל זמן שהיא בבית אביה משמע לקמן דאפי' נדוניא מפסדת אלא וודאי דה"ה לנדוניא: **למאי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת** פי' שאם מכרה או שמחלה' כתובתה הכל בכלל. למורדת לומר שפוחתין לה מן הכל בין מן התוספת בין מן הכתובה. לפוגמת פירש"י ז"ל לומר שאם פגמה מהתוספת אינה נפרעת אלא בשבועה כדין הכתוב' שאמרו שאם פגמה אותה אינה נפרעת אלא בשבועה. וקשיא לן והא מאי למימר' פשיטא דהא בכל חוב דעלמ' נמי הכי דינא דהכי קיימא לן דהפוג' שטרו שכנגדו לא יפרע אלא בשבועה. אבל הנכון שאם פגמה הכתוב' הרי הוא כמי שפגמה הכל ואינה נפרעת אפי' התוספת אלא בשבועה וכן פר"ח ז"ל:

לתובעת פירש"י ז"ל כשם שאמרו בתובעת כתובה שהפסידה מזונותיה אף התובעת תוספת אבד' מזונותיה וקשיא לן דהא קיימא לן דלית' לדר"ש דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף אלא וודאי אמרי' דמקצת כסף ככל כסף והרי היא ניזונת בשביל מקצת כתובתה ככל כתובת'. ויש מתרצים דשניא תובעת בב"ד דבהא אפי' רבנן דפליגי עליה דר"ש מודה דתו לא קרינא ביה מיגר אלמנותיך בביתי. וי"מ לתובעת שכשם שהנפרעת

מקצת כתובה ניזונת בשביל המקצת האחר כדקיי"ל דלית' לדר"ש. ה"נ אלו נפרעת כל כתובתה ניזונת בשביל התוספת. ואינו מחוור שהיה להם לומר לנזונות או למזונות. ואפשר לפרש לתובעת שאם תבע' כתובת' מן הסתם אומרין שהכל תבעה בין כתוב' בין תוספת ושוב אינ' ניזונת. לעוברת על דת דקיימ' לן דהפסידה הכל:

דף נה.

דקיימא לן שאין אשה גובה בכתוב' בשבח ששבחו נכסים אחר מיתה כדאית' בבכורות והוא הדין לתוספות:

ולשבועה פירש"י ז"ל דכל היכא דקיימא לן דנשבעת על כתובתה כגון נפרעת שלא בפניו ומן היתומים ועד אחד מעידה שהיא פרועה בכל הני נמי צריכ' שבוע' על התוספת ואינו נכון דמאי שנא תוספת אפי' חוב אחרינא דעלמ' נמי הכי דינא. ויש מתרצים דאיצטריך דאלו מדינא כל כתוב' ראוי' לגבות מן היתומים בלא שבוע' דהא בתוך זמנו הוא וכדאמרי' בבבא בתרא שמתוהו ומת בשמתיה הילכתה כרב הונא בריה דרב יהושע. אלא משום דכתוב' הוי תנאי ב"ד ואלימא מילתא דבי דינא חיישינן לצררי. אבל תוספת מהו דתימא דליכא למימר ביה האי טעמא ובתוך זמנו לגמרי הוא ותיגבי בלא שבועה קמ"ל. ולית' דשעת מיתה זמנו הואכדאי' בבבא מציעא והכי מוכח בגיטין בפ' השולח גט. וי"מ לשבועה שאם נשבעת סתם שלא נפרע' כתובת' סתם אף התוספת במשמעו. וליתיה דהא וודאי ליכא למיפטר' בהכי דהא לישנא דכתובה הכי והכי משמע ואפשר דלא אישתבע' אלא אכתובה בלחוד. ואפש' לפרש לשבועה שאם פטר' משבועה סתם פטר' על הכל בין כתוב' בין תוספת. והנכון שנשבעת על התוספת כדין הכתובה בהדרה ושבועה. ולשביעית פירש"י ז"ל דכי היכי דקי"ל דכתוב' אינה משמטות ה"נ בתוספת דחשבינן לי' כמעש' ב"ד וקיימא לן דכל מעשה ב"ד אינן משמיטין ואינו נכון דלמה לי מהאי טעמא תיפוק לי' דכל היכא דלאו מלוה אינו משמט כדתנן התם הקפת החנות אינו משמט ר' יהוד' אומר הראשון ראשון משמט וקי"ל כרבנן. ואמרי' נמי האונ' והמפת והמוציא שם רע וכל מעשה ב"ד אין משמיטין וההיא דאמרי' התם השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה אם היה החדש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט מוקמינן לה התם בירושלמי כר"י ודלא כר"מ דאי ר"מ הא אמר הדבר תלוי במלוה:

והרב אלפסי ז"ל פי' לשביעית דכי היכי דקיי"ל בכתוב' ה"ה בתוס' אבל קש' אם בכתוב' אמרי' משמט בשפגמ' תוספ' מיבעי' ואפש' דרבינו ז"ל הכי קאמר לומר שאם פגמ' כתובה וזקפה הכל שמשמטת הכל אע"פ שלא פגמה תוספ'. וכן כתב רבי' חננאל ז"ל

והכי קאמר לשביעית דבלא פגימא אינו משמט. ואם פגמה אפי' הכתובה בלבד וזקפה הכל משמט' הכל. ולכותב כל נכסיו לבניו דקיימא לן דאם כתב לאשתו קרקע כל שהו אבדה כתובת' והפסידה הכל בין כתובה בין תוספת:

ולגבות מן הקרקע מן הזיבורי' פי' ואפי' מיני' דידיה כגון גרושה אין דינא אלא בקרקע ומן הזיבורית דאי מן היתומים אפי' חוב דעלמא נמי הכי דינא:

וכל זמן שהיא בבית אביה מתני' היא לקמן והכי קתני כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית בעלה עד עשרים וחמש שנה דברי ר' מאיר. וחכמי' אומרים כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנה:

ולית הלכתא כר' מאיר אלא כרבנן. והכא איכא לפרושי דאליבא דרבנן קאמר דהוא אליבא דהלכתא דקיי"ל כוותייהו. והיינו דקאמר דכי היכי דקיימא לן בכתובה דכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנה ותו לא הכי נמי בתוספת. אבל ליכא לפרושי אליבא דר"מ ולימא דכי היכי דסבר ר' מאיר דכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובת' לעולם הכי נמי בתוספת דהא מאי למימרא. אבל איכא דמפרשי דאפי' אליבא דר' מאיר נמי ונקט רישא דמתני' ואסיפא סמוך וסיפא כר"מ קאי דאמר דכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנה ותו לא והכי נמי בתוספת והוא הדין לרבנן. וכן היא במקצת נוסחאות וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם:

ולכתוב' בנין דכרין לומר שיורשין תוספת בכתוב' והוא הדין לנדוניא דהא כל עיקר תקנתא בכתובת בנין דכרין לא היו אלא על הנדוניא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו וכן הדין בכל אלו שילמוד סתום מן המפורש וכדאמרינן:

איתמר כתובת בנין דכרין כו' מטלטלי ואיתנהו בעיניהו בלא שבועה ליתנהו בעיניהו כי' והלכתא בלא שבועה:

כתב הרב ר' אברהם אב בית דין ז"ל דדווקא ליתנהו בעיניהו אבל איכא מידי דאתי מחמתייהו. אבל היכא דליתנהו כלל וודאי צרכה שבועה. אבל מתוך פירש"י ז"ל נראה דאפילו ליתנהו כלל דכיון דאתפסה חדא זימנא ואבד תו לא מתפיס לה:

וכתב הראב"ד ז"ל דוקא בכתובה אבל בבעל חוב צריך שבועה איכא מידי דאתי מחמתייהו. אבל היכא דליתנהו כלל וודאי צריכה דאפשר דלא אתיא לידי גובינא וכיון דכן לא חיישינן דאתפיס לה. אבל בבעל חוב דוודאי אתי לידי גובינ' חיישינן דילמא מתפיס לי' צררי. ומיהו לא נהיר דהא כתובה בת גובינא הוא בשעת מיתה וזמנה נמי הוא ואמאי לא חיישינן דלמא אתפיס לה ההיא שעתא וצ"ת:

יחד לה ארעא בארבעה כו' אמר לעדים כתבו וחתמו והבו לה קנו מיני' לא צריך לאימלוכי בי' לא קנו מיני' פומבדיתאי אמרי לא צריך לאימלוכי בי' בני מתא מחסיא אמרי צריך לאימלוכי בי' והלכתא צריך לאימלוכי בי'. פי' שאמר לעדים לכתוב שטר קנין במתנה שנותן לאשתו שתזכה באותו שטר כדקיי"ל בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו נתונה ומכורה ואמר להם שיכתבו אותו שטר ויתנו אותו בשליחותו לה שתזכה באותו שטר קנו מיני' כלומר והילכך שטרא תו לא הוי אלא לראי' ואינו יכול שוב לחזור על המתנה אע"פ שיכול לחזור על השטר לא צריך לאימלוכי בי' דמסתמא לא הדר בי' אשטרא. אבל לא קנו מיני' פומבדיתאי אמרי לא צריך לאימלוכי דאע"ג דוודאי יכול למהדר בי' אפי' אגופא דארעא כל כמה דלא הדר בי' בהדיא. מסתמא אמרינן דלא הדר בי' בני מתא מחסי' אמרי צריך לאימלוכי בי' דאע"ג דאשטרא לא חיישינן ואמרי' דמסתמא לא הדר בי' אגופא דארעא חיישינן והלכתא כוותי' ומיהו כיון דאמרי' דקנו מיני' לא צריך לאימלוכי בי' הוא הדין כל היכא דלא יכיל למהדר בי' אלא בשטרא לחוד דאמרינן דמסתברא לא הדר בי':

דף נו.

ר' **יצחק** בר אבדימי אמר כו' הלכה כרבי אלעזר בן עזריה והלכתא כר' אלעזר בן עזרי' כו' בעי ר' אבין נכנסה לחופה כו' בעי רב נכנסה לחופה כו':

ר' יהודה אומר רצו כותב לבתולה שטר של מאתים זוז והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך חמשים זוז ר' מאיר אומר כל הפוחת כו' עד בעילת זנות. אפשר דהתקבלתי לאו דוקא דהא שקר' הוא ואם בא לצאת ידי שמים חייב לתת לה הכל אלא כלומר כאלו התקבלתי ומחילה הוא דקאמר דמחלה לי'. ומסתברא דאפי' מאן דכתב לי' לחברי' בעלמא נמי כי האי לישנא פטור אפי' מדיני שמים דהיינו מחילה דכיון דאודי לי' באפיי סהדי דפרעיה דעתיה נמי דקא מחיל לי'. ולר' יהודה דווקא בדמחלה לי' בתר דאיחייב לי'. אבל אם התנה עמה מתחלה בשכנס' שלא תהא כתובתה כדינא הראוי תנאו בטל כדאיתה בגמרא. מיהו תמיהא מילתא ולר' יהודה נמי דלא יכול לאתנויי בהדה מעיקרא והיא עבדא הכי תנאו בטל אכתי למה לי למעבד הכי ליחייב נפשי' לדיד' במאתי' ותימחול איהי לדידי' מנה ולכתבי לה כתובה במנה ותו לא. ולית' כדאסיקנא בפרקין דלעיל דאליבא דר' יהודה כיון דקסבר דליכא בתולה דבצירא ממאתים ואלמנה ממנה והיכא דלא כתב כמי שכתב דמי ואפי' היכא דכתב לה נמי ולא כתב לה אלא מנה אלו קא טעין דמחלה לי' מידי עליו להביא ראי'

אליבא דגאונים ז"ל דקסברי דכי אמרינן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הוא הדין אפי' במקום שכותבין כתובה ואפי' אין שטר כתוב' יוצא מתחת ידה. ואפי' לדידן אפשר דאתיא דשאני הת' דכיון דהוה לה סתם שטר כתובה דלא מפיק לי' אמרינן מהדר אהדריה ואירכיס לי' אבל הכא דאיתה לשטר כתובה ולא כתיב בי' אלא מנה אמרינן דאיהו הוא דלא בעא למיכת' לה טפי ולא מפסדא בהכי ואי אמר דמחלה לי' ליתי ראי' וליזכי הלכך לא סגיא לי' אלא דכתב לה שטר של מאתים ואיהי כתבה לי' שובר דמנה והוא הדין כתב לה שטר של של מנה והיא כותבת לו שובר של מנה שנתקבלה מנה אבל לא נפקא לי' מינה מידי. והאי דקאמר והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה חמשים לאו דווקא דהוא הדין נמי בציר מהכי והכי אמרי' בירושל' מסבר סבר ר' יהודה שאין פוחתין לבתולה ממנה ולאלמנה מחמשים וליכתוב כן משעה ראשונה אלא בפוח' והולך וליכתוב שנתקבלתי ממך כך וכך אשכח תני בר קפרא שנתקבלתי ממך כך וכך. פי' מאי האי דקאמר ר' יהודה כלישני' דלכתוב התקבלת בבתולה במנה ולאלמנה בחמשים כלום סבר ר' יהודה שכך דין עיקר כתובה לבתולה מנה ולאלמנה חמשים. וכי תימא אין הכי נמי אם כן ליכתוב כן משעה ראשונה שלא ליכתוב לבתולה מנה ולאלמנה חמשים ותו לא ליכתוב מידי אחריתי אלא וודאי מדלא כתב הכי משעה ראשונה סובר ר' יהודה שכך דין עיקר כתובה לבתולה מאתי' ולאלמנה מנה אלא שהוא פוחת לה מדינאוכיון דכן אמאי סיים לי' שיעורה לבתולה מנה ולאלמנה חמשים זוז לא הוה לי' למיתני הכי אלא רצה כותב לבתולה שטר של מאתים זוז והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך. ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך. אשכח תני בר קפרא והיא כותבת לו התקבלתי ממך כך וכך:

וקסבר ר"י כותבין שובר ורמינהי מי שפרע מקצ' חובו ר"י אומר יחליף ר' יוסי אומר יכתוב שובר ואע"ג דקיימא לן דכל היכא דלא איפשר וודאי כותבין שובר. יש לומר אי הוה סביר' לי' לר"י אין כותבין שובר לא הוה קאמר הכי כדקתני מתני' למימר' דליכתוב לי' שטר כתובה של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבי לו התקבלתי ממך חמשים זוז. אלא לא היה כותב לה אלא שטר של מנה לבתולה ולאלמנה שטר של חמשים וכותבת לו התקבלתי ממך חמשים זוז. וכי תימא השתא נמי כביש לה לשטר כתובה ותבע לי' אם איתא דמירכס תבריה מיחיי' למפרע' אליבא דגאונים ז"ל דקסברי הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפי' במקום שכותבין כתובה ואף על גב דלא נקיטא כתובה. ולדידן נמי אם איתא דמירכס תבריה מפיק לה לכתובה דכתב לה בבתולה מנה ובאלמנה חמשים זוז וגבי לה מאתים בבתולה ובאלמנה

מנה דהא לא מהימן למטעון עלה כלל אי לאו דקא מייתי ראיה דאע"ג דלא כתי' בכתובה אלא מנה או חמשים הא לאו ראיה הוא דאמר' איהו הוא דלא בעא למיכתב לי' טפי ולא מפסדא בהכי כדפרי' יש לומר מכל מקום אלו הוה סבירא לן דאין כותבין שובר דחיישינן לעכברים הכי עדיפא לי' דלא ליכתוב לה כתובה אלא מנה בבתולה או חמשים באלמנה דאף על גב דסוף סוף הא יכלה למתבעי' מכל מקום קילא לה מילתא טפי למתבע בשטר כתובתה והכי עדיפא לה דכתיב בה בהדיא מאתים בבתולה ומנה באלמנה. ועדיפא ליה נמי בדשנין כרבי ירמיה דאמר בששוברתה מתוכה. מיהו קשיא לן אליבא דגאונים ז"ל דקסברי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפילו בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה בששוברתה מתוכה מאי אהני לן דילמא כביש לה לשטר כתובתה ותבעה לי' בדינא. ואפשר דאליבא דגאונים ז"ל בהא אף על גב דשוברתה מתוכה כותבין לו שובר אחר. ולהא ליכא למיחש למידי דאי כביש לה לשטר כתובה ותבעה לי' על פה מפיק לי' לשובר מאי אמרת דילמא מירכס תברא ותכבוש לשטר כתובה לגבי הא לא אפשר וכל היכא דלא אפשר קיימא לן כותבין שובר:

טעמא דכתבי לי' אבל בעל פה לא הא שמעינן לי' לר' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים. דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר וכסות ועונ' הרי זו מקודשת ותנאו בטל. איכא דקשיא לי' מכדי שמעינן לי' לרבי מאיר דבעי תנאי כפול. ואם כן האי גברא הכי קאמר אם אין לך עלי שאר וכסות ועונה הרי את מקודשת ואם לאו לא תהא מקודשת וכיון דכן כיון דלא מקיים תנאה קידושין היכי חיילי והא בהדיא אמר לה ואם לאו לא תהא מקודשת. ונרא' לומר דקסבר רבי מאיר דכל תנאי בעולם כל היכא דלא מקיים לא אלים ליה לבטולי למעשה אלא התנאי בטל והמעשה קיים. תדע דהא שמעינן לי' לרבי מאיר בעלמא נמי דאית לי' דבעינן תנאי קודם למעשה. ולפום הא האומר לאשה הרי את מקודשת לי אם תתני לי מאתים זוז ואם לא תתני לי מאתים זוז לא תהא מקודשת דוודאי כיון שהזכיר מעשה קודם לתנאי התנאי בטל והמעשה קיים דכל היכא דלא מקיים תנאה לא אלים לי' ומבטיל לי' והוה לי' תנאי בטל ומעשה קיים. והא דדייקינן טעמא דכתבה לי' אבל על פה לא. הכי פירושא כלומר טעמא דכתבה לי' וכדאמרן במתני' דכתב לה תחילה שטר של מאתים זוז והיא זוכה בו ואחר שזכתה בהן מוחלת לו מקצת. אבל על פה לא כלומר על פה שלא כתבה לו שטר של מאתים זוז ולא זכתה בהן אלא שכנסה מתחלה על מנת שלא תהא כתובתה אלא מנה ולא כתב לה אלא מנה ובאין לבית דין ושניהן מודים שכך היה מעשה לא מהני כלל. דאם לא כן למה לי' לרבי יהודה למימר הכי ליתני רצה כותב לבתולה שטר של

מנה ולאלמנה של חמשים ותו לא אלו היה יכול מתחילה לכונסה על מנת כן והיינו על פה דליכא לי' לבעל שובר מינייהו כלל אלא שאין לה כתובה אלא של חמשים או מנה בבתולה אלא וודאי מודה רבי יהודה דלא מצי לאתנויי בהדה מעיקר' ואלו אתני נמי תנאו בטל. ומיהו האי לישנא דאמרינן אבל על פה לא מוכרע כההוא לישנא דכתיבנא לעיל. למימרא דאליבא דר"י כיון דלא סגיא דאיכא בתולה דלית לה מאתים ואלמנה מנה בשעת נישואין אפי' שטר כתובת' יוצא מתחת ידה ואין כת' בה אלא מנה לבתול' ולאלמנה חמשי' ואין ביד הבעל שובר הרי היא גובה כל כתובת' בתולה ר' ואלמנה מנה דכיון דלא סגיא דלא הויא כתובתה מעיקרא הכי אלו הוא אומר שמחל' לו עליו להביא ראי' ואין כתובה זו ראי' שאין כתוב בה אלא מנה או חמשי' לאלמנ'. דאימר בעל הוא דלא בעא למכתב לה טפי ואמטו הכי איהי לא מפסדא מדינ' כלל:

ואם אית' אישתכח דלא סגיא לי' לבעל לעולם בלא שובר והיינו דקאמר אבל על פה לא אבל לאו היכרחא הוא כדאמרן. ומהדרינן במסקנא קסבר רבי יהודה כתובה דרבנן והויא מילתא דשכיחא וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה בכתובה דשכיחא דאף ע"ג דבעלמא אפי' בדאורייתא בדבר שבממון תנאו קיים הכא תנאו בטל. ומיהו דווקא בתנאה וכדפרי'. והא דקאמר ר' יהודה בדבר שבממון תנאו קיים פירש"י ז"ל דהיינו שאר וכסות. ובשם רבינו חננאל ז"ל פירשו דאפי' עונ' וכן הוא בירושלמי. ולא אתא ר' יהודה למעוטי מדינ' דהכא כלל. אלא לאפוקי ע"מ שלא תהא זקוקה ליבם כמבואר בירושלמי:

דף נו:

וקיימא לן מאי כותב אומר לקמן בריש פרק הכותב אמרינן בהדי' תני רבי חייא האומר ומסתבר פירושי' דרבי חייא קמ"ל לאפוקי דלא תימא מתני' בשקנו מידו. דאי לאו דרבי חייא הוה אמינא הכי כדאשכחן בכמה דוכתי דקרי לנתינה כתיבה כדתנן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופיא. ואמרינן לעיל הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן ונתינה בהקנאה ממש קאמרינן ובקנין וודאי מהני כדאית' התם. אבל השתא דאתא ר' חייא וקאמר דלאו נותן קתני אלא בלא הקנאה קאמרינן בוודאי אית לן דהאי לישנא דמתני' לאו דווקא דהא ה"ק האומר לאשתו דין ודברים אין לי בנכסים והוא הדין כותב בלא הקנאה אחריתי דלא שני לן בשום דוכתא בין דברים שבעל פה לדברי' שבכתב. אלא בשטר קנין כגון שדה מכורה לך שדי נתונה לך. אבל בעלמא כגון מחילה ודכוותא וכל היכא דלאו שטר קנין כי האי דאמרן לא שני לן כלל בין שהוא על פה בין שהוא בכתב. ואף על פי שפקפקו רבים בדבר הרי הוא ברור ואין בו בית מיחוש.

ולא אתא רבי חייא לפרושי אלא דלא תימא מאי כותב נותן כדפרי'. אבל כיון דאמרת הכותב כותב ממש לישנא דכותב ואומר חד הוא לגמרי והיינו דקשיא לן עלה התם בתר דפירשה רבי חייא. וכי כתב לי' מאי הוי. והתניא האומ' לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום. כלומר השתא דאתא רבי חייא ופירש דכותב דמתני' לאו נותן בקנין. וכיון דכן דוודאי לישנ' דמתני' כותב בלחוד דהיינו אמירה בעלמא והא היכי מהני. אבל אלו הוה שמעינן לה למתני' דמאי כותב נותן בקנין לא הוה קשיא לן כלל. ומוקמינן לה בכותב לה ועודה ארוסה דאכתי לא זכאי בה אם כן תנאה הוא דקא מתנה בהדיא דלא ליזכי בי' כלל וכדאמרינן עלה אדם מתנה עליה שלא יירשנה. והיינו דקשיא לן הכא והיכא מהני תנאה לרבי יהודה. ואמאי לא אמרינן חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וליהוי תנאו בטל. והיינו דאמרינן וקיי"ל מאי כותב אומר דמההוא היכריחא אית לן לאוקומה בכותב לה ועודה ארוסה דהיינו תנאה וכדפרי'. ומהדרינן דמשום דהויא מלתא דלא שכיחא לא עבדו רבנן חיזוק. ומקשי תו מההיא דאמרי' דקאמר ר' יהודה דנאמנין ולא חיישינן לגומלין ואע"ג דלעיל חאיש ר' יהודה לגומלין בשל תורה אלמא לא עשו חיזוק לדבריהם אפי' כשל תורה. ומשנינן משום דהוי ספק דדבריהם אי נמי דבדמאי הקלו. ויש פירושין אחרים בשמועה זו ואינן צריכין ולא ראוין לפנים וזה הוא הנכון:

ר' מאיר אומר הפוחת לבתול' ממאתי' ולאלמנה ממנה הרי זה בעילתו בעילת זנות כל הפוחת ואפי' בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה. וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכ' דעתה והוה לה בעילת זנות. פי' מדלא תנא כל העושה כן בעילתו בעילת זנות. אי נמי ר' מאיר אומר אינו רשאימפני שבעילתו בעילת זנות. ותנא כל הפוחת וודאי רבותא קמ"ל דאפי' היכא דוודאי אית לה כתוב' הראוי' לבתולה מאתים ולאלמנה מנה אלא דטעי איהי וסבר' דלית לה הוי בעילתו בעיל' זנות דלא סמכ' דעת'. והא היכי דמי דאית לה ותיטעי איהי וסברה דלית לה וודאי בתנאה כגון שכנסה מתחלה על מנת שלא תהא כתובתה כראוי. אלא לבתולה מנה ולאלמנה חמשים והוי תנאו בטל. דהא ר' מאיר אפילו בעלמא אית ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל. וכל דכן הכא דאפי' ר"י מודה ואית לה בוודאי מדינא כל כתובתה הראוי' אלא דאיהי תיטעי וסבר' דלית לה אלא מאי דאתני בהדה ולא סמכ' דעת' ואפי' בהא הוי בעילתו בעילת זנות ושמעינן מהכא דלא אשכחן לר' מאיר גוונא אחריני דתיהוי לה מדינא כתובת' הראוי' ותיטעי איהי דלית לה אלא בתנאי וכדפרי' ותפשוט מינה דאלו מחלה לי' אחר שכנסה אפילו שההתה עמה כמה אחר כן דוודאי יכולה היא למחול אחר שכנסה תו לית לה.

ולאפוקי ממאן דאמר דכיון דמשהי לה לא שויא בעילתו בעילת זנות. ולכן הדר' ומזכי לה כתובתה ממיל' בשהי' בעלמא. והא ליתא דהא הכא לא אמרי' אלא בתנאה ולא אשכח מידי אחרינא בכי האי גוונא דתיהוי לה כתובה ותיטעי איהי וסבר דלית לה אלא בהאי דהיינו בתנאה וטעמא נמי לא נהיר דזכיא ממילא לא אשכחן נמי לר' מאיר דליכא אלא דבעילתו בעילת זנות ואלו אית' וודאי הוה לי' למימרא. ותו דהא אפי' לר"מ הדרא וזכיא כי משהי לה הוה בעילתו בעילת זנות ומשום דלא סמכה דעתה. אם כן אמאי הדר מזכי לה דהא לא מהני לי' מידי דהא סוף סוף בעילתו בעילת זנות עד דמודע לה וסמכי דעתה. אלא וודאי לר"מ תו ליכא דאית לה וסברה דלית לה אלא בתנאה:

והא שמועינן לי' לר' מאיר דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים. קסבר ר' מאיר כתובה דאורייתא. פי' והשתא דאתינן להכי תו לא תנינן כל הפוחת ואפי' בתנאה אלא בכתובת בתולה אבל אלמנה אפי' בתנאה תנאו קיים. וכון דכן דינא הוא דהוי בעילתו בעילת זנות אי נמי אפשר דלא פלוג רבנן:

תנא ר' מאיר אומר כו' עד הכי השתא התם לא ידעה ומחלה הכא ידעה ומחלה פי' לא ידעה דתימחול אלא סברה דאית לה כל כתובתה ובהא וודאי דכולי עלמא בעילתו בעילת זנות. כיון דסברה איהי דאית לה אבל היכא דאיהי מחלה מדעת' בהא דלא אכפת לן. וקשיא לן דהא תנא קמא אמר הכא דאם קיבל עליו אחריות עושין. והא תיקן שמעון בן שטח שלא יהא מיחד לה כתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שלא יאמר לה טלי כתובתיך וצאי וי"ל דהתם הוא שהיו עושין מתחלה כלי אחד בכדי כתובתה לשם כך והי' מיוחד לה. אבל כאן רוצה לומר שמיחד לה מטלטלין שיש לו בביתו ומשתמש בהן כמו שהיה משתמש בהן מקדם והן בוודאי פוחתין והוא חייב באחריותן. וכיון שכן שוב אינה קלה בעיניו להוציאה שאינו עשוי לרקן בתו לגמרי וליתן לה אי נמי דהכא מדינ' פליגי ובר מתקנתא דשמעון בן שטח וקסבר תנא קמא דאם קבל עליו אחריו' תו ליכ' בעילת זנות וצ"ת:

דף נז.

אבל חכמים אומרי' משה' אד' אשתו שתי' או שלש שנים בלא כתובה פי' זו דברי ר"מ דקסבר דאפי' היכ' דאית לה אלא דלא סמכ' דעתה הוי בעילתו בעלת זנות. וכיון דכן הא נמי דאע"ג דאית לה כיון דאירכסה לא סמכ' דעתה והוי בעילתו בעילת זנות. אבל חכמים אומ' משה' אדם אם אשתו שתים או שלש שנים בלא שטר כתובה אמ' לי' אביי והאמ' רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזרותיו אמר לי' אי הכי זיל כתב לה. ומיהו

דווקא בהא למימר' דכל המשה' אשתו בלא כתובה אפי' רק בלא שטר כתובה בעילתו בעילת זנות קיי"ל דהלכה כר"מ בגזרותיו. אבל וודאי אית לן דמציא מחלה ואפי' בתנאה כר' יוסי דאמ' רשאי דבהא פליגי ר"י סבר דלא הוי בעילתו בעילת זנות ואפי' בתנא' יכולה למחול דר' יוסי בתרתי פליג. ור' יהודה סבר בתנאה וודאי לא מציא מחלה אלא בתר הכי ובתר הכי יכלה מחלה ולא הוי בעילתו בעילת זנות. ור"מ סבר בתנאה לא יכלה מחלה ואפי' אלו אתני בהדה. אע"ג דהוי תנאו בטל הוי בעילתו בעילת זנות משום דלא סמכ' דעתה. ור"מ לטעמי' דקסבר דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ואפילו בדבר שבממון. והא וודאי קיי"ל בעלמא דליתא להא דר' מאיר אלא כר' יהודה דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים. אלא דאכתי איכא הכא פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי. דר' יהוד' סבר דמתנה על דבריהם אפי' בדבר שבממון תנאו בטל:

ור' יוסי סבר תנאו קיים ואית לן למפסק כר' יוסי דקיי"ל בעלמא דר' יוסי ור' יהודה הלכה כר' יוסי:

אבל הרמב"ם ז"ל פסק כר"מ דמסתבר לי' דהכא פסקינן לי' כר"מ לגמרי ולאו מטעמי' דאלו ר"מ סבר מתנ' על מה שכתו' בתור' תנאו בטל ואנן אית לן בדבר שבממון תנאו קיים. אלא דרבנן עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולשון ראשון נראה. דהא לא פסקינן כר' מאיר הכא אלא משום כללא דקיי"ל בעלמא דהלכה כרבי מאיר בגזרותיו:

גרסת רבי' שלמה ז"ל כי אתא רב דימי אמר ר' שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת לכתחלה. אבל לבסוף דברי הכל אינה מוחלת ור' יוחנן אמר בין בזה ובין בזה מחלוקת. ובאידך כי אתא רבין אמ' ר' שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת לבסוף. אבל לכתחלה דברי הכל מוחלת. ופירש"י ז"ל מחלוקת לכתחלה. מחלוקת דר' יוסי ור' יהודה דרבי יוסי סבר דיכולה למחול ע"פ באמירה בעלמא. ור' יהודה סבר דאינה יכולה למחול באמירה בעלמא אלא בכתיבה לכתחלה דאכתי לא זכתה בכתובתה וכיון שכן יכולה להפקיעה זכות' באמירה בעלמא. אבל לבסוף אחר שזכתה דברי הכל אינה יכולה למחול באמירה בעלמא אלא בכתיבה דמודה ר' יוסי בהא לר' יהודה. ובאידך מחלוקת לבסוף אבל לכתחלה דברי הכל מוחלת אפי' באמיר' בעלמ' וזה הפירוש כמתמהי' דלא אשכחן שום דוכתא דשני לן בין דברים שבעל פה לדברים שבכתב ופלוגתא דר' יוסי ור' יהודה לאו בהכי הוא כדפרי'. אלא דר' יוסי סבר דמהני מחילה בתנאה ור' יהודה סבר דלא מהני. וכן מוכיח כל הסוגיא של מעלה כמו שכתבנו שלא כשיטת רש"י:

והרב ר' אברהם אב"ד ז"ל סובר כרבינו שלמה ז"ל ופי' אידך דרבין כוותי' והוסיף לנו תמה בדבריו שכתב בההיא דרב דימי. אבל לבסוף דברי הכל אינה מוחלת משום דכיון דבעל אי מחלה בתר הכי לכולי עלמא הויא לה בעילתו בעילת זנות למפרע ולפי דבריו אם כן הא דאמרינן לעיל מוחלת כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין ויש לה מזונו' שלא ברצון חכמים הוא וכל מה שבעל עד עכשיו בעילתו בעילת זנות ותו קשיא לן בהא דרבין היכי קאמר דלכתחילה דברי הכל מוחלת והא אמרי' לעיל דלר' יהודה בתנאה לא דקסבר חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ואע"פ שהמתנה על מה שכתב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים הכא בדרבנן תנאו בטל אלמא דכולי עלמא לכתחילה חמיר לן מבסוף ומינה נמי לענין מחילה דאית לן למימר דכל לכתחילה חמיר מבסוף. והיכי לימא הכא דלכתחילה דברי הכל:

ומתוך תשובה לרב האיי גאון ז"ל נראה שאין גרס' הספרים נכונה. ואין לעמוד מתוך דבריו על גירסתו. ומתוך הירושלמי נראה דגרסי' בדרבין מחלוקת לבסוף. אבל לכתחילה דברי הכל אינה מוחל' ואם אית' להאי גירסא אפשר לפרושי דרב דימי הכי קאמר מחלוקת לכתחיל' כלומ' בתחילת חופה וכדפרישי' ר' אבהו משמי' דר' יוחנן דבתחל' חופה קאמר דבהא פליג ר"מ ור"י דר"מ סבר שאם מחלה בעילתו בעילת זנות דלר"מ לא סגיא בלאו הכי כלומר דלר"מ לעולם הויא בעילתו בעילת זנות. אפי' בתנאה דאית לה אלא דלא סמכ' דעת' כ"ש בפוחת ממש דהויא לר"מ לעול' בעילתו בעילת זנות. ור' יהודה סבר דיכולה למחול ולא הוי בעילתו בעילת זנות ולאו בתנאה דאלו בתנאה אפי' ר"י מודה דתנאו בטל ואית לה אלא שכבר כתבה לה כתובת' של מאתם זוז וזכתה בה ואחר כך בתחלת חופה מחלה לו ולאו בתנאה ובהא הוא דמודה ר"י דיכלה למחול ולא הוי בעילתו בעילת זנות ור"מ נמי מודה דיכלה למחול אלא דהויא בעילתו בעילת זנות אבלבסוף דברי הכל אינה מוחלת. כלומר בסוף אחר שבעל כדפרי' עלה ר' אבהו דברי הכל אינה מוחלת דמודה ר' יהודה בהא לר"מ דאלו מחלה הוי בעילתו בעילת זנות. משום דכיון שכבר בעל תחיל' על דעת כתובתה אלו בא לפחות לה אחר בעילה תו לא סמכ' דעת' ומירתתא וסבר' דילמא עיניו נתן בגירושין והוי לי' מאי דבעל מהשתא ואילך בעילת זנות. דבשלמ' כשמוחלת קודם בעילה אי אתי עלה סמכי דעת' במאי דאי' לה בכתובה. אבל אחר בעילה חוששת שמא אין המקח ערב עליו. וסברה מאי האי דקמאי דהשת' בעי למפחת מן פורני ולא אמר מעיקרא ובהא מודה ר"י דהוי בעילתו בעילת זנות מה שבועל מכאן ואילך. ור' יוחנן אמר בין בזה ובין בזה מחלוקת. כלומר בין בתחילת חופה וסו' חופה וכדפרי' ר' אבהו בהדיא ובהא פליגי ר' מאיר ור' יהודה

דרבי מאיר סבר דאם מחלה בעילתו בעילת זנות ור"י סבר דלא הוי בעילתו בעילת זנות ולאו בתנאה אלא במחילה אחר שזכתה בכתובתה אבל מודה ר' יוחנן לר' יהושע בן לוי דמודה ר' יהודה דאחר שבעל אינה יכולה למחול לומ' שאלו מחלה בעילתו בעילת זנות מכאן ולהבא. ורבין אמר מחלוקת לבסוף דהיינו אחר חופה דבהא פליגי ר' מאיר ור' יהודה. דר' מאיר סבר דוודאי אחר שזכתה בו כיון דלאו בתנאה יכולה למחול אלא שאם מחלה בעילתו בעילת זנות. ור' יהודה סבר יכולה למחול ולא הוי בעילתו בעילת זנות ופליגא אדרב דימי. אבל לכתחילה דברי הכל אינה מוחלת כלומר לכתחילה כדפרי'. בתחילת חופה אינה מוחלת כלומר דברי הכל בין ר' מאיר ור' יהודה שאינה יכולה למחול שאין עיקר זכות' אלא אחר חופה. וכיון שכן אלו מוחלת מתחלה קודם חופה אף על פי שכת' לה כתובה חשיב להו כתנאה ודכולי עלמא אית להו. דאלו בתנאה תנאו בטל. ור"י אמר בין בזה ובין בזה מחלוק' כלומר בסוף ביאה ותחלת ביאה דבהא פליגי רבי מאיר ורבי יהודה דר' מאיר סבר דאלו מחלה בעילתו בעילת זנות ור' יהודה סבר דמחלה ולא הויא בעילתו בעיל' זנות ודכולי עלמא וודאי יכולה היא למחול בין בסוף ביאה בין בתחילת ביאה כיון דהויא אחר חופה שכבר זכתה בכתובתה. ומודה ר"י לר' יהושע בן לוי דבתחילת חופה אינה יכולה למחול ואפילו לר' יהודה אפי' אחר שכתב לה כתובתה דלא הויא תנאה. מכל מקום כיון שאין עיקר זכותה אלא אחר חופה אלו מחלה מקמי הכי חשיב לי' כתנאה ודכולי עלמא בתנאה תנאו בטל. והכי איתא בירושלמי בהדיא אמתני' דליכא פלוגתא אלא דר' מאיר ור' יהודה בלחוד:

אמר ר"י לא אמר ר' יהודה אלא בסוף אבל לכתחילה אף ר' יהודה מודה כלומר לר' מאיר דהוא בר פלוגתיה במתני' דסבר אינה מוחלת שאינה יכולה למחול איזהו בסוף ואיזה בתחלה חבריה בשם ר' יהודה אמר עד שלא בעל ומשבעל ר' זעירא בשם ר"י אמ' עד שלא כנס ומשכנס והרי זה מבואר כמו שפירשנו:

אמר רב פפא אי לאו דאמר ר' אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דר"י הוה אמינא דר"י ור' יהושע בן לוי פליגי ורב דימי ורבין לא פליגי. כלומר ורב דימי הכי קאמר מחלוקת בתחיל' ביאה אבל בסוף ביאה דברי הכל אינה מוחלת. ורבין אמר מחלוקת לבסוף בסוף חופה דהיינו תחלת ביאה. אבל לכתחילה בתחילת חופה דברי הכל אינה מוחלת ואם איתה דרבין ורב דימי לא פליגי שלש דינין בדבר. דבתחלת חופה דברי הכל אינה מוחלת כלומר אינה יכולה למחול דחשיב לי' כתנאה ובתנאה דכולי עלמא תנאו בטל ואית לה. סוף חופה בהא פליגי ר' מאיר ור' יהודה דכולי עלמא יכולה למחול. אלא דר"מ סבר דבעילתו בעילת זנות. ור' יהודה סבר דלא הוי בעילתו בעילת זנות. סוף ביאה בהא. נמי

אינה מוחלת ולאו למימרא שלא תהא יכולה למחול דהא וודאי יכולה היא אלא דאי מחלה בעילתו בעילת זנות. ופרכינן מאי קמ"ל דהא וודאי כיון דאמ' ר' אבהו כוותיה קיימא לן. ואמרי' דקמ"ל דפליגי תרי אמוראי אדעת' דנפשייהו ולא פליגי תרי אמוראי אדעת' דחד אמורא ונפקא לן מינה בעלמא. ולענין הלכתא מסתברא דקיימא לן כרבין וכלישנא דירושלמי דקאי כוותי' ושמעינן מינה שאינה יכולה למחול בתחילת חופה. ואע"פ שכבר נכתבה כתובת' וזכתה בה דחשבינן לי כתנאה. אבל בתר הכי יכול' למחול ואע"ג דקיימא לן כר' מאיר דאמר בעילתו בעילת זנות איסורא הוא דעביד כי משהי לה. אבל מ"מ נפקא לן מינה דאי מגרש לה מאי דמחלה אימחיל ולית לה כך נרא' וצ"ת. ומיהו להר"יף ז"ל דסבר לה כר"י דאמר רשאי ואפי' בתנאה לא נפקא לן מנ' מידי והיינו דלא אייתי לה:

מתני' נותנין לבתולה כו'. והא דאמרינן וכשם שנותנין לאש' כך נותנין לאיש נראה לפרש דלבחור נותנין שנים עשר חדש ולאלמון שלשים יום. וכן נראה בירושלמי הא דאמרי' נותנין לבתולה לומר שאין כותבין עליה אגרת מרד אע"ג דבארוסה בעלמ' כתבינן והיינו נמי דאמרי' קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב לומר שאין כותבן עליה אגרת מרד. אבל מזוני וודאי לית לה כל היכא דעכבה לאו דידי':

דף נז:

גמ' אמר ר' זירא תנא קטנה כו' אמ' רבא בר לוי אין פוסקין כו' עד והא דאמרי' אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה פרש"י ז"ל דווק' פוסקין בלא קידושין. אבל בקידושין לא כדאמרי' במסכת קידושין אסור לו להאדם לקדש את בתו עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. ולא נהיר דאם כן הא דאמרי' אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה מאי ארי' להשיאה כשהיא קטנה הא אפי' לקבל בה קידושין אסור עד שתגדיל ותאמר במי אני רוצה. וטעמא דהא נמי משמע דלא הוי אלא משום דתשמיש קשה לה ולפיכך הוצרכו לומר שפוסקין עליה כשהיא קטנה ולא חיישינן דילמא מעייל בה פחדא וחלש' אלא מחוורתא דהא פליגא אההיא. תניא המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבע הבעל והיא מעכבת נותנין לה שנים עשר חדש משע' תביעה אבל לא משעת אירוסין ואע"פ שלא אמרו י"ב חדשים אלא לקשט את עצמה אע"פ שהיא רוצה יכול הוא לעכב כדי שתפרכס את עצמה יפה. בגרה הרי היא כתבועה כיצד בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שנים עשרה חדש ואם עברו עליה י"ב חדש אחר בגרות ונתארסה אין נותנין לה אלא שלשי' יום ואלו נתארסה בתוך י"ב

חודש לבגרותה ויש לתשלום י"ב חדש שלשים יום או יותר הרי זו נותנין לה כל תשלום י"ב חדש ולא עוד. ואם לא היה לתשלום י"ב חדש כדי שלשים יום נותנין לה תשלום י"ב חדש ואחר כך תשלום שלשים יום וכגון היה לתשלום י"ב חדש ט"ו ימים נותנין לה אותן ט"ו ימים ואח"כ ט"ו ימים אחרים לתשלום שלשים יו' וזה פשוט. ודין יבם צ"ת בטעם הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכל' בתרומה:

אמר עולא דבר תורה כו' עד אלא מעתה לקיט כהן בישראל לא ליכול בתרומה דילמא אתו למיכל בהדי' איכא דקשיא לי' ולימא לקיט ישראל בכהן. ותו ליכא לפרוקי כדפרקינן בהא השתא מדידהי ספו לי' מדידי' אכלו. ולית' דאנן אפי' בלקיט כהן לא חיישינן דילמא יהיב להו איהו דכהן מיזה' זהיר בתרומה אלא דקס"ד משום דהוי אגירייהו גייסי בי' ואתו למינסב ממאי דאכיל ולאו אדעתי' אי נמי דלא חזי ואהדר לי' דהא לאו מילתא דשכיחא הוא דהשתא אינהו ספו לי' כל דכן דלא נסבי מדידי' אבל לקיט ישראל בכהן למאי ניחוש לה דליספי לי' בעל הבית ליכא למיחש דכהן מזהר זהיר בתרומה לקיט נמי לא עביד דנסיב מבעל הבית אי איהו לא יהיב לי'. ולעיל נמי דאמרינן שמא תשקה ואפשר דלאו דווקא אלא שמא יטלו הן מעצמן ממנה כוס. א"נ אפשר דשניא בת ישראל שאינה בקיאה בתרומה:

דף נח.

רב שמואל בר יהוד' אמר משום כו' עד מסר והלך פי' דשמא תשקה ליכא דברשות שלוחי הבעל היא. וקשיא לן הא דתנן בנדרים ומייתנן לה הכא בוגרת ששהת' י"ב חדש ר' אליעזר אומ' הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ואמרינן עלה בגמ' אמ' רבה ר' אליעזר ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד דתנן נותנין לבתולה כו' הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה. ואמרינן אמר לי' אביי דלמא לא היא עד כאן לא אשמעינן משנה ראשונה אלא בתרומה דרבנן אבל נדרים דאורייתא לא ועד כאן אמר רבי אלעזר אלא גבי נדרים כדר"פ משמי' דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודר' אבל בתרומה אפילו בדרבנן נמי לא אכלה. ואם אית' להא דעולא דארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה משעת אירוסין אם כן היכי קס"ד דרב' למימר דר' אליעזר ומשנה ראשונה אמרו דבר אחדלמימר דטעמי' דר"א משום דאכלה בתרומ'. ואם איתה לימ' משעת אירוסין דהא ארוסה מן הדין משעת אירוסין אוכלת בתרומ' אלא משום גזיר' דשמא תשקה ולענין נדרים ליכא למימר להאי גזירה. ויש לומר דהיינו הא דמהדר לי' אביי דלמא לא היא עד כאן לא אשמעינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה דרבנן. פי' דמדרבנן הוא

דאסירא ארוס' למיכל בתרומ' דאורייתא דאי מן התור' ארוס' בת ישראל אוכלת בתרומה אלא דרבנן גזרו בה משום שמא תשקה או משום סמפון. וכיון דהגיע זמן ואוכלת משלו חשבינן לה כנשואה ותו ליכא למגזר בה לשמא תשקה דדוכתא מיחד לה. ולא משום סמפון דקסבר בדיקת חוץ שמה בדיקה. אבל נדרים דאורייתא כלומ' דמדאורייתא אין ארוס מיפר אלא בעל לא חשבינן לה נשואה עד שתכנס לחופה. ועד כאן לא שמעת לי' לר' אליעזר אלא גבי נדרים כדרב פנחס משמי' דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת כלומר בנדרים דאיכפת לי' כגון עינוי נפש ושבינו לבינה. וכיון דכן ה"נ כיון דאוכל' משלו בהגעת זמן סמכ' דעתה ועל דעתו היא נודרת ושפיר מיפר ואע"ג דמשתכח סימפון בתר הכי. אבל תרומ' אפי' דרבנן לא אכלה דאיתא לחששא דרבנן שמא תשקה או משום סמפון ונמצאת זרה כו'. והא דאמרינן אי הכי הגיע זמן ולא נישאו נמי אי הכי לאו דווקא דלדידן מי ניחא לדידן נמי מאי שנא דעד השתא לא אכלה והשתא אכלה והא דכ"ע היא דארוס' מן הדין אוכלת בתרומ' מן התור' כדמוכח בקדושין וליכא תנא דפליג עלה. ואפילו אם תמצא לומ' דקסבר דארוסה אינ' אוכלת בתרומה אפי' מדין תורה אכתי קשיא כי הגיע זמן אמאי אכלה. ואיכא דאמרינן הגיע זמן כנכנסה לחופה דמי וליתה אלא וודאי מחוורתא דאי הכי לאו דווקא וכדאמרן:

ר' טרפון אומר נותנין לה כו' אמר אביי מחלוקת בבת כהן לכהן לפי שבקיאה בתרומה ויודעת לשמר את עצמה בטהרה אבל בת ישראל שכיחא לה טומאה ובהא דכולי עלמא מודו מחצה חולין ומחצה תרומ'. ואמר אביי מחלוק' בארוס' משום דעיקר חיוב מזונות ליתי' עד שעת נישואין אבל בנשוא' דברי הכל מחצה חולין מחצה תרומה מסתברא דרי"בב אפי' אנשואה פליג ואפשר דלא שני לן בין ארוס' לנשואה והכי נמי לר' יהוד' ורש"בג דלא אתמר ההוא היפרישא אלא לר' עקיב' ור' טרפון והא דאמרינן מאי בינייהו כלומר בין ר"י לרבי עקיבא דר"ע אמר בארוסה מחצה חולין ומחצה תרומה ור"י אמר בכולהו נותנין לה תרומה כדי שתהא לוקחת חצי חולין בדמי':

היבם אינו מאכיל בתרומ' עשתה ששה חדשי' בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפי' כולם בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם אינ' אוכלת בתרומה זו משנה הראשונה ב"ד של אחריה' אמרו אין האש' אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה פירש"י ז"ל דהיינו טעמא דהא דקתני ואפי' כולם בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם כדאמרינן בגמ' דקנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא כלומ' והשתא ליתי' ופקע קניני' וכיון שכן אינה אוכלת בשבילו והוא הדין כולם בפני הבעל לגמרי ואכלה בהדי הבעל אינה אוכלת בפני היבם דהא אית' להאי טעמא נמי דאמרן דקנין אחיו הוא ופקע קניני'.

והקש' רבי' ועקב ז"ל אם כן מ"ש דתנא חסר יום אחד ליתני אפי' כולן בפני הבעל דעדיפא לן. ותו אם כן למה לי לפרושי עשת' שש' חדשי' בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם. כיון דהא לעולם לא אכלה ליתני היבם אינו מאכיל בתרומה ותו לא. ותו אכתי אם איתה לא סליק לישנא שפיר דהיבם אינו מאכיל דמשמע דווקא דמאכיל הוא דלא אכלה מחמתי' אבל מפסל לא פסיל ולפום הא לא סגיא דלא מהני אלא אפי' מפסל נמי פסיל דאפי' אכלה בחיי הבעל כשהיא בפני היבם אינ' אוכלת ולא הוה לי' למתני הכי אלא שומרת יבם אינ' אוכלת בתרומ' ותו קשיא לישנא דגמרא דאמרינן קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא. ולפום האי סברא דאפי' אכלה בחיי הבעל אינה אוכלת בפני היבם לא הוה לי' למימר האי לישנא דליהוי נמי דקנין אחיו הוא הא כי אכלה אמטולתי' אכלה שכבר אכלה בחייו מאי אמרת דהכי קאמר והאי קנין דאחיו והא ליתי' לאחיו כל כי האי גוונא הוה לי' למימ' בהדי' והאי קנין דאחיו הוא ופקע לי' קניני'. אי נמי קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא והיינו דלא אכל' בפני היבם לעולם. ורבי' ת"ם ז"ל פי' דדווקא חסר יום אחד אבל כולם בפני הבעל אוכלות שהיבם אינו פוסל אלא שאינו מאכיל וכל שאכלה בפני הבעל אוכלת בפני היבם וכל שלא אכלה בפני הבעל אין יבם מאכילתה לפי שכל עיקר קנינו של יבם בה אינו אלא מחמת הבעל וכיון שלא זכתה לאכול מחמתו אין יבם זוכה להאכילה והשתא אתיא שפיר לישנא דגמרא דאמרינן עלה מאי טעמ' קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא כלומר והכי לא זכתה לאכול מחמתו. ומיהו קשיא עליה כיון דקיימא לן דאיתה לדעולא דאמר ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דבר תורה א"כ ליכא ארוסה דלא אכלה בחיי בעלה וכל היכא דאכיל בחיי בעל אכלה בחיי יבם וכיון דכן אשתכח דליכא יבם דלא מאכיל דהא ליכא ארוסה דלא אכלה ואם כן היכי מייתי לה קרא דהא מדאורייתא ליכא דלא אכלה. ויש לומר דקרא אסמכתא בעלמא הוא ולא קא מייתי ליה אלא לגלויי מיניה טעמא דמלתא דהיינו הוא דמשום דיבם לא זכי בה אלא אמטולתי' דאחוה לא יישר חילי' מיני' וכל היכא דלא אכלה מחמתי' אפילו מדרבנן לא אכלה מיני' דיבם דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקן כי היכי דאלו מדינא דאורייתא לא אכלה בפני יבם. ואכתי קשיא לן כיון דהא מדאורייתא יבם מאכיל וכל ארוסה דעלמא נמי אוכלת מאי טעמא דרבנן דתקון ביבם שלא יהא מאכיל אחר שהגיע זמן ומאי שנא מבעל ויש לומר דהא ניחא בין לעולא דמפרש טעמא דבעל משום שמא תשקה בין לרב שמואל בר יהודה דמפרש טעמא משום סימפון. לעולא ניחא דהיינו טעמא גבי בעל דהתם הוי דינא דאכלה כיון שהגיע זמן דוכתא מיחד לה ותו ליכא למיחש שמא תשקה. ומיהו היינו בבעל דחביב

עלי' קניני' אבל משל יבם הרי אינה אוכלת משלו אלא אחר שלשה חדשים והוא שעמד בדין וברח ולא אכפת לי' מינה ולא מיחד לה דוכתא ואכתי חיישינן לשמא תשקה. ולרב שמואל בר יהודה נמי היינו דאכלה גבי בעל בשהגיע זמן משום דהא איכא בדיקת חוץ וקס"ד בדיקת חוץ שמה בדיקה ומיהו היינו גבי בעל אבל גבי יבם לא חביב' עלי' ולא אכפת לי' מינה ואפי' בדיקת חוץ אינו בוד' עד דנסיב לה. ואתיא מתני' כי ההיא דאמרינן התם ביבמות כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל וכל שאין הבעל מאכיל אין יבם מאכיל היינו כמשנה ראשונה. וההיא דאמרי' התם ביבמות בפ' אלמנה העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין. ומפרשי' לה יבם אי בת כהן לישראל פסיל לה דכתי' ושבה אל בית אבי' כנעורי' אמר רחמנא פרט לזו שהיא זקוקה ליבם אי בת ישראל לכהן אינו מאכיל לה דקנין כספו אמר רחמנא והאי קנין אחיו הוא. וההיא מתני' סתמא קתני ומסתברא וודאי כמשנ' אחרונה אתיא ואליבא דהלכתא ולעולם קתני דאין מאכילין לומר אע"פ שראוי לאכול בחיי הבעל אינה אוכלת בפני היבם ודנקיט ליה האי קרא דהכא דמייתינן לי' למשנה ראשונה יש לומר דהתם לאו דווקא אלא דפרישו טעמא מיהת דסגי למשנה ראשונה ואפי' למשנה אחרונה נמי איכא למנקט טעמא מיני' דכי היכי דחזינן במשנה ראשונה דקאמרי דכיון דיבם מכח אחוה הוא דקא זכי לא יישר חילי' מיני'. וכיון דלא זכ' אחוה דתיכול מחמתי' לא אכלה נמי משום האי טעמא הכי נמי איכא למימר למשנה אחרונה דכיון דתיקון רבנן שלא תהא אשה אוכלת באירוסין עד שתינשא הוא הדין נמי ליבמה דלא אכלה מיבם עד שתיכנס דלא פלוג רבנן. ואע"ג דליכא למיחש לסמפון אלא דלא פלוג רבנן והכי אמרינן בתוספתא בהדיא ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכל' בתרומה עד שתיכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל. והתם נמי ביבמות אמרינן כי פליגי מן הנישואין:

רב אמר עשו ביאת שוגג כמזיד. ושמואל אמר לא עשו ביאת שוגג כמזיד. שמעינן מכל הני דאליבא דמשנה אחרונה יבמה אפילו מן הנישואין אינה אוכלת עד שתיבעל אף על פי דליכא למיחש לסמפון שכבר נשאת לראשון לא פלוג רבנן ואכולוהו תקון. והשתא אתיא מתני' שפיר דתנא להא דיבם מקמי מתני' ב"ד של אחריהם דהשתא ב"ד של אחריהם אכולהי תקון שלא תהא אשה אוכלת לעולם אחת לי ארוסה ושומרת יבם עד שתכנס לחופה. דאלו לרש"י ז"ל לגבי יבם לא שני לן בין משנה ראשונה למשנה אחרונה ולדידיה איכא לדחוקי דתנא יבם דלא מאכיל לעולם עד שכנס. ובתר הכי תנא ב"ד של אחריהסדתקון בכולהו נשי דעלמא נמי הכי. ולא נהיר. ובירושלמי גרסינן הגיע זמן או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלת בתרומה. פיר' במקום יבם. והכי איתה בנוסחאות

ישנות ולפום האי שיטתא גרסינן בגמ' לא זו אף זו קתני דלא מיבעיא עשתה ששה חדשי' בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם דלא אכלה אלא אפי' כולה בפני הבעל חסר יום אחד אינה אוכלת. ובמקצת נסחי גרסינן בגמרא זו ואין צריך לומר זו קתני. ואפשר דהכי נמי קאמר לא זו אף זו. ואשכחן דכוותה בתלמוד' חד לישנא בתרי דוכתי בתרי פירושי. אבל רבינו שלמה ז"ל גריס במתני' ואפילו כולם בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם או כלם בפני היבם. ומקשי השתא בגמרא השתא כולם בפני הבעל אמרת לא כלם בפני יבם מיבעיא ומשני זו ואין צריך לומר זו קתני. והאי גרסא ופירושא לפום שיטתא דרבינו תם ז"ל נמי אתיא אלא דלא נהירא דכיון דתנא פשטא ששה חדשים בפני היבם וששה בפני הבעל או כולן בפני הבעל ליתני כולן בפני היבם. וכי האי פשיטותא יתירתא לא אשכחן בשום דוכתה בתלמודא דתני לה. ומיהו בירושלמי משמע דתני לה ולא חשיב לה למלתא פשיטא אלא לרבותא דעדיפא לי' כי הוי להו כלהו בפני יבם דחשיבא לי' כארוסתו כאלו זכה בה מעצמו ולא מחמת אחיו. ושיטתא דגמרא דילן לאו הכי אתיא ומחוירתא כדפרישינן:

דף נח:

אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה. פירש והוא הדין למותר וכל דכן הוא דהשתא במעשה ידיה דעיקר יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה כל שכן במותר דלא עביד דאתי ויש אומרים דכיון דאמרה הכי לאלתר נתבטלה התקנה ושוב אינה יכולה לחזור בה ונראין דבריהם. ומסתבר' דדווקא אליבא דרב הונא אבל אליבא דריש לקיש דפליג עליה דרב הונא דסבר דאינה יכולה שניהם אינן יכולין לבטל התקנ' בין הוא בין היא דלא אתי ריש לקיש למימר אלא שאין מזונות בלבד עיקר לומר שתהא ברשותה בלבד. וכן מוכיח מהא דתנן ארבע יושבת בקתדרא ואמרינן עלה בגמרא לא הכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה כלומר שדרך בנות משפחתה להכניס כן. וכן מוכיח בירושלמי ואמרינן נמי אחד שהכניסה לו ואחד שמצאה לו בתוך ביתו. והא תמיהא מילתא כיון דקיימא לן מזונות תחת מעשה ידיה היאך תהא ניזונת משל בעלה ואינה נותנת לו מעשה ידיה והא לית לה קיום אליבא דריש לקיש דאם איתה דלריש לקיש יהא הוא יכול לומר איני נוטל מעשה ידיה ואיני זנך אם כן אמאי לא אמר לה הכי ואפילו כשמצאתה לו בתוך ביתו כמה. אלא משמע דאפילו לריש לקיש אין הדבר ברשותו אשתכח השתא דבין לרב

הונא בין לריש לקיש על כרחו הוא חייב במזונות. ואין הדבר ברשות. אבל מחלוקת רב הונא וריש לקיש אינו אלא על מעשה ידיה דאליבא דרב הונא היא יכולה לבטל מעשה ידיה ממנו. ואליבא דריש לקיש אינה יכולה לבטל ולפיכך אם הכניסה לו שפחות או ראויה להכניס. או מצאתה לו בתוך ביתו פטורה ממעשה ידיה. ומכל מקום מזונות במקומן הן עומדין. ומסתברא דפרנסה בכלל מזונות והאומרת אינה ניזונת ואיני עושה שניזונת לעצמה מתפרנסת לעצמה דכסות בכלל מזונות. וארוסה הניזונת כגון שהגיע זמן בוודאי חייב בכסותה וצריך תלמוד. והמותר ר' מאיר אומר הקדש ר"י הסנדלר אומר חולין. מותר אימת קדוש רב ושמואל דאמרי תרווייהו מותר לאחר מיתה קדוש. רב אדא בר אהבה אמ' מותר מחיים קדוש הוי בה רב פפא במאי אילימא במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכה מאי טעמא דמ"ד לאחר מיתה קדוש. אלא בשאין מעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף לצרכ' מ"ט דמ"ד מחיים קדוש. וכי תימא רב אדא בר אהבה מוקים לה במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף והיינו דאמר מחיים קדוש. ורב ושמואל מוקמי לה בשאין מעלה לה מזונות ולא מעה כסף והיינו דאמרי לאחר מיתה קדוש. הא ליתה דאם כן במאי פליגי. ומפרקינן לעולם במעלה לה מזונות ואין מעלה מעה כסף לצרכה. רב ושמואל סברי תקנו מזונות תחת מעשה ידי' ומע' כסף תחת מותר וכיון דלא יהיב לה מעה כסף מותר דידי' הוי פי' ומתני' אתיא שפיר וכולה בחדא גוונא קתני. והכי קאמר המקדיש מעשה ידי אשתו ואינו מעלה לה מה שכנגד מעשה ידיה שהקדיש דהיינו מזונות דאינה ניזונת הרי זו אוכלת ונוטלת מעשה ידיה למזונותיה. והמותר כלומר אם הקדיש מותר מעש' ידיה דהיינו מותר חמש סלעים ואינו מעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש דהיינו מע' כסף שהוא מותר דומיא דרישא דאינו מעלה לה מה שכנגד מה שהקדיש דהיינו מזונות שהם כנגד מעשה ידיה רבי מאיר אומר הקדש לאח' מיתה דכיון דאין מעלה לה מעה כסף אינו זוכה בו מחיים. ומיהו האי דקאמר במעלה לה מזונות אליבא דרב ושמואל לאו דוקא דהוא הדין אינו מעלה לה לא מזונות ולא מעלה לה מעה כסף. אלא לרב ושמואל אתי' סיפא דמתני' בין בשמעל' לה מזונו' בין שאינו מעלה לה דלא איכפת לי' דמ"מ מתני' במאי דתני בחדא שיטתא אתי' דריש' מיירי בשאינו מעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש דהיינו מזונות דהוא תחת מעש' ידי' בין שהוא אינו רוצה להעלות לה בין שהוא רוצה להעלות לה והיא אינה רוצה לקבל כרב הונא דא' משמי' דרב יכול' אש' שתאמר לבעל' איני ניזונת ואיני עושה ולהאי סברא בוודאי כל היכא דאמרי' אינו מעלה לה מזונ' כלומ' אינ' ניזונת אפי' הוא רוצה להעלות

לה וסיפא מיירי בשאינו מעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש דהיינו מעה כסף שהוא תחת מותר שהקדיש ואי ניזונת או אינה ניזונת לא איכפת לן:

דף נט.

רב אדא בר אהבה סבר תקינו מזוני תחת מותר ומע' כסף תחת מעשה ידי' וכיון דיהיב לה מזוני מותר דידי' הוי. קשיא לן ולרב אדא אם כן היכי תני מתני' המקדיש מעש' ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת ע"כ אמות' קאי דהא לרב אדא מותר תחת מזונות ובשאינה ניזונת סיפא דקתני והמותר בניזונ' ר' מאיר אומר הקדש מחיים והא קשי' טוב' כיון דרישא דמתני' איירינן ג"כ במותר מאי איכא דברישא קרי לי' מעשה ידי' ובסיפא מותר ותו דמיירי רישא בשאינה ניזונת וסיפא בנזונת. ויש לומר דמתני' נמי לרב אדא בר אהב' כול' בחדא גוונ' נמי אתיא ומעש' ידי' דרישא דמתני' דוקא וכולה מתני' אליבא דרב אדא בשהוא מקדיש מה שכנגד מה שהוא מעלה לה שהוא סבור לזכות בו. והכי קאמר המקדיש מעש' ידי אשתו. ומעל' לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש דהיינו מעה כסף. וכיון שכן הוא סבור שיזכה בהן ויהא יכול להקדישן והיא אינה ניזונת הרי זו עושה ואוכלת ונוטלת הכל לצורך מזונותי' אפי' עיקר מעש' ידי' שהן כנגד מעה כסף כיון שהוא צריך להן דלא גרע' מעבד עברי דקיימא לן דאין הרב יכול לומר לעבד עש' עמי ואיני זנך. והמותר כלומר אם הקדיש המותר ומעל' לה מה שכנגדו כדפרישית דמתני' הכי קאמר שמעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש דהיינו מזונות שהן תחת מותר אליבא דרב אדא בר אהב' בין שמעל' לה מעה כסף בין שאינו מעל' לה דהשתא לא אכפת לן דאליבא דרב אדא בר אהב' כול' מתני' אפשר דמיירי במעל' לה מעה כסף. ולא קאמר לעיל דאינו מעל' לה מע' כסף אלא משום רב ושמואל כדפרי' ולא קאמר במעל' לה מזונות אלא משום רב אדא בר אהב'. ומיהו אסיפא הוא דאמרינן דאליבא דתרוייהו מיירי בניזונת ואינו מעל' לה מעה כסף אבל רישא אתיא וודאי באינ' ניזונת לכ"ע ואליבא דרב אדא במעלה לה מעה כסף. והאי דאשמעינן מתני' דין הקדש במותר רבותא קמ"ל ואפילו במותר דלא עביד דאתי קאמר ר' מאיר דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל דכן אליבא דרב אדא דקמ"ל רבותא דאפי' מעשה ידי' שאינן תחת מזונות נוטלת אותן בשאינ' ניזונת והוא שצריכ' להן. ואיכא דקשיא לי' ואמאי לא אוקמו פלוגתייהו דרב ושמואל ורב אדא בר אהב' בפלוגתא דרב וריש לקיש דלעיל. דרב ושמואל לטעמייהו דהיינו כרב דאמר יכול' אשה שתאמר לבעל' איני ניזונת ואיני עושה. ומתני' רישא בשאינה ניזונת בין שהבעל אינו רוצה או שהיא אינה רוצה. וסיפא באינו מעל' לה מעה כסף ומותר

לאחר מיתה קדוש כדמוקמי לה השתא. ורב אדא סבר לה כריש לקישדל"ל דר' הונא ומפר' טעמי' דר"א מתוך שיכול לכופה במעשה ידי' נעש' כאומ' לה יקדשו ידי לעושיה. וכיון דהכי קאמ' וודאי בניזונת מוקים לה לסיפא ובמעלה לה מעה כסף דלא סגיא לי' בלאו הכי דאי בשאינ' ניזונת ליכא למימר שיכול לכופ' במעש' ידי' כו' אם אינו מעל' לה מע' כסף. אלא לאו וודאי דהכי אתיא בניזונת ובמעל' לה מע' כסף ומוקים לה רישא בשאינה ניזונת וסיפא בניזונת ובמעל' לה מע' כסף. ואפשר דרב אדא בר אהב סבר לה כוותי' ולא איכפת לי' אי אתיא כול' מתני' בחדא שיטתא כריש לקיש דלדידי' וודאי לא סגי' אלא הכי. והשתא אפשר דכלהו אית להו מזונות תחת מעש' ידי' ומעה כסף תחת מותר ואפי' הכי אמר רב אדא מחיים משום דמוקים לה לסיפא בניזונת ובמעל' לה מע' כסף כריש לקיש. וא"ת ומאי טעמא מוקמינן פלוגתא אחריתי ביניהו בכדי ולא פלוגתא דמשמע מדרב וריש לקיש. יש לומר דהתם הוא דאתי מעיקר' למימר ריש לקיש דמהא ליכא היכריח' דקסבר ר' מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאיפשר דסיפא בניזונת ובמעלה לה מעה כסף והיינו טעמא דר"מ דאמר הקדש. אבל כיון דאית לן בוודאי הכי דסבר לה כר' מאיר אדם מקדיש דבר שלא בא לעול' ריש לקיש כולה בשאין ניזונת מוקים לה בחדא שיטתא ומפרש לה כרב ושמואל דר' מאיר דאמר הקדש לאחר מיתה קאמר. והילכך ליכא לפרושי לרב אדא מתני' אלא בחדא שיטת' כול' דהא לא חזינן מאן דמפרש לה הכי אי נמי אפשר דוודאי ר"ל אפי' מעיקר' מוקים לה לכולה מתני' באינה ניזונת וסיפא בשאין מעלה לה מעה כסף. והאי דקאמר מתוך שיכול לכופה לאפוקי מדרב הונא דקסב' יכולה אשה שתאמ' לבעל' איני ניזונת ואיני עושה. ואם איתא להא דרב הונא וודאי כל היכא דאינ' ניזונת ואין מעלה לה מעה כסף לא אפשר לי' לר' מאיר למימר הקדש לאח' מית' אלא משו' טעמא דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. אבל השת' דקסבר ריש לקיש שתקנה קבועה היא ואין אחד מהן יכול להפקיע' נמצא שמעש' ידיה של אשה כשעוש' אותן ראשון זוכה בהם הבעל והם שלו בכל מקום שהן והוא חייב גם כן במזונותיה ואם אינו נותן לה מזונות גוזל אותה. ואע"פ כן הוא זוכה בוודאי במעשה ידי' אלא שהיא יכול' ליטול אותן כשהיא צריכ' להם כשאר נכסי הבעל שהרי הוא חייב במזונותיה כמו שפירשתי שאין אחד מהם יכול להפקיע את עצמו. וכיון שכן ראוי הוא שיהא יכול לכופה במעשה ידיה שהרי מעשה ידיה שלו הם לעולם. ולפום האי סברא הקדש דקאמ' ר' מאיר לאחר מיתה קאמר וחאיל עליה ואע"ג דלית ליה לר"מ אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וא"ת והאי כיון דלא חאיל מחיים היכי חאיל לאחר מית' דבר שלא בא לעולם הוא כדאמרי' לקמן מי איכא מידי דאלו השת' לא

קדוש לקמיה קדוש הא לית' דלא דמיאן דלקמן הוא דאיכא למימר הכי משום דמדינ' השתא לא חאיל עולייהו הקד' אלא לאחר מיתת הבעל או אחר גירושין וכיון דמדינ' השת' לא קדיש לקמיה נמי לא קדוש כיון דאית לן אין אדם מקדי' דבר שלא בא לעולם. אבל הכא מדינ' מהשתא קדוש אלא שהאשה כבעלת חוב במזונותיה והיא מוקדמת. וקיימא לן דקדושת דמים אינו מפקיע ושיעבודה עדיף והיא כטורפת מן ההקדש כשם שהיתה טורפת שאר נכס הבעל וגובה מאלו אע"פ שיש שאר נכסים בני חורין משום דהוי לה אפותיקי מפורש שמעשה ידיה כאפותיקי מפורש למזונותיה ולא שייך ביה למימר פדיון מפני מראית העין כדאמרינן בההיא דערכין מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו גזרה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. משום דהכא אגופייהו דידיה לא שייך פדיון ואמעש' ידיה נמי לא מפני שאינן מסויימין ותו ליכא בהו מפני מראית העין. וכיון דכן לאחר מיתתה דתו ליכא שיעבודי' דידה גבי לי' הקדש כדיניה דהא מדינ' הקדש הוא. ואע"ג דמותר זמנין דאתי וזימנין דלא אתי ואין עיקר חיובא אלא בעיקר מעשה ידיה. וכיון שכן היכי קאמר שתהא יכול לכופ' על המותר יש לומר בשהשלימה מעשה ידיה בתוך השבת כופה אות' שלא תבטל לא מדין משנתינו שהבטל' מביאה לידי שיעמום או זמה אלא מפני מעשה ידיה שהם שלו אבל וודאי יכולה הי' להוציא כל ימי השבוע בעיקר מעשה ידי' מתחילה אבל השלימ' בתוך השבוע כופה אות' לעשות. ואיכא דקשיא לי' אכתי אמאי לא אמר פלוגתייהו איפכא ולימ' הכי לעולם במעלה לה מעה כסף לצרכה ואינו מעלה מזונות. רב ושמואל סברי תקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון דלא יהיב לה מזונות מותר דידה הוי. ורב אדא בר אהבה סבר תקנו מזונות תחת מעשה ידיה מעה כסף תחת מות' וכיון דיהיב לה מעה כסף מותר דידה הוי וקדוש. ויש לומר דהא לא ניחא לי' למימר דאם כן לא אתיא מתני' בחדא שיטתא לא לרב ושמואל ולא לרב אדא בר אהבה. לא לרב ושמואל דאלייבייהו רישא בשאינה ניזונת ומעלה לה מעה כסף מדקתני הרי זו עושה ואוכלת ואי בשאין מעל' לה מעה כסף אמאי עושה ואוכלת אפי' בניזונת נוטלת מעש' ידיה לעצמה משום מעה כסף נמצא שהקדיש מה שכנגד מה שהוא מעלה לה. וסיפא מיירי נמי בשאינ' ניזונת ומקדיש המותר שהוא תחת מזונות נמצא שמקדיש מה שכנגד שאינו מעלה לה. ואליבא דרב אדא בר אהבה נמי רישא בשאינה ניזונת והקדיש מעשה ידיה שהקדיש מה שכנגד מה שאינו מעלה לה. וסיפא במעלה לה מעה כסף שהוא תחת מותר לדעתו וזהו שקדוש מחיים נמצא שמקדיש מה שכנגד מה שהוא מעלה לה. ותו דרב אדא בר אהב' לפום האי אוקמתא וודאי סיפא לא סגיא לי' אלא בניזונת דאי בשאינה ניזונות וודאי

מות' לאו קדוש מחיים שהיא נוטלת הכל לצורך מזונותי' דלא גרע מעבד עברי כדפרי' לעיל ותיתי רישא בשאינה ניזונת סיפא בניזונת סיפא במעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש ורישא בשאינו מעלה לה ומשום הכי מחוורתא כדאוקימנא. והא דאמרינן מידי דקיץ ממידי דקיץ כלומר מעה כסף דקיץ בעני בישראל תחת מעשה ידיה דקיצי:

הרי את מקודשת כשתתגיירי כו' אבל המקדש א"י או שפח' סתם ונשתחרר' או נתגיירה בזו אין ספק שאין קדושיי קידושין. ונרא' לומר דכיון דשמעינן לר"מ גבי הקדש אין אדם מוציא דבריו לבטלה הוה לי' כמ"ד לכשיבואו לעולם:

אמר שמואל הלכה כר"י הסנדלר ומי אמר שמואל הכי והתנן ה"ג קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר. ולא גרסינן שאיני עושה לפיך דהו' לי' דבר שאין בו ממש וקיי"ל דאין הנדרים חלין אלא על דבר שיש בו ממש ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר צריך להפר שמא יגרשנה ותהא אסור' לחזור לו ואמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי. קשיא לן ולר"י בן נורי כיון שאין הנדר חל אלא לכשיגרשנה היאך הוא יכול להפר עכשיו ויש אומרי' דאמסקנה לא קשיא דהא אמרינן האי הקדש (לא) חאיל אלא משום דאלמוה רבנן לשיעבודי' דבעל. וכיון דכן לא אלמוה רבנן אלא לזכותיה ולאו לאפקועה זכותיה אלא לענין הפרה כדקאי קאי ויכול להפר. ואפשר גם כן דאפי' אם תמצא לומר דמדאורייתא לא חאיל מצי מיפר דטעמא מאי לא חאיל משום שיעבודיה דבעל דאלו מדינ' וודאי חאיל אי לאו משום טעמא דשיעבוד' דבעל וכיון דכן דהא אמטולתיה מיפקע נדר' אכתי אית' לזכותי' דמצי לאפקועי בהפרה. והא דאמרי' כי קאמר שמואל הלכה כר"י בן נורי להעדפא. פי' לאו במאי דקאמר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא במאי דקאמר דהעדפ' דבעל דמפרש טעמא משום שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו הא לאו הכי אינו צריך להפר. ופרכינן ונימא הלכה כר"י בן נורי בהעדפ' פי' דכיון דבעיקר מילתא כר"י בן נורי לית ליה היכי פסיק הילכת' כוותי' סתמא לימא בהדיא דקאי אהעדפ' א"נ אין הלכה כר"ע דקסבר דהעדפה לאו דבעל דקאמר יפר שמא תעדיף. אי נמי הלכה כתנא קמא דקסבר העדפה דבעל דקאמר אינו צריך להפר ומפרשינן הכי טעמיה לקמן. ואע"ג דאפשר דטעמיה דת"ק משו' דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. איכ' למימ' דמשמע להו דהיינו טעמיה משום לישנא דקאמר אינו צריך להפר ואם איתא הוה לי למימר לא אמר כלום. אבל השתא משמע דנדר' וודאי נדר' הוא אלא דלא חאיל משום טעמא אחרינא:

אמר רב יוסף קונמות כו' עד בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו כו'. פי' דלעולם בעינן שיהאהאחד ברשותו או האוסר או הנאסר. ושמעי' מינה שאדם יכול לאסו' על עצמו פירות שלא באו לעולם:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידיך לעושיהן דידים איתנהו בעולם. פי' אלא קאמרינן דתו לא בעינן טעמא דרב יוסף וכיוצא בה בתלמוד'. ופרכינן וכי קאמרה הכי מי מקדש' והא קא משתעבדן ידי' לבעל. ומהדרי' דאמ' דכי מיגרש' ולאו דווקא דאם כן היכי קאמר רבי עקיבא יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. והא לא אמרה אלא לכי מיגרש' אלא וודאי ה"ק השתא ולכי מיגרש'. ואיכא נסחי דלא כתיב בהו האי קושיא מי איכא מידי כו' ופירוקא. ומסתברא דהיינו טעמיה משום דליכ' לאקשויי לי' השתא דהא מעיקר' נמי דקס"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אית לן הכי דאפילו מאן דאית ליה אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ה"מ דקאמ' לכשיבואו לעולם כדקתני בההיא דר"מ לכשתתגיירי לכשתשחררי וכדאמרי' בעלמא לכשאקחנה קנויה לך. וכיון דכן הכי אית לן למימר לעיל דקאמר לכשאזכה בהן דהיינו לכי מיגרש' ויבואו עולם. ומיהו איכא למימר דאפילו הכי קשיא לי' הכא דקס"ד השתא דכיון דמוקים לה רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידיך לעושיהן דתו לא צריך לתירוצי דלעיל והיינו דפריך אכתי היכי מיקדשה דהא משתעבדין ידיה לבעלה. ופרקינן דאמרה לי מיגרש' וכו' ומי איכא מידי דאלו השתא כו' עד הח' בידו להקדישה הכא אין בידה לגרש את עצמה לעולם. קשיא לן והא קי"ל יכולה אשה שתאמ' לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ואם כן אף היא הרי בידה לגרש את עצמה. ויש מתרצים אי אמרה הכי נמי אבל כל היכא דלא אמרה הרי ידיה לבעל ואינן שלה להקדישן מה שאין כן בשדה זו שאני מוכר לך שהרי בידו להקדישה. וליתיה מדקאמ' אין בידה לגרש את עצמה והרי בידה הוא. תו קשיא נמי מהא דאמרינן לקמן מי דמו התם בידו לפדותה הכא אין בידה לגרש את עצמה והכא וודאי בידה לפדות את עצמ' שהרי יכול' לומר איני ניזונת ואיני עושה וי"א אפ"ה כיון דאוקימנא באומרת לכי מיגרשא והרי אין בידה לגרש את עצמה לא חאיל. ולא נהיר דמכל מקום כיון שבידה להפקיעה את עצמה עכשו וודאי דין הוא שתהא יכול' להקדיש לכשתגרש דהא וודאי עדיפ' משדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים דקיימא לן דקדשה כיון שיש זמן קצוב שהו' יכול לפדותה. וכל שכן בזו שבידה לפדות את עצמה עכשו. ואפשר לומר דלישנא וודאי לאו דווקא במאי דקאמ' אין בידה לגרש את עצמה שהרי בידה בוודאי להפקיעה את עצמה. אלא מיהו איברא דלא דמיא לשדה שמשכנתי דהתם ברשות הבעל' היא דודאי לפדות' עומד' אבל הכא ניהו דמציא אמר' אבל וודאי

אינה עומדת לכך אלא שיהו מעשה ידיה לבעל ושתהא היא ניזונת ולא נהיר. ובתוספות תירצו דהכא הכי מקשי' אם תמצא לומר לית' לדרב הונ'. ויש אומרי' דסוגיין לרב פפא מרי דאתקפתא ולדידיה וודאי לית לי' לדרב הונא אלא כר"ל והכי מוכח לקמן בפרק שני דייני גזירות כדבעינן למימר התם בס"ד. והאי נמי ליתה חדא דהא מקמי רב פפא אקשי לי' ר' ירמי' לר' אילא התם בידו להקדישה הכא אין בידה לגרש את עצמה. ותו היכי אפשר דתיתי כולה סוגיין דלא כהלכתא ורב אשי וכולהו אמוראי שקלי וטרו בה. ונראה לומר דאפי' לרב הונא לא קאמר אלא על מעשה ידיה שהם תחת מזונות ומינייהו קאמר שיכולת לה להפקיעה את עצמה לומר איני ניזונת ואיני עושה. אבל שאר מלאכות השנויות במשנתינו כגון טוחנת ואופה דוודאי הרי היא חייבת עליהן ואין בידה להפקיע את עצמה לעולם בלא גירושין. ואלו ר"י בן נורי קאמר יפר שמא יגרשנ' ותהא אסורה לחזו' לו לפי שאסר' עליו כל מעשה ידיה ואי אפשר לה לעשות שום מלאכ' והיינו דקשיא לן בהא דוודאי דהא אינה יוכלת להפקיעה את עצמה לעולם בלא גירושין והרי אין בידה לגרש את עצמה וזהו הנכון:

דף נט:

אלא אמר רב אשי קונמות קא אמרת קונמו' קדוש' הגוף נינהו פירש"י ז"ל קונמו' קדוש' הגוף כקדשי מזבח שהן קדוש' הגוף שאין להן פדיון. קונמות נמי אין להן פדיון וכקדשי מזבח נינהו דקיימא לן דמפקיע עצמו מידי שיעבוד. ולאפוקי קדושת דמים כגון קדשי בדק הבי' שהן אין מפקיעין את עצמן מידי שיעבוד. תדע מדאמרינן התם מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו ופרישנא טעמא גזיר' שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון דווקא משום האי טעמא הא לאו הכי וודאי מן הדין אינו צריך פדיון אלא יוצא בולא כלום. והקש' עליו רבינו תם ז"ל מאי איריא משום קדושת הגוף בלאו הכי נמי לא יהא אלא הדיוט הא קיימא לן עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו. ותו מצינו כח הדיוט חמור מכח הקדש דאלו בהדיו' אמרינן אין בעל חוב גובה ממנו ואלו בקדושת דמים אתינן למימר השתא דאינו מפקיע' מידי שיעבוד. ויש לומר דהני לן טעמא דקדושת הגוף היכא דכתבה לי' מטלטלי אגב מקרקעי דאלו בעלמא גבי הדיוט גבי מטלטלי וגבי מקרקעי ובקדושת הגוף מופקע מידי שיעבוד אבל היכא דלא כתב' לי' הכי בין בקדושת הגוף בין בקדושת דמים מפקיע את עצמו מידי שיעבוד דקדושת דמים כהדיוט וכל היכא דבהדיו' מופקע כגון היכא דלא כתב לי' אגב בהקד' נמי מופקע.

אבל היכא דבהדיוט לאו מופקע כגון דכתב לי' אגב בקדושת דמים נמי לאו מופקע אלא כקדושת הגוף:

אבל רבינו תם ז"ל סובר דכל הקד' מפקיע עצמו מידי שיעבו' בין קדושת דמים בין קדושת הגוף. ופירש ז"ל דרב אשי ה"ק דאתי השתא לתירוצי קושיין דקשיא לי' מי איכא דאלו השתא לא קדוש ולקמי' קדוש. ואלו אנן וודאי הא מקמי הכי פריקנא באומרת יקדשו ידיך לעושיהן שהקדש על גוף הידים ואהני לן למימרא דתו לא הוי דבר שלא בא לעולם. ומיהו אכתי קשיא לן עלה משום דלא הויא עיקר כוונ' בהקדש זה אלא למעשה ידיה קס"ד דאכתי הוה לי' כמקדיש מעש' ידיה וכיון שההקדש הוא על מעשה ידיה והשתא לא חאיל עליהו הקדש וודאי הוה לי' דבר שלא בא לעולם שהרי אינו מקדיש מעשה ידיה של עכשו אלא אותן שיבואו. והיינו דמקשי' מי איכא מידי דאלו השת' לא קדוש ולקמי' קדוש. ואתא רב אשי לפרוקי דלאו כדקא סלקא דעתן אלא וודאי ההקדש על גוף ידיה הוא חל וכיון שכן דהשתא לא חאיל ליכא למימר דלהוי דבר שלא בא לעולם דוודאי מה שהקדיש דהיינו גוף הידים מעכשו חל עליהן ההקדש. ומהשתא לעולם קדשי אלא שהמעש' אינו קדוש עד שתתגרש וכיון שגוף הידי' שהוא עיקר ההקדש קדוש מעכשו תו לא הוי דבר שלא בא לעולם אלא דבר שבא לעולם קרינא ביה. ואינו נכון מההיא דאמרי' לעיל. ותו אם איתי' דקדושת דמים מפקיע כי מקשי' משדה שמשכנתי לך אי נמי שמשכנתי לך לעשר שנים. ומהדרינן התם בידו לפדותה אי נמי התם לעשר שנים מיהא בידו לפדותה. לימא לי' מי דמי התם בידו להקדישה עכשו דהא קדושת דמים מפקיע. אלא וודאי ליתא ובמקומו יתבאר עוד בס"ד. ואיכא דקשיא לי' רבא אמאי לא חשיב נמי מת דמפקיע עצמן מידי שיעבוד כדאמרי' התם ביבמות בההיא איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא. וי"ל דהא חשיב לי' חמץ וכל איסורי הנאה בכלל. ומקשינן ותיקדוש מהשתא ומהדרינן אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל. ואיכא נסחי דכתיב בהו תו לא איקדו' כלל כלומר וכיון דאלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל לא תיקדוש כלל אפי' לאחר שתתגרש. ומתרצ' גזירה דילמא אתי לאיחלופי בשדה שמשכנתי לך לאח' עשר שנים כלומר דאע"ג דהשתא לא חאיל הקדש לאחר עשר שנים כשנפדית חל עליה. ואלו גבי אשה הוה מוקמינן לה אדינ' למימר' דלא חאיל עליה הקדש לעולם הוה טעו למימרא הכי בשדי. ונוסחא זו משובשת דאם כן השתא דאתינן להכי למה לי טעמא דרב אשי דקונמות קדושת הגוף נינהו מעיקרא נמי הוה יכול לשנויי לי' הכי דבדין הוא דלא תיקדוש אלא היינו טעמא דלקמיה קדוש לכי מיגרשא גזיר' דילמ' אתי לאיחלופי בשדה שמשכנתי לך לאח' עשר שני':

ורבינו ניסים ז"ל נראה שהוא מפרש דה"ק דאלו אנן מקשינן ותיקדוש מהשתא ומהדרינן אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל דלא תיקדוש כלל גזירה דילמא אתי לאיחלופי בשדה שמשכנתי לך לאחר עשר שנים. כלומר בדין הוא דמקדשא מהשתא אלא תקנתא דרבנן הויא לאפקועי לה השתא עד דמיגרשא וטעמיהו דאי הוה מוקמי לה אדין' הוה טעו ביה עלמא וסברי דלא קדשא ומדמו לה לשדה שמשכנתי לך לעשר שנים דבהנהו עשרשנים לא חאיל עלה הקדש. וכיון דסוף סוף הא אתו למישרי לה אמור רבנן מוטב ליהוי בהיתר ולא ליהוי באיסור ואתו ופקעי ליה לנדרא עד דמיגרש'. ואינו נכון דהא כי האי גוונא נמי בשדה כלומר בקונם פקע שיעבוד' לאלתר. ותו דכי האי גזירה לא אשכחן בשום דוכתא ומאי חזו רבנן דשרו הכא אטו שדה שמשכנתי לך לאחר עשר שנים. אדרבה הוה להו למימר בשדה שמשכנתי לך לאחר עשר שני' דתיקדוש גזירה אטו הא. אבל הנכון דלא גרסינן אלא ותיקדוש מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודי' דבעל דלא תיקדוש. כלומר דכיון דמדינ' מהשתא תיקדוש אי לאו מדרבנן תו ליכ' למימ' ומי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש. אלא כיון דמדינ' מהשתא חאיל היקדישא מתלי תלי וקאי וכי פקע שיעבודיה דבעל חאיל בהו הקדש. ות"ק דקאמר אינו צריך להפר דקסבר דאפי' גרשה אינה אסורה לחזור לו קסבר דאע"ג דכי לא קדיש השתא מדרבנן הוא. מ"מ כל היכא דהשתא לא קדוש לקמיה נמי לא קדוש:

ושמעינן מהא שיכול אדם להפקיע משכונה שמשכן לחבירו בקונם. וכן יכול לאסור עליו כל מה שיש לו ונפקע שיעבודו מנכסיו אבל נראין דברים שב"ד יורדין לנכסיו ומוכרין לאחרים ונותנין לזה ואם אסר נכסיו לכל העולם ב"ד כופין אותו להפקיר נכסיו על תנאי שלא יוכל זה לזכות בהן אלא בחובו ומיד שהפקיר נכסיו חל שיעבודו של זה עליהן דבת' דפקע איסורייהו חל שיעבוד' דהיאך עליהו למפרע. ואם הם שני לויין הראשון מוקדם כדינו. ואם אמר נכסים אלו דהשתא לא סגי לי' במכר או בהפקר נרא' בוודאי שב"ד מנדין אותו עד שימצא פתח לנדרו. ושמעינן מהכא דמשכונה סתם הרי היא כאפותיקי מפורש לומר שאינו יכול למוכרה ממאי מדאמרי' הכא בשדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדוש. אלמא לא קדש' אלא לכשתפדה ומינה דלהדיו' נמי אינה מוכר' דמה לי מכרה לגבוה מה לי מכרה להדיו'. והכי מוכח התם בבבא מציעא בההוא עובד' דרב מרי בר רחל דבפרק איזהו נשך וכן הלכה ותו לא מידי:

מתני' ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת כו' עד לידי שיעמום ירושלמי שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו חכמים למנותן. כלומר שיש שאר מלאכות קטנו' שהיא חייבת בהן כגון נותנת תבן לפני בקרי וכיוצא בהן. אבל לא הוצרכו

למנות אלא עיקר המלאכות. ומניקה את בנה אמרו בירושלמי לא אמרו אלא בנה אבל תאומי' לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה פי' ולמה אמרו בנה ולא אמרו את הבן דאיכא למשמע מינה נמי לאפוקי תאומי' שלא תניק בנה של חברת' כנגד מה שהיה יונק הבן ולהעלותו לו שכר או אפי' הוא בנו מאשה אחרת שלא אמרו אלא בנה. הכניסה לו שפחה לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת. שאלו שלש מלאכות ראויה לשפח' אחת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה סגיא לה לשפחה אחת בהדי ארחי ופרחי נמי. שלש אינה מצעת את המטה. ובהא נמי סגיא לי' להא בהדי ארחי ופרחי דנפישי טפי ועושה בצמר. ארבע יושבת בקתדרא. הא פרישנא לעיל דמהכא משמע דאפי' לר"ל דפליג אדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. וקסבר ריש לקיש מעשה ידיה עיקר. לאו למימרא שיהא הוא יכול לומ' איני נוטל מעשה ידיך ואיני זנך דא"כ אפילו הכניסה לו מאה שפחות היאך תפטו' ממעשה ידיה והלא הרשות בידו שלא לזונה אא"כ נותנת לו מעשה ידיה. אלא וודאי ריש לקיש לא אתא אלא לאפוקי מדרב הונא למימרא דאינ' יכולה ואף מעשה ידיה עיק' ס"ל ותקנו' קבועות הן ואינן תלויות זו בזו ובין היא ובין הוא אין יכולין לבטל. והשתא דאתינן להכי היינו טעמא דכי הכניסה לו ארבע יושבת בקתדרא דאע"ג דמדינ' נמי מעשה ידיה דבעל לפי שהאשה עולה ואינה יורדת כיון שהיא חשובה שמכנסת לו ארבע שפחות ראויה היא ליפטר וכדאמרי' נמי בגמ' שה"ה בשראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה כלומר שראויה להכניס שכן דרך בנות משפחת' שהן מכניסו' ואינן עושות מלאכה והיא עולה עמו ומסתברא דה"ה הכניסה לו כספי' דמי ארבע שפחות:

גמ' טוחנת ס"ד אימא מטחנת ואי בעית אימא ברחיא דידא:

כגון שנדרי איהי וקיים לה איהו וקסברי ב"ש הוא נותן אצבע בין שיניה קשיא לן ונהי נמי דהוא נותן מ"מ כיון דמשתעבד' היכי חאיל נדר' ולא קשיא דהכא וודאי כגון שנדרה שלא לאכול פירות אם תניק את בנה. וקיים לה איהו וקסברי ב"ש הוא נותן אצבע בין שיניה. וכיון שכן אינה מניקה את בנה שלא יאסרו פירות עליה:

דף ס.

ושמואל אמר עד שלשים יום מדפליג עלה רמי משמי' דשמואל ואמ' כל זמן שמכירה מכלל דהשתא מסתמ' קאמרינן ואע"ג דלא קים לן אי מכירה אי לא כיון דאית לי' שלשים יום כופה ומניקת'. ורב יצחק אמר ר' יוחנן חמשים יום ואפי' בסתמ' נמי וקיימא לן כר'

יצחק משמיה דר' יוחנן דקאמר עד חמשי' יום כדפסיק רב שימי בר אשי הלכתא כוותי' בהדיא ודברי הרב אלפס ז"ל צ"ת:

תנו רבנן יונק תיניק והולך כו' עד ואמר רב ששת פירוש אפי' מצות פירוש אין בי:

כתב הרב רבי משה ברבי מיימון ז"ל שבשר מהנכי שתים אסור בעשה. ונסבין למימר דטעמיה מדכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו ולא אדם ולאו הבא מכלל עשה עשה. ודברי תימא הם דאנן לית לן למידרש קראי דלא דרשי להו רבנן ויש מביאין ראי' מהא דתני' במקצת נסחי בספרי יכול יהא בשר מהלכי שתים אכלו עובר בלאו כו' לאו הוא דליכא הא עשה איכא. ואי משום הא לא אריא דהא התם נמי דאמרינן לי' להאי לישנא גבי חלב ודם ואמר רב ששת אפילו מצות פירוש אין בו ולא נקיט בלאו אלא איידי דבעי למיתני ודין הוא דאפי' בלאו יהא חייבין עליו. ואפשר לדון עליו שהוא מותר דאלו הוה אסור בשרי חלבו ודמו נמי הוא אסור דהא קיימא לן כל היוצא מן הטמא טמא. ותו אלו הוה בשרו אסור דמו נמי אף על גב דאימעיט נמי מכלל דם היו חייבין עליו משום בשר בשהתרו בו כדאמרינן התם במסכת כריתות גבי דם שרצי' שממעטינן לי' מכלל דם דאמרי' דאם התרו בו משום שרץ לוקה. והיינו מדינ' אבל לא משכחת לה דוודאי אם אית' דלשתרי הרי הוא טעון שחיטה. ובתר מית' נמי הרי הוא אסור בהנאה דגמרינן שם שם ממרים בהדי עגלה ערופה ולא שני לן בין אינו יהודי לישראל ומיהו לא נהירא האי סברא דאם כן דבשרו מותר מן הדין אמאי איצטריך מיעוטא לדמו וחלבו ותו מאי טעמא אמרינן מכאן ואילך הרי הוא כיונק שקץ ומאי שנא מבהמה טהורה. ותו היכי מייתינן לי' מעיקרא מדינא לאיסורא מבהמ' טמא' והא איכא למיפרך מה לבהמ' טמא' שכן בשרה אסור. תאמר באדם שבשרו מותר. אלא וודאי מסתברא דבשר מהלכי שתים אסור הוא ואיסורו בלאו דהא אתי מדינא מבהמה טמאה. והכי אשכחן בסיפרי בנוסחי דוקאני דלא גרסי יכול יהא בשר מהלכי שתים אכלו עובר עליו בלאו אלא יכול יהא דם מהלכי שתים והכי וודאי איתה תדע דהא בהנהו נסחי נמי דגרסינן לי' ממעטי לי' להיתרא מאך את זה. והכא מוקמינן לי' לחלב. אלא וודאי אנן לית לן אלא תרי מיעוטי אך והוא וחד מוקמינן לי' לחלב. וחד מוקמינן לי' לדם. ודקא קשיא לן כיון דבשרו אסור היכי שרינן דמו. ומאי שנא מדם שרץ. יש לומר דלא דמי דדם שרץ לא אימעיט אלא מכלל דם מדכתיב וזה לכם הטמא ובהדיא אימעוט נמי מהלכי שתים ממיעוט' דזה דכתיב אך את זה לא תאכלו. ואי משום ההוא מיעוטא הכי נמי דחייבי' עליו משום בשרו כדם שרץ. והיינו דהדר מיעטי' רחמנא הכא למישריה לגמרי. והא נמי סייעתא היא להאי סברא דאי כי קושיין תרי מעוטי בדם מהלכי שתים למה לי אלא לאו כדפרי'

והאי דמוקמי' להני מיעוטי לחלב מהלכי שתים ודמו משום דלא איתסר בקראי בהדיא אלא דמדינא הוה אתי לאיסור' חלבו ודמו. ולפום הכי מוקמינן מיעוטא לחלבו ודמו.
כך פירש מורי החכם ר' יצחק הלוי ז"ל בן אחי ר' בנבנשתי הלוי נ"ר וזהו הנכון:
לא קשיא הא דפריש הא דלא פרי' כו' עד הלכה כר' מרינוס. קשיא לן הא דאמרי' ביבמות בפרק חרש אבא שאול אומר נוהגין היינו יונקין חלב בהמה טהורה ביום טוב ואוקימנא דאיכא צערא שבת דאיסור סקיל' גזרו ביה רבנן יום טוב דאיסור לאו לא גזור ביה רבנן:
והרב אלפסי ז"ל סובר דשלש מחלוקות בדבר ר' מרינו' ואבא שאול ורבנן דפליג התם עלי' דאבא שאול ר' מרינוס סבר דבין בשבת בין ביום טוב שרי. אבא שאול סבר דדווקא ביום טוב אבל בשבת אסור. ורבנן סברי דבין בשבת בין ביום טוב אסור. והכי מוכח מדאמרינן רבנן דהתם אסור סתמא ואכול' מלת' קאי והלכה כר' מרינוס:
ורבינו תם ז"ל פירש דצער דהתם לאו צער חולי הוא אלא צער תאבון. וכדאמרי' בעלמא נשבע על הככר ומצטער עלי' מהו. והיינו דלא שרינן לי' אלא ביום טוב אבל הכא איירינן בצער חולי והיינו דשרינן לי' אפי' בשבת. וליתה מדאוקימנא להיא דהתם דאיכא צערא מכלל דבלאו הכי אסור. וכיון דבלאו הכי מיתסר ליכא למימר דשרו לי' משום צער תיאבון. ויש שתרצו דהתם ודהכא איירי במקום חולי מיהו ההיא דהתם בחולי דלאו סכנה כלל דאפי' לא הוה שתי מינה לעולם ליכא סכנה. אבל הא דהכא נהי דהשתא ליכא סכנה אבל אי לא הוי שתי מיני' לעולם וודאי איכא סכנה. והכי משמע בההוא עובדא דבבא קמא דבפרק מרובה באותו חסיד שהיה גונח מלבו ואמרו לו שאין לו תקנה אלא אם כן יונק חלב רותח שחרית. וכיון דהכי הוא דהויא מלת' דאפשר דאתיא לידי סכנה שרי לי' אע"ג דהשתא לאו סכנת' והכי מוכח התם דאמרינן כיון דאי שתי חמישי בשבת ומעלי שבתא אי לא שתי בשבתא מסתכן ומוכח התם דלאו למימרא אי לא שתי בהאי שבתא דמסתכן דהא לא שרינן לי' התם לגמרי אלא למימרא אי לא שתי לעולם:
תניא נחום איש גליא כו' עד הלכה כנחום איש גליא. פירש לאחר כו' עד שלשה ימים. ירושלמי הדה דתימא בשפירש מתוך בריו אבל בשפי' מתוך חליו לא. תנו רבנן מיניקה שמת בעלה מתוך עשרי' וארבעה חדש לא תינשא ולא תיארס עד שימלאו לה עשרי' וארבע' חדש כו' ואסיקנ' רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה עשרים וארבעה חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה כו' והוא הדין לנתגרשה כדאמרי' התם ביבמות בסתמא לא ישא אדם מינקת חבירו ומעוברת חבירו. ואע"ג דסברי רבנן אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת. התם הוא דאיתא לאבוה דממצמץ ליה בביע' וחלבא והוי בעלה נמי מה שאין כן במת ובנתגרשה והכא וודאי אפי' בשאינו מכירה איירינן. והכי

נמי אסרינן לקמן בנתנה בנה למיניקה אלמא דלאו מכירה ואפי' הכי אסור דאע"ג דלא משעבדא לי' מדינא אלא בעודה תחתיו מכל מקום כי היכי דמשעבדא לי' במכירה מפני הסכנ' דלמא לא בעי למינק אחריתי לאונקי בשכר מיהת אע"ג דאיתתא אחריתי כי האי גוונא לא מיחייבא הכי נמי אע"פ שאינו מכירה אם לא היו מוצאים אחרת משועבדת להניק אותו בשכר. והלכתא נתנה בנה למניקה או גמלתו אסורה גזירה שמא תגמול אותו והמינקת גם כן שמא תחזור בה אבל מת הבן מותר:

דף סא.

שלש אינה מצעת את המטה. הא שארא עבד' כלו' עושה בצמר אמאי ותימא לי' איית' לך איתתא אחריתי לארחי ופרחי פיר' דהא גבי שתים נמי קשיא לן אמאי לא מיפטרא דהא מציא אמרה לי' אית' לך איתתא אחריתי דקיימא בחריקאי לגמרי דעבדא לדידך ולדידי' ומהדרינן לעיל משום דאיכא ארחי ופרחי הא לאו הכי דינא הוה דתיפטר לגמרי והיינו דקשיא לן הכא אשלישית דעביד חדא לארחי ופרחי ותיקום אידך בחריק' לגמרי דעבד' לדידיה ולדידה משום דאמר לה נפשי בית' כו' עד ואח' שמצאתה לו משלו:

ארבע יושבת בקתדרא ה"ג אמר ר' יצחק בר חנינא אמר רב הונא אע"פ שאמרו ארבע יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. ולא גרסי' ומצעת לו את המטה דהא יושבת בקתדרא וליכא למימר פריסת לבדין כדפרש"י ז"ל דלא הוה לי' למנקט לישנא דמתני' ואפשר דאגב אישתבוש סיפרי דלא גרסי' לו. אבל הנכון דגרסי' לו וה"פ דר' יצחק מטתו בלבד קאמר דהכי איתה בנסחי ומצעת לו את המט' ובמתני' ומצעת את המטה:

אמר רב יצחק בר חיננא כל מלאכו' כו' עד מזיגת הכוס כי הא דשמואל מחלפא לי' בידא דשמאלא אביי מנחא לי' אפומא דכובא. רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא:

כתב ר"ח ז"ל כל הני מילי בימי ליבונה. אבל בימי נדותה אסור. ותמיהא לן מילתא דהא קיימא לן דכל זמן שלא טבלה הרי היא בנדות' לכל דבריה. ואפשר שהי' מנהג בידם שהיו טובל' בסוף נדה דאוריתא וימי ליבונה דהוי דרבנן לא הוי מחמרי בהו כולי האי הא לאו הכי וודאי לא שני לן בהו כלל. ואע"ג דאמרינן באותו תלמיד בימי לבוניך מהו אצליך. אפשר דאליהו בעי מינ' איידי דידע דההוא תלמיד לא נהג בהן כראוי אבל מדינא לא שני לן בהו כלל. ובספר היראים אמרו שלא אמרו אלא נטילת הכוס לפי שהוא דבר המרגיל אבל דבר אחר מותר. והכי מוכח מההיא דאמרי' כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואסור ליטול ממנה כוס. וכן נראה שהרי לא הוזכר איסורו בשום מקום. ודעת

רבי' נ"ר שהנטיל' אסורה בכל דבר. ומזיגת הכוס אסורה אפי' בלא נטיל' אלא אם כן הוא על ידי שנוי. וכן נראה מדאמרינן בההוא עובדא דההוא תלמיד שמא הבאת לו את הפך ונגע ביך. אלמא דהבאת הפך גופא אסור' ואע"פ שאפשר לדחות דהכי קאמר שמא מתוך שהבאת לו את הפך נגע ביך. ואנגיעה הוא דמיתסר ולא אנטילה. ובכגון זה אמרו המחמיר תבא עליו ברכה:

דף סא.

אמר רב יצחק בר חנינא אמר רב הונא הכל משהין בפני כו' עד חזאי רוח צרעת דפרחה עלי'. ומכאן יש ללמוד דסכנה היא לו ודנין אותו כעוברה שהריח' דלא סוף דבר עובר' אלא אפילו אינש דעלמא ואורחא דמלתא נקט וכאן וכאן מאכילין אותו הקל הקל ראשון עד שתתישב נפשו. הא דאמרינן אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ואע"פ שאמרו במסכת נדרים שאם נדר' שלא ליתן תבן לפני בקרו אינו יכול להפר. התם הוא במקום נדר דאע"ג דבעלמא כופה אהא עיקר שעבודא ליתי' אלא אשבע גופי מלאכות אבל שאר דברי' קטני' אע"פ שהיא חייבת לעשותן אינו עיקר השעבוד שלא יחול הנדר עליהן:

התלמידים יוצאין שלא ברשות איבעיא להו ברשות כמה ברשות כמה דיהב' לי' איהי רשות' אלא אורחא דמלתא כמה כלו' בשנתנה לו רשות סתם מן הסתם כמה הוא פטור. ומהדרינן אמר רב חדש כאן וחדש בביתו שנאמר הבא ויוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה שהיו הממונים לפרנס את המלך י"ב ששה מפרנסי' אותו בימות החמה וששה בימות הגשמים. וכולם מנו במקומן שנים והם מפרנסי' אותו כסדר הזה שהיו חדש אחד בביתם וחדש עם המלך ודרי' ליה מדכתי' הבאה והיוצאת ור"י אמר חדש כאן ושנים חדשים בביתו שנאמ' חדש יהיו בלבנון ושנים חדשים בביתו:

דף סב.

הפועלים שתים בשבת והתני' הפועלי' עונתן אחת בשבת והיינו קושיין דאף דבמתני' נמי קתני התלמידים יוצאין ללמוד תור' שלא ברשות שלשים יום והפועלים אחת בשבת אלא דבמתני' לא איירינן אלא באקראי בעלמא דומיא דתלמידי' אבל שיהא נוהג כן וודאי אינו רשאי שהרי עיקר עונתן שתי' בשבת אבל מברייתא הוא דקשיא לן דקתני דעונה דפועלים אחד בשבת ובמתני' תנן שתים. ומהדרינן דההיא אתיא בעושין מלאכתן בעיר אחרת שכן נהגו. אבל מלאכתן בעירן אינן רשאין לשנות מלאכתן בעיר אחרת דאפילו חמור ונעשה גמל אמרי' דלא:

דף סב:

ר"ע רעיא דכלב' שבוע הוה חזיתיה ברתיה כו' עד ההוא חתנך אי הוה צורבא מרבנן אדעת' דההיא מי נדרת. ואע"פ שאין פותחין בנולד הכא לאו נולד הוא דהא אההוא תנאה איקדש' אי הוי צורבא מרבנן ואלו לא הוה גמר לא הוה קידושיה קדושין דהא לא איקיים תנאיה וכיון דכן לא סגיא דלא ליהוי חתניה צורבא מרבנן דאי לא הא לאו חתניה הוא:

דף סג.

מתני' המורדת על בעל' פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת ר' יהוד' אומר שבעה טורפעיקין כו' עד שלשה טורפעיקין:

קשיא לן עלה בירושלמי הכא איתמר שבעה והכא איתמר שלשה. כלומר מאי שנא בדידה כי הוי מורדת דפוחתין לה שבעה. ובדידיה כי הוי מורד אין מוסיפין לה אלא שלש. ומפרש ר' יוסי בר' חנינא היא על ידי שחייבת לו שבע פוחתין לה שבעה הוא על ידי שחייב לה שלש מוסיפין לה שלשהר' יוסי בר' חנינא לטעמיה דמפרש בגמ' דילן מורד' ממלאכ' קאמר וא"ת תמניא הוו דמיחייבא לי' שבעת מלאכות ועונה דהכי חשבינן לה בדידיה דמפרשי' דעל ידי שהו' חיי' לה שלש מוסיפין לה שלשה. והיינו וודאי שלש דחייב לה שאר וכסות ועונה איכא למימר דעושה בצמר לא חשיב לי' דאפי' ר' יוסי בר חנינא מוד' בהא דמינה לא הויא מורדת ולא קנסינן עלה דלא הוי אלא חוב בעלמא אלא מסתיינן לאגבויי עלה דמי חמש סלעים ופוחתין אותן מכתובתה בטוב' הנאה. כשם שאם חבלה בו משלמת בו מכתובתה בטובת הנאה. ודין הוא שהרי אלו היו לה מעות ולא הי' לבעל רשות בהן כגון שנתנו לה אחרים על מנת כן רצתה נותנת לו דמי מעשה חמש סלעים ואינה עושה בצמר. מה שאין כן בשאר מלאכות שאינה יכולה ליתן לי דמי שכר שפח' שתעשה אותן ותיפטר אלא עליה לעשותן ואם רצתה תצא היא ותיטרח אחר שפחה לשכור אותן לעשותן אבל אינה יכולה להיפטר בדמים והשת' הוו להו שבעה גופי מלאכו' ועונה. ומקשינן עליה התם הגע עצמך הכניסה לו עבדים ושפחות הרי אינה חייבת לו כלום. הגע עצמך שאמר לה על מנת שאין לך עלי שאר וכסות ועונה הרי אינו חייב לה כלום כלומ' שאין לך עלי שאר או כסו' או עונ' דליכא למימר כפשטה דא"כ למאי הוי תו מורד אלא או או קאמר. ואיכא למשמע מינה דעונה דבר שבממון מקרי והיינו דמהני לי' תנאה דקיימא לן כר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים. אלא דאפשר נמי דעונה לאו דבר שבממון הוי ולכ"ע לא מהני לי' תנאה.

והיינו דקאמר על מנת שאין לך שאר וכסות ועונה ואעונה לא מהני תנאה. אבל שאר וכסות מיהא לא מיחייב לה והשתא כי הוי מורד תו ליכא טעמא דעל ידי שהוא חייב לה שלש דהא לא מחייב לה אלא חדא. והיונו דקשיא לן אטעמא דר' יוסי בר חנינא דומיא דאידך דמקשי נמי באידך טעמא דמרד דידה דעל ידי שהיא חייבת לו שבעה פוחתין לה שבעה מהכניסה לו עבדים ושפחות דתו ליכא שבע. ואיפרכ' לה דר' יוסי בר' חנינא התם. והדר ר' יוחנן מפרש לה כרב הונא דמורדת מחשמיש וטעמא דמלת משום דצערו של איש מרוב' משל אשה כדאמרי בגמר' דילן צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי אי נמי זו יצרה מבפנים וזה יצרו מבחוץ. ומיהו בגמרא דילן לא אתפרש טעמא' דר' יוסי בר חנינא ונקטו מינ' רבוותא ז"ל דלאו הלכתא כוותי' ואפשר דטעמי' משום דלדידה איכא למקנס טפי כו מרדה דלאו אורחא אי נמי אפשר דטעמי כדמפרש איהו גופי'. אע"ג דמקשינן ענה בירושלמי אפשר דקסבר ר' יוסי בר' חנינא דקנסא דרבנן מעיקרא הוה מהאו טעמא איידי דחיובא דיד' נפיש במורדת לגמרי מדהוא מורד לגמרו. וכיון דתקון רבנן לא פלוג בתקנתויהו ואפי' במורד' אי מורד באחד מהן קנסוהו כשיעור הזה: **ועד מתי הוא פוחת והולד עד כנגד כתובתה. ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יחזור ויגבה ממנה** פי' כנגד כתובתה לאו דווקא אלא לאפוקי מדר' יוסי דקסבר דאפי' כנגד מה שאין לה פוחת וגובה ממנה לכתשזכ' בנכסי' לעולם ואפי' נפלו לה אחר שנתגרשה דחוב הוא עליה וכל אימת דאית לה פרע לי' נקט כנגד כתובתה למימרא דווקא כנגד מה שיש לה עכשיו ומשום דרוב נשים אין להם אלא מנ' מאתים ותוספת ונדוניא והכל בכלל כתוב' כדפרישנא לעילי. אבל וודאי הוא הדין דאפי' מנכסי מלוג הוא פוחת ואפי' נתנ' לה אחר במתנה על מנת שאין לבעלה רשות בה שהרי הוא כשכר שבת דמדר' יוסי נשמע לרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן עלי' דר' יוסי אלא שאין פוחתין כנגד מה שאין לה אבל כנגד כל מה שיש לה פוחתין. והכי אמרי' בירושלמי מהו לפחות מן פרה פורנין דידה נשמענה מן הדא רי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שאם תיפול לה ירושה ממקום אהר. פי' לא אמרו חלא ירושה דבר שאינו מצוי הדה אמר' אפילו לפחות מן פרה פורנין דידה ופחות. כלומר לא נחלקו חכמים אלא שאין פוחתין לה כנגד ירושה דבר שאינו מצוי הא כנגד כל מה שיש לה פוחתין. וכן אחר שנפלה לה ירושה מודים חכמים שפוחתין לה ממנ' כשנפלה בעודה תחתיו. אבל בארוסה נראין דברים דכיון דלא שייך בנכסי' לא פחתינן לה אלא כנגד כתובתה. וכן דעת רבי נר"ו:

ומסתברא דהא דפחתינן לה שבעה דינרין בכל שבת ושבת לאו שבעה דינרין דמי טובת הנאה בכתובתה קאמרי' דנפישי להו משבעה דינרין דכתובה גופה. אלא שבע' דינרין ממש וכן בנכסי מלוג כשפוחתין לו מהן אין פוחתין לו מהן מלבד הפירות אלא כמות שהן. ואם יש לה נכסים שאין לבעלה רשות בה אי שמחל לה בעל' פירות נראין הדברי' שנותנין לו מהן שבעה דינרין ואע"ג דהשתא הני שבעה דינרין עדיפי לה טפי מדתנן הכי סתמא שבעה דינרין משמע דלא שני לן בהו כלל. דאי לא תימא הכי בשבעה דינרין דכתובה גופה נמי איכא למיפלג בינייהו דהא לא שוו דזימנין דהיא ולדה והוא זקן וראוי' שתב' לידי גביית כתיבתה ואלו אתו לזבונה בטובת הנאה מזבני מינה טפי. אלא קנסה דידה הוא ולדידה הוא דקנסו רבנן ואע"ג דלדידיה עדיפי ליה הני שבעה דינרין מהני לדיד' כולהו שוו להו דהא מסרינן לי' בידי' ואי בעי מגרש לה והוה חזיא למשקל נכסי מלוג וכתובתה ופסדא מינייהו שבעה דינרין לכל שבת ושבת ולפיכך רואין אותה לעולם כאצו נתגרש' והשתא שוו להו כולהו. ואע"ג דבדידיה כי הוי מורד תנן מוספין נה על כתובתה שלש דינרין בשבת ולא יהבינן להו לדידה נאלתר אלא לתוספת כתובה. התם הוא משום דלא יהי' אלא מתנה דקא יהיב לה אחר מי לא מיקני לבעל לאכילת פירות והרי מה שקנת' אשה קני בעלי'. הכא נמי חשבינן לה דכוותא ומסתיין דמוספינן לה אכחובת' ולאו למימרא דתיזבון בהו קרקע. והכי מוכח לישנ' דמוסיפן לה על כתובתה וצ"ת:

גמ' מורדות ממאי רב הונא אמר מחשמי' המע' ר' יוסי בר' חנינא אמר ממלאכי'. פי' רב הונא אמר מתשמיש אבל ממלא לא הויא מורדת דרמינן עלה האי קנסא אלא מגבין אותי דמי שכר שפח' אחת שתשמשנו ופוחתין צה מכתובתה בטובת הנאה כנגד שכר זה כשם שאם חבלה בו שזה ממון גמיר הוצא שהיא חייבת לו. ואע"ג דבקנסא דמתני' לא פחתינן לה מכתובתה אנא שבעה דינרין ממש. התם הוא קנסה אבל הכא תשלומין. ר' יוסי בר' חנינא אמר ממלאכה כלומר דבמורדת ממלאכה נמי קנסינן לה למפחת לה שבעה דינרין לבד ממאי דמגבינן לי' מינ' דיהבינן לי' מכתובת' בטוב' הנאה כנג' דמי שכר שפח. א' שתשמשנו ותעש' לו מלאכות שהיא חייבת אבל ליכא למימ' דלר' יוסי בר' חנינא דסבר מורדת ממלאכה כיון דקנסינן לה בכולי האי לא יהבינן לי' תו דמסתייה שבעה דינרין בכל מילי דאם כן נתתי דבריך לשיעורין יצא שוי קנסה לכילהו וזימנין נמי אפשר דלא סגי לי' בהכי לשכר שפיה אחת. וכל דכן למאי דאמרי' להא סברא דר' יוסי בר חנינא דאמרינן דאיהו הוי נמי מורד ממלאכה באומר איני זן ואיני מפרנס ואי אמרת דהשתא נמי יהבינן לה מיניה שלשה דינרין למזונות ופרנס' הא וודאי אפשר

דלא ספקא ולא נהיר דיהבי רבנן קצב' למזונהא אלא וודאי כל כמה דצריך לה. ותו דהא פרישנא דהני שלש' דינרין דקנסינן לי' לאו למימרא דיהבינן להו לדידה אלא שהן לתוספת כתובתה והכי דאיק לישנא דקתני מוסיפי' נה על כתובת'. אלא וודאי אליבא דר"ו בר' חנינא כיון דקסבר דמורדת דהויא ממלאכה למימרא דלבר ממאי דמגבינן לי' מינה כנגד שכר שפחה אחת קנסינן לה בפחת שבע' דינרין. והיינו פלוגתייהי דרב הונא סבר דתו לא קנסינן לה בקנסא אחרינא. ומיהו ר' יוסי בר' תנינא גיפי' לא אמר אלא בשאר מלאכות חוץ ממעשה ידי'. אבל במורדת במעשה ידי' בהא לא קנסינן לה אלא דמגבינן לי' מינה ופחתינן לה מכתובתה בטובת הנאה דמי מעשה חמש סלעים שאינו אלא כתוב כדפרישנא במתני':

ונפום מאי דקס"ד השתא דויקא ממלאכה הוא דהויא מורדת. אבל מתשמיש לא הויא מורדת למימרא דקנסינן לה למפח' לה מכתובתה אלא דמשמתינן לה. ואיברא דתמיהא מילת' דאפי' במשמעת קולה על עוסקי תשמיש ודמקשטא לי' תכא ומקשטא לי' פומא תנן לקמן דיוצאה בלא כתובה. ובדין הוא דיכלינן למיקשי מינה. ואמסקנא הא אמרינן דמתשמיש כולי עלמ' לא פליגי דהויא מורד' כי פליגי ממלאכ' ולמאי דמסקינן דמתשמיש וודאי מורד' היא הוא הדין דקולני' נמי חשבינן מורדת. אבל ר' טרפון סבר לקמן דקולנית גרע' דמכשרת עצמה ואונה מונעת עצמה לו ומרובה עמו על עיסקי תשמיש והא כסיפא לי' מלתא טפי דשמעו שכניה וראוי' לאלתר להפסוד כתובתה ומיהו בתר התראה:

תנן וכן המורד על אשתו כו' עד והא אמר רב כל האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. קשיא לן ותיקשי נמי לרב הונא דאמ' מתשמיש הויא מורדת ולא ממלאכה. מ"ש מיני' דידיה דחשבינן לי' מורד באומ' איני זן ואיני מפרנס. ואפשר לומר אליבא דר' הונא הא לא קשיא דמורדו של איש קשה משל אשה כשהיא מורדת אפשר לו לכופה בדברים ושוטי' ומזונותי' וכיוצא בזה בכפיית הבעל לאשתו. ותו דהא מגבינן לי' מינה דמי שכר שפחה. אבל כשהוא מורד במזונות ופרנסה זה אי אפשר לה שלא תאכל עד שתבא לב"ד ויכפוהו ויהיו חייה תלויים לה. ומהאי טעמא נמי אפשר דאמרי' דכשהוא מורד כופין להוציא וליתן כתובה וכשהיא מורדת לא אמרי' תצא בלא כתובה דמרדו קשה ממרדה שהיא אסור' באחר והוא מותר באשה אחרת. והא דאמרינן נמי וכן היא שנדרה שלא תארוג בגדים נאום לבנה תצא שלא בכתוב' אע"ג דקסבר רב הונא דממלאכ' לא הויא מורדת. י"ל ה"מ בשאר מלאכות שיש בהו דין ממון וכדאמרינן דמגבינן לי' מינה בכדי דמיהן. אבל בהא דלית בה דין ממון ובמקום נדר דליכא תקנתא אחריתי דין הוא

דתיפוק בלא כתובה. וכי תימא אמאי לא אקשינן נמי לרב הונ' דאמ' מורדת מתשמיש דידי' אדידי' דהא אמר רב הונא לעיל האומ' אי איפשי אלא הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. והיינו מורדת מתשמיש י"ל בדין הוא דמצי לאקשוי ואקשי לרבי יוסי בר' חנינא איידי דנקט טעמא דאיני זן ואיני מפרנס. ולרב הונא נמי איכא לפרוקי כדמפרקינן לדידי' דאמרי' ולאו לאימלוכי בה בעי. ואיכא דגרסי ולאו לאימלוכי בי' בעי' ופירשו שנמלכין בו ונותנין לו זמן המלכה. ובאותו זמן מוסיפין לה ואם לא חזר בו יוציא ויתן כתובה. וליתי' להאי פירושא דעד אימת יהבי לי'. וכי תימא שלשים יום שכן זמן ב"ד שלשים יום כל כי האי גוונא וודאי הוה להו לפרושי לה בגמ' בהדיא. ותו דקא מתמ' עלה דמלתא דקאמר ולאו לאימלוכי בי' בעי מכלל דפשיטא מילתא והא מנא לי'. אבל הגרסא הנכונה ולאו לאימלוכי בה בעי, כלומר אע"ג דהוי דינא נמי להוציא וליתן כתובה נמלכין בה אי בעיא דלא תיפוק ונכפייה בהכי דנוסיף לה שלשה דינרין בכל שבת ישבת ואי ניחא לה למיקם בהכי תיקום ואי ניחא לה נמי ובעיא למיפק כייפינן לי' נמי לאפוקה. והשתא אתיא שפיר הא דמתמהינן עלה ולאו לאימלוכי בה בעי דהא וודאי מילתא פשיט' הוא דבדידה תליא מילתא. ואפי' לרב הונא נמי דקסבר דמורדת לא הויא אלא מתשמיש בדידה נמי תלי' מלתא ואי לא בעי למיפק לא נפקא אלא כופין אותו לזונ' כיון שהיא שרוצה בכך ואינה רוצה לצאת. ומיהו אפי' לר' יוסי בר חנינא דקסבר דממלאכה הויא מורדת ה"מ ממלאכ' השנויות במשנתנו אבל לא בשאר מלאכות. והא דתניא כופה אותה ליתן תבן לפני בקרו. לאו בכפי' ממש קאמרינן אלא כפיה בדברים וכיוצא בעישוי זה שהבעל כופ' את אשתו וכדאמרי' אין הבעל כופה את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוסקת. וההיא דאמרי' נמי לעיל נדרה שלא להניק את בנה ב"ה אומר כופה ומניקתו אליבא דרב הונא דקסבר דממלאכה לא הויא מורדת, ולכולי עלמ' נמי אין עיקר הלשון בכאן כפיה ממש. אלא לומר שאין הנדר חל וכעין אותה ששנינו בנזירות חומר בנשים מבעבדים שהאיש כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו לו' שנדרי אשתו קיימין כל זמן שלא היפר לה. אבל בעבדו אינו כן שאין צריכין הפרה כל עיקר אלא אומר לו טול אכול טול ושתה שאינו חל כלל. וכן אותה שאמרו קונם הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו למימרא דכיון דמשעבדא לי' לאו כל כמינה דקא מפקע לי' לשיעבודי' מינה ולא חל הנדר ולא בעו הפרה כלל:

דף סג:

ורבותינו חזרו ונמנו מכריזין עלי' ארבע שבתות פי' חזרו ונמנו שלא ימתינו לה כל כך לפחות לה שבעה דינרין בכל שבת אלא ממתיני' לה ארבע שבתו' בלבד ומודיעין אותה שאם לא תחזור הפסידה כל כתובתה. ואם חזרה בה מוטב ולא הפסידה כלום והכי סבר' דרבוותא ז"ל ואם לא חזרה בה שובר' כתובת' לאלתר ויוצאה וכן היא בירושלמי. אבל נראה לומר דלרבותינו נמי בהנהו ד' שבתות פוחתין לה מכתובת' שבעה דינרין בכל שבת דמודו רבותינו בפחת מתני' אלא שהוסיפו דבתר ד' שבתות הפסידה כל כתובתה לאלתר דאל"כ אתיא לאיערומי דאזלה ומימרד' תלתא שבי וברביעי הדרה וא"כ מה הועילו חכמי' בתקנתן אלא לאו וודאי וודאי כדפריש'. ואפשר לומר לפי דבריהם שאם חזרה במרדה הפסידה לאלתר כל כתובתה שאין נותנין לה ארבע שבתות אלא פעם ראשונ' לפי שהתקינו להפסיד כל כתובתה לאחר ארבע שבתות אלו לאלתר תקנו להודיע אותה ולהכריז עליה ולהמלך בה אבל אם חזר' פעם אחרת לקלקול' שוברת כתובת' ויוצא' ולא נהיר. והא דאמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו כלו' דמדקא בעי שבתות אלמא דכינופי' בעינן לפרסומי מלתא והאי דמשמע לן דשבתות ממש קאמר ולאו שבועי מדקתני זו אחר זו דאי שבועי לא הוה בעי למיתני הכי דמסתמא הכי משמע רצופות. אי נמי הוה לי' למיתני שלשים יום אבל שבי איידי דאיכא שאר יומי דשבועו דקא מפסקי איצטריך לי' למיתני דדווקא זו אחר זו:

אמר לי' רב חייא בר יוסף לשמואל כו' עד דגבר' רבה אמרה ניהלי' ומנו רבי חנינא. גרס' דרבוותא ז"ל ואיהו כמאן סבר כי הא דאיתמר רבה אמר רב ששת הלכה נמלכין בה רב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה ואין נמלכין בה:

הרב ר' יוסף הלוי ז"ל פי' נמלכין בה כתנא קמ' דפוחתין לה שבעה דינרין בכל שבת ושבת ויש לה זמן להמלך ולחזור בה. ורב הונא אמר רב יהודה דאמר אין נמלכין בה אתיא כרבותינו שהרי בארבע שבתות שוברת כתובת' ויוצאה. ולפום הכי סלקא להו הלכתא כרבותינו דהא כולהו הכי סברי לה לבר מדרבא. ולא נהיר האי פירושא דא"כ גנובי גנבי למה להו דקאמרי לה שמעתא באפי נפשה הוה להו למימר בהדי' רבא אמר רב ששת הלכה כמשנתינו ורב הונא בר"י אמר הלכה כרבותינו. ותו רב הונא בר יהודה כיון דלמפסק הלכתא אתי לא הוה לי' למימר האי לישנא הלכה אין נמלכין בה דהוה לי' כמ"ד אין הלכה כמשנתינו ואלא כמאן. ואין ספק שעיקר כוונת זה הלשון נראה דרבא ורב הונא בר יהודה תרווייהו שוו להו בעיקר פסק הלכתא כמאן או כמתני' או כרבותינו ובר מן דין נמי פליגי בהמלכ' אם נמלכין בה אם לאו:

והרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל פי' הלכה נמלכין בה והדבר תלוי ברשות' אם רצתה דנין לה כמשנתינו ופוחתין לה שבעה דינרין בכל שבת בין לא חזרה בה בין שחזרה בה הפסידה בשבתות שעמדה במרדה לפי חשבון זה ולא יותר ואם רצת' כרבותינו דנין לה כרבותינו ונותנין לה ד' שבתות ואם חזרה בה לא הפסידה כלום ואם לא חזרה בה שוברת כתובת' לאלתר ויוצאה ולפיכך נמלכין בה במה היא רוצה שתידון. ורב הונא בר' יהודה דקאמ' אין נמלכין בה לומ' שאין תלוי ברשותה כלום. ומיהו הא וודאי לא מכרעא מדרב הונא בר' יהודא דס"ל כמאן אי כתנא דמתני' או כרבותינו. ומסתברא מסתמא דמלתא דהכי סבר לה רב הונא כרבותינו דאתו בתר מתני' ותיקון לה הכי ואפי' רבא נמי מסתברא דסבר לה הכי כרבותינו אלא דקאמר דאפי' רבותינו מודו בהכי דברשותה תליא דאי לא אלא רבא דאמר כמאן לא כמתני' ולא כרבותינו אלא וודאי סביר' ליה לרבא דמודו רבותינו בהכי וברשותה תליא מילתא ולא קאמר לי' לרב נחמן דהא בורכא אלא איידי דקסבר רב נחמן דהכי הלכתא והכי הוא דדיינינן לה ולא תליא מלתא ברשותה כלל אמר לי' רבא דהא בורכא דאפי' רבותינו מודו דברשת' תליא מילתא. והיינו הא דאמרינן עלה ואיהו כמאן סבר כלומר דקאמר דההיא דרב נחמן משבשתא והא מנא לי' הא אדרב' הא לרבותינו לפום פשטא דווקא משמע דדיינינן לה הכי ולאו דתליא ברשותה כלל ומייתי לה מדרב ששת דקאמ' לה רבא משמי' ואין נמלכין בה וליכא מאן דאמר לה אלא רבא בלחוד וכולהו פליגי עליה והאי פירושא אתי לפום ההיא סברא דרבוואתא ז"ל דקסברי דאליבא דרבותינו אי הדרה בהני ד' שבתות לא הפסידה כלום והיינו דאיכא למימר דנמלכין בה כמאן ניחא לה דדיינינן לה אבל לפום אידך פירושא דפרישנא לעיל ליכא למימר הכי דהא אמרן דאפילו לרבותינו בהני ד' שבתות נמי הפסידה שבעה דינרין בכל שבת ושבת אע"פ שחזרה בה וכיון דכן ליכא למימר תו לאימלוכי בה דמה מהני לה דהא מכל מקו' הא פסדהשבעה דינרין בכל שבת ושבת. אבל לפי שטה זו אפשר לפרש דבין רבא בין רב הונא בר יהודה משמי' דרב ששת כלהו אית להו דוודאי הלכה כמשנתינו. אלא דרבא סבר דהלכתא בהא מיהת כרבותינו דנמלכין בה לומר שולחין לה מבית דין בתי הוי יודעת שאם תעמדי במרדך פוחתין לך מכתובתיך שבעה דינרין. אם חזרה בה לאלתר מוטב ולא הפסידה כלום ואם לא חזרה פוחתין לה מכתובת' שבעה דינרין בכל שבת וכל זמן שלא נמלכו בה ב"ד לא הפסידה כלום. ורב הונא בר יהודה פליג עלי' למימרא דאפילו בהא לית הלכתא כרבותינו אלא הלכה כמשנתינו ותרווייהו שוו להו דהלכתא כמתני' אלא דפליג אם נמלכין בה. ולפום האי פירושא לא מכרעא מלתא שפיר הלכתא כמאן דהא רב' ורב הונא בר יהודה ורב ששת אית להו דהלכתא

כתנא קמא דמתני'. ורב נחמן בר רב חסדא ורב נחמן בר יצחק ור' חנינא גברא רבה אית להו הלכתא כרבותינו. ורמי בר חמא נמי משמע דסבר לה כרבותינו דמפרש לה למילתייהו ותו משמע נמי פשט' דמלתא דההיא דרבא דחוי' היא דאהדרי' רב נחמן בר יצחק ואמר לי' מאי בורכא ובגמ' נמי מתמיהין עלה ובעינן מיני' מאי טעמא אמר הכי אלא דקאמ' מיתלי באשלי רברבי ומנו רב ששת למימרא דמיני' שמיע לי' ומיהו פשט' דסוגיין משמע דהלכתא כרבותי' כדבעינן נמי למימר קמן ומיהו איכא נוסחי אחריני דכתיב בהו איפכא בדרבא אין נמלכין בה ובדרב הונא נמלכין בה ואיכא נסחי אחריני דכתי' בתרווייהו נמלכין בה. ואיכא נמי דכתיב בהו בתרווייהו אמר רב הונא אמר רב יהודה אמר רב ששת הלכה נמלכין בה דמשמע דלא פליג כלל אדרבא ומיהו נוסחא דרבוותא ז"ל כדכתיבנ':

היכי דמי מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא לי' ומצערנא לי' אבל מאיס עלי לא כפינן לה מר זוטרא אמר כפינן לה פירשו רבוואתא לא כפינן לה לפחות לה אפי' בעודה תחתיו שבעה דינרין בכל שבת ושבת. אלא כל זמן שהיא תחתיו לא הפסידה כלום והרשות בידה לחזור בה:

וכן אם נתאלמנה לא הפסידה כלום. אבל וודאי אי בעי לגרשה קודם שחזרה בה יוצאה בלא כתובה דלאו כל כמינה דמפקעא לי' לשיעבוד' מינה. אבל כל זמן שלא נתגרשה לא הפסידה כלל:

מה שאין כן במורד' שהיא לעול' כנגד ימי מרד' הפסיד' שבעה דינרין בכל שבת ושבת בין שלא חזרה בה בין שחזרה בה. ומיהו לישנא וודאי לא נהיר לפום האי פירושא דמאי רבותא דאמרת לא כפינן לה. והרי הפסדה כנגד שכרי שהרי הבעל רשאי לפוטר' בלא כתובה כלל. מה שאין כן במורדת שלא הפסידה לעולם אלא לפי חשבון שבעה דינרין בכל שבת ושבת. ותו כיון שהוא רשאי לפוטר' בולא כלום נתאלמנה אמאי אית לה יוצאה בגירושין לית לה יוצאה באלמנו' אית לה הא מנא לן. ומיהו לפום נוסחי דכתי' בהו אבל אמר' מאיס עלאי לא כפינן לי'. איכא לפרושי הכי למימרא דודאי בין במורדת בין באומרת מאיס עלאי שורת הדין היתה בשתיהן להפסיד כתובתן לאלתר. וכל דכן הוא מהא דמנינן לקמן דיוצאות בלא כתובה. אלא דבמורדת דאמרה בעינא לי' ומצערנא לי' כלומר רוצה אני בו אלא שרצוני לצערו שלא לשמש עמו כל זמן שהוא רוצה מכיון שהיא רוצה בו חסו חכמים עלי' שלא להפסיד' כל כתובתה לאלתר ולפוטר' בולא כלום. ולהטיל שלום ביניהן קנסוה לפחות מכתובתה שבעה דינרין לכל שבת ושבת שמא תחזור בה. והיינו כפי' דידי' שיותר משהיא רוצ' הוא רוצ' לגרש' אי לאו

משום כתובת' וכפינן לי' דלאו כל כמיני' לפוטר' לאלתר בולא כלו' אלא אינ' מפסדת בשבת אלא שבעה דינרין. אבל מאיס עלאי שהיא אומרת שאינ' רוצ' בו כלל שהוא מאוס עלי' ואין דעת' סובלתו לא כפינן לי' דכיון דאמר' מאיס עלאי תקנתא למאיסותא ליכא. ומסתמא תו לא הדר' בה ומוקמינן לה אדינא והרשות בידו לפוטר' בולא כלום והפסיד לאלתר כל כתובתה בין בגירושין בין באלמנות ואע"פ שחזר' בה בעוד' תחתיו הפסיד' הכל לאלתר ותו לי' לה תקנתא. ומר זוטרא אמר אפי' אמר' מאיס עלאי כפינן לה במורדת למימרא דבהאי נמי לאו כל כמיני' לגרש' ולפוטר' בולא כלום אלא פוחתין לה שבעה דינרין לכל שבת. ומיהו תמיהא לן מילתא טוב' ראיה דמייתינן בגמרא מדהו' עובדא ואכפי' מר זוטרא ונפק מינ' רב חנינא מסורא ודיחוי' דדחינן ההיא סייעתא דשמיא הויא מאי קאמר. ולפום ההוא נוסחי דכתיב בהו לא כפינן לה נרא' לפרש כפשוטן של דברים דבמאיס עלאי לא כפינן לה למקנס לה משום מרד תשמיש כלל. דכיון דמאיס עלה ביאת' אסור ובני' פגומין שהרי הן בני תשע מדות דכתי' בהו וברותי מכם המורדי' והפושעי' בי ואלו הן בני אנוס' בני שנוא' בני נדוי בני תמור' בני מורדת בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוביא בני חצופ' קא חשיב חד מינייהו מיהת מורדת. ודקאמרי בעינא לי' ומצערנא לי' ליכא לפרושי דהיכי דמי אי דבעיא לי' בהאי שעתא הרי היא כאש' דעלמ'. ואי דלא הוה בעיא לי' בההיא שעתא אלא דאנס לי' היינו בני אנוסה. אלא וודאי היינו דקאמר' מאיס עלאי. ואיכא נוסחי דכתיב בהו בני מריב' ולא נפקא לן מינה מידי דהא קא חשיב בני שנוא והוא הדין לבני שנואי. והיינו דלא כפינן לה כלל ואלו הוה קים לן וודאי דקושטא קאמר' ראוי היה לכופו ולהוציא. וליתן לה כתובת' אלא מן הדין אינה נאמנת וכיון שכן שורת הדין הית' להפסידה כמורדת אלא דמשום איסורא חיישינן שמא קושטא קאמר' הילכך לא כפינן לה ואין נזקקין להם כלל שאנו מסלקין עצמנו מן הדין מפני חשש איסור שבו. מר זוטרא אמ' אפי' אמרה מאיס עלאי כפינן לה כמורדת להפסידה מכתובתה דמוקמינן לה אדינא דלא מהימנא ופסד' לה מדינ' כמורדת ואלו לאיסור' לא חיישינן דילמא אזלה מינה מאיסותא דאי לא לא הות הדרה בה משום האי כפי' דפחת כתובתה. הוה עובד' ואכפי' מר זוטרא ונפק מינה רב חנינא מסורא ש"מ דאזל מינה מאיסותא. ולא היא ההיא סייעתא דשמיא הואי. אבל בעלמא חיישינן עלה דמסתמא תקנתא למאיסותא ליכא דילמא לא הדרה בה מדעתה ולא כפינן לה כלל וזה נראה נכון:

כלתיה דרב זביד אימרד' הות תפיסה חד שירא הוה יתיב אמימר ומר זוטרא ורב אשי ויתיב רב גמד' קמייהו ויתבי וקא אמרי מרד' הפסוד' בלאותי' קיימין כו' עד מבעיא

בעי לי' רבא ולא פשיט פירש"י ז"ל דמאיס עלאי הוה קאמר' דאי במורדת הא פרישנ' במתני' דבכל מאי דאית לה פחתינן מינה אלא התם מורדת דאיידי דפחתינן לה שבעה דינרין בכל שבת הוה לי' כשכר שבת ותשלומין דמצערו ויהבינן לי' מכל מאי דאית לה. אבל אמר' מאיס עלאי איידי דפסדה כל כתובתה לאלתר אסתפקו להו בבלאותי' קיימין. ותמיה מלתא דהא מר זוטרא גופי' הוא דאמר לעיל דאפי' אמרה מאיס עלאי כפינן לה ואף בזו לא הפסידה כתובת' אלא פוחתין לה כמורדת. ואפשר דמר זוטרא סבר לה כרבותינו דסברי דבד' שבתות שוברת כתובתה ויוצאת. ולדידי' מאיס עלאי ומורדת חד דינא אית להו ותרווייהו פסדן כתובת' לאלתר אחר ד' שבתות והאי נמי אחר ארבע שבתות הוה והכריזו עלי' ושלחו לה מב"ד ואפשר דאליבייהו הוא דקאמר. והיינו לפום שטתייהו דלעיל דסברי דאמרה מאיס עלאי הפסידה כתובתה. ודלא כפירושא דפרישנ' לעיל דמאיס עלאי לא הפסידה כלום. ותו נמי קשיא לישנא דאמרינן אימרדא ומסתמא מורדת משמע ואי בדלא אמר' בעינא לי' וכו' הו' להו למימר בהדי' מאיס עלאי. אבל הפירוש הנכון דבמורדת ממש איירינן ואליבא דרבותינו. ואע"ג דפרישנא במתני' דפוחתין לה כנגד כל מה שיש לה. הני מילי אליבא דמתני' דפוחתין לה בכל שבת ושבת שבעה שהוא כתשלומין כדפרי' לעיל. אבל אליבא דרבותינו כיון דפסדה כל כתובתה אחר ארבע שבתות לאלתר נסתפקו בבלאותי' ואמימר ומר זוטרא ורב אשי כולהו כרבותינו סבירא להו. והא דבעי רבא מרדה הפסידה בלאותי' קיימין אליבא דרבותינו הוא דקא מיבעיא לי'. והא דאמרי' הוה תפישה חד שירא פירש"י ז"ל מעיל שהכניס' לו בנדוניתא והיינו נכסי צאן ברזל. ויפה פירש דאי בנכסי מלוג ליכא למימר הא דאמרינן עלה דלא תפיסה לא יהבינן לה דתפיסה לא שקלינן מינה דכולהו בחזקתה קיימי וכמאן דתפוסה חשבינן להו וכן דעת רבי' נ"ר. אלא וודאי מנדוניתא היה ואפי' בבלאות נדונית' נסתפקו אם הפסיד' הקיימין. אבל דנכסי מלוג אע"ג דלא תפיסה יהבינן לה את שהן קיימין:

דף סד.

והשתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דתפיסה לא שקלינן מינה דלא תפיסה לא יהבינן לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא. פי' דתפיס' אחר שנתגרשה לא שקלינן מינה. אבל קודם לכן אם קדמה ותפסה הרי הבעל יכול להוציאמידה קודם שתתגרש שהרי יש לו לאכול פירותי'. והא דאמרי' דמשהינן לה תריסר ירחי אגיטא. ליכא לפרושי לה במורדת גמורה ואליבא דמתני' ולמימרא דמשהינן לה תריסר ירחי

אגיטא אחר שכלת' כל כתובתה לפי חשבון פחת שבעה דינרין בכל שבת ואלו חזרה בה בתוכן לא הפסידה כלום. דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתן הרי הרשות בידה לצער אותו כרצונה והוא שתחזור בה בתוך י"ב חדשים אלו אחר שכלתה כל כתובתה ולא הפסידה כלום. אלא לפום פירושא דרש"י ז"ל דמוקים ליה להאי עובד' דמאיס עלאי מפרש לה נמי במאיס עלאי דבהא איידי דהפסידה כל כתובתה לאלתר תקון לה רבנן דמשהינן לה תריסר ירחי ואלו הדרה בה לא פסדא כלום. וכי תימא אכתי לדידן נמי מה אהנו לן רבנן כל יומא ויומא הדרה בהכי. יש לומר דבמורדת גמורה כיון דאמרה דבהכי ניחא לה לצעוריה אע"ג דבעיא לי' איכא למיח' דלמא כל יומא ויומא נמי הדרה לצעוריה. אבל בהא דאמרה דמאיס עלאי אלו הדרה בה דאזל מינה מאיסותא תו ליכא למיחש עלה דכיון דאזל מינה מאיסותא לאו מלתא דעבידא דאתי הוא. וכי תימא נחוש להערמה דלמא בעיא לי' ובעיא לציעורי' ואמרה דמאיס עלה משום דיכלה למיהד' בה בהני תריסר ירחי. איכא למימר אנן לא בתווני דליב' יתבינן. וכל אינש ואיניש לפום מימרי' הוא דקא דינינן לי'. ותו כולהו אינשי לאו דינא גמירי וכל דכן נשי. ומיהו לפום שטתא דילן דמוקמינן לי' להאי עובדא במורדת גמורה ואליבא דרבותינו דבתר ד' שבתות הפסידה כל כתובתה דכיון דפסדה כל כתובת' אחר ארבע שבתות לאלתר נתנו לה זמן שנים עשר חדש שלא יוכל לגרש' ולפוטר' בולא כלום. ודקא קשיא לן אם כן מאי אהנו לן רבנן כל יומא ויומא נמי הדרא לצעוריה. יש לומר דכי משהינן לה תריסר ירחי לאו למימרא דאלו הדרה בה לא הפסידה כלום אלא לומר שלא הפסידה כל כתובתה ואינו יכול לגרשה ולפוטרה בולא כלום אלא הפסידה לפי חשבון פחת שבעה דינרין בכל שבת ואם לא חזרה בה בתוך י"ב חדש הרי הפסיד' כל כתובתה. וכן נראה שאם נתגרשה מדעתה ואחר כן באה לבית דין שהפסידה הכל והוא שיהא אחר ארבע שבתות לא אמרו אלא שאם בא לגרש' על כרח' לא כל הימנו לפוטר' בולא כלום עד אחר י"ב חדש:

ברם צריך את למילף היכא דהדר' בה מגו הני תריסר ירחי. והוא הדין אליבא דמתני' היכא דהדרה בה מקמי דפחת' כל כתובת' אלא מקצת' מה תהא עלי' שהרי לקיימא אינו רשאי דקא קיימא לן כרבי מאיר דאמר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנ' הרי זה בעילתו בעילת זנות. וכיון דכן מצי מענה לעולם או דילמא אמרה לי' או כנוס או פטור. ומסתברא דהא מלתא פשיטא הוא דמצי מענ' לעולם שהרי מעשי' הרעים גרמו לה והיא נתנה אצבע בין שיני' תמן אמרו כפא דחק נגרא בגוי' נישרף חרדלא. אי נמי גירא' בגירי' מיקטל מדויל ידי' משתלם. ולענין מתנ' שנתן להבעל יש מן הגאונים ז"ל שהם סבורים שאפילו בזו שלא הפסידה נכסי מלוג הקיימין ואפי' נכסי צאן ברזל

בשתפשה מתנת' הפסיד' ואפי' תפשה כדאמרי' לעיל דלא אקני לה אלא אדעת' למיקם קמי' אדעתא למשקל ולמיפק לא אקנו לה ולית' דההוא טעמא לא אתמר אלא בלבושא וכיסווא דלא אקני לה אלא איידי דמחייב לה ולאו מדעת' דנפשי'. וכיון דכן השתא דלא מיחייב לה שמין לה דהא לאו למתנ' גמור' הות. אבל במתנ' גמור' אדרב' אמרינן אי לאו דעבד' לי' נייח נפש' לא הוה יהיב לה מתנה. אטו מאן דיהיב מתנ' לחברי' ולבתר הכי אינם בהדי' ולא מיתבא דעתי' מיני' מי איכא למימר דתיהדר מתנתי' דאדעתא דהכי לא אקני לי' הא וודאי מילתא פשיטא הוא דלית'. ותו דהא דאמרי' לעיל תוספת כתוב' ככתוב' למאי נפקא מינ' למורדת. ואם אית למ' לי למיתי עלה מהאי טעמא השתא מתנ' דבתר הכי פסדא תוספ' מיבעיא אלא וודאי דווקא תוספת מהאי טעמא דדינא ככתובת' אבל מתנ' דעלמא לא. אבל לדידן אתיא שפיר ההיא דלעיל דאף על גב דאליבא דמתניתין לא צריכא למימר דאפילו במתנה דעלמא נמי אמרי' דפחתינן לה מינה כ"ש תוספת. איצטריכא לה למימר אליבא דרבותינו דפסדה כל כתובתה אחר ד' שבתות לאלתר דאע"ג דמתנה דעלמא או דבעל לא פסדה דאפי' נכסי מלוג לא פסד' תוספ' פסדה דתוספת כתובה ככתובה ומיהו הא דאמרי' דתפישה לא שקלינן מינה דלא תפישה לא יהבינן לה הני מילי במטלטלין שיש בהן דין תפישה. אבל בקרקעות אם נכסי צאן ברזל הם הבעל נוטל כל השבח כול' שהשביחו ואפי' יוקרא וזולא ונוטל כל המותר על הסך שקבלן עליו. ובגוף הקרקעות נראה שבחזקת שניהם עומדין ויחלוקו כדאמרי' בבבא בתרא בנפל הבית עליו ועל אשתו ואין ידוע אי זה מת ראשון והללו באין לירש והללו באין לירש ובעינן עלה בגמרא בנכסי צאן ברזל היכי עבדינן. ותני אבוה דר' אפוטוריקי יחלוקו והלכה כדבריו. וכן כתבו הגאונים ז"ל. וכן דעת רבינו נ"ר. ואם נכסי מלוג הם אעפ"י ששנינו הבעל שהוציא הוצאת על נכסי אשתו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. אמרו הגאונים ז"ל שאין כן במורדת ולא במאיס עלאי אבל נוטל במה שהוציא בהן כיורד לתוך שדה חבירו ונטעה ברשות שהוא נוטל כשתלי אותה העיר. ובוודאי אפי' למה ששנינו במטלטלין שתפשה דלא שקלינן מינה אינו מדין' תפישה כמו שכתבנו במקומן במסכת נזיקין בפרק שנים אוחזין בס"ד אלא הכרע' היתה לדונם כן מן הספק נראה שהמורדת לא הפסיד' אלא מה ששנינו בה בפי' זהו שבע' דינרין בכל שב' ושבת או כרבותי' אבל דבר אחר לא הפסידה ממה שחייב לה בעלה כגון מזונותיה ורפואתה ופרקונה לא הפסידה כלום. אבל רשאי ליטול מזונותיה כנגד שבעה דינרין בכל שבת ואם לא ספקו לו משלמין לו מכתובתה לשבעה דינרין. ואם נתאלמנה דינה כאשה דעלמא. אבל אחר שכלתה כל כתובתה נראין דברים ג"כ שהפסידה כל תנאי

כתובה. ותמה ממה שאמרו בירושלמי שהפסידה מזונותיה והא איכא מאן דאמר מזונות דאורייתא ואם כן מאי טעם הפסידה ואנו אין לנו אלא מה ששנו במשנתינו ואלו אשה שנשבי' אחר שכלתה כל כתובתה ואין שם נכסי מלוג הרי הדבר פשוט שאינו פודה. ואם יש שם נכסי מלוג והרי הוא אוכל פירות ומן הדין אינ' מפסדת מהם כלום אליבא דרבותינו כיון דמפסדת כל כתובתה אחר ד' שבתות לאלתר והרי היא צריכה לפדות. נראין דברים שמעכבין על ידו שלא לאכול פירות מכאן ולהבא. אבל פירות שאכל נראה דאפי' אליבא דרבותינו מה שאכל אכל. והוי יודע דבכולה סוגיין לא אמרינן אלא אי כפינן לה או לא כפינן לה אי נמי כפינן לי' שלא לגרשה ולפוטר' בולא כלום לאלתר או לא כפינן לי'. אבל לכופו ליתן גט על כרחו זה הדבר פשוט שאין כופין אותו לעולם ובפירוש שנינו במסכ' נדרים שלש נשים יוצאת ונוטלת כתובה האומרת טמא' אני לך השמים בני לבינך נטולה אני מן היהודים חזרו לומ' שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת כו' נטולה אני מן היהודי' יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים והא התם דאתי' מחמת טענה ואסרה נפשה אכולי עלמא חיישי' לשמא עיניה נתנה באחר כל דכן בעלמא וכ"ת התם הוא דיהבינן לה כתובה ולפום הכי הוה חיישי' להכי אבל הכא דפסדה כתובה לא. הא ליתא דאם כן במשנה אחרונה לימרו יוצאות בלא כתובה ובהכי סגיא לן. ותו כיון דחיישי' לשמא נתנה עיני' באחר כי פסדה כתובה מאי אהני לן וכי אין אשה עשויה ליתן עיניה באחר ולהפסיד מנה מאתים. ותו דהא דאמרינן התם הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ ואם מתחילה נתכוונה לכך מבקשין ממנו. והא התם דמאיס עלה דאפילו מחיים נדרה מיניה ואפילו הכי אמרינן דלא כפינן לי' וכי תימא התם מבקשים ליתן כתובה ולפוטרה שנינו ומשום כתובה הוא דקאמר מבקשין. הא ליתא דהא איכא מאן דאמר דאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם והילכך כתובה ליכא שומרת יבם דפסדה לה לעולם הילכך אחליצה גופ' הוא דקאמר דמבקשין. ותו תנן לקמן בהדיא ואלו שכופין אותן להוציא. ומפרשינן לה בגמרא דקאמרה לא הוינא בהדי' והיינו מאיס עלאי ואפילו הכי דווקא בהני הוא דכופין אבל אחריני לעולם אין כופין דאם כן הוה להו למיתני נמי ואפילו תימא דהא מפסדה כתובה. והני לא מפסדן מכל מקום הוה להו למיתני לה ומדקתני ואלו אלמא דווקא הני ותו ליכא דהא מתני' דהתם לא קתני אלא כפיה ואלו כתובה לא קתני. ותו דאמרינן בפרק הניזקין וכי תימא כי היכי דתקון לה רבנן כתובה מיניה ליתקנו לי' כתובה מינה אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו. ותו דאמרינן נמיבירושלמי בריש פרק אעפ"י רוצה הוא ליתן כמה כדי שלא תחזור בה ויכולה היא ולא כן תני האיש

אינו מוציא אלא לרצונו. מעיקה לי' והוא מגר' לה. אלמא לעולם לית לה תקנתא דמגרש לה אלא בהכי ולעולם אין כופין אלא או לפסולות או לבעלי מומין. ותו גרסינן בירושלמי בפ' אלמנה ניזונת אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול והוינן בה המדיר את אשתו כו' יוציא ויתן כתובה. ומפרקי' שמענו שמוציא שמענו שכופין פ' אתמהה למימרא דהא לא קשיא דאף על גב דתנן התם יוציא ויתן כתובה לאו למימרא דכופין אותו לגירושין עצמו ליתן גט על כרחו אלא מוציאין ממנו כתובתה ומבקשים על הגט. וזה כלל גדול כל מקום שלא אמרו חכמים כפיה אלא יוציא ויתן כתובה שאין כופין על הגט אלא להוציא הכתובה מידו ומבקשים על הגט והרי דברים קל וחומר אם המדיר את אשתו אין כופין אותו. והוא הדין למדירה מתשמיש שאף בה לא הזכירו כפיה אלא יוציא ויתן כתובה. כל שכן במורדת אע"ג דאמרה מאיס עלה דהשתא כי הוי איהו מורד אין כופין לא מיבעיא תו למורדת. וזה כלל גדול בדין האיש אינו מוציא לעול' אלא לרצונו. ולענין הלכתא ופסק' דשמעת' אסכימו רבוואת' ז"ל למפסק הלכתא כרב הונ' דאמ' מורדת מתשמיש אבל ממלאכ' לא הויא מורדת. וסוגיין כוותי' מדאמרי' היכי דמי מורדת ופירשו מרד תשמי' דאמרי' בעינן לי' ומצערנא לי' אלמא מורדת סתמא מתשמי' משמע מדלא אמרי' היכי דמי מורדת מתשמיש. ותו מדבעא נמי רב חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש הוא ולא משמע לי' דממלאכה קאמר. ואיהו נמי דבעא מינה לקמן מה בין מורד למורדת אמר לו צא ולמד משוק של זונות ולא אהדר לי' טעמא אלא מורדת משתמיש. ותו דהא קיימא לן כשמואל דאמר באומר איני זן ואיני מפרנס דעד שכופין אותו להוציא. כפוהו לזון ואין כופין להוציא וליתן כתובה. וכיון דקאמר דב"ד כופין אותו במזונות ויורדי' לנכסיו וזנין אותה וודאי פשיטא מילתא דלא עבדינן לי' פחת ולא כפיה אחרת כלל. והשתא אפי' בחיי נפש שלה אמרינן דאין כופין אותו בכפיה אחרת. כ"ש הוא במלאכות שלה הילכך וודאי שמואל אית לי' דלא הוי מורדת ממלאכה אלא מתשמיש ובדין הוא דכלינן למקשי מינה לר' יוסי בר חנינא דאמר מורדת ממלאכה אלא דלא רמינן גברא אגברא ולא מקשינן לי' מדרב אלא איידי דאית לתירוצא כדמפרקינן ולאו לאימלוכי בעי וכן הלכה:

אמר רב טובי' בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת כו' עד לא קשיא כאן דתבע הוא כאן דתבעה היא דאמ' רב תחליפ' בר אבימי אמר שמואל תבע הוא נזקקין לו תבעה היא אין נזקקין לה פירוש ומתניתא בשתבע הוא ולפיכך נזקקין לו. וההיא דשמואל בשתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם דהא דומי' דארוס' קתני ובארוס' וודאי כשכותבין עליו אגר' מרד דווק' בשאינו רוצ' לא לפטו' ולא לכנו' שאלו היה רוצה

בא' מהן וודאי פשיט' הו' דתו אין כותבין עליו אגר' מרד ואפ"ה אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אין נזקקין לו דקס"ד השתא דכל שתבעה היא אין נזקקין לה:
והוינן בה במאי אוקימנ' להא דשמואל בשבעה היא האי כותבין אגרת מרד על אריסה לארוסה מיבעי לי' והוא הדין לאידך דמיבעי לי' נמי למימר דאין כותבין אגרת מרד לשומרת יבם:
מ"ש שומרת יבם דלא אמרי לה זילי דלא מיפקדת. ארוסה נמי אמרי' לה זילי דלא מיפקדת. ומהכא משמע דליכא למימר ארוס שעביד לי' נפש' ולא שומרת יבם אלא וודאי תרווייהו חד דינ' אית להו מדלא מפלגי' בהו השתא כלל ומקשינן מהא אהא ואף על גב דתנן במתני' וכן המורד על אשתו דאלמא כי היכי דאיהי הויא מורדת איהו נמי הוי מורד מתשמיש ולא אמרי' לה זילי דלא מיפקדת שניא מתני' דאיחייב בעונה. ומיהו אכתי קשיא מהא דאמרינן התם הנודרת הנאה מיבמ' בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ ולא אמרינן לה זילי דלא מיפקדת. ואיכא למימר דהוא הדין דיכיל לאקשויי מינה ואמסקנא הא ליתי' להאי טעמא אי נמי אפשר דשאני התם במקום נדר דכיון דקיימא לן דתו לית לה תקנתא אי אפשר לעגנה לעולם ולא נהיר דהכא נמי הא פרישנא דאיהי לא בעי לא לחלוץ ולא ליבם והרי הוא מעגנה וליכא למימר במקו' נדר שאני דמאי שנא אלא כדפרישׁ':
אלא בבאה מחמת טענה כו' כלומר אלא ארוסה מאי טעמא נזקקין לה דהא וודאי הכא הוא דינא כדאמרינן כותבין אגרת מרד לארוסה דאתיא מחמ' טענה דאמרה בעינ' חוטרא לידא ומרא לקבורה. ולאו דווקא דהא בעיא איהי למיטען. אלא כלומר דאיכא האי טעמא ואפי' היו לה בנים שאינה יודעת אי זה כשר הכי נמי בבאה מחמת טענה דכיון דפרישנא דהוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם לאו כל מיניה דמעגין לה ולעולם לא שני לן בין ארוסה לשומרת יבם והשתא דאתינן להכי מסקנא דדחי לי' האי פירוקא תו ליכא לפרושי להההיא דשמואל כדפרישנא תבעה היא והוא אין רוצה לא לחלוץ ולא ליבם. דבהא וודאי כופין אותו דומיא דארוסה דחשבינן לי' וודאי מורד בשאינו רוצה לא לפטור ולא לכנוס אלא דשמואל הכי קאמר תבעה היא ליבם והוא אינו רוצה אלא לחלוץ אין נזקקין לו דבדידי' תלא רחמנא וברשותיה הוא ואי בעי חליץ ואי בעי מיבם וכיון דכן תו ליכא לאוקומי להההיא דשמואל דאמר כותבין כו' בשתבעה היא ליבם והוא רוצה לחלוץ דאם כן אפי' בארוס נמי דכוות' שתבע' היא לכנוס והוא רוצה לפטור אין נזקקין לו אלא אודי ואידי תבע הוא ולא קשיא כאן לחלוץ כאן ליבם דאמר ר' פדת אמר ר"י תבע ליבם אין נזקקין לו תבע לחלוץ נזקקין לו פי' תבע ליבם והיא רוצ' לחלוץ אין

נזקקין לי תבע לחלוץ נזקקין לו פי' אפילו היא רוצה ליבם נזקקין לו. ומתנית' בשתבע לחלוץ ודשמואל מיירי בשתבע ליבם ואידך דשמואל הכי קאמר תבע הוא כלומר לחלוץ נזקקין לו תבעה היא כלומר לחלוץ אין נזקקין לה כשהוא רוצה ליבם שאין כופין אותו לחלוץ לעולם כשרוצה ליבם. ופרכינן מאי שנא ליבם דלא דאמרי' לי' זיל נסי' אתת' אחריתי לחלוץ נמי נימא לי' זיל נסיב אתת' אחריתי והוא הדין דהוה יכ"ל לאשקייי מאי שנא שומרת יבם מארוס' באריס' נמי נימא זיל נסיב איתתא אחריתי דהא פרישנא לעיל דלא שני לן בינייהו. אלא דכי קאמר הכי למאי כי' הוה לי' לאסוקי וודאי לכדאסקינ' השתא למימרא דהאי טעמא לית' בארוסה דליכא למימר זיל נסיב אתתי אחריתי דיכול למימר ההיא הוא דקא בעינא דלא משכחנ' אתת' אחריתי דמיתבא דעתאי מינה. ואפי' היה לו אשה אנן לא אמרי' לי' איידי דקא בעית הא זיל נסיב אחריתי בתרי קאי ולאו משום אינסובי איתתא בלחוד:

ונקטינן מינה דליתיה להאי טעמא נמי בשומרת יבם דיכיל למימ' בשומר' יבם נמי אחריתי לא יהבו לי דקא מיתב דעתאי מינה דלא מפלגינן בהו כלל כדאמרינן נמי השתא. וכיון דכן הכי עדיפא לי' למקשי דנקט עיקר טעמ' דמילתא דהיינו אחריתי לא יהבי לי דהוה לי' למנקט נמי אלו אקשי לי' מאריסה ואלים אלומי לקושי' מינה ובה. ומעיקרא נמי אקשי לי' בק"ו דהשתא ליבם דקא בעי לי' אמרי' דליזיל לנסוב אתתא אחריתי כל דכן לחלוץ דהא סוף סוף הא לא בעי לה להך. וכיון דכן מאי איכפת לי' תו ליזיל לנסוב אחריתי אלא דאפי' לחלוץ ליתיה להאי טעמא דאע"ג דלא בעי לה גרמ' לי' דאיהו בעי למנסב אתת' ולא משכח אחריתי משום דאגידה בה ואפי' מהאי טעמא כותבין עליה אגרת מרד והשתא הא דאיהו סוף סוף לא בעי לי' משום גרמ' דמפסדא מיניה אחריתי חשבינן לה מורדת כל דכן ליבם דקא בעי לה ואיהי מעכב' דהוי דינא דחשבינן לה מורדת דליכא למימר זיל נסיב אתתא אחריתי דיכול למימ' אחריתי לא יהבו לי דמיתבא דעתאי מינה בר מהך ובוודאי דקל וחומ' הוא כדפי'. ולא גרסינן הכא נמי כמה דאגיד' בי אחריתי לא יהבו לי דהא פרישנא תבע ליבם והיא רוצה לחלץ והילכך הא לא אגידה ביה שהרי רוצה לפטרו ואפילו אתית לפרושי תבע ליבם והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם דהשתא איכא למימר ה"נ כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבי לי אכתי תיקשי לן אמאי לא מתרץ לה דה"ק תבע ליבם והיא רוצ' לחלוץ והיינו טעמא דרוצה לחלוץ והיא רוצ' ליבם נזקקין לו דבדידיה תלא רחמנא והוא הרי אינו רוצה ליבם. וכי תימא אכתי מה איכפת לי' אי לא בעיא לחלוץ ליזיל לינסב אחריתי כמה דאגידה ביה אחריתי לא יהבו לי'. אבל תבע ליבם והיא רוצה לחלוץ אין נזקקין לו דכל כמה דלא נשאת לא

משתעבד' לי' ואמרי' לי' זיל נסיב איתתא אחריתי וליכא למימר כמה דאגיד'בי' אחריתי לא יהבו לי' שהרי רוצה לחלוץ ולפטרו. אלא וודאי לא גרסינן אלא ה"נ לימא זיל נסיב אתתא אחריתי והכי איתה בכולהו סופרי וכדפרי' דבתבע לחלוץ הוא דאיכא למימר כמה דאגיד' בי דהא סוף סוף איהו לא בעי לה אלא דגרמ' לי' דלא משכח אחריתי אבל הכא איהי הוא דקא בעי וקאמר דאיכפת לי' משום דלא משפחש אחריתי דמיתבא דעתי' מינה דאלו הוה משכח אחריתי דמיתבא דעתי' מינה כי הא וודאי לא איכפת לי' מינה. ומיהו איהו הוא דמהימן והיינו דשבקי לארוסה גופה דלא אקשי מינה כלומר מאי שנא שומרת יבם מארוסה ונקט עיקר טעמא דהוה קאמר אלו הוה מקשי מארוסה דהיינו טעמא דאחריתי לא יהבו לי דהכי וודאי הוה קאמר מאי שנא שומרת יבם דלא אמרינן לי' זיל נסיב אתת' אחריתי ארוס' נמי נימא לי' זיל נסיב אתתא אחריתי אלא דאמר אחריתי לא יהבו לי ה"נ אחריתי לא יהבו לי ולהכי שבקה ונקט עיקר טעמא דהוה לי' למנקט נמי כי הוה מקשי מינה ואלים לי' אלימי נמי לאקשי מיבמ' כדאמרן. ומיהו הא נמי לאו טעמא דצריכה להתברר היא דאפי' משכח אחריתי יכול למימר לא משכחנ' דמהגנא לי ומיתבא דעתאי מינ' ואפילו אי נסיב אתתא ואפילו כמה נשי נמי לא נפקא לן מינה מידי דאכתי אחריתי קא בעי. אלא דאנן הוה אמרינן לי' מאי איכפת לך מהא זיל נסיב אחריתי דעלמא בתריקא' אי לאו דיכול למימר לא משכחנ' אחריתי דמהגנ' לי ומיתבא דעתאי מינה כדפריש':

אלא אידי ואידי שתבע ליבם ולא קשיא כו' עד דתנן מצות יבום קודמת כו' פירוש דמתניתא כמשנה ראשונה דסבר דמצות יבום קודמת ומשום הכי נזקקין לו. אבל ההיא דשמואל כמשנה אחרונה דאמרינן מצות חליצה קודמת והיינו דקאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. ור"י נמי דמשום ה"ק תבע ליבם אין נזקקין לו תבע לחלוץ נזקקין לו. אבל אליבא דמשנה ראשונה דתבע לחלוץ אין נזקקין לו תבע ליבם נזקקין לו. וכי תימא אם כן למה לי הך תירוצא לישני לי' כפירוקא קמא כאן לחלוץ כאן ליבם. מתניתא ליבם ומשום הכי נזקקין לו אבל לשמואל לחלוץ אין נזקקין לו וכולהו כמשנה ראשונה. אי נמי לימא אידי ואידי שתבע לחלוץ ומתניתא כמשנה אחרונה לפום הכי נזקקין לו ודשמואל כמשנה ראשונה דוודאי עדיפא לן דאתי' הא דשמואל כמשנה ראשונה דהוא אליבא דהילכתא איכא למימר דשמואל לחלוץ לא מצית אמרת דהא דומיא דארוסה אמר ואי לחלוץ מאי שנא שומרת יבם. אפי' ארוסה נמי דכוות' שהוא תובע ניתן גט לפוטרה אין כותבין עליו אגרת מרד. אלא וודאי דשמואל לא מיתוקמ' אלא בשתבע ליבם. ומיהו וודאי אכתי הוי יכול לשנויי לי' כדשני כאן לחלים כאן ליבם. מתנית'

בתובע לחלוץ ודשמואל בתבע ליבם כדשנין ואליבא דמשנה אחרונה. אלא דהשתא בתר דשמיע' לן משנה אחרונה ומשנה ראשונה לא ניחא לן לאוקמי תרווייהו מתניתא ודשמואל דלא כהלכתא. ואיכא מאן דאמר דהא כולי עלמ' הוא דתבע לחלוץ נזקקין לו כדחזינן סברא דגמרא מעיקר' דמצי למימר כמה דאגיד' בי אחריתי לא יהבו לי ואנן לית לן למידחי להא דר"י אלא מהיכריחא ואי מהיכריחא דקיימא לן כמשנה ראשונה הא לאו היכריחא היא אלא למשמע מינה דתבע ליבם נזקקין לו. אבל אפשר דאפי' למשנה ראשונה תבע לחלוץ נזקקין לו בהא לא פליגי וכולי עלמ' היא דיכול למימר כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי. אלא דביבם פליגי דלמשנה ראשונה דאית להו מצות יבום קודמת אית להו תבע ליבם נזקקין לו. והוא הדין לחלוץ דאע"ג דמצו' יבום היא הקודמת מכל מקום בדידיה תלא רחמנ' וברשותיה הוא יאהי מינייהו דקא תבע נזקקין לו. אבל למשנה אחרונה כיון דקסברי דמצות חליצה קודמת תבע ליבם אין נזקקין לו אלא אם כן תבע לחלוץ אע"ג דדכוות' בארוסה כשתובע לפטור בגט אין נזקקין כי שאני גט דברשותי' תליא מילתא והרי הוא יכול לגרשה על כרחה לזורקו לתוך ביתה או לתוך קלתה מה שאין כן בחליצה שאי אפשר לו לכופה לחלוץ. ואם אית' להאי סברא אם כן אליבא דמשנה ראשונה דקיימ' לן כוות' הכי הלכתא דבין תבע ליבם בין תבע לחלוץ נזקקין לו לעולם לכל דבריו. וכ"ת והא פרישנא לעיל דלא נאדי מפירוקא דפריך כאן לחלוץ כאן ליבם אלא כי היכי דלא ליתוקמ' תרווייהו כמשנה אחרונה ודלא כהלכתא דהשתא מיהת אתיא חדא מינייהו והיינו מתניתא אליבא דהלכתא כמשנה ראשונה ואם אית' להאי סברא אכתי לא היה לי' לזוז מיני' מהאי טעמא אלא דכי מקשינן מאי שנא ליבם מלחלוץ לימא לי' דאתא כמשנה אחרונה ואתיא ההיא דשמואל בתבע ליבם ואליבא דמשנה אחרונה כדקא אתיא נמי השתא ומתניתא בתבע לחלוץ וככולי עלמא בין למשנה ראשונה בין למשנה אחרונה. הא לא קשיא דהאי אוקמת' ניחא ליה כיון דהשתא אסיק אדעתי' משנה ראשונה ומשנה אחרונה יהא סוף סוף לא סגיא לי' בדלא אתיא חדא מינייהו דלא כהלכתא הכי עדיפא לי' לאוקמי תרווייהו בחדא שיטת' בתבע ליבם. הכי פשט' דמתניתא נמי בתבע ליבם. אע"ג דנהי הכריחא היא. ואע"ג דקתני נמי ארוסה דמיירי וודאי בתבע לכנוס ונימא דחדא דומיא דאידך קתני דאיכ' למימ' מידי אירי' הא כדאיתא והא כדאית' ולא אתיא מתניתא למימר אלא דבכולהו איכא מרד והא לאו היכריחא הוא אלא בדשמואל דקאמר כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגר' מרד על שומרת יבם דהא וודאי מדקאמר כותבין אהא ואין כותבין אהא וודאי לא סגיא לי' אלא חדא דומיא דאידך כדפרישי' לעיל אפילו הכי מחוורתא דמילתא כדפרישנא

דכולה מתניתא בתבע ליבם. ואיכא מאן דפליג ואמר דכי היכי דבארוס בשתובע לגרשה לא הויא מורד, ה"ה נמי בתובע לחלוץ דכל תובע לפוטרה והיא אינה רוצה סברא היא דלא הויא בהכי מורדת. אלא דאליבא דמשנה אחרונה בלחוד הוא דכיון דמצות חליצה קודמת ומצות יבום קרובה לאיסור רואין כאלו אין כאן אלא מצות חליצה אהא דינא היא דכפינן לה דכיון דלא סגיא לה אלא בהכי אמאי לא יחלוץ לה מהשתא כי לא ניחא ליה דאגידה ביה. אבל אליבא דמשנה ראשונה כיון דאיכא נמי מצות יבום מצות חליצה במקום גט קיימא וכי היכי דתובע לגר' ארוסתו ואינה רוצה לא חשבינן לה מורד. ה"נ תובע לחלוץ דכל תובע לפטור והיא אינה רוצה אין נזקקין לו. אבל אין הדברים מוכרעין לדחות סברת הגמ' וטעמא דאמרינן כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי והדבר צריך תלמוד:

והרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל כתב דכי קים לן השתא אליבא דמשנה ראשונה דהוא אליבא דהלכתא דכי תבע ליבם נזקקין לו. ה"מ בשהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם דאיכא למימר כמה דאגידה ב' אחריתי לא יהבו לי. אבל:

אלו היתה היא רוצה לחלוץ אין נזקקין לו. וכ"ת אם כן דכוות' נמי הא דאמר ר"י אליבא דמשנה אחרונה בשאינה רוצה לחלוץ ולא ליבם ואם כן אפי' כי אמרי' דמצות חליצה קודמת כיון דהיא אינה רוצה לא בזו ולא בזו אמאי אין נזקקין לי לימא כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי יש לומר אפילו הכי כיון דמצות חליצה קודמת וכי קא תבע ליבום שלא כדין תבע אין נזקקין לו כלל. ולפי שיטתו נראה שהוא סובר דאליבא דמשנה ראשונה תבע לחלוץ נמי נזקקין לו דכיון דאיהי אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם מה לי הכי מה לי הכי הא וודאי איכא למימר כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי דהכי ליכא למימר כולי האי דשלא בדין קא תבע דהא בדידיה תלא רחמנא. וכן הוא מפרש דרבי פדת משמיה דרבי יוחנן תבע ליבם והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אין נזקקין לו תבע לחלוץ והיא אינה רוצה גם כן לא בזו ולא בזו נזקקין לו. ומקשינן עלה מאי שנא הא מהא דהא בתרווייהו איכא מימר כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי ולא מצי לתרוצי דתבע ליבם והיא רוצה לחלוץ קאמר. דדומיא דאידך נקיט עליה מה אידך בתובע לחלוץ והיא אינה רוצה לא בחליצה ולא למיאון אף בתובע ליבם נמי שאינה רוצה לא בחליצה ולא ביבום דאי לא תימא הכי למה לי דנקט תובע לחלוץ כלל כולה הוה יכול למינקטי' בתובע ליבם. ואם היא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם נזקקין לו. ואם היא רוצה לחלוץ אין נזקקין לו אלא כדכתיבנא ולבסוף כי מוקמי לה אליבא דמשנה אחרונה מפרשינן לה דה"ק תבע ליבם והיא אינה רוצה לחלוץ ולא ליבם אין נזקקין לו דכיון דשלא כדין

תבע. תבע לחלוץ נזקקין לו אע"פ שהיא רוצה ליבם דכיון דמצות יבוסקרובה לאיסור רואין כאלו אין כאן אלא מצות חליצה. ואיכא למימר נמי כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי ומוקמינן לברייתא ושמואל תרווייהו בתבע ליבם והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם ומתניתא כמשנה ראשונה ודשמואל כמשנה אחרונה. ואם תאמר אם איתה כדקאמר רבינו ז"ל לוקמינהו לתרווייהו אליבא דמשנה ראשונה דהוא אליבא דהלכתא. ומתנית' בתבע ליבם והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם לפיכך נזקקין לו. ודשמואל בתבע ליבם והיא רוצה לתלו' לפיכך אין כותבין אגרת מרד עליה דליכא למימר כמה דאגידה בי אחריתי לא יהבו לי דהא לא אגידה ביה שהרי רוצה לחלוץ. איכא למימר דאי משום הא לא איריא דלפום האי שיטתא לא סגיא בדלא אתיא דשמואל כמשנה אחרונה ודלא כהלכתא ממאי מאידך דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל תבע הוא נזקקין לו כו'. ולפום האי שיטתא תבע הוא מאי ניהו בשאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם בין שהוא תובע לחלוץ או ליבם הרי היא אינה רוצה לא בזו ולא בזו. ודכוות' נמי תבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם ובהא אמאי אין נזקקין לה הא וודאי יכולה למימר בעינא חוטרא לידא ומר' לקבורה. דאע"ג דמעיקרא היה משמע לן הכי תבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם הא פרישנא דאמסקנא כיון דמשמע לן טעמא דבאה מחמת טענה וודאי לא קיימא. אלא וודאי דשמואל כמשנה אחרונה וה"ק תבע הוא לחלוץ אע"פ שהיא רוצה ליבם נזקקין לו כדאמרן דלמשנה אחרונה כיון דמצות יבום קרובה לאיסור רואין כאלו אין כאן אלא מצות חליצה וכפינן לה דלא תהוי אגידה ביה. ודכוות' תבעה היא לחלוץ והוא רוצה ליבם אין נזקקין לה דבדידי' תלא רחמנ'. ומחוורתא כלישנא קמא דלא שני לן כלל בין שומרת יבם לארוסה והכי צורת' דשמעת' אלא וודאי כי היכי דארוס' חשבינן לי' מורד' כשתבע לכנוס והיא אינה רוצה ה"ה לשומרת יבם כדכתיבנא הילכך כללא דמילתא אליבא דהילכתא דתבע ליבם אע"פ שהיא רוצה לחלוץ נזקקין לו (נ"א אפי' לחלוץ אינה רוצה נזקקין לו) ואפש' דה"ה לחלוץ אבל תבעה היא לעולם אין נזקקין לה אלא אם כן הוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם. והא דכולי עלמא היא בין למשנה ראשונה בין למשנה אחרונה דבדידי' תליא מילתא אי בעי חליץ אי בעי ליבם, למשנה אחרונה בהדיא איתא הכ' דאמר שמואל תבעה היא אין נזקקין לה ואי בשאינו רוצה לא לחלוץ ולא ליבם ליתה דהא מציא אתיא מחמת טענה אלא וודאי בשרוצה באחת מהן וכדאמרי' דברשותיה תליא מילתא. ואליבא דמשנה ראשונה נמי דהיא אליבא דהילכתא אמרי' לה ביבמות משמיה דרב דאין כופין אותו אלא דהיא קודמת למצו'. וכי אתו לקמיה דרב אמר לי' אי ניחא לך יבם דבדידך תלא

רחמנא אם לא יחפוץ האיש הא חפץ מיבם ואי לא ניחא לך חלוץ ורב יהודה נמי אמר אין כופין. וההוא עובדא דאמרינן לקמן בההוא גברא דנפלה לי' יבמה ביה חזאי ואתא לקמיה דר' חנינא ואמר ליה מהו למיחת ליבום'. אמר ליה אחיו נשא א"י אמר לה ברוך המקום שהרגו ירד אחריו. לאו משום משנה אחרונה אלא שהיו חוששין שמא לא תעלה עמו וירד להשתקע עמה. אבל ההיא דתני התם בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה בחליצה ובהבאת שלום ובהפרת נדרים. הא וודאי אתיא כמשנה אחרונה והכא אית' התם בדוכתא בפר' ב"ש דבר קפרא אתי' כאבא שאול דתניא אבא שאול אומר הכונס את אשתו לשם נוי לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה. אבל לרבנן לעולם ידבק ביבום והיא מצוה מן המובחר. ומיהו אע"ג דאמרינן תבע ליבם נזקקין לו אבל היה יבם שאינו הגון אין נזקקין לו והכי אמרינן התם ביבמות מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר כי ישבו אחים יחדיו וסמיך ליה לא תחסום שור בדישו. ומהכא איכא למשמע להו תרווייהו דכי הוה הגון חוסמין לה וכופין אותה ליבם. וכי לא הוי הגון אין כופין אותה כדאמרי' התם ודברו אליו שמשיאין אתו עצה ההוגנת לו. ובפ' מצות חליצה אמרי' ההיא אתתא דאתאי לקמיה דר' חייא בר אבא אמר לה בתי עמדי ליה אמרה לי' אימ' ישיבתה זו היא עמידתה ממונא הוא דחזא לי' ובעא למכלייה מינה אמ' לה בתי לא ניחא לך אמר לי' לא א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונס' וכן בת חמו' דרב פפא נפלה לפני יבם שאינו הגון לה ועבדו לי' הכי אלמא במקום יבם שאינו הגון לה אין כופין אותה וכן הלכה:

דף סד:

מתני' המשרה את אשתו על ידי שליש כו' הכא נמי צא מהם מחצה לחנוני והשתא הוה לי' דרבי יוחנן בן ברוקא דאמר ככר בפונדיון לוג והיינו ששה בצים וחצי' דהיינו שלש בצים לבית המנוגע וחני חצי' דהיינו ביצה ומחנה לפסול בה את הגוי'. אבל לר' שמעון הככר שלישית הקב שהוא ח' בצי' חצי' ד' בצים לבית המנוגע וחצי חצי' דהיינו ב' ביצים לפסול כו' אשתכח דשיעורא דר' שמעון נפיש שהרי ככר שלו גדול משל ר' יוחנן בן ברוקא אבל לענין עירוב אכתי דר"י בן ברוקא נפיש דהא דר' יוחנן בן ברוקא הוי לוג דהוא ששה בצים ודר' שמעון שתי ידות של ככר של שמנה בנים והיינו חמשה בצים ושליש. וקיימא לן כר' יוחנן בן ברוקא כדאמרי' התם אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון מארבע סאים בסלע מזונו ליום ולילה. והא כתיבנא לה במסכת עירובין בס"ד:

אי הכי שיתסרי הויאן וכמאן דאמר אכיל' ממש שבסרי הויאן:

דף סה.

אמרה לי' לך לחבוריך ולחברוריך. פירש"י ז"ל שלא אתבזה על הבריות וכן עיקר שאין לפרש להנשא דהא רב יוסף הוא דאמר לעיל בפרק נערה שנתפתתה כיחלה ופירכס' אין לה מזונות. וכל שכן ניפייסה להינש'. ומיהו הא אמרינן לעיל דלית הלכתא הכי ולא הפסידה מזונות אלא התובעת כתובתה הא דאמרינן כגון דאורחי' דידי' ולאו אורחא דידה כלומר שאין דרך בנות משפחתה לישן בכר וכסת ולא בנות משפחתו דאלו הוה אורח' דידי' הא קיימא לן עולה עמו ולא יורדת עמו. ונותן לה מעה כסף לצרכ'. ואם אינו ניתן לה מעה כסף מעשה ידי' שלה. לאו למימרא דכל כמיני' דלא יהיב לה מעה כסף דאם כן מאי אהנו רבנן בתקנתייהו דהא קיימ' לן כרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. ואם כן דברשותי' נמי תליא מילתא דכל חד וחד מצי מעכב הא תו מאי תקנתא היא אלא אפשר דלא קאמר אלא דאלו שתקי מסתמא כל אחד ויתר לחבירו ולא יכלי בתר הכי חד מינייהו למתבע חברי' ולא נהיר. ואפשר דקמ"ל דאע"ג דקאמר לעיל דהיכא דלא יהיב לה מזוני שקנה להו לכולהו מעשה ידיה במזונות' בין עיקר מעשה ידי' בין מותר כדתנן המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת. ה"מ במזונהא אבל לצרכ' אע"פ שאין מעלה לה כלום דהיינו מעה כסף אינה רשאה ליטול אלא מה שכנגדן דהיינו מותר. אי נמי עיקר מעשה ידי' אליבא דמאן דאמר מעה כסף תחת מעשה ידיה וצ"ת:

דף סה:

גמ' מאי אוכלת רב הונא א' אוכל' ממש ורב אסי אמר תשמיש ורשב"ג נמי ס"ל תשמי' וכדרב' דאמר בבית אפל מותר ותמיהא מלתא לענין תשמיש מאי פלוגתא איכא והתנן לעיל עונה הראוי'. ומסתברא למימר דרובא דעלמא דינייהו כפועלי' דתנן שתים בשבת. והני מילי בעלמא. אבל במשרה את אשתו על ידי שליש כיון דלא שכיח גבה אין עונתה אלא אחת בשבת דהא ברשותה הוא והיא קבלה עלי' לעמוד על ידי שליש דבלאו הכי לא כל כמיני' כדאיתה בירושלמי וכדבעינן למימר קמן וכיון שכן הרי זה כאלו נתרצית לכך שלא תהא עונת' אלא אחד בשבת ורשב"ג סבר דמשלים לה לאידך ביום שבת אבל בעלמא לא כל כמיני' אלו עבדי הכי לא יצא ידי חוב' וזה נראה נכון:

מתני' מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה וירושתה הוא אוכל פירות בחיי' איידי דתנא בפירקין דלעיל ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידי'שלה ומה היא עושה לו. תנא בתרי' מציאת האשה ומעשה ידי' לבעלה. ואשמעינן דבירושתה דנפלה לה דהיינו נכסי מלוג הוא אוכל פירות בחיי'. אבל לא אשמעינן השתא דיורשה דהכא לאו דוכת' והא תנינא כמה זימני בעלמא והא מילתא פשיט' הוא:

בשתה ופגמה שלה. אבל צער וריפוי ושבת לא תנא. דצער מלתא פשיט' הוא טפי מהני דצער גופא דידה הוא. רפוי נמי דרופא בעי למיהוי שבת נמי בכלל מעש' ידיה ודמאן דהוי מעשה ידיה שבת נמי דידיה הוא:

דף סו.

גמ' ה"ג כי אתא רבין אמר בהעדפה כו' אמר רב פפא ומציאת' כהעדפה שעל ידי הדחק דמי. ואיכא נוסחי דכתי' בהו והא כי אתא רבין ומפרק רב פפא ומציאת' כהעדפה שעל ידי הדחק דמי. ולא נהירא דמעיקרא מאי סבר כי משמע לי' דמציאתה כהעדפה שלא על ידי הדחק דמי ומאי טעמי' דרב פפא דאמר כהעדפה שעל ידי הדחק דמי:

ה"ג בגדו לית לי' זילותא אשתו אית לה זילותא פי' בגדו לית ליה זילותא לבגד ואע"ג דגופי' מיתזיל מחמתי' כיון דבגד גופי' לאו בר בשת הוא לא מיחייב דהא איהו לבגד בייש. אבל אשתו אית לה זילותא ובת בשת היא. ואכתי קשיא לן איהו אמאי שקיל בבשת דידה ומאי שנא מעני בן טובים. ומהדרי' התם לאו גופי' אשתו גופי' הוא:

הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמ' לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן. ואע"פ שנשתעבד לאחיו בקנין אינו חייב לזה מפני זה הטעם. ואם רצ' ליתן לו הרי זה כפסו' עמו מתחל'. אבל אם מת לאחר שנשאת ודאי הוא חייב ליתן מה שפסק שכבר זכה בהם הבעל אבל האחין חולקין בהם היבם שאינו זוכה בראוי כבמוחזק. פסק' להכניס לו אלף דינרין הוא פוסק כנגדן חמשה עשר מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש. פירש"י ז"ל לפי שדרך הנועדים במזמועי חתן וכלה שהן שמין את הבגדים שהיא מכנסת לו יתר מכדי דמיהן חומש. ושום במנה ושוה מנה שאם אמרה לו שתכניס לו שום במנה ומה שהכניסה לו הרי הוא שוה מנה אפי' בשוק שנמצא שלא הוסיפו השמאין יתר מן הראוי אין לו אלא מנה שהרי הכניסה לו כמה שאמרה. הילכך הא דאמרי' הוא פוסק פחות חומש לא אתיא אלא מסתמא דסתמא דמילתא הכי שיעורא והכי אורחייהו דשמאין דמוספי חומש. אבל כל היכא דחזינן דשווי טפי אינו פוחת אלא לפי דמיו. ומיהו הא איכ' למשמע מינה שאם אמרה להכניס לו שום מנה אינה

חייבת לו להכניס אלא פחות חומש ועליו לקבל בכך. אבל אמרה לו שום במנה כלומר שתכנוס לו שום כדי שיכתוב לה בכתובתה מנה נותנת לו שלשים ואחד סלעים ודינר יתר חומש כדי שיהו דמיהן הראויין מנה:

מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש. כלומר אם שמו אותה בבית החתן לאחר שנשאת ומשל החתן שמין אותה פוסק פחות חומש שאף הן שמין אותה יתר מכדי דמיהן חומש. אבל בירושלמי אמרו מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חומש. אמר ר' יוסי בר' חנינא שמו דעת' של אשה שרוצ' לבלות כליה ולפחות חומש. שמו דעתו של איש שרוצה לישא וליתן בכספים ולעשותן באחד ומחצה. פי' שמן הדין בין באלו בין באלו כלומר בין בכספים בין בכלים ראוי לעשות דבר הנכון ויעמדו לאחריות כתובת'. ולפיכך תקנו חכמים בכספים שישא ויתן בהם והוא שיוסיף. ותקני בכלים שישתמשו בהן בתוך הבית והוא שתפחות היא חומש ומקבל אחריותן עליו. וסברא דגמרא דילן נמי הכי משמע מדקאמרי' הכניס' לו זהב שמין אותו והרי הוא בשווי' לומר שסתמו לעשות מהן תכשיטין ואינו רשאי לשאת ולתת בו. וכן אינו פוחת חומש לפי שהזהב אינו פוחת בתשמיש שמשתמשין בו. ומדאמרינן נמי מאי לאו בכלים של כסף דפחתי. לא בכלי' של זהב דלא פחתי אלמא דטעמ' דהוא פוחת חומש לפי שהן פוחתין בתשמישין. ולפום האי שיטת' אית לן לפרושי שום במנה ושוה מנ' שאמר' לו לשון זה אין לו אלא מנה משום דמשמעות' דהאי לישנ' הוא שתכניס לו שום כדי שיכתוב לה בכתובת' מנה ויהא שוה השום מנה אין לו אלא מנה שכבר התנת עמו אי אמר' לי' שום במנה סתם נותנת לו שלושים ואחד דינר:

מה שחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש פר"ח ז"ל שאם הוא הכניס לה שום משלו שהוא חוזר ומקבלתן עליו אף בזה פוסק פחות חומש שבכולן אינו רשאי למכור בהם. וכן אמרו ביבמות ואף באלו שמו דעת' שרוצה לבלותן ולפחות חומש:

דף סו:

ובגמ' אמרינן אמתני' תנא שום' רבה וקתני שומא זוטא. ופירש"י ז"ל שום' רבה היינו כנגד השום דקאי אאלף דינרין. ושומא זוטא שום במנה נותנ' שלשים ואחד ודינר. וליתי' להאי פירושא דאם כן אכתי איכא שום' רבה אחריתי דהיינו ובארבע מאות נותנת לו חמש מאות. אבל מחוורתא כדגריס רבינו חננאל ז"ל איפכא תנא שומא זוטא וקתני שומא רבה. ופי' שומא זוטא שום במנה נותנת שלשים ואחד ודינר. ושום' רבה ובארבע מאות נותנת לו חמש מאות. אבל כנגד השום הוא פוסק פחות מחומש. האי כללא הוא:

תנא שומא דידה וקתני שומא דידיה פיר' שומא דידה שום ברנה ובארבע מאות וקתני שומא דידי' מה שחתן פוסק והא אתי' שפיר לפום פר"ח ז"ל:

פסקה להכניס לו כספים כו' עד רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה פי' אכול' מתני' קאי. והכי תניא בתוספתא ר' יוסי אומר מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים הכל כמנהג המדינה. ואפשר דרשב"ג פליגא את"ק. ואם איתי' ליכא לפרושי הכל כמנהג המדינה מנהג קבוע שהתנו כן בני העיר ביניהם דבהא ליכא מאן דפליג דכיון דהכי הוא וודאי במנהג תלי' מלתא. וליכא לפרושי נמי בעיר חדש' ובהכי פליגי מדקאמ' הכל כמנהג המדינה אלמא לא קאמר אלא דאיכא מנהג. וליכא לאוקמי אלא בעיר ישנה שאין בה מנהג קבוע שהתנו כן ביניהם. אלא שנהגו כן בעצמם ובהא פליגי דת"ק סבר אזלינן בתר דינא. ורשב"ג סבר אזלינן בתר מנהגא. אי נמי אפשר דלא פליגי כדאשכחן דכוות' בתלמודא דלא פליגי במסכת' שבת בפרק אלו קשרים ר' אליעזר אומ' קושרין לפני הבהמה ולאו דפליג את"ק כדאיתא התם. ובמסכת' יום טוב רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין ואם איתה רשב"ג מנהג קבוע קאמר ואשמעינן בכי הא מנהג מבטל הלכה. ומיהו לישנא דמתניתן מכרע כלישנא קמא למימרא דלאו מנהג קבוע קאמר מדקתני מקום שנהגו שלא לפחות מן השום. דבכל דוכתא דקתני כי האי לישנא מקום שנהגו לאו מנהג קבוע קאמר אלא שנהגו כן בעצמן. כדאמרי' בבבא בתרא מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסים לבני כו'. ואפי' הכי אפשר דהא דרשב"ג לא פליגא ות"ק עיקר דינא קמ"ל ובעיר חדשה דליכא מנהג כלל. והכי סברא דרבואתא ז"ל דפסקי הילכת' כרשב"ג:

פסקה להכניס לו כו' היינו פוסק כנגדן כו' עד וצריכ' דאי אשמעינן עיסק' רבה כו'. אבל אשומא רבה ושומא זוטא ושומא דידיה ושומא דיד' לא קאמר אצרכת' דהא פשיט' מילתא דלא אתיא חדא מאידך. והחתן מקבל עליו כו' מאי קופ' כו' עד בירושלים. איכא נוסחי דכתיב בהו בעא רב אשי שבת ראשון או כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש. ואפשר לפרש דה"ק אם יש לה להסתפק מאלו עשר' דינרין שנותנין לה לכל מנה ומנה שבת ראשון ולא יותר ונפקא לן מינ' לענין מעה כסף שהו' נותן לה לכל שבת לצרכ' דלהשבת ראשון לא יהיב לה דהא אית לה הני. והיינו דמספק' לן אי אית לה לשבת אחת ומכאן ואילך חוזרת לדינ' וחייב ליתן מעה כסף או אם יש לה להסתפק בהן יותר ותו איבעיא לן חדש ראשון כלומר אם יש לה להסתפק בהן חדש ראשון או כל חדש וחדש. אבל אם תמצא לומר כל חדש וחדש תו לא איבעיא לי' עד אימת דהא פשיט' לי' דכיון דאמרת טפי מהכי דוודאי אית לה לאיסתפוקי מיניהו לפי חשבון מעה כסף לכל

שבת ולא אמרו עשרה דינרין לכל מנה אלא להקדים לה הא בעלמ' אינו נותן לה אלא של אותה שבת בשבת:

דף סח.

מר עוקבא הוה לי' ההוא עני' בשיבבותי' כו' עד בטלי כסף או בטלי זהב והאי דלא עייפינהו ושדרינהו ניהלי' כי ההוא דלעיל דמפונקתא כולי האי ליכא אמר היינו דאמר ר' אלעזר בא ונחזיק טובה לרמאין כו' עד כאן קודם שיבא לידי גבוי כאן אחר שיבא לידי גבוי פירש"י ז"ל דההי' דאין מחייבין אותו למכור את ביתו וכלי תשמישו בשבא עכשיו להתפרנס בתחלה מקופה של צדקה וההיא דקאמרי' היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף כשכבר נתפרנס מקופה של צדקה שלא כדין וחייב לשלם והרי זה כפורע חובו:

והרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל פירש דההיא דאין מחייבין אותו אתיא קודם שיבא לידי גבוי דלענין לקבל מתנות עניים מכיון שאין לו מאתים זוז חוץ מביתו וכלי תשמישי רשאי לקבל. אבל לענין להתפרנס מקופה של צדקה אהא תניא הי' משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף. עוד אפש' לפרש דתרווייהו להתפרנס מקופה של צדקה אבל מתני' בבית וכלים שהיו לו קודם שיבא לידי כך דכיון שכבר הי' משתמש בהן אין מחייבין אותו למכרן. אבל מתניתא בבית וכלים שזכה בהם אחר כך כלומר אחר שבא להתפרנס מן הצדקה ובהא וודאי אמרי' היה משתמש בכלי כסף כו':

מתני' יתומה שהשיאתה אמה או אחי' לדעת' כו' עד אלא שמין את הנכסים ונותנין לה פי' שמין את הנכסים ורואין שכנגדן היאך ניזונות ומתפרנסות ונותנין להן. וכן אמרו בתוספתא כיצד הבנות ניזונת ומחפרנסות מנכסי אביהן אין אומרין אלו היה אביהן קיים כך וכך היה נותן לה' אלא רואין שכנגדן היאך ניזונת ומתפרנסות ונותנין להם. ר' אומר כל אחד ואחד עשור נכסי. ר' יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשני' כדרך שנתן לראשונה. ומסתברא דשלש מחלוקת בדבר רבנן ור' ור' יהודה רבנן סברי דבתר שומא דנכסים אזלינן לעולם. ר' יהודה סבר דהיכ' דאיכא אומדנא אזלינן בתר אומדאן דעתא דאב היכ' דליכא אומדנא אזלינן בתר שומא דנכסי דהא ר' יהודה לא אפליג במתני' אלא אי איכא אומדנא. ור' סבר דהיכא דאיכא אומדנא אזלינן בתר אומדנא היכא דליכא אומדנא יהבינן לה עישור נכסים.

גמ' אמר שמואל לפרנסה שמין באב פי' ר' חננאל ז"ל דלא אזלינן בתר שומא דאב להוסיף על עישור נכסי' דאמרי' לעיל בשלהי נערה שנתפתתה ועד כמה אביי ורבא

דאמרי תרוויהו עד עישור נכסי. ואיכא דסבור מינה דלא קאמר רבי' ז"ל אלא אליבא דר' יהודא ואליבא דהלכתא ואקשו עלי' מהא דמותבינן מדתניא הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כיצד אין אומרין אלו הי' אביהן קיים כך וכך הי' נותן להם אלא שמין את הנכסים ונותנין להם. ואם איתה מאי קושיא לימא לי' דהכי קאמר אין אומרי' אלו היה אביהן קים כך וכך הי' נותן להם להוסיף על עישור נכסי אלא שמין את הנכסים ונותנים להם לפי שומות הנכסי' כמה שהוא אפי' היה יותר מעישור נכסי דעד עישור נכסי הוא דאזלינן בתר אומדנא אבל מכאן ואילך אי איכא שומא דנכסי יהבינן לה. ומיהו ליתא דרבי' ז"ל בין לר' יהודא בין לרבנן אמרה דאליבא דכולי עלמא בין למאן דאזיל בתר אומדן דעת' דאב בין למאן דאזיל בתר בתר שומא דנכסי לא יהבינן לה טפי מעישור נכסי לעינם הילכך מאן דקא מותיב שפיר מותיב מדקתני אין אומרים אלו הי' אביהן קיים כך וכך הי' נותן להם אלא שמין את הנכסים ונותנין להם אלמא לא אזלינן בתר אומדן דעתא דאב כלל דהא תרווייהו שוו להו אהדדי. ובשומא דנכסי נמי לא אזלינן אלא עד עישור נכסי וקאמר דאפי' בהכי לא אזלינן בתר אומדן דעתא דאב. ובוודאי בדאיכא למיקם עלי' קאמרי' מדקאמר דלא אזלינן בתרא דאי בדליכא למיקם אדעתי' לא צריכא למימר אלא וודאי דהכי קאמר דלא אזלינן אלא בתר שומא דנכסים. תו אקשו עלי' מדתנן וחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני ומהדרי לי' לר' יהודה מהא למימרא דלא אזלינן בתר אומדן דעתא דאב דזימנין דהוי עני והעשיר ובצר' לה מדינא וזימנין דהוי עשיר והעני ומפשת לה נמי אלמא דמאן דאזיל בתר אומדן דעתא דאב בין להוסיף בין לגרוע קאמר וכדאמרינן לעיל מאי מעילוי' מעילוי' דאב וכדשמואל דאמ' שמואל לפרנסה שמין באב. וליתה להאי נמי דוודאי שמואל בין להוסיף בין לגרוע עד עישור נכסי קאמר ואהא קאמרי רבנן פעמי' שאדם עני והעשיר או עשיר והעני ואמרינן נמי מעילויא דאב ואנן לא אמרי' אלא שלא להוסיף יתר מעישור נכסי. ומיהו סתמא דמלתא לאו הכי משמע אלא דלעולם אזלינן בתר אומדנא. ואי מההיא דלעיל דאביי ורבא התם אורחא דמלתא עד כמה הוא דאמרי' ואפי' מיחיים דאב. ואיכא דמסייע לי' מדאמרי' לקמן מעשה ונתן לה ר' אחד משנים עשר בנכסי' הרי שלא שמענו אלא לפחות. ולא שמענוה אינה ראי' דמעשה שהי' כך היה אבל בתוספות הביאו ראי' מהא דאמרי' התם במס' גיטין והא פרנסה דמיקץ קיצא והא משמע כדקאמר רבי' חננאל ז"ל דלעולם לא הויא טפי מעישור נכסי והיינו דאמר דקיצא. ולית' דלדידן נמי פרנסה מיקץ קיצא ואי אמידני' קא קיצא. ואי לא אמידני' נמי מסתמא עד עישור נכסי מיקץ קיצא אבל וודאי דלעולם אזלינן בתר אומדן דעתא דאב בין להוסיף בין לגרוע והוא הדין נמי ליתן לה

עישור נכסי מן המטלטלי' אע"ג דמדינ' לא הויא אלא ממקרקעי אי אמידני' בהכי דאכולי מלתא אזלינן בתר אומדן דעתא כדאמרי רבנן מחטי דעליא' ואמרינן פרנסה הואי ומאי מעלי' מעילוי' דאב ולא אמרו הלכה בין למזוני בין לכתובה בין לפרנסה ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא בדלא אמידני' ויהבינן לה עישור נכסי מדינ' ולית לה אלא ממקרקעי הא אמידני' כל מילי אזלינן בתר אומדנא והכי הלכתא. והני מילי לפרנסת הבעל אבל למזוני ולבוש' וודאי בתר שומא דנכסי' אזלינן:

אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ותיובתא דשמואל. קשי' לן ולמ' לי' למיתב עלה מהאי דיוקא והא פשיטא מילתא דרבנן לא אזלי בתר אומדנא ולא פליגי עלי' דר' יהודה אלא למימרא דליכא למיזל בתר ההיא אומדנא דשמא לא היו נכסיו אחר כך כאותה שעה אבל אלו היינו יודעי' נכסיו של אותה שעה ושל עכשיו וודאי אזלינן בתר אומדן דעתו לפי הנכסי' של אותה שעה ושל עכשיו. ומשום הכי מכריחנן דוודאי לאו עני ועשיר בנכסי קאמרי' והשתא וודאי הויא תיובתא:

דף סח:

טעמא דקטנה הא גדולה ויתר' פירש הא גדולה נערה דבת מחילה ואע"פ שלא בגרה. אבל ליכא לפרושי הא גדולה בוגרת דאם כן מאי קושי' דהא ר' לא אמר אלא בגר או נישואין אבל בוגרת ונשאת לא אמר אנא ודאי הא גדולה נערה קא אמרי':

לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי הכי נמי מסתברא כו' עד הא דלא מיתזני מינייהו. ולענין הלכתא קיי"ל דאי לא מיתזני מינייהו בגרה או נשאת צריכה למחות אבל היכא דמיתזנא מינייהו אינה צריכה למחות. אלא בבגרות ונישואין. אבל באחד מהם אינה צריכה למחות. ומיהו היכא דלא מיתזנא מינייהו ובגרה ומיחת נראין דברי' שהיא צריכא למחות שנית בנישואי'. ואם לא עשה כן מחל' מכיון שדינ' שתפסיד באחד מהם כלומר בבגרות או בנישואין בלא מחאה. תדע דהא ניזונת שלא הפסידה בבגרות בלבד ודינה כאלו מיחת ואעפ"י כן אלו נשאת ולא מיחת הפסידה. ומיהו בגרות ונישואין שמפסידין בכל מקום בלא מחאה לא אמרו אלא נישואין אחר בגרות. אבל לא בגרות אחר נישואין שאין אחר נישואין כלום שכבר זכה בהם הבעל. ומידו היא זוכה אחר כך והרי הוא כחוב דעלמא. ואפי' נתאלמנה כשהיא קטנה שכל זמן שלא מיאנה הרי היא כאשת איש לכל דברי':

תניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו אל יתפרנסו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה. פי' דמזונות הבת הרי הן תנאי כתובה ותנאי ב"ד ולאו

כל כמיני' למעקרי' אבל פרנסה אינה תנאי כתובה אלא דבר הראוי ואפי' בדעתו הן שמין לה וכיון דגליא דעתי' דלא ניחא לי' למיתן לה כלל לא יהבינן לה. ואיכא דגרסי איפכא ומפרשי דמזונות דלא חייל חיובייהו עלי' אלא אחר מיתה כיון דאתני עלייהו מחיים שומעי' לו. אבל פרנסה דאפי' מחיים איתה לאו כל כמיני'. וליכא דפרנסה מחיים לא הוי חובה אלא מצוה וקיימא לן נמי דבעלת חוב דאחי הויא אלמא עיקר חיובא לאחרמיתה. ותו במזוני דאינון תנאי ב"ד וודאי ליכא למימר דכל כמיני' למיעקרי':

ורבי' האיי גאון ז"ל גורס כן ופירשה במתנה עם אשתו בשעת נישואין ובמזוני הוא דשמעינן לי' דזכותה הוא והרי היא יכולה למחלו. אבל לא בפרנסה דמצוה דידי' הוא ולאו מידי דזכותה דמיתלי כלל במחילה דידי' ותפוש לשון ראשון:

דף סט.

ואם איתה נימא לי' מי אמרה כלו' ואם איתה דלא שמיע' לי' דאי הוה שמיע לי' הוה מקבל לה כי אתי ר' חנינא למפשטא מהא נימא לי' מי אמרה אלא וודאי שמיע לי' ולא סביר' לי'. ומהדרינן שאני התם דאיכא רווח בית' כלום' לעולם לא שמיעא לי' דאי הוה שמיעא הוה מקבל לה. ודקא קשיא לך אם כן נימא לי' מי אמרה. היינו טעמא משום דלא אכפת לי' דלא שייכא בהדי דידי' כלל דשניא הא דר' יוחנן דאיכא רווח בית' הילכך לא אכפת לי' לאהדורי עלה כלל. והלכתא כר' באחין ששיעבדו בין מכרו בין משכנו דמוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות כדאמרי' לעיל והא מעשים בכל יום מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות. ובאידך דמי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה לגבות שני' עד שמת הבן קיי"ל כר' יוחנן דאמר שני' ויתרה כיון דאיכא רווח ביתא מהני נכסי'. ולאפוקי מציאה וכדמוכחא סוגיין כוותי' ותרווייהו איתנהו דלא שייכן להו אהדדי כדפ':

ואף אמימר הדר בי' כו' עד וחזיתי' לדעתי' דאי בעו לסלוקי בזוזי הוו מסלקי לה דשמעי דהוו קא אמרי לה אלו הוו לן זוזי סליקנך בזוזי. הא מלתא לא אתי' כפשטא דמאי ראי' יש מהא דקא אמרי אלא מסתברא דאינהו הוו בעי לסלוקא בחדא ארעא ואמרי הא כטעמייהו דדינא גבייהו כיון דאלו הוו בעי לסלוקי בזוזי הוו מסלקי לה ואשתיק ולא אמר להו ולא מידי והיינו ראי' אמר רב אשי כי הוינן בי' רב כהנ' הוה מגבינן ואפי' מעלמא כל דבתי. איכא דמפרש שהיה מגב' לה עישור משכירו' הבתים מלבד עישור שמגבה לה מגוף הקרקעות דשכירות מכירה ליומי' הוא. וכי היכי דאלו מכרו קרקע אחד נוטלת עישור דמיי. הכי נמי הכא נוטלת עישור של שכירות עצמה. ולא נהיר דאלו

מכרו קרקע לפירות לזמן מכיון דלית לה מפירי מי אית לה מדמי פירי הא וודאי לית לה. אלא וודאי עיקר פירוש' משכירות הבתים ששכר האב ולא הספיקו לפרוע השכר עד שמת האב קודם שהגיע זמן הפרעון דכיון דקיימא לן דשכירות אינה משתלמת אלא בסוף הוה לי' כפירות המחוברין וצריכין לקרקע שהן כקרקע ומשום הכי אית לה מינייהו וזה נכון:

דף סט:

מתני' המשלי' מעות כו' אילימא קטנה מן הנישואין איכא בינייהו כלו' אפי' קטנה דבגדולה נמי וודאי פליגי כדמוכח בהדי' ובמסקנא אמרי' דגדולה הויא והלכתא כר' מאיר:

דף ע.

מתני' המדיר את אשתו מלהנות לה עד שלשי' יום יעמיד פרנס מכאן ואילך יוצי' ויתן כתובה. פירש"י ז"ל דאלו אתשמיש לא חאיל נדרי' דמשעבד לה. אלא אנכסיו כדאית' בגמ' והיינו דקאמר דיעמיד פרנס. וקשיא לי דהא אוקימנא בגמר' בשהדירה כשהיא ארוסה ונישאת. וכיון דכן הא חאיל לי' נדר' אתשמיש נמי דהא ההיא שעתא דאדר' לא הוי' משועבד לה. ואפשר דכיון דלא קאי ההוא פירוקא לא אכפת לן. אבל בירושל' אמרי' תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המטה שתי שבתות או שבת אחת והכא אתמר הכין. תמן במדירה מגופו ברם הכא במדירה מנכסיו. ולא נהיר מאי קאמ' אי קאמר דהכא במפרש שאינה מדירה אלא מנכסיו. אי נמי דאפילו בסתם ולא משתמע נידריה מסתמא אתשמיש אלא אנכסי:

והתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבד' לי' לאו כל כמינה הכא נמי כיון דמשעבד לה לאו כל כמיני' דמפקע לי' לשיעבודי' מינה קשיא לן דהא לעיל אמרי' דקונמות קדושת הגוף ובדין הוא דמיפקע שיעבודי' מינה אלא דרבנן אלמוה לשיעבודי' דבעל ויש לומר דכי היכי דאלמוה רבנן לשיעבודי' מינה אלמוה רבנן לשיעבוד' מיני':

אלא מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך נעשה כאומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך כו' עד באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך. ואפי' אליבא דרב הונא דקסבר מזונות עיקר יכול ליתן לה מעשה ידי' שהיא חייבת לו בדמי מזונות ואם אינה מספקת משלים לה ואם מספקת פטור בכך דהשת' וודאי אליבא דכולי עלמא מפרקינן

לה ואפי' לרב הונא. תדע מדאמרי' ואם איתה לדרב הונא ואלו האי פירוקא לא אתי לדרב הונא מאי קאמר אם איתה פשיטא דליתה דהא מתני' תיובתי' אלא וודאי אליבא דכולי עלמא קא אמרינן:

וכולה סוגיין נמי אליבא דכ"ע בין לרב הונא בין לריש לקיש. ומאי' דמקשי' נמי אי הכי פרנס למה לה ומתרצינן בדלא ספק' אתיא נמי אפי' אליבא דריש לקיש ואפי' לריש לקיש בשאינה מספקת חייב לה במזונותה. ולא פליגי ריש לקיש ורב הונא אלא אם היא יכולה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. אבל דברי הכל שהוא חייב במזונותי' ואינו יכול להפטר דהא ארוסה שהגיע זמן שחייב במזונותי' ואינו נותן לה מעשה ידי' כדמוכח לקמן במכילתין בפרק שני דייני גזירות. וכיון שכן נשוא' שחייב במזונותי' מן הדין ועיקר חיוב מזונות עליו שאם אינה מספקת שהוא חייב לה וכן דעת רבינו הרב ר' משולם בן הרב ר' משה ז"ל:

דף ע:

ומדקאמרי' לא תימא נעשה אלא אימא באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך מסתברא דהאי תקנתא לא מיבטל' מסתמא לעולם אלא אם כן בפירוש וכן נראין דברים:

בדלא ספקה הדרא לה קושיין לדוכתה אמר רב אשי במספקת לדברים כו' עד שלשים יום לא שמעו אינשי לא זילא בי מילתא טפי שמעו בי אינשי וזילא בי מלתא. פי' להתפרנס מאחר שלא על ידי בעלי ואפי' שלא על ידי הדרה וכן אמרו בירושלמי דאמרי' אמתני' דקתני יתר מיכן יוציא ויתן כתובה ויעמיד פרנס. ומהדרי' רשות ביד אשה לומר אי איפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי. והתנן המשרה את אשתו על ידי שליש. כאן שקבלה עליה. כאן שלא קבלה עליה. נראה שאין רשאי לפרנסה על ידי אחר אלא ברשותה:

ואי בעית אימא בשהדירה כשהיא ארוסה ארוסה מי אית לה מזוני כו' עד כדשנין מעיקרא פירש"י ז"ל בשהדירה כשהיא ארוסה דמזוני דידה דרבנן ואיכא דקשיא לי' אכתי היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפיק לי' לשיעבוד וי"ל שאני הכא דאפשר בפרנס וכיון דכן הא דמקשינן לעיל וכיון דמשעבד לה היכי מצי מדיר לה בדין הוא דיכלינן לתרוצי דקסבר מזונות דרבנן דקיי"ל הכי. והכי נמי סוגיין בכל דוכתא אלא דשני לי' לרווח' דמלתא ואליבא דכ"ע. ובירושלמי נמי אמרי' וכי אדם נודר שלא לפרוע את חובו ואמרי' תפתר כמאן דאמר אין מזונות לאשה דבר תורה:

אבל הרב ר' יוסף הלוי אבן מגאש ז"ל פי' שהדירה כשהיא ארוסה קודם שהגיע זמן ואחר כך הגיע זמן וכדמוקמינן לה נמי בשהגיע זמן. ואתיא כאידך נמי דאמרינן שהדירה כשהיא ארוסה ונישאת למימרא דכיון דמקמי דחל שיעבוד' דידה עלי' אדרה תו לא חייל עלי' שעבוד' דהוה לי' כמי שהדיר את חבירו מנכסיו ואח"כ הלוהו מנה שאין ספק שאסור להפרע ממנו:

ומאי שנא עד שלשים יום השתא הוא דקשיא לן כיון דמוקמינן לה בארוסה מ"ש עד שלשים דליכא למימר טעמא דזילותא כשהיא מתפרנסת על ידי אחר דארוסה בלאו הכי נמי הרי היא מתפרנסת על ידי אחר. ואמרינן עד שלשים יום עביד שליח שליחותי' טפי לא עביד שליח שליחותי' לאו למימרא דבתר הכי לא אשכחן מאן דבעי לפרנסה אלא אפי' אשכחן נמי תנן דבתר הכי יוצא ויתן כתובה דסתמא קתני למימרא דעד שלשים יום עביד שליח שליחותי' כראויעד שלושים יום יעמיד פרנס ופרנס לאו שליחותי' קא עביד דקס"ד שהוא ממנה אותו שליח בפירוש:

אמר רב הונא באומר כל הזן אינו מפסיד דלא עביד לי' שליח. ומקשי' וכי אמר הכי לאו שליחותי' קא עביד לומר שיהא כאלו ממנה אותו בפירוש ויהא חייב לשלם לו. והתנן מי שהיה מושלך בבור כו'. ומפרקינן דלא דמיאן דהכא לא קאמר אלא כל הזן וכיון דכן אינו חייב לשלם לו מן הדין ואינו יכול להוציא ממנו מן הדין אלא מדעתו:

דף עא.

לא שאנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו. פי' במפרש כל שנתן זמן לנדרו ואפי' זמן מרובה כיון שנתן זמן אין כופין אותו כל שלשים יום אלא ניזונת ע"י פרנס. אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה כלומר שכיון שלא נתן זמן לנדרו אלא שנדר לעולם אין ממתינין לו כלל שכיון שכן שוב אין דעתה סובלתו דסבר' מסנא הוא דסני. ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו דאפי' בסתם תנן דשלשים יום יעמיד פרנס. ובירושלמי אמרי' אית תניי תני שלשים ואית תניי תני עד שלשים:

מאן דתני שלשים מסייע לי' לרב ומאן דתני עד שלשים מסייע לי' לשמואל, פי' מאן דאמר שלשים מסייע לי' לרב דקאמר במפרש דאלו דתנינן שלשים מוכח דבמפרש עסקינן. ומיהו שלשים דתני במתני' לאו דווקא לענין זמן הנדר שהוא נודר דהוא הדין אפי' טובא נמי כיון שנתן זמן כלל לנדרו כדפרי' לעיל אלא לענין לומר שאינו רשאי להעמידה על ידי פרנס אלא עד כאן. ומאן דתני עד שלשים מסייע לי' לשמואל למימרא

דלא מפק' מיני' דאידך. והוא הדין נמי דלא מפקא מיני' דרב. ורש"י ז"ל פירש בע"א וזהו הנכון:

ה"ג צריכא דאי אתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בהא דאפשר בפרנס אימא מודה לי' לשמואל צריכ'. ואי איתמר בההיא בההיא אמר שמואל משום דצערא דתרווייהו הוא אבל בהא דצערא דידה לחוד הוא אימא מודה לי' לרב צריכ'. ופירושא דאע"ג דאיתמרא ההיא דלעיל איצטריכא הא דהכא בין לרב בין לשמואל. והוא הדין דאע"ג דאיתמרא הא דהכא צריכ' ההיא דלעיל בין לרב בין לשמואל כדמוכח בהדיא טעמא דאתמר עלה לעיל אמתניתן דהמדיר:

תנן המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה. פי' שהדירה מנכסיו אם תטעום אחד מכל מיני פירות דבלאו הכי וודאי לא יכול למיסרינהו עלה. בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש דמתני' שהדירה מנכסיו סתם אם תטעום אחד מכל מיני פירות ולהכי יוציא לאלתר ויתן כתובה. אלא לשמואל קשיא דהא קאמר שמואל דאפי' בסתם לא יוציא. ומהדרי' הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר ר' מאיר הוא נותן אצבע בין שיני'. פירש"י ז"ל וכיון שנדר' היא תו ליכא למימר בהא תמתין שמא תמצא פתח לנדרה שהרי היא רוצה לצאת דלא אמרינן וודאי יוציא ויתן אלא מדעתה. וכיון דכן דאיהי בעיא מיפק הא וודאי לא משכח' פתח לנדרה. וקשיא לן דהא אמרינן לקמן ותתקשט ותיאסר אי לב"ש שתי שבתות אי לב"ה שבת אחת. ולא אתינן עלה מהאי טעמא ומהאי טעמא נמי דקא אתינן עלה דקאמרי' הני מילי כי אדרה איהו דסבר' מרתח רתח עלאי והשתא מיתבא דעתי'. אבל היכא דנדרה היא ושתיק לה איהו סבר' מסנא הוא דסני לי ליכא לפרש הכא דהא אכתי לא קים לן ההוא טעמא ומסברא נמי ליתי' להאי טעמא דאמר רבי' ז"ל דכיון דאיהי בעיא למיפק לא משכחא פתח לנדרה דאכתי איכא למימר תמתין שמא תמלך בה ותמצא פתח לנדרה. ותו דהא קיימא לן דנשאלין על ההיקם וכיון דכן אכתי איכא למימר תמתין שמא ימצא פתח להקמתו ויפר לה. אבל הפי' הנכון דכיון שנדרה היא וקיים לה הוא ליכא למימר תמתין שאין אומרים כן אלא במזונות שהדירה הוא דאיפשר בפרנס. אי נמי בתשמיש משום טעמא דגמרי' מנדה או מיולדת. אבל בשנדרה באחד ממיני פירו' דלא אפשר לה בפרנס וודאי יוציא לאלתר ויתן כתובה. ובירושלמי אמרי' המדיר את אשתו שלא תטעום ויש אדם מדיר את אשתו מחיי בשאמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני תהא אסורה. ותאכל מאותו חפץ ותהא אסורה מנכסיו והיינו רישא דפרקא אלא בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא היפר לה. כלומר אכתי אמאי יוציא לאלתר והלא אפי' אכלה מאותו חפץ

והיא אסורה מנכסיו אינו דין שיוציא לאלתר כדתנינן ברישא דפרקא המדיר את אשתו מליהנות לה עד שלשים יום יעמיד פרנס:

ומוקמינן לה בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא היפר לה כדאמרינן הכא בשנדרה היא וקיים לה הוא. והשתא דמוקמינן לה למתני' לרב בסתם דווקא סיפא דקתני הדירה שלא תתקשט באחד מכל המינין הכי נמי מיתוקמא לרב בסתם וקאמר דאם הדירה מנכסיו סתם אם תתקשט באחד מכל המינין יוציא לאלתר ויתן כתובה. ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה לאיסור הקישוט בעשירות שלשים יום. אבל לעולם איסור הנאת נכסיו שאסר עלי' סתם היא שלא נתן בה קצבה ולשמואל מפרשינן לה כפשטא שאסרה הנאת קישוט עליה ולקמן מפרשינן טעמא. אמאי יוציא דכיון דנדרה היא וקיים לה איהו סברה דמסנא הוא דסני לה. ולפום דשמעינן לה כפשטה קשיא לן לקמן בעל היכי מצי מיפר דהא שמעינן לי' לר' יוסי שאין הבעל מיפר בקישוט. וכי תימא אמאי לא אוקמה כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וכגון דאסרה עליה הנאת בשר ויין אם תתקשט באחד מכל המינין דהשתא נמי אם היתה מתקשטת מיתסרא לה ולא אפשר לה בפרנס ולפיכך יוציא. יש לומר דעדיפא לן מאי דתריצנא לה כגון דתלנהו לקישוטי' בתשמיש דאמרה הנאת תשמישך עלי קונם אם אתקשט ואשמעינן דאף על גב דבעלמא במדיר את אשתו מתשמיש ימתין שבת אחת הכא יוציא לאלתר כיון דנדרה היא וקיים לה איהו. וכי תימא דהא דמדיר את אשתו מכל מיני פירות דפרישנא בנדרה היא כיון דכן כי מפקינן לה מאי אהני והא אכתי מיתסרא. יש לומר דאמר' לא בעינ' גברא דמקיי' לי נדרי והא דמותבינן מדתנן האשה שנדרה בנזיר כו'. ר' יוסי ורבי אלעזר אומר הוא נותן אצבע בין שיניה לפיכך אם רצ' הבע' להפר יפר ואם אמר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה. הא דקתני ואם אמר אי איפשי באשה נדרנית לאו דווקא דבלאו הכי נמי בוודאי כפינן לי' להוציא וליתן כתובה. אלא איידי דאמר ר' מאיר ור' יהודה ואם אמר אי איפשי באשה נדרנית תצא בלא כתובה אמרי לה נמי ר' יוסי ור' אלעזר לומר שאינו יכול לומר כן ואלו רוצה לגרשה נותן לה כתובתה. ואלו היתה היא גם כן. מבקש גט אע"פ שהוא אינו רוצה כופין אותו להוציא וליתן כתוב'. מיהו הא דאמרי' דיכול למימר אי איפשי באשה נדרנית דווקא בנדרי עינוי נפש שיכול לומר שאינו רוצה להפר. ואעפ"י כן כיון שנדרה בדברים שיש בהם עינוי נפש דין הוא שתצא בלא כתובה. תדע דהא במתני' אמרי' הנודרת ואינה מקיימת דווקא אינה מקיימת אבל המקיימת לא ובוודאי אפי' למאן דאמר הוא נותן אצבע בין שיניה דווקא בנדרים שיכול להפר אבל בנדרים שאינו יכול להפר בוודאי ליכא למימר. ואפ"ה תנן דווק' בשאינה מקיימת אבל מקיימת

בוודאי לא הפסידה כתובתה והיינו מהאי טעמא דאמרן. והכי משמע מההיא מתניתא דאמרי' לקמן וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחיים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא בלא כתובה מפני שמציאתו שם רע בשכנותיו דווקא בהני נדרים מהאי טעמא אבל בנדרים אחרים לא וכן עיקר. ה"ג בנוסחי וסבר ר' יהודה היא נתנה והא תנן רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים. ומשמע דקס"ד השתא דכולה מתני' בשנדרה היא וקיים לה הוא והיינו דמקשינן מינה ואע"ג דאמסקנא לא קיימא דהא אמרינן דהיכא דנדרה איהי ושתיק לה סבר' מסנא הוא דסני לי'. ואע"ג דבמדירה מתשמיש בעלמא תמתין לב"ה שבת אחת ולב"ש שתי שבתות הכא יוצא לאלתר. והוא הדין נמי למדירה מנכסיו דאע"ג דמדינ' איכא למימר דתמתין שלשים יום ע"י פרנס כיון דנדרה היא ושתיק להאיהו סבר' מסנא סני לי ויוציא לאלתר. איכא למימר דהכא אכתי לא קים לן האי טעמא ולא מהני לן נמי מידי דאכתי תיקשי לן מאידך דתנן ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים. אבל רבינו שלמה ז"ל גריס הכי ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים והא וודאי אתיא בנדרה היא כדמוקמינן מתני' דהמדיר את אשתו בשנדרה היא והוא הדין לסיפא ומתני' כולה. וסבר ר' יוסי בעניות שלא נתן קיצבה אלמא בעל מצי מיפר ורמינהו אלו נדרים שהבעל מיפר נדרי' שיש בהם עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ. ריש פירק' הוא בנדרים. וצ"ת דהתם לא תנן לה בהאי לישנא דמייתי לה הכא דמפרשינן לה התם במסכת נדרים אם ארחץ דקאמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היכי תעבד תרחוץ תיתסר הנאת רחיצה עליה לעולם ולא תרחוץ איכא ניוול כלומר ואיכא משום עינוי נפש. אם לא ארחץ דקא אמרה שבועה שלא ארחץ ולהכי מפרשינן לה בשבועה דבנדר ליכא למימר דאין הנדרי' חלין על דבר שאין בו ממש. וקמ"ל דבעל מיפר בין נדרים בין שבועו'. וקשיא לן האי אלו נדרים ושבועות מיבעי לי'. ומהדרינן תני אלו נדרים ושבועות. ואף על גב דהתם מפרשינן מעיקרא אם ארחץ דקאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ. ובתר הכי כי אתינן לפרושי אם לא ארחץ אמרינן דקאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ. לאו למימרא דכולה פירושא דאם לא ארחץ. אלא דלבתר הכי דאשכחן פירושא דאם לא ארחץ הדרינן פירושא דכולה דאם ארחץ ואם לא ארחץ. והיינו דקאמרינן בסוף בפירוש' הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ והיינו אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ היינו פירושא דלא ארחץ וה"נ אם אתקשט:

אמ' ר"י אין אלו נדרי עינוי נפש אלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בש' ושלא אשת יין ושלא אתקשט בבגדי צבעונין. ובמסכת נדרים יש לנו שטה אחרת נכונה בזה. וסוגיין

דהכא לא דייקא ואתיא כחד לישנא דהתם בנדרים דר' יוסי אית לה דרחיצה לעולם לא הויא עינוי נפש והוא לישנא מציעאה דפרישנא דה"ק הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ור' יוסי סבר לא תירחוץ לעולם. ודלא כלישנא בתרא דפרשי' דרבי יוסי לא קאמר אלא ברחיצה דחד יומא בלחוד. והוא מן הסוגיות המתחלפות בתלמוד:

דף עא:

ומשני הכא במאי עסקינן בדברים שבינו לבינה כלומר בקישוט המיוחד יותר בינו לבינה והיינו קישוט של מטה דקס"ד השתא דאף ע"ג דאית לי' לר' יוסי דהני לאו נדרי עינוי נפש. אבל בקישוט של מטה מיהת מיפר משום דברים שבינו לבינה. ונפקא לן מינה דאלו בנדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים. אבל כשמיפר משום דברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו:

ומקשינן הא ניחא למאן דאמר דברים שבינו לבינה הבעל מיפר. לאו דווקא דהא לכולי עלמא הוא דבדברים שבינו לבינה הבעל מיפר. אלא זהו אחד מן הלשונות שבתלמוד שנאמר לשון אחד בשני מקומות. ופירושן אינו שוה. דהתם במסכת נדרים אמרינן דברים שבינו לבינה כפשט. והכא אתינן למימר' דבמתני' לאו בכל קישוט איירינן אלא בדברים המיוחדין יותר בינו לבינ' ואיידי דאמרינן הכי נקטי' נמי האי לישנא בקושיין. והיינו דקאמר הניחא למאן דאמר דברים שבינו לבינה כלומר כי הא דהכא הבעל מיפר. אלא למאן דאמר אין הבעל מיפר דלא חשיבי הני דברים שבינו לבינה דאמרה תורה דהבעל מיפר מאי איכא למימר:

דאתמר דברים שבינו לבינה כו' והאי נמי לאו דווקא דפלוגתייהו לאו שמעת' באפי נפשה הוא. אלא דהתם איבעי לן לר"י מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה כלומר מי חשיבי ליה הני דברים שבינו לבינה. רב הונא אמר מיפר רב אדא אמר אינו מיפר. אלא דאיידי דהכי ליכא לאיתויי הכי נקיט ליה כאלו שמעת' באפי נפשה. ואף על גב דמוכח התם בהדיא דמאן דאית לי' מיפר והיינו רב הונא ה"ה לכל קישוט שבעולם ואפילו כיחול ופרכוס. ורב אדא נמי דאסר ה"ה לכל קישוט ונקט האי למימרא דאפילו האי לא חשיב דברים שבינו לבינה שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר. וכיון דכן מאי האי דמוקמינן מתני' בקישוט של מטה דהא לא שני לן בהו. יש לומר דהשתא לא ס"ד סוגיין דהתם ולא קים לן בה ומוקים לה לרווחא דמלתא בדברים המיוחד' יותר בינו לבינה דהיינו קישוט של מטה וקס"ד דבהאי מיהת מיפר וכ"ת ולרב אדא דאית לי' בהני דאין הבעל מיפר דברים שבינו לבינה דאמרה תורה דבעל מיפר מאי נינהו. איכ' למימר

דאמרה הנאת תשמישו עלי קונם והכי מוכח נמי התם. תדע דהא לרבנן דאית להו דהני הוו נדרי עינוי נפש אם כן דברים שבינו לבינה מאי נינהו. אלא דאיכ' מילי אחרינ לר' יוסי נמי אליבא דרב אדא איכ' מילי אחרינא:

מתני' ה"ג המדיר את אשתי שלא תלך לבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה. ובזמן שהן בעיר אחרת רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה הדירה שלא תלך לבית האבל כו':

דף עב.

גמ' הא גופי' קשי' כו' עד והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה. אפשר לפרש דסופד היום יספד למחר והקובר היום יקבור למחר כלומר סוף אדם למות אבל בירושלמי אמרו ספוד דיספדון לך כלומר ספוד שתספוד קבור שתקבר:

המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל כו' לרב בשנדרה סתם לשמואל בשנדרה היא וקיים לה הוא וקסבר הוא נותן אצבע בין שיניה וכן היא שנדר' שלא תשאל ושלא תשאיל כגון דאמרה קונם תשמי' עלי אם כו' תצא שלא בכתובה:

הא דאמרינן אי דידע ניפרוש וודאי אף על גב דפריש מפסדת כתובתה כיון שרצתה להאכילו או לשמש עמו נדה ולא קשיא לן אלא לישנא דמאכילתו ומשמשתו דמשמע האכילתו ושמשתו וקא קשיא לן היכי הוה:

והא דאמרי' אי דלא ידע ניסמוך עלה. ובאידך אמרינן אי דלא ידע מנא ידע ה"נ קאמר מנא ידע דהא דינא למסמך עלה. אלא איידי דאיכא אהא ראי' קרא דקא מייתי קאמר הכי. והכי דינא אכולהו ובכל איסורים שבתורה דאשה נאמנת:

והא דאמרינן פלוני חכם טיהר לי את הדם פי' דאמרה לי' בעדים ושילוה בעדי'. והכי אית' בירושלמי וההוא פלניא מהימן עלה דהא הימניה ודכוות' הא דאמרינן בהוחזקה נדה דמפסד' כתובת' בהכי:

כל הנודע באשתו שנודרת ואינה מקיימ' יחזור ויקניטנה כלומר שנדרה בפניו ולא קיימה וכבר היפר לה הוא שלא ידעה היא בהפר' אלא דמסתפי (נ"א דמסתפק') דילמא נדרה בתר הכי ואיהו לא ידע ולא מיפר ולא מקיימה אי נמי נדרה בנדרים אחרים שאינו להפר הילכך יחזור ויקניטנה כל יום ויום כדי שכל נדרים שהיא עתידה לידור תידור באותה שעה. וכל היכא דנדרה נדר עינוי נפש יפר ואינה יוצאה בכך. ואם הי' נדרים אחרים תצא. ואתיא כלישנא דלעיל דאמרינן דרבי סבר הוא נותן אצבע בין שיניה והא

דאמרינן במקללת יולידיו בפניו כ"ש לבעל גופי' בפניו שהדין נותן שיצא' בלא כתובה ותו לא מידי:

דף עב:

תניא נמי הכי באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין. פי' וה"ה לכל נדרי עינוי נפש אלא דאורחי' דתנא למנקט הכי וכדאמרינן לעיל ואלו הן נדרי עינוי נפש שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין. הוי בה רב פפא אהייא אילימא ארישא כיון דקפיד אפי' כל מילי נמי. ומוקמי לה אסיפא. ורב אשי אמר אפי' ארישא וה"ה אסיפא. ומהכא איכא למשמע ההיא סברא דפרישנ' לעיל דלא אמרי' אי אפשי באשה נדרנית אלא בנדרים שיש בהן עינוי נפש. מדאמרינן דהא דתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה דווקא בנדרי עינוי נפש אבל לא בנדרים אחרים. ואלו הוה מפסיד' כתובתה אחר נישואין אפי' בנדרים אחרים. כל דכן הוא בנדרים שהיו בה בשעת נישואין. תדע שהרי מומין שאם נולדו בה אחר נישואין שותה בעציצו. ואלו היה בה בשעת נישואין ולא ידע בהן תנן במתני' תצא שלא בכתובה כ"ש בנדרים שאלו היה מפסד' בשבילן כתובה בשנדר' בהן אחרנישואין שא"צ לומר בשנדר' קודם נישואין. והא דאמר רב אשי דאפילו שאר נדרים דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפדי' קפידא הני מילי בסתם אבל במפרש כל נדרים במשמע והכי איתא בירושלמי:

דף עג.

אתמר קדשה על תנאי כו' עד לא תימא טעמיה דרב כיון דכנסה סתם אחולי אחליה לתנאי'. דוודאי כל תנאי דלהנאתו אף על גב דלאו ממון מצי מחיל כיון דלהנאתו הוא. ואפי' הכי לאו מהאי טעמא הוא אלא טעמיה דרב אין אדם עוש' בעילתו בעילת זנות. פירו' וכיון דכן דלא מחיל לי' לתנאי מנפשיה אלא מהאי טעמא דווקא לענין קידושין הוא דגמר בדעתי דמיקדשא לי' אבל אין לה כתובה. ואף על גב דבלא כתובה נמי שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות אנן לא אמרינן שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וכיון דכן טעמא הוא דווקא בשבעל דאיתיה לטעמא:

והא אפליגו בה חדא זימנא דאתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת רב אמר אינה צריכה גט משני. ושמואל אמר צריכה גט משני ואע"ג דקיימא לן כרב המנונא דאמר האשה שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת. איכא לפרושי בשעה

שקבלה אותן על מנת כן שאין קידושין הראשונים קידושין. אי נמי איכא למימר דהתם טעמא מאי משום דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. הני מילי בעלמא אבל הכא דסבר' דקידושי קמא לא כלום הוא דקידושי קטנה הוי וודאי מעיז' פניה ומעיזה וכדאמרינן דכוות' בעלמא. ואי קשיא לך ואמאי לא מתרצינן דהכא לאו בהא פליגי אלא בקידושי קטנה אי גדלי בהדה. דרב סבר קידושי קטנה מתלא תלו וקיימי וכי גדלה גדלי בהד' והיינו דאינה צריכה גט משני בין בעל שלא בעל ושמואל סבר דלא אמרי' דכי גדלה גדלי בהדה וצריכ' גט משני בין לא בעל בין בעל. הא לית' דהא התם ביבמות בפרק ב"ש אמרי' בהדיא לית לי' לרב האי סברא דקידושי קטנה מיתלא תלו וקיימי אלא פלוגתייהו דווקא בשבעל וטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ומהדרי' דלא דמיא הא דנדרים לקידושי קטנה. דאלו הכא דבגופא הוא דקא טעי איכא למיחש כיון דחזיני' דמקפיד דלא מחיל לי' לתנאי' לעולם. אבל בקטנה דאלו בגופה לא קא טעי כלל אלא קידושי נינהו דלא מעלו בהא איכא למימר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דכיון דקא חזינן דקא ניחא לי' בה מסתמא אית לן למימר שכל אדם רוצה שיגמרו נישואיו. ואע"פ שהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושיו הכא כיון דהויא מילתא דכ"ע ידעי בה כול' עלמא סהדי. וכן המקדש בביאה אינו צריך אלא עידי יחוד וכן דעת רבינו נ"ר:

דף עג:

תנן כנסה סתם ונמצאו כו' עד הכי נמי קאמ' המקדש כו' עד תצא שלא בכתובה לאו למימרא דחסורי מחסר' והכי קתני. אלא לישנא דמתני' איכ' לפרושי הכי המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים אינה מקודשת. ואף על פי שכנסה סתם אלא דבמתני' לא תנן אלא מעשה דאתני ביה דהיינו קידושין והדר קתני כנסה סתם כלומר הכונס את האשה סתם והכל במשמע בין קידושין בין נישואין תצא שלא בכתובה:

כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא. לשמואל קא פריך דלית לי' סברא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. דאלו אליבא דרב ליכא למיקשי הכי דכיון דאית לי' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות למיהוי קידושיו קידושין גמורין הוא דאיכא למימר הכי אבל כתובה לית לה. אבל לשמואל קשיא לן מאי שנא כתובה מגט. ומתרצי רבה ורב חסדא גט מדבריהם. ורבא אמר ספוקי מספקא ליה. ליכא לפרושי ספוקי מספקא לי' אי יכול למימר אי איפשי באשה נדרנית. דהא ליכא מאן דפליג עלה אלא משום טעמא דהוא נותן אצבע בין שיניה. והכא ליתי' להאי טעמא דהא מקמי הכי נדרה. וליכא לפרושי נמי ספוקי מספק' לי' אי אדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא דהא חזינא לי' לשמואל דלית

לי' האי סברא. ותו דאם כן לא הוה לי' למימר כהאי לישנא גבי ממונא לקולא דאפי' אית לי' לשמואל האי סברא בוודאי דינא הוא דלית לה כתובה ולא הוה לי' למימר אלא ספוקי מספקא לי' הילכך בעיא גט. אלא הכי קאמר ספוקי מספקא לי' אי אחולי אחליה לתנאיה או לא וגבי ממונא לקולא וגבי איסורא לחומרא וכיון דמהאי טעמא הוא קדשה סתם וכנסה סתם אע"ג דלא בעל הוא דקאמרינן דצריכ' הימנו גט. דהא לאו משום אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות קאמרינן אלא משום אחולי אחליה לתנאיה ובהא מודה רב לשמואל וכל דכן הוא דאפילו באידך דאית לי' לשמואל דאינה צריכה גט סבר רב דצריכה גט כל דכן בהא דאפילו שמואל אית ליה דצריכה גט דרב נמי סבירא לי' הכי.

אבל קדשה על תנאי וכנסה סתם ולא בעל אינה צריכה גט לכולי עלמא:

ואליבא דשמואל אתי' מתני' שפיר דהכי נמי קאמר כדפרי'. ואליבא דרב נמי הכי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ואפי' כנסה סתם והוא שלא בעל כנסה על מנת או סתם ובעל תצא בלא כתובה. והאי דלא תנא הכי בהדיא משום דאורחא דמילתא קתני דסתם כניסה הוי בעל. אבל קדשה סתם ועדיין לא כנסה ונמצאו עליה נדרים או מומין אינה צריכה גט כלל והלכתא כרבא. ונפקא לן מינה בינייהו לענין בא אחר וקדשה דאליבא דרבה ורב חסדא קידושי שני קדושי תורה ואליבא דרבא שניהם קדושי ספק:

אמר רבא מחלוקת בטעות שתי נשים פירש"י ז"ל כגון שקידש לאה על תנאי וחזר וקידש רחל סתם וכנ' סתם ובעל דרב דאמ' צריכה גט כדינ' דבהא דינא הוא כיון דקדשה סתם וכנסה סתם. ושמואל דאמר אינה צריכה הימנו גט משום דקסבר אע"ג דבעלמא קדשה סתם וכנסה סתם צריכה גט. אבל הכא כיון דאיכא אחריתי דקידש על תנאי הוה לי' כאלו קדשה להא נמי על תנאי ואינה צריכה גט:

וליתיה להאי פירוש' חדא דא"כ לאו היינו קדשה על תנאי וכנסה סתם דקאמרי' לעיל דבהא פליגי. ותו דאנן מאי טעמא מוקמינן לה הכי משום דשמואל דלרב כיון דקדשה סתם וכנסה סתם דינא קאמר אלא לשמואל. וא"כ הודאה נמי דקאמרינן אבל בטעו' אשה אחת דברי הכל לשמואל הוא דקאמרינן. וכיון דשמואל קאמר אינה צריכה הימנו גט ליכא למימר דבטעות אשה אחת מודה דאינה צריכה הימנו גט דהא בכולהו ה"נ קאמר. ויש שפירשו כגון שקידש שתי נשים על תנאי וכנס אחת מהן סתם:

והרב אלפסי ז"ל פירש כגון שקידש לאה על תנאי וחז' וקידש רחל סתם וחז' יכנס הראשונ' סתם. ולהני תרי פירושי שמואל דאמר אינה צריכה גט כדינ'. ורב דאמר צריכה גט משום דכיון דבתרתי אתני בקידושין ובתר הכי כנס סתם. אי נמי כיון דבתר דקידש

לאה על תנאי והדר וקידש אחריתי סתם הדר וכנס לאה סתם בהא אמרינן דוודאי אחלי לתנאיה ומשו' טעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. והשתא אתיא שפיר מאי דקאמרי' אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה הימנו גט דלרב הוא דאמרי'. דאע"ג דקאמר באידך צריכה גט בהא קא מודה דאינה צריכה הימנו גט. ומיהו לכולהו קשיא דהאי לאו טעות שתי נשים הוא אלא טעו' אשה אחת:

והנכון כמו שפירש הרב ר' יוסף הלוי אבאן מגאש ז"ל דטעות שתי נשים היינו כגון שקידש שתי נשים על תנאי וכנסן סתם ופלוגתייהו בבתרייתא. והכי מוכח מדנק' לעיל לישנא דחדא קדשה סתמה וכנסה סתם דלא נקט אלא ההיא דפליגי בה. דשמואל דאמר אינה צריכה הימנו גט משום דהויא לה קדשה על תנאי וכנסה סתם. ורב סבר כיון דהא כנס אחריתי נמי סתם והדר כנס לה להאי נמי בסתם אחלי' לתנאיה משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה הימנו גט ואפי' רב דאמר באידך צריכה הימנו גט בהא מודה. ואקשי לי' אביי והא מתני' דבטעות אשה אחת היא וקא מותבינן מינה תיובתא. ואי קשיא לך ומאי קושיא היינו טעמא דמאן דקא מותיב משום דאלו לרב איכא לאוקומ' בטעות שתי נשים מיהת אבל לשמואל קשיא. וליתה דאלו לפרש"י ז"ל מתני' לרב אלו מוקמת לה בטעו' שתי נשים היכי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עלי' נדרי' אינה מקודשת קדש אחרת אחר כך סתם וכנסה סתם תצאשלא בכתובה. וכיון דכן לשמואל אתיא שפיר דלדידיה לא מיבעי דסיפא תיקו אירישא אלא מימרא באפי נפשה. ולפי' רב אלפסי ז"ל נמי הא וודאי ליכא לתירוצ' בהכי לדרב למימרא דהכי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודש' כנסה סתם וכבר קידש אחרת סתם בין קדושין לכניסה תצא שלא בכתובה. הא וודאי כל כי האי גונא בהדי' הוה לי' לתנא למיתני. ואוקמת' דשמואל עדיפ' והיינו דאמרי' דבטעות אשה אחת היא למימרא דפשט' בטעו' אשה אחת אתיא. ואפי' אית' דרב מצי לתרוצ' לה הכי. מ"מ פשט' דמתני' בטעות אשה אחת אתיא. ואע"ג דרב יכול לפרוק' בטעות שתי נשים שמואל נמי יכול לפרוקי. אטו משום דלרב אית לי' בה תרי פירוק' ולשמואל לית בה אלא חד פירוקי מותבי' לי' מינה תיובתא:

אלא אמר רבא מחלוקת בטעו' אשה אחת כעין שתי נשים. לפום פירש"י ז"ל איכא לפרושי כגון שקדש אשה אחת על תנאי וגרשה וחזר וקדשה סתם וכנסה סתם וקשי' לי' כדמקשי' נמי לעיל מהא דפליגי ביה. ולפום אידך פירוש' איכא לפרושי כגון שקדשה על תנאי וגרשה וחזר וקדשה על תנאי וכנסה סתם. אי נמי כגון שקדשה על תנאי

וכנסה סתם וגרשה וחזר וקדש' על תנאי וכנסה סתם ולכולהו פרוש' קשיא דאכתי איכא למיקשי אהא כדמקשינן לעיל והא מתני' דבטעות אשה אחת היא ומותבינן מינה תיובתא דוודאי כי היכי דלא מיתוקמ' מתני' בטעו' ב' נשי' ה"נ לא מתוקמי בטעו' אשה אח' כעין ב' נשים לפום הני פירושי:

ופירש הרב אדוני זקני ר' זרחי' הלוי בעל המאו' ז"ל הוא הנכון דטעו' אשה אחת כעין ב' נשי' הוא כגון שקד' אש' אח' על תנאי וכנס סתם ואח"כ בעל סתם דאיכ' תרי סתמי וטעות אשה אחת גרידתא כגון שקידש אשה אחת על תנאי. וכנס ובעל סתם שכניסת' ובעילת' באו כאחת דליכ' אלא חד סתמא. ואותבי' אביי מדתני' קדש' בטעות ובפחו' משו' פרוט' כו'. והא הכא דבטעו' אשה אחת היא דכול' טעמא תלי בבעילה ופליגי מאי לאו טעו' נדרים. ומהדרי' לא טעו' בפחו' משו' פרוט' ופירוש' קא מפר' קדשה בטעו' כיצד כגון שקדש' בפחו' משוה פרוטה. ומיהו תמיהא לן מלת' בפחות משו' פרוטה נמי איכ' למיקשי הכי והא הכא דבטעות אשה אחת היא ופליגי. ואפשר דהכי נמי קאמר במאי דקא אמרינן במאי קא מיפלגי כלומר מאי שנא קידושי פחות משו' פרוטה מטעות נדרים. ומהדרי' מר סבר אדם יודע שאין קידושין תופשין בפחות משוה פרוטה. לאו דווקא דאם כן אמאי קדשה בהכי מעיקרא ולא קדשה בפרוטה. ותו מאי קא מהדר למאי דקשיא לן מאי שנא האי מהאי בטעות נדרים נמי איכא למימר שאלו יש בה נדרים אינה מקודשת. אלא וודאי דהיינו כדאמרי' לעיל דלא דמו קידושי תנאי לקידושין דעלמא. דקידושי תנאי דאיהו טעי בגופ' כיון דחזינן לי' דאתני איכ' למיחש דמקפי'. אבל בקדושי דעלמ' דלאו איהו קא טעי בה כלל אלא קידושי הוא דלא מעלו בוודאי כל אד' רוצ' שיגמרו נישואין בכל מאי דאפש' לי' הלכך גמר ובעל לשם קידושין:

דף עד.

משום ר"א אמרו חולצת ולא מתיבמ' פרש"י ז"ל דר"א מודה לי' לת"ק בעיקר דינא אלא דמשום גזירה דקאמר הכי דקסבר דגזרינן אטו גרשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה. ור"א אכולה פליג ואפי' החזיר' לאחר שהיא גדולה והכי מוכח התם ביבמות דאמרינן המגר' את אשתו והחזיר' ומת או חולצ' או מתיבמ' ור"א אוס' וכול' משו' גזיר' ולא גרי' בפירוק' מר סבר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין. וליתה להאי פירושא חדא דהא נוסחא דכולהו ספרי הכי מר סבר אדם יודע ומר סבר אין אדם יודע ותו מדאמרינן והא הכא דבטעות אשה אחת היא ופליגי אלמא דבעיקר דינא פליגי:

ותו דאם כן לימא תהוי תיובתא דשמואל דאמר לעיל דצריכה גט משני דאדם עושה בעילתו בעילת זנות. והכא אמרי' דכולי עלמא אית להו דאלו מדינא אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואיכא לדחוקי דשמואל ס"ל כר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל דאמר בעלו לא קנו. ומ"מ אכתי קשי' היכי איכא למימר דר' אליעזר משום גזירה והיכי גזר החזירה כשהיא גדולה אטו החזירה כשהיא קטנה דהא לא שייכן אהדדי. וכי תימא דאטו קטנה הגדילה אצלו הוא דגזר והא היא גופה גזירה. אלא וודאי עיקר פירושא דר' אליעזר בעיקר דינא פליגי ומדינא הוא דקאמר בהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו שחולצת. וקס"ד השתא דטעמי' משום דקסבר אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ובגדולה ממש דקאמר נמי חולצת משום גזירה דהחזירה כשהיא קטנה והגדילה. והיינו דמקשי' והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי דקס"ד דטעמי' דת"ק משו' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ור' אליעזר סבר אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ומיהו קשיא לן דילמא לא פליגי בהא דאי אדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא ודווקא בשבעל. אלא בקידושי קטנה אי אמרי' דכי גדלה גדלי בהד' ובין בעל ובין לא בעל דתנא קמא סבר קידושי קטנה מתלא תלוי וקיימי וכי גדלה גדלי בהדה והיינו דקאמר חולצת או מתיבמת בין בעל בין לא בעל דלא נפקא לן מינה מידי דהא טעמא לאו משום הכי. ור' אליעזר סבר דלא אמרי' דכי גדלה גדלי בהדה והיינו דקאמר חולצת או מתיבמת בין בעל בין לא בעל אבל דכ"ע אית להו בטעות אשה אחת גרידתא דאדם עושה בעילתו בעילת זנות. ואיכא דמפרש משום דלישנא משמע לי' דווק' בשבעל מדקתני וגדלה אצלו והכי משמ' לישנ' כדאמרינן ביבמות הגדילו זה עם זה. אי נמי איכא לפרושי דלא ניחא לי' לתרוצי הכי דלא כרב ושמואל דהא תרווייהו אית להו האי סברא כדאמרי' ביבמות דכי קאמ' רב בקדשה כשהיא קטנה והגדילה ועמדה ונישאת דאינה צריכה גט משני דווקא כשבעל ומשום דאין אדם עושה בעילתו בעיל' זנות. הא לאו הכי אינה צריכה גט וכל דכן לשמואל דאפי' בשבעל אמר דצריכ' גט משני. ואכתי קשי' לן אדמותבינן לי' מעלמא אמאי לא מקשינן דידי' אדידי' דהא אמרינן לעיל קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת. רב אמר צריכה גט משני. ושמואל אמר אינה צריכ' גט משני והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי:

והרב ר' יהודה בר' יקר ז"ל תירץ דמהא עדיפא לי'. דאי מההיא וודאי פשיטא לי' דאיכא לשנויי כטעמא דאמרי' אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום. אבל מהא אותבי' שחזרתה בחיי אבי'. ואע"ג דמדינא כיון שנישאת שוב אין לאבי' רשות בה ויצאת מרשותו לגמרי כולי עלמא לאו דינא גמירי ואיפשר דטעי בהא ודמי לנדרים. ומתרצינן דאפי' בהא נמי

איכא למימר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום. ולא נהיר ולפום מאי דפרישנא נמי אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום לאו משום דידע הוא דקאמרי'. אלא דכיון דלאו משום טעות דטעי בגופ' הוא אלא משום קידושי דלא מעלי כל אדם רוצה שיגמרו נשואיו תו ליתי' להאי פירוש' כלל:

והנכון כדפי' רב סבא בעל המאור ז"ל דאי אקשי' מההי' דלעיל מקמי דידעינן היפריש' בין קדושי טעות לקידושין דעלמא. איכא למימר דההיא נמי בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אתיא. והיכי דמי כגון שקדשה כשהיא קטנה ולאחר שהגדילה כנסה סתם ובעל סתם דאיכא תרי סתמי. אבל הכא ליכא למימר הכי דהא קתני החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו אלמא לאחר שהיתה אצלו הגדילה ותו ליכ' למימ' שהגדילה אלא חד סתמ' וזהו הנכון:

אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחלי' לתנאי' כלו' כיון דעב' מעש' סתם ובשעת מעש' לא הזכיר תנאו אחולי אחלי' לתנאי':

התם משום דאיתקוש הויו' אהדדי פיר' וכסף ושטר איפשר על ידי אחרים ואף ע"ג דאיכא ביאה הויא לה חדא והני תרתי וחדא מתרתי אתיא:

נוסחי דוקאני אמר רב עולא בר אבא אמ' עולא אמר ר"א המקדש במלו' ובעל על תנאי ובעל בפחו' משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט ואיכא נוסחי דכתיב בהו דברי הכל אינה צריכה הימנו גט. וליתה דהא פלוגתאהיא דר' שמעון בן יהודה ות"ק. וליכא למימר דדברי הכל מדרב ושמואל קאמרינן. דהא לעיל קאמר רבא האי לישנא ומותבינן לי' משום דהויא פלוגתא דר' שמעון בן יהודה ורבנן. ולא גרסי' נמי אינה צריכה הימנו גט. ולא גרסי' דברי הכל. חדא דלא מסתבר דאמרי שמעתא אליבא דר' שמעון בן יהודה דהוי יחידאה ודלא כרבנן דפליגי עלי'. ותו דהא רב כהנא משמי' דעולא קאמר המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט ובטעות אשה אחת גרידתא קאמר ממאי מדאמרינן דשמעתי' מפקא מדרב יהודה אמר שמואל משום ר' ישמעאל דאמר יש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושי' קידושי טעות שאפילו בנה מירכב על כתפה ממאנת והולכת לה. ואם איתה דההיא בטעות אשה אחת כעין שתי נשים לא הוה מפקא מהך דאיכא לאוקומה להא דר' ישמעאל בטעות אשה אחת גרידתא. אלא וודאי אפי' בטעות אשה אחת הוא דאמרי' דצריכה גט ודמי' להא דר' אליעזר ודר' יוחנן לעיל דחד לישנא הוא. ואם כן קשיא דעולא אדעולא דהא עולא קאמ' הכא דאינה צריכה גט. ותו דלישנא דאידך דר' אמי לא שייך להאי גרסא דקאמר במקדש במלו' צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהנך טעי ואם איתה דגרסינן אינה צריכה גט למה לי לפרושי

בדרב אמי טעמא דהנהו דלעיל מסתגי דקאמר צריכה הימנו גט דבהא וודאי לא טעי. ולא גרסינן נמי דברי הכל צריכה הימנו גט דהא וודאי ליתה דהא אפילו בטעות אשה אחת כעין שתי נשים קאמר שמואל אינה צריכה הימנו גט. אלא וודאי לא גרסי' אלא כדכתיבנ'. ומיהו צריכה גט דקאמר אכולה לא דמיא אהדדי דבמלוה ופחות משוה פרוטה הוי גט גמור דאורייתא. ועל תנאי הוו קידושין דרבנן וגט דרבנן. וכדאמרי' נמי באידך ולא היה כח ביד חכמים להוציאה בלא גט. והשתא אתיא שפיר הא דרב אמי דאתי לאיפלוגי ואמר המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דטעי. כלומר בהא הוא דמודה לי' משום דטעי. אבל בהנך לא מודה לי' דבהנך לא טעי. ומסתברא דר' אמי כי נקט מקדש בפחות משוה פרוטה הוא הדין למקדש במלו'. תדע דלאו דווקא האי בלחוד דהא איכא קידושי קטנ' נמי דקתני לי' בההיא מתניתא בהדי פחות משוה פרוטה ואמרינן בתרווייהו בעלו קנו. ולא נקט האי אלא לאפוקי קידושין על תנאי וכדפרי' דקידושי תנאי דלא טעי מידי בגופה שאני. והאי דנקט אבל בהנך משום דקידושי תנאי טובא גוונא הוי. ואי גרסינן אבל בהך כל דכן דאתיא שפיר. ולענין הלכתא ופסק' דשמעתא קיימא לן דאמר בטעות אשה אחת כעין שתי נשים שהיא צריכה גט גמור מן התורה וא"צ לומר קדשה סתם וכנסה סתם ובעל סתם. אבל טעו' אשה אחת גרידת' אסיקנ' דצריכ' גט. ומסתברא דגט מדרבנן הוא. וה"מ בשבעל. אבל קדש על תנאי וכנס סתם ועדאין לא בעל לא עשה ולא כלום ואינה צריכה גט. אבל קדשה סתם וכנסה סתם צריכ' גט מן ספק תורה, אבל קדשה סתם ועדאין לא כנסה אינה צריכה גט דוודאי לא סגיא דלא הויא מקח טעות. ומיהו הני מילי בטעות נדרים אבל בקידושין דעלמא צריכה גט גמור מן התורה. וכדרב דאמר אינ' צריכ' גט משני וכגון קידושין בפחות משוה פרוטה וקטנה והמקדש במלוה לפום מאי דפרישנ' לר' אמי דלא פליג אמלוה בכולהו היו קדושין גמורים וצריכה גט מן התורה:

דף עד:

תנו רבנן הלכה אצל חכמים והתירוה מקודשת אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת. ותמיהא מילתא אם כן כי לא הלכה נמי דלא מיקדש' היכי שרינן לה לאינסובי. ואמאי לא חיישינן דילמא תיזיל גבי חכם ומיפר לה נדר' וחיילי עלה קדושי ראשון למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות. ובירושלמי אמרינן עלה תרי לישני. דאיכא מאן דאמר דאע"ג דכי לא הלכה לחכם אינה מקודשת אפ"ה לא שרינן לה לאינסובי בלא גט. ואיכא מאן דאמר דשרינ' לה אלא שהיא תחוש לעצמה ומסתמא מתוך שהיא יודעת שאם תלך

אצל חכם חלין עליה קידושי ראשון אף היא אינה נשאלת על נדרה. ולפום גמרא דלן דלא איירי בה משמע דלא חיישי' להכי דכיון דשרו לה בי דינא לאינסובי איפקיעו להו קידושי קמא ואפי' הלכה בתר הכי לחכם ומיפר לה נדרה תו לא חיילי עלה קידושי קמא. ואף על פי כן צריך לחוש לה:

דף עה.

אי הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפא אותו מקודשת ליתני אינה מקודשת ולימא באדם חשוב עסקינן. אי הכי לאו דווקא דוודאי ה"ה נמי לדידן דבעינן טעמא מאי שנא איהו מינה דאלו בדידה אמרינן ברופא דאינ' מקודשת משום דאינה מתיר' אלא מכאן ולהבא ובדידי' אמרי' מקודשת הא דאמרי' כאן בזיטא שאינה עובר' אף על גב דקתני מומין אלו בין קבועין בין עוברין פי' עוברין שאינן באין אלא לפרקים ומיהו כשבאה לו זיעא זו אין בידו להעבירה:

דף עה:

טעמא דמייתי אב ראיה כו' עד תברא מי ששנה זו לא שנה זו ורישא ר' יהושע וה"ה לסיפא דעל האב להבי' ראיה. וסיפא רבן גמליאל וה"ה לרישא דעל הבעל להביא ראיה והאי דתנ' הכי ולא תנא איפכא לרבותא משום דאורחא דמילתא ומשום דמיתחזי מתני' דתיתי כינ' בחדא שיטתא. רבא אמר רישא כאן נמצאו וכאן היו וסיפ' כאן נמצאו וכאן היו פירשתיו בסנהדרין בס"ד. ומיהו הני מילי דלא איתרעי אבל איתרעי לא כדמוכח לעיל בראוה מעוברת. רבא אתי השתא לאוקמי' מתני' כולה בין לר' יהושע בין לרבן גמליאל והיינו דהקדים מעיקרא לפרושי דכי לא אזיל ר' יהושע בתר חזק' דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא. אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופ'. והיינו דמוקי' לה למתני' אליבא דתרווייהו לר' יהושע לענין גט דלענין כתובה אפי' אסיפא על האב להביא ראיה אלא כתובה וודאי לית לה ולא איירי במתני' אלא לענין גט וגבי איסורא וודאי כיון דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר חזקה דגופ' והיינו דאמר כאן נמצאו וכאן היו. הילכך ברישא דאכתי איתה בבית אביה על האב להביא ראיה ואם לא הביא ראיה אינה צריכה גט וסיפא על הבעל להביא ראיה ואם לא הביא ראיה הרי היא צריכה גט. ואליבא דרבן גמליאל אתי' בין לענין גט בין לענין כתובה והיינו דברישא על האב להביא ראיה ואם לא הביא ראיה אינה צריכה גט ואין לה כתובה דאמרינן כאן נמצאו

וכאן היו. ובסיפא על הבעל להביא ראיה ואם לא הביא ראיה צריכה גט ויש לה כתובה וזהו הפי' הנכון:

איתיב' אביי נכנס' לרשות הבעל כו' עד משום דאיכא תרתי חזקי חזקה העמד הגוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו וראה ונפייס הוא מאי אמרת אין אדם מפייס במומין הואי חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרינן. קשיא לן לאידך גיסא נמי איכא תרתי חזקי חזקה כאן נמצאו וכאן היו וחזקה אין אדם מפיי' במומין. ויש לומ' דהני דאמרן עדיפא לן משום דאם תמצא לומר איכא לחזקה דהעמד הגוף על חזקתו בהא בלחוד סגיא לן דכיון דלא היו אלא ברשותו על כרחו שותה בעציצו. וה"ה נמי אם תמצא לומר דאיתה לאידך דחזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו וראה וניפייס הוא בהא נמי סגיא לן דאפי' הוו בה מעיקרא לא איכפת לן כיון דראה. אבל באידך תרתי אפילו תימא דאית' לחזקה דכאן נמצאו וכאן היו לא סגיא לי' בהא דאיכא למימר אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יראה וניפייס. ואפילו תימא דאין אדם מפייס במומין לא סגיא לי' נמי בהא בלחוד דאיכא למימר חזקה העמד הגוף על חזקתו ולא נולדו בה אלא אחר שכנסה לרשותו אלא בתרווייהו. ואם נפשך כלך לדרך אחרת דהשתא מקיימן תלת חזקי ולא סתרי' אלא חדא חזקה. דכי אמרי' חזקה העמד הגוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בדקו. מיקיימא נמי חזק' דאין אדם מפייס במומין דהא לא ניפייס בהן שבשעה שקדשה לא היו בה אלא שנולדו בה אחר כך. ולא סתרינן אלא חזקה דכאן נמצאו וכאן היו. אבל אלו אמרי' לאידך גיסא חזקה כאן נמצאו וכאן היו ואין אדם מפייס במומין. סתרי' לאידך תרתי דהעמד הגוף על חזקתו ואין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו האי ראה וניפייס הוא. הילכך הניתרתי עדיפ' לן והיינו דלא אדכרוה בגמרא כלל לחזקה דכאן נמצאו וכאן היו. משום דכיון דאמרינן דאיתה לחזקה דהעמד הגוף על חזקתו לא סגיא דלא סתרי' לחזקה דכאן נמצא וכאן היו. ולא נקט אלא חזקה דאכתי מיקיימא והיינו חזקה דאין אדם מפייס במומין ואמרי' דלא חיישינן לה משום דהויא לה חדא במקום תרתי. אי נמי איכא למימר דהיינו דעדיפי לן הני תרתי משום דאידך הויאן להו כל חדא מינייהו חדא במקום תרתי דאלו אמרי' חזקה דכאן נמצאו וכאן היו קשיאן עלה חזקה דהעמד הגוף על חזקתו ואין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו. וה"ה נמי לאידך דאלו אמרינן לראיה דידי' אין אדם ניפייס במומין כלומר ומעיקרא נמי הוו בה ולא חזנהו דאלו חזינהו אין אדם מיפייס במומין דאי לא הויא ראי' לדידי' ואלו הוה אמרינן הכי כדקאמרינן לראיה לדידיה קשיאין עלה נמי הני. אבל בהני דאמרינן לא הויא אלא חדא לגבי חדא דאלו אמרי' חזקה העמד

הגוף על חזקתו. לא קשיא עלה אלא חזקה דכאן נמצאו וכאן היו. אבל אין אדם ניפייס במומין לא קשיא לי' ואי אמרי' נמי חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בדקו. לא קשיא עלה נמי אלא חזקה דאין אדם ניפייס במומין. אבל חזקה דכאן נמצאו וכאן היו לא קשיא עלה דאיכא למימר אין מעיקרא הוו בה יראה וניפייס:

דף עו.

רב אשי אמ' ריש' מנה לאבא בידך כלום' וטענ' דידה לא מהניא לי' אלא אי קא טען איהו גופיה וסיפא מנה לי בידך פי' רב אשי אתי השתא לתירוצא תיובתא דאביי דקא מותיב ממתני' למה לי' לבעל לאיתויי ראי' דעד שלא תתארס היו בה תיסגי לי' דליתי ראי' משנתארסה דכיון דידעי' דמשנתארסה היו בה נימא כאן נמצאו וכאן היו ואתי רב אשי לפרוקי. דבסיפא ליכא למימר כאן נמצאו וכאן היו משום דהויא לה איהי ברי וכל היכא דאיכא טענת ברי לא אזלינן בתר חזקה דכאן נמצא וכאן היו אלא חזקה דגופא ואמרי' העמד הגוף על חזקתו. וכיון דלית לי' ראי' אלא אחר שנתארסה אמרינן השתא הוא דנולדו בה לפיכך צריך להביא ראי' שעד שלא תתארס היו בה. אבל ברישא דליכא טענת ברי בהא וודאי איכ' למימר דאזלינן בתר חזקה דכאן נמצאו וכאן היו דכל היכא דהוי ספק איכא למיזל בתר האי חזקה וטעמ' משום דאית' להאי חזקה והא עדיפא לן כיון דלא טוענת ברי הא לאו הכי דליתא להאי חזקה אפי' בלאו טוענת ברי אזלי' בתר חזקה דגופ' כל היכא דליכא למיחש לריעותא כי לא טענה כגון הא דמנה לאבא בידך וכי הא דאמרי' לעיל בחרשת לר"ג דאנן טענינן לה ולא בעי ר"ג טוענת בעלמא אלא משום דריעא כי לא טענה. והא דאמרי' בתינוקת לר"ג דבעי' בטוענת חד רובי ובשאינה טוענת תרי רובי. התם לענין יוחסין אבל בממונא בתר חזקה דגופ' אזיל. כללא דמלתא לרבן גמליאל כל היכא דהוי ספק אזלינן בתר חזקה דכאן נמצאו וכאן היו. וכל היכא דאיכא טענת ברי אזלינן בתר חזקה דגופ' והיינו דלעיל דפירקין קמ' דבעינן לר"ג טענת ברי ובהכי אזלינן בתר חזקה דגופה ומיהו האי טעמא אתי לרבן גמליאל אבל לר' יהושע טעמאא דסיפא דלא סגי לי' משנתארסה אלא עד שלא תתארס ליכא למימר משום הכי דלדידי' לא שני לי' בין ברי לשמא אלא כתירוצא קמא:

איתיבי' רב אחא בר יעקב. ה"ג והכי איתה בתוספת' מודים חכמים לר"מ במומין הראויין לבא עמה כו'. פי' אע"ג דרבנן מרעי זכותי' דבעל דאמרי דאינו יכול לטעון אלא במומין שבסתר ובשאין שם מרחץ. וכל דכן דאית להו ולר"מ משנכנס לרשותו עליו להביא ראי'. אפי' הכי מודים שאלו היה מומין הראויין לבא עמה מבית אבי' על האב

להביא ראי'. ואמאי מנה לי בידך הוא דהא איכא טענת ברי. ואיכא למימר העמד הגוף על חזקתו. ומוקמינן לה ביתרת דבהא ליכא למימר חזקה דגופה דלא סגיא דלא הוה בה מעיקרא ומאי ראי' דמייתי דרא' וניפייס הוא:

אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת חמורו על בעל החמור להביא ראי' שהיתה חמורו קיימת בשעת משיכת פרה. פי' כיון שנולד ספק בעיקר קניית החמור הולכין אחר בעליו שהיה ממונו בוודאי ועליו להביא ראי' שכל שנולד ספק בעיקר הקני' הולכין אחר מי שהיה ממונו בוודאי:

דף עו:

ותנא תונא כלה הי כלה אינימ' כלה בבית אבי' כלו' דאמרי' דעל האב להביא ראי' לפי שנולד הספק בעיקר קניית הבעל והיא ממונו של אב בוודאי. מי דמי התם מייתי אב ראי' ומפיק כתוב' מבעל. וכיון דכן דינא הוא דליתי ראי' כדקיימא לן בעלמא המע"ה. אבל הכא בעל החמור מוקים שכבר הפרה ברשותו. אמר ר' אבא כלה בבית חמיה פי' דמייתי בעל ראי' ואע"ג דמוקים לה כתובה ברשותי'. הכא נמי בעל החמור מייתי ראי' ואע"ג דמוקים. ואכתי לא דמי הכא בעל מייתי ראי' ומרע לי' לחזקת האב דמסיע' לי' כדאמרינן לעיל. הכא בעל החמור מייתי ראי' ומוקים ואע"ג דמסייע' לי' חזקה דהעמד הגוף על חזקתו ועכשו מת לאחר משיכת הפרה והוא הדין דמצי למימר לי' כלה בבית חמי' היינו טעמא משום דהוה לי' ברי ושמא ובכי האי גוונא אזלינן בתר חזקה וכדרב אשי ואפשר דהכי נמי קאמר ומרע לי' לחזקת אב ואיכא נמי ברי ולא חייש לפרושי'. ואיברא דאכתי איכא טעמא אחריתי דלא דמי דאלו לפום האי טעמא דפרישנא לרב יהודה כלה בבית חמיה על האב היה ראוי להביא ראי' שהרי נולד הספק בעקר הקני' והיה ממונו של אב בוודאי:

אלא דאקשי ליה כטעמא דאידך קושי' ולא אתי השתא למימר אלא דאשכחן דמייתי ראי' ואע"ג דמוקים:

ומשני רב נחמן בר יצחק בכלה בבי' אביה ולקידושין פי' שנולד הספק בעיקר הקני' והיה ממונו של אב בוודאי ומייתי ראי' ואע"ג דקא מוקים. וכי תימא ומנא לי' דכי מייתי אב ראיה משום קידושין הוא דלמא משום כתובה יש לומר מכל מקום בהכי סגי לן מדקתני על האב להביא ראי' בין לכתובה בין לקידושין ואם לא הביא ראי' כתובה לית לה וקידושין הדרי ולקידושין אמאי צרי' לאיתוי ראי' והא קא מוקים אלא כדאמרן לפי

שנולד הספק בעיקר הקני' והוא ממונו וודאי. ומכאן אתה דן לבעל החמור שעליו להביא ראי'. ומותבינן עלי' מחט מדקתני המוצי' מחברו עליו הראי' ואי דיהיב טבח דמי בעי לאתויי ראי' ומפיק ואמאי בעל בהמה ניתי ראי' ונוקים שהרי הוא כבעל החמור שהרי אף כאן נולד הספק בעקר הקני' והוא ממונו של בעל בהמה וודאי. ואתא רמי בר יחזקאל ואמר דלאו הכי כללא דמלתא. אלא כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראי'. כלומר כל שנולד ספק בביתו עליו להביא ראי' וזהו בעל החמור שנולד הספק בביתו שהרי נמצא החמור מת בביתו. ובעקר האי דינא וודאי לא פליג דהא קא מודה נמי דעל בעל החמור להביא ראי' אלא בטעמא דמלתא ונפקא לן מינה להא דהכא דאלו להאי כללא דרמי על הטבח להביא ראי' לפי שנולד הספק בביתו. א"כ להיכא דמת החמור בביתו של בעל הפרה דעליו להביא ראי':

ותנא תונא כלה בבית אביה ולקידושין כדמעיקרא דאע"ג דמוקים עליו להביא ראיה לפי שנולד הספק בביתו. אבל כלה בבית חמיה אע"פ שנולד הספק בבית הבעל לאו מהאי טעמא הוא דהא איכא טעמא אחרינ' משום דאיכא טענת ברי וחזקה דגופה וכדרב אשי. והיינו דאפי' לכללא קמא דרב יהודה כלה בבית חמי' ניחא לי' דכלה בבית חמיה לעולם דינא הוא דעל הבעל להביא ראיה. וקיימא לן כשמואל אליבא דרמי. ומיהו דווקא בששניהם באין בטענת ספק. אבל אלו היה בא בעל החמור בטענת ברי על בעל הפרה להביא ראיה. משום דהוה לי' בעל החמור ברי וחזקה דגופ' דאיכא לאוקומי' אחזקי' ונימא דהשתא הוא דמאית. והוא הדין נמי טבח היכא דהוי ברי דעל בעל בהמה להביא ראיה. דכיון דהוי ברי וממונא ברשותי' הדרינן לכללא דקיימא לן המוציא מחברו עליו הראיה. וזהו הפירוש הנכון. וכן פירש' הרב אדוני זק' ר' זרחיה הלוי בעל המאור ז"ל:

דף עז.

מתני' האיש שנולדו בו מומין כו' והלכת' כרבנן כדפסיק רבא משמיה דרב נחמן:

אמר רב יהודה אמר רב אסי אין מעשין אלא לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול גרוש' וחלוצה לכהן הדיוט כו' עד דיירנא בהדי' בסהדי לא שבקינן לי'. איכא דקשיא לי' והא איכא שניות. ובירושלמי אשכחן לה להא קושיא. ומפרקינן כגון אמר שמואל. כלומר הא דאמרינן אלמנה לכהן גדול לאו דווקא. אלא כגון אלמנה שביאתה באיסור. והוא הדין לשניות שאף הן ביאתן באיסור. ואפי' להא דאמרי' בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. ואלו שניות לא קתני אע"ג דרבנן נינהו. יש לומר דלא קרינן השתא דרבנן אלא הנהו דכפינן להו משום תקנתא דרבנן וליכא איסור בביאתן מה שאין כן

בשניות. ומיהו קשיא לן ההוא דאמרי' ביבמות הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ. ואיכא למימר דלא איירי ביבם:

ובירושלמי מקשינן אהא דשמואל והא תנינן המדיר כלומר דכופין ואע"ג דלאו פסולות. ומהדרינן שמענו שמוצי' שמענו שכופין כלומר כל היכא דלא תני כופין ממש אלא יוציא ויתן כתובה כי ההיא דהמדיר לאו למימרא דכפינן לי' בגופי' אלא שמוציאין ממנו כתובה ונותנין לה ומבקשין ממנו ליתן גט וקשיא לן מאי שנא מההיא דהנודרת הנאה מיבמה דכפינן לי'. ויש לומר שאני התם שכיון שנדרה הנאה בחיי בעלה ממנו ולא נתכוני' לכך רואין כאלו אין כאן מתחל' אלא מצות חליצה ואי איפשר לעגנה לעולם לפיכך כופין. אי נמי בחליצה הקלו. ולפום האי סברא הא דאמר רב יוציא ויתן כתובה לאו כפי' דגט קאמר אלא ליתן כתובה ואח"כ מבקשי' ליתן גט:

אבל בירושלמי בגיטין פרק שני אמרו ר' ירמי' בעא מר' אבהו האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו או לא. אמר ליה עדיין את לזו מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כל שכן אלמא דכפי' ממש קא אמרי'. ואיכא למימר דוודאי כל היכא דאמרינן כופין כפיה ממש קאמר. אבל היכא דאמרינן יוציא איכא למשמע כפיה ממש ליתן גט. ואיכא למשמע דלאו כפיה על הגט אלא ליתן כתובה ומבקשין ליתן גט. והכי פשט' דמילתא דרב מדמהדר לי' שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפהו לזון. אע"ג דלאו היכריחא הוא דאפשר דהכי קאמר עד שכופין אותו בענין זה להוציא יכפוהו לזון. ומיהו הכי קים לן פירושא כירושלמי ורב קים לי' בדשמואל מאי קאמר והיינו דמהדר לי' הכי. וראי' להאי סברא מהא דאמר' ביבמות שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה לו אינו רשאי ליבטל אלא יוציא ויתן כתובה. ואם איתה דכל יוציא כופין משמע תיקשי לי' לרב יהודה משמי' דשמואל דקאמר בהא אין כופין אותו. וכי תימא ולרב תחליפא נמי דאית לי' כופין אמאי לא תני כופין. הא ליתא כדאמרן דהיכ' דאמרי' יוציא איכ' למימר כופין ליתן גט ואיכ' למימר דלאו כופין אלא על הכתובה ומבקשין על הגט. והיינו דניחא לתרווייהו דרב תחליפא מפרש לה בכפי' ממש על הגט ורב יהודה ליתן כתובה וכתובה דאית לה משום דאיהו הוא דלא זכה ליבנות הימנה. ומיהו מסתמא כל היכא דלא קאמר אלא יוציא אית לן למימר דלא כפינן אגיטא אלא ליתן כתובה. ולרב דאמר לעיל האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה האי דלא תני לי' במתני'. משום דהא תנא לי' המדיר ואמר לך רב דכל דכן הא דאפשר בפרנס. אי נמי כדאיתה בירושלמי דכל דכן הוא דמפני ריח הפה כופין כל שכן מפני חיי נפש. וקיימא לן כשמואל, ר' יהושע בן לוי מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגניא כו':

דף עח.

מתני' האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים בית שמאי ובית הילל שהיא מוכרת ונותנת וקיים כו' עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר מוכרת ונותנ' וקיים כו' עד ושאין ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים הכי עיקר נוסחא והכי איתה בירושלמי:

גמ' איבעיא להו ר' יהודה לכתחלה או דיעבד. פי' הא דאמ' ר' יהודה דאמרו לו רבנן לרבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא זכה בנכסים אריש קיימי והיינו נפלו לה נכסים עד שלא תתארס דאמרי' דכולי עלמא שהיא מוכרת ונותנת וקיים. ואהא מתמהי רבנן לכתחלה אמאי. או אסיפא דנפלו לה משנתארסה דקא מודו כולהו דלכתחלה לא תמכור ואם מכרה ומתנה קיים. ואהא מתמהי אמאי אין מכרה בטל. ואתינן למפשט' מהא דתניא אמר ר' יהוד' אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזו אשתו וכו' מה זו מכר' בטל אף זו מכרה בטל אמר להם על החדשים אנו בושי' אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים. ש"מ דיעבד קאמר דהא קתני בהדיא דקשיא להו אמאי אין מכרה בטל ש"מ:

דף עח:

אמ' רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים. כלו' תני במתנית' מוכרת ונותנת וקיים והכי וודאי ניחא דמחקינן מתניתא מקמי מתני':

ר' שמעון חולק בין נכסים לנכסים. פי' אסיפא קאי דאמרי עד שלא נשאת ונשאת אבל בשנפלו לה משנשאת בהא דכולי עלמא מודו שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות ולא שני לן בהו כלל אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועים אמר ר' יוסי ב"ר חנינא ידועין מקרקעי שאינן ידועין מטלטלי פי' ידועין מקרקעי ואפי' אינן ידועין לבעל שאינן ידועין מטלטלי ואפי' הן ידועין לבעל. ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן בשידע בהן הבעל אלא אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסי' במדינת הים. ולאו דווקא במדינת הים אלא כל שלא ידע בהן הבעל נמי ולר' יוסי לא שני לי' כלל בין מקרקעי למטלטלי. אלא נכסים הידועין זהו ידועין לבעל ושאינן ידועין שאין ידועי' לבעל ואם לא היו ידועין בשעה שנשאת וידע בהן אחר כך הרי אלו ידועין כל שידע בהן הבעל קודם שמכרה אותן:

ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסיה כו':

דף עט.

שטר מברחת קא אמרת הכי אמ' רב נהילאי בר אידי אמר שמואל אני מורה הוראה אני ואם יבא שטר מברחת לידי אקרענו, פי' רש"י ז"ל שטר מברחת שאמרה בשעת מתנה שאינה נותנת נכסים הללו אלא לפי שהיא רוצה להינשא ואלו תבא לידי גירושין או לידי אלמנו' לא תהא מתנתה מתנה. וליתי' דאם כן לא הוה פליג עלה רב ענן דהא אמרי' בבבא בתרא אפי' למ"ד מברח' קנה הני מילי היכי דלא גלי דעתי' אבל היכא דגלי אדעתי' לא קנה ואיכא מאן דמפרש דגלי דעתי' היינו דקאמר לי' הכי בהדיא ולא גלי דעתי' היינו דקאמרה לי' דאדעת' לאינסובי הוא ותו לא. וליתה להא נמי דקא אמרינן התם באמי' דרב ביבי דאמרה דקא בעינא לי' לאינסובי לרב זביד ומשמע דתו לא אמר' וקרינן לה התם דגליא אדעתא:

והנכון כמו שפי' ר' יוסף הלוי אבן מגאש ז"ל דגליא דעת' היינו דאמר' דאדעת' לאינסובי הוא דקא יהבה להו. ולא גליא דעת' היינו דקא יהבה להו מסתמא ובתר הכי אינסיבא לה. ואיכא דקשיא לי' ואמאי הדרה מתנת' והא דברים שבלב הן. כדאמרי' התם בקידושין בההו' דזבין לניכסי' אדעת' למיסק לארץ ישראל לסוף לא סליק. אתא לקמי' דרבא אמר להו דברים שבלב הן ודברים שבלב אינן דברים. וי"ל אומדנא דמוכח שאני דהכא דברים שבלבו ובלב כל העולם הן וכההיא דאמרי' התם בבבא בתרא מי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו אין מתנתו קיימת. ואידך דאמרי' התם בקידושין בההוא גברא דזבנינהו לניכסי' אדעתא למיסק לארץ ישראל לסוף סליק להת' ולא אתדר לי' ואמרי' כל דסליק אדעתא למותדר לי' הוא והא לא אתדר לי'. מפרשינן לה דגלי דעתי' בשעת מעש' אדעת' דהכי מזבין אע"ג דלא אתני. וכיון דכן אע"ג דהיכ' דלא גלי אדעתי חשבינן להו דברים שבלב. מ"מ כי קא מגלי דעתי' אע"ג דלא אתני חשבינן לי' אומדנא דמוכח. והוא הדין נמי למברחת במקצתדהיכא דגלי דעתי' לא קני. והכי משמע דמברחת במקצת לדידן אליבא דהלכתא כמברחת בכולן אליבא דמאן דסבר דקני וקאמרי' דהיכא דגלי דעת' לכ"ע לא קני הוא הדין נמי מברחת במקצת לדידן:

מיתיבי הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי רשב"ג וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתיכתוב לו מהיום ולכשארצ' פירש"י ז"ל מעכשיו תהא מתנה לאחר שאגל' דעתי שאני רוצה בה ובהכי סגיא לה דאלו אתי מקבל מתנה לאחזוקי בה הדרה בה מההיא מתנתא. ואלו אתי בעל נמי לאפוקי להו מיד מקבל מתנה קאמרה דניחא לה בההיא מתנתא הלכך כל כך חד וחד מירתת:

טעמא דכתבה לי' הכי הא לא כתבה לי' הכי לא אמר ר' זירא לא קשיא הא בכולה הא במקצתה. ואי לא קננהו לוקח ליקננהו בעל ליכא לפרושי' אהא. דהא מתלא תליא האי מתנתא ואי קאמרה דניחא לה למפרע נמי מתנה גמורה היא. אלא אמברחת. ושמעינן מינה דמברחת לא קנה מקבל מתנה כלל מתורת מתנה לומר שאם מתה היא בחיי הבעל קודם שחזרה בה לא זכה בהם אלא מוציא אותן מידו ויורש אותן. דאלו היה זוכה בהם מקבל מתנה מאי קושיא להכי לא קני להו בעל. וכל היכא דמקבל מתנה לא זכי בהו מדין מתנה וודאי לא סגיא דלא ירית להו בעל. והוא הדין נמי בנכסי' שאינן ידועין שהבעל יורש אותן דהא איכא מ"ד ירושי' הבעל דאוריית'. ואפי' למ"ד דרבנן בהא לא פליגי. והכי קשיא לן במברחת כיון דלא קני להו לוקח ולא זכי בההיא מתנתא ניקנינהו בעל ולבתר דלידע בהו ליפוק להו מיד מקבל מתנה למיכל פירי מהשתא ואילך. אבל פירי דאכל עד השתא לא קשיא לן דאמרו לא מפיק מיני' דהוו להו נכסים שאינן ידועין ואלו אנן לא מהדרינן אלא עשאום כנכסי' שאינן ידועים לומר שאף על פי שהן ידועין עשאום כשאינן ידועין והיינו כדפרישנא דמהשת' ואילך הוא דמקשי אמאי לא מפיק נכסי' מיני' למיכל פירי. ומהדרי' עשאום כנכסים שאינן ידועין דכי היכי דחזינן לר' שמעון דקסבר בנכסים שאינן ידועין דלא תקון רבנן לבעל בהכי פירי ואלו זבנינהו הרי הן מכורין. הוא הדין נמי להני כיון דגלי' דעתה קודם שנישאת דלא בעיא דזכי בהו בעל לא זכי בהן אפי' אחר שידע בהן. ומיהו אם מתה יורשה כיון דלא קני להו אידך אוקמא אדינא דהא ירושת הבעל דאורייתא בנכסי' שאינן ידועין. ומברחת אחר שנתגרש' שחוזרת במתנתה או שבאה לחזור במתנתה כשהיא נשואה. נראה שאינה יכולה להוציא מיד מקבל מתנה פירות שאכל עד עכשו דמסתמ' מחלה גבי פירות דאכיל בתר דאכלינהו. ולא דזכי בהו מדין מתנה כלל אלא מדין מחילה. ודווקא בתר דאכלינהו וכדאמרי' בבא מציעא ומודה רב נחמן דאי שמיט ואכל לא מפקינן מיני'. אבל אלו היו שם פירות תלושין נראה שהיא מוציאה מידו. וכתבו רבואתא ז"ל דדווקא מברחת הוא דקאמרי' הכי אבל מבריח לא. והיכי דמי כגון דיהבינהו לכולהו נכסי' ובתר הכי יזיף זוזי מחברי' ודינא הוא דלא איתמר אלא באיתתא דאיכא למימ' דאדעתא לאברוחי מבעלה הוא דיהבינהו והיכ' דלית' לבעל תיזכי איהו בהו. אבל הכא אלו זכי איהו בהו לעולם לא סגיא דלא גבי בעל חוב מינייהו ואיהו דקא יזיף אמאי לא זבין מנכסיה אלא וודאי מתנתו קיימת:

אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא. פי' אמרי לה פירא לפי שיש שם הקרקע שהוא קיים ואלו בא לקנות אותן הבעל רשאי שהרי יכול לאכול פירות והקרן קיים ואמרי לה קרנא ואינו רשאי לקנותן דקרנא הוא:

דף עט:

פירא דפירי לא תקינו לי' רבנן פי' לאו פיר' דפירא דהא קיימא לן דבעל אוכל אפי' פירי פירות. אלא דתרתי פירי בחד זימנא לא תקון לי' רבנן. כדאמרינן התם בבבא קמא טובת הנאה לאשה ואין הבעל אוכל פירות. ומפרשי' לה מהאי טעמא משום דתרתי פירי לא תקון לי' רבנן. והיינו תרתי פירי בחד זימנא שהרי הוא אוכל פירות מנכסי' ואין לומר שיאכל פירו' אחרים מטובת הנאה שעומדת במקום נכסי' ואע"פ שהוא אוכל בזה ולדות וגיזה וחלב חד פירא חשבינן להו. ולא חשבינן תרתי פירי בחד זימנא אלא האי דאתי לי' מעלמא ובהאי לית לי' לבעל מידי. וכן הגונב בהמת מלוג משלם תשלומי כפל לאשה מהאי טעמא והא ניחא לן טפי מינה נמי דהא כי קס"ד דבהמת מלוג לאשה פשיט' לן דתשלומי כפל לאשה דמשמע לן וודאי האי טעמא דתרתי פירי בחד זימנא לא תקינו לי' רבנן אלא השתא דאתי לאוקומה אליבא דמאן דאמר דולד בהמת מלוג לבעל תמיהא לי' היכי אפשר הא מילת' דוולד בהמת מלוג דבעל ותשלומי כפל לאשה. ומהדרי' דאפי' הכי לא תקון לי' רבנן אלא חד פירא ולא תרתי פירי:

בשלמא רבנן לא חיישי למית' כו' עד ומודה חנני' שאם נתגרש' נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אבי'. נראין דברים שישנן עדיין אבל וודאי רשאי הבעל למכרן בשלו קודם לכן ולא אמרו אלא שאם ישנן בשעת גירושין שהיא נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אביה:

אמר רבא אמר רב נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגול' לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכלה הקרן. רבינו שלמה ז"ל פירש דברים כפשטן שהגוף העז והרחל שלו ותמ' רבא מאי אתא לאשמועינן דהא אפי' רבנן מודו בהא משום דאיכא עורה. ותו מאי עד שתכלה הקרן דהא לא כליא קרנא ותו דהא קיימא לן כחנניא דאפי' בשפח' דכליא קרנא אמרי' פירא דבעל. אלא עיקר פירושא הכי הכניסה לו עז לחלבה שלא היה גופ' קנוי' אלא לחלבה וכן רחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכל' הקרן ואתיא כחנני' דלא חייש למיתה הלכך רואין כאלו זו קיימת לעולם ולא מכלי' קרנא:

אמר רב נחמן עיילי לי' גלימא פירא הוי מכסי לה ואזיל עד דבאלו והיינו נמי אליבא דחנני' דלדידי' מפרש לן רב נחמן דלא איכפת לן אלא בשכילוי הקרן ניכר באכילתו לשעתו כגון פירו' דעלמא שהרי על כל פירי ופירי שיהא אוכל ניכר כילוי הקרן לאלתר. אבל בשאין כילוי הקרן ניכר באכילתו לאלתר כגון גלימ' שאין כילוי' ניכר בתשמישה לשעתה אוכל והולך עד שתכלה הקרן. כמאן כי האי תנא דתניא המלח והחול הרי זה

פירות. פי' לפי שקרן שלהם קיים לעולם. מחפור' של צריף ר' מאיר אומר קרן וחכמים אומרים פירות פירש ר"מ אומר קרן דהא אפשר דמיכלי' לגמרי וחשיב לי' כפירו' דעלמא דלא שני לי' בין שכילוי הקרן ניכר לשעתו לאלתר בין שאינו ניכר. וחכמים אומרים פירות מזה הטעם לפי שאינו דומה לפירות אחרים דעלמא שכל אחד חלוק זה מזה וכילוי באכילתו ניכר לשעתו. אבל הכא אין כילוי ניכר לשעתו אלא אחר זמן כעין גלימא והלכתא כרבנן:

ר' שמעון אומר מקום שיפה כח ר"ש היינו ת"ק מחוברין בשע' יציאה איכא בינייהו. פירש דר' שמעון אזיל לעולם בתר גמר פירא והיינו דבכניסת' מחוברין שלו וביציאתה שלה. ורבנן סברי דכיון דעיקר קרנא קיי' כולה פירי תקון רבנן לבעל. הלכך בכניסתה מחוברין שלו וביציאתה שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר לבעל. אבל בסיפא גבי יבם אמרי' פירות המחוברין לקרקע שלה. משום דשאני התם דאלו גופא ופירא דידי' הוי אלא ששעבוד כתובתה של זו על כל הנכסים. וכיון דהוו מחוברין לקרקע שהן כקרקע הרי שיעבוד' עליהן וכן פירש"י ז"ל:

אלא אי איתמר הכי אתמר אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור מפני שבח בית אביה. כלומר מחלוקת בשדה שאינה שלה דמיכליא קרנא דומיא דעבדים ושפחות דמיכליא קרנא ובהני אמרי רבנן ימכרו ודווקא כשהן זקנים ופירשו בירושלמי כשאין עושין כדי טפולן. ומסתברא דבהא אפי' חנני' דלא חייש למיתה מודה כיון דזקנים ואין עושין כדי טיפולן דעבד' נהים כריסי' לא שוי למריה ולמרתי' למאי מתבעי. אבל ילדים לא. ואפי' רבנן דחיישי למיתה דלא שמעינן להו לרבנן דאמרי מהאי טעמא אלא דכי איכ' ולדות קיימי ולדו' בחריקא'. אבל היכא דליכא ולדות לא שמעי' להו דאמרי לזבנינהו מהאי טעמא אלא מעשה ידיהן לבעל דאי לא תימא הכי אלא דחיישת למיתה אפילו בילדיםאם כן אפי' כי איכא ולדות נמי ניחוש למיתה דכולהו אפי' יש לו ולדות הרב' דכיון דחוששין למיתה לא שני לן בהו ונימא לזבנינהו ולמזבן בהו קרקע אלא וודאי דכולי האי לא חיישינן אלא דכי איכא ולדות דליקיימו בחריקאי וכן עיק' מורי נ"ר:

דף פ.

וכמה קימעא כו' עד שיכרא דתמרי פירש תמרים שנופלין מן הדקל קודם שנתבשלו ואחר כך מתייבשין שם:

בעי רב ביבי כו' עד אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה. פירוש כלאים באכילת פירות דאע"ג דהוו להו איסורי הנאה. מ"מ הרי היה יכול לאכלה בהיתר כשם שאכלה באיסור. אבל ערלה ושביעית אכילת פירי דידהו וודאי לא הויא ראי' דערלה הרי הן איסורי הנאה ואינו יכול לאכלה בהיתר. דשביעית נמי משום דהוו להו הפקר לכולי עלמא. אבל בחבילי זמורות רב יהודה חשיב לה אכיל' כדאמרי' הכא:
אי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסי קיימ' ואי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל איסתלקו כולהו. ומסתברא דאריס לא מפסיד אלא משתלם מבעל:

דף פ:

מתני' שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים. מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל. וב"ה אומרין נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב. עיקר הפירוש כמו שפירש הרב אלפאסי ז"ל דתלת' דיני קתני עיקר כתובה ונכסי מלוג ונכסי צאן ברזל. מעיקרא קאמר מתה מה יעשה בכתובתה כלומר בעיקר כתובה ונכסי צאן ברזל דאינהו נמי כתובה מיקרי כדכתיבנ' לעיל וכדאמרי' בכמה דוכתי בבבא מציעא מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה מלוה. ואמרינן נמי הבו לה ר' מאה זוזי לכתובתה דברתאי. ובמכילתין תקנו קבורתה תחת כתובת'. ואמרינן אף על פי שכתובת' בבית אביה מתה בעלה יורשה. והיינו דבעינן מעיקרא מתה מה יעשה בכתובת' ובנכסי' הנכנסים והיוצאין עמה. וכולה בכלל עיקר כתוב' ונכסי צאן ברזל ונכסי מלוג. וב"ש אמרי יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. וב"ה אמרי נכסים בחזקתן. פי' נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג והאי דקרי להו נכסים כלומר נכסי הכתוב' לפי שהן כתובין בה, בחזקתן. ובבבא בתרא אמרי' בחזקת מי ופליגי עלה. איכא מאן דאמר בחזקת יורשי הבעל. ואיכא מ"ד בחזקת יורשי אשה ואיכא מאן דאמר יחלוקו. ומיהו קשיא לן למאן דאמר בחזקת יורשי אשה או בחזקת יורשי הבעל. אמאי לא ערבינהו ותנינהו בהדי עיקר כתוב' או בהדי נכסי מלוג למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' ואיכא למימר דהני פשיט' לי' מלתא דהכי דינא. אבל בנכסי צאן ברזל איידי דלא מיחוור דינא דידהו ומשו' דהוי כספיקא הוא דדינין הכי ואמרי' האי לישנא נכסים בחזקתן כלומר היינו דינא דידהו דמוקמינהו אחזקתייהו. והיינו כפלוגתא הי חזקה:
כתובה דהיינו עיקר כתובה ותוספת שהוא ככתוב' ולא גרסי' וכתוב' כדאמרי' נמי נכסים הנכנסים ולא קאמר ונכסים כו':

נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב. והתם בבבא בתרא אמרי' בחזקת יורשי אשה. משום דהתם איירינן בנפל הבית עליו ועל אשתו ומוכחא מלתא כי קאמר יורשי אשה מאן נינהו. אבל הכא ביבמה היא גופ' מספקא לן מאן יורשיה להכי תנא בחזקת יורשי האב. אבל התם ביבמות איכא מאן דאמר דבנכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל כולי עלמא לא פליגי דבחזקת יורשי הבעל נינהו. ולא איירינן אלא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. וכיון דכן הוא במתני' וודאי לא איירינן בנכסי צאן ברזל דמינייהו דכולי עלמא ס"ל דיורשי הבעל נינהו דק"ו הוא השתא נכסי מלוג' דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אמרינן דהוו בחזקת יורשיו. כל שכן לנכסי צאן ברזל שהן בחזקתו מתחילה, וה"ה נמי דלא הוה לי' למנקט כתובה כלל אלא איידי דמרגיל בפומיה נקט לה. והתם אמרינן דב"ש לא איירי אלא בנכסי מלוג ובנפלו לה כשהיא שומרת יבם. והיינו דקאמרי' יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב למימר' דבנכסי' מיירי דעיקרן של יורשי האב והיינו נכסי מלוג דעיקרן דידה וב"ה אומרים נכסים בחזקתן. ובתר הכי מפרש כיצד כתובה דהיינו עיקר כתובה ותוספ' ונדוניא בחזקת יורשי הבעל:

ובהא מודו נמי ב"ש ולא נקט לה אלא משום אידך. נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב. ובהא פליגי ב"ש. ואי גרסינן וכתוב' אית לן למימר דתלתא דיני נינהו. והכי נמי קאמר נכסים בחזקתן נכסי צאן ברזל בחזקתן הראשונה והיינו דלא בעי' הכא בחזקת מי משום דפשיט' לי' מילתא דבחזקת יורשי הבעל קאמרינן. וכתובה בחזקת יורשי הבעל. נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב. ולא פליגי בית שמאי. אלא אסיפא ושם יתבאר עוד בעה"י:

גמ' איבעיא להו שומרת יבם שמתי מי קובר'. יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה. או דילמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי לה נכסים הנכנסין והיוצאין עמה. פי' יורשי הבעל קברי לה בלחוד דקא ירתי כתובתה חצי נדונית' ועיקר כתובתה. כלומר ואכתי אית' לתקנתא דרבנן דתקון קבורת' תחת כתובתה. ואע"ג דלא אתמר אלא תחת נדוניתה. התם הוא בעלמא דלא עיקר כתובה מינה דידה הוא ולית לי' כלל יתיר. אבל הכא דעיקר כתוב' גופ' מינה דיד' שפיר שייך בה קבורת' תחת כתובת'. או דילמא יורשי האב נמי קברי לה דלא תקון רבנן קבורה תחת כתוב' גבי בעל אלא משום דליכא שאר יורשין. אבל היכא דאיכא שאר יורשין לא אלא קוברין אותה בין שניהם כדין שאר שני יורשין. והאי דנקט דקא ירתי נכסים הנכנסי' והיוצאין עמה. ה"ה לחצי נדונית' אלא דנקט משום' דהני כולהו ירתי. ואסיקנ' דיורשי הבעל קברי לה כיון דזכו בכתובת' משום תקנתא דקבורתה תחת כתובתה. אע"ג דאיכא שאר יורשי דלא פלוג רבנן בתקנתייהו:

דף פא.

ולימא אח אני יורש אשתו אין אני קובר. פי' דלא תקון רבנן קבורתה תחת כתובת' אלא כשזכות כתובת' וחיוב קבורת' באין כא' שבשעה שהוא זוכה מחמת' בכתובת' מתחייב בקבורתה. אבל זה אינו זוכה מחמת' בכתובת' אלא מחמת אחיו הוא זוכה בכל הנכסי' ואחיו אל יתחייב בכתובת' ולא בקבורת':

אמ' לי' אביי משום דבאין עליו מב' צדדין אם אחיו יורש יקבו' את אשתו אם אינו יורש את אשתו יתן לה כתובת'. כלומר ממה נפשך חייב זה בקבורת' שאם אתה אומר שהוא עומד במקום אחיו ורואין כאלו הוא חי שנמצא שלא זכתה זו בכתובתה מעולם. א"כ יקבו' אות' כשם שאלו היה אחיו קיים היה קובר'. אם אינו קובר' הרי שאין רואין אותו כאלו אחיו קיי' ואם כן כיון שמת אחיו ורואין אותו כן הרי זכת' זו בכתובת' ונתחיי' כול' לפורע' ומיד' הו' זוכה עכשיו ונמצ' זכו' כתובת' וחיו' קבורת' באין כאחד והדרי' תקנת' דרבנן דתקון קבורתה תחת כתובת':

אמר לי' הכי קאמינא אח אני יורש אשתו אין אני קובר ולאו כדשמעת לה אלא משום דלא זכתה זו בכתובתה מעולם דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם. הלכך כשאני זוכה בנדונית' מחמת אחיו הוא שהרי זו לא זכתה בה מעולם. ואשתו אין אני קובר שלא תקנו חכמים קבורתה תחת כתובת' אלא כשהבעל זוכה מידה לזכות בכתובתה וחיוב קבורת באו כאחת. מה שאין כן בזו שהוא אינו זוכ' מידה כדפרי':

מאן שמעת ליה דאית לי' מדרש כתובה ב"ש. פיר' מאן שמעת לי' דאית לי' האי סברא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם ב"ש דאית להו מדרש כתובה דדרשי לישנא דלכשתנשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליכי כדאית' ביבמות. דאלו לב"ה שפיר אתיא דלב"ה כיון דמת הבעל הרי היא זוכה בכתובתה ואפי' מחיים דיבם והשת' אפי' לב"ש איכא לאוקומ' דהא שמעינן להו לב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי והאי נמי כיון דחשבת לי' כגבוי וודאי מידה הוא זוכה. ופרכי' והא בעינן לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליכא. ואמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי. ואלא קאמר דהשתא לא בעינן טעמא דשטר העומד לגבות דכיון דחשבינן ליה ליבם כאחר הרי היא זוכה בכתובתה וראוי ליטול אלא שאין לה לפי שכיון שהיא עתידה שתינשא לזה כתוב' למה לה. אבל מ"מ זוכה היא בה הילכך הרי זה זוכה מידה. ואיכא למימר תקנתא דרבנן דתיקון קבורתה תחת כתובתה. ואיכא דקשיא לי' הא דקאמרי' מאן שמעתלי' דאית לי' מדרש כתובה ב"ש. הא ב"ה נמי שמעינן דאית להו האי סברא דהא אמרינן התם וחזרו ב"ה להורות כב"ש. ואיכא מאן דאמ' דכי הדרו בה לאו משום מדרש כתובה אלא משום

אידך טעמא דאמרינן התם אי התרתם ערוה חמורה לא תתירו ממון הקל ואף על גב דלא קבלוה דפרכו להו מצינו שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה הדרו בהו אבל ב"ה וודאי לית להו מדרש כתובה ואית להו דניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם וסברי דארוסה יש לה כתובה. ורב הושעיא דאמר לעיל בפרק נער' דארוסה לית לה כתובה לפי שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. אליבא דאביי אתיא דלא כב"ה. אבל למסקנא כדרב אשי קיימ' לן. ולרב אשי אפשר דאית להו לב"ה מדרש כתובה. ומסתברא דליתא להאי סברא דהא אביי גופי' שמעי' לי' לעיל דאית לי' האי סברא דקאמר לעיל גבי דרבין זילו אמרו לי' שקילא טיבותיך ושדיא אחיזר' כבר תרגמ' רב הושעיא לשמעתי' בבבל כו' ואלו הוה סביר' לי' לאביי דלית להו לב"ה האי סברא וודאי הוה פליג עלה. אלא מחוורתא דמלתא דב"ה וודאי לית להו מדרש כתובה. אלא הא דכולי עלמא היא דכתובה לא ניתנה לגבות מחיי' דבעל דלא תקון רבנן כתובה אלא באלמנו' או בגירושין. ומתניתא דהתם דתניא אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמא' לו מתה אינה יורשה מת הוא גובה כתובתה דוקא דקא מאית איהו דכולי עלמא הוא. ובההיא דיבמות דפליגי. ב"ש אתו עלה משום מדרש כתובה. וב"ה מעיקרא סברי דמהימנא לאינסובי. אבל אינה נוטלת כתובתה אלא בעדי גירושין או בעידי אלמנות. ולבסוף הדרו בהו למימר' דכיון דתקון רבנן דאית לה כתובה באלמנו' והימנוה לאינסובי כאלו יש כאן עידי אלמנות. אף לענין כתוב' מסתבר' דהיינו נמי תקנתא דרבנן דכל היכא דחזי' לאינסובי תישקול כתובה. אבל לאו משום מדרש כתובה. והא דאמרינן התם הם דרשו מדרש כתובה ואנו לא נדרוש מדרש תורה. אב"ש קאי דכיון דב"ש דרשי מדר' כתובה כל דכן לכולי עלמא למדרש תורה. הילכך כולהו אית להו דכתובה לא ניתנה לגבות מחיים דבעל. אבל מעיקרא קס"ד דב"ה דלית להו מדרש כתובה נותנ' כתובה לגבות מחיי' דיבם כדפרישנ' לעיל דלב"ה בגירושין או באלמנו' תליא מילתא ובהכי סגיא בכתובת' ולא לב"ש. ולבסוף אתא רב אשי למימר דאפילו לבית שמאי ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם דיבם נמי כאחר דמי וזה התירוץ נכון וברור:

דף פא:

ההוא גברא דנפלה לי' יבמה בפומבדיתא כו' עד אף על גב דזבין לא הוי זביניה זביני ואסיקנא דהילכתא כוותי' בין חילק ואח"כ יבם בין יבם ואח"כ חילק:

דתניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. ואף ע"ג דקיימא לן דאית' לדשמואל דאמר

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל וכיון דכן הוא לימחול לנפשיה. אפשר דאי פקח הוא ה"נ. אי נמי איכא למימר דלא ניחא לי' למאי מהני לי' הא סוף סוף מיחייב לשלומי מדינא דגרמי. אי נמי אפשר שאין אדם יכול למחול לעצמו. ואם איתה ש"מ דאלמנה שמכרה כתובתה ומתה אין בנה שיירש נכסי אביו מוחל לעצמו:

והא דאמרינן דזו אינה משנה משום דאמרי מטלטלי משתעבדי לכתובה כר' מאיר. ואמרינן נמי דלא מצי אמר לה את לאו בעלת דברים דידי את מדר' נתן דאמ' מנין לנוש' בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו. ואמרינן דלא אשכחן תנא דאית לי' תרי חומרי בכתובה. לאו למימרא דלא מחמרי' תרי חומרא בכתיבה דאי מדינא אפילו טובא נמי. אלא כלומר דלא אשכחן תנא דאית לי' הני תרתי חומרי. ואשכחן דכוות' בתלמודא בפרק מי שמת משנתינו אינו יודע מי שנאה ואקשי' ולימא לי' ר' יוחנן בן ברוקא היא וסבר לה כר' יוסי. ואמרי' מי יימר דסבר לה. כלומר לא אשכחן דאית לי' הני תרתי בירושה לשום תנא. ואף על גב דאפשר למסבר בתרווייהו. דחו לה מדלא אשכחן. וה"נ מדלא אשכחן דחינן ואי משכחינן מחמרינן הילכך השתא דתיקון רבנן בתראי למגבי כתובה ממטלטלי. וקיימא לן דמלוה מוחזקת למגבי כתובה מינה מדרב נתן. קיימא לן כי הא מתניתא דתניא הרי שהיה נוש' כו':

דף פב:

ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון מאי טעמ' אש' הקנו לו מן השמים. פי' מאי טעמא אין לה שתי כתובות אחת מן הראשון ואחת מן השני. ומשני דאשה הקנו לו מן השמים ואינו חייב ליתן לה הוא כלום משלו:

ואי לית לה מראשון תקון לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. צ"ת כיון דמיניה נמי אית לה מאי האי דשני לן בה מאיתתא אחריתי דעלמא. ואיכא דאמרי דאי לית לה מראשון לית לה משני אלא מנה. ולא נהיר. ואיכא למימר דנפקא לן מינה היכא דזבן נכסי מקמי דכלו נכסי קמא ובתר הכי אישתדוף להו נכסי דקמ' דלא הדרא עלייהו שלא היה שיטבוד' אלא על נכסי הראשון. אי נמי דאלו אתי האי וזבין נכסי קמא אתיא ומפק' מינייהו כדקיימא לן בין יבם ואחר כך חלק בין חלק ואחר כך יבם לא עשה ולא כלום:

מאי וכן מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה ודקנינא. פי' דאלו במתני' תנן גבי יבמה דכתובתה על כל נכסי בעלה הראשון. ולדברי ר' מאיר דקסברי מטלטלי משתעבדי לכתובה הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע. ולכולי עלמא בפירות המחוברי' לקרקע שהן

כקרקע ולקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ואלו בא ליטול מטלטלין או פירות אלו כדי כתובתה ואינו רוצה ליקח בהן קרקע ולאכול הפירות וליקח דמיהן ומניח על השלחן קאמר במתני' דלא ליעבד הכי. ותנא דבאשתו נמי לא ליעבד הכי:

ומהדרינן השתא דתרווייהו איצטריכו דאי תנא יבמה הוה אמינא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא. כלומר שהרי הוא לא כתב לה כתובה ולא שיעבד לה נכסיו ובהא לא סמכ' דעת' דמסתפיא דילמא מובדי להו ותו לית לה כתובה. ואף ע"ג דכי לית לה מראשון תקון לה רבנן משני. אפשר דכיון דעיקר שיעבוד' על נכסי קמא לא סמכ:' דעת'. אי נמי אפשר דזבין להו או שיעבד להו ביני ביני ופסדה לה לכתובתה לגמרי. אבל אשתו דכתב לה דקנאי ודקנינ' וכולהו נכסי מישתעבד לכתובתה אימא סמכא דעת' דמאי איכפת לה אי מובדי להו הני הא כולהו שאר נכסיה אחראין לכתובתה. קמ"ל דאפ"ה כיון דמיחד להו על השלחן לשמה לא סמכ' דעתה והיינו עצה טובה דאמרינן לעיל דקמ"ל. וכי תימא ולמה לי למיתי עלה מהאי טעמא תיפוק ליה משום תקנתא דשמעון בן שטח. יש לומר דשמעון בן שטח לא תיקון שלא ליחד לה לכתובתה דהא לא אשכחן אלא שיהא כותב לה שיהו כל נכסיו אחראין לכתובת' ומשום דנהוג קמאי דלא כתבי לה הכי. וכיון שלא היו כותבין לה שיעבוד נכסים היו צריכין כולן ליחד כתובתה משום דלא תפסוד ונפקא מינה חורב' דכי קא מינצי בהדה אמר לה טלי כתובתיך וצאי. ואתא שמעון בן שטח ותקן שיהא כותב לה שיעבוד נכסיו ובתר הכי לא איצטריכו ליחודי לה כתובה ולא נהגו בכך. אבל וודאי אם בא אחר ורצה לעשות כן רשאי ומתני' אחר תקנה לפום הכי קאמרי' דדווקא מהאי טעמא הוא דלא לעביד הא לאו הכי רשאי. והיינו דאמרינן לעיל בפרק אע"פ דאיכא מאן דאמר דעושין כתובת אשה מטלטלין בשקיבל עליו אחריות. ובכולי תלמודא אמרי' דרשאי לייחד לה קרקע בכתובתה דמשום שמעון בן שטח ליכא כדפרי'. ומשום מתני' ליכא דהכא ליכא למיחש משום אובודי בקרקע. וכן במטלטלין כשקיבל עליו אחריות אותן מטלטלין בפי' דהא וודאי סמכ' דעת' וזהו הנכון: גרשה אין לה אלא כתובת' גירשה אין לא גירשה לא קמ"ל כדרב אבא דאמר לעיל שאלתי את סומכו' הרוצ' שימכו' בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפייס אם ישראל מגרשה בגט ומחזירה לומר שאין אדם יכול למכור בנכסי אחיו בלא רשו' יבמתו:

תניא בראשונה היו כותבין לבתול' מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים. פיר' שלא היו מתחייבין להן סתם אלא מתנין היו עמה בפירוש שאם תתאלמן או תתגרש יתנו לה מאתים או מנה ולא היו אומרין לה מעכשיו. וכיון שכן לא היתה זוכה בה אלא באותה שעה ולא היתה יכולה לגבות מן המשועבדין. ומשום אסמכתא ליכא

דכל מידי דהוי בידו לגמריכגירושין. או לאו בידו כלל כאלמנות ליכא משו' אסמכתא כדפרי' בדוכת'. לפיכך מסקינן ולא הי' נושאין נשים שלא היו יכולות לגבות כתובתן אלא מבני חורין ופעמים שלא היה שם בני חורין התקינו שיהו מניחי' אותה בבית אביה או קלתות של כסף ושל זהב בבית חמי' והרי הן מיוחדין לכך וגובה מהן ותו לא אפשר לה דפסד' ועדאין כשכועס עלי' אומר לה טלי כתובתיך כו' עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך והרי היא בעלת חוב כשאר בעלי חובות דעלמא ותו לא היו צריכין ליחד כדפרישנא לעיל ותו לא מידי:

דף פג.

מתני' הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחיי' ואם מתה יורשה וא"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים. לדידן השתא דק"ל דאית' לתקנת אושא איכא לפרושי שאם מכרה ונתנה קיים בין לגופה של קרקע בין לפירות. אבל הוא אוכל פירות כל ימי חיי' כל זמן שלא מכר' והכי מוכח בגמ' במאי דמקשי' ואימא מירוש'. מיהו ממתני' ליכא למשמע מינה דאית' לתקנת אושא דאיכא למימר דלפירות קאמר שאם מכרה ונתנה קיים מעכשיו ואפי' לפירות ושוב אין הבעל אוכל פירות. אבל השתא דק"ל דאיתא לתקנת אושא. ליכא לפרושי הכי שאם מכר' ונתנה קיים לפירות ולא לגופ' של קרקע. דהא לא אפשר דכיון דלאו ברשותה למזבן גופ' של קרקע פירות נמי הוו דבעל ולאו כל כמינ' לזבונינהו דאם לא כן מאי ניהו זכותי' דבעל דאית לי' בהו. אבל אלו לית' לתקנת אושא איכא למימר הכי דכי זבנ' גופ' של קרקע שיהא מכור לגמרי ואפי' לפירות. ובגמ' מקשי ואימא מפירי. כלומר ואימא דכי סליק נפשי' מפירי. אבל אם מכרה ונתנה בטל. וקושיין השתא דקיימא לן דאית' לתקנת אושא. ומתני' נמי' וודאי אחר תקנת אושא דהא ר' דסדר לה בתרא הוא מן הולכי אושא מן כמה שני'. אלא אנן לא בעינן לעיל ולא בשום דוכת' בתלמוד' אלא אי תנינא במתני' ובוודאי דלא תנינא וממתני' נמי ליכא למפשט' כדפרי' ושמעי' ממתני' דהאי לישנא מהני אפי' בנכסים שיפלו לה אחר מכאן כלומר לאחר שנישאת דאי לאו הכי למה לי מהאי לישנא דכתב לי' תיפוק לי' בלאו הכי נמי דהא מוקמינן לה במתני' בכותב לה בעודה ארוסה והא קיימא לן בפרק האש' שנפלו מקמי תקנת רבותינו בנפלו לה עד שלא נישאת ונישא' שאם מכר' ונתנה קיים. ואליבא דר"ג ואפי' לכתחילה. דאע"ג דאמרי' אמרו לו הואיל וזכה באש' לא יזכה בנכסי' בעי' הוא דקא בעו לה ולא חש לה רבן גמליאל כדקא מהדרינן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים.

תדע דהא רב ושמואל דאמרי תרווייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין שנפלו לה נכסים לאחר שנתארסה ונישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות. ומתמהי' כמאן לא כר' יהודה ולא כר' חנני' בן עקבי'. ומהדרי' אינהו דאמור כרבותינו ולא אמרי' אינהו דאמר כאמרו לו אלא וודאי דלא חיישינן להו כדפרי' וכיון דכן מאי מהני לי' כי כתב לה דין ודברי' אלא וודאי אפי' לנכסים שיפלו לאחר מיכן:

אבל בירושלמי אמרי' ר' ירמי' בעא קמי רבי זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה אחר מכאן מהו. ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. ואיכא למימר דבנשואה קא מיבעיא לי' אי מצי לסלוקי זכות' מנכסיה דאתו לה בתר הכי כיון דאכתי לא זכה בהו כדאמרי' בארוסה. ומהדרינן דלא דכיון דנשואה ידו כידה אפי' בנכסים העתידין ליפול לה אינו יכול להסתלק מהם. ומיהו בין דקאמר הכי בין דלא קאמר הכי אנן כגמרא דילן נקיטינן והכי דינא כדפרשי' רבינו נ"ר:

גמ' תאני ר' חייא האומ' לאשתו פיר"שי ז"ל למימרא דאפי' באמירה בעלמא מהני ומקשי' וכי כתב מאי הוי כלומר ואפי' כתב לה היכי מהני והתניא האומר לחבירו דין ודברים כו'. וכיון דהתם לא מהני הוא הדין לכתיבה דבהאי דוכתא לא שנא בין אמירה לכתיבה דהא וודאי ליכא לאפרושי בינייהו אלא בשטר קנין. וליתי' להאי פירושא דכיון דמתניתא דקא מותיב מינה קתני האומר ולא אתי עלה אלא מסברא למימרא מאי הפרישא איכא בין אמירה לכתיבה והיינו עיקר תיובתיה כל כי האי גוונא הוה להו וודאי לפרושי לה בגמרא בהדיא. אבל מסתבר לפרושי דהא דר' חייא מייתי לאלומי לקושיין דמקשי' בתר הכי. דאי לאו דר' חייא הוה אפשר לפרושי מתני' בשקנו מידו כדאשכחן בדוכתי אחריני דקרי לקניה כתיבה כדאמרינן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה כו' ואמרינן לעיל הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן. ואלו הוה מפרשי' לה הכי תו לא קשיא ולא מידי דבקנין אליבא דכולי עלמא מהני והיינו כל היכא דליכא ערער. אבל השתא דתני ר' חייא האומר לאשתו שמעינן מינה דתו ליכא לפרושי מתני' בקנין אלא בלא קנין וכל היכא דבלא קנין וודאי לא שני לן בין דברים שבעל פה לדברים שבכתב אלא בשטר קנין והיינו דמקשינן היכי מהני האי לישנא והא תנא האומר לחבירו. והאי דנקט וכי כתב לה מאי הוי לישנא דמתני' הוא דנקט. אבל כיון דקים לן דמתני' בלא קנין פשיטא דלא שני לן בהו והיינו כתובה היינו אמירה:

והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה. לא יהא לי קאמר וכל לשון חכמים כך הוא כדאמרינן הרי את מקודשת לי הרי את תהא מקודשת קאמר. ולאו לישנא דהודא' הוא דאלו הוה הכי אפשר דאפילו בהאי לישנא מהני דהא אודי לי'

דלית לי' בי' מידי ואפי' דין ודברים. אלא לא יהא לי קאמר ובהאי קאמרינן דלא אמר כלום ומפרשי' טעמא דמילתא במסכת ערכין משום דמדין ודברים הוא דסליק נפשי' מגופא של קרקע לא סליק נפשי'. כלומר משום דלאו לישנא מעליא הוא דהא לא יהיב לי' ניהלי' ואפקורי נמי לא מפקיר לי' ולא סליק נפשי' אלא מדין ודברים הלכך אכתי דידי' הוא. אבל אלו קאמר לישנא מעליא ולימא בהדיא דמגופ' של קרקע סליק נפשי' וודאי מהני. כדאמרינן התם בנותן מתנה לחברו ואמר הלה לאחר שבאת מתנה לידו אי איפשי בה כל הקודם בה זכה בה משום דאי איפשי בה לישנא מעליא הוא. ומיהו במסכת גיטין קא אמרינן גבי עבד דמהני לי' האי לישנא דאמרינן מאי אונו אמר רב ששת דכתב לי' לכשתברח ממני אין לי עסק בך. מיהו שאני עבד שכיון שיפה כחו שהוא זוכה בעצמי אפי' בהאי לישנא נמי מהני ליה דכיון דמסתלק מיני' כלל זכין בו שמים. ומוקמינן לה בכותב לה ועודה ארוסה כדרב כהנא דאמר רב כהנא נחל' הבאה לו לאדם ממקום אחר. כלומר שלא זכה בהו עדאין ואיפשר שלא יזכה בה לעולם אלו לא יבא לידי נישואין אדם מתנה עלי' שלא יירשנה. לאפוקי ירושת אביו שהרי הוא זוכה בה עכשיו וראוי' לו וכל זמן שימות אביו הרי הוא זוכה בה ובכי הא נמי מהני אפי' האי לישנא אע"ג דלאו לשנא מעליא הוא כיון דלא הויא תנאה דמסתלק מינה. וכדרבא דאמר רבא האומר אי איפשי כו'. כלומר וכי תימא הא תינח מירוש'. אבל מפירות היכי מסתלק מינייהו והא תקנת' דרבנן הוא והיכי עקר לה. היינו כדרבא דאמר רבא האומר אי איפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו. כלומר אהייא אתמר הא דרבא כדרב הונא דאמר רב הונא יכולה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה:

אי הכי אפי' נשואה נמי כלומר אי הכי דאפשר למעקר לתקנתא דרבנן בהכי אפי' נשואה נמי בהאי דאיכא תקנתא דרבנן. ומהדרינן נשואה ידו כידה. אי נמי עדיפ' מידה. ונפקא מינה לשומרת יבם כדאיתה ביבמות. איבעיא להו קנו מידו מהו אמתניתא קאי דתני' האומר לחבירו דין ודברים כו' בשקנו מידו מהו והוא הדין לנשואה. ואפליג בה רב נחמן ורב יוסף ואמר אביי מסתבר' מילת' דרב יוסף בעורר כלומר דרב יוסף גופיה לא קאמר לה אלא בעורר והכי מוכח התם בבבא קמא ובשא' דוכתי ומאי דקאמר בעורר היכ' דאיכ' ערער בין דנותן בין דמקבל מתנה כל היכא דאיכא ערער לא קנו מיני' אלא מדין ודברים. אבל בעומד דליכא ערער דחד מינייהו מגופה של קרקע קנו מידו. ומסקנא פסקינן הלכתא דמגופ. של קרקע קנו מידו לעולם. והיינו דלקמן בפ' מי שהיה נשוי שתי נשי' אמתני' דמי שהיה נשוי שתי נשי' וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי על

שדה זו מקשי' בגמר' וכי כתב לה מאי הוי. ומוקמינן לה בשקנו מידו ואליבא דכולי עלמא דהתם בעומד:

דף פג:

אם כן למה כת' לה דין ודברים ותימא לי' מן כל מילי כו' עד בנכסיך ולא לאחר מיתה ודווקא מהאי טעמא הא לאו הכי אמרינן מן כל מילי סליקת נפשה ולא שייך למימר במחילה טעמא דיד בעל השטר על התחתונ' אלא מסתמא מן כל מילי משמע ועל האחר להביא ראי':

ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות כו' עד קמ"ל כיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי כלומר כמאן דכתב לה פירי פירות עד עולם דמי:

אם תמצא לומר עד עולם דווקא כו' עד הוה אמינא לעולם אפירות להכי איצטריך פירי פירות. וכי תימא אכתי אימא דעד עולם אפירי פירות. יש לומר דבשלמא כי לא כתב לי' אלא פירות איכא למימר הכי. אבל כיון דרבי לי' פירי פירו' וודאי עד עולם אריבויא קאי אפי' פירות דפירי פירות עד עולם:

דף פד.

לעולם קסבר ירושת הבעל דאוריית' וכגון שהורישתו כו'. איכא דקשי' לי' ולימא לי' לעולם קסבר ירוש' הבעל דרבנן וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמרו רבנן לישקול דמי וליהדר מקמי יובל ומאי ינכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו. איכא למימר דלישנא לא דאיק לי' דינכה להן מן הדמים משמע דאית ליה לשלומי דמי כל השדה. ואי דרבנן לית ליה לשלומי אלא כמה דשוי מהשתא ועד היובל:

ולענין הלכתא כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכת' כרבנן ולא כרשב"ג דהא קיימא לן בדבר שבממון תנאו קיים:

ורבינו חננאל ז"ל כתב דהלכתא כרשב"ג ולאו מטעמיה דוודאי קיימא לן בעלמא בדב' שבממון תנאו קיים. אלא הכא היינו טעמא דאם מתה יירשנה מפני שהוא מתנה. על דבר שלא בא לעולם והוה לי' כאומר מה שאירש מאבא מכור לך. ומייתי ראי' מדאמרינן בירושלמי הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו הלכה כרשב"ג דאמ' אם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתוב בתור' וכל המתנה על מה שכתוב בתור' תנאו בטל. דהתם בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן קיימין. ולמה אמרו שתנאי

בטל מפני שבסוף זוכה בהן. והא דאמרינן התם בירושלמי אילין דכתבין אין מיתת בלא בני' כל מה דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים בתנאי האב לבתו קאמרי' מפרש הוא כמתנה על מנת להחזיר. אי נמי אפי' תימא בכתובת הבעל לאשתו ומתניתא אחריתי הוא שהוא במתנה על עצמו שאם תמות היא בלא בנים יתן לו לאבי' מנכסיו וכדי כתובתה. ודבריו תמהי' דהא אוקימנ' לה למתני' בכותב לה ועודה ארוסה וכיון דכן ליכא למימר בה שיהא כאומר מה שאירש מאבא כדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. ותו אם כן הוה לי' למימר לה בגמר' אליבא דרב דהיינו הלכה כרשב"ג ולאו מטעמיה אלא משום דהוה לי' מתנה על דבר שלא בא לעולם. ואיכא מאן דאמר דהיינו טעמא דרב חננאל ז"ל משום דקסבר ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו לדבריהם חיזוק יותר משל תורה ואע"ג דבדאוריית' תנאו קיי' הכא תנאו בטל כדאמרינן נעיל נמי בפרק אע"פ אליבא דרב יהודה. ולית' דלעיל נמי אמרינן אפילו אליבא דר' יהודה דלא אמרינן האי טעמא אלא בכתובה משום דלכל יש כתובה ולא בפירות וירושה וודאי כפירות דכל היכא דאיכא ירושה איכא פירו'. ואיכא דמייתי לה מטעמא אחריתי דקשיא להו בהא דמקשינן לעיל וסבר רב תנאו קיים. והא אתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונא' רב אמר יש לו עליו אונא' ושמואל אמר אין לו עליו אונאה. ולימא לי' ומאי קושיא דהא אמרינן התם בבבא מציעא בפרק הזהב דאתינן לאוקמי לפלוגתייהו כתנאי דרב דאמר כר' מאיר ושמואל דאמר כר' יהודה ואמרינן דרב דאמר אפי' כר' יהודה עד כאן לא אמר ר' יהודה דבדבר שבממון תנאו קיים אלא משום דידע וקא מחיל אבל הכא מי ידע דניחול. וכיון דכן רב וודאי תנאו קיים אית לי'. וניחא להו דשמעינן מינה דהכא נמי לא ידע דניחול הוא שאינו יודע אם תמות בחייו אם לא. ובפלוגת' דרב ושמואל קיימ' לן כרב דהא איתותב שמואל התם דאלו שמואל לא אתיא אלא כרבי יהודה דהא התם אתינן לאוקמה כר' מאיר דלא אמר ר' מאיר אלא היכא דוודאי עקר אבל הכא מי יימר דקא עקר. ולא קיימא דרב ענן דפריש טעמיה דשמואל משמיה משום דקאמר על מנת שאין לך עלי אונאה אבל אי אמר על מנת שאין בו אונאה. ואם איתיה להאי טעמא וודאי שמואל דלא כר' מאיר דאלו הוה משום טעמא דקאמר מי יימר דקא עקר על מנת שאין בו אונא' נמי הא לאו וודאי קא עקר הלכך שמואל וודאי כר' יהודה ואליבי' קא' אין לו עליו אונאה ובתר הכי מייתינן ברייתי' דקאמר במפרש אין לו עליו אונא' ובסתם דקאמר על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונא' והא מתנית' וודאי ר' יהוד' היא דאלו ר"מ וודאי במפר' יש לו עליו אונאה. וכל דכן הוא דהא וודאי קא עקר. וכיון דכן תיובת' דשמואל דאמ' בעל מנת שאין לך עלי אונא' דהא במתנית' תניא

אליבא דר' יהודה דיש לו עליו אונאה. והשתא דאתינן להכי איכא למימר דהלכת' כוותי' דרשב"ג ולאו מטעמיה אלא היינו טעמא דאם מתה יירשנה משו' דלא ידע דנוחול ובכי האי גוונ' וודאי אית לן תנאו בטל ואפי' אליבא דר' יהודה. ולית' כדאמרן לעיל דא"כ הוה להו למימר בגמ' אליבא דרב האי טעמא דהינו דקאמר הלכתה כוותיה דרשב"ג ולאו מטעמיה. ותו דכל כי האי גוונא לא מיקרי לא ידע דניחול דליכא למימר הכי אלא גבי אונאה דאפשר דקסבר דשווי כמה דיהיב לי' ולא מחיל מדעתי' אלא מחילה בטעות הוא. אבל הכא הא ידע מאי דמחיל דהא אית לי' זכות' דאלו מתה יורשה ומחיל לי' ולטעמייהו מוחלת כתובתה נמי לא ידע דמחלה. ודקא קשיא לן א"כ אמאי לא שני לי' הכא הכי דלעולם אית לי' לרב תנאו קיים והתם היינו טעמא משום דלא ידע דניחול כדמוקמי התם נמי מהאי טעמא כר' יהודה. איכא למימר דוודאי הכי הוא דמעיקרא קס"ד דפלוגתייהו דרב ושמואל בסתם ומוקמינן לי' לרב אפי' כרבי יהודה ומקשינן מדתניא הנושא ונותן באמונה והאומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אנא דאמרי' אפי' לר' יהודה הא מני. ואמר אביי דמחוורת' רב דאמר כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה ורבא אמ' לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש. כלומר לפום מאי דקס"ד דפלוגתייהו דרב ושמואל בסתם האי מיהו לא הויא, תיובתי' דרב דאשכחן דאפי' לר"י שני לי' בין סתם למפרש דמפרש אין לו אונא' ובסתם יש לו אונאה. אבל אנן כיון דאשכחן להא מתניתא ואם איתה דפליגי בסת' כדקס"ד הויא תיובתא דשמואל מוקמינן לפלוגתייהו במפרש כי היכי דלא יתוקם דשמואל בתיובתא והיינו סברא דגמ' מדלא אותבי' מינה לשמואל ושמואל בעלמא קיימא לן דהלכת' כוותי' ושבור מלכא הוא בדיני. ואלו איתותב וודאי לא הוה שתיק גמ' מינה דלא לפרושי לה בהדיא. אלא וודאי כדאמרן דבתר דשמיעא לן מתניתא אית לן למימר דפלוגתייהו במפרש. וכיון דכן וודאי אתיא דרב כרבי מאיר ושמואל כר' יהודה והיינו דמקשינן מינה הכא למימר' דלית לי' לרב תנאו קיים וקיימא לן כשמואל הילכך ליכא טעמא למפסק הילכתא כרבי שמעון בן גמליאל. ואי משום ההיא דירושלמי אפש' דבירושלמי משמע להו מתני' בנשואה ובהא קושט' דלאו כל כמיני' דהוה לי' כמתנה על ירושת אביו. ובלאו ה"נ דירושלמי לא איכפת לן ואנן כגמ' דילן נקטינן. וההיא דאמרינן התם בירושלמי אילין דכתבין אין מיתה בלא בני כל מה דילה תהד' לבי נשה תנאי ממון הוא וקיים. מוקמינן לה בכותב לה ועוד' ארוס' דאי בנשואה וודאי לא מהני. אלא בארוסה. וכן הנכון רבינו נ"ר:

מתני' מי שמת והניח אשה כו' מאי לכושל ר' יוסי בר' חנינא אמר לכושל שבראי' ר' יוחנן אמר לכתובת אשה משום חינ'. פי' בירושלמי כושל שבראיה מלוה בעדים ומלוה

בשטר ינתנו למלו' בעדי' שניהם בשטר ינתנו למאוחר ונראה לומר דווקא כשיש שם משועבדים שיכול מלוה בשטר או מוקד'לחזור עליהן לגבות מהם דאי לא איהו נמי כושל דהא קא מפסיד אלא כדאמרן. וה"ה לרבי יוחנן דאמר לכתובת אשה משום חינא דווקא בכי האי גונא דלא קא מפסידי אידך. והיינו דלית' להאי דינא אלא במטלטלין. אבל בקרקע ליכא למימ' דהשתא תרווייהו שוו להו דאי לא גבי מיניה מלוה בשטר או מוקדם לא גבו נמי ממשעבדי דאמרי לי' הנחנו לך מקום לגבות ממנו:

והלכתא כר"ע דאמר ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה: ובירושלמי אמרינן עלה הגע עצמך שפטרן משבוע' ומהדרי' זו תורה וזו אינה תורה כלומר דלאו בשבועה תליא מילתא אלא לומר שהן ברשות היתומים מתחלה והוו להו מטלטלי דיתמי. ומיהו היכא דליכא יורשים כגון גר קיימא לן כרבי טרפון:

ופסק הרב אלפסי ז"ל כרבי יוסי בר' חנינא דאמר לכושל שבראיה ומטלטלי היכא דכתב לי' אגב נראה שהן כקרקע והא אמרן דבקרקע לית' להאי דינא:

דף פד:

יימר בר חשו כו' עד במקום שחב לאחרים לא קנה. מהכא שמעינן דאפי' היכא דשוויה שליח קאמרי':

דף פה.

אבימי ברי' דר' אבוהו מסקי ביה זוזא בי חוזאי כו' עד מיגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכיל למימר סיטראי נינהו. קשיא לן ומאי שנא הכא מנסכא דר' אבא הכא נמי נימא הוה ליה מחוייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישב' משלם דהא איכא האי דהוי חד סהדא ויש לומר דהכא מאי טעמא מהימנ' לן מגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם ואלו קא אמרי הכי לדידן השתא דתקון רבנן שבועת היסת משוו לי' להאי בעל דבר דהא אית לי' לאישתבועי כדאמרינן התם בשמעתא דהן הן שלוחיו הן הן עדיו. והשתא נמי מהימני אטו האי מיגו. אי נמי איכא למימר דהכא ליכא שבועה כלל דהכא מאי הוי עד אחד מעידה שהיא פרועה. ונקטינן משמ' דגאונים ז"ל דלא איתמר אלא בשהלה טוען בברי וכאן אבימי בריה דרבי אבהו לא היה טוען ברי שהרי לא היה בשעת פירעון. וכל דכן דכיון דקיימא לן דבין כך ובין כך נאמן דהיה ליה בעל דבר:

ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגמ' דשטרי אתו יורשי' וקא תבעי לי' מינה אמר' להו מחיים תפיסנא אתיא לקמיה דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתבעוה מינך מחיים

ולא יהבתיה נהילייהו. פי' האי איתתא בתורת משכון הוה תפסה להו וכיון דפקדון כל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה אית' לא חשיב' תפיסה אלא כי תבעוה מינה ועכביה. אמרה לי' לא אם כן האי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום הוא. ופי' הרב אלפסי ז"ל דהאי דראה דהשת' אפקינהו קמן בבי דינא אבל ליכא עידי פקדון הילכך ליכא אלא מגו דלקותין הן בידי. וליכא למיקשי אמאי לא ררימנ' מהאי מיגו השתא דקאמרה מחיים תפיסנא לי' דאלו בעי' אמרה הכי דלקוחין הן בידה. דכיון דקיימא לן דאין אותיות נקנית אלא בכתיבה ומסירה אינו נאמן אלא אם כן מביא ראיה על הכתיבה. וכן אינו נאמן לומר אגב קרקע זכיתי בהן או במתנת שכיב מרע נתנן לי אלא אם כן מביא ראיה. דבשלמא למאן דאמר דבמסירה מקנו תו לא בעי ראיה דתפיסתה דהשתא היינו ראייתה כשאר מטלטלין. אבל למאן דאמר בכתיבה ומסירה לעולם הוא צריך להביא ראיה על הכתיבה. וראיה מההיא דאמרינן התם בבבא בתרא דלמאן דבעי כתיבה ומסירה שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אין מוציאין שטר חוב על אחרים. ובסנהדרין אמרינן ההיא אתת דאפקה שטרי מתותי יד' אמרה ידענ' ביה בהאי שטר' דפריע' הוא הימנוה רב נחמן ואמרי' כמאן כר' דאמר אותיות נקנית במסירה ומהדרי' אפילו תימא רבנן ומגו דאי בעי קלתה. אלמא דווקא מהאי מיגו אבל מיגו דלקוחין הן בידי לא מהימנא וכי תימא אכתי ניהמני' מגו דאי בעי אמר' לקוחין הן בידי גבי גופא דניירא השתא נמי ניהמני' דתפס' להו בתורת משכון מחיים. איכא למימר דשטרי חוב הוו. ומדינא דניירא דלוה הוא ולאו דמלו' הילכך ליכא למימר לקוח הוא בידי דהא לאו דידהו הוא. אי נמי אפשר דכיון דקיימא לן דאין אותיות ניקנית אלא בכתיבה ומסירה וצריך להביא ראיה על הכתיבה א"כ אין גוף הנייר ניקנ' אלא בכתיבה ומסירה וצרי' להביא ראיה אי נמי אפשר דליכא להימנוה משום האי מיגו דאלו אמרה לקוחין הן בידי לא מהני להכי דאפי' אית' דמיקני לה גופיה דנייר אמרי' לה לאחויי לה לזכותה בבי דינא כשם שאם יודע לו עדות שחייב להעיד לו. אבל אפשר כשאמר' דבתורת משכון תפסה להו לא אמרי' לה לאחויי להו דהיינו משכנתא דלא מחויא להו:

ודווקא דראה וליכא עדים. אבל איכא עדים ולא ראה מיגו דיכיל למימר להו בבי דינא החזרתים לך ובינה לבינה מודעא להו מהימנ' למימ' דבתור' משכון תפסה להו. ואי בעית אימא דהכא במאי עסקי' דאיכא עדים וראה ואתי' לה שפיר. ההיא אתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא כו' עד כגון אבא מר ברי דקים לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא קס"ד אלא אימא מרענ' שטרא אפומיה למימרא דלא מגבי בדיבוריה. אע"ג דאמרי' עליה התם בבבא מציעא דמהדרי' לי' אבדת' בטביעת עין, והא דאמרי' אפכ' רבא

אשכנגד' כגון שהיה הלה ראוי שישבע ויטול ואפכא רבא אשכנגד' שיהא נשבע ונפטור כדאמרי' ומשום קים לי בגוי' לא מפקינ' ממונ' אלא דמוקמי' בחזק' המוחזק מ"א נ"ר: ההיא איתתא דאיחייב' שבוע' בי דינא דרב ביבי בר אבייי אמר להו ההוא בעל דין תיתי ותשתבע במאתן. אפשר שהיה לו דרך לשם. אי נמי דקאמר לו מלוה. אבל אי אמ' לוה מסתבר' לן דלאו כל כמיני' א"נ כתבו לי זכואתאי דכי משתבענ' יהבו לי אמר להו רב ביבי בר אבייי כתובו לה והילכתא כוותיה דלמחזי כשקרא לא חיישי':

דף פה:

ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא כו' הני עובדי דרבי מיאש' וחסא ורב דימי עיקר פירושא דאיכא עידי פקדון מיהו לא אשתמודעי' השתא כי נפק קמן בבי דינא ואתי הני ויהבי סימנא ומשוו לי' ראה דהיה לי' השתא כמאן דאשתמודעי סהדי דכיון דיהבי סימנא וודאי היינו ההיא פקדון דמסהדי עליה הני סהדי הילכך הוה לי' איכא עדים וראה. והאי דאמרי' חדא דידעי' ביה בר' מייאש' דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא. יעיד דצריכין אהדדי נינהו ודכוות' בתלמודא כדכתב רב סבא ז"ל:

ההוא דאמר להו נכסי לטובי' כו' עד שודא דדיינא קשיא לן הא דתניא בתוספת' בפ' גט פשוט האומר עשו טבי עבדי בן חורין והיו שם שני טבי אין דורשין לשון הדיוט לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם בני חורין ונוטל משניהם דמי אחד מהם. וכן האומר יש מאתים דינר ליוסף בן שמעון והיו שם שני יוסף בן שמעון אין דורשין לשון הדיוט לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם חולקין בשוה. ואיכא מ"ד דהא דתניא יש מאתים ליוסף בן שמעון לאו דקאמר תנו מאתים לפלוני אלא ה"ק שישנן בידו בתורת פקדון או בתורת הלוואה ובהא ליכא למימר שודא דעביד אינש דיזיף מרחיקי ועבידי אינשי נמי דמפקד' לרחיקי. וכל דכן רישא דאמרי' דשיטות' יתירתא הוא דמשחרר לעבדי' וקי"ל נמי דעובר בעשה. ומיהו לישנא לא דאיק דקאמר אין דורשין לשון הדיוט משמע דאפי' היכא דאיכא למדרש לא דרשינן. ואפשר דמשמע לן דההיא מתנית' משבשתא מדלא מייתינן לה בגמר' דילן:

אמר לי' רבא לבריה דרב חייא בר אבין תא אימא לך כו'. עד אתו לקוחות קא תבעי לה לברת' כו' עד אדם חשוב שאני כיון דקי"ל דאין אדם יכול למחול לעצמו. אית לן לפרושה שהי' האב קיים והבת באה להוציא מיד האב והלקוחות באין לעכב על ידה. וכן פרש"י ז"ל. ואיכא מאן דשמעי' מינה דלא קאמר אתו לקוחות תבעי לאב אלא וודאי לא יכלו למתבע שאין לוקח שטר מחבירו יכול לתבוע הלה אלא א"כ בא בהרשאה ולא היו באין

אלו אלא לעכב על הבת שלא תגבה אותה מן האב דמ"מ כיון דזבנה תו לא מירית לה ושמא תתפשר עמהן. ולית' דהא אמרי' התם בבבא בתרא דלמאן דאמר אותיות נקנית במסיר' שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מוציאין שטר חובעל אחרים. ואיכא דקשיא לי' מאי מהני כי מחלה לה והא מיחייבא מדינא דגרמי איכא למימר פעוטות היתה ומחילתה מחילה ואין היזיק' משתלם אי נמי נשוא' הוות ותמה רב נחמן היכי אסבה עצה לאפסודי להאי:

דף פו.

גופה אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל. רב חננאל ז"ל פי' הטעם משום דיכול למימר עיינית בחושבנאי ולא פש לי גביה ולא מידי. ואי קאמר רבינו חננאל ז"ל דקאמר הכי בהדיא הא לית' דא"כ מאי ומחלו. ותו למה לי דינא דגרמי בין למאן דדאין בין למאן דלא דאין איכא למימר דמשלם לי' כמה דיהיב ליה ותו לא דהא מכירה בטעות הות. ותו דא"כ אפי' מכנסת שטר חוב לבעלה נמי. ותו דהא וודאי לא מהימן למימר הכי במקום שחב לאחרים כדאית' לעיל. אלא וודאי לית' להאי טעמא. אבל כיון דק"ל דאיתא להא דשמואל וודאי מתוך שבידו למחול נאמן לומר פרעתי ושם צריכא תלמוד ועוד יתבאר בע"ה:

אמר אמימר מאין דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא פי' ככל הכתוב בו ואם לא היה שוה כל כך משל' מה שהו' שוה וזה הכלל הזה מדין מזיק הוא חייב ולעול' משלם כמה שהזיקו ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי נייר בעלמא מן הדין אף ע"פ שכל זמן שנפט' הלוה מוציאו ממנו על כרחו כדמוכח התם בגיטין בההיא דאמרינן היו מוחזקין בטבלה שהיא שלה. מכל מקום הרי שהיה משתמש בו עד שיפרענו והלה מפסידו ממנו. ומיהו לאו אהא קאי דהכא ניירא גופיה דמפסיד מינה דקא מיחייב לי' להדורה ללוה גרמא נמי הוא אלא בעלמא ואשורף שטרותיו של חבירו קאי והכי קאמר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה בהיזק שטר דמי שטרא מעליא בשורפו ומאן דלא דאין מגבי ביה דמי ניירא בעלמא בשורפו:

אמר אמימר משמי' דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב כו' איכא מרבוותא ז"ל דפירשו לה בששניהם שוין שיוצאין ביום אחד וקיימא לן בעלמא שודא דדייני וכיון דכן היינו שוד' דדייני דהכא דיהבינן לה לבעל חוב:

והרב אלפסי ז"ל כתב דליתיה להאי פירושא משום דסבירא לי' דההיא דשני שטרו' דלקמן לא מיתוקמא בשטרי הלואה. ופירשו דהכא במאי עסקינן בלוה ואחר כך קנה

דקיימא לן יחלוקו וכיון דאלו קדם אחד מהם ותפס אין מוציאין מידו או במטלטלין בזמן הזה דליכא דין קדימה אם קדם ותפס אין מוציאי' מידו וכיון דהכי הוא מתפשינן ליה אנן. ותמיהא מילתא כיון דמדינא חולקין אע"פ שקדם אחד מהן ותפש אמאי אין מוציאין מידו. ומסתבר דהיינו טעמיה משום דכיון דאמרי' בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה. אפי' למאן דאמר מה שגבה לא גבה. הני מילי בעל חוב מאוחר אבל בשוין דכולי עלמא דבהא מה שגבה גבה. ולא נהיר דהא קיימא לן בעל חוב גובה חצי שבח משו' טעמא דלוה ולוה ואח"כ קנה דקיי"ל יחלוקו. ואמאי והא איכא למימר דכיון דהוי כגופ' דארעא ובעל חוב גבי לה לא חשבינן לה תפישה. מיהו בר מהא ליתיה דהא טעמא דפלוגתא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה אי אמרי' מה שגבה גבה או לא בשיעבודא אי הוי דאורייתא או דרבנן. דמאן דסבר מה שגבה גבה סבירא לי' נמי שיעבודא דרבנן ומ"ד מה שגב' לא גבה דסבר שיעבוד' דאורייתא ולדידי' ה"ה נמי בלוה ולוה ואחר כך קנה דקיי"ל דחולקין דאם קדם ותפס מוציאין מידו אלא וודאי עיקר פירושא במטלטלין וכן בזמן הזה שאין בהם דין קדימה. או אם שטרותיהן שוין. אי אית' לפר"ח ז"ל דסבר דההיא דשני שטרות היוצאין ביום אחד מיירי בשטרי הלוא' ולפנינו יתבא' עוד בעה"י:

אמר לי' רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא בעינא למעבד מצוה פי' הרב אדוני ר' אהרן ז"ל פריע' בעל חוב מצוה דלית לי' שיעבודא דאורייתא אלא מצוה בעלמא. ופירש"י ז"ל דהיינו מצוה שיהא הן שלך צדק. וליתיה להאי פירושא דהא התם בבבא מציעא מוקמי' לי' להאי קרא שלא ידבר אחת בפה ואחת בלב. והכא ליכא למימ' הכי דהכא בשעת הלוא' פיו ולבו שוין לפורעו אלא דבתר הכי אימלך אמלוכי. אבל הנכון פריעת בעל חוב מצוה מדכתיב והאיש אשר אתה נוש' בו יוציא אליך העבוט החוצה. ומאן דאית לי' שיעבודא דאורייתא מוקים לה להאי קרא למימרא דשמעינן מיני' דבעל חוב בזיבורית. ובוודאי רב כהנא מפשט פשיט' לי' דאפי' לרב פפא נחתינן לנכסי'. אבל רב כהנא לא קאמר אלא מאי טעמא והא הוא דקשיא לי' כיון דליכא אלא מצוה כל היכא דקאמ' דלא בעינ' למעבד מצוה אמאי נחתינן לנכסי'. ומהדרי' תנינא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו, והכא נמי בדין הוא דאיכא למכפיי' בהכי ומיהו עד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו. ובנזקין דכתי' באורייתא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לומר שכך מצותו לשלם ממיטב. וזהו הנכון מפי רבינו נ"ר:

דף פו:

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו. איכא דפריש לה במעכשיו מדקא אתינן לפשטה מדרב נחמן ורב נחמן וודאי במעכשו היא דהכי אוקימנא לה לדר' יוחנן נמי לעיל בפרק האשה דאמר האי לישנא נמי דרב נחמן. ותמה אי במעכשו היכי קאמר אינ' מגורשת והלא אפי' באומר מהיום ולאחר מיתה אמרו בגיטין מגורשת ואינה מגורשת וקאמר אפי' נתקרע הגט או שאבד. ואם כן איכא למימר לפום האי שיטת' דהכי קאמר אי אמרי' דצידי רשות הרבים כרשות הרבים ותיהוי מגורשת ואינה מגורשת או דילמא כרשות' ומגורשת גמורה. והאי פירוש' ליתי' דכיון דאמרן דמעכשו לא מהני לה כרשות הרבים אלא לשווי' ספק מגורשת. בסימטא נמי אלו אמרינן דמגורש' גמור' לאו משום מעכשיו הוא דהא מעכשיו לא מהני לשווי' גירושין גמורי' אלא משום דחשבינן לי' כאלו הוא בידה ובהא אפי' בלא מעכשיו נמי וכיון דכן היכי מייתי' לה מדר' נחמן דמיירי במעכשיו. ותו כיון דשמעינן לה לדרב נחמן דבמעכשיו היא היכי דחינן לא אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד למימרא דבצידי רשות הרבים לא קנה וכל שכן ברשו' הרבים והא אמאי כיון דאמר לי' מעכשיו במילתא דממון דהא מיקני לי' גופא מעכשיו ופיר' להההוא זימנא. ותו דהכא ודאי לא מהני לן מעכשיו אלא בממון משום דאיכא למימר גופא קני מהיום ופירא אחר מיתה. אי נמי בגיטין באומר מעכשיו ולאחר מיתה דאיכא למימר תנאה הוא ואם מתי קאמר. אבל הכא באומר מעכשיו ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים תנאה ליכא למימר. ודאי או חזרה הוי או שיורא הוי ובחדא מהני דתיהוי בטיל גיטא לגמרי ואינה מגורש' כלל אלא ודאי בעי' בלא מעכשיו ואי אמר נמי מעכשיו הרי הוא כאלו ליתי' כלל כדאמרן. וקא מיבעיא לן אם צידי רשות הרבים כר"ה ואינה מגורש' כלל או אם הן כסימט' והרי היא מגורשת משום דקסבר רמי בר חמא כיון שהגיע הגט לידה מתחלה ובשעת גירושין אינו במקום המוציא מרשותו לגמרי כגון סימטא הרי מתגרשת באותה נתינה מתחלה כשהגיע גט לידה. אבל אם היה ברשות הרבים הרי יצא מרשותו לגמרי. אבל אם לא הגיע גט לידה מתחלה כלל אלא שמתחלה הניחתו בסימטא דבר פשוט הוא שאינ' מתגרשת בכך. וקא מיבעיא ליה השת' צידי רשות הרבים אם הם כרשות הרבי' או כסימטא. ואהדר לי' רב חסדא דהן כרשות הרבים הילכך אינה מגורש'. ואהדר לי' רמי בר חמא אדרבה איכא למימר דהוו להו כסימטא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה האומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום קנה ואפי' בעומדת באגם וס"ד דהא דרב נחמן דלא אמר לי' מעכשיו וקא מקנה

מהאי טעמא דכיון דמתחל' זכה בה בקני' ראוי' דהיינו במשיכה והשתא בזמן גמר הקני' הוא במקום שאינו מוציא מרשותו קנה משום משיכ' דמעיקרא מאי לאו היינו אגם היינו צידי רשות הרבים. ומהדרי' לא אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד דאגם הוי סימט' גמורה אלא צידי רשות הרבים מספקא לן. ומיהו אנן לא קיימא לן הכי אלאכסוגיין דלעיל דבפ' האשה דמותבינן דר' יוחנן אדר' יוחנן. ומתרצינן הא דאמר לי' מעכשו הא דלא אמר לי' מעכשיו היכא דלא א"ל מעכשיו לא קנה אפי' בסמטא אלא א"כ הוא בזמן הקני' במקום שראוי לקנות לו עכשיו כחצרו שזוכ' לו עכשיו. וההיא דאמרי' קנה במעכשיו. וכיון שכן אגם לאו דווקא אלא הוא הדין אפי' לרשות הרבים. והשת' נמי דקים לן האי פירוקא דר' יוחנן אדר' יוחנן רב נחמן נמי הכי קאמר במעכשיו. אלא הכא רמי בר חמא לפום סברי' הוא דמשמע לי' דבלא מעכשיו היא וליתה. אלא כההיא דלעיל ובגט נמי בין מעכשיו בין בלא מעכשיו אינה מגורש' כדאמרן דהכא כי אמר מעכשיו לא מהני לן מידי אלא הרי הוא כאלו לא אמר מעכשיו. וכיון דבפרה כיוצא בו לא קנאה כל שכן בגט שאינה מגורשת אלא אם כן הוא בידה בשעת גמר הגירושין. ולענין צידי רשות הרבים אם הן כרשות הרבים אם לא מצינו לענין ארבע אמות של אדם שהן קונות לו בצידי רשו' הרבים כסימטא כדאית' בשנים אוחזין והכי נמי אמרינן לעיל במכילתין בהדיא בפרק אלו נערות שיש להן קנס דבין לר' אליעזר בין לרבנן צידי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמי וקונה בו במסירה כסימטא. וזהו הנכון. וכן פירש' רבינו נ"ר:

מתני' המושיב את אשתו חנונית או שמינ' אפוטרופי' הרי זה משביע כל זמן שירצה ר' אליעזר אומר אפי' על פלכה ועל עיסתה כתב לה נדר ושבוע' אין לי עליך אינו יכול להשביעה איכא דאיק מהכא מדקאמר נדר ושבועה דאלו בעלמא הפוטר לחבירו שנתחייב לו שבועה משבועתו אעפ"י כן יכול לומר לו שידור לו. ולא נהיר אלא נדר ושבועה דנקט. למאן דאמר התם מדירין אותה בבית דין ומשביעין אותה חוץ לב"ד אתיא שפיר. ואפי' לאידך נמי הא אמרינן התם לא שאנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה. ואם כן היינו פטורה דפטר לה בין אם תבא לידי אלמנות בין אם תבא לידי גירושי'. אבל משביע הוא את יורשי' ואת הבאין ברשותה. פירש"י ז"ל את יורשיה שבועת היורשים שלא פקדנו ושלא אמר לנו וכן באין ברשותה כיוצא בה. וכגון שמכרה כתובתה ונתגרשה ומתה. נראה מדבריו דטעמא דמתה הא לא מתה אין הבאין ברשותה נפרעין אלא אם כן היא נשבעת שלא נפטרה ולא כשהיא באה ליפרע ממנו. ודווקא דבעיא לאישתבועי אבל אי לא בעיא לא כפינן לה מדינא ומפסדי הנך. ודווקא בעלמא דאי אמר' נפרעתי מהימנא מגו דאי בעיא מחלה. אבל במכנסת שטר חוב לבעלה ודכוות'

דלא מציא מחל' אינה נשבעת שהרי אם אמר' נפרעתי אינה נאמנת. וכיון דכן שבועה מאי עבידת' ולא נהיר אלא דכיון דפטרה איהו לעולם היא אינה נשבע' אבל נראין הדברים שאע"פ שהי' בחייה נשבעין באין ברשות' כשבוע' היורשין ואע"ג דקי"ל לן אין אדם מוריש שבועה לבניו הכא כיון דאיפטר' לה איהי לאו אורתי שבועה. אלא השתא הוא דחיילה עלייהו דיורשין והוה לי' כמת מלוה תחיל' ואחר כך לוה שגובין בני מלוה לשבועת היורשין. ובאידך בבא נמי דתני נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותיך אינו יכול להשביע לא אותה ולא את יורשיה ולא את הבאין ברשותה. אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאין ברשותה. מקשינן מינה התם בשבועות למאן דאמר אין אדם מוריש שבועה לבניו שהרי היא נתחייבה ליורשין שבועה והיאך מורישה ליורשי'. ומוקמינן לה בשמתה בחייו לאחר שנתגרשה דהוה ליה מת מלוה בחיי לוה. נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאין ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותה. דתנא דמתני' סבר דנאמנות מהני בין ליורשי' בין ללקוחיה. וליכא למימר טעמא דחב לאחרים כיון דמקמי הכי כלומר מקמי דזבנה הוא דהימנ' עלייהו. הלכ' מקבר בעלה לבית אביה או שחזר לבית חמיה ולא עשאה אפטרופי' אין היורשין משביעין אותה ואם עשאה אפטרופיא היורשין משביעין אות' על העתי' לבא ואין משביעין אותה לשעבר. ה"ג בנוסח' דוקנא ולא עשאה אפטרופיא ואם עשאה אפטרופיא. ופי' שעשאה הבעל. ממאי מדקא אתי' לאוקומי' בגמרא אליבא דרבנן דפליגי עלי' דאבא שאול דסברי מינהו אבי יתומים ישבע ולא אדחיה לה אלא מדר' שמעון דאתי' לאוקומיה כאבא שאול ולא קאי. אבל רבנן דהכא לעולם כרבנן דהתם. ופירש"י ז"ל דאסיפא קיימינן דפטר' הבעל מכל שבועה ואהא קאמרי' שאין היורשין משביעין אותה לעולם אלא אם כן עשאה אפטרופיא ועל העתיד. והכי נמי מוכח בתוספתא דתני כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן בחיי בעלה. בד"א בזמן שהלכה מקבר בעל' לבית אביה אבל אם הלכה מקבר בעלה לבית חמי' היורשין יכולין להשביע בדברים שנשתמשה בהן בחיי בעלה. וקשיא לן הא מתניתא דהא פליגא אמתני' דבמתני' תנן כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך הוא אינו יכול להשביע' אבל יורשי' משביעין אותה. ומתניתא תניא אין היורשין יכולין להשביעה. במתני' תנן היורשין יכולין להשביע' על העתיד ואין משביעין אותה לשעבר. ואלו במתנית' תנן שאם הלכה מקבר בעלה לבית חמיה היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן בחיי בעלה:

ובירושלמי אשכחן דפליגי בה אמוראי ואשכחן אמור' דקאי כי הא מתנית'. דאמרי' בירושלמי אהא דתנינן אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותה. ר' יונה ור' יוסה תרווייהון אמרין לא סוף דבר נכסים שנשתלטה בהן בחיי בעלה אלא אפי' בנכסים שנשתלטה בהן לאחר מיתת בעלה. תו אמרי' אסיפא הלכה מקבר בעלה אמר ר' יונה והוא שעשת אפוטרופיא בחיי בעלה אבל עשת אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה היורשין משביעין אותה. דהיא מתניתא ואם עשת אפוטרופיא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר. איזהו לשעבר משעת מיתה ועד שעת קבורה. ור' יוסי אמר אפי' עשת אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה אין היורשין יכולין להשביעה. והתנן עשתה אפוטרופיא היורשין משביעין אותה לעתיד לבא. פתר לה אריסא כלומר אריסא דקתני נדר ושבועה אין לי עליך שלא פטרה מיורשיו אלא ממנו. ואהא הוא דקאמר אין היורשין משביעין אותה לשעבר אלא לעתיד לבא. דהכי משתמע לן פטורו דידי' שתהא פטורה על כל מה שעשתה בחייו בין ממנו בין מיורשיו. אבל אם פטרה מיורשיו הרי היא פטור' אפי' על האפוטרופי' שעשת לאחר מיתת בעל':

ונראה דווקא כגון שנמשך אפוטרופי' שלה לאחר מיתת בעלה אי נמי כגון שהוא מינ' אותה אפוטרופיא. אבל אם הם מינו אותה אפוטרופיא. נראה שהן משביעין אותה דאהא היכי מהני פטור' דידי' למה שהן עושין אחר כך מדעתם. אף ע"ג דבפוגמת מהני למאן דאמר על הפוגמת כתובת' דאיכ' למימר דלא דמיאן. ותמיהא מילתא אליבא דר' יוסי דאמר דכי פטר לה מיורשיו פטורה אפילו אחר מיתת בעלה למאן דפריש בגמרא שבועה דמתני' דאפוטרופוא מאי יורשי' ובאין ברשותה אטו ליורשי' ולבאין ברשות' ממני' אפטרופסים מי איכא אפוטרופיא לאחר מיתה. ולאי קושיא היא דאיכא למימר דפטור' דתני מתני' לדידה הוי אפילו לאחר מיתה. ודיורשי' ובאין ברשות' כיון דליכא למימר לאחר מיתה איכ' למימר דהיינו דפטרי שאין משביעין אותן שבועת היורשין על אפוטרופיא שעשת בחיי בעלה או אם היא עשת אפוטרופיא אחר מיתת הבעל שהיא פטורה לעולם. ואפי' אחר מית' יורשין או באין ברשות' שאין נשבעין שבועת היורשי' על אפוטרופיא. אבל הם וודאי אינן עושין אפוטרופי' לעולם. ואיכא דמתרץ כגון שעשה אפוטרופיא שתתעסק בנכסים למחצה לשליש ולרביע ויהא זכות זה בנכסיו לה וליורשי' ולבאין ברשותה. וקמא עיקר ומקשינן בירושלמי אהא דאמרינן פתר לה אריסא ואין על רישא כחדא ר' יונה ור' יוסה חרוויהון אמרין לא סוף דבר בנכסים שנשתמש' בהן בחיי בעלה אלא אפי' בנכסי' שנשתמשה בהן אחר מיתת בעל' אינן יכולין להשביעה. פתר לה משעת מיתה עד קבורה. פי' ואין על רישא כחדא הוו כלומר והיכי איפליגו בהא ר' יונה

ור' יוס' ולא אמרנו כבר שהשוו שניהם ואמרו ארישא שאפי' בנכסים שנשתמשה בהן לאחר מית' אינן יכולי' להשביע תפתר משעת מית' ועד שעת קבורה. כלומר דכי אמרן דשוו להו תרווייהו דאפילו בנכסים שנשתמש' בהן לאחרמיתה אין יכולין להשביעה היינו לאחר מיתה דקאמר משעת מית' ועד שעת קבורה. הלכך לר' יוסי הכי דינא דכי פטר לה מיני' פטורה על כל מה שעשתה בחייו בין ממנו בין מיורשיו. וכי פטר לה מיורשיו פטורה אפ' לאחר מיתה. והיינ' כתוספתא דתני כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן בחיי בעלה. והוא הדין לר' יוסי באמר לה בלא נדר ונקי נדר כדאמרינן בגמר' בהדיא דהיכא דאמר לה בלא נדר ונקי נדר הרי הוא כפוטר' בפירוש בין ממנו בין מיורשיו. ואנן לית לן דר' יוסי אלא כר' יונה נקטינן. והכי קיימא לן הלכתא כוותיה וכפשטה דמתני'. דאלו איתה לדר' יוסה הוה מקשינן לעיל אמתניתין ופרקינן לה כדפרקינן בירושלמי. ומדלא עבדינן הכי ש"מ דהכי איתה כר' יונה והכי דאיק בגמרא דילן מדאמרינן אמר רב יהודה אמר רב על אפוטרופיא שעשת בחיי בעלה. ומיהו אכתי קשיא לן סיפא דמתניתא דקאמר דאם הלכה לבית חמיה היורשין יכולין להשביעה אפי' בנכסי' ששלטה בהן בחיי בעלה. ואיכא דמתרץ דמתניתא על ידי גלגול קאמר דאף על גב דנפטרה שלא תשבע לשעבר מכיון שהיא צריכה לישבע על העתיד מגלגלין עליה לשעבר. ומיהו לא אתיא אליבא דגאונים ז"ל דפרשו שהפוטר לחבירו משבוע' אף על פי שנתחייב לו שבועה ממקום אחר אינו מגלגלה עליו. ומיהו מתני' נמי דיקא דקתני סיפא ואין משביעין אותה לשעבר מה קמ"ל הא תנא ליה רישא אין היורשין משביעין אותה הא תו למה לי שמע מינה דהא קמשמע לן דאפילו על ידי גלגול אינו יכול להשביעה. ואע"ג דאסיקנא בגמרא דבין מית' לקבור' לא משביעין לה כנהרדעי. וא"כ א"ל היינו לשעבר מ"מ שמעינן מינ' דהכי דינא דאל"כ תיקשי לי' לר"י דאפי' בין מית' לקבורה משביעין לה משנה יתירא למה לי אלא ודאי הכי דינא. והכי נמי מכרע' סברא:

וכן דעת הרב אדוני ר' שמואל דנרבונה ז"ל. ואי משום תוספתא ההיא משבשתא מדלא מייתינן לה בגמ'. ואשכחן בירושל' דפליג עלה ר' יונה ולא מותבינן מינה:

כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך כו' שבוע' מאי עיבידתה כלומר כשפטר' משבוע' בסת' מאיזו שבועה משמע. ואמר רב יהוד' על אפוטרופי' שנעשית בחיי בעלה. כלומר דוקא אפוטרופיא דאיהו גרי' לה אבל פוגמת דאיהי נמי גרמה לנפש' לא. ורב נחמן אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כלומר אף על הפוגמת וכל שכן אפטרופיא. אבל משבועת

עד אח' מעידה שהיא פרועה נראין דברים שלא פוטרה במקום עדים ואפי' במקום עד אחד. וכן כתב הרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל:

דף פז.

אזל רב מרדכי אמרה לשמעת' קמיה דרב אשי כו' עד מזבינן בלא אכרזת'. והא דאמרי' דבין מיתה לקבור' לא משבעינן לה מדנהרדעי לומר דכי היכי דאשכחן דאקילו רבנן בהני למימרא דמזבינן בלא אכרזת'. ה"נ איכא לאקולי דלא משבעינן לה כדי שלא תהא מעכבהו:

תניא אבא שאול אומר בין בלא נדר בין נקי נדר כו'. כלומ' מן הדין ראוי' שתיפטר ואין יכולין להשביעה בין אפוגמ' בין על אפוטרופי' אבל מה הועיל לה שהרי בסוף כשתבא לתבוע כתובת' ולגבות' אי אפשר לה שלא תשבע שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה כלומר ואע"פ שמן הדין היה ראוי ליטול בלא שבועה שהרי אלו הי' אביהן קיים היה נוטל בלא שבועה. כשבא לגבות מן היתומים אינו גובה בלא שבועה דמה לי בין שפטרה בפירו' בין שהיא פטורה מן הדין כשם שתקנת חכמים בזו כך בזו ובכולן לעולם אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה:

ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול. ואפי' כשפטרה בפי' בין ממנו בין מיורשיו דהא בלא נדר ונקי נדר כאלו פטרה בפי' דמי דהא קאמר דמן הדין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה ואע"פ כן נשבעת ליתומים. ותו דהא חזינן לקמן דמוקמינן לפלוגתא כר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן אלמא דאבא שאול כר' שמעון ורבי שמעון בפוטרה בהדיא קאמ' כדאמרי' דהוא פליג' דרבנן דמתני' דאמרי לה בהדיא. ואע"ג דפרכ' רב פפא לאו למימרא דדחי לה. אלא דקשיא לי' הא תינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובע' כתובתה מאי איכא למימר. ותירצ' לאפוקי מדר' אליעזר ומחלקתו כלומר דאינה תובעת כתובת' אתא לאפוקי מדר"א ומחלקתו דרבנן סברי דמשביע' על אפוטרופיא. ור"א ס"ל אפי' על פלכה ועל עיסתה. ורבי שמעון סבר דאם אינה תובעת אין יכולין להשביע' ואכתי אית לי' וודאי לרב פפא אוקמת' דאביי נמי מדלא קשי' ליה הא תינח אינה תובעת כתובתה כל זמן שתובעת כתובתה מאי איכא למימר. אלא וודאי אכתי אית לי' לרב פפא אוקמת' דאביי נמי דר"ש כאבא שאול ופליגא אדרבנן והיינו דקאמר כל זמן שתובעת כתובתה היורשין יכולין להשביעה ואע"פ שפטרה. אבל אינה תובעת כתובה אין יכולין להשביעה אפוגמת ועל אפוטרופיא וכ"ש על פלכה ועל עיסתה ואיידי דתנא ברישא יורשין תנא סיפ' יורשין והוא הדין נמי לדידיה. וכיון דקיימא

לן כאבא שאול דלא מהני נאמנות ליורשין ה"ה ללקוחות דה"נ קיימא לן הבא ליפרע מנכסים משועבדי' לא יפרע אלא בשבועה. והשתא דאתינן להכי השתא דקיימא לן אין אדם מוריש שבוע' לבניו שטר שיש בו נאמנות ומת לוה ואח"כ מת מלוה הפסידו בני מלוה. אבל בשם חכמי נרבונה ז"ל אמרו שתקנו דכיון דקיימא לן בההיא דדיינא דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ה"נ לא עבדינן בי' תרתי ומהני ביה נאמנות. ואין משיבין את הארי. והרבה דעות נאמרו בהלכ' זו וזהו הנכון הלכה למעשה:

דף פז:

איבעיא להו פוחתת כתובתה כו' עד במאי גביא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר מר בריה דרבא באומרת אמנה היתה לי בינו ולבינו. ואפילו אליבא דגאונים ז"ל דקסברי הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום. הני מילי גבי עיקר כתובה. אי נמי אפי' אתוספת היכ' דאית לן סהדי כמה הוי אבל היכא דליכא סהדי וודאי מהימנא למימר דלא אוסיף לה מידי וכיון שכן מתוך שיכול לטעון כך ראוי שיהא נאמן לומר שהיא פרועה ובבבא בתרא יתבאר עוד בעה"י:

סבר רמי בר חמא למימר כו' עד אמר רב אשי והוא דמודע להו איכא דקשי' לי' מאי מהני לי'. ורבינו שלמה ז"ל פירש שמשביעין אותו חפץ ביד. והא קשיא אליבא דגאונים ז"ל דקסברי דאפי' בדרבנן נמי הכי דינא דמשביעין לי' הכי. תו כתב דנפקא לן מינה לענין הפוכי שבועה דקיימא לן בדרבנן מהפכינן. וליתא דבלאו הכי נמי הכא לא מציא איהי מהפכ' עליה דהא קיימא לן דשבועת הנשבעין ונוטלין לא מהפכינן. תדע דאותן שנשבעין ולא משלמין קיימ' לן דמהפכינן ויכול למימר האי לאידך אי רצית השבע וטול ואם לא רצה מפסיד. וכיון שכן שאפי' כשהוא מיתחיי' בשבועה מן הדין וראוי שישבע ויפטור יכול להפכה על חבירו שישבע ויטול. כל שכן כשהוא מתחיי' בשבוע' שישבע ויטול שאינו יכול להפכה על הלה. וי"א דנפק' לן מינה דבדאורייתא נחתינן לנכסיה בדרבנן לא נחתינן לנכסיה כדאיתא בשבועות. ודווקא דתפשה מיניה מעות. אבל תפשה מיניה מטלטלי כיון דגופייהו לא מקניאן מפקי' מינה והדר לא גביא אלא בשבועה. ומיהו לא נהירא לי' לרבינו נ"ר דמסתברא לי' דלא אמרינן דבדרבנן לא נחתינן לניכסיה דווקא באותן שנשבעין ולא משלמי' דעלה איתמר. אבל בנשבעין ונוטלין אם לא רצו לישבע ותפסו בוודאי מוציאין מידן שכל זמן שלא נשבע אין לו עליו כלו' ושלא כדין תפסו ומיהו מספק' לי' מילת' מדאשכחן התם דקא אתי עלה מדאפליגו ר"י ורבנן בגזל מציאת חרש שוט' וקטן והתם גזל מעליא הוא ואפ"ה איכא מאן דאמ' דלא מפקי' מני'

משו' דהוי גזל דרבנן ה"נ ל"ש דכיון דמדאורייתא דינא ליטול בלא שבוע' אי תפס לא מפקי' מיני' אבל משמתינן לי' כדעבדינן בגזל דרבנן:

אבל לרבינו נ"ר נראה לתרץ שאם היתה אשה זו חשוד' על השבוע' הית' נוטל' בלא שבוע' דהא שבוע' גופא לאו דאוריית'. וכיון דכן תקנת' לתקנת לא עבדינן. וכן הדין בכל אותן שנשבעין ונוטלין שאם היו חשודין נוטלין בלא שבועה:

אבל הרב אלפסי ז"ל סובר שנשבע הלה ונפט'. וכ"כ בתשוב' שאלה. עוד יש להשיב דנפקא לן מינה דאי אמר לא בעינא למידן בשטרי חשבי' לשטרא כמאן דליתי' וקא תבעה לי' מאה או מאתי' בברי דקא מיחייב לי' היס' אי קאמ' דלא בעי לאישתבועי ומהפך לה עלה נשבע' שבועת היסת ונוטלת בלא נקיטת חפץ ועכשיו מביא אות' לידי שבוע' בנקיטות חפץ רבינו נ"ר ותו לא מידי:

דף פח:

גרסינן במסכת נזיקין בפרק שנים אוחזין אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום. פירו' מעשה בית דין היינו כתובה והיינו דקרי לי' מעשה בית דין משום דאף על פי שלא כתב כמי שכתב דמי ורבי יוחנן סתמא קאמר ולא משוי היפרישא במילתא כלל. ומדקאמר הכי שמע מינה דלעולם איתיה להאי דינא בין במקום שאין כותבין בין במקום שכותבי' במקום שאין כותבין דינא הוא דנפרע' בגט דכיון דבמקום שאין כותבין הוא גט היינו כתובה וחשבינן לי' כשטר כתובה ממש ובמקום שטר כתובה קאי ולא פרעי' לה בעידי גירושין בלחוד אלא בגט דווקא ולכי פרע לה קרעי' לי' לגיטא כי היכי דלא תיהדר תיגבי ביה. ולקמן לא אתינן למימר אלא דלא יכלי' למימר לי' האי טעמא דאי בעי לי' למיקרעיה אי נמי למיקרעיה ומיכתב אגביה כדאיתא לקמן ולעולם וודאי בין מעיקרא בין למסקנא קי"ל דבמקום שאין כותבין גט היינו כתובת' ואלו גביא ביה דינא לא מגבי' לה בדלא קרעי' לי' לגיטא ותו לא מציא למיגביא מיני' כדאמרן דבמקום שאין כותבין לא גביא לעולם אלא בגט. ובמקום שכותבין נאמנות לומר לא כתב לי ואין לי כתובה והויא לי' כמקום שאין כותבין לגמרי מכיון דמהימנא לומ' לא כתב לי ועליו להביא ראיה. אבל אם הביא הוא ראיה שכתב לה וודאי אינה גובה שלא בכתובה שכיון שאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה היינו ראיה דנפרעת כדאמרי' לעיל בכלתיה דשבתאי בריה דרב מרינוס דאירכסא כתובתה ואמר לה פרעתי ואמרי' דלא מהימן משו' דהוחזק כפרן. טעמ' דהוחזק כפרן הא לאו הכי מהימן ותוספ' נדוניא ככתובה. וכל שכן אם שטר כתובה יוציא מתחת ידו. והשתא דאתינן

להכי דאמרי' דאפי' במקום שכותבין נאמנות לומר לא כתב לי ועליו להביא ראי'. אפי' אמרה כתב לי נאמנת לומר לא נפרעתי ואבד' כתובתי מיגו דאי בעיא אמרה לא כתב לי כל זמן שלא הביא הוא ראיה. ומיהו אי אמרה הכי לא גביא נמי אלא בגיטא דדיו לבא מן הדין להיות כנידון. וכל עיקר אינ' נאמנת אלא משום טעמא דיכלה למימר לא כתב לי. ואלו אמר' הכי לא גביא אלא בגיטא במקום שאין כותבין דגט היינו כתובה. ותו דאלו מהימנא משום האי מיגו לומר כתב לי ואבדתי לגבות בעידי גירושין. איכא למיחש דילמא מעיקרא אמרה לא כתב לי דהא מהימנא וגביא בגיטא וקרעי' לי' וכתבי' אגבי' כו'. ובתר הכי כבשא לי' לגיטא ואמרה כתב לי ואבדתי ואגביא בעידי גירושין והוי מילתא דלית לי' תקנתא. אלא וודאי דאלו אמרי הכי כלומר כתב לי ואבדתי לא גביא אלא בגיטא כדאמר' דמשום מיגו דלא כתב לי הוא. ואלו אמרה הכי לא גביא אלא בגיטא השתא נמי לא גביא אלא בגיטא:

אמר לי' ר' חייא בר אבא לר' יוחנן רבי לא משנתנו היא זו הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה והא הכא דגוב' בגט שלא בכתובה אלמא וודאי טעמא הוא משום דהטוען אחר מעשה ב"ד ומתני' סתמא קתני בין במקום שאין כותבין בין במקום שכותבין בין באומרת לא כתב לי בין באומרת כתב לי ואבדתי כתובתי והיינו כר' יוחנן. אמר ליה אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותה אודי לי' דוודאי ממתני' שמעינן לה. אמר אביי מאי מרגניתא דילמא במקום שאין כותבין כתובה עסיקינן דגט היינו כתובה. כלומר דגט קאי במקום שטר כתובה וחשבינן לי' כשטרי כתובה ומתני' דווקא בגט קתני וקס"ד דקרעינן לי' לגיטא כשטר כתובה ממש במקום שכותבין ותו לא בעינ' טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד. דכי היכי דבמקום שכותבין גובה בכתובת' הכי נמי במקום שאין כותבין בגט דבמקום שאין כותבין גט היינו שטר כתובה גופ' לגמרי. אבל במקום שכותבין כתוב' אי נקיטי כתובה גביא ואי לא לא דכיון דמקום שכותבין הוא אינה נאמנת לומר לא כתב לי. וכל דכן דלא מהימנא לומר כתב לי ואבדה כתובתי דבמקום שכותבין לעול' כל היכ' דלא מפק' שטר כתובה היינו ראיה דאיפרעא לה דלית לן הטוען אחר מעשה בית דין כלל אלא הרי הוא כשאר שטרי חוב דעלמא. ובמקום שאין כותבין דגבי' לאו מהאי טעמא הוא דגביא אלא משום דגט היינו כתובה כדאמרן. הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי כלומר דלית לן הטוען אחר מעשה ב"ד. דאי ס"ד דההיא מתני' דאתי' למיפשט' מינה במקום שאין כותבין היא וטעמ' דגביא משום דגט היינו כתובה. אבל במקום שכותבין אי נקיטא כתוב' גביא מאלמנה מן האירוסין במאי גביא בעידי מיתה ליטעון ולומ' פרעתי. קשיא לן מאי קאמר אילימא אלמנה מן

האירוסין במקום שכותבין. אם כן מאי קשיא לי' במאי גביא הא איכא שטר כתובה. אלא וודאי אלמנה מן האירוסין במקום שאין כותבין קאמר. וכיון דכן מאי טעמא לא קאמר לה בהדיא. ותו מאי שנא אלמנה מן האירוסין דווקא אלמנה מן הנשואין נמי במקום שאין כותבין הוה יכיל למימר. ותו מאי האי דמקשינן מינה דאמרינן דאמר לי' מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אלמנה מן האירוסין דאית לה כתובה מנא לן וקיימא בקושיא. ומינה הדרינן למימר דאביי לאו מהא הדר ביה אלא מגופ' דמתניתא. ומאי קושיא אפי' תימא דאלמנה מן האירוסין לית לה. אכתי שמעי' לי' להאי דינא באלמנה מן הנישואין במקום שאין כותבין. ותו בר מהא תמיהא לן מילתא טובא דאפי' אי תניא נמי דאלמנה מן האירוסין אית לה כתובה מאי הוי. ואכתי מנא לן דלא יכיל למטען פרעתי. דילמא אמרי' דאית לה כתובה מדינא קאמר והיכא דלא טעין פרעתי. אלא וודאי מחוורתא דמילתא מסתברא למימר דאביי הכי קאמר אלמנה מן האירוסין היכא דלא כתב לה דקים לן דאית לה כתוב' היכי גביא לעולם ליטעון ולימא פרעתי. ולהכי נקט אלמנה מן האירוסין משום דגבי אלמנה מן האירוסין כולי עלמא הוו מקום שאין כותבין. דאפילו במקום שכותבין אין דרכן לכתוב לעולם אלא בשעת נישואין. ולהכי נקט לה סתמא ולא איצטריך לי' לפרושי במקום שאין כותבין וה"ה נמי דאיכא למפשט' מאלמנה מן הנשואין במקו' שאין כותבין. אלא דהך עדיפא לי' כדפרי'. ומר קשיש' לאו לאיפלוגי אעיקר דינא אתי דוודאי הא מילת' דקים להו לכולי עלמא היא דארוסה אית לה כתובה. ומהא ליכא למפשט' הא דאביי משום דאית לה מדינא. דאיכ' למימר דכי אית לה היינו במקום שכותבין דאיכא ראיה דאיפרעה. ובמקו' שאין כותבין בדלא קא טעין פרעתי באלמנה מן הנישואין דבכי האי גונא נמי הוא דאית לה כתובה. אלא מר קשישא הכי קא קשיא לי' היכא אשכחן לה דאיתניא בשום דוכתא דאלמנה אית לה כתובה במקום שאין כותבין. דבשלמא אי אשכחן דאיתניא בשום דוכתא וודאי היינו ראיה דלא יכול למימר פרעתי דאם כן לא הוה פסיק ותני סתמא דאית לה כתובה דמאי כתובה אית לה כיון דמילתא ברשותיה דלא למיפרעה ויכיל למטען פרעתי. אבל השתא דלא איתניא בשום דוכת' אלמנה מן האירוסין דאית לה כתובה מנא לן דלא יכיל למטעון פרעתי. והיינו דמייתי אביי ראי' מאלמנ' מן האירוסין ודחיא מר קשישא בהכי. וכי תימא אכתי שמעינן לה מאלמנה מן הנישואין במקום שאין כותבין. הא ליתא דהא נמי מדחיא כדדחי מר קשישא להא דאלמנה מן הנשואין נמי לא אשכחן בשום דוכתא דאיתניא לה דאית לה כתובה במקום שאין כותבין והני נמי איכא למימר דדילמא לית לה כתובה. והא דקתני אע"פ שלא כתב לה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני

שהוא תנאי ב"ד והא הכא דכיון דלא כתב לה כמקום שאין כותבין דמי וקתני דגביא כתובתה. מתני' בגט קאמר ועיקר משמעותא דקמ"ל דאע"פ שלא שיעבד עצמו לה חייב מאיליו בכתובתה ובתולה גובה מאתים ואלמנה גובה מנה בנתגרשה. אבל בנתאלמנה וודאי יכיל לטעון פרעתי וכיון דלא איתניי' בהדיא בין באלמנה מן האירוסין בין באלמנה מן הנשואין דאית לה כתובה במקו' שאין כותבין היכריחא דאביי דמוכח מינה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום לית'. דלעולם אימא לך דאין ה"נ דאלמנה במקום שאין כותבין ואמר פרעתי נאמן. אי נמי איכא למימר דאלמנה מן הנישואין לאו פירכא היא דהוה יכול למימר לי' דלא גביא אלא ביושבת תחת בעלה. דוודאי לא פרעה אבל מאלמנ' מן האירוסין קשי'. וכי תימא אפי' איתניי' לה אכתי מאי ראי' איכא היינו במקום שאין כותבין ור' יוחנן הוה אמ' לי' אפי' במקום שכותבי' איכא למימר מ"מ כיון דשמעינן לי' לעיקר דינא יכיל ר"י למימר דכיון דאשכחן דאין אדם יכול לטעון אחר מעשה ב"ד הוא הדין אפי' במקו' שכותבין. ואביי השתא לאו לתרוצי לדר' חייא אתי. ור"י נמי דאמר מי משכחת מרגניתא תותה דאכתי איכא למימ' מאי מרגנית' דהא מתני' דהתם לעולם איכא לדחוי' כדדחי' במקו' שאין כותבין. ולא אתי אביי השתא למימר אלא דדינא מיפשיט מאלמנה מן האירוסין. ואמרי' אלא אביי מגופא דמתנית' הדר בי' למימר דוודאי מההיא מתני' דהוציאה גט ואין עמה כתובה שמעינן לי' דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמ' כלום דאי ס"ד הכי הוא כדדחינן דמתני' במקו' שאין כותבין והיינו דגביא בגט דהוא כשטר כתובה ולא משום טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד. אטו גט מנה מאתי' כתיב בי' כלו' והיכי אפשר דליקום במקום שטר כתובה. ואלו הוה מדינא יכיל למטען פרעתי אלא דמשום גט לא מהימן כאלו שטר כתובה יוצא מתחת ידה. אטו גט מנה מאתי' כתיב בי'. וכי תימ' כיון דתיקון רבנן דליקום במקו' שטר כתוב' כמאן דכתיב בי' מנה מאתים דמי מ"מ ליטעון ולימא פרעת' דאפי' איתה דלהוי כשטר כתוב' וכמאן דכתי' בי' דמי מ"ש משא' שטרי דעלמ' כדמפרש ואזיל. וכי תימא דאמרינן לי' אי פרעת איבעי לי' למיקרעי' כלומ' כיון דתקון רבנן בגט ליקום במקום שטר כתובה אי אית' דפרעתה אי בעי לך למיקרעי' כאלו הוא שט' כתובה עצמי. אמר לא שבקתה דאמרה בעינ' לאינסובו בי' שלא הניח תו לקרעו והדין עמה כדי שיהא לה לראי' ותינשא בו. וכי תימא אמרי' לי' איבעי לך למיקרעי ומכתב אגבי' גיטא דקרענוהו לאו משום דגיטא פסול' הוא אלא כי היכי דלא תיהדר תיגבי בי' זימנא אחריתי אמ' כל מאן דמגבי' בי דינ' מגבי כלומ' וכי כל הבא לגבות בב"ד הוא גובה דב"ד בקיאי וידעי למעבד הכי. אבל אנא כיון דחזית' דבדין היא מעכבי עלי שלא לקרעו הייתי סבור דגט לאו במקום כתובה קאי כלל ותיהוי

כתובתה כמלוה על פה וכל היכא דקא תבעה לי מהימנא לומר פרעתי ולהכי פרעתי. ובוודאי סגיא לי' בהאי טעמא אלו היה אדם יכול לומר כלום ולטעון אחר מעשה ב"ד. וכיון דלא מהימן בהא שמעת מינה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום. אע"ג דמהא ליכא למשמע מינה אלא במקום שאין כותבין. ור' יוחנן אפי' במקום שכותבין קאמר מכל מקום ממתני' שמעינן לי' לעיקר דינא וכיון דהכי הוא וודאי יכיל ר"י למימר דהאי דינא לעולם אית' ואפי' במקום שכותבין וכדפרי' לעיל. והשתא אתיא שפיר דר' חייא ור' יוחנן דהיינו מרגניתא דהא אמרי' דממתני' גופא איכא למשמע מינה. ואע"ג דממתני' לא שמעינן מינה אלא במקום שאין כותבין אפשר דר' חיי' לא אמר לי' דהיינו מתני' אלא אעיקר דינא. א"נ דכיון דסוף סוף לא סגיא לן בדלא שמעי' לה ממתני' ותיהוי כדבעית שמעינן לה כפשט' ואפי' במקום שכותבין והכי שמעינן לה ר' חייא ור' יוחנן. והאי פירוש' מרגנית' מפי מורי אחי נ"ר:

מתני' הוציאה גט ואין עמה כתוב' כו' עד ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול. פי' מדקתני מתני' סתמ' דמשמע לן דבין במקום שאין כותבין קאמר. והכי מוכח מדמוקמינן לה במקום שאין כותבין. מכלל דהשת' קס"ד דבין במקום שאין כותבין בין במקום שכותבין עסיקינן. וכיון דכן וודאי טעמ' דגבי' ולא יכיל בעל למטען פרעתי משום טעמ' דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הוא. וכל היכא דשמעינן לה למתני' אפי' במקום שכותבין הוה לי' כמאן דאמר לי' בהדיא להאי דינא. ממאי מדאמר לי' ר' יוחנן הת' בבא מציעא בפרק ראשון הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלו'. ואמר לי' ר' חייא בר אבא ר' לא משנתנו היא זו הוציא' גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה א"ל אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותה אודי לי' דוודאי היינו מתני' גופה לגמרי. ור' יוחנן לא אשמעינן מידי אלא דדלי לן חספא. ואביי מדחי לה התם דדלמא מתני' במקום שאין כותבין משו' דגט היינו כתובה והדר בי' בסוף ומ"מ מדלא משכח אביי טעמא אחרינא כי הוה אתי לדחוייא מעיקר' אלא דמתני' במקום שאין כותבין. אלמא דכל היכא דשמעינן לה למתני' במקום שכותבין היינו דר"י לגמרי הלכך מתני' בין במקום שאין כותבין בין במקום שכותבין קאמר דגביא בגט. במקו' שאין כותבין גביא בגט ודינא הוא דהא ליכא מידי אחרינא דתיגבי בי' אלא בגיטא. ודווקא בגיטא אבל בעידי גירושין לא משום דבמקום שאין כותבין גט היינו כתובה וכל היכא דמפקא לי' לגיטא בדלא קרוע היינו ראי' דלא איפרע'. ומיהו טעמא משום הטוען אחר מעשה ב"ד כדאית' התם. ובמקום שכותבין נמי היכא דאית לי' ראי' דכתב לה בהא ליכא למימר דבהא בעל מהימן לומר פרעתי כיון דלית לה שטר כתובה. ממאי מההיא דאמרי' מצא שטר כתוב' בשוק בזמן

שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מוד' לא יחזיר לא לזה ולא לזה. וכל שכן אם שטר כתובה יוצא מתחת ידו וכיון דהכי הוא כי שמעינן לה למתני' אפי' במקו' שכותבין ליכא למימר אלא בדלית לי' ראי' לבעל דכתב לה. וכיון דכן נאמנת לומר לא כתב לי דקסבר ר' יוחנן דאפי' במקום שכותבין עליו להביא ראי' שכתב וכל היכא דלא מייתי ראי' איהי מהימנא לומר לא כתב לי והוי כמקום שאין כותבין וגביא בגיטא. ודווקא בגיטא אבל בעידי גירושין לא במקום שאין כותבין. והשתא דאתי להכי אלו אמר' נמי כתב לי ואבדתי מהימנא ולאו מדינא אלא מגו דאי בעי אמר' לא כתב לי. וכיון דמהאי מגו הוא דמהימנ' כי אמרה הכי נמי דווקא בגט הוא דגבי'. אבל בעידי גירושין לא דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וכל עיק' אינה נאמנת אלא משו' טעמ' דיכלה למימר לא כתב לי ואלו אמר' הכי לא גביא אלא בגיטי במקום שאין כותבין דגט היינו כתובה. ותו דאלו מהימנא משום האי מגו לומר כתב לי ואבדתי לגבות בעידי גירושין איכא למיחש דלמא מעיקרא אמרה לי' לא כתב לי דהא מהימני' וגביא בגיטא וקרעי' לי' וכתבי' אגבי' גיטא דנן דקרענוהו כו'. ובתר הכי כביש לי' לגיטא ואמרה כתב לי ואבדתי וגביא בעידי גירושין והוי מלתא דלית לה תקנת' אלא וודאי דאלו אמרה הכי כלו' כתב לי ואבדתי לא גביא אלא בגיטא דווקא כדאמרי' דמשו' מגו דלא כתב לי הוא דמהימנ' ואלו אמרה הכי לא גביא אלא בגיטא השתא נמי לא גביא אלא בגיטא. הלכך מתני' דווקא בגט קתני והיינו דקתני סיפא כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי כלומר מכיון שאבד הגט אף שוברי אבד שכבר פרעתיך על הגט וקרעוהו ב"ד והוא בידך קרוע ולפיכך אין את מוציאתו שהוא שוברי הרי אלו לא יפרעו דלעול' לא פרעינן לה אלא בגיטא. ובגיטא פרעינן לה בין עיקר בין תוספ' ממאי מדמתרץ לה רב בגמ' ומפליג בין עיקר לתוספת מכלל דהשתא קס"ד דלא שני לן בהו כלל והיינו דר' יוחנן לגמרי דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום:

דף פט.

גמ' שמעת מינה כותבין שובר דאי אין כותבין שובר ליחוש דלמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה. פירש מדקתני מתני' דמגבינן לה בגט שלא בכתובה שמע מינה דכותבין שובר. דאי אין כותבין שובר כי מהימנא נמי דכתב לה ואבדה כתובתה ולא נפרעת לה ומגבינן לה בגט שלא בכתובה. ליחוש דלמא הדר מפקא לה לכתובת' וגביא בה בעידי מיתה. וכי תימא וטעמא מאי סלקא דעתך דלא כתבינן שובר דלמ' מירכס תברא והדר תבע ליה בשטרא. אם כן כי אמרת דלא פרעינן לה בדלא מהדרא שטרא כתובתה מאי

מהני. דהא אפילו כי מהדר' שטר כתובה נמי הרי הוא צריך לשמרה מן העכברים דאלו מירכסא נמי הרי היא יכולה לחזור ולתבעו בעידי מיתה דאמרה לא כתב לי דהא אמרי' דאלו אמרה הכי דמהימנ'. וכיון דכן הוה לי' היכא דלא אפשר וכל היכא דלא אפשר וודאי כותבין שובר. י"ל אפי' הכי שמעת מינה. דאלו הוה סבירא לן אין כותבין שובר אע"ג דלא סגי לי' באהדורי שטר כתובה דאכתי איכא למיחשכדאמרן. מ"מ לא הוה פרעינן לה בלאו הכי כלומר בדלא מהדרה שטר כתובה שיותר הדבר מזומן וקלה לתבעו כששטר כתוב' ביד' משאין לה שטר כתוב'. ותו דכי לא מהדרי' לי' שטר כתובה אלו אתיא למיגבי מיני' בעידי מית' ואית לה כתובה אפי' אי משכח בעל ההיא שעת' ראי' דכתב לה גביא מיני' כיון דשטר כתוב' בידה ולית לי' תברא דאירכס לי'. ואלו מהדרינן לי' שטר כתובה אפי' מירכסא לי'. אלו אתיא למהדר למיגבי מיני' בעידי מית' אלו משכח בעל השתא ראי' דכתב לה לא מציא למיגבי מיני' כיון דלא חיישינן להכי וודאי ש"מ כותבין שובר ואע"ג דלקמן מתרצינן לה ביושבת תחת בעלה. התם הוא בנשואה אבל אכתי קשי' מארוס' דבשלמא לקמן מתרצינן עלה דהוי היכא דלא אפשר וכל היכא דלא אפש' וודאי כותבין שובר. אבל השתא דקס"ד דאפי' במקום שכותבין אייריגן כיון דאיכא כתוב' והוי היכא דאפשר קשי' לן היכי גביא בלא כתוב' ולא חיישי' להכי דילמא בתר הכי גביא בעידי מיתה ובכתובת' ומדלא חיישינן להכי וודאי שמעת מינה כותבין שובר. ואוקמה רב במקום שאין כותבין דליכא כתוב'. וכיון דכן איפרקא לה קשיין דתו ליתה להההיא חשש' דדלמא מפקא לכתוב' דהא ליכא כתובה וגט דמתני' דווק' כדמשמע לן נמי מעיקרא והכי נמי משמע לן לעולם. ומ"מ אפילו במקום שאין כותבין האי דגבי' כתובת' משום טעמא דהטועין אחר מעשה ב"ד הוא. דאי לאו הכי אע"ג דגט השתא במקו' שטר כתוב' גופ' קאי מדינא ודאי הוה יכיל למיטען פרעתי אי לאו משום טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כדאיתה התם. ומיהו לית לי' לרב דינא דהטוען אחר מעשה ב"ד אלא במקו' שאין כותבין. אבל במקו' שכותבין לא ובהא פליגא אדר' יוחנן. ושמואל אמר אף במקום שכותבין כתוב' פי' מתני' אפי' במקום שכותבין כתוב' היא שנוי':

ולשמואל כותבין שובר כלומר אם כן לשמואל הדרא לה קושיין לדוכתא דשמעת מינ' כותבין שובר. ואתא רב ענן לפרוש' משמי' דשמואל דהכי הוא דינא דבמקום שאין כותבין ואמר כתבתי עליו להביא ראי'. כלומ' וכיון שהביא ראי' הוה לי' כמקום שכותבין. ובמקום שכותבין ואמר' לא כתב לי עלי' להביא ראי'. כלומר וכיון שהביאה ראי' שלא כתב לה הוה לי' כמקום שאין כותבין. וכיון דכן היינו דקא מוקים לה לשמואל

אפי' במקום שכותבין כלו' והביא' היא ראי' שלא כתב לה. וכיון דכן הדר לי' מקום שאין כותבין ותו ליכא למיחש דדלמא מפקא לה לכתובת' דהא ליכ' כתובה. ומסתברא דהא דשמואל פליגא אדרב. דרב סביר' לי' דאלו במקום שכותבין אע"פ שהביא' ראי' שלא כתב לה בשעת נישואין אכתי לא הוה לי' כמקום שאין כותבין. אלא כמקום שכותבין. דכיון דמקום שכותבין הוא הרי היא עומדת ליכתב. ואע"פ שלא כתב לה בשעת נישואין חוששין שמא אח"כ כתב לה וכיון דאין כותבין שובר לא גביא בגיטא בלחוד אלא בכתוב'. ור' יוחנן פליג אתרווייהו וס"ל דאפילו במקום שכותבין עליו להביא ראי' שכתב לה. ואם לא הבי' ראי' גובה שלא בכתוב' בין בטוענת לא כתב לי בין בטענ' כת' לי ואבדתי'. דהיינו דאמר ר' יוחנן הטוען אחר מעש' ב"ד לא אמר כלום כדפרי' לה התם בב"ב בהדיא דכותבין שובר. אשתכח דג' מחלוק' בדבר רב ושמואל ור"י ומחלוקת' מפורש':

ואף רב הדר ביי' כלומר ממאי דמוקי' לה למתני' במקום שאין כותבין דווקא. דאמר רב בין כותבין בין אין כותבין הוציאה גט גובה עקר דכתוב' גבי עקר לא מהני מידי דלגבי עקר לעולם הוי כמקום שאין כותבין וגט היינו שטר כתובה דעקר. וטעמי' דרב משום דכיון דקים לן דכל אתתא אית לה לעולם מנה מאתי' מתנאי ב"ד תו לא מיבעי לה ראי' אחריתי וכיון דכן כי אית לה נמי לא מהני מידי ולא מהני לן כתובה כלל אף במקום שכותבין אלא לענין תוספ'. במקום שכותבין כתוב' וודאי אינה גובה תוספת אלא א"כ שטר כתוב' יוצא מתחת ידה ומחזירתו לו דקיי"ל אין כותבין שובר אבל במקו' שאין כותבין וודאי גט היינו כתוב' בין לענין עקר בין לענין תוספ'. וכל הרוצה להשיב יבא וישיב. דהשתא וודאי אתיא לה מתני' שפיר דקתני הוציאה גט ואין עמה כתוב' גוב' כתובתה אפי' במקום שכותבין. ומאי כתובה עקר כתובה והיינו דמגבינן לה מיני' דלגבי עקר לעולם מקו' שאין כותבין הוא וגט היינו כתובה. והשתא קיי"ל גט דווקא אבל עידי גירושין לא כדאמרן. ותו ליכא למשמע מינה כותבין שובר דליתה לחששא דדלמא מפקא לה לכתובה וגביא בה. דהא עקר לא מיגבי לעולם בכתובה ולגבי דידי' כתובה לא מהני מידי אלא כמאן דליתה כלל. וגרושה גובה בגט ואלמנ' בעידי מיתה במקום שאין כותבין לגמרי. ואיכא דאמרי דאליבא דרב לא קאמרינן אלא בגרושה דגביא בגט תו ליכא למיחש למידי. אבל אלמנה כיון דאיכא למיחש לעידי מיתה דילמא גביא בהו והדרא וגביא. וקיי"ל אין כותבין שובר ודאי לא גביא לעולם אלא בכתובה. והא ליתה דא"כ מאי חזו רבנן למימר במקום שכותבין בגרושה לאפוק' מדינ' דלא תיגבי בכתובה כלל אלא בגיטא וגיטא תיקום במקום כתובה לגמרי ואי אית לה גביא ואי לא לא גביא ומאי

אהנו לה רבנן בהכי כי משוו גיטא במקום כתובה. אדרבה עדיפ' לאוקמ' אדינא דתיגבי בכתובה ואי אית לה כתובה גביא ואי לא לא גביא דהא לא מהני לה האי טפי מהאי. ואיכא דמפרשי דאהני דאלו גביא בכתובה אי מירכסא תו לא מציא גביא. אבל גיטא בלאו הכי נמי אית לה למינטרי' שהיא צריכ' לו לראי' שתנשא בו והקילו עלי' שאינה צריכה אלא לשמירת אחד להם. ולא נהיר ומחוורתא דמלתא כדאמרן דלגבי עיקר אפי' במקום שכותבין הוה לי' כמקום שאין כותבין לגמרי. ואלמנה גביא בעידי מיתה שלא בכתובה במקום שאין כותבין לגמרי. והשתא אתיא שפיר דאיכ' למימר משום טעמא דפרישנא לעיל דרבנן שוויה לעיקר כאלו אין כאן כתובה כלל:

תנן כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי הרי אלו לא יפרעו בשלמא לשמואל מוקי' לה במקום שאין כותבין. פי' או במקום שכותבין והביאה ראי' שלא כתב לה דהיינו מקום שאין כותבין כדפרי'. וכיון דכן דינא הוא דכיון דלית' גט בידה דניהמני' לדידי' דהא כבר פרעה בגיטא דאפיקתי' מעיקרא ותבעי בגיטא דהא קים לן דאלו טעין ואמר לה כתבתי לא מהימן ואמרי' לי' זיל אייתי ראי' ואי לא מייתי ראי' אמרי' לי' זיל כרע'. אלא לרב נהי דעקר לא גביא דליכ' גט כלום' וגט גבי עקר לעולם היינו שטר כתובה ולא גביא עקר לעולם אלא בגט. תוספת מיהא תיגבי דהא מוקים לה רב אפי' במקום שכותבין ליכא למיחש לפרע' תוספת משום גיטא דבמקום שכותבין לעולם לא מגבי' לה תוספת אלא בשטר כתובה. וכיון דכן תוספת מיה' תיגבי דכיון דמפקא שטר כתובה ודאי היינו ראי' דלא פרעה:

אמר רב יוסף הכא במאי עסיקי' בשאין שם עידי גירושין. לאו למימרא דרב יוסף מפרש לגט דמתני' עידי גירושין. דהא פרישנא דאליבא דרב וודאי דווקא בגט כיון דקיימא לן דלגבי עקר לעולם הוי מקום שאין כותבין וגט במקום שאין כותבין היינו שטר כתוב' והוא הדין נמי אליבא דר' מעיקרא ואליבא דשמואל דמוקמי לה במקום שאין כותבין מתני' וודאי גט דווקא קאמר והכי נמי משמע לן לעולם כדפרי' במתני'. אלא הכי קאמר דהשתא אליבא דרב סיפא קתני הוציא' כתוב' בלא גט בדליכא ראי' אחריתי דגירושין נמי אלא גט וגט נמי ליתי' דאבד הימנה. אבל וודאי גט דרישא דווקא והוא הדין לסיפא אלא דסיפא מיצטריך לן לפירושה הכי דלית לה נמי ראי' אחריתי דגירושין כדפרי' והאי דתנא לה הכי סיפא ולא תנא בהדיא ליכא עידי גירושין כלל משום דאורחא דמלתא קאמר דמסתמא היינו ראי' דגירושין דאית לה לאתתא גיטא ותו לית לה ונקט נמי לישנא דרישא דגט דרישא וודאי דווקא וכיון דהכי היא דליכא עידי גירושין מיגו דיכול למימר לא גירשתו' יכול למימר גרשתי' ונתתי לה כתובת'. ואיכא דקשיא לי' כיון דקיי"ל דגט

דמתני' דווקא ובלאו גט לאו גבי' למה לי' למיתני במתני' והוא אומ' אבד שוברי בלאו הכי נמי מהימן למימר פרעתי בגיט' ולהכי לא מפיק לי'. ולית' כדפרי' במתני' דהכי נמי קאמר דכיון שאבד גיטא אף שוברו אבד. אי נמי דהא קמ"ל דאפי' מוד' לה דלא קרעי' לגיט' מהימן למימר פרעתי' שלא בב"ד בשובר מהאי מיגו דאמרן דאיבעי אמר פרעתיך בב"ד וקרעוהו לגיטי כיון דליתי' לגיט' וה"ה נמי בלא שוב' ולא אמרינן לי' אחוי תבריך דקסבר היינו תברא דתו לא יכלה למתבעיה דאלו טען ואמר לה פרעתי מהימן כדפרשי' התם בבבא בתרא בטעמא דאמרי' אטו כל מאן דמגבי בי דינא מיגבי אלא אורחא דמילתא דנקט. ולרב א"ש דמוק' לה במקום שכותבין ובדין הוא דכיון דאית לה כתובה לא מהימן אלא משום מיגו והיינו דבעי למטען הכי דאי לא אע"ג דאיכ' מגו ריע טענותיה דאמרי' לי' אמאי פרעת ובדלא אהדרה כתוב' ניהלך אי לכתוב לך תבר'. וכיון דכן הוה לי' כמיגו במקום עדים ולא מהימן ולהכי בעי' דקא טעין הכי דאבד שוברו. והשתא וודאי אתיא שפיר אליבא דכולהו:

דף פט:

והא מדקתני סיפא רשב"ג אומר מן הסכנ' ואילך אשה גובה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבל מכלל בדאיכא עידי גירושין עסיקי' דאי ליכא עידי גירושין היכי קאמר רשב"ג דגביא ובמאי גביא אלא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני הרי אלו לא יפרעו בד"א בשאין שם עידי גירושין אבל יש שם עידי גירושין גביא תוספת בשטר כתובה דאית לה ונפיק מתות' ידה ועקר אי מפקא גיטא גביא ואי לא לא גביא כדפרי' דלגבי עקר לעולם כמקום שאין כותבין הו' וגט הרי הוא כשטר כתובה גופ' ומן הסכנה ואילך אע"ג דלא מפקא גיטא גביא כיון שאין אדם רשאי לשהות הגט גוב' הכל בכתובה ועידי גירושין דתוספת גובה משום כתובה ועיקר גובה בעידי גירושין כאלמנה שהיא גובה בעידי מיתה עיקר כתובה אפי' במקום שכותבין דלענין עקר לעולם כמקום שאין כותבין היא וליכא בהוא היפרישא כלל. וכיון דכן אע"ג דלא מפקא גיטא גביא הכל בשטר כתובה ועידי גירושין שרשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט אלא בכתובה ועידי גירושין ובעל חוב גובה שלא בפרוזבל. והא דאמרי' חסורי מיחסרא והכי קתני. לא דמיצטריכינן למימר הכי משום פירוקא דקושיין. דהא בלאו הכי איכא לפרוקי כדפרקינן דהכי קתני הרי אלו לא יפרעי בד"א בשאין שם עידי גירושין אבל יש שם עידי גירושין גביא עקר אי מפקא גיטא גביא ואי לא לא גביא רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה דאע"ג דלא מפקא גיטא גביא הכל עקר בעידי גירושין ותוספת בכתובה. אלא

איידי דמיזדקקי' לפרושה פרישנא לה כולה כדאית' דוודאי לעולם משמע לן דהא רשב"ג לא פליגא את"ק דמודה ת"ק בשעת הסכנה. וכולה וודאי רשב"ג היא כדפרי'. א"נ איכא למימר דהא דמתרצינן הכי משום דאלו אמר' דרשב"ג פליג את"ק אם כן עיקר מילתא דאתי לאיפלוגי עלה רשב"ג מיחסרא. ולפום הכי ניחא לי' לאוקומה כולה כרשב"ג. אמרי לי' רב כהנא ורב אסי לרב כו' דלאו משום דקשי' לי' לרב בלחו' דהא אליבא דכולי עלמא נמי דאית להו אין כותבין שובר קשיא. אלא רב כהנא ורב אסי תלמידי דרב נינהו והיינו דבעו לה מיניה. ותו דלרב קשיא אפי' במקום שכותבין ולענין עקר דלעיק' הרי הו' לעול' כמקו' שאין כותבין וק"ל בין למאי דקסבר מעיקרא בין למאי דקסבר השתא. למאי דקסבר מעיקרא קשיא לי' מאלמנה מן הנישואין במקו' שאין כותבין ולמאי דקסבר השתא אפי' במקום שכותבין ולענין עקר דהוי לעולם כמקום שאין כותבין והיינו דקאמר לה סתמא ולא פריש בהדיא במקום שאין כותבין. וה"ה נמי דקשיא לי' לשמואל במקום שאין כותבין והיינו דמקשי' כיון דאין כותבין שובר אלמנה מן הנישואין במאי גביא בעידי מיתה ליחוש כו' ומהדרי' ביושבת תחת בעלה ומשמשתו דכיון דכן תו ליכא למיחש לגירושין. ומקשי' דילמא סמוך למית' גרש' ומפקא לי' לגיטא וגביא ביה ולבתר הכי גביא זימנ' אחריתי בעידי מיתה. ומהדרי' התם איהו הוא דאפסי' אנפשי'. תו קשיא לן אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעידי מית' ליחוש דילמא גרשה ומפקא לי' לגיטא וגביא ביה זימנא אחריתי דבהא ליכא לפרוקי ביושבת תחת בעלה כיון דארוסה היא. ומהדרי' במקום דלא אפשר וודאי כותבין שובר כלומר אלא קאמרי' אלא כל היכא דלא אפשר כותבין שובר והשת' דאתי' להכי אלמנה מן הנישואין נמי מפרק' לה בהכי ולית לן הני שינויי דחיקי דאמרי' מעיקרא. אלא היכא דלא אפשר חשבינן לי' וכל היכא דלא אפשר כותבין שובר:

אמר לי' מר קשישא כו' עד מנא לן כלומר היכא תניא לה. אבל וודאי עיקר דינא לא מספקא לן ביה מידי דוודאי קים לן דהכי הוא כדאמ' לי' אבי' בבבא מציעא בהדיא וכדפרי' התם ולא מיפשט' ואיבר' דלא אשכחן לה דתניא בשו' דוכתא אבל וודאי דינא הכי הוא וכן הילכתא:

והא דאמ' לי' רב נחמן לרב הונא לרב כו' ה"ה נמי דקשיא לשמואל במקו' שאין כותבין דקי"ל וודאי דגביא בגיטא אמאי לא חיישי' להכי כיון דקי"ל אין כותבין שובר דהשתא אכתי לא קים לן דקרעי' לי' לגיטא. אלא לרב מקשי' משו' דקשיא לי' אפי' במקו' שכותבין ולענין עקר דקיימא לן דאפי' במקום שכותבין גביא בגט כיון דקיימא לן אין כותבין שובר אמאי לא חיישי' דילמ' גביא והדר גביא. ומהדרי' דקרעי' לי' וכתבי' אגבי'

גיטא דין דקרענוהו לאו משום דגיטא פסולה הוא אלא כי היכי דלא תיהדר תיגבי ביה זמנא אחרינא. וה"ה נמי דאי לא הוה לן האי תקנת' דמהדרי' דהוה לי' היכא דלא אפשר וכל היכא דלא אפשר כותבין שובר כיון דדינא הכי הו' דעקר לעולם ליהוי במקום שאין כותבין דדינא ליכא לבטוליה כדמתרצינן לעיל באלמנ' מן האירוסין אלא דכיון דהוה לה תקנתא וכדמשני תריץ לי' הכי. ומיהו לפום ההי' סבר' דלעיל דפרישנא לעיל דלא אמ' רב דלגבי עקר כתוב' לא כלו' הוא אלא בגרושה ומשום דאיכא גט דהוי במקום כתובה אבל באלמנה לא. איכא לפרושי דהכא אליבא דרב הוא דמקשי' דאליבא דשמואל במקו' שאין כותבין ליכא למיקשי הכי דלדידי' הוה להו היכא דלא אפש' כותבין שובר אבל אליבא דרב דקאמר דאפי' במקום שכותבין גביא עקר בגט קשיא לן כיון דאין כותבין שובר היכי תקון רבנן כי הא מילתא דתיגבי בגיטא דלא אפשר לאהדורי' ניהליה ואיכא למימר' תיהדר תיגבי ביה. אדרבה כיון דאין כותבין שובר הוה לן למימ' דכיון דאיכא כתובה והוי היכא דאפשר לא תיגבי כלל בין תוספת בין עיקר אלא בשטר כתובתה כי היכי דלא תיפוק מינה חורבא ואלו אמרי' הכי תו ליכא למיחש למידי דהשתא דאית לן דאין כותבין שובר כל מאי אפשר לן למיתקן ולמימ' כי היכי דלא ליצטריך לי' לשמירת שוברו אמרי'. ומהדרי' דקרעי לי' וכתבי' אגבי' גיטא דין דקרענוהו לאו משו' דגיט' פסולה הוא אלא כי היכי דלא תהדר תיגבי ביה זימנא אחרינ' ואיבר' דאי הוה מקשי לי' מאלמנה מן האירוסין ה"נ דקשי' ולית לה פירוקא דהא ליכא למימר ביה האי תקנתא אלא דבאלמנה ליכא למיקשי דהא אית לן להאי לישנא דבמקום שכותבין לא גביא אלא בכתובה. ובמקום שאין כותבין נמי הוה לי' היכא דלא אפשר וכל היכא דלא אפשר כותבין שובר ולשון ראשון מחוור מזה. ואיכא דקשיא לי' היכי אסקי' לה הכא הכי והא התם בבבא מציעא דחינן לה ואמרי' עלה אטו כל מאן דמגבי בי דינא מגבי. יש לומר דלא דמיאן דהתם הוא גבי דידי' דאמרי' דאי לאו משום טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר ולא כלום וודאי הוה יכול למיטען פרעתי דליכא למימר לי' אם אית' אמאי לא קרעוה לגיטא וליכתוב אגביה הכי כדאמרן משום טעמא דכל דמגבי לאו בי דינא מגבי. אבל השתא מקשינן לדידן היכי תקון רבנן כי האי גונא דתיפוק מינה חורבא כיון דקי"ל אין כותבין שובר והיכי מגבינן לה מיניה:

ומהדרי' דרבנן כי מגבי לה מיניה היינו בבי דינא תקון נמי מילתא כי היכי דתו ליכא למיחש למידי דניקרעוה וניכתוב אגביה:

ולית לן למיחש נמי דילמא פרע לה ולאו בבי דינא ופרע לה בשובר דתיכתוב לי' ונפיק מינה חורבא דהתם איהו הוא דאפסיד אנפשיה כדאמרן. ולענין הילכת' קי"ל כר"י

דכותבין שובר. והטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפי' במקום שכותבין וכדפרי' לה דהא קי"ל רב ושמואל ורבי יוחנן הלכה כר"י. ובזה הפי' מתפרש' שמועתנו יפה ועולה כהוגן וכל הרוצה להשיב יבא וישיב:

כתב רבינו נ"ר מגו דיכול למימר לא גרשתי יכול למימר גרשתיה ונתתי לה כתובתה. איכא דקשיא לי' והא אמר רב המנונא האשה שאמר' לבעלה גרשתני נאמנת ונראה שאף ליטול כתובת' וכדכתיבי' בפרק האשה שנתארמלה. וניחא לי' דכיון דאדעת' דכתובה אתיא לא מהימנ' וכדאמרי' ביבמות גבי האשה שאמר' מת בעלי דאמרי' תנשא ותטול כתוב' ואמרי' התם דאי אמר'תנו לי כתובתי אף להינשא אינה נאמנת וכדאית' בפרק האשה שלום והכא נמי כיון דאדעת' דכתובה אתיא אי אמרה גרשתני לא מהימנא. ולדידי לא ניחא לי חדא דהכא כיון דאיהי מודה לה דגרשה מאי אית לה למתבע אלא כתוב' וכ"ת רב יוסף מוקים לה דמקמ' דלודי בעל תבעה כתובה והוה לה כי ההיא דיבמות. אכתי לא דמי דהתם מאי טעמא שרו לה רבנן משום חומר שהחמרת עליה בסופ' והך איתתא כיון דתבעה כתיבתה דילמא לא מת בעלה. ואיהי לא מנסבא אלא דמצטריכי לה זוזי ותבע' כתובת' ולפיכך אף להינשא אין מתירין אותה דחיישי' דילמא בעלה קיים וכיון דשרית לה אתיא לאינסובי. אבל הכא כיון דקי"ל אינה מעיזה פניה בפני בעלה מה לי תבעה כתובה מה לי לא תבעה. ואפשר דכי אמרי' נמי אינה מעיזה פניה היינו לומר התירוני לינשא אבל לגבות כתובת' אימ' אמרה הכי כיון שאינה תובעת להתירה לינשא. ויש מי שאומר נאמנת היא ליטול כתובתה ואינה נאמנת ליטול תוספת. וכן כתב הרב ר' משה הספרדי ז"ל ובהכי מפרקא קושיין ולא ידענא טעמא אטו האשה שאמרה מת בעלי אינ' נאמנ' היא ליטול תוספת. ואפש' לומר דמדר' כתוב' לית' אלא בעיקר כתובה אבל לא בתוספת:

והרב ר' אברהם ז"ל אוקמה באומרת עכשיו גרשתני ואבד גיטי דאיכא לברורה ובכי האי גונא לא הימנוה רבנן. אי נמי רב יוסף לית לי' דרב המנונא ורבא נמי פליג עליה בפ"ב דנדרים עד כאן ולא נהיר דהא רב המנונ' תלמיד דרב הוא ורב יוסף אליבא דרב קאמר כדפרכי' נמי הכי בבבא קמא בפ' הגוזל בתרא ולרב המנונ' נמי אליבא דרב רביה מתני' היכי מתרץ לה. ומחוורתא דמילתא דמדרב המנונא אינה נאמנת ליטול כתובתה. וכן נרא' לפי אות' שיטה שכתבנו למעל' ותו לא מידי.

דף צ.

מי שהיה נשוי שתי נשים כו' עד לעולם אימא לך מה שגבה לא גבה כו'. פי' טעמא דמאן דאמר מה שגבה גבה משו' דקסבר שיעבוד' לאו דאוריית' ובדין הוא דבעל חוב לא טריף מלקוחו' אלא משו' טעמא שלא תנעול דלת בפני לווין אמר רבנן דתיטרוף. והכא ליתיה להאי טעמ' דתרוויהו בעלי חוב נינהו ועד שאת' נועל דלת בפני זה אתה פותח בפני זה ותו דלקוחות נחית אדעת' דארעא ומפסיד האיך אבל בעל חוב מאוחר אדעת' דזוזי דליפרעיה נחית וליפרעיה נמי להאי ותו דבלקוחות איכא נעילת דלת דאיכא למיחש דילמא יזיף ומזבין לנכסיה ובוודאי משכח מאן דזבן להו אי איתה דבעל חוב לא הדר עלייהו. אבל ליכ' למיחש דילמא יזיף והדר יזיף דוודאי לא משכח מאן דהדר יזיף לי' אדעת' דאי קדים וגבי. ומאן דקסבר מה שגבה לא גבה אית לי' שיעבוד' דאורייתא. אי נמי שיעבוד' לאו דאורייתא וקסב' דכיון דתקון רבנן למיגבי מלקוחות לא פליג רבנן בין בעל חוב ללוקח. והלכת' מה שגבה לא גבה דקי"ל נמי שיעבוד' דאוריית' ואע"ג דאמרי' התם במס' ערכין ברי' פר' אין בערכין אמ' רב אדא בר אהבא היו בידיו ה' סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמ' ערכי עלי ונתן ד' לשני' ואחד לראשונה יצא ידי שתיהן מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה. התם היא בהקדש דאין הקדש מוציא מידי הקדש. אי נמי התם הוא במטלטלין דקי"ל דאין קדימה במטלטלין אי נמי התם הוא במלוה על פה דאין בה דין קדימה כלל רבינו נ"ר:

דף צ:

שמע מינה כתובה נעשית מות' לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מות' דינר מדתנא לישנא דאיכא למידק מיניה מקדם הו' דקדמי הא איכא שקלי, ושבקה הכי סתם מכלל דניחא לי' לתנא דתידוק מינה דהא איכא שקלי לעולם ואע"ג דליכא מותר דינר. ורב אשי דחי' דילמא לעולם אין כתובה נעשית מותר לחברתה והכא הוא דאיכא מותר. כלומר ולא תידוק מינה הכי כדקאמרת מדשבקה סתם אלא מקדם הוא דקדמי הא איכא בכדי דחזי להו למישקל שקלי. ושמע מינה כתוב' בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי דאי ס"ד טרפ' ממשעבדי ניתו בני ראשונה ליטרפינהו לבני שניה. ומה' איכא למשמע מינה דכל מאי דלא טריף מלקוחות לא טריף נמי ממאי דטרי' מלקוחות כי הכא דלא טרפא כתוב' בנין דכרין לכתובה. הילכך מלוה על פה ומלוה בשט' ונכסי' בני חורין ואפי' מלוה על פה מוקדמת מלוה בשטר קודמת לה שאין למלוה על פה הדין קדימ' כלל. ואם שתיהן מלוה על פה ואחת מהן מיקדמת ובאו שתיהן לטרוף כאח' חולקין בשוה קדם אחד

מהן וגבה מה שגבה גבה. מלוה על פה ומלוה בשטר אפי' מלוה ע"פ קודמות מלוה בשטר גובה הכל בא מלוה ע"פ וגבה מה שגבה לא גבה. בד"א בנכסים שיש להן אחריות אבל בנכסים שאין להן אחריות אפי' מלוה ע"פ ומלוה בשטר קודמת באו שניהם כאחד חולקין. בא מלוה ע"פ וגבה מה שגבה גבה שאין דין קדימ' למטלטלין וכן מוכח בפ' אלמנה ניזונת כדבעינן למימר קמן:

דף צא.

והלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וכתיבה נעשית מותר לחברתה איכא מאן דס"ל דכי אית לן דאחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין בתר דמיתו תרוייהו דהשת' לא חיישי' לאינצויי כיון דתרוייהו שקלי כתובת אמן אע"ג דהני מדינא והני לא מדינא כיון דכולהו מיהת שקלי לא חיישי' לאינצויי. אבל היכא דהך דלאחר מיתו קיימת וגביא כתובתה ואתו אידך למשקל כתוב' בנין דכרין אי שקלי הנך והנך לא שקלי בהא וודאי לכ"ע חיישי' לאינצויי. וליתא דכי היכי דדייק' בגמרא אבני שניה דמקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי. אידך ה"נ איכא למידק אשניה גופא דמקדם הוא דקדמה הא איכא שקלי דה"נ תני במתני' שניה ויורשיה קודמין ובין אשני' יבין איורשיה איכא למידק דמקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי. ותו דאם כן דכי פלגי בחייה דשניה לית להו לבני ראשונה כתובת בנין דכרין כי פלגי נמי אחר מיתה לית להו דהוי להו מועטין ונתרבו וקי"ל כבר זכו בהן יורשין:

פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשיו מעוטין ונתרבו מאי תמיהא מילתא מאי שנא הא דפשיטא לי' מהא. ואפש' דמסתבר' להו דכל היכא דאפשר לקיימי תקנתא דרבנן מקימי' וכל היכ' דלא מיתחזי דמעקר' נחלה דאורייתא אית להו כתובת בנין דכרין ואפי' במתני' איצטריכו לאשמועי' שאין היתומי' יכולין לעלות הנכסים ולפום הכי מספקא לן נתעלו מאליהן מהו והא דאמרי' מרובין ונתמעטו דווקא יוקרא וזולא אבל נמצאת שדה שאינה שלו הרי הן כמעוטין מתחלתן וזה ברור:

דף צא:

ההוא גברא דהוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה. פי' לחד גברא הוא דזבניהו אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו פי' ומקמי דליגבי' ניהליה בי דינא וליכתבו לי' אהאי דטריף מעיקרא שטר אחלטת הדר אתא קא טריף לה לאידך א"ל אי שויה לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא היינו

מתני' אם אמרו כו' פי' ה"נ לא כל כמיניה דמעלי לה ניהליה. א"ל רבא התם אית להו פסידא ליתמי אבל הכא מאי פסידא אית לי' אלפא יהב ואלפא קא שקיל הלכך דינא קאמר לי' והשתא דאתינן להכי לרמי בר חמא לוקח לא מצי' מסלק לי' לבעל חוב בזוזי ולרבא וודאי מצי לסלוקי בזוזי דהא מצי לעלוי עליה וכיון דכן יכיל למימ' לי' אי ניחא לך למשקל טפח ואפי' אצבע באלפי זוזי לחיי ואי לא שקול אלפי זוזא ואיסתלק. והיינו דאמרי' בבבא מציעא הניחא למאן דאמר אי אית לי' זוזי ללוקח מסלק לי' לבעל חוב בזוזי שפיר. אלא למ"ד אי אית לי' זוזי ללוקח לא מצי לסלוקי בזוזי מאי איכא למימר. והיינו הא דהכא דרמי בר חמא ורבא. ואידך עובדא נמי הכי איתי' כדפרי' לי' להאי. ודווקא כדאמרן אבל היכ' דהא אגבוי' ניהלי' בי דינא לחד מקמי דאתי למטרף אידך תו לא מצי לעלויי עלי' קמא. והוא הדין נמי בדשויי' ניהליה אפותיקי לחד מינייהו ואינו צריך לומר בשד' של שנים. וזהו הנכון:

אבל אמרו לי' הני חמשין זוזי דמי קטינא סלוקי סלקוה. פי' והוא הדין לבעל חוב מאוחר שבא לחזור עליו דכי היכי דהאי לא מצי הדר עלי' הך נמי לא מצי הדר עלי' דחשבינן לה כאילו אגבויה ניהלי' והדר זבנוה מיני' דהוי לי' נכסי דקנו יתמי ולבעל חוב לא משתעבדי. וכן הוא בירוש' דאמרי' התם אמר ר' יוסה הדא אמרה ההין דיזיף מן תרין בני נש אתא תנינא אמר לי' קום פישרי אמר לי' ולית סופי דקדמי' שמע ואתי מי טריף יכיל הוא מימור לי' קום פישרי ואין טרף טרף פשר מן השני חזקה הראשון בא וטורף פשר מן הראשון. א"ר פנחס אתא עובדא קומי ר' ירמי' אמ' פשר פשר כלומר אם התפשר עם הראשון אין בעל חוב יכול לחזור ולטרוף ממנו ומקשי' א"ר יוסה ולא כתב דאקנה לא אתיא אלא ביורש. ומיהו צ"ת דהתם אתינן לאוקומה אפי' מיני' דידי' ובדכתב לי' אפותיקי:

ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימי' בטוב' הנאה פי' שמת אביו והניח קרקע שהוא מיוחד לכתובתה דשויי' נהלי' אפותיקי ואתא האי גברא ברי' זבני' סתמא ומסתמא וודאי אחריות טעות סופר הוא נמצא שחייב עלי' באחריו ולא שייר במכירתו כלום אלא שאם תערער אמו ותבוא להוציא שדה זו מידו שלא יהא חייב לו באחריות. שכיבה אימי' ולא ערער' ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו מקו' אימי' קאי כלו' ומאחי' שהוא חייב לו בכל אחריות בר מאימי' איהו מקום אימי' לגמרי קאי וכי היכי דמאימי' לא מיחייב מיני' נמי דאתי מחמת אימי' לא מיחייב לי' אמר רבא נהי דאחריו' דאימי' לא קביל עליה אחריות דידי' מי לא קביל עלי'. כלומ' דכיון דמסתמא היה חייב בכל

אחריות ולא הוציא מן הכלל אלא אמו אין במשמע אלא אם תבא אמו לערער בחייה אבל הוא עצמו כאיניש דעלמא דמי:

דף צב.

אמר רמי בר חמא ראובן שמכר כו' עד ואתא בעל חוב דראובן וקא טריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה נראה לפרש דקסב' רמי בר חמא דכיון דאלו לא הדר ראובן וזבנה הוה הדר בעל חוב עליה ומפסיד שמעון. השתא נמי כי זבני' וקביל עליה אחריו' מיחייב לפצויי לי'. ומורי אחי נ"ר פירש' כגון דלא כתב לי' ראובן לבעל חוב דידיה דאקני ובתר דזבן האי שדה משמעון זבני' לאחר באחריות דאלו היה שדה אחר שקנה ומכרו לא היה חוזר עליו בעל חובו זה ואשתכח דרוח ראובן והשתא הדר עליה. אי נמי איכא לפרושה כגון דשויי' ניהליה ראובן להאי שדה לבעל חובו באפותיקי מפורש דאשתכח דאלו לא הדר זבנה וזבן שדה אחר לא הדר בעל חובו אלא אשמעון ואין צריך:

אמר לי' רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה כלומ' שמעון. אחריות דנפשי' כלו' דלוקח גופי' מי קיבל:

אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה כלו' דאכתי לא פרעי'. אי נמי משום דקיי"ל דבמכר לא קנה עד שיתן דמים. קמשמע לן דכיון דזקפן עליו במלוה הרי הוא כאלו באו דמים לידו:

אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון. פירש כל שדותיו מסתמא היינו עידית ובינונית וזיבורית וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה. פירש רצה משמעון גובה שהוא הראשון רצה מלוי גובה כיון דעיקר שעבודיה גבי' דזבן בינונית כדאמרן וליכא למימר דלימא לי' לוי הנחתי לך מקום לגבות ממנו דליכא למימר הכי אלא כי איכא נכסים בני חורין אבל הכא הני והני משועבדים נינהו. ולא אמרן אלא דזבן בינונית אבל עידית וזבורית לא דאמר ליה להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך. כלומר דלא הוה לי לאסוקי אדעתאי דניחא לך בה. ודווקא מהאי טעמא הא לאו הכי גבי' מינה דעיקר שיעבודיה דבעל חוב בזיבורית נמי איתי' דאי לא א"כ הורעת כחן של בעלי חובות בזיבורית כדאמרינן בבא קמא גבי נזקין. וה"ט נמי דאמרינן לא מיבעי לן אלא משום זיבורית אבל לענין עידית בלאו הכי נמי דלא יכול למיגבי מלוי דהא עיקר שיעבוד' גבי שמעון:

וכי זבן בינונית נמי לא אמרן אלא כי לא שבק בינונית דכוות' וכדפרי' דעידית ובינונית וזיבורית זבן שמעון מיניה דראובן וזבין בינונית ללוי. אבל שבק בינונית דכוות' שהיו

שם שתי בינוני' או שלא לקח כל הבינונית אלא מקצתה אמר לי' הנחתי לך מקום לגבות ממנו. לאו דווקא אלא כלומר מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו וכי היכי דאלו היו ברשותו של שמעון ובא הלה לגבות ממנו היה יכול שמעון לסלק' באיזה מהן שירצ' ה"נ היאך יכול לדחויי' גבי ההיא דשמעון:

דף צב:

אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון כו' עד עלי דידי הדר פי' אי בעי ראובן למיזל וכדאמרי' דאי אזיל ראובן הא לא בעי לא אזיל דיכול למימ' לי' אחוי טרפך ואשלם לך. וקשיא לן ומאי נפקא לן הי מנייהו משתעי דינא בהדי' אי האי או האי. ויש שהשיב נפקא לן מיניה להיכא דשויה ניהליה אפותיקי מפורש והשביחה לוקח והשבח יתר על ההוצאה ובעל חוב מסיק ביה שיעור ארעא ולא שיעור שבחא דאי לוקח משתעי דינא בהדי' לא מצי לסלוקי בזוזי וגבי לה לארעא גופא ושקיל כוליה שבחא ולא יהיב לי' ללוקח אלא הוצאה דאמר לי' ארעאי דידי אשבח'. והוצאה נמי לא יהיב לה ניהליה בגריו' דארעא אלא בזוזי כדפרשי' בבבא מציעא והדר לוקח עליה דמוכר וגבי מיניה כולהו דמי ארעיה ושבחא נמי ואשתכח' דמפסיד מוכר במה שהשבח יתר על ההוצאה. אבל השתא אי אזיל ראובן ומפצי אי אית לי' זוזי מסלק לי' בזוזי והא פשיטא וודאי דיכול למיפרעים כל היכא דבעי ואי לית לי' זוזי נמי יהיב לי' ארעא שיעור חובו ותו לא. וליתא דהא לפום טעמא כדפרישנא עלה בדוכתא בבבא מציעא דהיינו טעמא דשקיל לי' לכולה שבחא דממילא משום דחשבינן לה לארעא כדידיה לגמרי ונתרוקנה רשות הבעלים וכיון דכן וודאי לא שני לן דינא כלל משום הי מינייהו דמישתעי דינא בהדי'. ואפשר ג"כ לומר דנפקא לן מינה להיכא דזבין לה שדה במאתים וקבל אחריות כאותה שעה והוזל ועמד על מנה והלה נוש' בו מנה ושויה ניהליה באפותיקי דאי מישתעי דינא בהדי לוקח שקיל לה בחובו דהיינו מנה ואידך גבי מיניה דמוכר מאתים כאות' שעה. ואי ראובן משתעי דינא בהדיה מסלק לי' בזוזי. ולא נהיר דהא פשיט' דכל היכא דבעי פרע לי'. אבל רש"י ז"ל פי' נפקא לן מינה לענין שבועה דאי מוכר משתעי דינא בהדי' א"ל אשתבע לי דלאו פרעתיך. ולית' דכל דכן השתא דאפי' ליכא מאן דטעין משתבע דהא קיימא לן הבא ליפרע מנכסי' משועבדי' לא יפרע אלא בשבועה. וליכא למימר כגון דכתבו לי' לקוחות נאמנות משבועה ספק ואפ"ה כי מפקיה מיני' הדר עליה דהא מיניה דידיה בלא שבועת ספק גבי. ויש שאמרו דנפקא לן מינה לענין גילגול שבועה שהמוכר יכול לידון עמו ויתחייב לו שבועה דאשתבע לי דלאו פרעתיך ויכול לגלגל עליו

כל מה שירצה. וגם זה אינו נכון שהרי כתבו הגאונים ז"ל שכן משביעין אותו שבועה שלא בא לידך כלום ממוכר שנפרעת ממנו מקצת חובך או כולו הן מעות הן מטלטלין משוה פרוטה עד כדי חובך ואם גזל ממנו או נפרע מחובו לפי מה שהוא כמו שמוכיח במסכת גיטין בפ' השולח וי"א דנפקא לן מינה היכא דאמ' לי' לוקח נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי שלשה רועי בקר דאתי ראובן דהיינו מוכר וכייף לי' למיתי לבי דינא. וגם זה אינו דכיון דקביל עליה הכי תו ליכא טעמא דמפקך מיניה עלי דידי הדר דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה וי"ל דנפקא לן מינה כגון שהיה פקח ובקי בדינין ויודע לטעון ממנו:

איכא דאמרי אפי' שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתיהוי לי' תרעומת עלי וכן הילכתא:

אמר אביי ראובן שמכר שדה כו' עד טירפך דאתיב לך. פי' לא חזקה דעלמא קאמרי' כגון נעול וגדר ופרץ כל שהוא דא"כ דאכתי לא קני' מאי למימרא דוודאי מצי למהדר ביה אלא עד שלא ירד לתוכה כאדם היורד לתוך שלו כדאמרינן. ומאימת הוי חזקה מכי דאיש אמצרי וכיון דהכי הוא אף על גב דהא קניה והוי שלא באחריות חזו רבנן בטעמ' דהדרי זביני דהוי כמקח טעו' אבל אח' שירד לתוכ' גלי אדעתי' דניחא לי' בה כדאי' וכיון דזבנה שלא באחריות הא קביל עליה כל אונסא דמתיליד. ופירש"י ז"ל דהכא במאי עסקי' בשלא נתן דמים. אבל אחר מתן מעו' אפי' קודם שהחזיק בה אינו יכול לחזו' בו כדאמרי' בב"ב:

רב זביד אמר אפי' נמצאת שדה שאינה שלו אינו חוזר עליו להכיזבין לי' שלא באחריות. ורבינו נ"ר אומר דהא נמי אפי' אחר מתן מעות אלא שלא נטלו עוררין עדאין דכיון דיכול למהדר לי' ארעיה הדרי זביני אבל אח' שנטלו' דלית' דתיהדר בההיא איתמ' דר' זביד:

דף צג.

מתני' מי שהי' נשוי כו' מוקמי' לה בגמרא בכותב' בעלת מאתי' לבעלת מנה דין ודברי' אין לי עמה במנה. הא לאו הכי שורת הדין לחלוק המנה בין שלשתן שבמנה שיעבודן שוה והמנה האח' חולקות בין בעל' מאתי' לבעלת ג' מאות שהרי בעלת מאתים שיעבוד' במאתוי' נמצא שהיא ובעלת ג' מאות שוות בהן. ואם היו שם ג' מאות שורת הדין לחלוק המנה בין שלשתן והמנה האח' בין בעלת מאתים לבעלת שלש מאות שהן שוות במנה זה שהרי שיעבוד' במאתים. והמנה השלישי לבעלת שלש מאות. היו שם ד' מאות המנה

הא' חולקו' בשוה והמנה השני בין בעלת מאתי' לבעלת ג' מאות. והמנה הג' נוטלת בעלת ג' מאות. נמצא עכשיו בעלת מאתי' ובעלת שלש מאות שוות בשיעבודן שהרי בעלת מאתים נטלה שמנים ושלשה ושליש נשארו לה ליטול מנה ושבעה עשר פחות שליש ובעלת שלש מאות נטלה מאה ושמוני' ושלשה ושליש נשארו לה ג"כ ניטול מנה ושבעה עשר פחות שליש. וכיון ששתיהן שוות המנה הרביעי נחלקת ביניהן לבד שאין בעלת מנה נוטל' עמהן עד שיפח' שעבודן כשיעבודה שאת ששיעבודה יתר נוטלת הכל. נמצא עכשיו שנטל' בעלת מאתים מנה ושלשים ושלשה ושליש ובעלת שלש מאו' מאתים ושלשים. ושלשה ושליש ובעלת מנה שלשים ושלשה ושליש נשארו לכל אחד ששים וששה ושני שלישי דינר והרי שלשתן שוות בשעבודן מכאן ואילך כל מה שיש שם חולקת בשוה. וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או התירו כך הן חולקין. אין לומר כסדר הזה דלא דמו הנך דאיכא שיעבודא להני אלא לומר שהן חולקין לפי מעו'. ור' נמי דפליג אמתני' כדאי' בגמ' בהא הוא דפליג למימרא דכיון דאיכא שיעבוד' שלשתן ראוי לחלוק כאח' אבל בהא אפי' ר' מוד':

גמרא של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברי' אין לי עמך במנה לומר שהי' מסלקת עצמה לענין אותו מנה שתחלוק בו כאלו אינה. ומקשי' אי הכי אימא סיפא של מאתי' ושל ג' מאות שלשה שלשה של זהב ונימא לה הא סליקת נפשיך ממנה. כלומר ומה נפשך אם היא כמוחלת זכותה של מנה בין שתיהן הרי בעלת מנה ובעלת ג' מאות ראויות לחלוק המנה האחד והמנה השני יחלוקו בין בעלת ג' מאו' לבעלת מאתים. ואם כנותנת זכותה הרי בעלת מנה ראויה ליטול שני שלישי מנה שהן ששים וששה ושני שלישי דינר. ואם כנותנת לה זכות בחלוקה שתחלוק עמה ותטול חצי זכותה הרי בעל' מנה ראוי' ליטול בשביל עצמה שלשים ושלשה ושליש ותחלוק עם בעל' מאתים בשלשים ושלשה ושליש הראוים לה ותטול כל אחת חצין שהן שבעה עשר פחות שליש. ולעולם בעלת ג' מאות לא תפסיד מדינ' כלום שהיא תיטול לעולם שמנים ושלשה ושליש. ומהדרי' דאמר' לה מדין ודברים הוא דסליקת נפשאי כלומר שלא נתנה ולא מחלה מזכותה כולם אלא סלקה עצמה שלא תערער ולא תדון עמה באותו מנה אלא כאלו אינה כלל:

וכיון שכן הרי היא ראוי' לחלוק' בנשאר עם בעלת ג' מאות. ובשקנו מידה דאי לא הא קיימא לן דכי האי לישנא לא מהני כלל. רבי יעקב מנהר פקוד אמר ריש' בשתי תפישות כו' פי' לאו למימרא דנפלו אחר מיתה דא"כ לא נפקא לן מינה מידי בין שבאו לידן כולן כאחת או בזה אחר זה. ותו דתפישה דאחר מיתה לדברי הכל לא כלום הוא. אלא

בשתפשו מחיים ותפשו מתחלה כאחת שבעים וחמשה וזכו בהן בשו' וחולקות בשוה דהא בשבעים וחמשה שיעבוד שלשתן שוה. ותפשו אח"כ מאה ועשרים וחמשה וכבר נתקבלה כל אחת עשרים וחמשה נשאר שיעבוד' של בעלת מנה שהוא פחות שבכולן בשבעי' וחמשה הילכך בתפישה זו שנית זכה לחלוק בהן בכדי שיעבוד' והיינו שבעין וחמש' ונותנין לה חלקה שהוא שליש וזהו עשרים וחמשה. נמצא שנטלו חמשים ובמה שם בעלת מאתים ובעלת שלש מאות שוות שכיון שאין שם אלא מאתים שיעבודן שוה בהן וחולקות אותן ביניהן:

וסיפא דנפלו להו שבעי' וחמשה בחד זימנא ושיעבוד שלשתן שוה בהן וחולקות אותן ביניהן. ומאתי' ועשרים וחמשה בחד זימנא וכבר נתקבלה כל אחת עשרים וחמשה הילכך זוכות בתפישה שנית כל אחת לחלוק בכדי מה שנשאר שיעבודה ונשאר שיעבודה של מנה בשבעין וחמש' ובעלת מאתים במנה ושבעין וחמשה ובעלת שלש מאות במאתים ושבעים וחמשה. לפיכך חולקת בעלת מנה בשבעין וחמשה ונוטלת שליש דהיינו עשרין וחמשה אשתכח דשקלי חמשין. ובעלת מאתים שליש במנה ראשון וחולקת במנה שני עם בעלת שלש מאות ומנה שלישי נוטלתו בעלת שלש מאות:

זו משנת ר' נתן ר' אומ' אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו. כלומר דווקא באלו דאיכא שיעבוד' דבהני דינא הוא דחולקין בשוה אחר ששיעבודן שוה. אבל בשותפין אפי' ר' מודה שהן חולקין לפי מעות ובדין הוא דיכול לאשמועינן הכי בשתי נשים אלא שכך הדין מתברר יותר: וכן שלשה שהטילו לכיס:

אמר שמואל שנים כו' עד אמר רבה מסתבר' מילת' דשמואל בשור לחרישה ועומד לחריש'. כלו' וחורשין בו שלא הי' ראוי למלאכ' זו בלא חלקו של אחד מה' לפיכך ראוי ליטול בו זה שחלקו מועט כזה שחלקו מרובה. אבל שור לתריש' ועומד טביחה כלו' שטבחוהו אעפ"י שלקחוהו תחל' לחריש' זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. וכל שכן שור לטביח' ועומד לטביח' אלא דרבותא נקט ואע"פ שלקחוהו תחלה לחריש' כיון שטבחוהו וראוי לחלוק לפי מעות חולקין. והוא הדין לקחוה לטביחה ודעתם לטבחו אם נשתכרו בו לחרישה שחולקין לאמצע שאין חולקין לפי מעות אלא אחר טביחה שראוי לחלוק לגמרי:

דף צג:

ורב המנונא אמ' אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע לישנא דרב' נקט והוא הדין נמי שור לטביחה ועומד לטביחה דכל שיתוף לאמצע דשותפין כי האי גוונא

מחלי אהדדי ומזלא דבי תרי עדיף ושכרן מתרבה גם כן על ידי חלקו מועט שהן יכולין ליקח סחורה הרבה ומרויחין הרבה ומנא תימרא דמותבינן לי' לרבה מדתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע כו'. ואם איתה דמודה ר' המנונא לרבה בשור לטביחה ועומד לטביחה דחולקין לפי מעות לדידיה נמי תיקשי א"כ ליפלוג וליתני בדידיה דבשור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. אלא וודאי לרב המנונא לעולם אית ליה דחולקין לאמצע. ותו מדמותבינן לי' לרב המנונא ממתני' דתנן וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הם חולקין. ואם איתה דמודה בשור לטביחה ועומד לטביחה מאי קושיא דהא מתני' שור לטביחה ועומד לטביחה הוא דכל עיסק' דעלמא בראוי ליחלק היינו שור לטביחה ועומד לטביחה. והכי עדיפא לי' מהך דמשני הותירו זוזי חדתי פחתו אסתיר' דצינתא אלא וודאי דרב המנונא לא שני לי' כלל דלעולם אית לי' דהשכר לאמצע והלכתא כרב המנונא דפשטה דמתניתא מסייע לי'. ורב נחמן משמי' דרבה בר אבוה קאי כוותי'. וכן היא בירושלמי דאמרינן התם וכן שלש' שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הם חולקין. אמ' ר"א הדה דתימור בשהיתה הסלע חסרה או יתירה. אבל לשכר ולהפסד כולן חולקין בשוה וקשיא ההן יהיב מאה דינרין וההן יהיב עשר' דינרין ואתמר הכי חבריי' אמרין יכיל הוא מימר לי' על ידי עשר' דינראו סלקת פרקמטיא פי' על ידי עשרה דינרין שלי לקחת פרקמטיא יותר ונמצ' אף אתה משתכר על ידי יותר. עד כדון דהו' פרגמטי' רבה. הוות פרגמטייא זעירא כלו' שהיתה הפרקמטי' רב' שלא היתי' נקנית אלא בסיוע שניה' הות פרגמטי' זעירא שהוא יכול לקנותה בכדי חלקו בלא סיוע הלה מאי איכא למימר. יכיל הוא מימר לי' עד דאת מזבין חד זימנא אנא מזבין עשרה זימנין. עד כדון במקום קרוב. היה במקום רחוק כלומ' שהיו מוליכין אותה למוכרה למקום רחוק דתו ליכא למימר האי טעמא שהרי אינו יכול למכור עשרה פעמי' בשיעור מכירתו של זה. אמרה הלא הוא יכול הוא מימר לי' עד דאת אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשרה זימנין פי' שעל ידי שהיא מעוטה היא קלה לישא אותה ומרויח בה יותר. וכן בפר' שור שנגח את הפרה אמרו וכן שלשה שהטילו לכיס פיחתו או הותרו כך הן חולקין. אמ' ר' בון בר חיי'נראין דברים בשנטלו מרגלית דיכיל למימר לי' אלולי עשר' דינראי לא הויא מזבין לך אבל דבר שדרכו ליחלק לאמצע וחולקין ונראה דהכי קאמר דמשמע להו למתני' פחתה הסלע או הותירה קאמר דווקא. אבל שאר ריוח חולקין לאמצע. ולפום הכי קאמר דכי אמרי' דבשאר ריוח חולקין לאמצע בשנטלו מרגלית דהתם יכול לומר לו שלא היה יכול לקנותה אלא בעשרה דינרין שלו אבל דבר שדרכו ליחלק מביאין לאמצע וחולקין כראוי וזהו לפי מעות. אי נמי איכא למימר דלאו

אמתני' קאי אלא הכי קאמר נראין דברים דבנטלו מרגלית יכול למימר לי' אלולי עשר' דינראי לא הוה מזבין לך. וכיון שכן ראוי שיהא לאמצע. אבל דבר שדרכו ליחלק ליכא למימר ה"ט מביאין לאמצע וחולקין ומתני' בדבר שדרכו ליחלק. אמ' ר' אלעזר בדבר שדרכו ליחלק דיכול למימר לי' את פרקמטי' דידך סגין ואת מעני מזבינתה פי' מעני מתעכב מלשון הלהן תעגנה וכדתנן ואת העיגונין שלה ונההפיך ומתהפך ומטיבך. עד כדון בשהיתה פרקמטיא נתונה כאן היתה פרקמטיא נתונה ברומי יכיל למימר עד דאת סליק אנא הפיך ומתהפיך בדידי הכא ומטיבך. ור"א דירושלמי קאי כרב המנונא דגמרא דילן. והא דאמרי' בב"ק שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום הראשון נוטל מנה והשני מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושנים שלפניו זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים זוז חזר ונגח שור שוה מאתי' האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים כל אחד נוטל דינר של זהב. ההיא הוה לי' כלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו דקיימ' לן דחולקין לפי מעות מורי אחי נ"ר:

מתני' מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשני' והשני' כו' עד חולקות בשוה. מקשו בתוספות וליתני שלש נשים. בשלמא שתים לא מצי למיתני דאיצטריך לאשמועינן דשבועה לאחד שבועה למאה. אלא שלש ליתני. ותירצו דאי אשמעינן שלש הוה אמינא התם הוא דאמרי' שבועה לאחד שבועה למאה ולא משתבעא הך קמייתא לשלשית משום דשלשית גופה גביא בלא שבועה. אבל ארבע דשלשית נשבעת לרביעית אימא קמייתא נמי תשבע לשלשית. קמ"ל דאפי' בהא נמי אמרי' שבועה לאחד שבועה למאה:

דף צד.

גמ' במאי קא מיפלגי אמר שמואל בנמצאת שדה כו' עד מה שגבה גבה. פי' דכ"ע טעמא דראשונה ושניה דנשבעת היינו משום חששא דנמצאת שדה שאינה שלו והשלשית אינה יכולה לחזור עליהן שהרי הן קודמות לה. אלא שלשית קשיא לן אמאי נשבעת כי נמצאת שדה אחת מן הראשונות שאינה שלו מאי הוי הא הדרי עלה דשלשי' ולהכי מיצטריך טעמ' דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואשתכח דלא מצו הדרי עלה. אמר רב נחמן אמ' רבה בר אבוה דכ"ע מה שגבה לא גבה והכא בחיישי' שמא תכסיף כלו' ולפיכך לא תטול בלא שבוע' שמא תכסיפנו ואם נמצאת שדה אחת מהן שאינו שלו אינ' יכול' לחזור עליו ורש"י ז"ל פי' בע"א וזה עיקר:

אביי אמר דאביי קשישא איכא בינייהו כו' ולית לי' לאביי שמא תכסיף. ואע"ג דאביי הוא דאית לי' האי סברא לעיל בפר' האשה שנפלו. התם במוכר פירות קרקע שדרך לוקחי פירות שאין חוששין לשבח הקרקע אלא להוציא ממנה כל פירות שיוכלו. אבל כאן הרי רביעית זו כסבורה שקרקע זה יהא שלו והיא משביחתו כאדם המשבוח את שלו. ועוד דהתם הוא שקרקע שלה ויכולה לעכב על בעלה שלא למוכרו לפירות משום האי חששא. אבל כאן שהיא ראויה לגבות ליכא לאימנועי מהאי טעמא:

והרב אלפסי ז"ל לא כתב מכל זה כלום והדין עמו דהא דאביי קשישא כבר פסק' בגיטין בפרק הניזקין. ולשמא תכסיף פשיטא דלא חיישינן דהא אפי' בההיא דלעיל קיי"ל כרבא וכל דכן בהא דמודה אביי ואידך נמי כבר פסק רבינו ז"ל כמ"ד מה שגבה לא גבה:

אמר רב הונא הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו לדינא לא מצי אידך למימר לי' את לאו בעל דברים דידי את. כלו' אין בעל דינו יכיל לומר לו את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותי' עבד ויש לו לקבל עליו מה שדנו לזה וכיון שכן הרי זה כאלו בא בהרשאה דשליחותי' עבד. ודווקא דאיתי' במתא דכיון דכן ולא אתא מסתמא ניחא לי' וקביל עלי'. אבל ליתי' במתא לא מצי אמ' אי הוה אנא הוה טענינא טפי ולא למתני' דנשבעת ראשונ' לשני' ולא לשלישית דמיא דהתם שבועה לאחד שבועה למאה:

אתמר שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני לימ' רב דאמר כר"מ דאמר עידי חתימה כרתי. פי' ועדים בחתומיו זכין לו וכיון שכן אפי' נמסר לו השטר אחר כמה ימים הוא קונה מאותו יום שנכתב. ואם כתב לשניהם בו ביום ומסר להם למחר אפי' בזה אחר זה שניהם שוין ששניהם קונין משעת חתימה וכיון שכן ראוי הוא שיהו חולקין. ואע"פ שאלו כתב לאחד בו ביום ומסר לו ואח"כ כתב לחברו שזה שמסר לו ראשון קנה מידי דהוה אגט אשה שכיון שהגיע גט לידה מגורשת גמורה ואפי' לבו ביום ואפי' כתוב בו חדש שנה שבוע או שכתב לשניהם בו ביום קודם שמסר לאחד מהם ואח"כ מסר לאחד תחלה בו ביום וחזר ומסר לשני זה שמסר לו תחלה קנה כיון שנמסר לו ביום שאינן שוין אלא כשנמסר להם למחר לפי שהשטר אינו קונה אלא משעה שמוכיח מתוכו והרי שניהם כתובים באחד בניסן וכשנמסר להם לאחר זמן הרי הן קונין מאחד בניסן נמצא ששניהם שוין. אבל כשנמסר לאחד בו ביום הרי זה קנה לאלתר מידי דהוה אגט אשה כדפרי' ותו לא קני אידך וכיון שכן כל שנמסר לאחד מהם תחלה בו ביום הוא קנה. ואלו נמסרו שטרות חלו בו ביום שודא איכא למימר דהאי

וודאי אי דמר לאו דמר אפי' הכי חלוקה עדיפא דהא כל היכא דנמסר למחר איכא למימר חלוקה ואפי' בו ביום נמי וכגון שזכה לשניהם כאחד:

דף צד:

ואמרינן לא דכ"ע כר"א והכא בהא קא מפלגי. רב סבר חלוקה עדיפא ואפי' לר"א כיון דאפשר בחלוקה כלל וכגון שזיכה לשניהם כאחד ולהכי עדיפא משום דלא אפשר דניטעי אלא בפלגא. ושמואל סבר שודא עדיפא מטעמ' דאמרן דטפי שכיחא לר"א שוד' מחלוק' ותו דהכי עדיפא לן דהא כי אמרינן שודא אפי' הות הכי דשניהם זכו כאחת לא אפשר דניטעי אלא בפלגא ואיפשר דיהבינן כלהו להההוא דזכי מדינא. והשתא דאתינן להכי הוא הדין נמי דהוה יכיל למימר שמואל דאמר כר"א דאמר עידי מסירה כרתי. פי' אף עידי מסירה והוא הדין לעידי חתימה. ומיהו אליב' דשמואל איכא תרתי קניות בעידי חתימה ובעידי מסירה ולא ידעינן האי סברא במאי זכי להו להני אי בעידי חתימה אי בעידי מסיר' דאע"ג דהני שטרי הא איתנהו קמן וחתימי אפשר דזכי להו בעידי מסיר' מקמי דלוחתמינהו לסהדי או אפשר דגלי אדעתי' דלא בעי דליזכו אלא בעידי מסירה. ואם איתה דבעידי מסירה בלחוד זכי להו לא סגיא דלא ליהוי בו ביום ואי לא הוה ליה מוקדם דהא לא זכו אלא מדין עידי מסירה בלחוד וכיון דלא סגיא דלא ליהוי בו ביו' בוודאי דחד מינייהו בלחוד הוא כדפרי' לעיל דכל היכא דהוי בו ביום הוי דחד מינייהו. ואי נמי זכי ליה בעידי חתימה אי בו ביום מסרינהו בוודאי דחד מינייהו בלחוד הוא אבל אי בתר הכי מסרינהו הוו דתרוייהו. וכיון דכן שודא שכיחא טפי אליבא דר"א דאית לי' הני תרתי זכות דאי בעידי מסירה זכי לי' הא לא סגיא דלא הואי בו ביום. ואפי' זכי לי' בחתימ' אפש' נמי דזכי לי' בו ביום וכל היכא דהואי בו ביום איכא למימר שודא דאי דמר לאו דמר כדפרישנא. מאי אמרת דילמא זכה לשניהם כאחת הא לא שכיחא ורב נמי דאית לי' חלוקה קאמר טעמ' כיון דאית לי' לר"מ דליכא אלא חדא זכיה דהיינו עידי חתימה ולא סגיא דזכי לי' אלא בהא ובהא אפשר דזכי לי' בו ביום ואפשר דזכי לי' בתר הכי וכל היכא דזכי לי' בתר הכי הויא דתרווייהו ואפי' בו ביו' אפשר כגון דזכי לשניהם כאחת הילכך חלוקה שכיחא טפי אליבא דר"מ כך אפשר לפרש'. וצ"ת. ושמואל דאמר כר"א דאמ' עידי מסיר' כרתי. נראה לי דאליבא דר"א דאמר עידי מסירה כרתי בוודאי ליתי לי' עדיו בחותמיו זכין לו דטעמא דר"א מסתברא משו' דקסבר דמסיר' הוא עיקר ולא בעי' סהדי אלא לשוויה שטרא דאי לאו סהדי כיון דאפשר לאכחושי להההיא שטרא ליכא עליה תורת שטר. ואפשר נמי דסגיא לן להכי בעידי חתימה דהנהו

נמי מהני להכי דכיון דאיתנהותו לא אפשר לאכחושי להההוא שטרא ואיכא עליה תורת שטר וכיון דהיינו טעמא דר"א בוודאי לית לי' עדיו בחתומיו זכין לו דהא עיקר מילתא מסירה וחתימה לא כלום הוא כדפרי'. הילכך מאן דסבר לה כר"מ אפשר דאית לי' עידיו בחותמיו זכין לו. אבל מאן דסבר לה כר"א בוודאי לית ליה עדיו בחותמיו זכין לו וזה נראה נכון:

ובענין מצות צריכות כוונה או אין צריכות נראה דבהא פליגי דמ"ד צריכות כוונה הרי שהיה פסח ויודע שהוא כן ושהוא חייב במצה ואמ' בפי' שאינו אוכל לצאת ידי מצוה לא יצא ולמ"ד אין צריכו' יצא אבל אם היה סבור שהוא סכות ואכל מצה לדברי הכל לא יצא וזה צריך עיון ובדיק' בשמועות. דכ"ע אית להו כר"מ ובהא פליגי אי אמרי' שודא עדיפא או חלוק' עדיפא מיהו נמי דמצי להקשות לי' דליכא למימ' דשמואל כר"מ דהא שמואל כר"א ס"ל כדמקשי' נמי ומי מצית מוקמ' לה לרב כר"א כו':

ואי ר"מ אמאי קנה. אי קשיא לך לוקמה כגון שכתב ומסר לא' תחלה קודם שיכתוב לחבירו. או כת' לשניהם ומסר תחלה לא' מהם בו ביום, יש לומר דכיון דסתמא קתני משמע לן דלעולם קאמר חולקין ולא שני לי' ביה כלל. ומתרצי' תנאי היא דתניא בגיטין פר' ראשון וחכמים אומרים יחלוקו וכאן אמר מה שירצה שליש יעש'. וקיימא לן כשמואל דקאי ר"נ כוותיה. ורב ששת נמי דאמרי' אימיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסה בצפרא לרמי בר חמא לאורתא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא. פי' ובו ביום לא מסרה לאחד מהם ואח' שעבר אותו יום מסרה לשניהם בזה אחר זה. והאי דאמרי' לאורתא לאו דווקא. אלא כלו' באורתא ברמשא אתא רמי בר חמא קמיה דרב ששת אוקמי' בנכסי' אתא רב עוקבא בר חמא קמי' דרב נחמן אוקמי' בנכסי' אתא רב ששת לקמי' דרב נחמן אמר לי' מ"ט עבד מר הכי אמר לי' דקדים פי' דהוה לן סהדי דמצפרא כתבתינהו לרמי וכיון שכן לאחר שנמסר לו השטר זכה למפרע מאותה שעה אמר לי' אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות פי' דאנן כיון דלא כתבינן שעות אינו זוכה אלא משע' שמוכיח מתוך השטר דהיינו סוף היום אלא מ"ט עבד מר הכי אמ' לי' שודא דדיינא עבדי אמר לי' אנא נמי שודא דדייני עבדי אמר לי' רב נחמן חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא. ולא כפשטא חס לן למימר הכי דוודאי רב ששת מומחה היה ודיניו דין. אלא רב נחמן היה בקי בדינין יותר ומומחה לדון ולא קאמר לי' אלא שבמקומו של רב נחמן לא היה לו לדון. ועיקר טעמא מאידך דאמרינן ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתיא לי'. והויאן להו חדא ועוד דצריכן להדדי ואשכחן דכוות' בתלמודא וכן פירשא מורי אחי נ"ר. א"נ בטוע' בשיקול הדעת הוה דשודא שיקול הדעת הוא וטועה בשיקול הדעת

במקום שיש גדול הימנו חוזר וקשיא כדכתיבנא במסכ' סנהדרין בס"ד. וקשיא לן דהכא קיי"ל כשמואל דקאי כר' אליעזר. ובמסכת גיטין אית לן דלית הלכתא כר"א בשטרות אלא בגיטין והכי מוכח התם בהדיא וכלהו רבנן אית להו הכי התם. ותירץ רבינו נ"ר דרב דקאי הכא כר"מ מ"ט אמר חלוקה משום עדיו בחותמיו דאי לא וודאי מי שנמסר לו תחלה קנה ואנן לית לן עדיו בחותמיו זכין לו ולהכי אמרי' שודא. ועוד נראה לומר דהא אשכחן תנאי דפליגי בה אי חלוקה עדיפא או שודא וכיון שכן אף על גב דקיימא לן כר' מאיר אפשר דקיי"ל דשודא עדיפא והיינו סברא דרב נחמן וקיימ' לן כוותיה:

וכתב רבינו חננאל ז"ל דכי איפליגו רב ושמואל בין בשטרי מקח וממכר בין בשטרי הודאות והרב אלפסי ז"ל השיב עליו לומר לא נחלקו אלא בשטרי מקח וממכר ושטרי מתנ' אבל בשטרי הודאות והלוואות לא והביא ראיה לדבריו דאם כן דאפילו בשטרי הודאות והלוואות איתה אדמקשה מברייתא תיקשי לי' ממתני' דתנן היו כלם יוצאות בשעה אחת חולקות בשוה. וליתה דאיכ' לתרוצי מתני' ר"מ היא וממתניתא עדיפא לי' להקשות דקשיא לן אי ר"מ אימא סיפא. וממתניתא דלעיל נמי דתניא זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי רבי נתן באלו אלא חולקות בשו' איכא למימר דר' כר"מ. ותו דאיכא לפרוקי כדפרקי' נמי להך דתנאי היא ומאי דאייתי ראי' נמי מדקי"ל לוה ולו' ואח"כ קנה חולקין. הא נמי לית' דרב ושמואל לא אפליגי אלא בהני דמספקא לן היכי הו' ואי הו' הכי פשיט' לן דחלוקה אמרי' ולא שוד' ואי הוה הכי פשיטא לן דשודא איכא למימר ולא חלוקה. ולפום הכי פליגי מספיק' מאי נידון בה. אבל בההיא דלו' ולו' אנן מיקם קים לן מילת' הי קדים. ואפי' הכי אית לן דבנכסים דזכו בהו בתר הכי שיעבודי' שוה. הא לא דמיא אלא להיכא דאתו סהדי דזיכ' לשניהם כאחת דוודאי בהא אפי' שמואל מודה דחולקין. ומיהו הלכתא כוותי' דרבינו ז"ל משום דבשטרי הודאו' והלואות לעול' לא משכחת לה דאיכא למימ' שודא אלא חלוקה דוודאי תרוייהו שוין דאפילו איתא דכתב ומסר לזה קודם שיכתוב לאחר בוודאי אין שיעבוד שטר חל אלא משעה שמוכיח מתוכו. ואלו כתוב בו בשנה פלוני' אע"פ שבאו עדים שזה השטר נכתב בראש השנה או באמצע השנה אינו גובה מן המשועבדי' אלא מסוף השנה שהרי כל עיקר אינו טורף מן המשועבדין אלא בשביל השטר שמוציא קול ואינו מוציא קול אלא מזמן שמוכח מתוכו. וכיון שכן אע"פ שבאו עדים שכתב ומסר לאחד מהם קודם שיכתוב כלל לחברו ונמצא שכיון שכן הוא שנתחייב לו תחלה מכיון שנכתב ונמסר לו תחלה. מ"מ במה שאין מוכיח מתוך השטר הוה לי' מלוה על פה ואין לה דין קדימה וממה שמוכיח מתוך השטר הרי שניהם שווין. הלכך לעולם לא משכחת לה דלא אמרינן בהו חולקין.

ואי בשטרי אקניאת' בהא וודאי לא פליגי דכ"ע הוא דאמרי' בהו שודא שכיון שהקנה לאחד מהם קנה לגבות מן המשועבדין וליכא חלוקה אלא בשהקנ' לשניה' כאחת והא לא שכיחא. ובשטרי אקנייתא נמי לא פליגי רב ושמואל דבהני אפי' בשטרי מכר ומתנה שודא עדיפא תדע מדקא אתו עליה משום טעמ' דעידי מסיר' ועידי חתימה ובשטרי אקניאת' ליכא למימר הכי וזה נראה עיקר. הנהו תרי שטרי כו' אפשר לפרש' בשני שטרי הלוואה וא"ל אידך ואנא איפסוד א"ל ידך על התחתונ' אימר בר עשרין ותשעה בניסן את וכיון שכן הלה מוקדם וקודם לו. א"ל וניכתוב לי מר טרפא מאייר ואילך. פי' שהיה קרקע זה שטרפו ההוא דכתיב ביה בחמשה בניסן מאוחר שבכולן ואמר לו האי דכתיב ביה בניסן סתמא דליכתוב ביה רב יוסף טרפא מאייר ואילך לגבות משאר קרקעות שהיו לשם משועבדין שנטרף הלה שהיה מאוחר דינו לגבות מן הנשארים. ואהדר ליה יכלי למימר לך את בר חד בניסן את והנחתי לך מקום לגבות ממנו כלומר את בר חד בניסן את וכיון דכן אותו קרקע שגבה ההוא דכתיב ביה בחמשה בניסן היה ראוי לך שתגבהו אתה שהנחנוהו לך מקום לגבות ממנו. ומיהו בשטרי הלוואה סתמא לא אתיא דהא פרישנא שאין שיעבוד השטר חל אלא מזמן שמוכיח מתוכו וכיון שכן אפי' היו שם עדים דהוא בר חד בניסן ראוי לכתוב לו טרפא מאייר ואילך שאין השיעבוד חל אלא מאייר ואילך אלא בשטר אקניאת'. וכן יש לפרש ובשני שטרי מכר שכתבן לאחד אוקמיה רב יוסף להההוא דחמשה בניסן בנכסי' א"ל אידך ואנא איפסוד א"ל ידך על התחתונה אימר בר עשרין ותשע' בניסן את א"ל ניכתוב לה מר טרפא מאייר ואילך לגבות מן המשועבדין בשביל שנתחייב לו באחריות יכלו למימר לך את בר חד בניסן את כלומר ואותו קרקע מן הדין שלך הוא. ולא גרסינן והנחנו לך מקום לגבות הימנו וכן היא במקצת הספרים. א"נ איכא לפרושה אפי' אחד שטר הלוואה ואחד שטר מכר וההוא דכתיב ביה בחמשה בניסן היה שטר הלוואה. וההוא דכתיב ביה בניסן היה שטר מכר אוקמיה רב יוסף להההוא דחמשה בניסן בניכסיה שהקרקע בחזקת בעלים עומדת עד שיביא ראיה וכיון שכן האי דכתיב ביה בה' בניסן עדיף מההוא דכתיב ביה בניסן סתמ' דאימר בר עשרין ותשעה בניסן את אמר לי' ניכתוב לי' מר טרפא מאייר ואילך א"ל יכלו למימר לך את בר חד בניסן את. ולא גרסינן נמי להאי פירושא והנחנו לך מקום לגבות ממנו. וכן פירש' הרב ר' שלמה דמונפשליר ז"ל:

דף צה.

הא דאמרי' כתב לראשון ולא חתם' לו. איכא דקשי' לי' וכיון דאיכא אחרינא למה לי' לקמא חתימה והא יכול למימר לו הנחנו לך מקום לגבות ממנו. איכא למימ' שמא נמצא' שדה אחת מהן שאינה שלו. א"נ שמא יש בעל חוב אחר שיטורף האחרון ואליבא דהילכתא להיכא דאישתדוף בתראי דטריף קמאי:

דף צה:

וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות וכגון שהלקוחו' מאוחרין ובעל חוב מוקדם וחובו כנגד שניהם וכתב בעל חוב ללוקח מאוחר דין ודברים אין לי עמך וחוזר על לוקח ראשון לוקח ראשון מוצי' מיד השני ובעל חוב מיד הראשון ולוקח שני מיד בעל חוב ולוקח ראשון מידו וחוזרין חלילה. וקשיא ליה לרב ר' אברהם ז"ל א"כ תיפשוט מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה. ואיכא למימר כגון דהויא אפותיקי. דאמר ליה לא יהא לך פירעון אלא מזו:

דף צו.

מתניתין אלמנה ניזונת מנכסי יתומים כו' עד לא תמכור אלא בב"ד אי אמרת בשלמא דהניזונת תנן שמואל אמתני' קאי אלא אי אמרת ניזונת תנן שמואל דאמר כמאן לא כהלכתא ולא כמתניתין:

אמר ר' יוסי בר חנינא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה כו' וכל הגמ' עד א"ל יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרי' משמיה דרבא כוותך דקאמר לא אמרי' אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מינה. ובשתפסה לאחר מיתה ואפ"ה אלמוה רבנן שיעבוד' גבי מזוני דמהניא לה תפישה ולא תהני לה לכתובה אבל היכא דתפשה מחיים אפי' לכתוב' מהניא לה תפישה. והכי אמרי' לקמן ההיא איתתא דתפשה כסא דכספא בכתובתה. ורבינא גופיה הוא דאמר בפרקין דלעיל רישא בשתי תפישות וסיפא בשתי תפישות. ובמסכת שבועות נמי אמרי' לא צריכה דתפסה מטלטלין. ולעיל נמי בפ' הכותב אמרי' הניח פירות התלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה זכתה אשה יתר על כתובתה ובעל חוב יתר על חובו והמותר ר' טרפון אומ' כו' ואמרי' עלה בגמ' ור"ע תפישה לא מהניא כלל אמר רבא אמר רב נחמן הוא שתפס מחיים. ואף על גב דאיכא לדחויה דאבעל חוב קאי. מכל מקום פשטא דמילתא אתרווייהו קאי בין אכתובה בין אבעל חוב. ובפרק האשה שנפלו נמי אמרי' וחכמים אומרי' פירות התלושין מן הקרקע שלה וכל הקודם בהם זכה

קדם הוא זכה קדמ' היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. וכן דעת מקצת הראשונים ז"ל. ובירושל' איפליגי אי אמרי' לה אחוי מה בידיך ואיכא מאן דסב' דאמרי' לה אחוי מה בידיך. ואיכא מאן דאמ' דלא אמרי' לה אחוי מה בידיך כיון שהיא צריכה לישבע בסוף כשתגבה כתובתה. אמר ר"י משום ר' יוסי בן זימרא כו' עד להבא יש לה. דווקא אלמנה אבל אשת איש ואפי' מכרה מנכסי מלוג שלה וניזונית מחלה שדרך הנשים לסייע לבעליהן ולגלגל עמהן וכן דעת רבינו נ"ר. אבל אם לותה נראין דברים בזו שלא מחל' ואפי' באשת איש. והא דבעי ר"י יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה. דווקא דפליגי לשעבר. אבל להבא אינן נאמנין דא"כ הפסדת מזונותיה של אלמנה לגמרי אלא ודאי להבא אינן נאמנין והכי משמע מהא דאתינן למפשט' מינה דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה נשאת עליה להביא ראיה והלכת' כוותי' וקא מוכח לישנא דהוי לשעבר. ואמרינן בירושלמי דווקא בשלא לותה ובשאין בידה משכון הא איכא חדא מהני לא מחלה:

דף צו:

אמר רב שימי בר אשי כתנאי כו' עד וכן כחה יפה פי' הא קי"ל במתני' דכל אלמנה מוכרת שלא בב"ד בין מן האירוסין בין מן הנשואין בין למזונות בין לכתובה ואם מכרה קרקע אחד הרי הדבר ברשותה ואם רצתה נוטל' מקצת דמים למזונות ומקצת דמים לכתוב'. והיינו דקתני מוכר' שדה אחד ונוטל' מה שתרצ' מן הדמים למזונות ומה שתירצ' לכתובתה ומפרשת בשעת מכירה מה היא מוכרת למזונות ומה היא מוכרת לכתובת' וכותבת אלו למזונו' מכרתי ואלו לכתוב' מכרתי דברי ר"י ר' יוסי אומר מוכר' וכותב' סתם. כלומר מוכרת סתם ואינ' צריכה לפרש מה היא מוכרת למזונות ומה היא מוכרת לכתוב' אלא מוכרת סתם וכותבת סתם ואחר זמן הרשות בידה מה היא רוצה ליטול ממה שמכרה למזונותיה ולכתובתה. מאי לאו בהא קא מיפליגי דר"י סבר ניכסי בחזקת יתמי קיימי. פי' וכיון שכן שהנכסי' ברשו' היתומים אינה יכולה להוציא אותן מרשותם אא"כ תפרש למה. ואם לא פירשה המכר בטל. ואע"פ שהיא מוכרת שלא בב"ד צריכ' לפרש בשעת מכירה לעדים שאינה יכולה להוציא הנכסים מחזקתן אא"כ מפרשת למה. וכיון שכן אם לא כתבה בשטר מה שמכר' למזונות ומה שמכר' לכתובה נאמנין היתומין עליה לומר לכך מכרת ויכולין לומר לכתובה מכרת ונתקבלת כתובתיך והפסד' מזונותיך מאותה שעה ואילך אם לא הביא' ראי' למה מכרה שכיון שהנכסים בחזקת היתומים והיה לה לפרש בשעת מכירה והיא לא פירשה צריכה להביא ראי' על

הפירוש. ור"י סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי וכיון שכן אינ' צריכ' לפרש בשעת מכיר' למה היא מוכרת אלא מוכרת סתם ואח"כ הרשות בידה לומר למה היא רוצה ליטלם אם למזונות אם לכתובה ואם באו היתומי' לערער לומר שבשעת מכירה פירש' למה מכרה יביאו ראי' לדבריהם וכן כחה יפה שהיא יכול' לימלך למה רוצה לנוטלן. ואם אין שם בני חורין אלא משועבדין אומרת שהיא רוצה ליטול מה שמכרה למזונות כדי שתגבה מן המשועבדין כתובת' ואם יש שם בני חורין אומרת שמה שנטלה לכתובתה נטלה כדי שתהא ניזונת בכל מה שנשאר שם מכתובת' דהא קי"ל דלית' לדר"ש דאמר לא אמרי' מקצת כסף ככל כסף. ואמרי' ממאי דילמא דכ"ע ניכסי בחזקת אלמנה ור"י עצה טובה קמ"ל. כלומר דכ"ע ניכסי בחזקת אלמנ' קיימי ואייתי דר"י שפיר דאמר מוכרת וכותבת סתם. טעמא דר"י דאמר דתמכור בפי' ותיכתוב בפירוש משום דעצה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה רעבתניתא שהרואה מוכרת כסבור שהכל מוכרת למזונות לפיכך השיאה עצה ר' יהודה שתפרש מה שדעתה למכור למזונות ותכתוב בפירוש דאי לא תימא הכי הא דבעי ר"י תפשוט לי' ממתניתין מוכרת וכו' וכותבת למזונת מכרתי דהא נמי קתני הכי בלישנא דר"י בבריית' אלא ממתני' ליכא למשמע מינה דעצה טובה קמ"ל ה"נ עצה טובה קמ"ל. אי נמי דכ"ע ניכסי בחזקת יתמי קיימי והיינו טעמא דר"י כדאביי קשיש'. כלומר דאפ"ה דניכסי בחזקת יתמי הרשו' בידה לנוטלן למה שתרצ' ומוכרת תחיל' סתם ואח"כ יכול' להימלך והדבר תלוי בדעתה למה תיטול אותן כדאמ' אביי קשיש' בשכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי רצה ליטלן בחובו נוטלין ואם רצה ליטלן במתנה נוטלין. ואף על פי דבכאן הרי הנכסין ברשות היתומים נוטלן תחילה בסתם ואח"כ נמלך בו ונוטלן למה שירצה אף אלמנה אע"פ שהנכסין ברשות היתומים ובחזקתן הרשות ביד האלמנה לנוטלין תחילה בסתם ואח"כ הדבר תלוי בדעתה ליטלן למה שתרצה. כך נראה לפרש וזהו הפירוש הנכון. והא דאמר ר"י מוכרת וכותבת סתם וכך כחה יפה פירשו בירושלמי בא מלוה בשטר אומר' לכתובה מכרתי בא מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי. כלומ' אם בא מלוה בשטר לטרוף מן המשועבדין ולהוצי' מיד הלקוחות הדמים שהרי מוכרת לשנים עשר חדש ומפרנס אחד לשלשים יום אומר' לכתובת' מכרתי והיא קודמת ואם מוכרת למזונות הם מוציאין מידה הדמי'. ואם בא מלוה ע"פ אומרת למזונות מכרתי שאלו מכרה לכתובתה טורף בני חורין דאיתנהו ועכשיו שמכרה למזונות מה שמכרה מכרה דתרווייהו בעלי חוב ע"פ נינהו וכיון שכן מי שקדם מהן וגבה מה שגבה גבה ומוכרת שאר נכסים משום כתובה נמצא הסתם יפה לה. ומהכא משמע דכל שאינו גובה מן המשועבדין אף על פי שהוא קודם הגובה מן המשועבדים קודם לו לגבות

כמה שאמרו בירושלמי שאם בא מלוה בשטר והיא אומר' שמכרה למזונות מוציאין הדמים מידה ואף על פי שהיא מקודמת במזונותיה שהרי שיעבוד מזונותיה משעת כתובה ואמרינן התם שאלו מכרה לכתובה אינן מוציאין מידה אלמא דבמלוה מאוחרת מכתובתה עסקינן ואפי' הכי למזונות מוציאין מידה. והכי מוכח מהא דמבעיא לן מוכר' למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה ואמרינן דלא משום טעמא דאחריותי' דנפשיה מיהת קיבל עליה. אבל בית דין שמכרו למזונות. וודאיפשיטא לן שהיא חוזרת וטורפת לכתובתה ואף על פי שהן שוין בחיובן משע' אחת כתובה ומזונות כתובה גובה מהן:

דף צז.

והא דאמרינן נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עלך אחריות דנפשיך קבולי קבלית. מהא משמע לן שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות חייב לו באחריות דנפשי' למימר' דאיהו גופיה מיהת לא ליהדר עלה. ודווקא בשום חוב ושום זכות שיש לו באותה שעה. אבל אם בא זכות עליו אחר כך וודאי נראין דברים שחוזר עליו כשם שאם הלוהו שחוזר עליו. ואפטרופסין שמכרו נראה לי שחוזרין וטורפין בחובן דליכא למימר הכי אלא באלמנה שמוכרת לצורך עצמה מה שאין כן באפטרופסין. ולא דמיא למאי דאמרינן בבא בתרא בפרק ח"ה והא אית לי סהדי דאתאי ואימלכי בך ואמרת לי זיל זבין. ומהדרי' דאמרי' השני נוח לי והראשון קשה ממנו. ואמרינן עלה דטענתי' טענה בין לאדמון בין לרבנן דכיון דלא הוי אלא דבורא מיקרי ואמר אלמא דאלו הוה מעשה פסיד. לא דמיא דהתם בתובע גוף הקרקע לומר שהוא שלו ולא היה של אותו אחר. ובהא אמרינן דמעשה מרע זכותיה אבל בתובע חובו ליכא למיתי עלה אלא במוכר לצרכו ולא במוכר לצורך אחרים וזה מבואר. דאי לא תימא הכי א"כ אפי' בי דינ' נמי אלא וודאי כדכתיבנא. הא דתנן מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה כתובתה מן השאר. נראין דברים בוודאי שכל אשה ניזונת והולכת לעולם לאנשי גליל כל יומי מיגר אלמנותה ולאנשי יהוד' כל זמן שלא נפרעת מכתובתה ואע"פ שאכלה יותר מכדי כתובתה כמה פעמים. ולא אמרו בכאן אלא שתמכר עד כדי שתשאר כדי כתובתה וסמוך לכן בשביל שתגבה כתובתה ממה ששיירה וקמ"ל שאינה חוזרת וטורפת לכתובתה מה שמכרה למזונות. וכן דעת רבותינו הצרפתי' ז"ל והוא מבואר. והלכתא זבין ולא איצטריכו לי' זוזי הדרי זביני. פי' שלא היצרתי לו לפי שזכה באותו דבר שהוא צריך ולא הוצרך למעות כגון דזבין למזבן תורי ואתי לי' תורי בלאו הכי וכגון בצורת' דנהרדע' אבל אם נמלך שלא ליקח אותו דבר וודאי בכי הא לא הדרי זביני והא דאמרי' נמי דהדרי זביני דווקא דגלי

דעתי' בשעת מכירה אע"ג דלא אתני הדרי זביני ולא הוו דברים שבלב דאומדנ' דמוכח שאני כדפרי' לעיל גבי מברחת הא לאו הכי וודאי הוו להו דברי' שבלב ודברים שבלב אינן דברים:

דף צז:

והא דתנן כך יורשי' מוכרין שלא בב"ד ביורשיה משכחת לה חן כדפרי' עולא כגון שירשתה בתה או אחותה דשמעינן מינה דפירוש' דחינה היינו שימצאו הנשים חן בעיני האנשים וישאו אותן כפר"ח ז"ל. והא דאמרי' לא לאיתויי מגורשת ואינה מגורשת כדר"ז דא"ר זירא אמר רבה בר ירמי' א"ש כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה כלומר וקמ"ל דדווקא מחיים דמיעגנה אמטולתי' אבל אח' מית' לא מדתנא סיפא דמתני' וגרוש' לא תמכו' אלא בב"ד שמעינן מינה דהא דתני רישא וכל שאין לה מזונות מירבי' לן מינה מגורשת ואינה מגורשת מן הנישואין דלית לה מזוני וכיון דכן לא תמכור אלא בב"ד רבינו נ"ר ותו לא מידי. והא דאמרי' מהו דתימא אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חינה כלומ' שאינה צריכה להרבות חינה שהוא בלא"ה מרובה אבל גרושה דנפיש חן דידה כלומר שהיא צריכה להרבות חינה אימ' תיבעי חן כו':

מתני' מכרה כתובתה או מקצתה משכנתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בב"ד פי' אוקימנא בגמר' כר' שמעון דסבר דכיון דנתקבלה קצת כתובתה שוב אין לה מזונות וכל שאין לה מזונות מוכרת בב"ד וחכמים סוברים דמוכרת אפי' ד' או ה' פעמים דס"ל דאע"פ שגבתה מקצת כתובת' עדאין היא נזונת עד שתהא לגמרי נפרעת ולכך מוכרת למזונות שלא בב"ד והוא הדין לכתובתה כל זמן שהיא ניזונת אלא דנקט הא משום הא דבעי למימר עלה וכותבת למזונות מכרתי ופרישנא בגמ' דעצה טובה קמ"ל כי היכי דלא ליקרו לה רעבתניתא וגרושה לא תמכור אלא בב"ד לפי שאין לה מזונות:

דף צח.

שלח לי' רבא ברי' דרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה. יש שפירשו צריכה שבועה שלא מכרה בפחות ואע"ג דקיי"ל דב"ד הדיוטות מיהת צריכה דהא קיי"ל אין מקבלי' עדים שלא בפני בעל דין וכיון דכן לית לן לקבולי סהדותייהו. וליתי' דליכא למימ' אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אלא שלא לחייב

בעל דין שלא בפניו. אבל אם היו תובעין ראובן והוא מביא ראי' להפטר וודאי מקבלין ראיתו שלא בפני בעל דינו שלא לחייבו. ועוד הרי מקבלין שבועה ובהא נמי איכא למימר דלא ניקבצה שלא בפני בעל דין. ועוד דבכל מילי דאלמנה ליתן לן דינא דאין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין דאי לא אלמנה היכי גביא. והנכון כדברי רש"י ז"ל שפי' מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה שלא גבת' יותר. דאע"ג דקיי"ל היא צריכה ב"ד הדיוטות ה"מ למעבד לה שומ' אבל בתר הכי איהי מזבנה מנפשה ואמרי' ותיבעי לן הכרזה כלו' ותיבעי לך אי בעיא הכרזה דהא בהא תליא דאי בעיא הכרזה כיון דאכריזה שבועה לא תיבעי. ואי לא בעיא הכרזה מסתברה דשבועה תיבעי. ואסיקנא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה הילכך מעיקרא מקמי דתיזבין כלל צריכה שבועה שלא נהנית מכתובתה כלום כדקיי"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה ולבתר הכי איבעיא מזבנה ולא בבי דינא ואפי' בדלית לה מזוני אפי' בגרושה דקיי"ל כעולא דאמר משום חינה כדמוכח במסכת ערכין וצריכה שבועה שלא גבתה יותר ואי בעיא ליפטירי נפשה מהאי שבועה בתרייתא דלא גבתה יותר תזבן בב"ד המומחין והן מכריזין ומוכרין לה והיינו דתנן שום היתומים שלושים יום כו' למכור לאשה בכתובתה. והיכא דגבי' לאו בבי דינא ומכרה מקמי דתשתבע שלא נהנית מכתובתה כלום ונראין דברים שמכרה בטל והרב אלפסי ז"ל כתב שמכרה קיים והביא ראי' לדבריו מהא דאמ' לעיל בשלמא מן הנישואין משום מזוני וכיון דאמרי' הכי משום מזוני אלמא דבת מתזנ' עסיקינן ואי בשנשבעת הרי הפסידה מזונותיה משעה שתבעה כתובתה בב"ד ונשבעת כדקיי"ל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אלא וודאי בשלא נשבעת ואמרינן שהיא מוכרת ואפי' לכתחלה ובלבד שתשבע בסוף. וליתה להאי ראי' דהא אפשר שנשבעת בב"ד בלא שתבעה כתובתה כדי שיהא הדבר מזומן בידה כל שעה שתרצה לגבות ולא תצטרך לשבועה. ועוד בשביל שאם מתה לא יפסידו יורשי' כדקיימא לן אדם מוריש שבועה לבניו. אי נמי משכחת לה דליכא שבועה וכגון שחייב מודה. ותו דאפי' אית' דאשתבע' ותבעה כתובתה ופסדא מזוני אפי' הכי איכא לפרושי דמן הנשואין אע"ג דהשתא לא מיתזנא משום תביעת כתובתה כיון שהיא בת מזונות וראוי' להן אקילו בה רבנן למכור לכתובתה שלא בב"ד כדי שתתרצה יותר מתחלה לתבוע כתובתה ותפסיד מזונות כעין ההוא דאמרינן התם במסכת ערכין בפר' שום היתומים במאי דאמרי' התם דמכרזינן ליתן לה לאשה בכתובתה היכי שבקי' מזוני דוודאי מפסדי' ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרואינן אי לא מרוחינן ואמרינן הא ל"ק בתובעת כתובתה בב"ד דקיי"ל דאפסדה מזוני. ומקשי' אי אין לה מזוני איזדקוקי נמי לא מיזדקיקנא לה דהא לעיל עלה פרישנ'

התם דלא מיזדקיקנא לה אלא משום מזוני וכיון דאפסדה מזוני אמאי מיזדקיקנא לה ואמרי' אלא כיון דאיזדקק לה מעיקרא מיזדקיקנא לה בסוף כלו' שאלו לא היו ניזקקין לה בסוף אף היא לא תבוא מתחלה לתבוע כתובתה בב"ד. אע"פ שאינן דומות דשניא ההיא דהתם דלא מיזדקיקנא לה כל עיקר ובהא וודאי איכא למימר דילמא אתיא לאימניעי. ותו דאיכא לפרושי ההיא דהתם דלאו מהאי טעמא הוא אלא כפשט' לומר שכיון שהוזקקנו לתביעתה שהפסידה בשבילו מזונות ניזקקין לה לגמור כל תביעתה וכיון דראי' דרבינו ז"ל לא מוכיחא הכי בהדיא וודאי נראין דברים שמה שעשתה קודם שתשבע לא עשתה ולא כלום. וכן הדין בבעל חוב כל מקום שהוא צריך שבועה וזה נראה מבואר:

אמר רבא אמר רב נחמן אלמנה ששמה לעצמה כו':

דף צח:

איבעיא להו אמר לי' זיל זבין לי' לתכא ואזל זבין לי' כורא מאי מעביר על דבריו הוי ולתכא מיהא קני ואסיקנא דמוסיף על דבריו הוי דאי מעביר על דבריו הוא בעלהבית אמאי מעל. קשיא לן ותקשי לן נמי שליח כיון דאמרת דמעביר על דבריו הוי שליח אמאי מעל שהרי פועלים לא קיימו דבריו. וניחא לן דבשלמא מעילה דבעל הבית תליא בדיבורי' דשליח אמר ליטול שתים אי אמרת במעביר על דבריו הוא. לאלתר באותה שעה עבר על דבריו של בעל הבית. אבל מעילה דשליח באכילת פועלים תליא מילת' וכיון דאכלו שתים קיימו דבריו ומיד מעל השליח ולכי אכלי שלישית מילתא אחריתי הוא דעבדי באפי נפשייהו ולכך הוא והן מועלים עליה. ומאי אפי' היא אומר' אחזיר את הדינר ליורשי' דינר מקרקעי ולפום הא דקס"ד השתא רשב"ג אירשא פליג ולא אסיפא דאלו הי' אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשים דינר מקרקעי אפי' בכדי תשעה קבין ובגנה בית חצי קב הדין נותן שיהא המכר קיים דמאי איכפת לי' כיון דמהדר לי' אלא לאו אירשא קאי:

דף צט.

איכא דאמרי' הא וודאי כו' עד דליפשו שטרא עלאי פי' רבינו אחי נ"ר מי אמרינן דכי אמר לי' כורא לאו דווקא קאמר לי' אלא מראה מקום הוא לו ועד כורא קאמר לי' למימרא דאי לא משכח לזבוני בציר מהכי ליזבון עד הכי או דילמא דכי א"ל כורא קפידא הוא ודווק' כורא קאמר ולא בציר מהכי וטעמא מאי דאיכ' למיקפד עלה משום דיכיל למימר לא ניחא לי דלפשי שטרי עלאי. ואתי' למפשט מדתנן נתן לו דינר של זהב ואמר לו הבא

לי חלוק כלומ' בדינר של זהב בין דקאמר לי' הכי בהדי' בין דמשמעות' הכי מסתמא והלך והביא לו בג' סלעים חלוק ובג' טלית שניה' מעלו. אי אמרת בשלמא מוסיף על דבריו הוי לאו דווקא לישנא דמוסיף על דבריו אלא לאפוקי ממעביר על דבריו דלא הוי נקט נמי לישנא דלעיל. כלומר אי אמרת בשלמא דכל כי האי גונא לאו מעביר על דבריו הוי ולאו קפידא הוא הילכך כי יהיב לי' דינר זהב וא"ל הבא לי חלוק כלומר הבא לי חלוק עד דינר של זהב שאם אינו מוצא ליקח בפחות שיתן בו ע"כ. וה"ה שאם מצא ליקח בפחות משום הכי בעל הבית מעל כשהלך זה והביא חלוק בשלש עשה שליחתו. אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי כלומר דכל כי האי גונא מעביר על דבריו הוי וקפידא הוא ודווקא בדינר זהב קאמר. בעל הבית אמאי מעל והלא לא עשה שליח שליחתו. וקיי"ל לא עשה שליחתו השליח מעל ומפרקינן הכא במאי עסקינ' דאייתי לי' שוה שש בשלש כלומר דבהא וודאי לא הוי מעביר על דבריו דהא אייתי לי' חלוק יפה דינר זהב. ומקשי' אי הכי שליח אמאי מעל כלומר אי אמרת בשלמא מוסיף על דבריו הוי ומתני' בדאייתי לי' שוה שלש בשלש אתיא שפיר. דקס"ד דשניהם מעלו אחלוק קאי והיינו דבעל הבית מעל דכיון דמוסיף הוא הרי עשה שליחותו. ושליח נמי מעל דאע"ג דלא הוי מעביר על דבריו ולא חשבינן ליה משנה מדעתו של בעל הבית:

מ"מ מדעת עצמו עשה בשליחותו שהוא אמר לו ליקח בדינר זהב והוא לקח בג' סלעי' וכיון דכן דינא הוא דלימעול איהו נמי ולימעלו תרווייהו אבל השתא דאמרת דאייתי לי' שוה שש בשלש הרי נעשה שליחותו לגמרי וכיון דכן שליח אמאי מעל כלל בעה"ב הוא דלימעול ולא שליח ומשני אטלית ומקשי' אי הכי אימא סיפא בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר לו חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע וכיון דאייתי לי' שוה שש בשלש היכי קרי לי' חלוק קטן ורע דהא אייתי לי' חלוק בדינר זהב כדבעא מיניה. ומפרקיני' מאי רע בדמים דא"ל אי אייתית לי בשית הוי שוה תריסר כלומר כיון שמצאת שהוזל השער כל כך היה לך ליקח גם בשית והוה שוה תריסר שאני חלוק טוב ויפה הייתי מבקש אלא שלא הייתי רוצה ליתן בו יותר מדינר זהב ולעולם היה לו ליקח בדינר זהב דיקא נמי דקתני מודה ר"י בקטנית שקטנית בסלע וקטנית בפרוטה. פיר"ש ז"ל דאי בדאייתי לי' שוה שלש בשלש מאי שנא קיטנית מחלוק בחלוק נמי יכול לומר לו לדינר קטנית הייתי צריך ומה שהבאת לי אינו מספיק אלא וודאי בדאייתי לי' שוה שש בשלש ובחילק איכ' טעמא דאי איתית לי בשית הוה שוה תרי סרי אבל לא בקטנית שאלו בקטנית יחזור ויקח מהן והשתא מיהת הא אית לי' מיני' כדי צורכיה. ולא נהיר' דאפי' תימא דאייתי לי' שוה שלש בשלש איכא למימר הודאה דר"י דלא דמי

קטנית לחלוק דבחלוק כיון שלקח לו חלוק קטן דלא חזי לא מצי לתקוני דאפי' זבין אחרינא נמי לא אהני מידי דהא תרווייהו לא חזי. אבל בקטנית כשלקח לו חצי מה שהוא צריך הרי הוא יכול לחזור וליקח לו פעם אחר' וראוי לו כאלו לקח לו מתחילה כולה בבת אחת. אבל הפי' הנכון דהיינו דיקא דר"י מדלא אשכח מידי אחריתי דקא מוד' אלא בקטנית וא"כ דלא פליג רי" אלא בדאויתי לי' שוה שלש בשלש הוה לי' לאודויי בחלוק גופיה ובדאייתי לי' שוה שש בשלש. ותו מדקתנא טעמא שקיטני' בסלע וקיטני' בפרוט' משמע דבחלוק דפליג משום ריעות' דדמי' קאמר והיינו דמוד' בקיטני' דלית' להאי ריעותא דדמי' שקטני' בסלע וקיטנית בפרוטה ובאתרא דמזבני כבא כבא בפרוטה וליכא למימר בסלע הוה מוזלי גבך טפי:

דף צט:

ומקשי' ממתניתין דקתני היתה כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה כו' דאמרי' של כולן מכרן קיים אלמא דטעמי' דאפושי שטרי לא כלום הוא. ומפרקי' בקטיני' וה"ה דיכיל למימר לי' דשאני מתני' דהוי בעלת חוב וכיון דכן דינא הוא דתיתפרע בדנפש' וכדמשכח'. אלא מסתבר' דהיינו דקשיא לי' משום דקי"ל שהיא מוכרת שלא ברשות כלל וכיון דכן אלו הוה חשיב לן טעמא דאפושי שטרי לאו כל כמיני' לזיבוני דלאו ברשותייהו דיתמי דדילמא יתמי מסלקי לה בזוזי כי היכי דלא תיזבון ולא ליפשו שטרי עלייהו ולא תהא יכולה למכור בלא רשו' היתומי' אא"כ לכל כדי כתובתה כאחת דתו ליכא טעמא דאפושי שטרי והיינו דאיצטריך לאוקומה בקטיני ולענין בעיין איכא מ"ד דסוגיין דמעביר על דבריו הוי מדדייקי להוא דמפרקינן להאי טעמא דמעביר על דבריו הוי פי' דיק' נמי דקתני. ואיכא לדחויי דבשלמא מעיקר' כי שמעי' לה למתני' דהתם בדאייתי לי' שוה שלש בשלש איכא למשמע מינ' דוודאי מוסיף על דבריו הוי ולא מעביר. אבל השתא דשמעי' לה בדאויתי לי' שוה שש בשלש אע"ג דדיקא הכי איכא למימר דאפי' בדאייתי לי' שש בשלש אמרי' דאירי נמי בכה"ג ולאו לאפוקי להיכא דאייתי לי' שוה שלש בשלש דמוסיף על דבריו הוי. ור' יהודה נמי אית לי' לעולם דבעל הבית לא מעל ואפי' אייתי לי' שוה שש בשלש דאייתי לי' חלוק קטן ורע בדמים. ובקיטנית נמי מודה לעולם דלא דמי חלוק לקיטנית ואפי' בדאייתי לי' שוה שלש בשלש כדפרי' לעיל מיהו כלישנא קמא פי' מעביר על דבריו מסתברא. דבשלמא מעיקרא דמשמע לן ההוא בדאייתי לי' שוה שלש בשלש לא סגיא דאית לן דמוסיף על דבריו אבל השתא דאיפשר דמשמע לן ההיא בדאייתי לי' שוה שש בשלש דווקא ומעביר על דבריו הוי או

שוה שלש בשלש נמי ומוסיף על דבריו הוי. ובת"ק הוא דאיכא לספוקי אבל דר' יהוד' וודאי פשיטא מילתא דמעביר על דבריו אית לי' דאפי' אייתי לי' שוה שש בשלש אית לי' דמעביר על דבריו הוי ובעל הבית לא מעל. וכיון דבדר' יהוד' פשיט' לן מלתא ובת"ק איכא ספוקי ליכא לשווי ביניהו פלוגתא בכדי. אלא אמרי' דמדר"י נשמע לרבנן וכולהו אית להו מעביר על דבריו הוי ולא פליגי אלא בדאייתי לי' שוה שש בשלש וכן דעת מקצת הגאונים ז"ל והוא הנכון:

פשיטא אמר לחד קפידא אמ' סתמא מאי. פירש רבי' נ"ר דלעיל לא איבעיא לן אלא היכא דזבין בתרי שטרי. אבל השתא מבעיא לן היכא דזבני' לכולי כורא בחד זימנא לתרי שותפי בחד שטרא דליכא טעמ' דאפושי שטרי. ומספקא לן אי איכא טעמא דאפושי בעלי דיני דהיכי דאמר לי' זיל זבין לי כורא לחד פשיטא דקפידא ומיבעיא לן היכי דאמר סתמא מאי. והלכתא כר"נ דאמ' לאח' ואפי' לשנים לאחד ואפי' למאה. ואמרי' ואפי' טעה שליח. ומהדרי' טעה שליח לא קאמינ' דכל היכא דטעה שליח הדר כל מאי דעבד כל היכא דאיפשר לאהדורי והיכא דלא איפש' נמי לאהדורי מבטל שליחותי' ולא חשבינן לי' שליח ומאי דעבד לגרמי' עבד כגון ההוא עובדא דלעיל דבפרק הכותב דאבימי בריה דר' אבהו דאמרי' דבין כך ובין כך משלם. והא דאמרי' בפ' גט פשוט בההוא אתתא דאמ' להההוא למזבן לה ארעא ואזיל זבנ' שלא באחריות ואתא לקמי' דרב נחמן ואמר לי' למזבנ' שלא באחריו' ולזבונה ניהלה באחריות התם כגון דזבנה ניהלה סתמא ולא אדכר בשעת זביני דשליח הוה. וכיוודכן בדין הוא דאי בעיא הך אתתא לא זבין לה כלל מיני' ואפי' באחריו' דילי' דאפשר דלא ניחא לי' באחריותי' דהאי. ואי נמי בעי הך גברא לא מזבין לה להך איתתא כלל. אלא רב נחמן קאמר דמאי דעבד האי גברא לגרמי' הוא דעבד ואי בעיא לה האי איתתא באחריות דליזבנה מיניה באחריות:

מתני' שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל כו' עד שוה מאתי' במנה מכרן קיים. קשיא לן הותירו שתות אמאי בשלמא פחתו שתות דינא הוא דכיון דטעו בהכי מאי דעבדי מגרמיהו ליבטיל. אלא הותירו שתות היאך כולה יכול לחזו' בו ולא יהא כח הדיו' חמור מכח הקדש. ואלו האי לוקח מאינש דעלמא זבין לא הוה מצי הדר ביה השתא נמי היכי מצי הדר בי'. ואפשר לפרש דאי בלוקח הכי נמי הוה יכול למהדר ביה אלא הכא בשום שהכניסוה לבעל חוב בשומא שבית דין תחלה יורדין לשום ומכריזין שמא ימצאו יותר משומן. ואם לא מצאו אלא כדי שומן מוכרין אותה. ואם לא מצאו אפי' שומא אין מוכרין בפחו' אלא אומר לבעל חוב להיפרע ממנה בשומן והיינו שטרי אחלטת'. וכיון שבעל חוב בשומתן הוא יורד אם פחתו לו הדין נותן להחזיר אבל

לוקח מדעת עצמו הרי הוא כשאר לוקחין ואינו יכול לחזור בו זהו דעת הרב ר' משה בר נחמן ז"ל ויש אומרים דאפי' בלוקח בשלקח' כשומתן שכן השוו חכמים מדותיהן שכשם שאם פחתו בטל כך הותירו בטל:

גמרא איבעיא להו שליח כמאן פי' שליח ב"ד קאמרי' דשליח דידי' פשיטא דכל היכא דטע' כלל הדר ואי לא אפשר לאהדורי מאי דעבד לגרמי' הוא דעבד אלא שליח ב"ד קא אמרי' היכא דשמוה ב"ד לארעא ואמרו לי' לחד שליח לזבונה וההוא שליח לא ידע שומא דידהו כמה וטעה למוכר' בפחות מדמיה:

דף ק.

והלכתא שליח כאלמנ' דאפי' שליח דב"ד נמי בכל דהו הדר דכל היכא דטעה כלל מיבטיל שליחותי' הוה לי' כאיני' דעלמא רבא אמר רב נחמן שליח כו' עד שליח כאלמנה וכן הלכה:

אמר רב יוסף ארמלתא כו' כלומר דלא אמרי' אחריות טעות סופר הוא אלא בעלמא דאיכא למיחש דילמא נפיק עלה ערער. אבל מאן דזבין סבר כל דמזבני בי דינא קלא אית לה דכל מילת' דבי דינא קלא אית לה. ואם איתא דאיכא עלה ערער כלל השתא הוה נפיק. ומדלא נפק ש"מ דליכא עלה שום ערער ומסתמא לא בעי אחריות כלל קמ"ל:

דף ק:

אמר אמימר משמי' דרב יוסף כו' פי' רבינו האי גאון ז"ל דרישא בדברים שמכריזין עליהן והכריזו וזהו שאין שומן בטל אלא בשתות. וסיפא בדברים שאין מכריזין עליהן והכריזו וכיון שאין מכריזין עליהן והם דקדקו והכריזו אין שומתן בטל אלא ביתר ממחצה. ואם לא הכריזו כיון שאין צריכין הכרזה הרי דינן כדברים שצריכין הכרזה והכריזו ואין שומתן בטלה אא"כ טעו יותר משתות. ולא נהיר דא"כ לוקמה כולה בדברי' שאין צריכין הכרזה עליהן וריש' בדלא הכריזו והיינו דשומתן בטלה בטעות יתר משתות ולא בפחות. וסיפא בדאכריזו כפשטא דמתני' והיינו דאמרי' דלא מיבטיל עד פלגא אבל הנכון דרישא בדברים שאין מכריזין עליה' שאין צריכין הכרזה ואם הכריזו גם כן באלו לא מהני להו ולא מידי כיון שמן הדין אין צריכי' הכרזה ולעולם שומתן קיימת עד שתות וביתר משתות שומתן בטלה וסיפא בדברים שמכריזין עליהן והכריזו וכיון שכן אין שומתן בטלה עד מחצה וכן שעה שאין מכריזין ומקום שאין מכריזין והא דאמרינן לקבור' מזבנינן בלא אכרזתא לא אכרז' דשלשי' יום קאמרי' דא"כ פשיטא אבל הכרזת שעה נמי לא. ובתוספו'

פירשו לא צריכ' אלא שלוה לצורך קבור' והוצר' למכור ולפרוע חובו דמזבין בלא אכרזת' שלא תנעול דלת בפני לווין לכך וכן לכרגא וכן למזוני. ופור"ש ז"ל לכרגא לפרוע למלך כרגא ליתמי למזוני מזון האשה והבנות והיתומי' ולקבור' קבורת המת והיתומי'. והוקשו עליו וכן לשאר צרכי היתומי' ללבוש ולמכור ברחוק ולגאול בקרוב או ליקח להם ספר תורה או שורי' מי בעי' הכרזה והרי בפ' שום היתומי' לא משכח שום היתומים שלשים אלא לכתובת אשה משום חינא אלא במזונות האשה והבנות ולכרגא דאבוהון ולקבורה שלו, אי נמי כגון שלוו להם מאחר לצורך שלושה דברים הללו כמו שכתבתי אבל צרכי היתומים אינן צריכין הכרזה:

מתני' ממאנ' כו' פי' הא דאמרי' דאילוני' יש לה ה"ה לפירו' ומזונות ובלאו' ודווק' אילוני' אבל שני' כתובה אע"פ שהכיר בה אין לה כתובה ופירות ולא מזונות ולא בלאות אע"ג דחייבי לאווין דאוריית' כגון אלמנה ואידך דקתני בהדה במתני' היכא דהיכיר בהן אית להו כל הני כדאיתה בגמרא דאמרינן דכי קתני לה לאלמנה אפלוגתא דאילונית קאי. אפילו הכי שני' הוא דקנסוה רבנן. דגרסינן בפרק יש מותרות תנו רבנן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה פירות בלאות מזונות כו' עד ד"א זהו מרגילה והא דאמרי' באלמנ' דאית לה פירות. פירשו בירושלמי פירות שאכל. ור' שלמה ז"ל פי' מה שתחת פירות דהיינו פירקונה ודין פירו' קאמ' והא וודאי בפלוגתא דאיפליגו לעיל בפרק נערה שנתפתתה אלמנה לכהן גדול אם חייב לפדות' ולהך מ"ד דאינו חייב לפדות' ס"ל פירות ממש קאמר. ולהאי סברא כיון דמהדר לה פירות שאכל אפי' בהכיר בה בנשואין כל שכן בלא הכיר בה שהוא מקח טעות שחייב להחזיר לה פירות ואפי' לאידך סברא דאית לי' דפודה בלא הכיר בה מיהת מודה כיון דהוי מקח טעות ואע"ג דבאילונית לית לה בלא הכיר בה ומפרשי' טעמ' התם משום דמחילה בטעות שמה מחילה בכי האי גוונא. התם הוא באילונית דכי הכיר בה ונישואיה נישואין אוכל פירות מן הדין שהרי חייב בפרקונה. וכיון דכן כי לא הכיר בה נמי והיא סבורה שנישואיה נישואין מחלה גבי'. אבל אלמנה דאפי' בהכיר בה שנישואי' נישואין אין חייב בפירקונ' וכיון שכן אינו אוכל פירות דלא תיקון רבנן אכילת פירות לבעל אלא במקום פירקונה כי לא הכיר בה נמי לית ליה דהא לאו דעתא דתימחול אלא באלו הכיר בה. אבל למ"ד דאלמנה בשהכיר בה פודה ויש לה פירות נראה דכי לא הכיר בה נמי אית באילונית דהויא לה מחילה בטעות כאידך. וקיימא לן כרבא דאמר אינה חייב לפדות' הילכך בין בהכיר בה בין שלא הכיר בה יש לה פירות והוא חייב להחזיר לה בשאכלן וכן הלכתא:

גמרא אמר שמואל ממאנ' אין לה כתובה כו' עד צריכה להמתין ג' חדשי' איצטריכ' לי' דלא תנן כלומ' בממאנת אלא בקטנה בנישואין גמורין ושמואל דאמ' כר"י דתני ר"י אומר מעשה קטנה כלום ובעלה כו' עד שיוצאה במיאון וכן הלכה:

דף קא.

ולא בלאות א"ל רב הונא בר חייא כו' עד ש"מ מדר' כהנ' עיילה לי' גלימ' קרנא הוי פי' מדמפר' רב כהנא בלאות דמתני' ניכסי מלוג ש"מ דסבר דקרנא הוי דאי סבר פירא הוי למה לי למתני לה הא תני ברישא ולא בפירות ותרתי למה לי אלא לאו ש"מ קרנא הוי. ומקשי' והא אמר ר"נ פירא הוי. ואמרי' דר"נ פליגא וקיי"ל כרב נחמן וכיון דכן ולא בלאות דמתני' בין דניכסי מלוג בין בניכסי' צאן ברזל קאמר ובדליתנהו אבל בדאיתנהו לעולם אית לה ואין לה כתובה אמר שמואל ל"ש כו' פי' לאו דתליא מילתא בלישנא אלא בנשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כלומר מן הדין שאין ראויות לכתובה כגון הממאנת והשני' וכל כיוצא בהן. ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כלומר שהן ראויות לכתובה אלא שהן מפסידות אותה בשביל מעשיהן הרעים כגון העוברת על דת וחברותיה. וה"ה לכל הנהו דתנן בפרק הזורק תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. וכן מוכיח בירושלמי. והא דאמרי' כגון הממאנת וחברותיה יש שפירשו שניה ואילונית וכן דעת מקצת הגאונים ז"ל ואע"ג דאילונית בשלא הכיר בה אמרינן דלית לה כתובה ומינה הוא דאמרינן דתוספ' אית לה. והא תמיהא מילתא כיון דהוי מקח טעות היכי אית לה תוספת. אלא דקסברי רבוואתא ז"ל דתוספת דמדעת' דנפשיה אודי לי' ולא חש לאתנויי בה מידי לעולם אית לה. וה"ה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר שכולן יש להן תוספת בשלא הכיר בהן אע"פ שאין לה כתובה. ולפי דבריה' א"כ אפי' המקדש את האשה ונמצא בה מומין ששנינו למעלה שאין להם כתובה תוספת יש לה שהרי אינה מפסדת תוספת משום מקח טעות ודבריהם תמוהים. ונראין דברי האומר דאילונית כיון דהויא מקח טעות לית לה כלל לא כתובה ולא תוספת ולא אמרי' ממאנת וחברותי' אלא אשני' ומשום דאיכא שניות טובא ונקט לי' נמי הך לישנא דחברותיה איידי איידך דאיכ' למימ' וחברותי' ומיהו תמיהא מלתא שניה גופיה בשהכיר בה וממאנת היכי אית להו תוספ' דהא קיי"ל דנכסי צאן ברזל ונכסי מלוג נמי דהוו דידה וקיימי ברשותה דהיכא דליתנהו אידי ואידי לית לה וכיון דכן היכי עדיף תוספת מנכסים דידה ואיכא למימ' לא צריכ' אלא שנתן לה

שדה אחד לתוספת אבל היכי דליתי' לתוספת בעין וודאי לית לה ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה:

דף קא:

אמר רב הונא אילונית אשה ולא אשה אלמנה אשה (**ולא אשה**) [**גמורה**] **כו' ורב יהודה אמר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה.** פי' דהכיר בה יש לה כתובה ולא הכיר בה אין לה כתובה וכן הלכה הילכך נקטינן אליב' דהלכת' דכל שלא הכיר בה אין לה כלום אלא בלאותיה הקיימין בין דנכסי מלוג בין דנכסי צאן ברזל דהא אפי' בזינת' אמרי' דלא הפסיד' בלאותי' הקיימין וממאנת והשני' בשהכיר בה אין להן כתוב' אבל תוספת יש להן. ואלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והשנויות עמה במשנתנו בשהכיר בהן הרי הן כאשה גמורה לכל דבריה חוץ מפירות שאינו אוכל פירות נכסי מלוג לפי שאינו חייב בפירקונה דקיי"ל כרבא כדאיתה לעיל. ונשים שאמרו החכמים יוצאות שלא בכתובה כגון העוברת על דת וחברותיה אין להן לא כתובה ולא תוספת אלא בלאותיהן הקיימין ותו לא מידי. ע"כ מצאנו: תם ונשלם השלב"ע